tot Rotterdam bij Fransois Van Hoogstraten

H

Po

Der

Bes

Bp

d'INDIAENSCHE

HISTORIE

der

PORTUGEEZEN,

Onder de Regeeringe van vijf Portugeesche Koningen;

Of anders,

HET VERVOLG

Der Historie van Don Emanuel, Koning van Portugael, sedert het jaer 1521. tot op het jaer 1610.

Beschreven door KASTAGNEDE en andere Historyschrijvers.

Nu nieuwelijks uit het Francois vertaelt door F. v. H.

Tot ROTTERDAM,

By Fransois van Hoogstraeten, Boekverkooper. ANNO 1670.

Den Achtbaeren, Voorzienigen en
Welbeſcheiden Heere

HERMAN van ZOELEN,

Regeerend Burgermeeſter en Raed van
ROTTERDAM,

Mitsgaders

Bewinthebber van de Ooſt-Indiſche Compagnie ter Kamer aldaer.

IK gebruik de vrymoedigheit om deze Indiaenſche Hiſtorie der *Portugeezen* in Nederduits onder de beſcherminge van uwe E. Achtbaerheit in 't licht te geven. De naem van Hiſtorie, al was 'er anders geen reden, is hier genoeg om dit mijn beſtaen te rechtvaerdigen: want *Cicero*, de Vader der Roomſche welſpreekentheit, zijn hart daer over uitſpreekende, noemt haer de Getuige der tyden, het Licht der waerheit, het Leven der geheugeniſſe, de Meeſtreſſe des levens, en de Verkondigſter van d' Outheit. Elders wort zy van een ander aldus ingevoert:

Omnis enim noſtro pendet Prudentia ſenſu.

Al wat men Wijsheit noemt, dat ſtraelt uit onze blaên.

Ja de Hiſtorie geeft ook aen fraeye verſtanden zoodanig een onderhoud, dat zy hun ſomwyle niet alleen alle andere geneugten doet vergeten, maer hun ook dient tot aengenaeme verzachtinge in hunne zwaerigheit, en dikwils tot medecyne in hunne ziekten; gelijk wy dat onder anderé betuigt vinden van Koning *Alfonſus*, eenen Prins, die om zyne wijsheit en vroomheit in de Hiſtorien zoo geroemt is: want als hy eens heel ziek was, en de Medecijnmeeſters alles, wat zy konden, in 't werk geſtelt hadden om hem te genezen, hy nergens baet by vindende, beſloot geen medecynen meer in te nemen; maer liet zich tot zijn vermaek voorlezen de Hiſtorie van *Quintus Kurtius*, behelzende het Leven en Daeden van *Alexander de Groot*, uit welk lezen hy zulk een genoegen ſchepte, dat 'er zijn natuur door verſterkt wert, en het gewelt van de ziekte te boven quam. Hy derhalve tot zijn vorige gezontheit gekomen, zeide tegen zijn Medecijnmeeſters: *Mijn Vrienden, gy moet tegen my niet meer ſtoffen op uwen* Hippocrates *en* Galenus: *zy en hebben my niet genezen; maer lof zy* Quintus Kurtius, *die my gezontheit verleent heeft.* En zeeker, men zou van eene Hiſtorie, die naer den eiſch geſchreven is, ontellijke andere lofredenen kunnen bybrengen. Wat dezen Schryver,

met

met naeme *Kaſtagnede*, belangt, men vind'er, die wel oordeelen dat *Oſorius*, wiens Hiſtorie hy vervolgt, hem in geleertheit en welſpreekentheit te boven gaet; maer hy nochtans heeft zelf in d' *Indien*, en by veele zaeken, die hy verhaelt, als een Oog-getuige tegenwoordig geweeſt, daer *Oſorius* in tegendeel, aen zijn Bisdom in *Portugael* gebonden, zich met het getrouw bericht van anderen heeft moeten behelpen d' Overige Schryvers, die in de twee leſte Boeken gevolgt zijn, ſtaen met *Oſorius* en *Kaſtagnede* gelijk, d' eene zelf als Oog-getuigen, en d' andere op getrouw aenbrengen geſchreven hebbende. De Waerheit dan, die het oogh en de voornaemſte luiſter der Hiſtorien is, zal noch met groote nuttigheit bekent worden, indienwe onze gedachten laeten gaen over de verſcheide voorvallen, die in deze Hiſtorie begrepen zijn, en die den Lezer zoo zoet een vermaek en zoodanig een onderwijs toebrengen, dat hy niet en zou kunnen zeggen wat hier van beide meerder is, of de bemerkinge van Godts wonderheden in zulk eene groote verſcheidentheit van zaeken, of de leeringe, die te vinden is in de Voorbeelden, die hier op ontellijke plaetſen te voorſchijn komen. Dit Juweel dan is wel ten voordeel van alle leesgierige vet-

nuften, maer echter niemant nutter en noodiger, dan eenen Man van ſtaet, en wien de beſtieringe over veelerhanden ſlagh van menſchen bevolen is; dewijl hy zich nu en dan in zijn bewind van zoo menigvuldige leſſen, als hem deze Hiſtorie overvloedig levert, zal kunnen dienen. Want dezelve deugden en ondeugden, en allerhande driften, die over hondert jaeren, en om dien tijd dat deze Geſchiedeniſſen voorvielen, in de harten der menſchen regeerden, die ſpeelen 'er noch heden de meeſter. Het is noch al het zelve volk, zoo geeſtelijk als wereltlijk; derhalve kan deze vertaelde Hiſtorie uwe E. Achtbaerheit, onder wiens beſcheide regeeringe, verzelt met de wijsheit der andere Achtbaere Regenten, de Burgery dezer Stede in ruſt en vrede leeft, niet qualijk gevallen; en noch te meer, om dat in dit geheele Boek (indien wy uitſonderen de geſchiedenis van den ongeluckigen Koning *Sebaſtiaen*, en het gene eenige jaeren daerna in *Portugael* gebeurde) byna niet anders dan van *Ooſt-Indien* wort gehandelt, het geweſt, daer de Hollantſche mogentheit tegenwoordig zoo groot is, en waer van ook de beſtieringe uwe E. Achtbaerheit voor haer gedeelte bevolen blijft. Hier worden wel geene Hollantſche daeden verhaelt, dewijl onze Lantsluiden eerſt

lang,

lang daerna hunne tochten naer *Ooſt-Indien* hebben begonnen ; maer echter kunnen zy hier levendig zien, hoe heerlijk de *Portugeezen* aldaer voor hunne komſte gebloeit hebben, en wat'er van dat volk voor dezen al wonders is uitgevoert, welks vermogen met verloop van tijd, gelijk het met de wereltſche dingen gaet, in die Lantſtreeken is afgenomen, en den *Hollanders* ten deele gevallen; een wonderlijke wiſſelinge der dingen, en waer uit zy reden mogen trecken, om zich aldaer zoodanig te draegen, dat hun door Godts gerechtig oordeel een diergelijken ommezwaey der fortuine niet koome te treffen. Ik uwe E. Achtbaerheit deze vertaeling opdraegende, vernieuwe met een de geheugeniſſe wylen uwe E. Achtbaerheits Schoonvader, den Heere Burgermeeſter ANDRIES SOURY, die, alzoo hy een groot Liefhebber van Hiſtorien was, en voornaemelijk van zulke, die in d' *Indien* gebeurt waren, noch weinig tijds voor zijn overlyden uit myne handen ontfing den vertaelden OSORIUS, met betuiging dat dezelve hem aengenaem was. Zoo Godt de jaeren van dien Heer tot nu toe verlengt hadde, het was reden geweeſt, dat wy hem ook deze vertaelinge, als het vervolg der gemelde Hiſtorie, voor alle anderen hadden in handen gele-

gelevert. Doch hy is den wegh van alle vleesch gegaen. Ik vond dan niemant nader dan uwe E. Achtbaerheit, zynen waerden Schoonzoon, te kiezen, die, noch in de bloem en lente van haren tijd tot eenen zelven ſtaet en waerdigheit opgeklommen, met gelijken yver tot het lezen van deftige Hiſtorien genegen is, en derhalve mijn doen hier in niet ongerijmt zal vinden. Op dit vertrouwen uwe E. Achtbaerheit met haere waerde Gemaelinne en Kinderen in Godts genadige beſcherming beveelende, wenſche ik te blyven

Uwe E. Achtbaerheits
Ootmoedige Dienaer

F. v. HOOGSTRAETEN.

Rotterdam den
16. van Lentemaend 1670.

D' INDIAENSCHE HISTORIE der PORTUGEEZEN;

of anders, het

Vervolg der Hiſtorie van don Emanuel,

KONING van PORTUGAEL,

Sedert het jaer 1521. tot op het jaer 1610.

HET EERSTE BOEK.

KORT INHOUD.

I. STaet en gelegentheit der zaeken van *Portugael*, van *Afrika, Ethiopien* en *d' Indien*, ten dage van *Don Emanuels* overlijden.

II. *Don Ian* de derde van dien naem, Zoon van *Emanuel*, volgt zijnen Vader in 't gebied, zijnde de vijftiende Koning van *Portugael*.

III. Kort Verhael, raekende het Rijk en de Koningen van *Portugael*, nevens het Geſlachtregiſter en de Kinderen van *Don Jan* den derden.

IV. Ordre door den Onderkoning *Eduard Meneſez* geſtelt over de zaeken van *Perſien* en d' *Indien*.

V. Bedrijf van *Lowys Meneſez* in *Ormus*.

VI. Vaert van *Garſias Henrik* in d' Eylanden van *Banda*: de Beſchryvinge en byzonderheden der zelver.

VII. Hervattinge en wydloopig verhael der vojagie van *Ferdinand Magellaen* naer d' Eylanden der *Molukken*: aenmerckelijke toevallen der zelver tot op de doot van *Magellaen*, en op de wederkeeringe van het Schip *Victoria* in *Spanjen*.

VIII. Beſchryvinge van d' Eylanden der *Molukken*, en hunne byzonderheden.

IX. Aenkomſte van *Antony Brit*, en *Garſias Henrik* by de *Molukken*, en het gene zy daer uitvoerden.

X. Tocht van Kapitein *Martijn Alfonſe Melio* naer *China*, van waer hy genootſaekt wort te vertrecken.

XI. Gewelt des Konings van *Dachen*, om de *Portugeezen* uit het Eyland *Taprobane* te drijven.

XII. Schipbreuke van *Eduard Ataido*, en andere toevallen der *Portugeezen*, op hunne wederkomſte van *Ormus* in 't Eyland van *Goa*.

XIII. Beroerten in *Ormus*, en wat ordre daer van den Onderkoning geſtelt wert.

XIV. Vaert van *Lowys Meneſez* naer de Kaep *Guardafu*, en zijn wederkeer in *Ormus*.

XV. Bedrijven van *Antony Falier*, Portugeeſch Zeeroover.

XVI. Oorlog van *Zabaim Dalkam*, om de Heer-

Heerlijkheden van *Ponde* en *Salsete* weder te winnen, en hoedanig d' uitslagh desselven.

XVII. Oorlogh van *Antony Brit* tegens den Koning van *Tidore*, en andere toevallen.

XVIII. Oorlogstochten van *Pieter Kastro*, en *Iaques Melio*, ter gunste des Konings van *Zanzibar*.

XIX. Toevallen van den Kapitein *Galvaen*, en *Pieter Kastro*.

XX. Handeling van *Baltasar Person* in den Rijke van *Persien*, en d' uitkomste der zelver.

I. NA dat wy door 't verhael der vorige Boeken verstaen hebben de gedenkwaerdige daeden / die door de Portugeesche Hooftmannen onder Don Emanuels regeeringe bedreven zijn / gelijck Hieronymus Osorius dezelve naeukeurig beschreven heeft: zoo hebbe ik / om een weynig verder te vervolgen / en 't verlangen der Lezers te voeten / van hier en ginder verzamelt een gevolg van de daeden des Portugeeschen Volks onder de regeeringe van Don Jan den Derden / Zoon en Nazaet van Emanuel, my te vreden houdende met de voornaemste zaeken aen te roeren; nevens een kort verhael van 't gene na zijn overlyden geschiet is / tot op de doot van Philips den tweeden / negentienden Koning van Portugael. In het gene dat ons te beschrijven staet / heb ik my

gehouden aen het gene na de doot van Don Emanuel in d' Indien gepaſſeert is / zonder dat ik d' Oorlogen van Barbaryen heb willen aenroeren / aengezien de memorien / die wy daer van hebben / gebreckelijk en weinig zeeker zijn: invoegen dat ik die liever heb willen nalaeten / dan de lieden paeyen met logenen of onzeekere vertellingen. Maer ik zal nietteminn tegenwoordig in weinig woorden bevatten den ſtaet en gelegentheit der Zaeken van Portugael, van Barbaryen, en Ethiopien, ten dage van Emanuels overlijden / en ook den ſtaet van d' Indien daer by voegen / op dat men te beter verſtaen moge het gene Oſorius in zijne twalef Boeken verhaelt heeft / en het gene wy hier na zullen ontvouwen. Het ſchijnt dat de Koninkrijken en Prinsdommen der Werelt hunne ouderdommen / geboorten / opkomſten / aenwaſſen en afneemingen hebben / even gelijk de Princen en Onderdaenen / die voor eenen tijd daer in leven. Belangende het Rijk van Portugael, men magh zeggen dat het onder Emanuel geweeſt is / als een menſch in den bloey en kracht van zijne jaeren: want hoewel het naderhant onder de Regeeringe van Don Jan den derden in eenige Manbaerheit onderhouden wert / zoo is het echter niet met zulk een geluk en voortgang der zaeken geweeſt als wel te voren / en het gene gebeurt is onder de Regeeringe van Don Sebaſtiaen, Neef en Nazaet van Don Jan den derden / die in Barbaryen gebleven en verſlagen is / dat vertoont de afneeminge van dezen Staet.

Niet-

Niettemin gelijk Godt / wanneer het hem gelieft / de menschen in hunnen onderdom weet te verjongen / zoo kan hy niet alleen herstellen den Staet van Portugael, maer ook dien van meer andere Koninkrijken / eertijds bloeiende sonder wederga / en tegenwoordig afgesoolt / en dicht aen haeren ondergang. Maer wy zullen dit in zijne handen bevoelen / en ondertusschen wenschen dat de grooten en kleinen zijne voordeelen niet komen te gevoelen / maer zijne gunste door gerechtigheit en Godtsaligheit winnen / op datse vreedsaemelijk in de gemeenschap der menschen mogen bestaen / verwachtende datse in het waere en bestendige Koninkrijk ontfangen worden. d' Oorlogen van Don Emanuel in Barbaryen en d' Indien onderhielden Portugael in vrede : en de voordeelen van deze nieuwe verrichtingen en bevolkingen in 't Oosten noodigden de Portugeezen om hun selven tot de wapenen en Zeevaert te fatsoeneeren en gewoon te macken : inmoegen dat hun Lantschap / hoewel van bekrompene grenzen / en hun Landaerd / die / in vergelijkinge met andere Koninkrijken / niet meer dan eene hand vol volks was / beide verwonderlijk / ontsachelijk / en wel gezien waren in verre gewesten van Europe. Alleen begonden de Spanjaerden hen dwers te vallen / uit oorzaeke van 't ontdecken der Molukssche Eylanden / waer van wy in 't zevende Hoofdeel wijdloopig spreeken zullen : maer het verdragh van Emanuel met Karel den Vijfden hield de gemoederen noch in evenwicht. Aldus was

toen het Rijk van Portugael in grooten vrede / ontzien van zijne vyanden / vervult met groote rijkdommen / met volk van Oorloge / en die hunnen Vince getrouw waren / kostelijk / wel geriefs / en ten hoogsten vermaert. Belangende de zaeken van Barbaryen, de Mooren wierden in toom gehouden door de Gouverneuren van Safin, Arzille, en van d' andere plaetsen / door de Portugeezen verovert; invoegen dat Emanuel aldaer wonderlijk gevreest en gehoorzaemt wierd / hebbende veele onderzaeten en Tributgevers: ja zijne voornaemste vyanden in die Lantstreeken waren vermoeit gworden van d' Oorloge / indien deze Vins noch langer geleest hadde: maer zijne doot moedigde hen in zulker voegen / datse / onder de Regeeringe van Don Jan den derden en Don Sebastiaen, veele plaetsen hebben herwonnen / en groote menigte van Portugeezen in verscheide ontmoetingen verslagen: het meerendeel der Tributgeveren is wederspannig gworden / en eindelijk Sebastiaen zelve in Augustus des jaers 1579 / in eenen Veltslag gebleven. Het Rijk van Kongo in Ethiopien was toen ook als in der Portugeezen handen / door middel van de Roomsche Religie / welke zy daer geplant hadden / en de Gezant van Portugael op wegh / om tot den Grooten Negus te gaen / en aldaer te handelen / gelijk hy naderhant dede / en vrieven aen Don Jan den derden te rugge vracht / behelzende aenbiedingen van verbond en vrientschap / gelijk zulks in een vyzonder boek door Franciscus Alvarus

geheel

geheel wydloopig beschreven is / waer van wy in 't vijfde Boek zullen gewag maecken. En belangende d' Indien over deze en gene zijde van de Riviere Ganges, en den staet en gelegentheit van 't Oosten / zoo wisten de Portugeezen, hoewel zy op veele plaetsen de handen vol en veel te verrichten hadden / zich evenwel te beschermen en hun voordeel te doen / gelijk zulks blijkt in Osorius twaelfde Boek: Voorzeker / men moet zeggen / dat Emanuel, ten aenzien van tydelijken voorspoet / een van de Geluckigste Princen der werelt geweest is: en dat de nederlaegen / die hy hier of ginder eenige reizen geleden heeft / niet met allen zijn / in vergelijkinge van de schoone verrichtingen en Victorien / door zijne Stedehouders verkregen.

II. NU moeten wy spreeken van Don Jan den derden / zijnen Zoon en Nazaet / die tot Koning verklaert is te Lissebon in de Kerke van S. Dominicus, op Zondag den twintigsten December des jaers 1521. in de tegenwoordigheit van eenige van zijne Broeders / den Hertoge van Breganza, den groot Commandeur / de Graven van Tentugal, Tarauce, en d' andere groote Heeren des Rijks: na dat hy den eed / die by zulk een gelegentheit vereischt wert / gedaen hadde onder de handen van zijnen Broeder den Kardinael Alfonsus, die toen noch jong was / te weten / niet ouder als twaelf jaeren of daer ontrent. Don Jan was toen negentien jaeren / vijf maenden en zestien dagen out / een Prins van schoone gestalte / niet zeer groot / en

die metter tyd hollyviger en gezetter wiert: kortelijk / van een goet en vreetsaem ingeboren / yverig in zijne Religie / miltdaedig jegens de noodzuftigen / een groot Vriend van geleerde Luiden in alle soorten van Wetenschappen: Gelijk hy voorwaer / tot verciering van zijn Rijke / dede oprechten de Hooge Schoole en edele Universiteit van Koimbre, en het Koninklijk Kollegie van S. Paulus instelde / nevens eerlijke Pensioenen voor de Professoren en Regenten / welke hy uit verscheide Lantschappen aenlokte: waer in hy naderhand gevolgt wert van zijnen Broeder den Kardinael / die in de Stadt Evora het Kollegie van de Jesuiten oprechtte / en eene zoo deftige Universiteit / dat aldaer in den jaere 1562. ontrent de twaelf hondert Leerlingen gevonden wierden. Om weder te komen tot Don Jan den derden / het Rijk had in hem / zoo 't scheen / zijnen overleden Vader wedergekregen: doch men begreep naderhand / dat de Zoon niet zoo veel wackerheit hadde / gelijk de Vader / maer zich vernoegde met het gene gewonnen was / te bewaeren / of zoo 'er iets van zijne Stedehouders verricht wiert / het en was niet met zulk een geluk en voorspoet / dan onder Emanuel. Ook verrichte hy zijne zaeken door andere wapenen / dan zijn Vader gedaen hadde: want daer Emanuel zich den wegh naer 't Oosten met de punt van den degen gebaent hadde / behalp zich Don Jan met de tochten en voyagien der Jesuiten, gelijk wy dat te zijner stede zien zullen / zonder dat het van noode zy

hier

hier staende te blijven / aengezien wy / zoo veel ons doenlijk zal wezen / gezint zijn den draet en d' ordre der jaeren te volgen / gelijk in de voorgaende boeken. Maer eindelijk / Don Jan de derde is geweest de vijftiende Koning van Portugael, waer van het noodig is hier iets te zeggen / op dat men deze Historie te beter begrijpe.

III. HET Huis van Arragon is gesproten uit eenen Gotschen Heer met naeme Ennik, die ontrent den jaere 912. de Gotten, die van de Pyreneesche bergen in Arragon en in de nabuurige Lantstreeken quamen afzacken / in verscheide Veltslagen versloeg en vluchten dede. De Zoons Zoon nu van dezen Ennik, die Sanche d' Oude genoemt wert / verwierf met zijnen zoon Ferdinand de Koninkrijken van Leon en Kastilje, bezuydende de Mooren daer uit / daerna onder zijne Zoonen en Neven deelinge gedaen hebbende / gaf hy de Rijken van Leon en Kastilje aen Ferdinand, het Rijk van Navarre aen zijnen jongsten Zoon / met naeme Garsias, en het Rijk van Arragon aen Sanche den jongen zijnen Neve of Zoons Zoon. Uit deze drie sproten drie onderscheide Familien / te weten / het Huis van Kastilje, van Arragon, en van Navarre. Het Huis van Kastilje uit deze Linye nam in Alfonsus den zesten zijn einde / dewelke stierf zonder mannelijk Oir / en huwde zijn oudste Dochter met naeme Vraque, aen Raimond Beranger, Hertoge van Tholouse; de tweede met naeme Tarasie, besteede hy aen Henrik, Hertoge van Lorreine, Zoons Zoon van Willem, den broe-

der van Godefroy van Boljon, Koning van Jeruzalem, hem gevende tot eenen Bruitschat een gedeelte van Galissie, 't welk heden het Rijk van Portugael is. Uit het Huwelijk van dezen Henrik en Tarasie sproot Alfonsus de eerste, Koning van Portugael, die Lissebon op de Mooren veroverde / en om dat hy vijf van hunne Koningen in eenen Veltslagh verslagen hadde / eenen schilt aen zijne Nazaeten achterliet / waer in vijf kleine schilden staen; en de vijf kringen / die in yder van dezelve geteekent zijn / verbeelden (na 't zeggen van eenigen) vijf doodelijke quetsuren / welke hy in dezen slagh ontfing / waer van hy ebenwel genezen wert. Dezen Alfonsus, Zoon van Henrik, had eenen Zoon / genoemt Sanche, en met zijnen bynaem de Bevolker / om dat 'er verscheide plaetsen van dit Rijke door hem bevolkt waren. Na Sanche regeerde Alfonsus de tweede, gebynaemt de Vette / en daer na Alfonsus de derde, Denijs de eerste, gebynaemt de Bouwer / Alfonsus de vierde, gebynaemt de Stoute / Pieter d' eerste van dien naem / gebynaemt de Rechtvaerdige / Ferdinand de eerste, Johan de eerste, gebynaemt van goeder gedachtenisse / Eduard de eerste, Alfonsus de vijfde, daer na Johan de tweede, gebynaemt de Groote / die zijnen Vader Alfonsus in 't Rijk volgde op het einde des jaers 1481. op den welken / na dat hy zonder wettige Manlijke Erfgenaemen overleden was / gevolgt is zijn volle Neef Emanuel, Zoon van Ferdinand, den Broeder van Alfonsus den vijfden / in den

jaere

jaere 1495. en hy regeerde ses en twintig jaeren / binnen dewelke zijn uitgevoert de gedenkwaerdige zaeken / die in Osorius twalef Boeken begrepen zijn. d' Eerste Vrouwe van Emanuel was Isabella, Dochter van Ferdinand en Isabella, Koning en Koninginne van Kastiljen, Weduwe van Alfonsus, den Zoon des Overleden Konings Don Jan den tweeden / by dewelke Emanuel eenen Zoon hadde / met naeme Michaël, die in zijne kintsheit / en twee jaeren na zijne Moeder / stierf. In het tweede Huwelijk troude Emanuel Maria, Dochter van Ferdinand en Isabella, en eige Suster van zijn overlede Gemalinne. De dispensatie van den Paus (dien men op dien tijd achtte dat over de Goddelijke Wetten mocht dispenseeren) verzogde tot deze Verwantschap. Van Maria wert in de maend Junius des jaers 1502 geboren Don Jan, die naderhant Koning wert / en in October des volgenden jaers Isabella, die daerna gehuwt is aen haeren vollen Neef Karel den vijfden / Zoons zoon van Ferdinand: en uit dit Huwelijk sproot Filippus, tegenwoordig (te weten / in 't jaer 1610) regeerende Koning van Spanjen. Daer na gelagh Maria in den jaere 1505 van eene Dochter met naeme Beatrix, naderhant gehuwt aen Karel, Hertoge van Savoyen, en waer van is voortgekomen Filibert Emanuel, die tegenwoordig noch in 't leven is. Naderhant gelagh zy tot op het jaer 1517 / van zes Zoonen / tot zes maelen toe / welker naemen geweest zijn Lowijs, Ferdinand, Alfonsus, Henrik, Eduard, en Antony,

die byna alle voor hunnen Vader quamen te sterven. Henrik heeft al zijne Broeders en Zusters overleeft: ja heeft na zijnen Neef Don Sebastiaen geregeert / gelijk te zijner stede zal gezegt worden. Korts na dat Maria van haeren lesten Zoon / met naeme Antony, verlost was / is zy overleden. In 't volgende jaer nam Emanuel tot zijne derde Vrouwe Eleonore, Dochter van Filippus van Oostenrijk, en van Johanna de Dochter van Ferdinand, Koning van Kastilje. Aldus was Eleonore de Nichte van Emanuels twee overlede Vrouwen. Uit deze derde gewan hy in den jaere 1521 eene Dochter / met naeme Maria. Aengaende Koning Johan, wiens Historie wy beschrijven / hy trouwde in den jaere 1525 / Katarina de Zuster van Keizer Karel den vijfden / uit wie veele Kinderen geboren zijn / te weten / Alfonsus, Maria, Katarina, Beatrix, Emanuel, Philippus, Johan, en Antony. Twee van de Dochters storven in haere jonkheit. Maria huwde aen haeren vollen Neef Filippus van Oostenrijk, Koning van Spanjen, en had eenen Zoon met naeme Karel, die in de gevangenisse / waer in hy door 't bevel zijns Vaders gestelt wert / gestorven is. Emanuel, Philippus, en Antony zijn jong gestorven. Alleen bleef 'er Johan overig / die sestien jaer out zijnde / in den jaere 1553 getrout is met Johanna, de Dochter van Keizer Karel, ook zijne volle Nichte. Maer hy stierf korts daer na / laetende zijn Vrouwe zwanger van eenen Zoon / die Sebastiaen genoemt wert / nazaet van zijnen

Groot-

Grootvader Don Jan den derden / en zestiende Koning / geboren in den jaere 1553. Zie daer een kort verhael belangende de Koningen van Portugael.

IV. DAER is in Osorius twalefde Boek gesproken van de werktuigen van Raix Xeraf in Ormus tegen de Portugeezen, welke hy poogde te voltrecken: Om welke reden Koutin, Gouverneur van de Sterckte / expresso Boden naer Indien stierde / om Eduard Menesez, als doen Onderkoning / van dit opwerpen der Ormuzeren te berichten / en van 't gevaer / waer in de Sterkte / en de Portugeezen geraekt waren. d' Onderkoning bemerkende van hoedanig een gevolg dit stuk ware / keerde daetlijk naer Goa, en vaerdigde een Galjoen af met eenen brief aen zijnen Broeder Lowijs Menesez, die naby Chaul eene Sterkte timmerde / om zonder toeven naer Ormus te gaen: en om Francois Sousa, die Bevelhebber over dit Galjoen was / te vergelden / zoo gaf hy hem 't Kapiteinschap op eene Koninklijke Galeye / en last van naer Dabul te gaen / om Generael te zijn over twalef Fusten / en 's Vyands Schepen aldaer te bevechten. Sousa in de Haven van Chaul gekomen / begaf zich Menesez te Schepe / om naer Ormus te zeilen / voerende met hem Roderik Pereira, Emanuel Macedo, Hendrik Macedo, Eduard Ataido, Lopes Azevedo, en Pieter Vasque Travase, Kapiteinen van Galjoenen en Schepen. Na hun vertrek nam Martijn Alfonso Melio, die ook in Chaul vertoefde / om tot

den Bouw van de Sterkte te helpen/ zijn ſtreeke naer Goa, van waer hem d' Onderkoning naer 't Koninkrijk China ſtierde: invoegen dat hy zich daetlijk t' ſeil begaf/ hebbende tot Kapiteinen onder hem Vaſque Ferdinand Koutin en Jacob Melio zijne Broeders / nevens Pieter Homo, en Ambroſius Dorego, die hen in Kochin verwachtte / van waer zy in April des jaers 1522. verreisden / nemende hunnen koers op Malakka. Simon Andrado was op zijn wederkeeren uit China, en had getrout de Baſtaertdochter van den Onderkoning / die aen Simon tot eenen Bruitſchat de Hoogdye van Chaul gaf: het gene hy echter niet doen konde / om dat Henrik Meneſez, een dapper Edeling / daer over het bevel hadde van den Onderkoning Siqueira, en men kon hem daer zoo haeſt niet uit ſtooten / ten ware men hem van eenig ſlings en ongerechtig bedrijf overtuigde. Maer de gunſt en 't gewelt ſpeelden voor deze mael de meeſter: invoegen dat Andrado zich in Zee begaf / met hem voerende twalef Fuſten/ met laſt van de kuſte tegen de Schepen van Diu te bewaeren / en als Amirael te gebieden over drie andere Generaelen / namelijk Francois Souſa Vaſcus Leme, en Martijn Korrea. Andrado voerde alsdoen twee hondert Soldaeten / en was in zijne ſtreeke naby Dabul ſchier aen 't ſlaen geraekt tegen zeven duizent mannen / die voor Anker lagen / dewijl de Gouverneur hem weigerde twee Galeyen / die van de Turken getimmert waren / over te geven. Maer als hy

in

in de Booten was afgeſtegen om aen land te komen / wert de Gouverneur zoodanig verbaest / dat hy hem de twee Galeyen dede leveren / en aldus nam Andrado zijnen koers weder naer Chaul, die twee Galeyen tot verſterking medevoerende. Aengeland zijnde / gaf Hendrik Meneſez hem de voogdye der Sterkte in handen / ziende den brief des Onderkonings / en dat hy niet konde wederſtreven; daer by gevoegt dat hy zeer in ſchulden ſtak / om dat hy zijne Soldaeten onderhouden / en andere dingen ten dienſte des Konings gedaen hadde. Terſtont daer aen ſtelde Andrado Kapiteinen op de Fuſten / en ſtierde de Generaelen langs de Zeekuſten / alwaerze veel onheils bedreven. Martijn Korrea eene Rivier van zoet water / met naeme Bettelete ingevaeren zijnde / ſteeg met vijf en twintig Soldaeten te lande / en begaf zich dicht onder een groote huizing / omcingelt van Tuinen en Luſthoven / daer eene groote menigte van Mooren, zoo Mannen als Vrouwen / ontrent waren / die hen begroetten / en zeiden dat aldaer een machtig rijken Moor woonde / die zijn goet aen 't onderhouden der armen te koſt leide / hen verzoegende van graen / rijs / en van gelt. Onder deze redenen quam dien Heer te voorſchijn / en toonde aen de Portugeezen een zeer vriendelijk gelaet / en vereerde hen twee koeyen / en hoenderen / en vruchten in overvloed. Gevraegt zijnde / waerom hy zoo groot een Aelmoeſſenier was / en wat vergeldinge hy daer van verwachtte ? gaf hy voor

ant-

antwoozt ; dat hy van natuure daer toe genegen was, en dat het vermaek, 't welk hy genoot in de nootdruftigen by te ſtaen, hem aldus zyne middelen dede aenleggen. Eenigen tijd daerna grepen zy op eenen anderen tocht eenen ouden Braminer, die Korrea bad / dat hy hem tot aen zeekere plaetſe zou laeten gaen / beloovende een rantſoen te bzengen van tien dukaten / tot vergeldinge van zyne bzyheit / en zweerende by zekere Reliquien / die aen zynen hals hingen / dat hy zou wederkeeren. Korrea zich alzoo weinig bekommerende met zulk eenen buit te verliezen als te winnen / vergunde hem te gaen / denkende dat de Braminer dien trek verzonnen hadde om zich wegh te packen : maer d' ander werk maekende van zynen eed / keerde wel haeſt te rugge met acht hoenderen / verzoekende vergiffeniſſe van of hy mogelijk langer getoeft hadde / dan 't betaemde / en dat hy niet konde by een krygen dan de helft van het beloofde gelt / uit oozzaeke van zyne behoeftigheit / en dat de hoenderen booz 't overige zouden verſtrecken. Korrea verbaeſt ſtaende over de getrouheit van dezen armen Barbaer, die zyne belofte zoo naeupuntig had waergenomen / liet hem zijn gelt houden / en vereerde hem booz de hoenderen een ſtuk laeken tot een kleed / nevens een goet geleide / op dat hy zich in veyligheit zou kunnen vertrecken. De Portugeezen daerna willende eenen troep Koeyen wegvoeren / wierden van acht hondert Mooren beſpzongen / welke zy verſloegen / daerna weeken zy naer

Chaul:

Chaul: alwaer ook d'andere Kapiteinen quamen om den Winter over te brengen.

V. BELANGENDE Lowijs Menesez, hy lande in den beginne van Meynaend by Ormus, en nadien de tijd van 't Gouvernement van Garsias Koutin verstreeken was / stelde Menesez tot Opperhoogt in de Sterkte eenen Edeling / met naeme Johan Roderik Noronja, wien de Koning van Portugal 't bevel daer over gegeven hadde. Daerna stelde men voor / om Ormus weder te bevolken / aengezien men zonder dit niet konde bestaen in de Sterkte / die gebrek van lijftocht hadde / en daer en was niemant / dieze aenbrocht / om dat de bewoonderen der Stede elders vertrocken waren. Menesez dan / wetende dat hy niets doen konde / ten ware Raix Xeraf hem de hand leende / wende zynen vlijt aen om hem te winnen / hem belovende te vergeven al wat 'er gepasseert was / en de doot van den gestorven Koning / op voorwaerde dat hy orde zou stellen / dat Ormus weder bevolkt wierde. Maer alzoo Xeraf van besluit was zich in geener maniere den Portugeezen te onderwerpen / en daer het ook met zijn groot achterdeel wezen soude / om het verlies van tollen en schattingen / zoo wilde hy niet openhartig antwoorden; maer onderhield hem met looze beloften / vermoedende dat de Portugeezen te zwak van volk waren / om hem op 't vaste land te komen derven bestryden. De Kapiteinen en Portugeesche Edelingen wel wetende dat Xeraf niet anders zocht dan den tijd te laeten passeeren /

ren / raedden Meneſez geen langer uitſtel te nemen / maer Xeraf aen te taſten / die den Koning en't Rijk van Ormus in zijn gewelt hebbende / niet dan met dwang onder het joſ van de genen / die hem zoo ſtrengelijk te voren gemaniert hadden / zou wederkeeren. Meneſez wilde dit oozdeel niet volgen / noch het ſtuk in overweging brengen / maer verkoos eenen anderen wegh. Ziende derhalve dat het vergeefs was met Xeraf verder te handelen / bedocht hy hem te doen ombrengen : aengezien / hy van kant zijnde / de Koning van Ormus niets liever zou zoeken / dan de Stad weder te bevolken. Tot uitwerkinge van deze daet ontbood hy in't heimelijk Xamire , die den dooden Koning verwozgt hadde / en overreedde hem Xeraf van kant te helpen / hem beloovende Kapitein van Ormus te maeken : want hy wiſt dat / niet tegenſtaende het maegſchap en d'ommegang / die tuſſchen Xeraf en Xamire was / deze moozdenaer eenen ſchelmachtigen trek beſtaen zoude vooz eene vergeldinge / die veel geringer / en by het Kapiteinſchap van Ormus niet te gelijken was. Aldus geſchiede het dat Xamire dezen laſt gewillig aenbaerde / niettemin zich ontſchuldigende dat hy Xeraf niet zoo haeſt en zou kunnen ombrengen / die doozgaens wel bewaert was / en zich vooz de Portugeczen, en voornamelijk vooz Meneſez hoedde. Niettemin gaf hy / tot verzeekering van zyne belofte / een ſchrift van zijn eige hand / zulks dat Meneſez , als verzeekert zijnde van het toekomende / Xeraf liet

aen-

aenzeggen/ dat / aengezien hy Ormus tegens het Eyland Queixume wilde verwisselen / hy hem daer over niet meer bekommerde; dewijl boven dit/ de Koning van Ormus gehouden was de schattinge aen den Koning van Portugael te betaelen / even als of hy zijn verblijf in 't Eyland van Ormus hadde. Hy maende hem derhalve om de betaelinge / en met een / om de waerdye van de juweelen en koopmanschappen / van de Portugeezen genomen. Xerif was hier in te vreden / en voldede Menesez verzoek / en hoewel hy in Ormus niet wederkeerde / zoo bleef niettemin de Vrede tusschen de Mooren en Portugeezen, die hunnen Koophandel gelijkelijk weder hernamen.

VI. AEN eenen anderen oord George Albukerk, Gouverneur van Malakka, ziende dat de Koning van Bantam de wapenen nedergeleit hadde / en berouw scheen te hebben dat hy zich partydig tegen de Portugeezen gestelt hadde / besloot (om dat hy ledig volk hadde) zynen Neef/ met naeme Garsias Henrik, in d'Eylanden van Banda te zenden/ en zette hem eenige Soldaeten/ die alsdoen gelijk onnut waren / by. Garsias begaf zich in den beginne van January des jaers 1522 te schepe / en liet in't voorby vaeren d'Ankeren vallen in de Haven van Agacime in groot Java, alwaer hy Antony Brit noch bejegende / die hem korts daerna is gevolgt. Deze Eylandē drie in getal zijnde/ te weten/ Banda, Mire, en Gunuape, waer van Banda het grootste is/ leggen van de middelijn vier graden en een halven / of daer ontrent/

ontrent / en by gevolg / dicht by de Molukken. Gunuape beteekent in de lantstaele eenen Vyerberg / gelijk men daer in waerheit eenen berg heeft / die geduurig vzand / om welke reden dit Eyland niet bewoont en wozt. Eer dat de Portugeezen zoo verre gevaeren hadden / leefden d'Inwoonderen dezer Eylanden als beesten / hunne huizingen leeg zijnde / van hout / en slecht gemaekt / en van weinig gemak. Zy hadden vooz al hunne kleedinge eenige hemden / die daer dooz de Kooplieden van Kambaja gebzacht wierden / om tegen Muskaetnoten te verwisselen. Voozts gingen zy barrevoets / blootshoofts / en met lang hair / het aengezicht rond zijnde / en van verwe gelijk d'olyven / zy waren klein van gestalte / Afgodendienaers / en zoo bot en plomp / dat se nergens op afgerecht waren. De meeste byzonderheden van Banda zijn dzie soozten van Papegaeyen / d'eene is root en geel van bek / d'andere van gemengelde verwe / de derde blank: daerna de Muskaetnoten / waer van wy een woozd zullen zeggen / volgens het gene Garsias d'Orte Medecijn des Onderkonings / in het eerste Boek van zyne Historie der Specerven / daer van geschzeven heeft. Daer wast / zegt hy / in 't Eyland van Banda een boom / die den Perskeboom gelijkt / maer de bladeren zijn kozter / deze boom dzaegt de Notemuskaet en de Foely / welke daer om wast / zy is gelijk eene peer tamelijk dik in het begin / maer naderhand rypende splijtse van zelfs / en vertoont eene huid / die veel dunder is / welke de

Note-

Notemuskaet omvangt. Deze huid is de Foely / welke men met suiker konfijt / en dienstig is tot de gebzeken der herssenen / des buiks / en der zenuwen. Als de Foely rijp is / zietse heel root en schoon : daerna woztse geel / en wozt veel dierder verkocht dan de Muskaet / welke daer in gewonden is. Niettemin was dit alles toen op eenen zeer leegen pzijs : maer dit arme en wilde volk is metter tijd g[illegible]niert gewozden / en weet zyne waeren beter op [illegible]t te houden dan vooz deze tyden / ook gehoozzaemen zy hunne Gouverneuren niet dan dooz vzientschap / en zoo veel als het eenen ygelijken in het byzonder goet dunkt. Antony Brit quam op het einde van Febzuary in de Haven van Banda / alwaer hy Garsias Henrik vond / die hem zeide vooz gewis en zeeker gehoozt te hebben / dat 'er twee Spaensche Schepen by de Molukken geland waren / alwaerze Specerzen hadden ingenomen / en daerna weder wegh gezeilt waren / en twalef mannen op het Eyland Tidore gelaeten hadden / om aldaer handel te dzyven.

VII. WY hebben in Osorius elfde Boek het verhael gezien over het bedzijf van Ferdinand Magellaen, eenen Portugeeschen Edeling / en wat hem beweegde de zyde van Portugael te verlaeten / om zich tot die van Spanien te begeven; desgelijks het gene hy aen den Raed van Karel den vijfden voozstelde / om eenen nieuwen wegh naer de Molukken, ten voozdeele der Spanjaerden, te vinden; hoe hy zich te schepe begaf / en het einde van deze voyagie. Maer aengezien

deze

deze vaert zeer kort beſchreven is / zal 't niet onvoeglijk zijn / tegenwoordig een weinig breeder daer van te ſpreeken / volgens het gene de zeekerſte Schrijvers daer van verhaelt hebben / en zulks om den Lezer te vernoegen / en hem langs hoe meer tot eene levendige aenmerkinge der groote wonderheden van onzen tijd te geleiden. Magellaen vertrok van Sivilie, en uit de Haven van S. Lucar de Barrameda in Auguſtus des jaers 1519. voerende met hem twee hondert en zeven en dertig mannen / zoo ſoldaten als matroozen / waer onder eenige Portugeezen waren / met vijf Schepen / waer van het Amiraels-ſchip genoemt wert Trinitas, en d'andere Victoria, S. Antony, Conceptio, en S. Jacob, hebbende tot Opperſtierman Iohan Serraen, wel bedreven in de Kunſte der Zeevaert. Na dat hy de Kanariſche Eylanden / en die van Kabo Verde gepaſſeert was / nam hy / zijnde aen de Kaep van S Auguſtijn, zyne ſtreek tuſſchen 't zuiden en weſten / met voornemen om zoo lang te vaeren tot dat hy zou ſtuiten / houdende het zoo dicht aen 't vaſte land / als hem mogelijk was. Zy bleven in de Lantſtreeke / gelegen op twee- of drie en twintig graden over gene zyde van de middellijn / veele dagen ſtil / en landden op het einde van Maert des jaers 1520 aen een geweſte op veertig graden / alwaer zy de vijf volgende maenden tot Auguſtus toe overwinterden / om dat de Zon loopende alsdan naer de noordpool / de koude en het ſneeuw in dat geweſte / ſtreckende naer de zuidpool / re-

geerden.

geeren. Ondertusschen gingen eenige Spanjaerden aen land / en namen spiegeltjes / bellen / en andere ongeachte dingen mede / om te vermangelen. d'Inwoonderen liepen naer den oever / verwondert zijnde zoo groote Schepen / en menschen van zoo kleine gestalte te zien. Zy staeken eenen pijl in hunne keel / en trocken hem daer weder uit / om de Spanjaerden te verschricken / en droegen het hair tot eene kroon gerond gelijk de Priesteren / en met een koorde omblochten / waer aen zelf hunne pylen gebonden zijn / wanneer zy ter jacht of ten oorloge gaen / zy droegen Schaepherders schoenen / en waren met bellen van beesten gekleet. Zy d'een aen d'ander een teeken gedaen hebbende / gingen ten leste zeven busschieters tot op drie mylen landewaert / in eene huizinge bedekt met huiden / in 't midden van eene zeer dichte bosschaedje. Deze huizinge was in tween gedeelt / 't eene deel voor de mannen / en 't andere voor de wyven en kinderen / en daer waren vijf Reuzen / en dertien andere persoonen / zoo vrouwen als kinderen / zwarter dan die van de nabuurige lantstreeken. Na dat zy hunne gasten na 's lants maniere onthaelt hadden / gingen drie van deze Reuzen den volgenden dagh met de Spanjaerden naer de Vloote / alzoo snel voortgaende gelijk een Paert / en twee van dezelve namen de wijk. De derde kortet opgehouden / wert tot Magellaen gebracht / die hem vriendelijk onthaelde / en eenige snuisteryen / om hem kam te maeken / vereerde. Eindelijk wildenze hem binden / om zich

van

1677

van hem te verzeekeren / maer acht Spanjaerden konden zulks niet te wege brengen. Men ketende hem / maer naderhand dede hy niet dan balken / en onthield zich uit spijt van eten / en storf aldus. Dit volk wort genoemt Patagones, uit oorzaeke (zeggen eenigen) van de misnaektheit hunner voeten : zy spreecken door de keel / zijn vratig in 't eten / volgens hunne grosbygheit / en ten aenzien van de temperinge der lucht; zy gaen recht gekleet / voorts zijn zy goede schutters / groote jaegers / en vangen in hunne jacht Struisvogelen / Vossen / wilde Herten / en andere beesten. Magellaen zette den voet te lande / en dede zijn volk hun leger slaen; maer aengezien 'er in dit gewest noch dorpen noch menschen waren / die zich vertoonden / vielen de Spanjaerden in eenen elendigen staet / lydende zoo groot eene koude / en zulk eenen honger / dat eenigen daer van storven. Maer Magellaen het gebrek / den nood / en het gevaer ziende / en dat de sneeu en quaede tijd dagelijks bleef duuren / stelde eenen scherpen regel op den lijftocht / op dat hem het brood niet soude begeven. Voorheene had hy eenen Spaenschen Kapitein / met naeme Iohan de Solis, verloren / en zestig soldaten / die de Kanibaelen gegeten hadden / aengezien zy om de Lantstreeke te onderzoeken / zich te verre in 't vaste Land hadden begeven. De Kapiteinen en d'anderen vande Vloote baden hem / dat hy weder naer Spanjen zou keeren / en hen niet zoo ellendig doen sterven in te zoeken het gene dat niet te vinden was / en zich vernoegt hou-

houden met het gezichte der landen / alwaer nooit Spanjaert zijn voeten gezet hadde. Magellaen antwoorde/ dat het hem tot groote schande zou strecken / om zoo weinig arbeits te rugge te keeren / moedigende hen ten leste door veele aenmaeningen : Zy nochtans lieten niet af hem moeielijk te vallen / ja vielen hem zoo lastig / dat hy in gramschap hen begonde het hooft te bieden / doende eenigen onder hen vangen en straffen. Dit bedrijf hitste de soldaten aen / invoegen datse zeiden / dat die Portugees hun ter doot voerde / om zynen peis by zynen Koning te maeken. Aldus verdeelt zijnde / begavenze zich alle met Magellaen te schepe / en van de vijf Schepen waren 'er drie/ die hem niet wilden gehoorzaemen: waer over hy niet weinig ontstelde / vreezende datse hem zouden aentasten en in den gront helpen. Onder deze bekommeringe komt een van deze drie Schepen / die door den vloed der zee weder naer den oever gedreven wierden / zonder dat het Bootsvolk / dewijl het nacht was / zulks gewaer wierde; zich tegens het Amiraels-schip van Magellaen aenzetten / 't welk zyne vreeze verdubbelde ; maer hy vernam daetlijk den misslagh / en hield dit Schip vast/ zonder slagh of stoot te doen/ en zonder zich te bewegen. De twee andere ziende dit onder de gehoorzaemheit des Generaels / quamen zich ook nevens hem vervoegen. Alsdoen dede hy twee van de meeste muitmaekers aentasten / en liet eenen soldaet en eenen Priester / die een yder tot oproer aendreven / aen land / hun gevende

voor al hun wapentuig hunne degens / en eenen kleinen zak met biſchuit / tot ſtraffe van hunne oproerigheit : 't welk de andere wy zachtmoediger maeckte. Magellaen van hier vertrecken de / vervolgde zyne ſtreek naer de zuidpool / en naeukeurig acht ſlaende op al d'omwegen der lantſchappen / die hy gemoette / om te zien of het niet eenige doorgachten waren / zoo vertoefde hy veel tijds in yder gewest / daer hy aenlandde. Op eenen dag / zijnde recht voor eenen uithoek / met naeme het H. Kruis, verhief zich ſchielijk een dwaelwind / die het kleinſte van de vijf Schepen tegen de Klippen ſloegh / het welke daer verging ; niettemin wierden de menſchen / en al het gene daer binnen was / gebergt. Magellaen wert met ſchrik en vreeze bevangen / de Hemel verdonkert en ontſtelt zijnde / de lucht vol donder en onweder / de zee van den grond opgeroert / en d'aerde bevroozen ; hy liet echter niet na noch laeger te loopen / en kreeg een andere Kaep / die hy den naem van de *Maegden* gaf / met de hoogte der zonne / en vond zich op twee en vijftig gráden en een halven van de middellijn / en toen was het middernacht. Dit gewelfte ſcheen hem een grooten afloop of vloed der wateren te zijn / en denkende dat dit de doorgocht was / dien hy zocht / zond hy de ſchepen uit / om zich meer van de waerheit te onderrichten / bevelende aen de Kapiteinen / dat zy ten einde van vijf dagen ter zelver ſtede zouden wederkeeren. Twee quamen 'er wederom / en terwijl het derde / met naeme S. Antony, te lang vertoefde /

toefde / zijn d' andere t'seil gegaen. Dit derde Schip naderhant aen de Kaep der *Maegden* wederkeerende / en d' andere niet vindende / liet Alvarus *Meschite*, Kapitein desselven / en Steven Gomes de Stierman / het geschut afschieten / en vuer maken / om tydinge van hunne medegezellen te weten / op dewelke zy eenige dagen vertoefden. Alvarus wilde de Straet inzeilen / zeggende / dat zijn Oom *Magellaen* dien wegh gekozen hadde : maer Stierman en het meerendeel van d' anderen wilden weder naer Spanjen keeren ; en onder dit verschil gaf Gomes aen *Meschite* eenen slagh met den degen / en zette hem gevangen / hem beschuldigende dat hy *Magellaen* geraeden hadde den Soldaet en den Priester in zulker voegen / als boven verhaelt is / te handelen / en dat hy van de doot der andere Spanjaerden oorzaek was. Daerna ging hy t'zeil naer de middellijn / in dit Schip medevoerende twee Reusen Patagones, die op zee quamen te sterven. Zy quamen in Spanjen, acht maenden na hun afscheit van *Magellaen*, die ondertusschen veel tijds in de Straet te passeeren versleet : maer ziende den anderen uithoek / offerde hy Gode ten hoogsten dank / niet kunnende zich bedwingen / zoo blyde was hy dat hy eenen doortocht gevonden hadde / om in de Zuidzee te geraeken / waer door hy wel haest verhoopte by de *Molukken* aen te komen / waer van hy groote eere en voordeel verwachte. De twee monden van dezen doortocht / op heden de Straet van *Magellaen* genoemt / zijn op eene zel-

de hoogte van twee en vijftig graden en een halven. Oſorius reeckent de Straet op twintig mylen in de lengte: eenige doen 'er noch vier daerenboven by / haer aenmerkende in haere kromten. Sy gaet van 't ooſten tot het weſten / en is vier mylen in de breette / en op eenige plaetſen noch meer / zijnde zeer diep / meer waſſende / dan verminderende / en loopt zuidwaert aen / bezet zijnde met veele Eylanden / voorzien met goede Havenen / en is wederzijds zeer hoogh van oevers / en vol ſteenklippen. De nabuurige lantſtreeke is onbruchtbaer / en de koude duert 'er ſchier het heele jaer door: het land bezet zijnde met boomen en zeer hooge Cederen. Men heeft 'er Struizen en andere groote vogelen / met veele viervoetige dieren van vreemde ſoorte. De Zee is overvloedig van Spruot / Meerzwaluwen / en Zeewolven / welker huiden tot kleedinge voor d'Inwoonderen dienen / ook van Walviſſchen / van welker beenderen sy hunne barcken maeken: gelijk sy ook doen van de boomen / en sy kalfateren dezelve met vrek van den Antas, dat eene ſoorte van dieren is / in grootte gelijk d' Europiſche Koeyen. Belangende de Zuidpool / die en heeft zyne Sterren niet in zulker voegen als de Noordpool: want men ziet ſe te gelijk / niet verre van een geſcheiden / en een weinig duiſter. In 't midden derzelver ſtaen 'er twee / die tamelijk klein / en uitermaeten helder zijn / en die een weinig draejen. Deze maeken de zuidpool. De Spanjaerden in 't midden van de Straet zijnde / zagen

vijf

vijf heldere sterren in gelijcke wijtte d' een van d' ander in fozme van een Kruis / en niet verre van de twee andere / invoegen dat dit Kruis op heden vooz een merk van de Zuidpool genomen wozt by de genen / die op deze zijde de middellijn passeeren. Na dat Magellaen de Straet ten einde was / dede hy de stevens ter rechter hand wenden / en nam zijnen koers byna achter de Zonne / om de middellijn weder te winnen / aengezien de Molukken, die hy zocht / daer onder gelegen zijn. Hy was dzie maenden en een halven zonder land te zien / op eene stille zee / zonder eenig onweder of ongemackelijke vaert: maer de lijftocht begon hem t' onbzeeken / invoegen dat zijn volk niet dan daegelijks een onee bzoot hadden / dzinkende bedozven en stinkend water / en hun rijs kookende met het water der Zee. Boven dit alles quelde hun de Scheurbuik in zulker voegen / dat negentien Spanjaerden daer van stozven / en vijf en twintig of dertig daer zoo ziek van waren / dat zy armen noch beenen bewegen konden; en al de rest niet veel beter vaerende. Geduurende deze elende / passeerden zy in deze stille Zee wel vier duizent mijlen / zonder iet anders t' ontdecken dan twee kleine Eylanden / alwaer zy niet dan vogelen en boomen zagen / waerom zy dezelve d' ongeluckige noemden / zijnde 't een van 't ander twee hondert mijlen of daer ontrent / 't eene op vijf / 't ander op negen graden van de middellijn. Indien de vaert gevaerlijk geweest ware / noit hadden Magellaen en zijn volk de Lantstreecke tijdig gewonnen /

maer zouden tot een voetsel voor de visschen gedient hebben. Eindelijk landden zy aen Juvaga-na, 't welk zy het Eyland van goede Teekenen noemden / alwaerze zich overvloedig verzadigden. Dit Eyland leit op elf graden / en zy vonden aldaer wit korael. Daerna bejegenden zy zoo veele Eylanden te gelijk / dat se dit gewest der Zee de Archipelage noemden: maer de eerste hadden den [illegible] van Dieven eylanden, om dat d' Inwoonderen derzelver zoo behendig steelen / gelijk de Beemsche Lantloopers of Egyptenaeren in Europe. De menschen hebben 'er zwarte of roode tanden / die zy zoo weten te maeken / zy hebben zinlijkheit het hair tot den navel toe te dragen: de vrouwen dragen het tot op de hielen / en binden het om de middel gelijk een Gordel / zy dragen hoeden van Palmbladen / en zeeker fatsoen van broeken van dezelve stofse om hen te decken. De Spanjaerden van Eyland tot Eyland vaerende / quamen ten leste aen dat van Zebut. *Magellaen* liet eene banier tot teeken van vrede stellen / het geschut lossen / en eenigen van de zijnen aen land stijgen / om eenige vereeringen aen den Koning van dit Eyland te brengen / en koopmanschappen om te verruilen. De Koning / met naeme Hamabar, nam vermaek in deze aenkomste / en liet *Magellaen* bidden om in 't Eyland te komen: het gene hy dede / en hy wert aldaer wel ontfangen / ja zelf deze Koning en het meerendeel zijner Onderdaenen lieten hen doopen. Daerna zond hy / op het verzoek van *Magellaen*, boden aen

aen d' Inwoonderen der Nabuerige Eylanden/ hen biddende datse met de Spanjaerden zouden komen vzientschap maeken; het gene eenigen van de kleine Eylanden/die dichtst vooz de hand lagen/ deden. Maer die van *Mata*, of *Mauta*, 't welk een zeer groot Eyland is/ leggende van Zebut acht of tien mijlen/ wilden noch derfden niet komen om Kilapulapo hunnen Overheer/ die van *Magellaen* aengemaent zijnde/ dat hy zich zou stellen tot Tributgever van Karel den vijfden/ vooz antwoozt gaf/ dat hy den genen/ dien hy noit gezien hadde/ niet zou gehoozzaemen/ en aen Hamabar noch minder. Ondertusschen zond hy/ om niet vooz onbeleeft gereekent te wozden/ op 't verzoek der *Spanjaerden*, eenige beesten. *Magellaen* waenende zijne achtbaerheit te verkozten/ indien hy Kilapulapo aldus in vzede liet/ trok met veertig soldaeten in't Eyland van *Mata*, alwaer hy eene kleine Sterkte in vzand zette/ waer op d' Eylanders zich geweldig verbaest hielden/ en zonden als ter stunk aen *Magellaen* een goet getal geiten/ biddende om vergiffenis/ en de schult op hunnen Heer leggende/tegens wien zy hem raeden te oozlogen/ of anders dat hy aen hen eenige Spanjaerden zou zenden/ om Kilapulapo het hooft te bieden; en dat zy het Eyland aen dezelve zoudē overleverē. *Magellaen* zich niet hoedende vooz het bedzogh/ trok weder van daer/ en keerde des nachts met zestig wel toegeruste soldaten in dzie Barken te rugge/ ook met hem voerende Hamabar, die dertig Barken vol van zijn eigen volk hadde.

20 pp

Hy had wel daetlijk willen vechten: maer om dat hy in een byzonders handeling aen Kilapulapo belooft hadde / dat / indien hy by avontuur hem quam te beoorlogen / hy hem verdelgen zoude / eer dat hy met hem hantgemeen wierde / zoo liet hy hem aenzeggen / dat hy zich vriend of vyand verklaeren zoude. Kilapulapo antwoordde onvertsaegt en tooznig / daerna dede hy in aller haest drie duisent mannen te velde trecken / gede[illegible]rie hoopen / welke hy dicht aen den waterkant schikte / houdende zich ter zyden af / om zich voor het geschut en het flankeeren der busschieters te bewaeren. Ondertusschen stapt Magellaen uit zijne Barken met vijftig soldaeten / stellende zich tot de knyen toe in 't water / om dat de Barken niet dicht aen land konden komen / aengezien den Oever vol klippen was: daerna ging hy om de vyanden aen te tasten / die op hem bleven staen wachten / zonder datse met het schieten der bussen of het geschut waren beledigt geweest. Alsdoen oordeelde *Magellaen* zich verloren / en ten ware de schande / die hem staende hield / hy hadde den rugh gekeert / ook had hy hier in niet qualijk gegist; want zoo haest als zijn volk maer een weinig begon te naderen / zoo was het met hun gedaen. Hy beval hen derhalve te deizen: maer in dezen afwijk wierden acht van zijne soldaeten / en eenigen van Zebut gedoot / hy en twintig andere gequetst / het meerendeel in de beenen met vergiftige pijlen; de *Mataners* dezen trek gebruikende van niet dan op het gedeelte / dat

zy

zy ongewapent zagen/ te schieten. Eindelijk is Magellaen met de scheut van eenen pijl / die hem in 't aengezicht geschoten wert / gedoot / zijn helm dooz het werpen van steenen en spiessen gevallen zijnde. Hy ontfing noch twee andere quetsuuren / d' eene in zijn been / en d' andere na dat hy gevallen was / en die hem dooz en weder ging/inboegen dat hy tusschen het land en water stoz/ een einde maekende van zulk een hooghertig bestaen/zonder te spelen met het goet/ dat hy van zoo groot eenen arbeit verhoopte. Deze ontmoeting geschiede op den zeven en twintigsten Apzil des jaers 1521. Na de doot van Magellaen verkozen de Spanjaerden Johan Serraen, Opperstierman van de Armee/ vooz hunnen Kapitein: onder tusschen vertoefden zy om met de bewoonderen van Zebut eenige waren tegens Gout / suiker / gengber / vleesch / bzood / en andere dingen te vermangelen / om naer de Molukken te gaen: van d' ander zyde wierden de gequetsten genezen / en men oversloeg de middelen om Mata te bemachtigen. En dewijlze tot het een en 't ander bestaen een slaef met naeme Henrik, die Magellaens Tolk geweest was / van noode hadden / zoo pozden zy den zelven om op te staen: maer hy met eenen vergiftigen pijl gequetst zijnde / kon zich om de groote pijne / die hy gevoelde / niet roeren / of wel / hy wilde niet/ gelijk eenigen meenden: inboegen dat Serraen tegens hem uitviel / en Eduard Barboza, de Schoonvader van Magellaen, en Beatrix zijne Weduwe / hem dzeigden. Dit verbitterde Hen-

rik, die / om zich te wreecken / en zijne vryheit weder te krijgen / heimelijk ging handelen met Hamabar. en hem raedde de Spanjaerden, indien hy Meester van Zebut wilde blijven / te dooden: zeggende dat het een begeerlijk volk was / die / na datse zich van hem gedient hadden / om Kilapulapo te verdelgen / zijn Eyland als eigen gebruikten / doende aldus overal / waerze zich meer stelden. Hamabar geloofde hem / en noodigde ten eersten Serraen, en al de genen / die hem wilden gezelschap houden / om hem te vergasten / zeggende dat hy hun een geschenk voor den Keizer geven wilde / aengezien zy van daer wilden vertrecken. Aldus ging Serraen met dertig Spanjaerden naer 't Paleis van Hamabar, zonder te denken op 't gene men hun broude: en terwijl zy ter Tafel zaten / wierden zy alle met spiessen en zwaerden vermoort / uitgenomen Serraen, die middel vond om zich te salveeren. Al d' andere / die in 't Eyland waren / wierden vast gehouden / en naderhant zijn 'er acht van dezelve aen de Kooplieden van China verkocht. De Zebuters smeeten ook de Kruissen en Beelden / die Magellaen had doen oprechten / ter neder / zonder zich met hunnen Doop en de nieuwe Belydenisse van de Christenheit te bekommeren. De Portugeesche Historyschrywers zeggen dat Magellaen, na dat hy Hamabar geholpen / en Kilapulapo verslagen hadde / in Zebut op 't voorverhaelde banket / met Johan Serraen, Eduard Barboza zijnen Schoonvader / en twintig Spanjaerden gedoot

is.

is. Maer hoe het daer mede zy / hy stoft altijt eenen harden dood / dooz dat hy de Molukken, daer hy zoo yverig naer hackte / gezien hadde. De gene / die in de Schepen overig waren / verstaende hoe men hunne Makkers vermoozt hadde / dooz 't geroep van Johan Serraen, (dienze op den Oever lieten / zonder dat men naderhant heeft kunnen weten wat hem gebeurde) haelden hun Ankers en Touwen op / vaerende zonder te weten waer henen. Want hoewel Johan Karval, henlieder Kapitein / hen beloofde naer de Molukken te voeren / zoo wist hy alsdoen niet / hoedanig een streck hy nemen most. Daer waren toen hondert en vijftien Mannen met dzie Schepen overig / waer van zy het eene uit nood verbzanden / hun niet overblijvende dan het Schip Trinitas en Victoria, waer mede zy in een Eyland / met naeme Puloand, dat den Koning van Burneo onderdanig was / aenquamen / alwaer zy twee mannen grepen / die hen in Burneo zelf geleidden / en zy lieten den Koning verzocken / dat hy hun zoude toelaeten aen land te komen / om met zijne Onderdaenen te handelen; het gene hun wert toegestaen / en na eenig verblijf in die Stad / alwaer eenigen onder hen treffelijk onthaelt waren / zoo begaventze zich weder 't Zeil / en halfaterden in een ander Eyland hunne Schepen / daerna landen zy te Mindanao en Sanguin. In 't vertrek van daer bejegenden zy / naer veel wendens en keerens / een Jonk of Schip van China, 't welk naer de Molukken ging / waer

van zy eenen Stierman ontleenden / die hen voerde in Tidore, zynde een van dezelve Eylanden / alwaer zy / op het einde van October / des jaers 1521 aenquamen. De Koning van dit Eyland ontfing hun met groote eerbiedigheit / en zy deden hem eenige vereeringen / te kennen gevende dat se daer gekomen waren om te Koopmanschappen / en ten voordeele des Landts / daer zy voegende een lang verhael tot lof van Keizer Karel den vijfden / hunnen Prince / aen wien de Koning van Tidore getrouheit beloofde / hen biddende noch twee maenden te vertoeven om nieuwe Specerijen te laeden: maer hun antwoort was / dat zy niet konden vertoeven / om dat hunne Schepen half verrot waren / en zy moesten noodsaekelijk vertrecken; doch dat zy binnen twee jaeren zouden wederkeeren met eene Vloote van hondert en vijftig Schepen / geladen met Koopmanschappen. Behalve dit vraegdenze / of ook de Portugeezen in dit Eyland niet handelden? en verstaende zulks waer te wezen / spraekenze daer alle quaet van / dat men zou mogen bedenken; bevestigende dat al het gene van Malakka tot de Molukken strekte / den Koning van Spanjen behoorde. Zy baden den Koning andermael / dat hy hun de Specerijen / die in Tidore gevonden wierden / alwaer't datse niet versch en waren / zou doen verkoopen: waer op zy sterk aendrongen op datse zich in tijds mochten weghpacken / vreezende van de Portugeezen betrapt en qualijk gehandelt te worden / dewelke vreven dat

dat de *Molukken* van hunne ontdeckinge / en onder hun gedeelte waren / en hun wel haest zouden dwingen weder naer Spanjen te keeren. Maer ondertusschen dat men de Specerÿen verzamelde om de twee Schepen te laeden / begonden de Spanjaerden hunne waeren by den uitroep te verkoopen / en van d' ander zÿde lieten zy de vrientschap des Konings van Ternate aenzoeken / en deden hem vereeringe[illegible]. Naer aengezien hy eenige jaeren te v[illegible]en z[illegible] met den Koning van Portugael verbonden hadde / zoo schreef hy zonder uitstel aen George Albukerk, Gouverneur van *Malakka*, hem berichtende van 't gene dat 'er passeerde / waer van Albukerk de weet dede aen den Onderkoning / en aen den Koning van Portugael, door eenen expressen bode van *Malakka* gezonden / op dat men in 't bewaeren dezer Eylanden / met aldaer eene Sterkte te timmeren / zou toezien. De Spanjaerden ziende dat de Koning van Ternate geen werk maekte van hunnen Vriend te zÿn / verzeekerden dien van Tidore, datse op hunnen wederkeer die van Ternate zouden dwingen den Keizer te gehoorzaemen. Als de Koning van Tidore zagh datse van zins waren Scheep te gaen / dede hy al de Specerÿen / die men in den Eylande kon by een brengen / verzamelen / en wierden de twee Spaensche Schepen daer mede geladen. Het meerendeel dezer Specerÿen behoorde aen den Koning van Portugael, en aen de Portugeezen, die dezelve in den jaere 1520. verzamelt hadden in drie Jonken

of Schepen van *Malakka*, die zy ontlaedden in den Eylande van Bachian, aengezien zy de gelegentheit niet hadden tot *Malakka* toe te zeilen; en het een van deze Schepen ging eenen Koopman aen / die daer over 't bewint hadde wegens de zaeken van Portugael, onder 't gezagh van Gaspar Rodrigo zijnen Faktoor; zelfs veele zacken van deze Specerijen waren met den naem der gener / aen wienze behoorden / gemerkt. Maer de Spanjaerden hadden zulk eenen haest om hunne lading in te nemen / uit vreeze van door de Portugeezen aengetast te worden / datse de Koopmanschap wel vier dubbel betaelden. Na dat zy hunne Schepen gevult hadden / lieten zy eenige Faktoors met de waren in Tidore, en beloofden aen den Koning op hunnen wederkeer eene Sterkte te bouwen / laetende tot pand veertig verscheide Kanonstukken / veele voetboogen / bussen en ander geweer. Daerna gingenze te Schepe / en vertrocken van Tidore in December des jaers 1521. Het Amiraelsschip met naeme Trinitas, kreeg grooten overvloed van water in; weshalve zy eenstemmig besloten / dat Johan Sebastiaen Kano van daer na Spanjen zou gaen in het Schip Victoria, waer op hy Stierman was / door den wegh / dien de Portugeezen neemen / en dat het ander Schip / vernieut en gekalfatert zijnde / uit vreeze van ander ongemak / eenen veyliger en korter wegh zou kiezen / passeerende door 't gedeelte des Keizers / en van daer zou gaen landen te Panama, of eene Haven op de Kuste van Nieu Spanjen

jen verkiezen. Dit verdragh gemaekt zijnde / vertrok Iohan Sebastiaen met sestig medegezellen / en door veele Eylanden gepasseert hebbende / ontstont 'er / als hy zich in Timor met wit Sandelhout laedde / een oproer met d' Inwoonderen / invoegen dat 'er eenige Spanjaerden doot bleven. Op den elfden February des jaers 1522 vertrok Iohan Sebastiaen van Timor, varende de Oostzee / gebynaemt Lantchidol, in / en zijnen koers nemende tusschen Ponant en Garbin, laetende Tramontana aen de rechterhand / van vreeze dat hy / te zeer aen 't vaste land naderende / van de Portugeezen mochte ontdekt worden: en na dat hy gepasseert was tusschen Sumatra, ter slinkerhand gelaten / en Pegu, Bengala, Kananor, Goa, Kambaje, den Boezem van Ormus, en de geheele Kuste van Oostindien ter rechter hand / zoo zakte hy / om te veiliger de Kaep de bonne esperance te krommen / tot op twee en veertig graden bezuiden af / en bleef zeven weeken beneden deze Kaep / zwerbende dagelijks met volle zeilen / aengezien hy van vooren hadde de winden van Ponant en Maistral, die hem verhinderden wegh te spoeden / invoegen dat hy tegen de winden / golven / en stormen met wonderlijk avontuur most worstelen. Deze Kaep de bonne Esperance is op vier en dertig graeden en een halven bezuiden de Middelijn / en zestien hondert mijlen van de Kaep van *Malakka*, zijnde het grootste en gevaerlijkste uitstek van al de Zeen der werelt / weshalve men haer den naem geeft

van

van Zeelecuw, om de sterke vloeden / die men daer gemeenlijk heeft / en andere redenen / die in Osorius elfde Boek te lezen zijn. Eenige Spanjaerden den honger en de ziekten gevoelende / daer byna al het volk van dit Schip mede gedzukt wiert / waren van oozdeel / dat men most gaen ankeren in de Haven van Mozambique, alwaer de Portugeezen eene Sterkte hadden: maer d'andere wederstrevende dat hun onthael daer noch slimmer dan op Zee zou wezen / zeiden datse liever wilden sterven / dan een andere streek als die van Spanjen verkiezen. Daer na den moed herbattende / passeerden zy de Kaep de bonne Esperance, en zwozven met eenen bequaemen wind twee geheele maenden zonder land te genaecken: invoegen dat / geduurende dien tijd / een en twintig onder hen van gebzek en ziekte quamen te sterven. Men wierp de lichaemen in zee / en na't gene verhaelt wozt van Mark Antony Pigafette, die in al deze Vaert tegenwoozdig was / waer van hy een gedzukt Boek heeft geschzeven / zoo dzeven de lichaemen der Christenen op't water met het aengezichte om hoog / maer die van d' Indiaenen met het aengezichte verkeert. Eindelijk / Johan Sebastiaen en al d' overigen zouden / zonder Godts zonderlinge hulpe / van honger gestozven hebben: en zoo als zy tot den uitterste en nood gekomen waren / genaekten zy een der Eylanden van Kabo Verde, met naeme S. Jakob, behoorende onder den Koning van Portugael. Johan Sebastiaen liet dertien Soldaeten in de boot klimmen / om water te

te gaen putten / vleesch en broot te koopen / en Negers te huuren / om aen de pomp te staen; want het Schip kreeg veel waters in / en het Bootsvolk was schier altemael ziek. Zy kregen eenige maeten Rijs / en willende aldaer voor de tweede mael wederkeeren / nam de Kapitein / die in dat Eylant gouverneerde / die dertien gevangen / willende bescheit weten / waerze de ladinge van Specerijen hadden ingenomen / om datse hem den lijftocht / dienze kochten / met Kruidnagelen hadden willen betaelen. Hy arresteerde ook de Boot / en wilde desgelijks met het Schip doen: maer Johan Sebastiaen liet dadelijk de Ankers en Zeilen ophaelen / en quam op den zevenden September in de Haven van S. Lucar de Barramedo alleen met achtien mannen / en de meeste / zoo na als het diende / gebrooken en afgemat. De dertien in 't Eyland van S. Jakob vast gehouden / wierden / uit last van den Koning van Portugael, terstont ontslagen. Volgens de reekeninge / van dagh tot dagh gehouden / gedurende den tijd van hunne voyagie / welke drie jaeren min veertien dagen duurde / zoo hadden zy veertien duizent vier hondert en zestig mijlen afgeleit / vaerende van 't Oosten ten Westen rontom de Werelt / en zy passeerden zes mael onder de Zona torrida. Op den achtsten September deden zy hunne intrede te Sivilien, en gingen voorts alle in 't hemde / barrevoets en blootshoofts / met eene fackel in de hand naer de groote Kerk / Godt dankende dat hy hun hadde te rug gevoert

voert / en uit zoo veele dooden behouden.

VIII. ONDER deze werelt der groote en kleine Eylanden / in den Oosterschen Oceaen / of Archipelage van S. Lazarus gelegen / zijn de Molukken zeer vermaert / uit oorzaeke van de Specerijen / die zy voortbrengen. Wy moeten derhalve hier iets van dezelve en hunne byzonderheden verhaelen. Deze Eylanden / vijf in getal / worden Tidore, Ternate, Motir, Machian, en Bachian genoemt. Tidore legt op deze zyde van de Middellyn na onze Pool alleen op zeven en twintig Minuten. Ternate op veertig: Motir is recht onder de Middellyn / Machian bezuiden op vijftien minuten / en Bachian op eenen graet / dat voor het grootste van de vijf gereekent wort. Zy zijn van d' Eylanden Gilolo, Celebes, Ambon, Burru, en d' andere / die naby leggen / en zeer vruchtbaer zijn / omcingelt. Burneo en Mindanao zijn verder / het eene ten westen / het ander ten noorden leggende / en zeer rijk / en van alle noodsaekelijkheden voorzien. Te dier tijd datse ontdekt wierden / waren d' Eylanders meerendeels Mahometanen, de andere Afgodendienaers / aenbiddende het gene hun goet docht. Sedert hebben etteliike jaren herwaerts zommige Jesuiten, door middel van den handel der Portugeezen, eenige Eylanders hunne oude Religie tegen die van de Roomsche doen verwisselen. Maer die volken zijn in dit stuk weinig stantvastig / en volgen alleen het gene hun het meeste voordeel geeft / zich veranderende na de voorvallen en gelegentheden der tijden. Zy zijn

geel

geel / en leven op de manier van d' andere Indiaenen, geregeert zijnde van eenige Koningen / die verraeck scheppen een groot getal vrouwen en konkubijnen te onderhouden / gelijk ook het gemeen zich daer van dient / na de middelen / die een yder in 't byzonder bezit. Hoewel zy de bequaemheit van lijftocht niet en hebben / gelijk andere volken / niettemin maeckt de handel der Specerijen / die daer in overvloed / en bijna van alle soorte groeien / dat de Kooplieden / die daer uit alle gewesten aenkomen / om te vermangelen medebrengen de dingen / die dienstig zijn tot onderhoud der Eylanders; die tegenwoordig wat gemaniert zijn / en in rust leven / daer ondertusschen d' Europers en andere volken duizent moeielijkheden uitstaen om lijftocht aen deze volken tebrengen / die / zonder dat / van den Rijkdom hunner Eylanden weinig werk zouden maken. Hunne huizingen zijn leeg en klein: de wijven zijn 'er leelijck / en gaen nackt / gelijk ook in d' andere Eylanden / behoudens dat se haere schaemte bedecken met linden / gemackt van zeekere boomschorssen / welke zy lang in 't water laeten rotten / en zacht geworden zijnde / beukenze dezelve met een stuk houts / doende die zoo lang en breet worden / als het hen goet dunkt / en zoo dun gelijk een fijn linnewebbe / invoegen dat men zeggen zoude dat het geweven was. De mannen zijn over hunne wijven zeer jaloers / beminnende de ruste / en de bewooninge van hunne Eylanden. Men vind in Tidore zeekere vogelen / die ze *Mamukos* noemen / welke

minder

minder vleeſch hebben / dan uiterlijk hun lichaem vertoont; de beenen zijn eenen halven voet lang / het hooft is klein / de ſnebbe zeer lang / en de vederen byzonder ſchoon van verwe / zy hebben geen vleugelen / maer in ſtede derzelver tamelijk lange vederen / en van verſcheide kleuren; men ziet ſe nait op d' aerde / dan alsze doot zijn / zonder datſe eenigſins verrotten / ook weet men niet waerze van daen komen / noch ook waer zy na toe trecken / noch wat hun voetſel is / indien het niet en is de dauw / en de bloeme der Specerijen. Men noemt hen oock Manicodiatas, dat zoo veel beteken als Godtsvogel en de Portugeezen bewaren zorgvuldig de pluimē derzelver / om daer van hunne vederboſſen te maeken / en d' Eylanders dienen zich daer van / om hunne quetſuuren te genezen. Al deze Eylanden byengen Kruidnagelen / Kaneel / Gengber / en Nootemuſkaten voort: maer op yder Eyland en waſſen deze Specerijen niet even veel: want het eene draegt meer Nagelen dan 't ander / en het ander meer Gengber. Motir levert meer Kaneel dan andere Specerijen. In Tidore en Ternate heeft men overvloed van Nagelen: en de Boom / dieze voortbrengt / is groot en dik / hebbende een loof / gelijk dat van den Laurier, en eene ſchorſſe / gelijk die van den Olijf. Hy draegt zijne Nagelen by troſſen / even gelijk de Eike of de Wijnſtok: in den beginne zijnze groen / daerna worden ze ten eerſten wit / en in het rypen rooden zy / en droog zijnde / trecken ze na het zwart. Na datze gelezen zijn / waſt men

haer

haer in Zeewater / daerna wozdenze gedzoogt / en in de Pakhuizen bewaert. Deze Boom vereischt heuvelen / en geeft boven hem eens en meermaelen eenen kleinen damp uit / die hem byna dagelijks omcingelt. Indien men hem in valeyen plant / zoo geeft hy geen voozdeel / of wast zonder dzuchten te dzaegen; en noch minder / indien hy op eene vlakte gezet wozt. De Gengber is een wozrtel / die de krappe / of het Saffraen gelijkt. De Kaneel komt van eenen boom / die den Granaetboom zeer gelijk is / de schozsse splyt en bozst dooz de kzacht van de Zonne / daerna trekt menze af / en zy wozt in de Zonne gezuivert. Aengaende de Notemuskaeten / wy hebben / van d' Eylanden van Banda gewagh maekende / daer af gespzoken. Voozts / al deze Eylanden bzengen de Kampher voozt / de Gom / dzuipende van zeekeren boom / dien d' Eylanders Kapar noemen / welke schoon is / vol bladeren / dik gebost / en wassende op de nabygelegen bergen der Zee; zijnde licht van hout / en klein van tacken. Daer zijn vier soozten van Kampher: d' eene vint men tusschen de aderen van 't hout besloten / zijnde even gelijk kleine metaele plaeten: d' andere komt buiten de schozsse voozt / gelijk het over deze zijde met de hars is / zijnde vast aen een gekleeft / gelijk Gom / bezaeit met kleine roode vlecken / daerna wozt se geheel blank / en is beter en zuiverder dan de gene / die binnen d' aderen groeit: de derde is kleinder / zwarter / en min geacht dan de twee andere: de vierde is noch geringer in waer-

de /

de / om datse met het afschrapsel en splinters van 't hout belast is / alwaerze zich verzamelt houd / in groote gelijk een amandel of boon. De Molukkers hebben / boven de voorgemelde rijkdommen / Rijs / Schaepen / Harten / Hoenderen / Vygen / Amandelen / Granaeten van alle soorten / te weten zoete en bittere / Oranjeappelen / Citroenen / Lemoenen / Honig / Suikerrieten / Oly van Dadelen / Meloenen / Pompoenen / en een zeer verquickende vrucht / die zy Kamulicai noemen. Hun brood wort van zeekeren wortel gemaekt / en zy maeken Wijn van Rijs / voorts hebben zy Vogelen van verscheide soorten / en byzonderlijk Papegaeien. Belangende de byzonderheden van d' andere nabygelege Eylanden / het is niet noodig dit verhael aen te vangen / dat gespaert wort voor de genen / die een algemeene Historie of Wereltbeschrijving zullen maeken / behoudens dat wy / na de gelegentheit / die zich op andere plaetzen daer van kan aenbieden / hier na iets daer af zullen aenroeren. Tegenwoordig zullen wy den draet der Historie hernemen.

IX. ANTONY Brit verstaen hebbende dat de Spanjaerden by de Molukken geland waren / en aldaer eene Faktorye opgerecht hadden / soo verzocht hy (vreezende niet sterk genoeg te zijn / dewijl hy zich waerdig maekte met eenige soldaeten uit den naem des Konings van Portugael derwaerts te zeilen) dat Garsias Henrik hem wilde gezelschap houden / om aldaer Meester te blijven / en de Spanjaerden te verjaegen:

jaegen: hoewel het verlaeten van Banda hem een zeer ondienstige zaeke was / alwaer Brit handelde / en vrientschap met d' Eylanders maekte / zoo verre dat hy daer eene steene kolom met de wapenen van Portugael plantte / waer over zy verschil hadden / en hantgemeen wierden; maer eindelijk bleven zy vrienden. In de maent van May / die het rechte saisoen is om naer de Molukken te varen / begaven zich Brit en Henrik met hunne Vloote van acht Schepen / voorzien met drie hondert mannē / in zee / en gingen landen in vijf Eylanden / op hondert mijlen van Banda, tusschē 't noorden en zuidē / die eigentlijk de voorgemelde Molukken zijn / waer op men te voren weinig handelde / om dat de Kooplieden van Malakka en andere Lantstreeken hen verhoegt hielden te handelen in den Eylande van Banda; zonder wijder voort te vaeren: ook zonden aldaer de Molukkers een gedeelte van hunne Specerijen. Maer na d' ontdecking der Portugeezen zijn dezelve by hun gebleven / alwaer tegenwoordig de handel is; en zy hebben ook over en weder leeren gaen / nadienze de waerdy kennen van het gene men tot in hunne huizen komt zoeken. Het gemeene volk maekt zoo veel werks van de Koningen dezer Eylanden / hoewelze niet zoo rijk en zijn als veele anderen / dat zy / hen ziende / daetlijk de oogen sluiten / zich met het aengezicht ter aerde werpen / en hun heerlijke titelen geven. Van al deze Koningen was 'er niet een / die vriend van de Portugeezen was / uitgenomen die van Ternate, die hun om

vrient-

vrientschap weder had aengezocht / en toegelaeten in zijn Eyland eene Sterkte te bouwen : willende zich door zulk eenen middel verzeekeren tegen de Spanjaerden, waer op hy gebeten was. Brit op het einde van May in deze Eylanden aengekomen / en wetende dat de Spanjaerden in Tidore waren met twee Schepen / het overschot der Vlote van Magellaen; besloot hen te gaen vinden om hunne Faktorye te vernietigen / op dat dezelve niet tot nadeel des Konings van Portugael strecken zoude; en aldaer aengekomen zijnde / en order op de zaecken van zijnen Meester gestelt / en de Spanjaerden belet hebbende / datse met hunnen handel in 't toekomende niet zouden voortvaeren (waer in de Historyschrijvers niet over een komen; want eenige zeggen dat hy de Spanjaerden gevangen nam / en hun veele koopmanschappen afzette; d' andere houden dat hy hun vriendelijk handelde / en hen toeliet te vertrecken / gelijk wy hier te voren gezien hebben / dat een van de Schepen den koers van Panama, en 't ander dien van Spanjen genomen hadde) zoo zeilde hy op Ternate, alwaer hy den Koning niet meer en vond / want hy was weinig tijds te voren gestorven / zijnde (na men zeide) in een Banket door den Koning van Tidore zijnen Schoonvader / vergeven; aengezien hy weigerde met de Spanjaerden vrientschap te houden. Zijn Weduwe was in Regeeringe / om dat zijn Zoon toen maer zeven jaeren oud was. De Koninginne d' aenkomste van Brit verstaende / liet hem

hem verwellekomen / en berichten / dat zy van haeren Gemael last hadde om hem wel te ontfangen / en toe te laeten eene Sterkte te timmeren / en met al haere middelen te helpen / om het werk te doen voortgaen / en hem de hand te bieden. Deze aenbiedinge wert by de Portugeezen aengenomen / en Brit liet verlof verzoeken om te land te stygen / op dat hy zien mocht / op wat plaetse hy bequaemelijk zou kunnen beginnen: 't welk hem de Koninginne toeliet / zendende haer Mandaryns of Edelingen / om hem tè ontfangen / het welk zy met groote Ceremonien deden. Brit een bequaeme plaets voor zijne Sterkte afgemerkt hebbende / begon een perk tot eenen inwijk voor zijn geschut en bagagie te maeken / terwijl men zou doende zijn met de Sterkte te bouwen: en voor dat hy iets ter hand sloeg / maekte hy een verdzagh met de Koninginne / en de Sangagins of Baronnen des Eylants uit den naeme des Jongen Konings / begrijpende / onder andere punten / dat de Portugeezen eene Faktorye mochten hebben by de voornaemste plaetse des Eylants / om de Speceryen te bergen / die de volken van Banda daer souden aenbrengen; en dat men hun in 't Eylant Ternate zou gerieven met dezelve Koopmanschappen / en andere / die daer voortkomen / zonder daer van aen andere vreemdelingen te verkoopen: met alleenlijk voor een Bahar, 't welk vier hondert ponden gewicht is / te betaelen twee en dertig Spaensche Realen. Dit verdzagh wert beschreven / en van weder

zijde geteekent: en nadien Brit zich op de Koninginne mistroude / zijnde de Dochter des Konings van Tidore, die dezen Koophandel der Portugeezen voor verdacht hield / om dat hy vriend met de Spanjaerden was; zoo wilde hy eenigē van 't land op zijne zijde trecken / om hem te helpen en te begunstigen / in gevalle de Koninginne hem eenigen quaeden trek wilde speelen. Aldus won hy de gunste van eenen / met naeme Kachil Daroes, natuurlijken Zoon des overleden Konings van Ternate, en beloofde hem tot Gouverneur des Eylants te stellen / indien hy de Portugeezen wilde de hand bieden. Eindelijk / Brit vorcht het zoo verre / dat die Bastaert tot Onderkoning verkoren wert / tegens dank van de Koninginne / en haere aenhangers; die / ziende dat Brit en de Bastaert het volk tot hun bevel hadden / voor dien tijd zoetelijck zongen / en zich beinsden met deze veranderinge wel in hun schik te wezen: maer naderhand liet de Koninginne niet na / tegens Brit quaetwillig te zijn / verwachtende den tijd / om zijne zaeken qualijk te doen gelucken; zelf handelde zy heimelijk tegens de Portugeezen met haeren Vader / den Koning van Tidore, die van spijt meende te bersten / dat hy den Bastaert op den Troon zagh / en noch in stede van haer / die alles naer zijn genoegen bestierde. Kachil van d'ander zijde op Brit zich verlaetende / wilde zich tot Koning en volkomen Heer van 't geheele Eyland stellen / dienende Brit in alles wat hem doenlijk was / hem raed gevende over 't gene

hy

hy doen moest/ en waer voor hy zich behoorde te wachten. Zonder deze persoonaedje zouden mait de Portugeezen hunne Sterkte gebout hebben/ noch by de *Molukken* zijn staende gebleven/ gemerkt de Oorlogen en andere bezighoden/ die zy naderhant hadden. Na de verkiezinge van Kachil, en de volmaekinge van de Perken/ waer binnen Brit al zijn bagagie en geschut bergde/ zoo sloeg hy/ hebbende zijn volk/ dat in de Haven was/ aen land gezonden/ de hand aen den bouw van de Sterkte/ op S. Jans dagh in Juny des jaers 1522. en dede/ in tegenwoordigheit des jongen Konings van Ternate, gevolgt van al zijne Sangagyns en *Mandaryns*, en eene groote menigte volks/ de fondamenten openen/ en den eersten steen leggen/ doende tot een teeken van vreugde/ het Geschut lossen/ en de Trompetten steecken. De Jonge Koning/ zijn Baronnen/ en de Koning van Gilolo begunstigden Brit en zijn volk in veeler maniere: maer d' Eylanders/ om datse tot den arbeit niet gewoon waren/ holpen tot het werk niet met allen/ invoegen dat de Portugeezen van slavernye en behoestigheit afgemat wierden/ naerdienzeden lijstocht dezer Oosterschе Lantstreeken gantsch niet konden gewent worden.

X. WY hebben voorhene gezegt dat *Martijn Alfonse Melio* in April des jaers 1522 vertrocken was/ om naer *Malakka* te gaen. By zijne streeke verbolgende zette het aen Pacem voor Anker/ alwaer hy Andries Henrik liet om in de Sterkte te gebieden: en zich met Sancio

Henrik in Zee begevende / verſtont hy de nieuwigheden in *Malakka*, te weten / het gene Simon Andrado en zijn volk gebeurt was / desgelijks den Gezant van Portugael in den Rijke van China, gelijk voorheene daer van verhaelt is geweest. Dit dede hem besluiten / om zich naer China t'zeil te begeven / verzelt zijnde met Eduard Konil, Kapitein van eene Jonk of Boot van *Malakka*. Zy plonderden onderwege / en verrijkten hun met de plonderinge van veele vyants Schepen. Zy quamen in Augustus recht tegen over / en dicht by dit groote Koninkrijk aen / alwaer zy van eenen storm overvallen wierden / en dezelve gestilt zijnde / verscheen de Scheepsarmade der Chineezen, hebbende een groot getal van Jonken, Kalaluzen, en andere Schepen gepropt met soldaeten / die de Portugeezen waernamen / zwervende op deze Kuste / alwaer zy onuitspreeklijk gehaet waren. Zoo haest als de Chineezen de Vloot van *Melio* ontdekten / schiktenze zich in orde om te strijden / vaerende met riemen en zeilen / en leggende op d'affuiten eenig licht geschut / als steenstucken en andere / zonder de pijlen / die van alle kanten vlogen / te spaeren. Martijn Alfonse, die niet onbewust was van 't gene de Chineezen doen konden / en niet dan vrede met hun verzocht / beweegde zich niet / noch toonde zich genegen tot vechten. Zijne Kapiteinen waren van een ander oordeel / en ziende dat de Chineezen in hunne vrzabaden voortvoeren / geboden aen zeekere Konstapels

eeni-

eenige ſtucken te loſſen; 't welk gedaen wiert / en byzonderlijk in het Schip van Ambrozius de Rege, invoegen dat veele kleine Schepen verbyzelt wierden / en de ſoldaeten gedoot; 't welk d' Armade der Chineezen noodſaekte te deizen / uit oozzaeke van 't Kanon / dat hun beſchadigde. Ambroſius volgde hen / waer over Martijn Alfonſe vergramt wert / en noch meer over 't verlies van de Chineezen, en zond Ambroſius achter na / dien hy hardelijk beſtrafte / zonder nochtans hem op een andere wijze te kaſtyden / om dat hy dus zonder laſt van zijnen Generael begonnen hadde. Daerna zijnen koers vervolgende / zette hy 't in een Kanael / buiten de Haven des Eylants van Benjaga, vooz Anker / alwaer hem d' Armade der Chineezen weder quam genaeken / en beſluiten / invoegen dat hy of de zijnen vooz noch achter uit konden zeilen / en niet dan dooz 't midden dezer Armade / die niet af en liet haere ſteenſtucken op de Portugeezen te loſſen / hoewel zy te voren dat verlies / daer van wy zoo even verhaelden / geleden hadde. Melio alsdoen begryppende dat de Chineezen niet dan Oozlogh zochten / beſloot met zijne Kapiteinen den volgenden nacht op het uitſtek aen land te gaen / om het opſet der vyanden t' ontdecken / en middel te vinden om aen hunnen Amirael te doen verſtaen het verlangen / dat de Portugeezen hadden / om met de Chineezen in goede vzientſchap te leven. Op dien nacht dan kregen de beſpieders vijf lantluiden / die langs den Oever in een Barkje voeren / geladen met houtskolen /

en voerden dezelve tot *Melio*, die niet met allen uit hen kon wijs worden: maer hy dede hen heel in't nieu kleeden / en ſtierde hen / om van zijnent wegen aen den Amirael van China te zeggen / dat hy en de Portugeezen als vrienden quamen / met veele koopmanſchappen om daer te handelen / en dat men ongelijk hadde hen aen te taſten: weshalve zy hem baden dat hy d'oorzaeke daer van zou laeten weten / als die gereet waren naer hun vermogen voldoening te geven / indien't bevonden wierde / dat de Portugeezen d'oorzaeke van dezen Oorlog waren: en dat men in tegendeel / indien zy van hunne zyde recht hadden / zou aflaeten hun te beledigen / en zy d'een met d'ander vrede en vrientſchap zouden onderhouden. Deze Lantluiden gingen hunne boodſchap doen / maer keerden niet weder te rugge / in tegendeel ſchoten de Chineezen meer dan te voren / hebbende uitzuckelijken laſt van hunnen Koning / niet toe te laeten dat de Portugeezen aen eenige plaetze quamen te landen. Melio nam dien geheelen dagh gedult / zonder iets te ondernemen / denkende dat de Lantluiden niet wijs genoeg geweeſt waren om hen in hunne beloften te quyten: en den volgenden nacht zond hy zijne beſpieders weder uit / die te lande ſtygende / twee mannen vingen / en dezelve tot hem brachten. Hy verſtont uit hen / dat de Koning van China tegen de Portugeezen uitermaten geſtoort was / en het gene hy tegens hen beſloten hadde; weshalve het niet noodig was volk te zenden om van verzagh te handelen /

delen / aengezien het openbaer Oorlog was. Hy dede hen eenige kleederen geven / en ſtierdeze weder aen land: daerna op denzelven nacht tyding ontfangen hebbende dat Eduard Konil, met zijne Boot achtergebleven / zich by een uitſtek des lants ſtil gehouden hadde / om dat hy / hebbende d' Armade der Chineezen ontdekt / beducht was in hunne handen te vallen; en hyderhalve bad dat men hem zoude komen van daer haelen / of dat men hem zou verlof geven van daer weder te rugge te keeren: zoo ſtierde Melio hem dateliſk twee wel toegeruſte Booten / maer zy en konde̅ niet voort / uit oorzaeke van 't ſchieten des vyants / waer van veele ſoldaeten gequetſt / en vier gedoot wierden / invoegen dat ſe naer de Vloote te rugge deiſden. Melio alsdoen zijn volk doot en gequetſt ziende / wert van voornemen met de vyanden te ſlaen / en hield Krygsraed / alwaer het meerendeel met zijn oordeel verſchilde / zeggende dat men zich te zeer zou wagen als doen ſlagh te leveren; en dat het genoeg zou zijn ververſching van water te krijgen / dat de Vloot noodig hadde; en dat de tijd wijzen zoude het gene profytelijkſt zou te doen wezen. Melio dit volgende / zette het met twee wel gewapende Booten aen land / om zich / een weinig ter zijden van zijne Vloote / van zoet water te verzorgen: 't welk van de vyanden gezien zijnde / hielden daetlijk dertig van hunne Kalaluzen en Lanchars daer op aen / en quamen met ſchieten van Steenſtucken de booten van Melio beſpringen / met zulk eene

vaerdigheit / dat hy naeulijks tijd hadde om weder aen boort te vaeren / laetende de tonnen aen land / die aldaer opgezet waren / om dezelve met zoet water te vullen. Hy geheel beschaemt te rugge wijkende / wert gevolgt / en met het geschut beschoten tot dicht onder zijne Vloote: maer de vyanden deisden / vreezende het Portugeesche geschut / 't welk hen toeblixemde / zoo haest zy ter stede naderden / daer het kon toedraegen; en niet derbende hantgemeen worden / zoo vernoegdenze zich met gerucht te maeken / en eenige schermutselen te doen / om de Portugeezen aen 't wijken te brengen. Ondertusschen raedden de Kapiteinen Melio dat hy geheelijk zou af wijken / het welk hem tamelijk licht zonder verlies zou wezen / aengezien hy de Chineezen niet dan met zeer blijkelijk gevaer kon aentasten. Van dit voordeel wert een acte beleit / en van allen geteekent / tot getuigenisse dat *Melio* zich gequeten hadde: daerna haelde men den volgenden dagh de zeilen op / en men begon de ruime zee te kiezen. De Chineezen volgden Melio met luid geschreeu / schermutseerende met hunne steenstucken en eene menigte van schichten. Pieter Homo en Jakob Melio, die achter aen voeren / antwoordden hun met kanonschoten. Het gebiel dan dat het vyer in 't schip van Jacob Melio aen een tonnetje buskruit quam / en met zulk eene verwoetheit opging / dat het onmogelijk was te lesschen / invoegen dat het Schip begon te hellen om te gronde te gaen. Pieter Homo ziende dat het meeren-

meerendeel der Soldaeten zich met zwemmen poogde te salveeren / voer recht dien kant langs / om hun binnen zijn Schip te trecken ; maer de Chineezen quamen hem met hunne Jonken verneſtelen ; en aengezien hy / om de kleine ruimte van zijn Schip / weinig volk op hadde / zoo namen zy de gelegentheit / hem van alle kanten aen boozt te zetten / en daer in klimmende / hieuwen al de genen / die daer op waren / aen ſtucken / uitgenomen eenen / die zich in den mars ſalveerde ; daerna ſneden zy de lijken de hoofden af / ploonderden het Schip / ontblootten het van al zijn gewant / en onder groot geraes en getier van zeckere inſtrumenten / die zy in den oozlogh boeren / waren zy in eenen oogenblick weder van kant. De gene / die zich in den mars geſalveert hadde / begon een teecken te doen / en wert met groote moeite van daer gehaelt / aengezien 'er niet eene koozde was om af te zijgen / daer hy was opgeklommen : eindelijk nochtans gleed hy af / zoo als hy beſt konde / en na dat hy den Generael bericht hadde van 't gene daer gebeurt was / vergaderde de Raed by een / alwaer / niet tegenſtaende de vermaningen des Generaels (die denkende de doot van zijne Soldaeten te wzeecken / zich in gevaer des levens / zoo van hem / als van al de zijnen zou werpen) de Kapiteinen van oozdeel waren dit ontredderde ſchip in den grond te booren / en / zonder langer te vertoeven / den koers naer Malakka te nemen. En tot nieuwe ontlaſtinge van Melio, wert 'er van dit oozdeel een acte beleit / onderteekent by

de Kapiteinen / 't welk Melio by zich behield; en hoewel hy tegens zijnen danck vertrok / en een hooghertig Edeling was / liet hy des niettemin het besluit van den Raed uitwerken: daerna begavenze zich alle t'zeil / en schoon zy geenen goeden wind hadden om Malakka te winnen / dan langs de Kuste van China vaerende / zoo wilde Godt niettemin / dat zy middel vonden om te vaeren naer Taprobane, alwaer Melio besloot te landen / om te zien of de Sterkte van Pacem bezorgt ware van het gene haer tot onderhoud noodig was.

XI. DIT besluit quam den Portugeezen, die deze Sterkte bewaerden / wel te passe; aengezien de Koning van Dachen, na de nederlage van George Brit, in Osorius twalefde Boek beschreven / zoo vermetel geworden was / dat hy voornam zoo veele Portugeezen, als hy zou kunnen betrappen / van kant te helpen. En verstaende dat zy in de Sterkte van Pacem met eenen Kapitein in klein getal waren / zoo besloot hy hun te verdelgen. Tot uitwerkinge van dezen aenslagh stierde hy vaerdig twee duizent Krijgsknechten / en gaf zijnen Lieutenant last de Sterkte / die van hout gemaekt was / in brant te zetten. Dewijl nu de wegh kort was / en te lande lagh / quam deze Krijgsmacht daetlijk rontom de Sterkte / die toen niet meer dan van zeventig mannen bewaert wert: want de andere waren Sancio Henrik op zijnen tocht naer Malakka gevolgt. En dat noch slimmer was / hunne lijftocht was klein; maer tot vergoedinge

ge hadden zy goet geschut / en veel voorraet van oorloge / maer mede zy 't beleg klockmoedelijk uitstonden / en de vyanden / daer zy van meeninge waren de Sterkte in brand te steken / verhinderden te genaecken. Boven al zoo hielden zy des nachts scherpe wacht / steekende vyeren aen / om de genen / die zich onderwonden naby te komen / t'ontdecken. Maer zoo als zy begonden te slabbakken / de lijftocht hun begevende / en gereet zijnde om alles te verlaeten / zoo landde Melio met zijne Vloot van vijf kloeke Schepen / die daetlijk van de vyanden bekent wert / zulks dat se van hun beleg opbraecken / en spoedig te rugge weeken / voor dat Melio hen kon bykomen. Zie daer / hoe tot iet quaets het goede komt ; want de vlucht van Melio was / naer menschelijk oordeel / d'oorzaeck van de verlossinge der Portugeezen te Pacem.

XII. NA dat Lowijs *Meneſez* op de zaeken van Ormus had orde gestelt / vaerdigde hy drie schepen af / om naer Goa te gaen / nevens de penningen van den Tribuit / en ander gelt / dat gekomen was van de Koopmanschappen / die aldaer uit den naem des Konings van Portugael gebracht waren. En nadien Pieter Travazo, Kapitein op een van de drie Schepen / ziekelijk was / wert het bevel daer over aen Manuel den Ouden gegeven. Zy begaven zich dan in de Haven van Ormus te schepe / en gingen ankeren naby *Maſcate*, aen eene plaets / genaemt de verversching van Kojeatar, om aldaer water te putten. Dit was in October / en des

nachts verhief zich een dwarrelwind zoo woedende en heftig / dat hy een wijl tijds eenige Schepen der *Mooren*, zoo van d'een als d'andere zyde voortjoeg / veele huizen te lande vernielde / en twalef mijlen weegs te lande beliep de schade wel op vijftig duizent dukaeten. Daerenboven dreef dezelve het Schip van Eduard Ataido, dat niet meer dan een anker hadde / zoo dinnig tegen eenige blinde klippen / dat het aen stucken berste / en eenigen / die daer op waren / vergingen / onder anderen Ataido zelve / en zijn Zoon / en Vasque Martijn Melio, en Johan Rabel. Hierenboven stiet het met zulk eene kracht op het Schip van Azevedo, dat het de snuit desselven braek / stellende het in gevaer van te vergaen; 't welk van Manuel den Ouden gewaer geworden zijnde / zoo steeg hy met eenige soldaeten in de boot / om Azevedo te redden / hoewel men niet eene hand voor d'oogen / alzoo het nacht was / kon zien: en na dat hy hem gered hadde / keerde hy weder naer zijn Kapiteinsschip met groote bekommeringe van wegen 't onweder; en alsdoen vond hy zich in een nieu gevaer / want al het volk van de Vloot was wonderlijk ontstelt / en zy zochten middelen om hun te salveeren / vreezende op de Kuste schipbreuk te lijden. Alsdoen bedocht Manuel eenen trek / te weten / yder in 't byzonder de wapenen te ontnemen / op dat se hem niet zouden kunnen wederstaen / wanneer hy hun door dwang wilde tegenhouden; en hy bracht het met hulpe zijner dienaeren zoo verre / dat hy 't geweer

in

in handen hadde : daerna stelde hy yder een in zulker voegen te werk / dat se eindelijk de Haven van Maskate wonnen / die beneden deze verversching gelegen is / wozdende dooz zulk eenen middel bewaert. Den volgenden dagh wert 'er van wegen den Gouverneur van Maskate, Vziend van de Portugeezen, afgekondigt / dat geen Moor op lijfstraffe de goederen of koopmanschappen van het gestrande Schip zou aenroeren : waer dooz al het gene daer in was / behoorende aen den Koning van Portugael, en aen byzondere luiden / dooz middel van eenige vereeringen die men aen dien Gouverneur dede / wert gesalveert. Daer waren onder andere dingen twee kassen vol goud en zilver van den tribuit / met eenen Ponjaerd en Sabel van goud / dien de Koning van Ormus aen dien van Portugael stierde / desgelijks eenige andere zeer kostelijke juweelen dooz de Koninginne. Manuel den Ouden wert ook verzeekeringe gedaen dooz den Gouverneur van *Maskate*, dat 'er in de Verversching van Kojeataer een Kapitein was / gezonden dooz Raix Xeraf met een getal van volk / om de Portugeezen neder te maecken : waer in Manuel zoo snedig voozzagh / dat hy den Kapitein betrapte / zijnde alleen gebleven met zijne Matroozen / ondertusschen dat zijne Soldaeten waren te lande gestegen / en hem te *Maskate* voerde / alwaer hy het verschil beslechte / dat 'er tusschen dien Kapitein en den Gouverneur was / uit oozzaek van de doot van Raix Delamixa, Vzoeder van Xeraf, en Kapitein van Kalajate,

gedoot zijnde in eene schermutseling / welke die van *Maskate* op hem aengeleit hadden / om het welke te wreeken *Xeraf* dien Kapitein gezonden hadde / op dat hy de Portugeezen zoude verdelgen; aengezien deze schermutseling om henlieden geschiet was. Na dit gepasseerde namen Manuel en Azevedo den koers naer Indien, landden te Goa, en verzeekerden onder de handen der Trezorieren al het gene den Koning behoorde.

XIII. ONDERTUSSCHEN was het met de zaeken van Ormus zeer qualijk gestelt. De Kapiteins en Edelingen / onder d'armade van Lowijs *Meneſez* zijnde / begonden tegens hem verstoort te worden / om dat hy *Xeraf* niet en dwong weder in Ormus te keeren / en het zelve te bevolken: dat men van een Persoon / die zijnen schelmschen wil aldus tegens de Portugeezen ontdekte / zoo veel niet en behoorde te lijden: dat Meneſez gaen moest in Queixume, en het platte land verwoesten: dat zoodanig een aenslagh in den Raed moest voorgestelt worden / om daer over een goet besluit te maeken. Maer ho wel Meneſez zagh dat hunne redenen gegront warē / zoo wilde hy zich echter daer niet van ienen / te vreden zijnde met de belofte van Xamire die zich verbonden hadde *Xeraf* te dooden / en dat met de eerste gelegentheit / die hem zou voorkomen. Dewijl hy dan in Queixume niet gaen wilde / noch het oor aen iemants vermaeningen leenen / zoo begonden zy alle oproerig te worden. Doch dit alles niet tegenſtaende/

de / nam Meneſez, zonder andere verrichting / zijne ſtreeke naer Diu, en wert dooz een ontweder in de haven van Chaul gedzeven / van waer hy t'zeil ging naer Goa. Van daer wert hy naer Kochin gezonden / om te doen laeden de Schepen / die naer Portugael moſten vertrecken; en d'Onderkoning dooz den bzief van Johan Roderik Noronja, Kapitein der Sterkte van Ormus, den ſtaet en gelegentheit der Stede verſtaende / wert van voozgenomen een reize derwaerts te doen / om de zaeken weder op eenen anderen voet te ſtellen. Na't vertrek van Lowijs Meneſez maekte Xeraf zijn reekeninge / dat het gebied des Rijks dooz hem zeeker was; aengezien men hem niet had willen dwingen tegens zijnen wille te doen / en waenende dat Queixume Ormus zou wozden; invoegen dat hy daer dan meeſter zou wezen / aengezien de toom der Portugeezen te ruim was om hem te wederhouden; zoo kaſſeerde hy de Schutters van zijn Garde / zich niet hoedende dooz de Mooren, om dat hy de zelve niet tot vyanden hadde / en dat die van het Hof zijne maegen / bzienden / of dienaers waren / zijnde aen hem dooz verſcheide gunſten / die hy hun dede / verbonden. Raix Zabadin zijn Neef deed' even het zelve: 't welk ziende Xamire, beſloot hy zijne belofte te voltrecken / en vindende Zabadin allermeeſt ontdekt / dede hy hem dooz eenige Schutters voozt helpen. Hy wilde Xeraf met eenen zelven tozn niet afmaeken / meenende daerna veel lichtelijker een ander einde daer af te zien / waer in hy zich bedzoog;

dzoog : want Xeraf zijnen Neef doot ziende / nam daetlijk zijne lijf wacht weder aen / en maekte zich zoo beangst / hoewel hy twee duizent krijgsknechten / en Xamire niet meer dan vijf hondert hadde / dat / zonder zich op zijne maegen / vzienden / of dienaeren te betrouwen / hy Queixume verliet / en heimelijk elders de vlucht nam ; daerna week hy binnen de Sterkte / zich meer verzeekerende op de getrouheit der Portugeezen, dan op de macht en gunste van zijn eigen volk. Xamire wetende dat hy daer was / liet daetlijk Noronja bidden / dat hy dezen Verrader en Tyran / en Vermoozder van zijnen Koning / die Ormus beroert en ontvolkt hadde / zou vast houden : om welke reden hy / als een dienaer van den Koning van Portugael, aen *Meneſez* belooft hadde Xeraf en Zabadin te dooden ; het welk ten deele was uitgevoert vermaenende Noronja, dat hy Xeraf zou opſluiten ; nademael hy hem in de Sterkte hadde / om hem te doen reekenſchap geven van de voozverhaelde misdaeden ; het gene Noronja daetlijk dede. Kozts daer aen tracken de Koning van Ormus en zijne onderdaenen weder ter ſtede in. Van d'ander zijde Noronja wetende wat *Meneſez* aen Xamire belooft hadde / quam het van zijnent wegen na / en gaf hem het Kapiteinſchap van Ormus : 't welk van Xeraf verſtaen zijnde / zoo beloofde hy een groote ſomme gelts aen Noronja, op dat hy in vzyheit geſtelt / en Kapitein van Ormus gemaekt wierde. Dit ſtuk van gewicht zijnde / wilde Noronja daer zoo niet over

loopen /

loopen / maer verzeekerde Xeraf, dat hy maeken zoude / dat de Onderkoning hem dit Kapiteinschap gave / denwelken hy berichte van de gevangenisse van Xeraf, van de wederbevolking van Ormus; en dat het van noode was aldaer eenen keer te komen doen; maer dat hy / om den welstant van de zaeken des Konings van Portugael, zich wachten moest Roderik Varel, en Manuel den Ouden mede te brengen. Xeraf was de beleider van dit besluit / om dat deze twee Kapiteinen van de zaeken van Ormus goede kennis hadden / en al de schelmsche treeken van Xeraf wisten / die voor hunne komste vreesde / beducht zijnde dat men op hun aenbrengen hem zijn proces zou maeken / zich verzeekerende dat hy by al d' anderen / en by den Onderkoning zelve tot zijn wit zou komen; alzoo de Portugeezen hun alreede begonden te laeten omkoopen. d' Onderkoning den brief van Noronja ontfangen hebbende / besloot naer Ormus te gaen / en stelde daetlijk orde op het gene tot zijne vojagie noodig was. Belangende Lowijs Menesez, hy in de Haven van Kochin gekomen zijnde / liet de Schepen uitrusten / die t'zeil mosten gaen naer Portugael, en vaerdigde Pieter Laurens Melio af / om naer China te gaen / vergunnende Martijn Alfonse hem met eene Jonk gezelschap te houden. Andries Brit wert gezonden / om op de Kust van Malakka te handelen met zijn Schip / dat op zijn kosten getimmert en uitgerust was. Menesez keerde van daer in aller haest weder tot den Onderkoning

in

in Goa, van waer hy weder met eenige Galjoenen verzonden wiert / zoo om op die zeekuſte te kruiſſen / als om in de Haven van *Mazuan* Roderik Limice, gezant van Portugael in Ethiopien, te gaen ontfangen / met laſt om weder den Onderkoning in Ormus te gaen vinden / en aldaer den Winter over te brengen. *Meneſez* voerde met hem Nugnez Fernand *Macedo*, Roderik Vaſque Pereira, Fernand Gomes de Leme, Henrik *Macedo*, en Lopes de *Meſquite*, altemael Kapiteinen van Galjoenen. d'Onderkoning op zijne zaeken oordre geſtelt hebbende / begaf zich te ſchepe / om naer Ormus te gaen / met zes galeyen / en eenig ander klein vaertuig / gevolgt van Sebaſtiaen Noronja, Johan Fogaza, Denijs Fernand *Melio*, Franſois *Mendoza*, Vaſque de Leme, Franſois Souſa, en anderen. Den boezem doorvaerende / ontdekten zy een Schip met *Mooren*, gaende naer Din. Noronja en Fogaza voeren het d'eerſte achter na: en dewijl de Galey van Noronja veel lichter was / dan die van Fogaza, zoo achterhaelde hy de *Mooren* met den avond / en liet hun Schip aen zijne Galey klampen / op datſe hem by nacht niet zouden ontvlieden / van zins zijnde hun 's anderen daegs vroeg te beſtrijden. De *Mooren* ziende d'onachtzaemheit van Noronja, vreesden hem des te minder; en ondertuſſchen dat de *Portugeezen* ſliepen / zonder zich ergens voor te hoeden / bonden zy de Galey aen hun Schip in zulker voegen / datſe niet konde los racken / en beſprongen hem zoo dapperlijk / dat

de

de Portugeezen hun eerste hope verloren; en hun Kapitein toonde zich zoo blohartig / dat hy / in stede van hem te verweeren / zich met het meerendeel van de zijnen ging verbergen; en zich gereet ziende in de macht der *Mooren* te vallen / wierpenze zich in zee / alwaerze altemael zouden verdzonken hebben / zonder Johan Fogaza, die hen te hulpe quam. Het slimste was / dat Johan Fogaza, die kloek genoeg was om de *Mooren* te bevechten / daer toe niet wilde verstaen: maer het zeil strijkende / liet hy de Galey van zijnen Medegezel aen de *Mooren*, die haer boerden in de Haven van Diu, en *Melichiaz* daer mede vereerden / desgelijks met het geschut daer op leggende / dat schoon was / en in een goet getal stukken bestont. Maer d'andere Galeyen waren zoo verre / datse die van Noronja niet konden ontzetten / waer over al de Kapiteinen ten hoogsten verstoozt waren / achtende datse toen zoo slim en schandelijk gehavent waren / als men zou kunnen bedenken: en zeker / de *Portugeezen* hebben noit in Indien eenig verlies geleden / alwaerze zich zoo blohartig als op dien tijd betoonden. d' Onderkoning dede Johan Fogaza en Sebastiaen Noronja gevangen zetten / die twee dagen daerna ontslagen wierden. *Melichiaz* verstaen hebbende hoe de Galey verovert was / maekte zoo weinig werks van den Onderkoning / dat hy met hem geenerley verdzagh wilde oprechten / en stierde zijne Fusten langs de Kust van Kambaje, doende de Galey op het land haelen: en als er eenige vzeemdelingen

38 pp

delingen te Diu aenquamen / dede hy hun dezelve toonen / en verhaelen op wat wyze zy verovert was. De *Portugeezen* waren ook / na dit voorval / op die Kuſte van Indien niet meer zoo ontſachelijk / als wel te voren. Om weder te komen tot den Onderkoning / zijne komſte in Ormus verblijdde eenen yegelijken / denkende dat hy Raix Xeraf, over zoo veel quaets / als hy aen d' een en d' ander gedaen hadde / zou ſtraffen: maer het ging heel anders toe: want hebbende tot dziemael toe in de gevangeniſſe met Raix Xeraf geſpzoken / in tegenwoordigheit van Noronja Kapitein der Sterkte / die een voorſpzaek was van dezen Straetſchender / van welken hy penningen genoten hadde; zoo quamen zy tot artikelen van verdzagh / en Xeraf beloofde zoo veel gelts om het Gouvernement van Ormus te hebben / dat d' Onderkoning daetlijk den Raed van eenige Kapiteinen vergaderde / ondertuſſchen dat zijn Bzoeder Lowijs *Meneſez*, een doothyand van *Xeraf*, afwezend was. Alsdoen de gepaſſeerde miſſlagen van *Xeraf* bedeckende / en hem voor een verſtandig Man uitſpzekende / die dziemael meer inkomſten betaelde dan anderen / en Xamire beſchuldigende dat hy een Perſoon zonder beleit of oordeel / en niet wel by den volke gezien was / en die weinig gelt ſchoot; zoo trok hy de Kapiteinen tot zijn gevoelen / uitgenomen Manuel Souſa, Generael der Galeyen in de Zee van Ormus, die van overlang den aerd van *Xeraf* kennende / hem doorgaens gezien en gehouden

hadde

hadde voor eenen vyand der Portugeezen, welken hy met alle mogelijke middelen uit Ormus poogde te verjagen; gelijk de leste oproer en zijne andere bedrijven daer van getuigden. Hy raedde derhalve dat men Xeraf zoude doen sterven / indien men den staet des lants aen den Koning van Portugael verzeekeren wilde; en zonder dit / dat men wel haest weder de hand zou moeten aen 't werk slaen. Dit voordeel wert alleen van Denijs Fernand *Melio* gevolgt: maer al d' anderen helden op de zijde des Onderkonings / en volgens hun gevoelen / van allen onderteekent zijnde / zoo wert Xeraf in vryheit gestelt / en verkoren tot Kapitein van Ormus, waer van Xamire en Norandin, die zich dienaeren des Konings van Portugael getoont hadden / verjaegt / en korts daer aen door de laegen van Xeraf gedoot wierden; zonder dat de Portugeezen zich bemoeiden met hun te bewaren / waer van veele zeer verstoort wierden / en voornamelijk de Mooren, die zich geheel op de Portugeezen begonden te mistrouwen / zeggende wel opentlijk uit / dat hy / die maer gelt hadde / veilig in Ormus kon blijven / en daer alle schelmstucken ter werelt uitrechten. Toen haest als Xeraf in de bezittinge van zijnen staet gestelt was / betaelde hy aen den Onderkoning hondert duizent dukaeten voor de helft van zijn rantsoen / en andere seftig duizent voor d' Inkomsten / en voor het resteerende van het rantsoen gaf hy zijnen Zoon tot Gyzelaer. Om ook aen byzondere luiden voldoening te geven /

en

en weder in gunst te raeken / zoo nam hy den eed van de genen / die in 't vernielen van Ormus verloren hadden / en betaelde hun daer van een derde deel op staende voet / daerna de twee andere ter bestemde tijd: invoegen dat veelen / om datse een ruim geweten hadden / veel rijker wierden dan te voren. Voortelijk / boven de groote giften / door Xeraf aen den Onderkoning geschonken / zoo dede hy hem alle soorten van dienst / die men zou mogen bedenken / zendende hem ook veele Konfituuren / Fruiten / Gevogelte / Wiltbraet / Visch / en welriekende Wateren / waer van d' Onderkoning zich zeer wel wist te dienen / passeerende aldus met vermaek zijnen winter in Ormus, maer met afbreuke van zijn eere en aenzien; zijnde by eenen ygelijken geschat voor begeerig / en al te zeer tot zijne lusten genegen.

XIV. AENGAENDE Lowijs *Meneses* zijnen Broeder / hy met zijne Vloote van Goa vertrocken zijnde / zette zijnen koers na de Kaep Guardafu, en in weinige dagen veroverden zijne Kapiteinen vijf Schepen der *Mooren*. Van de Kaep Guardafu zeilde hy op de Haven van Aden in Arabien, alwaer hy vier groote Schepen gevonden hebbende / dezelve dede verbranden; daerna besloot hy te gaen naer een andere Haven op dezelve Kuste / vijf en vijftig mijlen boven Aden, en veertien graeden en een quart van de Middellijn / aen eenen kant / alwaer de Zee doorgaens hoog en beweeglijk is / zijnde in aller maniere vruchtbaer / en van zulke goede-

ren en vzuchten als Spanjen voozthzengt / van grooten handel / en voozname lijk van Paerden en Wierook. Deze Haven / alwaer eene Stad / met naeme Sael, gelegen is / dient tot eenen Inwijk voor de Schepen / die te langsaen aenkomen / en niet verder kunnen voozt raeken / zijnde verhindert dooz eenen Westen wind / dienze van voren krijgen / en die hun nootsaekt aldaer te overwinteren. *Menesez* meende te Sael zijnen handel te plegen / om dat die Stad den Koning van Aden behoozde ; maer gehoozt hebbende dat daer groot vzachtloon te geven / en het inkomen der Haven zeer gevaerlijk was van wegen de geduurige stozmen / zoo veranderde hy van beraed / zijnde half wanhopig / dat hy niet aenmerkelijks in Indien gedaen hadde / en niet veel kunnende vozderen in Arabien. Hierenboven voozquamen hem d' Arabieren ; want eenigen zijne bedenkingen spellende / ledigden de Stad van volk / en van het meerendeel der goederen / invoegen dat *Menesez* en zijn volk byna alles geveegt vonden : ten ware dat eenige *Portugeezen* plonderden / het gene d' Arabieren niet waerdig geacht hadden mede te neemen. Terwijl zy hier vertoefden / ontroerde de Zee zoo geweldig / dat de Galjoenen langs de Kuste van een dzeven / en gedwongen wierden buiten boozt te werpen een gedeelte van hun geschut / hebbende noch een van hunne booten verloren : maer eindelijk ontgingen zy 't gevaer / namen de streeke naer *Mazuan*, slingerden het vyer in een groot Schip der *Mooren*,

en

en bequamen eindelijk de Haven / van waer Meneſez, door middel des Gouverneurs van Archique, eenen bode zond aen Roderik de Leme, Gezant van Portugael in Ethiopien, om hem te doen weten / dat hy hem tot op het einde van April zou verwachten; en dat / zoo hy niet van zins ware binnen dien tijd te komen / hy gedwongen zou zijn weder t' zeil te gaen / om de bequaemheit van zijne vaert niet te verliezen. Maer verſtaende dat Roderik niet zoo ſpoedig kon komen / begaf hy zich weder in zee / en quam in een andere Haven / met naeme Dofar, die de Portugeezen plonderden en in brand ſtaken. Van Dofar zeilde hy naer Ormus, alwaer aengeland zijnde / na dat hy gehoort hadde / hoe alles daer was toegegaen / volgens het verhael van 't vorige Hooftdeel / zoo beſtrafte en beriſpte hy heftelijk zijnen broeder den Onderkoning: en verſtoort over het gene aen Xamire gebeurt was / en aen Xeraf, dien hy met geen goet ooge kon aenzien / zoo ſcheide hy in Auguſtus daetlijk van daer / en ging zeilen naer de Kaep van Diu; maer de tijd was zoo onbequaem / dat hy gedwongen was naer Ormus te wenden / alwaer hy eenige dagen vertoefde / en ten leſte met den Onderkoning naer Indien zeilde.

XV. OP dien tijd mochten de Portugeezen, die aen de Kapiteinen der Sterkten / en aen de Generaelen der Galeyen verlof verzochten / in de Oostzee handelen / en met hun voordeel op de vyanden kruiſſen. Eer nu Lowijs Meneſez ver-

trok /

trok/ om zijn voorgemelde vojagie te doen / zoo verzocht een / met naeme Antony Falier, aen François Pereira de Peste, Kapitein van Goa, verlof/ om eenen koers te gaen doen naer de Haep Guardafu, op dat hy eenige Mooren mocht verrassen / zwervende met licht vaertuig langs die kuste / en passeerende wel geladen met zilver van d'een tot d'andere plaetse; 't welk zy stoutelijk deden / zich verzeekerende van de Portugeezen niet gezien te worden / aengezien zy zoo dicht onder land voeren. En op dat Pereira hem zoo veel te gewilliger verlof zou geven / zoo beloofde hy hem een gedeelte van den buit: door welk middel hy zijn verzoek verwierf/ en daerenboven vier Kanonstukken / en een voornaem stuk Geschuts/uit het wapenhuis van Goa genomen. De toeleg van Falier, gelijk naderhant d'uitwerking betoonde / was (onder den dekmantel van dit verlof / dat zich niet dan over de vyanden uitstrekte) zoo wel d' een als d' ander te plonderen. Hy was een moedig man / groot van geest / en hebbende d' Arabische, Persische, en andere taelen als op zijn duim. Met dit verlof van Pereira ruste hy met de Kanonstucken en het voornaem stuk geschuts zijn eige Fust / en een kleine Karaveel uit / zich verzeekerende van een twintigtal uitgeplonderde soldaeten / welken hy wondere dingen beloofde / en opening doende van de middelen / die hy overleit hadde te volgen / om na zijn goetdunken te plonderen. Zy hier op vast gaende / kregen aen hun snoer eenige Portugeezen,

gehuwt in Goa, die een Schip van Ormus, en een Hurk van Kananor, geladen met koopmanſchappen / moſten voeren / om te handelen in Kalajate en Maskate, alwaerze weder Paerden moſten van daen brengen: en ondertuſſchen dat het Schip en de Hurk zich gereet maekten / hunne lading innemende / zonden zy Franſois Falier om aen die van de Fuſt en de Karaveel te zeggen / dat zy hen by Chaul zouden gaen wachten: 't welk gedaen wert / en inloopende met de Vloote de Riviere van Chaul, om aldaer zoet water te putten / wilde Simon Andrado, Kapitein van de Sterkte / het roer en de zeilen laeten afneemen / invoegen dat de Fuſt daetlijk te rugge deinsde: en kortz daer aen Antony Falier met het Schip en de Hurk aengekomen / namen zy alle de ſtreek naer 't Koeyeneyland, om hen aldaer te ververſchen. Terwijlze daer vertoefden / landden twee Kooplieden van Perſien in een groot Schip / 't welk zy een Kotie noemen / geladen met koſtelijke koopmanſchappen / tot op de waerde van zes duizent dukaeten / en gingen van daer met volkomen paſpoort naer Diu: niettemin plonderde hen Antony Falier, en zelfs dede hy hun eenige geeſſelſlagen geven / op datſe zouden ontdecken het gene zy verſteeken hadden / daerna hield hy hun voor ſlaeven / en belangende hunne dienaers / die in goet getal waren / deze wierden aen de keten gezet / om op de Fuſt en Karaveel te roeien. Daerna deze Kotie geplondert en in den gront geboort hebbende / zeilde Falier met zijne Vloot naer d'andere Kuſte /

ſie / alwaer hy verſcheide maelen in gevaer was van te vergaen / en zijnde naby Dofar, bleef een van zijne Schepen op 't droog / en al het gene daer op was / verging / uitgenomen negen mannen / die / na datſe 't land bekomen hadden / van eenen troep Mooren beſprongen wierden; maer zy verweerden hen zoo wel / datſe eindelijk te Dofar geraekten / hunnen toevlucht nemende tot den Gouverneur der plaetſe / die uit liefde tot de Portugeezen, waer mede hy vriend was / hen wel onthaelde / en hen by zich hield / tot datſe gelegentheit hadden om zich weder in zee te begeven. Falier begrijpende waer hy was / nam zijne ſtreek naer Kalajate, en verkocht aldaer het gene hy in 't Koeyeneyland op de Mooren geplondert hadde: en aengaende de gevangenen / zy betaelden het rantſoen / 't welk zy hunne vrienden ontleenden. Falier hier mede niet vernoegt zijnde / zeide tegen eenige van zijne Soldaeten / dat de Gouverneur van Kalajate hem weigerde te betaelen eene zeekere ſomme gelts / die hy hem gerechtelijk ſchuldig was / en hem veel ongelijks aengedaen hadde / waer over hy van zins was zijn recht te vorderen. Zy maek zoo goet van ſtof / als hun meeſter zijnde / die deze klachte verzierde om zijnen begonnen trein te vervolgen / beloofden zich daer toe te gebruiken; en hy / zonder andere procedure / begon met kanonſcheuten te pleiten tegen het Paleis van den Gouverneur / dat getimmert was op den oever der Zee: invoegen dat de Gouverneur / uit vreeze van grooter verwoeſting / daet-

lijk vijf hondert dukaten stierde / 't welk dezen donder tot stilte bzocht / en den Zeeroover dede de wijk nemen / die zijn aenbacht vervolgende (niet tegenstaende eenige van zijn volk / voor zulk een doen schrickende / hem verlaeten hadden) Fransois Falier boven Dofar uitstierde / alwaer hy hem volgde / en een Schip met Mooren, komende van Indien, overviel / nemende de mannen / vrouwen / en kinderen / die daer op waren / gevangen; en in de Haven van Dofar gekomen / wilde hy den Gouverneur dwingen dit Schip met de gevangenen te lossen / dreigende dat hy / by gebreke van zulks te doen / het vyer zou werpen in vier Koopvaerdyschepen / leggende daer in de Haven voor Anker. De negen Portugeezen, dien de Gouverneur zoo gunstelijk ontfangen hadde / gingen Antony Falier vinden / en verwierven iets voor den welstant van Dofar in den beginne; invoegen dat de Gouverneur / denkende dat alles bevredigt was / henlieden verlof gaf. Maer zy tot hunnen boozen aerd wederkeerende / bliezen de vonken in d'ooren van Falier, en hitsten hem aen / die vier Schepen te bespringen / om daer te plonderen / waer toe hy zijne krachten inspande: niettemin wert hy / door den vlijt en wackerheit des Gouverneurs / met Kanonschoten van daer [illegible] dreven / en genoodsaekt zich in ruime Zee te begeven. Daerna stierde hy Laurens de Sore, om de Mooren, die hy gevangen hield / en de koopmanschappen / in hun Schip geplondert / in Kalajate te verkoopen / behoudende eenige slaven

om

om te roeien. Daerna gebzek van zoet water hebbende / was 'er geschil over het lot te werpen / om te zien wie dat 'er aen land zou gaen: en dit op Alfonsus Veiga en twee anderen gevallen zijnde / hebbenze zich op hunnen wederkeer van elkanderen afgezondert / invoegen dat deze waterputters / na veel geleden te hebben / zich eindelijk in Ormus salveerden. Aengaende Laurens de Sore, die ook aen land gegaen was om hun te troosten / hy willende weder de Kust van Kalajate bekomen / wert van de Moorsche Zeeroovers gedoot / en zijn Schip genomen. Antony Falier, hebbende eenen anderen wegh gekozen / en nieuwe plonderinge gedaen / besloot / ziende dat hy wel gegrazelt hadde / weder in Indien te keeren / niet derwende overwinteren in eenige Haven van d' Arabische of Persische Zee / alzoo hy daer / om zijn stroopen en rantsoengelden / te zeer bekent was. Hy wilde ook niet naer Ormus gaen / om dat hem d'Onderkoning geen verlof gegeven hadde om in zee te loopen / en noch minder luste het hem te Goa te landen / om met Fransois Pereira zijnen buit niet te deelen / wetende dat die Kapitein dooz dwang zou hebben / het gene hy met vzientschap niet en zou kunnen krygen. Hy ging derhalve landen in een eyland / met naeme Dande, gelegen tusschen Chaul en Dabul, waer in hy overwinterde / en maekte het in zulker voegen / dat hy zijn genade van den Onderkoning / zonder eenige vergeldinge aen zoo veele beschadigde luiden / verwozf: waer over d' Arabieren, zelf vzienden van de

43 PP

Portugeezen, zoo oproerig wierden / dat se hen dootlijk begonden te haeten / en van toen af poogdenze zich op de dzie bovengemelde te wzeken: maer hun bestaen was voor deze maelpdel / blijvende Falier voor eenen tijd / en ten aenzien van de menschen / over zijne boosheden ongestraft.

XVI. VOORHEENEN is'er gesprooken van de laegen van Zabaim Dalkam, om zich meester van Goa te maeken / en hoe / hy meenende zijn verlies te herwinnen / de Koning van Narsinge hem veele lantschappen ontweldigt / en aen de *Portugeezen* eenige Heerlijkheden van Zabaim, onder andere die van *Pondo* en Salsete, gegeven hadde. Daerna dede hy niet dan de gelegentheden bespieden / om weder te krijgen het gene hem was uit de handen gerukt / en ziende den Onderkoning Eduard *Menesez*, met zijnen broeder Lowijs buiten Neder-Indien, en dat 'er in Goa niemant overig was dan de Kapitein en de dooteters van de Sterkte / zoo besloot hy weder 't bezit van Salsete en *Pondo* te nemen. Hy dit besluit volgende / zond zijnen Lieutenant met vijf duizent mannen te voet en te paerde / die de Lantschappen introcken / voor Zabaim d'Inkomsten begonden op te zamelen / en eenige Portugeezen verraften en nedermaekten / waer van 'er een de wijk nam in eene Sterkte / alwaer Ferdinand Sottomajor, Kapitein Generael dezer Heerlijkheden / zijn verblijf hadde / verzelt zijnde met hondert en vijftig *Portugeezen* / en dzie hondert inlantsche Doetknechten. Ferdinand,

nand, een dapper Edeling/ trok daetlijk de vyanden tegen/ maer hy wert om de wanorde zijner troepen geslagen/ en gedwongen met veele gequetsten de wijk te nemen. De vyanden met dit voordeel wonderlijk gemoedigt/ vervolgden Ferdinand, en hielden hem den tijd van twee dagen belegert. Op dien tijd hoorde Fransois Pereira, Kapitein der Sterkte van Goa, tot hoedanig een uiterste Ferdinand en de zijnen gebracht waren: weshalve hy daetlijk Antony Korrea met eenige Fusten afvaerdigde/ om de genen/ die zich konden salveeren/ te verzamelen. d'Aenkomste van Korrea stak Ferdinand een hart onder den riem/ die zich verquikt ziende met eenen bystant zoo wel ten tijde gekomen/ besloot/ op 't goetvinden van Korrea en d'anderen/ de vyanden te gaen vinden/ en hun slagh te leveren. De genen/ die men om te verspieden gezonden hadde/ brochten voor beseheit datse niets hadden kunnen vernemen/ dan dat het volk van Zabaim vertrocken was op anderhalf mijl van daer/ zonder dat iemant kon zeggen/ waer zy na toe waren. Ferdinand een braef soldaet/ en geacht van de bequaemste in oorlogszaeken/ vermoedde dat de vrees de vyanden doen deizen hadde/ en dat hem geen getal van soldaeten ontbrak om hun in route te slaen. Hy zette hen derhalve met vijf en twintig Ruiteren/ hondert en twintig Portugeesche Voetknechten/ en drie hondert Indiaenen, achter na. Den volgenden dagh ontrent den avond/ na dat hy eene Rivier doorwaed hadde/ zoo ontdekte hy hen

44 pp

dzie mijlen beneden de plaetse/ van waer hy vertrocken was/ op het einde van een schoon en groot plein/ alwaer zy aen den voet van eenen berg hun rust namen. Zylieden de *Portugeezen* gewaer wordende/ rezen daetlijk op/ en zich overlangs in ozde schickende/ schenen zy/ hoewelze niet meer dan vijf duizent waren/ echter veel meer te wezen; het gene de Portugeezen verbaesde. Ferdinand zijn volk ontstelt ziende/hield hen staende/ en moedigde hen in zulker voegen/ dat/ niet tegenstaende de dzie honderd Indiaenen van daer gevlucht waren/ de Ruiteren/ gevolgt van de Voetknechten/ dwers op deze macht der wyanden aenvielen/ doende zulk een gewelt/ en met zoo zonderlinge hulpe van Godt gesterkt/ dat/ naer een groote slachting/ alwaer meer dan acht honderd van de voornaemste bleven/ en voornaemelijk hun Kapitein/ zy al de rest geheel in de vlucht sloegen/ hebbende niet eenen man verloren/ maer alleenlijk vijf paerden/ die onder hunne meesters gedoot wierden. Niettemin alzooze schier alle zwaerlijk gequetst waren/ en *Ferdinand* onder d'andere/ zoo verbolgden zy geene vluchtelingen; maer vonden/ na 't verzamelen der plonderinge/ middel om te Goa te geraecken/ alwaer veele van de gequetsten storven. Dewijl nu *Francois Pereira* niet volks genoeg hadde om in het vaste land te zenden/ en de Mooren te verjaegen/ zoo maektenze zich meester van de Heerlijkheden ontbloot van Garnizoen/ tot groot nadeel des Konings van *Portugael*, die daer byna vijftig duizent dukaeten

ten tot een jaerlijks inkomen van trok: 't welk niet gebeurt zou hebben / indien d' Onderkoning / in stede van in *Persien* te blyven / den Winter in 't Eyland van *Goa* gepasseert hadde / van waer hy lichtelijk volk had kunnen zenden / om de vyanden / verschrikt door de zege van *Ferdinand*, te verjaegen. Aldus dan wegens hun getal meester gebleven zijnde / en dewijl men hun / na deze nederlaege / niet en verbolgde / zoo stierde Zabaim eenen nieuwen Lieutenant / die doorgaens in Pondo zijn verblijf nam: en alzoo deze Lieutenant den lijftocht te rugh hield / dien men van 't vaste land ter Stede van *Goa* inboerde / zoo maekte *Fransois Pereira* met hem verdragh / inwoegen dat de Heerlijkheden aen Zabaim verbleven.

XVII. OP den tijd dat de Kapitein Brit de Sterkte dede timmeren in Ternate, geviel het dat een broeder van den Koning dezes Eylants / een wijl tijts te voren om zeekeren aenslagh daer uit gebannen / na dat hy zijn broeders doot verraen hadde / zijnen ban poogde te vernietigen / en verlof te krijgen om weder in 't Eyland te komen: alwaer *Kachil Daroes*, bastaert van den gestorven Koning / zich tegen stelde / vreezende dat d' ander hem van 't Gouvernement en groot aenzien / 't welk hy in 't geheel Eyland had / zou berooven. Deze broeder zich buiten alle hope ziende / en verstaende dat Brit met zijne Sterkte wonderde / wilde beproeven of hy met hulpe der Portugeezen niet in 't Eyland zou kunnen wederkeeren. Hy vond derhalve mid-

del om in eene *Moſquee* der Stede van Ternate te wijken; daerna liet hy aen Brit weten / dat hy van voornemen was zich met eenige anderen te laeten doopen / op voorwaerde dat men hem een vry geleide zou geven om weder in de Stad te komen / van wegen het quaet betrouwen dat zy op den Baſtaert hadden; die daetlijk van deze liſt wert verwittigt / en zonder eenig uitſtel daer op na Brit ging / welken hy zoo veel berichts dede / dat d' ander wert te rug gehouden / Brit verklaerende / dat hy hem geene hulpe kon doen: het gene d' Eylanders zoo geweldigh beweegde / dat Brit genoeg te lijden hadde / zoo om henlieden te vreden te ſtellen / als om zijne timmeraedje te voltrecken / en die van noodſaekelijke dingen te voorzien. Dit pak had hem geheel nedergedrukt / indien Roderik de Sylves hem niet was te hulpe gekomen met een Schip van Malakka, geladen met voorraet / die bequaem was om de Sterkte te verzorgen. Hy wert gevolgt van eenigen van Malakka, en Banda en andere plaetſen / die om den handel der Speceryen / naer hun gewoonte / daer aen quamen. Brit hunne komſte verſtaende / beſloot zich tegens hun voornemen te kanten / willende dat al de Specerycn zouden verblijven aen den Koning van Portugael, waerom ook de Sterkte was begonnen geweeſt. Hy ſchreef derhalve aen de Naburige Koningen / hun biddende datſe de Specerycn hunner Eylanden niet zouden laeten verkoopen aen andere Kooplieden / dan aen den Faktoor des Konings van

van Portugael: maer byzonderlijk verwittigde hy daer af den Koning van Tidore, verstaen hebbende dat zeekere Schepen van Banda daer in dat Eyland gekomen waren / denkende daer te laden; 't welk Brit niet lijden wilde / en derhalve gaf hy last aen Antony Tavare, die in eene Fust met twintig soldaeten deze bootschap aen den Koning van Tidore ging doen / dat / zoo de Schepen van Banda weigerden te vertrecken / na datse den Koning gebeden hadden zulks te bevelen / zy hen met kanonschooten uit de Haven zouden verdrijven. Tavare al te drijstig zijnde tot d' uitvoeringe van zijn bevel / besprong daetlijk deze Schepen / waer over de Koning en zijn volk zeer verstoort wierden; maer om dat Tavare met het geschut in Zee was / derfde de Koning hem niet aentasten. Zoo als nu de Portugeezen in de Haven vertoefden / om die van Banda geenen adem te doen scheppen / en hun te verhinderen met hunne ladinge te vertrecken / wierden zy van een onweder aengetast / dat hun met zulk een gewelt tegen de Kust aendreef / dat hunne Fust aen stucken berste / invoegen dat Tavare en de zijnen ter naeuwer nood den Oever bequamen: en dat noch slimmer was / d' Eylanders te voren op hun gebeten / uit oorzaek van hunne bravaden / liepen / hen in zulk eenen soberen staet ziende / gewapender hand op hun aen / hieuwen Tavare en zijne soldaeten aen stucken / en maekten zich Meester van de Fust en het geschut. Brit van dit toeval verwittigt zijnde / maekte eenig verhael op zeker

ker volk des Konings van Tidore, hem doende weten waerom / en eindelijk hem biddende / dat hy aen hem zou weder zenden 't geweer der verslagenen / de Fust / het geschut / en de Mooz-ders / om recht daer over te doen. Maer de Koning zich deze zaeke weinig aentreckende / gaf geen antwoozt / weshalve Brit van zins wert hem te beoozlogen / dooz den raed van Kachil Daroes, op dat de Portugeezen zouden genoodsaekt zijn zich meer van hem te dienen / dan zy wel deden / en hy zich / dooz middel van hunne wapenen / in zijn gezagh en aenzien mocht houden. Het gevoelen dan van Kachil was / dat / indien Brit zulk eene verongelijking des Konings liet voozby gaen / zonder daer reekenschap van te hebben / het alle daeg weder te doen zou wezen / en dat ook de Koninginne en de jonge Koning van Ternate niet zouden derven nalaeten hem te helpen: dat / indien hy vertoefde / de Koninginne haeren moed zou hervatten / en toeleggen om al d' Eylanders van Ternate, ter gunste van haeren Vader den Koning van Tidore, op te hitsen om de Portugeezen te verdelgen / en dat zy alreede besigh was met iets daer over t' ontwerpen; 't welk zy zou uitvoeren / indien Brit daer in by tijds geen oozze stelde. Hy raedde hem derhalve de Koninginne en den jongen Koning binnen de Sterkte te sluiten / hem verzeekerende dat dit de middel was om het Eyland in vzede te houden. Brit vergaderde hier over de voornaemsten van zijn geboly / die voor 't meerendeel van gevoelen waren /

ren/dat men zich door zulk eenen slingschen middel / van den jongen Koning en Koninginne niet en most afscheuren: dewijl men met hun binnen de Sterkte te houden / het volk oproerig zou maecken / en het zou Kachil Daroes niet mogelijk zijn daer in orde te stellen. Men behoorde derhalve zorgvuldelijk toe te zien / dat de Koninginne de zijde der *Portugeezen* bleef houden. Brit van Kachil geraeden / wilde dit oordeel niet volgen; maer onderwijl dat hy zich van de Koninginne verzeekeren wilde / kreeg zy daer eenige lucht af / en begaf zich naer een gebergte / van waer zy de wijk tot haeren Vader nam. Brit vreezende dat de jonge Koning eben alzoo doen mochte / voerde hem binnen de Sterkte / onthaelende hem voorts in zulker voegen / als de grootheit van zijnen staet vereischte. d' Eylanders ziende hunnen Koning zoodanig opgesloten / dat men hem niet toeliet den neus eens buiten te stecken / ontfingen daer van een onuitspreekelijke spijt / waer op een rumoer volgde / 't welk van Kachil wert nedergezet: maer zy scheidden hun van de Portugeezen zoodanig af / dat Brit geen gunst noch hulpe van hen kon trecken / om den Oorlogh tegen den Koning van Tidore, Vader der Koninginne / te voeren: een zacke / die Brit zeer ongelegen quam / ziende het meerendeel van zijn volk ziek / zijne Sterkte onvolmaekt / en waer van hy zich niet wyd diende af te scheiden / noch zich in eenen Oorlogh te waegen. Want hy wilde in 't bespringen des Konings van Tidore, dien van Ternate ver-

delgen / en den eenen dooz den anderen verder-ben / en afzetten. Dit geduurende / raedde hem Kachil dat hy by 't ſteeken der Trompette dooz al de Dozpen des Eylants zou doen uitroepen / dat / zoo wie aen den Kapitein der Sterkte het hooft van eenen Tidoryn bzacht / die zou tot vergeldinge een ſtuk fijn laken hebben. Veele begeerig om zulk eenen buit te winnen / begonden zich terſtont te water te begeven / en eenen keer in 't Eyland van Tidore te doen; en d'afhouwers der hoofden waren in zulk een getal / dat 'er geen laken genoeg was om hun te betaelen. Van d' andere zyde wierden in deze plonderingen en moozderyen ook eenigen van Ternate dooz de vzienden en maegen der verſlagenen gedoot: inboegen dat den Oozlogh tuſſchen de twee Eylanden van alle zyden op eene zeer bloedige wijze ontſtak / die van Bachian en Gilolo zich voegende by de Ternaters, om hun deel van 't laken te hebben. Maer niet tegenſtaende zy tegen de Tidoryns verbittert waren / zoo waren zy echter den Portugeezen, uit ooz-zaek van 't gepaſſeerde / niet gunſtig. Doch Brit zette zijne aenſlagen met dusdanige middelen voozt / timmerende op het bederf zoo van d' een als van d' ander / en Kachil zijne achtbaerheit ondersteunende met eenen zoo tyrannigen Oozlog. Onder deze bedzyven ſtierde Brit om dooz het Eyland Burneo eene vaert te ontdecken van de Molukken naer Malakka; eenigen achtende dat die wegh kozter was / dan dooz het Eyland van Banda. Simon de Brea

had

had hier 't bewint over / en begaf zich in Jung te schepe / daerna landde hy in November te Malakka.

XVIII. OP dezen zelven tyd zoo als Pieter Kastro, en Jakob Melio in Mozambique overwinterden / stierde de Koning van Zanzibar en Pembe gezanten aen den Hooftman der Sterkte / om / gelijk een Bontgenoot en Tribuitgever des Konings van Portugael, hulpe te verzoeken tegen d' Eylanders van Querimba, zijne onderzaeten / die zich tegens hem opgewapen / en onder de besscherming des Konings van Mombaza begeven hadden / hebbende eenige Schepen genomen / en zeekere luiden van Zanzibar gedoot. De Kapitein te weinig volk hebbende om hulpe te doen / bad Jakob Melio en Pieter Kastro om daer te gaen / ten dienste des Konings van Portugael. Melio was hier zeer wel toe genegen / maer hy wert door eenige verhinderinge genootsackt te blijven: niettemin holp hy Pieter Kastro met raed en volk en middelen: welke met Kristoffel Sousa eenige Edelingen / en Portugeesche soldaeten / tot hondert in getal / vertrok / en langs de Kuste vaerende / landden zy aen een der voornaemste Eylanden van Querimba, alwaer een dorp der Mooren was / dat door den Neef des Konings van Mombaza met sterke bezetting bewaert wert. Hy de Portugeezen gewapent in aentocht ziende / liet de vrouwen / kleine kinderen / en 't volk / dat tot vechten onbequaem was / na een veilige plaetse voeren / behoudende de genen / die rustig waren

tot

tot het gevecht. *Pieter Kastro* stelde de zijnen in twee troepen / waer van hy den eenen / en Sousa den anderen geleide. Maer hy bejegende een veel harder party / dan men hun had te kennen gegeven ; want deze Neef des Konings van *Mombaza* was een kloek en moedig Jongeling / en die zich met zijnen troep dapper verweerde ; invoegen dat de Portugeezen genoodsaekt wierden hen in meer benden te deelen / om meer op hun gemak aen verscheide hoeken van 't Dorp te strijden. Geduurende het gevecht zagh Eduard Galvaen, zich van den troep van *Kastro* afscheidende / acht Portugeezen van een groot getal Mooren omcingelt / en gereet / om nedergehouden te worden. Hy liep daetlijk te hulp / en queet zich zoo dapperlijk met eenigen van zijn gevolg / dat de Mooren den rug boden : daerna keerde hy tot Sousa, die veel te doen hadde rontom een huis / alwaer hy / na dat hy veele vyanden gedoot hadde / gequetst wert. Van d' ander zyde weerde zich *Kastro* zoodanig / dat de Neef des Konings van Mombaza, en eenige andere van de stoutste ter aerde vielen : alsdoen poogden de Mooren zich met loopen te salveeren / laetende een groot getal doode in't Dorp. Sousa, Gasper *Prete*, Nugnez Freira, Lowijs Masjado, en andere *Portugeezen*, waren gequetst / zijnde d' andere / hoewel het gevecht lang geduurt hadde / noch wel te pas. En dewijl het nacht was / zoo week *Kastro* in eene Mosquee nae de Zee / alwaer hy en de *Portugeezen* den dagh verwachtten. Hy nu verstaen hebbende dat 'er

in

in den mozgenstont zeekere *Mooren* van 't vaste land mosten komen / om die van 't Eyland te helpen / en de *Portugeezen* andermael te bespzingen / zoo vaerdigde hy daetlijk Antony Galvaen, en eenige soldaeten af / om dezen onderstant te gemoeten / niet kunnende zelfs in persoon mede gaen / uit oozzaek van de koozts / die hem dzukte: maer zoo haest als de dagh verscheen / ging hy zich by Galvaen voegen / en zy bespzongen de *Mooren*, waer van 'er eenigen op de plaetse gedoot / en d' anderen in route geslagen wierden. Daerna plonderden zy het Dozp / vindende aldaer aen plonderinge de waerde van twee hondert duizent dukaeten / voozts zetten zy de huizen in bzand / wat gelt ook de *Mooren*, om dezen bzant te verhinderen / aen *Pieter Kastro* pzezenteerden; maer hy wilde hen aldus kastyden / op datse niet meer tegens hunnen Heer zouden opstaen / onder wiens gehoozzaenheit zy wederkeerden / gelijk ook deden d' andere wederspannige Eylanders / leerende op kosten van hunne medegezellen. Maer het gebiel dat de Schepen / waer in de Portugeezen het grootste deel van hunnen roof geladen hadden / te berste stieten en te gronde gingen met al wat 'er in was; invoegen dat Pieter Kastro en zijn volk te Mozambique ledig wederkeerden / hebbende *Kristoffel* Sousa, en d' andere gequetsten vooz uit gezonden. Dewijl nu het Schip van *Kastro* groot / en niet wel te regeeren was / zoo besloot hy 't naer Melinde te zenden / alwaer het de wind scheen te dzijven.

Hem

Heen belangende / hy begaf zich in eene boot / houdende langs het land den koers naer Mozambique, en gaf Antony Galvaen laſt dat hy met het Schip zou gaen. Op den achternoen zoo als Kaſtro wat ruſte / ging zijn Neef / met naeme Kriſtoffel, en eenige Soldaeten aen land / alwaer zy de vyanden beſegenden / die vinnig op hen aenvielen / en hen dwongen weder in de boot te wijken / zijnde byna alle gequetſt. Kaſtro op 't gerucht uit zijnen ſlaep ſpringende / liep hen te hulp / ſalveerde zijnen Neef en d' anderen / en dwong de vervolgers te wijken; maer Kriſtoffel ſtorf van de quetſuuren / welke hy in 't gevecht gekregen hadde. Antony Galvaen was noch niet ſcheep gegaen / weshalve Kaſtro hem by zich in de boot hield / en beval het Schip aen Roch Kaſtro, zijnen broeder / daerna ſcheidden zy / waerende d' een op Mozambique, en d' ander op Melinde.

XIX. ZOO als Galvaen en Pieter Kaſtro langs de Kuſte zwoeven / vonden zy een Brigantyn met lyftocht geladen / die van de Portugeezen bevracht was. Alsdoen voer Kaſtro om zeekere inzichtē met de Brigantyn van daer / en liet Galvaen in de Boot. Galvaen leed / geduurende zijn voyagie / met de zijnen veel armoede: En zoo als zy Mozambique naderden / ontdekten zy / een mijl in Zee van hen af / een Schip / daer zy zoo dicht op aen zeilden / datſe het deden aen land loopen / onder het gewest van een plaets / met naeme Kotangon dat van de Mooren, vyanden der Portugeezen, bewoont

woont was. In 't naderen van den Over
wand Galvaen d' Inwoonderen bezich om 't
Schip te laden; maer zy verlieten alles / om
de Portugeezen, die aen land stegen / toe te vae-
ren; en daer ontstont tusschen hun een wackere
schermutseling / waer in de Portugeezen hun zoo
wel verweerden / datse de Mooren dwongen we-
der naer hun Dorp te wijken / 't welk zy in
brand stelden. De Mooren den strijd verlaeten-
de om den brand te lesschen / gaven aen de Por-
tugeezen gelegentheit om in het Schip te gaen /
't welk zy plonderden / en byzonderlijk den lijf-
tocht / die daer in was / en namen ook eenige
andere kleine Scheepjens / in de Haven geank-
ert leggende. Als dit verricht was / en zy hun
weder in Zee begaven / ontdekten zy aen
een ander zijde van 't land eene Bark / daer
zeven mannen op waren / die het Schip / door
Galvaen verovert / en daer hy op was / aen boort
leiden. Een grysaert onder 't zevental van de
Bark / dede hem een vereeringe van eenige
hoenderen en lantbruchten / daer by voegende /
met hulpe van eenen Taelman / die met hem
voer / dat hy uit Mozambique was / zijnde al-
daer gekomen om Galvaen en zijne Medegezel-
len te kennen: en in 't byzonder / om de mannen
te zien / die zoo klein in getal wel hadden derven
den voet aen land zetten / om zoo veele vyanden
te bestrijden / van welke zy een Schip genomen
hadden / zonder iets van hunne zijde te verlie-
zen. Hy bad derhalve dat hy dit Schip aen hem
zou schenken / nevens d' andere uit de Haven

mede-

medegevoert / onder verbant / dat zy altijt ten bevele der *Portugeezen* zoúden staen. *Galvaen* vermoedde door deze reden dat die Gryzaert daer gekomen was om hem eenigen trek te speelen: hy geliet zich derhalve als of hy hem wilde gevangen houden met de zes andere / die om vergiffenis baden / en vrymoedelijk beleden / dat se gekomen waren / om de *Portugeezen* op te houden / tot dat d' andere Schepen van alle kanten zouden gekomen zijn om hen te vangen. Niettemin pardonneerde hun *Galvaen*, en beloofde hen alle vry te laeten / op voorwaerde dat zy hem eenige eetwaeren verkoopen zouden; 't welk die Gryzaert beloofde te doen / en liet zijne medegezellen te pande: daerna quam hy met veele anderen weder / vrengende Geiten / Eyeren / Hoenderen / Kapoenen / en veelerhande lijftocht / waer mede zy *Galvaen* vereerden / die de Eyzelaeren ontsloeg: en hy was aldaer twee dagen om zich te verquicken / binnen dewelke hy zich met de Mooren bevredigde / die hem verzagen van 't gene hy en de zijnen gevrek hadden / ook gaf hy tot vergelding hun al de Schepen weder / die uit de Haven waren gevoert / en laetende het land in vrede / nam hy weder den wegh naer *Mozambique*, alwaer hy Pieter Kastro en d' anderen vond / die met hem in die plaetse den Winter passeerden. Ontrent de Lente vertrocken Kastro en *Galvaen* van Mozambique, en quamen op den vijftienden Augustus in de Haven van *Goa*. Maer terwijl zy onder land quamen / begon de Zee te ontroeren /

en

en met zulk eene verwoetheit op te steeken / dat die van Goa beleden noit zulk een verbaerlijken onweder gezien te hebben / invoegen dat het Schip van Kastro verscheide maelen meende te vergaen: en wat hulpe men hem dede / hy wist noit den oever te winnen zonder schipbreuke; invoegen dat al het gene hy hier en ginder te lande geplondert hadde / in de Zee wederkeerde. Hy bergde ter naeuwer nood eenige gereetschappen en waren / den Koning van Portugael toebehoorende; en aengaende hem en zijn volk / zy quamen naer groote moeite aen land / hebbende aldus in't inkomen schipbreuk geleden.

XX. GEDUURENDE het vertoeven van den Onderkoning in Ormus, wert Raix Xeraf aengedient / dat eenige Kapiteinen van Ismaël, Koning van Persien, de Kooplieden niet lieten passeeren / die om te handelen naer Ormus gingen: om dat (zeiden zy) de Koning van Ormus de vijf duizent dukaeten van den Tribuit / dien hy Ismaël schuldig was / weigerde te betaelen. Dit wederhael verminderde veel d'Inkomste des Konings van Ormus, om welke reden Xeraf den Onderkoning bad / dat hy een tusschenspraek by Ismaël gebruiken zoude / op dat de Kooplieden hunnen vryen handel mochtē hebben / aengezien de Koning van Ormus een Onderdaen was des Konings van Portugael, vriend en bontgenoot van Ismaël; de Koning van Ormus voorts presenteerende met den Gezant van Ismaël te reekenen / en te betaelen 't gene hy schuldig bevonden wert. Baltazar Perzon, Ridder

van

van S. Jakob, wert afgevaerdigt om met een goet gevolg daer henen te gaen / en voerde met hem den Gezant/die Iſmaël gewoonlijk in Ormus hield. Na datſe eenigen wegh gepaſſeert hadden/ quamen zy in eene Stad/ met naeme Lara, alwaer de Portugeezen in groot gevaer geraekten / en voornamelijk hun Gezant / die met een groot ſtuk ſteens op zijn hooft gworpen wert / en veele van zijn volk wierden niet weynig gequetſt / om datſe met den Gouverneur der plaetſe zoo veel als geſpot hadden: invoegen datſe / om hun te bewaeren / geenen anderen middel / dan de gezwintheit hadden: daerna weder by een geraekt zijnde / paſſeerden zy de andere Steden met meerder zedigheit / en onder d' andere / Xiraz en Tabriz, de bevolkſte Steden van't Oosten. Zy naderden eindelijk op eene dagreize het velt van Iſmaël, die door zijnen Grootmeeſter/dien de Perſiaenen Vaquil noemen / hen liet aenzeggen / datſe zich aldaer zouden ſtil houden / zonder hun van daer te bewegen / voor dat men hun daer over de weet dede; invoegen dat zy daer tien of twalef dagen vertoefden / binnen dewelke een ontelbaerheit van volk en Kemelen in zeer ſchoone toeruſtinge voorby paſſeerde / om in't Legervelt te wezen op eene ſolemneele Feeſt/ met naeme Novoruz, 't welk zoo veel beteekent / als het Feeſt der Lente, waer in Iſmaël open Hof wilde houden / en de Heeren van zijn Rijke Koninklijk onthaelen. Baltazar wert ten eerſten ontboden / en zijnde naby het Veltleger / ontfingen hem

eenige

eenige Kapiteinen met groote eerbiedigheit. Men legerde hem in gerieffelijke Tenten met al zijn volk / en hom wert aengedient van Ismaël, dat hy rusten zoude / en zich verzeekeren van goet antwoozt te ontfangen. Naer verloop van eenige dagen wert deze Feest met zulk eene heerlijkheit gevyert / dat het niet mogelijk was iets ter werelt daer by te bedenken. Ismaël gaf aen al de Persiaensche Heeren een zeer pzachtig banket / alwaer de Portugeesche Gezant met zijne Edelingen genoodigt wert / en onthaelt met de gerechten / die dooz Ismaël, en zelf van zijne tafel gezonden waren. Maer zoo als Baltazar eene nutte afvaerdiging dooz den Koning van Ormus hoopte te verwerven / wert Ismaël, al eenigen tijd te voren dooz eene vallende Ziekte / en andere gebzeken onpasselijk / geheel daer van nedergedzukt / en stozf zonder antwoozt aen Baltazar gegeven te hebben / die genootsaekt was noch veele dagen te vertoeven in 't Hof van den nieuwen Koning / met naeme Tamaz, Zoon van Ismaël, zijnde vijftien jaeren oud. Deze stierde den Gezant en de Portugeezen te rug / zonder hen iets toe te staen van 't gene zy verzochten / noch van hun werk te maken: weshalve Baltazar van daer te Ormus wederkeerde / zijnde geheel misnoegt en qualijk te vzeden.

d' In-

52 m

d'INDIAENSCHE HISTORIE der PORTUGEEZEN.

Het tweede Boek.

KORT INHOUD.

I. VErtrek des Onderkonings *Eduard Meneſez* van *Ormus* in *Goa*, en wat den *Portugeezen* te *Kalikut* gebeurde.

II. Nieu gewelt des Konings van *Dachen* tegen de Sterkte van *Pacem*; die eindelijk van de *Portugeezen* verlaeten wort.

III. Oorlogh des Konings van *Bantam* tegen de *Portugeezen* in *Malakka*, en deſſelfs toevallen.

IV. Eenige *Portugeezen* in de Haven van *Pam* gevangen, en hunne wreede doot, om datſe het *Chriſten* Geloof niet wilden verloochenen.

V. *Andries Brit* en zijn volk in de Haven van *Pam* verſlagen.

VI. Nederlaege van *Sancio Henrik* en zijnen Broeder in dezelve Haven.

VII. Or-

VII. Ordre door den Onderkoning geſtelt op de zaeken van *Malakka*.

VIII. Oorlogstochten der *Mooren* van *Bantam* tegen de *Portugeezen* in de Haven van *Malakka*.

IX. *Laqueximene*, Amirael van *Bantam*, verovert twee Karaveelen van *Garſias Henrik*.

X. *Malakka* te water en te lande belegert, en daerna verloſt.

XI. Oorlogh van *Martijn Alfonſe de Souſa* tegen de Koningen van *Bantam*, van *Pam* en van *Patane*,

XII. Begin des oorlogs tuſſchen *Antony Brit*, en den Koning van *Tidore*, en de voortgang deſſelven.

XIII. Avontuur van *Martijn Alfonſe Melio*, willende eenige Eylanders verdelgen.

XIV. Nederlaege van *Franſois Souſa* en zijn volk by *Mariak*, voorname plaetſe van *Tidore*.

XV. Verovering van *Mariak* door *Martijn Korrea*.

XVI. Vervolg van den Oorlogh der *Portugeezen* tegen den Koning van *Tidore*, op den welken zy, in d' Eylanden van *Machian* en *Batochin*, veele plaetſen veroveren.

XVII. De Koning van *Tidore* verzoekt vrede, die hem door *Brit* geweigert wort.

XVIII. Aenſlagh des Konings van *Kalikut* tegen de *Portugeezen*, en het gene daer op volgde.

XIX. Verſchillen tuſſchen den Koning van *Portugael*, en Keizer *Karel* den vijfden, over het innemen der *Molukſche* Eylanden.

53 pp

XX. *Vaſcus Gama* verkozen tot Onderkoning van *Indien:* zijne Vaert, zijn aenkomſte in *Kochin*, en wat ordre hy over de dingen ſtelde.

XXI. Twee groote verwinningen van *George Tellio* op de *Kalicuters* verworven.

XXII. Aenkomſte van *Eduard Meneſez* te *Kochin*, alwaer hy afſtaet van zijn gebied, volgens den Inhoud van de Brieven des Konings van *Portugael:* en doot van *Vaſcus Gama.*

I. ONDERWYL dat Baltazar Perſon zijnen handel in Perſien verrichte / vertrok Eduard Meneſez, d' Onderkoning / van Ormus, en zette zijn ſtreeke naer Goa, alwaer weinig tijds te voren Hektor Sylveira was aengeland / van Koning Johan gezonden om Admirael van d' Indien te zijn / hebbende tot Kapiteinen Manuel Macedo, Simon Sodre, Antony Almeida, Franſois Kugna, Pieter Fonſeka, en Vincent Gil. Van Goa dede d' Onderkoning met een machtige Vloot een Vojagie op Kochin, en bezocht in 't voorby vaeren de Sterkten op die Kuſt / bedekt met Schepen der Malabaren, die al de Portugeezen plonderden / die zich maer een weinig verſpreidden. d' Oorzaek van dit bezoek des Onderkonings was / op dat hy (daer d' Indiaenſche Koningen vreedſaem / en de Portugeezen niet gelijk voorheene met den Oorlog belemmert waren / invoegen dat

dat zy onderling hunnen handel dreven) zijn volk zou waerschuwen op hunne hoede te zijn / en geweer te draegen / om niet verrast te worden van de Malabaren, die geene zwaerigheit maekten hen op hun voordeel aen te tasten / en hen in tijd van Vrede te plonderen / tot wraeke van hunne verongelijking in den Oorlog geleden. Deze toelaetinge was oorzaeke van groot onheil / want de Portugeezen verloren in zulker voegen alle schaemte / dat zy / in stede van eenvuldig hunnen handel te verbolgen / de beurs eischten aen d' eerste / die hen bejegenden / zy waren dan vrienden of niet / en de Malabaren mosten zich salveeren met rantsoen te betaelen / waer over zy zoodanig begonden t' ontsteeken / dat die van Kalicut over het ongelijk / dat men hun dede / zich beklaegden aen hunnen Koning / nazaet van Naubeadarim, die weinig tijds te voren gestorven was. Hy die den Portugeezen zoo veel quaets gunde / als zijn Voorzaet hen was gunstig geweest / en met weldaeden bejegent hadde / ziende deze breuke van den vrede / besloot zich daer over te wreeken / liet in al zijne Havenen uitrusten / de Barken en Patachen / die voorheene tot den Koophandel dienden / gereet houden / en verde den toom aen zijne Onderdaenen / die bequaemen middel genoeg vonden om de Portugeezen te betrappen en neder te maeken / zijnde zoo baldadig gworden / datse zich niet eens op hun hoede hielden / denkende dat de Malabaren gehouden waren den Vrede te hanthaeven / en zylieden niet. Zoo als nu

d'Onderkoning zijn streeke vervolgde / zette hy 't in de Haven van *Kalicut*, alwaer ook eenige Edelingen aenquamen / en onder anderen *Pieter Kastro*, die een uur naer 't noenmael uit de Sterkte ging / verzelt zijnde met zes of zeven anderen / om zich in de Stad te verlustigen. De *Kalicuters* tegen de *Portugeezen* ingenomen / in welker bloed zy hunne handen dikwils gewasschen hadden / komen daetlijk *Kastro* en zijn gezelschap met woorden aen boort. Hy veinzende hen niet te verstaen / nam weder den wegh naer de Sterkte: maer hy wert van de *Kalicuters* vervolgt / die 'er vier van zijn volk / die harder begonden aen te stappen / quetsten. Terwijl dit dus toeging / soo komt hier Antony Galvaer, van vier dienaeren gevolgt / die deze vier gequetsten gewaer wordende / zagh datse dan *Kastroos* volk waren / waer op hy in aller haest na hem toe ging / van zins hem te helpen / of met hem te sterven. Een weinig weegs gepasseert hebbende / zagh hy eenen grooten troep gewapenden rontom *Kastro*, die hun poogde te bevredigen / en met zoete woorden te onderhouden / zich niet sterk genoeg vindende om hen het hooft te bieden. Maer op de komste van Galvaen kreeg hy tijd om zich te redden / en in een naeuwe straet te geraecken / die recht op de Sterkte aenliep. Hy en Galvaen deden hun volk voor uit trecken / houdende zich in den staert / om de *Kalicuters* d'zaegende te houden / die met hunne schilden rammelden / en worppijlen schooten / met groot gevaer van de genen / die

daer

daer mede getroffen wierden. Voor al den hoop ging een groflijvigen Moor, van een goet getal der stoutsten gevolgt / die Kastro naderde / om hem aen te tasten: alwaer Galvaen zich tegen zette / en na dat d' een tegen den anderen een wijl tijds geschermt hadde / zoo beriep Galvaen, met verlof van Kastro, den Moor tot een gevecht lijf om lijf / 't welk de Moor niet derfde aenneemen / maer nam de wijk met zijn volk / en aldus raekten Kastro, Galvaen en zijn volk weder gezont in de Sterkte. d' Onderkoning van dit bedrijf verwittigt / maekte daer geen werk af / maer nam de wijk in Kochin, medevoerende al het geschut / dat op die Kust was: waer op de Kalicuters zoo onvertsaegt wierden / dat se zich te water begaven / en met een getal oorlogschepen voor Kochin quamen / zonder dat d' Onderkoning zich daer over verrepte. Deze tweede oogluiking verstoutte de vyanden zoodanig dat se de Rivier van Kochin invoeren / en eenige Portugeesche Koopvaerdyschepen aenvielen / zonder dat d' Onderkoning daer in orde stelde / zeggende dat hy zijnen nazaet geheel Indien vreedsaem wou overgeven: weshalve de Kalicuters de stoutheit namen om zoo veel Portugeezen, als zy betrappen konden / te dooden, waer van het getal grooter wert / dan het noch onder eenigen vorigen Onderkoning geweest was. Op zijne komste in Kochin waerdigde hy af Sebastiaen Sousa, Martijn Korrea, en Arias Konil, om met dzie Schepen / waer over zy't bevel hadden / naer't Eyland van Banda te vaeren.

II. WY hebben in de vorige Boeken gezien de quaede genegentheit / die de Koning van Dachen den Portugeezen toedzoeg / welken hy zoo veel quaets / als hem mogelijk was / poogde te doen. Hy had gezocht de Sterkte van Pacem in te nemen / om zich meester van 't Koninkrijk / en van geheel Taprobane te maeken / en daerna tot in Malakka te komen. d' Aenkomste van Martijn Alfonse Melio maekte deze vooznemens te niet / en dwong dien Koning het beleg vooz d' eerste mael op te bzeeken. Maer ziende den bystant wat verre van de hand af / zoo keerde hy weder om de Sterkte te belegeren / bewaert zijnde van Garsias Henrik, wiens volk ten meestendeel ziek was / en d' overigen / die bequaem waren de wapenen te voeren / in klein getal. Zoo als hy gereet stont om middelen te vinden / op dat hy 'er zich meester van maekte / zoo arriveerde Sebastiaen Sousa met zijne Vloote dicht by Pacem, en quam zich zetten aen den mond van de Rivier / op eene mijl beneden de Sterkte / niet wetende dat zy belegert was: en dewijl het laet wert / zoo ankerden hy en zijn volk vooz dien nacht aldaer. De Koning van den bystant verwittigt / die zoo qualijk tot zijn voozнemen te pas quam / besloot in aller maniere te bepzoeven of hy de plaetse kon inkrijgen / eer dat Sousa aldaer by tijds zou kunnen genaeken / en dien nacht met zijne troepen zulk eenen stozm te doen / dat de belegerden 't gewelt niet zouden kunnen verdzaegen. Hy beval derhalve zijne Kapiteinen hunne Soldaeten aen te maenen /

datse

datse zich dapperlijk zouden dzaegen ; dat de muuren en bolwerken der Stede slechts van verrot hout / en vermolsemt van ouderdom waren / zijnde gemackelijk ter aerde te werpen ; dat alsdan alles in hun gewelt was / aengezien de belegerden zeer weinig waren. Hier op quamen de vyanden daetlijk tot den stozm / met byten / axen / stozmleeders / en bequame werktuigen / om in de Sterkte eenen ingang te maeken : maer zy wierden van Henrik en zijn volk / zoo zieken als gezonden / met zulk eene moedigheit onthaelt / dat / naer een lang gevecht aen verscheide hoecken / alwaer allerhande listen en manieren van bespzingen te werk gestelt wierden / de vyanden genootsaekt waren te deizen / met groot verlies / en in groote ontroeringe van hunnen Koning / die geenzins dacht dat de Portugeezen , te voren zoodanig afgemat / zulk eenen aenloop zouden kunnen wederstaen. Den volgenden dagh ging Henrik , vzeezende voor eene nieuwe bespzinging / op 't krieken van den dagh de bolwerken en muuren der Sterkte bezichtigen / waer tegens hy veele stozmleederen zagh staen / daer de vyanden geenen tijd toe gehad hadden om wegh te dzaegen ; zoo haestig waren zy geweest in de wijk te nemen. Hy liet dezelve bzeeken / en onder deze verrichtinge landden Sousa en d' andere Kapiteinen van zijne Vloote / die met hunne Soldaeten binnen de Sterkte gingen : en na datse met Henrik geraetslaegt hadden / zoo was hun besluit (zonder dat men recht heeft kunnen weten / waer op dit

gegront was / dan alleen datſe geenen lijftocht genoeg hadden ; maer daer en viel niet dan met ſlagen te winnen / en de plondering der Eylanden van Banda was veel leckerder / dan de moeielijkheit des oorlogs) datſe de Sterkte zouden verlaeten ; ja dit geſchiede in zulk eene groote naerſtigheit / datſe al het geſchut achterlieten / om dat het (zeiden zy) hun al te veel moeite zou gemaekt hebben / om in hunne Schepen over te voeren ; ook voerden zy het buskruit niet mede / noch ſtaken het vyer daer in / beducht zijnde dat de vyanden deze vlucht zouden gewaer worden / en hen vervolgen / zoodanig had hun de ſchielijke vreeze zonder eenige reden vervoert: alleenlijk / zoo als zy gereet ſtonden om t'ſcheep te gaen / ſtaken zy de vlam in eenige loopende vyeren / die tot aen het buskruit van de Sterkte reiken konden ; maer de vyanden liepen dit te gemoet / en dempten de loopende vyeren / eer datſe ten einde waren. En ziende voorts dat de Portugeezen in wanorde de wijk namen / zoo loſten zy op hen het geſchut van de Sterkte / en dat met veel geſpots en geſchater / om dat zy zoo blohartig de plaetſe verlaeten hadden / waer van de Koning van Dachen zich een vreedſaem Heer vond / buiten verwachting en hope / ten opzichte van 't gene den voorleden nacht gebeurt was. Dezen afwijk maekte het aenzien der Portugeezen in Taprobane zeer klein / en de Koning wert zoo hoogmoedig / dat hy zedert weinige dagen zich meeſter maekte van het geheel Rijk van Pacem ; aengezien de gebieder deſſelven

ben / ziende de Portugeezen van daer trecken / zonder henlieden niet dorst in 't land blijven / maer volgde hen / ook den Koning / die noch zeer jong was / medevoerende. Daerna bemachtigde de Koning van Dachen het Rijk van Aru, grenzende aen dat van Pacem, en dwong den Koning van Aru van daer in *Malakka* te vluchten / alwaer die twee Koningen naderhant in groote behoeftigheit leefden. Andries Hendrik en Sebastiaen Sousa in hunne Vloot zijnde / lagen drie dagen voor anker / daerna haelden zy de zeilen op / en salveerden hun in *Malakka*.

III. VAN eenen anderen kant dacht de Koning van Bantam, een doodvyand der Portugeezen, niet dan op middelen om hen uit *Malakka* te verjaegen / en uit de werelt te helpen. Om dit uit te werken ruste hy vijf en tachtig Lanchars / of Oorlogsschepen uit / onder 't beleit van zijnen Amirael Laqueximene, hem gebiedende *Malakka* te naderen / en de Portugeezen met alle gewelt te beoorlogen. Laqueximene ging daetlijk t'zeil / en zoo als hy *Malakka* naderde / zijnde op acht mijlen naby die Kuste / nam Eduard Konil (die met een Fust / om d'eerste te plonderen / die hem zouden bejegenen / dit gewesten der Zee doorkruiste / wetende dat die van *Malakka* op zulk eene komste geen bedenken hadden) zijne streek / zoo haest de nacht begon / op Malakka, alwaer hy aengeland aen George Albukerk d' oorzaeke van zijnen wederkeer te kennen gaf. De Raed vergadert zijnde / was van gevoelen dat men deze Zeemacht dapperlijk

perlijk moſt gaen beſtrijden: om dat/indienze in haer geheel bleef/de Sterkte veel zou te lijdē hebben by gebzek van lijfstocht/ die men daer niet en zou kunnen aenbzengen/ behalve dat ook de Stad haeren koophandel zou miſſen. Op dit beſluit ſteeg Sancio Henrik, Amirael van *Malakka*, in een Galjoen, waer op zijn bzoeder Antony Kapitein was/ met Eduard Konil in zijne Fuſt/ Manuel Berredo in een Galjoot/ Henrik de Leme, Franſois Fogaza, Jakob Laurens, Fernand Alvarez Kaſſados, Johan de Sore, en Alfonſe Lowijs, in zes Lanchars. Zy namen den koers na de Rivier de *Muar*, alwaer Laqueximene hen met zijn geheele Armade verwachtte. Het Galjoen/ de Fuſt/ en het Galjoot voeren in ruime zee/ en de Lanchars hielden het langs den oever. Maer ondertuſſchen zie daer een onweder met eenen harden wind uit den noozdweſten/ dien zy van achteren in kregen: het gene Sancio noodſaekte de Kapiteinen by een te verzamelen/ om te letten op het gene hun te doen ſtondt; en hy ſtelde voor dat het onweder met zulk eenen wind de Schepen zou in den grond helpen/ indienze het gingen zetten in deze Rivier de *Muar*, die zeer bzeet en diep was/ daer by komende dat de dagh ten einde liep; en het ſcheen hem veel gereeder te zacken naer een andere kleine Rivier met naeme Gazam, zijnde dichter dan de Muar. d'Outſte Kapiteinen/ die zich op het gewelte en den Krijgshandel verſtonden/ waren alle van deze meening: maer zeekere andere/ die nieuwelijks uit Portugael gekomen waren/ zonder

zonder datse noch leergelt van den wapenhandel gegeven hadden / zeiden dat zy / die zulks raedden / bevreest waren / en dat men het aenzien der Portugeezen niet aldus behoorde te kort te doen. En om dat zylieden meer in getal waren / wert hun oordeel gevolgt : maer d'oude Kapiteinen zeiden hen / dat men in de vyanden te naderen zou zien / welke dat meest bevreest waren. Zijnde ontrent een halve mijl de Rivier ingevaeren / viel'er een dwarrelwind met zulk een gewelt op hen aen / dat het Galjoen / de Fust / en het Galjoot tegen stroom wierden opgedreven / en de Lanchars naer beneden gejaegt / de drie eerste met zoo groot een gewelt / datse zich quamen zetten onder de Vloote der vyanden / die hen op staenden voet vernestelden / en al de genen / die op die drie Lanchars waren / versloegen. Daerna naderden zy met groot gekrijsch de drie andere / en sloegen met hunne riemen en andere bequaeme instrumentē de golven in zulker voegen / datse de Lanchars van Fransois Fogaza, en Henrik de Leme deden te gronde gaen ; zulks datse alle verdronken / uitgenomen Fogaza, en drie anderen / die met gunst van den nacht door eene golf aen den kant van de Rivier gevoert wierden ; en met een weergalooze moeite vonden zy middel om hun Lanchar na hen te trecken / waer in zy zich weder op avontuer begaven / en deden / het onweder gestilt zijnde / zoo veel / dat zy de streeke hernamen / om hen by 't Galjoen van Sancio Henrik te voegen. Den volgenden dagh / zoo haest het begon te lichten /

vertoonden zich achter hun vijf Lanchars van Bantam, en deden op hen eenen aenval / die van de ze vier Portugeezen zoo moedig wert doorgegaen de gehouden / dat se zich redderden / winnende het Baljoen van hunnen Amirael. Het andere Lanchar stiet tegen de grond / en racktе zoodanig in de modder / dat het daer bleef met al die daer in waren. Henrik denkende sterk genoeg te zijn om zich te wreeken / sonder met een ander hooft / dan met het zijne te raetslagen / beval aen Manuel Berredo, en den Lieutenant Fogaza hen aen den mond van de Rivier te begeven / achtende dat zy kloek genoeg zouden zijn / om Laquexímene te verhinderen daer uit te komen; daerna zou hy en Eduard Konil hen volgen / op dat se den pas geheel mochten besluiten. Onderwijl zond men om onderstant naer Malakka om eenen algemeenen slagh te leveren. Maer hoewel Manuel en d' andere Kapitein wel begrepen / dat Henrik hen iets beval / dat gantsch onredelijk was / gemerkt zy aldus de doot in den mond liepen / ten aenzien van het groot getal vyanden / die half zegevyerden; niettemin op dat men hen niet van blohartigheit zou beschuldigen / verrichten zy het gene hun geboden was. Doch de vyanden vergunden hen zoo veel tijds niet / dat se voor den mond van de Rivier quamen / maer onderschepten en tasten hun aen alle kanten aen / invoegen dat se alle of verdronken / of in stucken gehouwen wierden / en de Baljoot en Lanchar genomen. In deze ontmoeting zijn vijf en zestig Portugeezen verslagen en ver-

verdzonken/ onder dewelke Henrik de Leme, een dapper Edeling / geteltwert / dewelke verdzonken is. Aengaende Sancio Henrik, de *Mooren* waren zoo afgemat met *Manuel* Berredo en d' anderen te vermelen / datse noch hem noch Eduard Konil bespzongen / die wijsselijk deden datse wegh weeken ; aengezien het niet en was dan tegen de doot worstelen / in zulk een klein getal / op eenen onbequaemen tijd / machtige vyanden / en opgeblazen door hunne zege / te gaen bestrijden. Alsus dan hernamen zy de streek naer *Malakka*, Laquexímene zich vernoegende met zijn verwinning: want na d'ervarentheit / die dees oude Kapitein had in zaeken van oorloge / zoo was hem niet onbewust / dat de *Portugeezen* meer door hunne onvoorzichtigheit / dan door de dapperheit der Bantammers verslagen waren: hy wilde derhalve zijne vyanden niet tergen maer achtende voor een reis genoeg gewonnen te hebben / ging hy met zijne armade naer *Bantam* t'zeil.

IV. ZOO haeft en was Sancio Henrik te Malakka niet aengeland / of hy wilde weder in zijn Galjoen / en eenige andere Schepen mede voeren / om Laquexímene toe te vaeren: maer verstaende dat de Vloot vertrocken was / hield hy zich gerust. Onderwijl vergunde George Albukerk aen Antony de Pine, dat hy met zijn Jonk of Schip voor hem zelven in groot Java mocht gaen handelen. Pine voerde in zijn Schip mede andere *Portugeezen*, en zy quamen op hunnen wederkeer van Java na't *Malakka*, aen de

Haven van *Pam*, eene Stad op de Kust / en niet verre van *Malakka* gelegen. De Koning van Pam kantte zich tegen hen / op 't verzoek des Konings van *Bantam*, die hem zijn dochter ten huwelijk gaf. Dit Huwelijk wert onder hen zeer geheim gehouden / invoegen dat de Portugeezen voor eenē tijd in verscheide voorvallen van dezen Koning qualijk gehandelt wierden / zonder nochtans te bemerken dat zulks op hem te wijten ware. En aldus landden *Pine* en zijne medegezellen aldaer / denkende in een land van vrienden te zijn / en zonden eenigen van hen om lijftocht te koopen naer de Stad. De Koning hunne komste verstaende / liet *Pine* aenzeggen / dat / indien hy andere dingen van noode hadde / men hem goetwillig zou verzorgen / en stierde verscheide geschenken van vruchten / en diergelijke ververschingen. Maer den volgenden nacht ruste hy zeven Lanchars met ontrent drie hondert Soldaeten uit / behalve de Stierluiden en Matroozen / die op het krieken van den dagh van alle zijden het Schip van *Pine* omringden / die zich dapper verweerde / gelijk ook de drie anderen deden: maer afgemat zijnde van vechten en dooden / en na dat zy den Sekretaris en de dienaeren van hunne Jonk verloren hadden / wierden zy ten leste overweldigt / en te gelijk de Jonk met al wat 'er in was / en met hun vieren tot den Koning van *Pam* gebracht / die hun daetlijk aen zijnen Schoonvader stierde. Deze vermaende hen / dat se het Christen Geloof zouden afzweeren / om de Godtloosheit van *Maho-*

meth

meth aen te hangen ; het gene zy weigerden te doen met eene groote ſtantvaſtigheit en vry-moedigheit ; weshalve zy elk in't byzonder voor den mond van een geladen kanon gebonden wierden ; en dyer aen de ſtukken gegeven zynde/ vlogen deze vier *Portugeezen*, het toekomende leven ſtellende voor het tegenwoordige/ aen ſtarden : waer af die van *Malakka* niet en wiſten / dan langen tyd na dat het gebeurt was.

V. VOOR dat George Albukerk hier van de weet hadde / beval hy aen Sancio Henrik eenen keer naer de Kuſt van *Patane* te doen. Sancio in 't Galjoen geſtegen / waer over zyn broeder Antony 't bevel hadde / voerde dertig *Portugeezen*, en Ambroſius de Rege in zyn Schip dertig anderen. Zy in Zee zynde / quam Andries Brit te *Malakka* aen / en dewyl hy eenen verlofbrief van den Onderkoning hadde / om te gaen handelen / daer het hem zou goet dunken / zoo vertrok hy met toeſtemminge van Albukerk, om naer het Ryk van Siam te gaen / en onderwege zette hy 't voor anker in de haven van *Pam*, om zyn Schip van lyfmiddelen te verzorgen. De Koning van deze komſte verwittigt / ſtierde in aller haeſt zyne Lanchars / die op eenen hoegen morgen de *Portugeezen* vernеſtelden / en hun daetlyk aen boort klampten : maer zoo als de Mooren wilden in klimmen / was 'er een wonderlyk gevecht ; want Brit en ſyn volk deden een ſchrickelyke ſlachting onder de vyanden / reppende hen met wackerheit van alle zyden / om de ſtoutſten het hooft te bieden.

Het

Het getal nu der beſpringeren was zoo groot / dat de Portugeezen, van vechten afgemat / en d'een na d'ander gedoot zijnde / eindelijk de *Mooren* in 't Schip quamen / aldaer niet een weerbaer man overig zijnde / dan een broeder van Brit, die met eenen ſabel in beide zijn handen zoo veel volks in ſtucken hieuw / dat de *Mooren* meenden dat het een Duivel was / die de *Portugeezen* beſtont te helpen ; want hy joeg hun tot tweemael uit het Schip : maer doelende zich zoo afgemat / dat hy niet meer en konde / en breezende henlieden / die zijne huid zoo dier gekocht hadden / in handen te vallen / zoo wierp hy zich met gezwintheit in zee / en bleef aldaer. Brit had eenen Faktoor en Tolk / met naeme Franſois, die / om dat hy een Indiaen was / niet gedoot wert ; maer hy vond metter tijd middel om zich uit de handen der genen / die hem gevangen hadden / te redden / en keerde van daer weder te *Malakka* alwaer men het voorverhaelde uit hem verſtont.

VI. BELANGENDE Sancio Henrik en Ambrozius de Rege, na datſe hunne zaecken in *Patane* breedſaemelijk verricht hadden / keerdenze weder naer Malakka : maer een ſchielijk onweder ſcheidde hun van een / invoegen dat Ambrozius in ruime zee geraekte / en Sancio die langs het land voer / het voor Pam zette / achtende dat de Koning noch vriend van de Portugeezen was / en dede het anker uitwerpen / warchtende dat de Zee beter zou te bevaeren zijn. De Koning liet daetlijk / onder den ſchijn van bezoe-

king

ning en aenbiedinge van vrientschap / vernemen wat zy voor volk waren / en henlieder gestal: daer na zond hy zijne Hofgenooten weder / in beter toerusting dan d' eerste / om Sancio te liefkoozen / en hem de middelē des Konings aen te bieden / die hem ook vereeringen dede van eenige Koeyen / Buffels / en anderen lijftocht / dienende tot een lokaes / om de Portugeezen in 't net te krijgen. Een weinig te voren was Laqueximene dicht by deze Haven aengekomen / om de Schepen / die hy verstont dat aldaer van Malakka gekomen waren / te verrassen. Hy voerde dertig Lanchars / die zich achter af hielden / verwachtende de gelegentheit en 't goetvinden des Konings / die hen liet aenzeggen / dat de Henricken aldaer in hun Galjoen waren. Terstont maekten zich de Lanchars ten strijde gereet / en zoo haest de dagh verscheen / gevolgt zijnde van tien andere Lanchars des Konings van Pam, en in getal van twalefhondert soldaeten / komen zy de Portugeezen, die niet meer dan dertig mannen waren / aentasten. Sancio bemerkende / dat 'er zoo veele vyanden gereet stonden om hem op 't lijf te vallen / en hy geenen middel hadde dan met de wapenen zich te redden / zeide tot die van zijnen troep: *Mijn medegezellen, hier is geen middel, dan dapperlijk toe te slaen, gelijk ik hope dat Godt ons sterken zal: ik bidde u in zijnen naem, dat gy een eerlijke doot voor een schandelijk leven verkiezen wilt.* Dit gezegt hebbende / stelde hy veertien soldaeten op de twee hoorden van 't Galjoen / te weten /

ten / zeven aen elke zijde / laetende de voorsteven aen zijnen broeder Antony met acht mannen / en behoudende de acht anderen voor hem aen d' achtersteven. De vyanden dit klein getal ziende / begonden van vreugde te roepen en te schreeuwen / achtende / zoo het hen toescheen / dat alreede alles gewonnen was / en zonden alleen vier Lanchars / om het Galjoen aen vier hoeken aen te klampen / 't welk gedaen wert : en alsdoen begon een van de bloedigste gevechten / die men zou kunnen bedenken. Indien de Portugeezen niet dan met deze vier Lanchars hadden te doen gehad / zy zouden verwinners gebleven / en eene zeltsaeme slachting onder de *Mooren* gedaen hebben : Maer Laqueximene zond / om den aenval te vervolgen / zoo veel frisse soldaeten in de plaetse der gequetsten of verslagenen / dat Sancio, om met minder ongemak het gewelt staende te houden / gedwongen wert de rest van zijne soldaeten by een te verzamelen / om rugh tegen rug te strijden / en middel te hebben van hun leven zoo dier te verkoopen / dat Laqueximene en de zijnen daer aen gedenken zouden. Eindelijk / zy vochten zoo veel / als hunne sterkte hun toeliet / en na datse op verscheide plaetsen gequetst / en door 't verlies van bloed / dat uit hunne wonden vloeide / machteloos waren / zoo vielen zy half doot d'een boven d'ander / laetende aen de vyanden eenen vryen ingang in't Galjoen / die hen vervolgden te dooden / zonder iemant te spaeren ; zoo waren zy om het groot getal van volk / dat de Portugee-

zen

zen gedoot hadden / verbittert. Daerna voerden zy het Baljoen wegh / met veele schoone stucken geschuts / waer mede het geladen was.

VII. AMBROSIUS de Rege zijnde door het voorverhaelde onweder van Sancio afgescheiden / quam van eenen anderen kant in de Straet van Cincapur, alwaer hy op Sancio acht dagen wachte: en hem niet vernemende / oordeelde hy dat hy den voortocht gewonnen hadde / en in der nacht gepasseert was. Hem dan belangende / hy nam den koers naer *Malakka*, en aldaer van Sancio geen tijding hoorende / waren George Albukerk, en Garsias Henrik, die nieulijks aengekomen was uit de *Molukken*, van gevoelen dat Sancio en de zijnen doot of gevangen waren. Ondertusschen quamen Sebastiaen Sousa en Andries Henrik met hun volk / zijnde van Pacem vertrocken / gelijk in het tweede Hooftdeel van dit Boek verhaelt is. Hunne komste bedroefde de *Portugeezen* en *Malakkers* zeer / die hunne zaeken van alle kanten zagen verslimmen / en hunne vyanden zoo veel als boven staen / ja dat zelf de Koning van Dachen dien van *Bantam* de hand reikte; en men konde niet anders vermoeden / of deze twee Pzincen zouden hun te zamen voegen / en die van Malakka een quaet spel berocken. Albukerk vreezende dat de Koning van *Bantam* zijne Vloot langs de Kust van Malakka zou doen kruissen / om den lijftocht af te snijden / en den Koophandel te hinderen / beval aen *Garsias* Henrik voor 't Zeekanael van Bantam te gaen / om Laqueximene te belet-

beletten zich in ruime zee te begeven / en gaf hem vier Schepen en twee Karaveelen mede. Dewijl nu de Maent van December genaekte / die tot de vaert van Malakka in Neder-Indien bequaem was / zoo vertrocken 'er eenige Schepen naer Kochin. Alsdoen verwittigde Albukerk doorr eenen brief den Onderkoning wegens den stant der zaeken van Hoog-Indien, het gebrek / dat hy van volk en Schepen hadde / en te gelijk / het gene te Malakka en daer ontrent gebeurt was: daer by voegende dat Antony Brit (van welkers brief hy een Kopie stierde) van zijn Kapiteinschap in 't Eyland van Ternate verzocht ontslagen te zijn / zich beroepende op zijne zwakheit / en dat het redelijk was dat een ander den last des Oorlogs droeg tegen den Koning van Tidore. De Schepen te Kochin aengeland / vonden den Onderkoning in zijne toerustinge bezigh om naer Ormus te gaen. Hy de tydingen van Malakka verstaende / en het gene hem Albukerk schreef / verkoos Martijn Alfonse de Sousa tot Amirael van Malakka, hem toewijzende drie ronde Schepen / en vier Fusten met tweehondert Portugeezen. Na dat hy deze Vloot uit gerust hadde / nam hy den koers naer Ormus, van zins zijnde aldaer den Winter over te brengen / om de Penningen / die Raix Xeraf aen den Koning van Portugael, en eenige byzondere luiden noch schuldig was / te ontfangen / voerende met hem een Galjoen / 't welk / gedurende zijn verblijf in Ormus, nergens toe diende / en liet de Schepen / die riemen voer-

den /

den / tot bewaering van de geheele Kust noodsaekelijk zijnde / onder 't beleid van zijnen broeder Lowijs *Menesez*, Lieutenant in zijn afwezen / den welken hy beval in *Kochin* te blijven / om gereeder by de hand te zijn van wegen de *Kalicuters*; vermoedende / en niet zonder reden / dat de Koning van *Kalicut* iets tegen de Sterkte zou aenrechten / waer in hy zich niet en verzinde: maer in stede van te blijven / zoo week dezelve verre van daer / 't welk de *Malabaren* verstoute het verzag te breken / voerende de Specerijen / zonder verlof van de *Portugeezen*, naer Arabien, en zich gereet maekende om den Koning van *Kochin* toe te vaeren; het welk eenigsins geopenbaert zijnde aen Johan de Leme Kapitein van de Sterkte / en geloochent door den Koning van *Kalicut*, zoo begonden zy op hunne hoede te zijn d' een tegen d' ander / om malkander by d' eerste gelegentheit te betrappen / gelijkwe hier na zullen zien.

VIII. OM weder tot den Koning van Bantam te komen / de Mooren, nabuuren van *Malakka*, nadienze zijn groote vrienden waren / namen / hem tegen de *Portugeezen* in Oorlog ziende / de wapenen in de hand / en lieten af van lijftocht in de Sterkte te voeren. En aengaende henlieden / die daer te water quamen / de Vloote des Konings van Bantam verbaesde en verhinderde hen naer *Malakka* te gaen. Het ging derhalve zeeker / dat / indien d' Oorlog lang slepende gehouden wiert / de leefmiddelen ten eersten ontbreken zouden. Albukerk derhalve

be niet willende het uiterste verwachten/ en dewijl Garsias Henrik, wien het verzoegen van den lijftocht aenging/ naby Bantam was/ verzocht aen Garsias Caigne, Faktoor van de Portugeezen in Malakka, dezo verzoeging t'aenvaerden; het gene hy gewillig aennam/ hoewel het gevaer zeer blijkelijk was/ aldaer na zijn vertrek niet een Schip overblyvende/ uitgenomen dat van Simon de Breu, uit de Molukken aengeland/ en een Jonk/ die in langen tijd niet gevuilt was. Hy vertrok dan met zijn Schip en al d'andere Barken of Almadien/ die in de Haven gevonden wierden/ verzelt zijnde met eenige soldeeten/ en langs de Kuste zwervende/ voeren zy in de Rivier de Muar op vijf mijlen van Malakka, om lijftocht te zoeken. Terwijl zy met zoeken doende waren/ quamen 'er aen de Haven van Malakka veertien Lanchars van Bantam, en derzelver Generael verstaende in wat een armoede de Sterkte was/ van volk/ van roey-en oorlogsschepen ontbloot zijnde/ besloot hy haer in vyer te zetten. Op 't krieken van den dagh zette hy de Haven in/ verrassende in zijnen slaep Simon de Breu, en dertien Portugeezen, die de wacht mosten houden; maer zy hadden de voorlede nachten zoo veel gewaekt/ datse voor deze mael de vyanden niet dan spade genoeg gewaer wierden. Simon de Breu met eenen sprong opwaekende/ begon alarm te roepen/ invoegen dat de schrik en spijt zijne soldaeten dubbelt aenmoedigde/ die op dien morgenstont hen wonderlijk verweerden. De Generael van Bantam,

ziende

ziende dat dit klein getal der *P*ortugeezen, wel voorzien zijnde van Buskruit en ander geweer / hem van langer hand het meerendeel van zijne ſoldaeten dooddе / diende zich van eenen oorlogstrek / te weten / met een Jonk of Schip van alles t' ontblooten en ledig te maeken / 't welk hy / op 't asloopen van den vloed dede nederwaerts ſtooten / recht aen op 't Schip van Simon de Breu; en wat weer de *P*ortugeezen boden / hy dedeze hecht aen een klampen / en het vyer in dit geledigde Schip werpen / invoegen dat het Schip van *B*reu wel haeſt daerna in brand raekte / en hy en zijne ſoldaeten ten meerendeele verbranden / zonder dat George Albukerk, (die alles van den Oever aenzagh / en van dolligheit raesde / niet een Schip hebbende om te hulpe te zenden) eenigen middel kon vinden tot dit erbarmelijk voorval. 't Is waer / dat hy uit gramſchap / en tegens 't goetvinden van allen / dertig Portugeezen beval te gaen in eene Bark / die gantsch niet toegeruſt was / om hen voor de verloſſinge van *B*reu en de zijnen te wagen: maer zy en konden niet voorderen / invoegen dat eenige gantsch levendig verbrant wierden; andere zich van 't vyer in 't water werpende / om den Oever met zwemmen te winnen / wierden met pijlen en kogelen gedoot. De brand duurde tot op den avond / en vernielde deze twee Schepen teenemael / tot groot genoegen van de byanden / die hunnen ſpot met de Portugeezen hielden / om datze hunne medegezellen hadden laeten verbranden en verzuipen / zonder

der

der hen te kunnen helpen. Dit was het dat Albuberk won / voor dat hy zijn volk zoo verre van de hand gezonden hadde / die noch zoo haest niet weder quamen; en Garsias Caigne de leste aengekomen zijnde / bzocht anders geen lijftocht / dan voor tien dagen mede / hebbende zijn vertrek d' oorzaek van zulk een verlies geweest.

IX. ONDERTUSSCHEN dat de zaeken der Portugeezen aen dezen kant hoe langs hoe slimmer wierden / dede Garsias Henrik, kruissende met zijne Schuiten en Karabeelen in de Kanael van *Bantam*, aen de vyanden duizent onheilen; de Schepen / die wilden inkomen of uitvaeren / aentastende / en zelf eenige reizen aen land gaende / en het platte land plonderende / waer van de Koning zich boven maete verstoorde / achtende deze bravaden hem tot grooter schande te gedyen / dan hy eere verworven hadde in al de voorgaende bejegeningen. Zich daer over aen Laqueximene beklaegt hebbende / gaf die tot antwoord / dat die Schuiten en Karabeelen noch niet te veroveren waren; dat men in dit bedrijf met loosheit most te werke gaen; aengezien het gewelt nergens toe diende; de Portugeezen zoo wel ten Oorlog afgerecht zijnde / dat de Fiktoryen / op hun verworven niet de dapperheit van die van *Bantam* mosten toegeschreven worden / maer alleen de wisselende kansse der wapenen: doch dat hy op alle bequaeme middelen zou toeleggen / om eenigen van hun te betrappen. Van toen af hielt Laqueximene nacht en dagh het oog op Garsias

Henrik,

Henrik, om hem / zich bloot gevende / te verraſſen / en vervolgde dit met zulk eene naerſtigheit / dat hy eens te weten quam / dat Garſias aen land was geſtegen in een Eyland naby den Mond der Riviere van Bantam, om met de Schuiten zoet water te bekomen / en dat de twee Karaveelen op de wacht lagen. Hy voer daetlijk met eenige Lanchars van zijne Vloot uit / en beval zijne Kapiteinen / dat / zoo by avontuur de Karaveelen hen wilden naderen / zy eenen ſchijn zouden maeken van vluchten / om hen in de Kanael te lokken / alwaer de Vloote verſcholen lagh / die hun ruſtig zou aentaſten. Zy voerderen hunne vaert / en in klein getal door de Kapitainen van de twee Karaveelen ontdekt zijnde / voeren de Portugeezen hen met volle zeilen tegen / denkende daer mede om te ſpringen / gelijk op andere reizen. De Lanchars begonden te wenden en te draeien / als ofze vluchten wilden: en de Karaveelen / die met eenen voorwind hun nazeilden / vonden zich aenſtonts aen de Kanael / alwaer Laqueximene hen verwachtte / die daetlijk met zijn geheele Vloot uitquam / die twee Karaveelen omcingelde / en aen boort klampte; daerna / vreezende dat Garſias by tijds tot ontſet mocht komen / en hem deze proy uit de handen rucken / dede hy in 't begin van den ſtrijd de twee Karaveelen in de Rivier trecken / alwaer de Schepen van Garſias, die hoog van boord waren / wegens d' ondiepten / en om dat de Rivier in veel bekrompe armen verdeelt is / niet konden in komen.

Van d'ander zyde waren de *Portugeezen* op de twee Karaveelen zoo verhit en yverig in 't vechten / dat se niet en voelden dat men hun van den onderstant hunner medegezellen wegh sleepte / om hun daerna te lichtelijker af te maecken. Ook wert dit zoo spoedig te wege gebzacht / dat Garsias en Arias Konil niet by tijds komen konden. Zy wilden tegen dank van hunnen opperstierman / de Rivier invaeren: maer aenstonts begrepen zy hunne dwaesheit / want maer een weinig verder vaerende / was het hun onmogelijk van daer te geraecken: en / zonder hun geschut / Laqueximene zou hen betrapt hebben / voor dat se de ruime Zee hadden kunnen bekomen. Aengaende de twee Karaveelen / zy wierden verovert / en al die daer op waren / na eenen langen wederstant en grooten moord onder de vyanden / gekeelt en nederhouwen: waer over de Bantammers zoo verheugt waren / dat de Koning daer over een solemneele Feest liet houden. Garsias zich van het beste deel zyner macht ontbloot ziende / en denkende op het gevaer / dat hem zou kunnen overkomen / indien hy aldaer langer vertoefde / nam de wijk naer Malakka, alwaer de dingen zoodanig stonden / als in het voorgaende Hoofdeel verhaelt is.

X. DE Koning van Bantam ziende dat zyne aenslagen tegen de *Portugeezen* zoo geluckig voortgingen / besloot hen te water en te lande toe te vaeren met een geheele Armade / om hen t'eenemael te verdelgen / zich verzeekerende dat hy de plaetse in deze reize zou meester worden. Hy ver-

verzamelde derhalve twintig duizent mannen / waer van'er Laqueximene vier duizent voor zijne Schepen hadde / en zestien duizent om Malakka te lande te belegeren / waer over een verloochent Portugees, die zich Avelar dede noemen / Hooftman was. Zy naby Malakka gekomen zijnde / stieg Avelar te lande / en dede zijn volk nederslaen / Laqueximene in zee blijvende / om de Haven te besluiten / en den intocht aen de Schuiten en leefmiddelen te hinderen. Albukerk en konde / wegens het gebrek van Schepen / niet lang wederstaen / hebbende niet dan omtrent tachtig Portugeezen, die hy voor den hoop bewaeren wilde / en zeeker getal van Indische voetknechten / die hier en ginder op de wacht verdeelt wierden; invoegen dat Albukerk onder een honderttal dezer Indiaenen twee of drie Portugeezen vermengde / om hun aen te moedigen / te leiden / en ten strijde te voeren. Maer zy en konden noch al de toegangen / die soldaeten van noode hadden / niet verzorgen: invoegen dat een Dorp / met naeme Quelin, naby Malakka leggende / zonder bezetting bleef; aengezien Albukerk zich al te zwak voelde / ook daer by komende dat het van de zijde / daer het de vyanden konden bespringen / met Pallissaden besloten was / en dat d' Inwoonderen des nachts de wacht hielden. Maer na dat Avelar zijne wachtplaetsen gestelt hadde / zoo liet hy alle daeg tochten doen / om zich meester van Quelin te maeken / en volherdde dagelijks in eene felle schermutseling / alwaer zich de Portu-

geezen, met groote schade der vyanden / de voorste vonden. Maer het waeken en grooten arbeid verdrukte de Portugeezen, alreede van honger afgemat / want zy hadden niet anders te eten dan rijs in water gekookt / zijnde byna alle ziek of gequetst; invoegen dat het een mirakel was / dat zy zoo langen tijd de wapenen voeren konden / en het hooft bieden aen zulk een groot getal vyanden / die van alle dingen goet onderhoud hadden. Avelar boven maete verbittert tegen zijn volk / die eene hand vol soldaeten niet mannen konden / besloot des nachts dit Dorp van Quelin te besprengen / 't welk zoo veel was als zijn intrede / om Malakka dichter te sluiten / en meer met die van de Stad gelijk te staen. Hy wist dat de Pallissaden verrot waren / weshalve hy veel bylen / en andere dergelijke werktuigen dede brengen / waer mede ontrent ter middernacht de Bantammers eene rye van zestig paelen ter aerde wierpen / zonder van de Schiltwacht / uit oorzaek van de duisterheit / ontdekt te zijn / voor dat men deze Pallissade hoorde neervallen. De stormers trecken daetlijk in / dooden d' eersten / die hun bejegenen / en begeven zich tot het plonderen der huizen. Ondertusschen maekte men den alarm / waer op Niklaes de Sa, gevolgt van drie Portugeesche busschieters / en Arias Konil, toeliep / die d' Indiaenen met de soldaeten van Avelar hantgemeen vonden / welke zy dwongen de plaets te verlaeten / en spoedig af te wijken; doch niet altemael / want de genen / die in de plonderinge ver-

vaertoefden / wierden op de plaetsen verslagen. De dagh gekomen zijnde / dede Albukerk de vaeys weder stoppen / en de vyanden / die eene maend rontom Malakka gebleven waren / verstaende dat 'er hulpe voor de Portugeezen quam / haeken van hun belegh op / en namen de wijk naer Bantam, gelijk ook Laqueximene dede met zijn geheele Vloot.

XI. MARTYN Alfonse de Sousa, die met eenige Schepen den koers naer Malakka hield / landde aldaer korts na het opbreeken van het belegh / vindende de Stad in groote behoeftigheit: want een Hoen wert aldaer verkocht voor vijftig dukaeten / en al d' andere leefmiddelen naer advenant; en het scheen dat men de luiden had opgegraven / zoo waren zy uitgeteert / en meer doot dan levendig. d' Aenkomste van Sousa verblijdde de Portugeezen en Malakkers geweldig; daerna ontnam Albukerk zijnen Neef Garsias Henrik het ampt van Amirael / en verzagh Sousa daer mede / die hem de brieven des Onderkonings in handen stelde / gevende het Gouvernement van de Molukken aen een van de vrienden van Albukerk. Om nu een einde van den Oorlogh en de laegen des Konings van Bantam te maeken / had Sousa last van Albukerk met vijf Schepen in de Kanael van Bantam te gaen / om Laqueximene niet te laeten uitkomen / en het inkomen der leefmiddelen te beletten. Sousa zijnen last verrichtende / bleef drie maenden by Bantam, plaegende het geheele lantschap in zulker voegen / dat niemant gaen noch ko-

men kon / en de Visschers hen niet in hunne Barken derfden begeven om te visschen. Aengaende Laqueximene, hy derfde met Souſa noit handtgemeen worden / die eenige ſoldaeten door ziekte verloor; en ziende dat het al te lang vertoeven in dit geweſte zijn volk / de lucht van die Lantſtreeke niet gewent zijnde / vernielde / vertrok hy van daer / om den Koning van Pam te gaen bevorlogen / en den overlaſt / aen de Portugeeſche natie gepleegt / te wreeken. Zijnde aen de Haven gekomen / brandde hy veele Schuiten van Pam en Java, doodde by de zes duizent Mooren, en ving van henlieden zulk een groot getal / dat yder Portugees ten minſte tien gevangenen hadde voor zijn gedeelte. Na deze groote nederlaege / nam hy den koers naer Patane, om dat de Koning van 't zelve land een vyand der Portugeezen geworden was / vond eenige Jonken in de Haven / en zette dezelve in brand / en voornaemelijk een / die nieulijks uit Java was aengekomen / waer in de Koning van Patane was met twee hondert Mooren, die om den brand te vlieden / zich in de Zee wierpen / alwaer sy van de Portugeezen met pieken doorsteeken wierden. De Stedelingen / aenſchouwers van dit treurſpel / vreezende wel haeſt hun deel daer van te hebben / verlieten de plaetſe / medevoer nde Vrouwen / Kinderen / en al het gene sy konden weg draegen / voor dat Souſa was te lande geſtegen; die vindende niemand / die hem het hooft bood / de geheele Stad in brant zette / laetende daer niets geheel / dan het

Velt /

Delt / waer op zy getimmert was / en eenige Tuinen en Palmboomen / daer rontomme geplant / met zoodanig een gedachtenisse van den naem der Portugeezen op de geheele Kuste / dat de bewoonderen schzikten / zoo haest als men hun daer van repte. Dusdanige tochten verricht zynde / zeilde Souſa te rugge / en quam weder te *Malakka*, welke Stad ongemoeit bleef / en in grooten voorspoet en welvaeren voor eenen tijd.

XII. WY hebben voorheene gezegt dat Martijn Korrea, en Sebastiaen Souſa van Malakka vertrocken om naer d'Eylanden van Banda te gaen / en te *Borinte* aenquamen / alwaer zy Martijn Alfonſe Melio vonden / die al vier maenden lang in oorlogh was tegen de bewoonderen des lants / uit welker handen hy zich met zeven Portugeezen, en alleen zeventig Javaenen en Chineezen dapperlijk redde. Op d'aenkomste van Souſa en Korrea waren de vyanden genoodsaekt Melio in vrede te laeten / die gevoelig van de slagen / welke hy van de *Barbaren* ontfangen hadde / Souſa bad hem te helpen / om zyne weerwraeke te hebben ; maer Souſa ontschuldigde zich / zeggende dat hy elders te doen hadde ; waer over zulk eene bitterheit ontstont / dat se zich van elkander afzonderden / en Souſa met Korrea de wijk nam naer eene plaetse / met naeme Dalutatan ; daerna landden zy te *Banda*. Korts naer hunne aenkomste overquam hen Gaſpar Gal, door Antony *Brit* met eene Karaveel uit de *Molukken* gezonden / om aen *Martijn*

68 mp

Alfonse Melio eenige leefmiddelen en andere behoeftigheden te verzoeken voor de soldaeten der Sterkte van Ternate, welke men diende te verzorgen voor den oorlogh tegen den Koning van Tidore. By dezelve gelegentheit verzocht *Brit* aen Martijn Alfonse hem met al de Portugeezen van Banda te helpen / hem verzeekerende dat sy middel zouden hebben hen alle te verrijken / om dat het jaer nootsaekelijk vruchtbaer zijn / en overvloedige Specerijen zou voortbrengen. Hy vermaende hem ook de Kooplieden van Banda de leefmiddelen / die sy zouden mogen hebben / t'ontnemen / hem zendende ten dien einde een Kopie van 't bevel des Konings / die hem't voorrecht verleende van de heerschappye des Eylants van *Banda*. Ondertusschen stierf Gaspar Gal, en daer rees een geschil tusschen Sebastiaen Sousa en Martijn Alfonse Melio, aen wien de Karaveel zou behooren: maer eindelijk bleef'er Melio meester van / en voerde haer na de Molukken met twee Jonken der Portugeezen, hebbende *Martijn* Korrea in zijn gezelschap. Sy in't Eyland van Ternate aengeland / verstonden van *Brit*, dat een jong Portugees Edeling / met naeme George Pincte, last hadde den oorlog in Tidore te gaen aenvangen / onderwijl dat hy de Koningen en Heeren / die hem hulpe beloofden / vergaderen zoude. Maer dewijl Korrea en Pincte neven waren / zoo trad Pincte, die zich al t'scheep begeven hadde / aen land om hem te verwellekomen / en nam hem in een ander Schip mede / en te gelijk Leonel de

Leme,

Leme, die een wel uitgeruste Schuit en Malaluz voerde / om langs den oever te kruissen / hebbende in deze kleine Vloot / waer mede zy 't ginnen zetten in de voornaemste Haven van Tidore, veertig kloeke soldaeten ; en binnen weinig tijds grepen zy den oorlogh dapperlijk aen / plonderende den lijftocht / en aen land zettende om trachten te doen / van waer zy veele gevangenen en tamme beesten te rug voerden. De Koning verbittert door zoo veel onheils / en geplaegt door 't verlies van zijne leefmiddelen / om de groote menigte / die rontsom hem in armoede was / bedocht eenen trek om Pincte, die hem meer quaets dan anderen dede / te betrappen. Hy dede heimelijk onder 't lommer en schaduwe der boomen een goet getal van Barken leggen / binnen 't Kanael / dat een weinig ter zijde van de Stad is / en stierde des nachts een Karakore of Bark in zee / met last om zich met den dagh op de Kust van Gilolo, daer de leefmiddelen dikwils van daen quamen / te vertoonen / op dat Pincte, geloovende dat de Karakore (die beinzen zoude bevreest te zijn) de Kanael in wilde / haer zoude verbolgen / en zich op de zantplaeten zetten / alwaer hy / om de zwaerte van zijn Schip / dat met geschut geladen was / op droog zou blyven zitten ; en dat alsdan de Barken uit de laege zouden te voorschijn komen / en Pincte met al zijn volk afmaeken. Het geschiede / gelijk het die Koning gedacht hadde ; want Pincté ziende deze Karakore / en waenende dat se zijn gewoonlijk wiltvaet

69 M

zou wezen / voer daetlijk met eene Kalaluz daer op aen / zonder Leonel de Leme daer van te berichten. Het volk op de Karakore beinzende verbaeſt te zijn / wende het zeil / om te vlaeien en te vluchten / zoo lang tot Pincte dichter was; en alsdoen namen zy met kracht van riemen de wijk in de Kanael / alwaer de laege zich onthield / en voeren daer in / zonder te haperen / hebbende waters genoeg / om dat zy ledig voeren; maer de Kalaluz / die om het geſchut / dat zy voerde / veel meer waters vereiſchte / bleef vaſt zitten / zoo haeſt alsze daer in quam. Alsdoen komen de Tydorijns uit hunne laege / en beſpringen Pincte van alle zijden met ſchieten van pijlen en javelijnen. Hy en de zijnen verweerden hun langen tijd / maer zy hadden van voren / van achteren / en van ter zijden zoo veele vyanden / datſe na veel ontfangene quetſuuren half doot in hunne Kalaluz nedervielen: en Leonel de Leme wilde hen wel te hulpe komen; maer bemerkende dat het met hem en zijn volk gedaen zou wezen / indien hy de Kanael inboer / wert hy genoodſaekt te deizen; hebbende evenwel op de Barken der vyanden vergeten te kanonneeren / die gedwongen zouden geweeſt zijn alles te verlaeten / en met dezen middel had hy eenige Portugeezen kunnen ſalveeren. De Tidorijns ziende dat die van de Kalaluz geen langer wederſtant boden / klommen daer in / hieuwen de Portugeezen, en by de vijftig Mooren van Ternate, de hoofden af / die zy tot zegeteekenen op hunne Barken ſtelden / en voeren met groot gejuich

luich de Haven der Stede in / alwaer zy van den Koning ontfangen en omhelst wierden / gelijk zulk eene verlossinge dat verdiende.

XIII. ANTONY Brit de tyding dezer nederlaege ontfangen hebbende / liet in gramschap Leonel de Leme bevelen / dat hy de Vloot herboeren zou in Ternate, het welk geschiede: en ten ware alsdoen de bystant / tot den oorlogh verzocht zijnde / was verzamelt geweest / Brit stont gereet om alles te verlaeten : maer niet kunnende met eere de benden afdanken / zoo vervolgde hy zijn eerste bestaen. En ondertusschen dat Kachil Daroes te schepe ging om weder te beginnen / zoo wert 'er goet gevonden / dat *Martijn Alfonse Melio* het zou gaen zetten met de *Portugeesche* Schepen boven de gracht van Tidore: het welk hy dede / voerende voor Kapiteinen Leonel de Leme, en Martijn Korrea; en op den avond uit de Haven van Talangane vertreckende / quamen zy aen in 't Eyland van Tidore, en wierpen het anker uit naby de Kanael / alwaer Pincte en zijn volk verslagen waren. Maer dewijl zy last hadden niet van daer te gaen / voor dat Kachil Daroes zou gewonnen zijn / besloot *Melio*, volgens 't goetvinden der Kapiteinen en Edelingen / een blek der Mooren te bespringen / leggende een mijl van de Vloot op den oever der Zee / 't welk men lichtelijk zou kunnen in brand zetten. Hy vertrok ontrent ter middernacht / om van de Stad Tidore niet ontdekt te worden / indien hy by dage passeerde: maer hoewel zijne matroozen wisten / waer zy na

toe mosten / zoo en konden zy / aengezien de wind hun tegen was / zoo veel niet vorderen / of de dagh begon te krieken / toen zy ontrent Tidore waren; weshalve de vyanden / vermoedende wat Melio voor hadde / hem met eenige Barken tegen voeren: maer na dat hy hun met kanonschoten verjaegt hadde / landde hy in 't Vlek / alwaer niet dan twalef huiskens met een Kerk stonden / hebbende d'Eylanders / sedert het begin van den oorlogh / de wijk genomen in eene steile rotse / waer van de toepaden zoo wel beschanst waren / dat het vry ongemackelijk viel daer op te komen. Niettemin besloot Melio hun daer te vernestelen / en dede / met hulpe dan Korrea, de paden openen; maer zoo als hy gereet stont om een einde van 't werk te zien / trof een van deze bergbewoonders hem met eenen roerschoot zoodanig in de schouder / dat hy daer op van hem zelven ter aerde viel / en d' andere genootsaekt waren hem in de Schepen te draegen / hebbende op dezen tocht niets gedaen / dan de hutten en de Kerke der Eylanders verbrant: voorts namen zy / op 't bevel van Brit, de wijk in Ternate.

XIV. BRIT dan ziende dat dezen oorlogh voor hem niet gelucklig voortging / wilde dien geheel achterlaeten: maer Kachil Daroes daer voor vreezende / verzocht dat men hem dien met de soldaeten der lantstreeke zou laeten vervolgen; en dat Brit daer slechts eenen Kapitein zou zenden / en twintig Portugeezen; en dat hy Mariak, de voornaemste Sterkte des Eylants van

Tido-

Tidore, wilde bemachtigen. Brit gaf hem Fransois de Sousa, en twintig Portugeezen, die met de Mandaryns en d'armade van Kachil te schepe gingen / bedzaegende in 't geheel een getal van vijftien hondert mannen. Na datse aen land gekomen waren / namen zy den wegh van *Mariak*, 't welk als een Kasteel op een plein of kruin van eenen berg gebout is / alwaer eertijds de Koningen van Tidore hun verblijf hielden; maer naderhant quamen zy / om hen na den volke te voegen / en ten opzichte van de zee en den koophandel / in de Stad woonen. Dit Kasteel was van d' eene zyde bebolwerkt / en had eenige grachten van d' andere / zijnde voor de Lantstreeke sterk genoeg. Zy naby de plaets zijnde / stelde Kachil eenige wachten / om den bystant aen die van Mariak te verhinderen / en bad Sousa dat hy zich op een van de zyden des bergs met zijne soldaeten gerust zou houden / ondertusschen dat hy langs eenen bedekten pad zou opklimmen; en om hoog zijnde / zouden zijne soldaeten een geschreeuw opheffen / 't welk het teeken zou wezen / om tot onderstant op te stygen. Hy een gedeelte van den pad afgeleit hebbende / begonden die van de wacht / alzoo 'er eenige van zijnen troep zich al te bloot gaben / te roepen / eben als of 'er eenige versterking der hyanden geweest ware. Sousa waenende dat dit Kachil was / die hem toeriep / klom daetlijk met zijne soldaeten naer om hoog: maer hy bejegende die van 't Kasteel / die op hem toesden / en die / wetende dat Kachil zoo haest niet om

hoog kon wezen / Souſa en zijn volk met zoo veel steenen en ſchichten onthaelden / datſe gedwongen waren ſpoediger af te ſtygen / dan zy waren opgeklommen / en by in een anderen ſtaet / te weten / meeſtendeel gequetſt / en voornamelijk Souſa, die van denzelven Schutter die Melio getroffen hadde / in zijne heup gequetſt wiert. Kachil deze tyding verſtaende / verliet om te hulpe te komen / zijnen eerſten aenſlagh / en verbittert om dit toeval / zwoer by zijne Goden / dat hy van daer niet ſcheiden zoude / voor dat Mariak verovert was; en hy ſchreef in aller haeſt aen Brit, hem biddende dit avontuur te lijden / en dat het aldus met den oorlogh toeging: voorts dat hy hem twintig Portugeezen zou zenden onder 't geleide van Martijn Korrea, dien hy voor zulk eenen wijzen en dapperen Kapitein hield / dat hy / door middel van hem / zich verzeekerde een einde van dezen oorlogh te maeken / en hy ſtierde Franſois de Souſa met de gequetſten weder te rugge.

XV. BRIT meer dan oit met dezen nieuwen aenſtoot afkeerig / beſloot gantſchelijk geen Portugeezen meer in Tidore te zenden / maer zich in zijne Sterkte met hondert en dertig ſoldaeten / die hem noch overig waren / te houden / verwachtende het wederkeeren der Jonken van Malakka, en hy wilde Korrea niet bevelen / om tot onderſtant van Kachil te gaen; ook zoude hy hem niet gezonden hebben / indien het Kachil niet zelf in Perſoon had komen verzoeken. Alsdoen liet Brit hem toe / met twintig

tig Portugeezen aldaer te gaen / en schreef aen Leonel de Leme, alsdoen in de Haven van Tidore vertoevende / dat hy / zonder zijn schuit te ontwapenen / Korrea met zoo veel soldaeten zou verzellen / als hy konde / voegende by dezen brief / dat / indien Korrea zich ergens wagen wilde / Leonel hem uit den naem des Konings zou aendienen / dat hy zulks zou laeten blyven; en / indien hy evenwel daer mede voort wilde / hem den brief zou lezen / op dat de Soldaeten hem niet quamen te volgen. Op dezen last quam Leme, gevolgt van vyftien Portugeezen, by Korrea, die ziende zoo goeden troep nevens de soldaeten van Kachil, hen porde om Mariak te gaen aentasten / waer toe zich veelen niet zeer genegen toonden: hy niettemin wackerde hen met schoone woorden zoodanig / dat 'er besloten wert aldaer te gaen / Korrea zich verzekerende / dat Kachil hem helpen zoude / zoo haest als men den aenval quaeme t'ontginnen. Leme dezen raetslagh verstaende / verhaelde aen Korrea de begeerte van Brit, en las zijnen brief voor de Portugeesche soldaeten / die hem niet derfden volgen / uitgenomen Johan Mendeza, een dapper Ridder / die zich aen Korrea aenbood / en van daer met hem mede ging. Voorts dede Korrea aen de troepen van Kachil verstaen / dat hy Mariak niet wilde aentasten / aengezien men hem geen hulpe wilde verleenen: maer hebbende op den avond zijnen toelegh met Johan Mendeza gemeen gemaekt / wert 'er gezamentlijk vast gestelt / dat sy den volgenden dagh het Kasteel

steel aen eenen zeer zwacken hoek zouden aentasten: volgens dit vertrocken zy te zamen met twee dienaeren / en acht Mandarijns of Edelingen / van de stoutste der geheele Armade van Kachil, die soldaeten had afgevaerdigt om by tijds te hulpe te komen. Hebbende de hoogte des bergs gewonnen / vermoedden zy / dat 'er aen de zyde / die zy wilden aentasten / weinig soldaeten waren; aengezien zy van buiten met doornehaegen en distelbossen bezet was / en binnen het bolwerk stont een zeeker slagh van een Tooren / die hooger uitstak. Terwijl zy acht namen op de bequaemste plaets om in te komen / verscheen 'er op het bolwerk een Mandarijn, gekleet met eenen scharlaken rok / en een bonnet van 't zelve op 't hooft / met eenen vederbos / die aenstonts met eenen musketschoot / die Johan Gomes op hem aenleide / wert doot geschoten. Op dit gerucht loopen eenige mannen op een toorentje / van waer zy begonden steenen te werpen / pijlen te schieten / en zoo veel aerde van boven neder te werpen / dat het stof d' een den anderen belette te zien. Maer dewijl zy / die dezen hoek bewaerden / zoo weinig besprингeren zagen / scheen het hun toe / dat / schoon men hun ook liet inkomen / daer middel ware hun lichtelijk buiten te dryven; 't welk d'oorzaeke van hun bederf was: want in stede van hunne medegezellen / die d'andere zijden van 't Kasteel bewaerden / te roepen / vernoegdenze zich met steenen te werpen / pijlen te schieten / en met aerde te stuiven / zonder een woord te zeggen / achtende

tende dat se met zulk eenen middel de Portugeezen zouden verjaegen. Maer dit stof quam Korrea veel te baet / hem voor slagen bedeckende / en tijd gevende aen die van zijn gevolg eenen breeden balk uit de betuining te lichten / invoegen dat Korrea, Mendeza, en d'anderen daer door inquamen. Die van binnen hun zoo naby ziende / begonden aen hunne medegezellen te roepen / en maekten eenen alarm door 't geheele Kasteel. Leonel de Leme was niet zoo verre / of hy hoorde dit gerucht / en daer op met de Portugeezen toeloopende / quamen zy in door de kleine poorte van Korrea, met wien zy hen vervoegden / en alsdoen ontstont 'er een schrickelijke schermutseling: want al de *Mooren* van Mariak verzamelden hen in orde / en streden dapperlijk tot op de komste van Kachil, die zich weinig gehaest hadde / niet denkende zoo haest in deze plaetse te komen. De soldaeten ingekomen zijnde / wierden de vyanden van alle kanten besloten en nedergemaekt / uitgenomen hondert / die in aller haest op eenige boomen klommen / van waer Kachil hun met musketkogelen wilde doen aflichten: maer Korrea behield hen in 't leven / en dat wel met tegenheit van Kachil, die zeide dat het een onverbreekelijke gewoonte was / dat men in al de strijden / waer in zich de Koningen of Lieutenanten vonden / al de vyanden / die tot den strijd of aenval verstaen hadden / zonder eenige genade sterven dede. In deze verobering hadden de bestormers niet een van hun volk verloren / en aengaende de gequetsten / onder wel-

welker getal Korrea was / hebbende de scheut van eenen pijl in zijn been gekregen / zy wierden alle genezen. Belangende die van binnen / daer waren byna dzie hondert dooden / die altemael Mandaryns en meerendeels vzienden des Konings van Tidore waren : want d' andere bewoonderen van Mariak hadden zich in 't begin des oozlogs elders vertrocken / en al hunne goederen wegh gedzagen ; invoegen dat men in dezen plaetse niets vond te plonderen / dan de kleederen der verslagenen. Het vyer wert in de huizen gesteeken ; zulks dat aldaer niets in zijn geheel bleef ; en dooz den bzand / die zeer groot was / vernamen Brit en zijne soldaeten / dat Mariak verovert was. Dooztz terwijl Korrea zich wat ruste / naer zulk eenen grooten arbeid zijnen adem verhaelende / ziet hy na hem toe komen loopen een Mandaryn, die al hoog op zijn dagen was / en een ander noch jonger / zijnde d' Overste van eene Bark. Deze Jongeling had twee hoofden der Mooren by 't hair gevat / en vlood dooz den anderen / dieze hem ontnemen wilde / en Korrea nader komende / klaegde hy aen hem / dat den ouden een van deze hoofden wilde hebben / om die boven op 't Schip / waer van hy Kapitein was / te planten ; daer by voegende dat het onredelijk was / hem d' eere te willen beroouen / die hy met gevaer van zijn leven verwozven hadde / om daer van mede te deelen eenen Mandaryn, die niet gedaen hadde / dan in zijn Schip leggen slapen / terwijl d' anderen tegen de vyanden met vechten bezig waren.

ten. Ondertusschen pakte de Jongeling zich met de twee hoofden wegh / en alsdoen verstont Korrea, dat / zoo wie in deze Eylanden aen zijnen Koning tot verscheide reizen zeven hoofden der vyanden / in den Oorlogh verslagen / kon brengen / die wert gemaekt Ridder en Edelman / dienze *Mandaryn* noemen: invoegen dat den Adeldom groeit na 't getal der hoofden / dieze ombrengen / zijnde zylieden in deze wreetheit ongelijk verdraegelijker / dan de genen / die zich dezen schoonen titel van edelheit door de snootste en verfoeielijkste middelen toe-eigenen of koopen.

XVI. NA 't verdelgen van *Mariak* besloten Kachil en Korrea gezamentlijk te gaen naer 't Eyland van *Machian*, by gelijke deelen de Koningen van Tidore en Ternate toekomende / op dat se het gedeelte des Konings van Tidore zouden bemachtigen. Zy in 't Eyland naby een Dorp der vyanden aengekomen zijnde / dede de Zamaran, of Amirael van Ternate, zoo als zy wilden te land stijgen / zoo luid uitroepen / dat het die van het Dorp konden verstaen / dat 'er in de tegenwoordige Armade een zeeker getal van Portugeezen was / een volk met stael gekleet / die hunne Barken met hoofden van Tidorische Mandaryns bedekt hadden: dat het in hunne vryheit stont de wapenen aen te grijpen / en zich indienze konden / te wreeken: maer indienze gehoorzaemheit aen Kachil, Regent van Ternate, bewijzen wilden / dat men henlieden niet / gelijk die van Tidore, zou handelen. Op

dit

dit geroep quamen al d'inwoonderen van 't Dorp op den Oever staen / en ziende zoo veel hoofden der verslagenen / begondenze te verschricken / en raetslaegden om zich over te geven; 't welk den volgenden morgenstont geschiede / een yder van henlieden iets bzengende dat hy aen den Regent vereerde uit vzyen wille / en niet uit verbintenisse; en na datse den Regent getrouheit gezworen hadden / vertrockenze zich in hunne huizen; en van toen af en daerna waren zy den Koning van Ternate onderdanig. Met dezelve Ceremonie hebbē al d'andere Dorpen / in dit Eyland aen den Koning van Tidore behoorende / zich aen Kachil overgegeven. De reden / waerom de Zamaran dit voorgemelde liet uitroepen / is / om dat de gewoonte des lants dat medebzengt / te weten / wanneer d' Eylanders eenige anderen den Oorlogh willen aendoen / laeten zy / op dat de bespzongene niet klaegen zouden / dat se verrast waren / hen eerstelijk ten strijde daegē / en berichten hen van 't volk / dat se geleidē / beschzijvende de defensive en offensive wapenen / dieze voeren: indien d' andere zich overgeven / zoo doet men hun geen ongelijk aen: maer indienze den onbertsaegden maecken / zeggende geen vzeeze te hebben / en gereet te zijn om hen te verweeren / zoo kunnen zy van dien tijd af malkander te keere gaen / en den oorlogh verbolgen met alle middelen van treeken en verraderyen / die zy kunnen verzinnen / zonder eenigen laster daer van te wachten. Als *Brit* zagh / dat hem de kansse des oorlogs

logs begunstigde / spraek hy niet meer van ruste gelijk te voren / maer gaf aen Korrea . gevolgt van veertig Portugeezen, eenen nieuwen last / om in 't Eyland Batochin zich meester te gaen maeken van eene sterke plaetse / die de Koning van Tidore aldaer bezat. Kachil, de Zamaran, en d' anderen / hielden hem met veel volks gezelschap / en landden alle in Batochin, naby deze plaetse / dat een Dorp was van twee hondert huizen bedekt met rieten / en op groote houte blocken verheven ; invoegen dat men met leeders daer tegen op most klimmen ; en van den top der huizen stroden d'Eylanders met werpen van steenen / met pijlen / brandende houten / en met yzere haeken aen hunne armen gebonden / die zy na hun begeeren bierden en tot hen trocken ; invoegen dat / zoo de bestormers slechts maer een weinig qualijk toezagen / d' Eylanders met deze haeken eenen man in de lucht hieven / en hem voorts handelden / gelijk hun goet docht. Hun Dorp was afgeschut met een diepe gracht / die de Zee vervulde / wanneer zy daer wilden intreden : van eenen anderen kant waren 'er Kanaelen en Legerwallen / invoegen dat het inkomen zeer moeielijk was. Korrea geenen anderen pas ziende om met zijne Barke daer in te komen / dan binnen de gracht / begaf zich daer in ; maer hy vorderde weinig van wegen de paelen / die den doortocht aen dit groot Schip bestopten / 't welk aldus belemmert zijnde / van d'Eylanders met schieten van pijlen bespronghen wert. Om hen dan dichter te locken /

ken / hield zich Korrea als of hy verrast ware / weshalve zy hem met hunne schuitjens omringden: maer alsdoen deden hy en zijne soldaeten met hunne musketten eenen grooten moord / en dwongen d'overigen spoedig de wijk te nemen. De Portugeezen nu geenen middel ziende om aen dezen kant / noch aen de zijde van de Canaelen daer in te komen / waegden den pas door een zeer slickerig moeras / en vol scherpe rieten / daer Korrea van gequetst wert: niettemin raekten zy voort / en naderende een Bolwerk / dat tusschen het moeras en Dorp was / soegenze d'Eylanders met musketschooten van daer / en quamen eindelijk in 't Dorp / gevolgt van Kachil en zijne troepen / die daer in 't eerste niet toe verstaen wilden. Wenstonts begeven d' Eylanders zich op den top hunner huizen / trecken de stormleederen om hoog / en strijden voorts op hunne gewoone maniere: maer Korrea en zijn volk vergunden hun weinig ademhaelens / want zy hieven met hunne pieken packetten met buskruit op de daeken der huizen / en staken 'er den brant in / die / eermen omzagh / zoodanig voortsloeg van d'een tot d'andere plaetse / dat het geheele Dorp verbrandde. De genen / die de hoogte verlieten / om hen om laeg te bergen / wierden met pieken en musketten gedoot / en het vyer verbrandde d' anderen: niettemin behielden zy twee hondert gevangenen in 't leven / waer onder de Heer van dit Dorp was met zijn geheele familie. Dit verricht zijnde / begaven zich Korrea en Kachil te Schepe / en

namen

namen hunnen keer in Ternate, alwaer zy met groote eere ontfangen wierden; en Korrea wert van Brit gestelt tot groot Kastelein van de Sterkte / en Generael over de Schepen van dit Vaerwater der Molukken.

XVII. DE voorverhaelde verdelging van't Dorp kneusde den hoogmoed des Konings van Tidore, invoegen dat hy berouw begon te krijgen van den oorlog / tegens de Portugeezen aengevangen / die hy zoodanig ontsagh / dat hy niet een eenige plaetse zeeker vond. Hy liet derhalve aen Brit vrede verzoeken / presenteerende den Koning van *Portugael* al de schaden en intresten van dezen oorlogh te vergoeden / met wederleveringe van het geschut / in de nederlaege van George *Pincte* verovert. Brit wilde niets toestaen / bybrengende tot antwoort / dat hy zich op den Koning van Tidore noch niet genoeg gewrooken hadde. Eenige dagen daer aen volgende / veroverden de *Portugeezen* in zee twee hondert mannen / onderdaenen van dezen Koning / die Brit moortdaedig dede nedermaeken: het gene niet alleen den Koning van Tidore verschrikte / maer ook d'andere nabuurige Koningen der *Molukken*, die *Brit* weder om vrientschap aenzochten. Onder anderen dient niet vergeten de Koning van een Eyland / met naeme Gramboccanore, die aen Brit in eene Bark twalef mannen stierde / die by dien landaert genoemt worden Ourans Soangues, 't welk te zeggen is / Menschduivels: dewijl zy hen door duivelsche konst onzichtbaer maeken / en inkomen / al-

alwaer het hun goet dunkt / bedzyvende ontel-
lijcke boosheden / invoegen dat se by een yder ge-
vreest en doodelijk gehaet worden ; en wanneer
men hun betrappen kan / worden zy op staen-
den voet nedergehouwen / anders ontvlieden zy.
Deze Koning schonk zoodanig een volk aen
Brit ; om hen tochten in Tidore te laeten doen /
en aldaer veel volks te dooden / waer mede Brit
in 't eerste den spot hield. Maer naeulijks had-
den deze Ourans Soangues vijf of zes voyagien in
Tidore gedaen / van waer zy een groot getal
hoofden brochten / of yder begon 'er af te ver-
schricken / en boven al de Tidorijns, die mid-
del gevonden hebbende om de Barke dezer dui-
velen te verrassen / zoo most men hun een Schip
van Ternate toevoeren / en men vond 'er niet
meer dan elf / zijnde de twalefde verdwenen /
zonder dat men naderhant heeft kunnen weten /
waer hy gevaeren was : waer mede Brit noch
meer dan te voren den draek stak ; niet tegen-
staende Kachil hem zwoer / dat deze Ourans zich
onzienlijk maekten. En om daer van een proeve
te nemen / zoo gaf hem Kachil een van deze / die
men den hals in eenen halsbant sloot / invoe-
gen dat 'er geen kans was om uit te geracken /
dan met hulpe van een ander / en hy dede hem
den geheelen nacht bewaeken : maer 's moz-
gens vond men niet dan den halsband ; het gene
Brit en al de Portugeezen verbaesde. Doch op
dat de Koning van Tidore zich niet beklaegen
zoude / dat men hem den oorlogh door Duivel-
sche kunst aendede / zoo verbood hy de Ourans
Soan-

Soangues meer aldaer te gaen / en zond hen weder naer hun Eyland / zich vernoegende den oorlog draegende te houden met zijne Soldaeten / die den Koning van Tidore genoeg te doen gaven.

XVIII. ONDERWYL dat het in de Molukken aldus toeging / begon de Koning van Kalicut, hebbende geraetslaegt om de Portugeezen toe te vaeren / en hunne Sterkte te verdelgen / zich uit te rusten / gelijk ook de *Malabaren* deden ; invoegen dat zy eene Vloot van twee hondert zeilen op de Kust van *Malabar* by een brochten / waer van het vijfde deel / met specerijen geladen / zynen koers nam naer *Mecha*, gelijk te voren verhaelt is. De Generael dezer armade wert genoemt *Kutial*, een dapper en erbaren man onder al de Mooren. Johan de Leme, Kapitein der Sterkte / wert gewaer schuwt over d'inscheping van *Kutial*, die zich met het begin van den Zomer in zee begaf ; en dat men besloten hadde de Sterkte / indien 'er niet al te groot een verhindering was / aen te tasten / waer van Leme daetlijk de weet dede aen Lowijs *Menesez*, die te *Kochin* vertoefde / hem biddende eenige Schepen te zenden om de Kust te bewaeren : het welk Lowijs zich niet gewaerdigde te doen / hoewel hy van *Kochin* niet voor de maend van October vertrok / vaerende langs de Kust van Goa, alwaer hy den Onderkoning / wederkeerende van Ormus, verwachte. Leme ziende dat men op den bystant van *Kochin* niet wachten most / poogde de Sterkte in staet te stellen /

om zich van de zijde der Zee wel te verweeren / en rechtte een houten bolwerk op / om de Poort van zijne Sterkte te beschutten ; en om die spoedig op te haelen / bad hy den Gouverneur van Kalicut om timmerlieden / 't welk hem geweygert wert. Leme nu was zoo dryftig / dat hy / zonder meer daer over te redenkavelen / zich aen het bolwerk stelde / zich dienende van de Bouwmeesters der Sterkte / die eenige soldaeten leerden timmeren : 't welk van den Gouverneur verstaen zijnde / stierde hy werklieden / om Leme al het nadenken des oorlogs t'ontnemen / invoegen dat het bolwerk ten eersten voltrocken wert. Korts daer aen verscheen d' armade van Kutial, en een van de Schepen quam dicht onder land / om te beproeven of het de Sterkte verrassen konde : maer Leme dede het met zulk eenen Kanonschoot begroeten / dat hy dit Schip in den grond boorde / en met eenige schooten van twee of drie Kanons dede hy d'andere Schepen / die al te dicht genadert waren / te gronde gaen : 't welk Kutial dede te rugge wijkē. Daerna stierde Leme aen den Gouverneur / om over de moeite / die men hem aengedaen hadde / te klaegen / zeggende dat de Koning van Kalicut , indien hy oorlog begeerde / zulks maer behoefde te zeggen ; waer van de Gouverneur zich ontschuldigde. De Koning verwittigt zijnde / dat zijn aenslagh ontdekt was / gebood aen eenen Naire in de Sterkte te gaen / en Leme , het koste dan wat het wilde / te dooden : het gene de Naire overleide te verrichten ; zijnde deze Naires zeer

gereet

gereet tot al het gene de Koningen hun komen te bevelen. Hy derhalve veinzende dat hy iets van wegen den Koning aen Leme te zeggen hadde / vond hem in de nederzaele der Sterkte zitten met zeekere Portugeesche Edelingen / en dzong zoo hard aen / om verlof te hebben van hem te naderen / dat Vasque de Leme aenstonts vermoeden kreeg / dat die Naire gekomen was om eenen schelmachtigen trek te speelen / en hem vermoozden wilde : maer Johan de Leme wederhield hem / gebiedende aen de schutters van zijn Garde denzelven vast te houden / waer over die Naire begon te tieren / zeggende dat hy als een Gezant quam uit 's Konings naem. Zy antwoozdden hem / dat zulks verziert was / en dat men d'oozzaek van zijne komste wel wist : dat hy wel verdiende op staenden voet in stukken gehouwen te wozden ; maer dat men / om den dzede te onderhouden / hem het leven zou laeten / en aldus wert hy woder in Kalicut gezonden. Daerna stierde de Koning dzie andere Naires, die zeiden / dat se van den Koning waren afgevaerdigt / om met Leme te handelen : maer zy wierden gevat / en dooz zijne lijf wachten buiten geleit / Leme den Koning doende aenzeggen / dat deze treeken hem niet beschadigen konden : dat / indien hy oozlog wilde / hy zulks verklaren zonde / en de Portugeezen zouden zich wel zien te verweeren : en dat hy / ten ware de begeerte om den dzede te hanthaeven / niet zoo lang gewacht zou hebben / om hem reeken schap te eischen van de voozgaende verongelijkingen.

Maer hoewel de dingen in dezer maniere toegingen / zoo lieten de *Portugeezen* en *Kalicuters* niet na met malkander te handelen / ja zelfs de Naires van den Tribuit namen hunnen plicht waer: en belangende het volk van Kalicut, het zocht niet anders dan peis en vzede. Alleen stelden de Mooren alles in roer / en dat uit haet / dienze den *Portugeezen* toedzoegen / en ontstaken den Koning van Kalicut om den oozlog te voeren. Op denzelven tijd doodden zy Gonzalve Tavare en twee anderen / die Johan de *Leme* aen den Gouverneur der Stede zond / om ergens over te handelen. De Gouverneur stelde in deze beroerte gantsch geen ozder / hoewel *Leme* hem eenigen toezond om over den moedwil der *Mooren* te klaegen. d' Edelingen / de Faktooz / de Kastelein der Sterkte / en anderen / dezen overlast ziende / en dat noch de Mooren twee maenden te voren in eene plaetse onder *Kalicut* behoorende / met naeme Parangale, twalef Portugeezen geplondert hadden / raedden *Leme* den oozlog in 't openbaer te beginnen tegen den genen / dieze hem bedektelijk aendede / zeggende dat men hem niet meer zou kunnen beschadigen / dan met aldus zijne Soldaeten / d' een vooz en d' ander na / neder te maeken; dat men 'er in openbaeren oozlog geen meerder zou kunnen om 't leven helpen: en dat het niet van noode was / grooter gelegentheden dan de tegenwoozdige te verwachten. Maer schoon of Johan de *Leme* moeds genoeg hadde om de wapenen in de hand nemen / zoo wilde hy echter den vzede niet

niet bzeeken / en begeerde 't beleg van de Sterkte / gelijk hem geboden was / te vermyden; inboegen dat hy / ten opzichte van zijnen last / al deze moedwilligheden inkropte. De Gouverneur nu en de Katual van Kalicut wetende / op het aenbzengen der Naires van den tribuit / het gene d'Edelingen aen Leme raedden / en bzeezende of hy beginnen mocht; gemerkt daer van het geheele land veel zoude te lijden hebben / zijnde deze Kapitein geacht booz een van de bzaefste van zijnen tijd; zoo gingen zy hem bezoeken / om hem met zoete woozden te paeien: en Leme in hunne onderhandeling begonnen hebbende zich over het gepasseerde te beklaegen / en zyliede hen ontschuldigende / zoo wierden booz zeeskere mannen van hunne zyde eenige musketschooten gedaen / waer af niemant gequetst wiert: maer de Gouverneur en Katual hadden daer al de schande van / en begonden te roepen / en de schieters te bzeigen / datse de schuldige zouden doen straffen / zonden al hun geboly weder in de Stad / en bleven daer met Leme alleen / aen wien zy over 't gepasseerde groot leetwezen toonden / beloovende tot zijn genoegen daer in raed te schicken; 't welk hy geloofde. Maer dit waren alleen verzierde beloften / gelijk als bleek twee dagen daerna: want eenige Mooren naer Koulete gaende / begonden gewelt te doen om de Christe bzouwen / die te Kalicut woonden / te rooven en met hun mede te voeren. Zy deze Barbaeren niet volgen willende / begonden de Portugeezen te hulp te roepen / en het

gerucht was zoo groot / dat het van Johan de Leme gehoort wert / die de Mooren liet bidden / dat zy deze vrouwen niet zouden dwingen / dewijl zy Christens waren. Zylieden in hunne booze begeerte voortgaende / stierde Leme om daer over te klaegen aen den Gouverneur en Katual, die niet te vinden waren; weshalve Leme aen eenige Portugeesche Soldaeten last gaf / deze vrouwen te gaen verlossen; het welk zy deden. Hier op verhief zich in de Stad een gerucht / 't welk de Mooren en de Naires wel wisten aen te steeken; en om datse van daer na de Sterkte wilden / zoo vergaderden zy van verscheide hoeken tot drie hondert in getal / zijnde meestendeel muskettiers / en namen naer dien voord hunnen wegh. Maer dewijlze zoo weinig waren / stierde Leme hen Manuel de Far, en vijf en twintig muskettiers te gemoet: doch de drie hondert wierden aenstonts van al het volk in de wapenen gevolgt; en zy stelden zich schrap met zoodanig een gerucht / als men zou kunnen denken / om tegen de Poort van de Sterkte te loopen / op datse die zouden bemachtigen. Leme zich hoedende voor hunnen aenslagh / trok met een goet getal soldaeten / om Manuel te ontfangen / na buiten / en liet eenige musketschooten in de lucht doen / niet willende iemant verongelijken / zoodanig beminde hy den vrede / en begeerende ook de vyanden te verbaezen / om middel te geven aen Manuel, dat hy onbelemmert de wijk naeme / gelijk hy dede. Van d'ander zyde beleide Leme een solemneele acte voor een open-

openbaer Notaris / dat hy die musketschooten alleen om zich te verweeren / doen schieten hadde / en in geener maniere toeleide om 't verdzagh des vzedes te vzeeken. Dit gedaen zijnde / vertrok hy zich in de Sterkte; maer de bespzingers keerden te rugge / en quamen heel naby: 't welk hy ziende / trok met hondert soldaeten uit / waer van Alvarus Kugna, die d' eerste vooz uit toog / de helft geleide / en Leme al d' overige. Zy grepen de vyanden aen / en quetsten en dooden eenigen; daerna quamen zy weder in de Sterkte / waer op die van buiten / den gantschen dagh dooz / niet aflieten met hunne pylen en kogelen te schieten. Den volgenden dagh hieldenze zich stille / zonder eenig blijk van oozlog te toonen. Onderwijl een Naire, met naeme Punache, een Neef des Konings van Kalicut, en Pensionaris van dien van Portugael, om de zaeke der Portugeezen, die hy groote gunste toedzoeg / te hanthaven / naderde / eenige gelegentheit bekomen hebbende om met Leme te spzeeken / de Sterkte / en bad Leme met een verslagen aengezicht / den Koning van Kalicut niet te betrouwen; dewijl hy ten vollen besloten hadde de Portugeezen met alle gewelt te vervolgen: een zaeke die hy hem had willen te kennen geven; nadien hy verbonden was het welvaeren des Konings van Portugael te bezozgen. Deze Naire en d' andere / die den tribuit waernamen / keerden weder van daer / schzeiende overvloedige traenen / na datse Leme te voet geballen / en vergiffenisse van hem verzocht

zocht hadden / om dat se hem niet dienen konden in dezen oorlogh / die eenigen tijd daerna begon. Maer Leme was hier over niet zeer bekommert: want de Zomer was op handen / weshalve hy zich van de komste des nieuwē Onderkonings / die hem zou helpen / verzeekerde. Hy liet derhalve Lowijs Menesez, die doorgaens zijn verblijf hield in Kochin, nergens van weeten. Voorts alzoo de vyanden zich tusschen zeekere muraedjen naby de Sterkte verbergden / dede Leme eenige uittochten tot hun nadeel; en eens stak hy den brand in de Stad / leggende eene rp van huizen in d' asschе / waer op de vyanden een felle schermutseling aengrepen / waer in zy veel volks verloren / in tegendeel Leme en de zijne namen onbeschadigt de wijk in hunne Sterkte.

XIX. WY hebben in het vorige Boeck een wydloopig verhael gezien over de vaert van Magellaen, en het wederkeeren van Johan Sebastiaen in Spanjen op de maend van September des jaers 1522. met het vermaerde Schip Victoria, en dat meer dan eenig ander dien naem verdiende. De Keizer ontfing in 't verhaelen van deze reis een wonderlijk genoegen / verstaende dat men zelfs door zijne Lantstreeken naer de Molukken kon gaen; en om dat men hem aenbracht / dat eenige Koningen en Heeren dezer Eylanden zijne Tributgevers geworden waren. Hy dankte Johan Sebastiaen, en vergelde hem met groote goederen / om de goede tijdingen / die hy mede bracht. Dit wert aenstonts over al

rucht-

ruchtbaer gemaekt / en het verschil / 't welk in voortijde was nedergeleit / gemerkt de deelinge / die de Paus over de nieuwe Werelt gemaekt hadde / vernieude weder tusschen de Portugeezen en Spanjaerden, op het aenbrengen van Johan Sebastiaen, die staende hield / dat de Portugeezen noch niet in de *Molukken* gekomen waren. Die van den Raed van Indien raedden den Keizer die vaert en den handel der Specerijen te doen vervolgen / aengezien dit het zijne was / en dat hy eenen pas hadde voor zijne Westersche Indien, vertoonende dat dit een middel zou zijn om groote sommen gelts te bekomen / en zich te verzekeren van een onwaerdeerlijke Inkomste: dat zijne Koninkrijken en onderzaeten hier mede zouden verrijkt worden / zonder groote onkosten te doen. De Keizer dezen Raed volgende / gebood dat men dien handel vervolgen soude; 't welk verstaen zijnde by den Koning van Portugael, en overwegende d' onheilen / die van d'een en d'ander zijde daer uit ontstaen konden / bad hy den Keizer dat hy geen Vloot naer de *Molukken* zou zenden / voor dat men eerst geredenkabelt hadde over de deelinge / en gezien aen wien dezelve behoorden; want dat men anders aen de *Portugeezen* en Spanjaerden gelegentheit zou geven om malkanderen te vermoorden / wanneerze zich weder in die Eylanden quamen te vinden. Na veel zendens over en weder stemden zy te gelijk / dat dit verschil nedergeleit zou worden door mannen / die hen op de gelegentheit der Werelt verstonden / en door bedreve Stier-

luiden / beloovende en zweerende voor goet te houden / het gene zy lieden daer over te zamen zouden besluiten. De Afgezanten van den Keizer en Koning van Portugael vonden zich in 't begin des jaers 1524 te Vadajos en Elvas, Steden / die voor de hand lagen / en op de grenzen van beide de Koninkrijken: en na dat se den tijd gespilt hadden met ceremonien / om te weten waer d' eerste byeenkomste zou wezen / en wie d' eerste zou spreeken / zoo quamen zy eindelijk over een / dat zy malkander zouden zien en groeten te Kaja, 't welk een een waterloop is / dienende tot een afspaeling aen 't Rijk van Kastilje en Portugael, op 't midden van den wegh van Vadajos naer Elvas. Daerna verzamelden zy den eenen dagh te Vadajos, en den anderen te Elvas. Hier passeerden veele dagen in 't onderzoeken van de Globen / Zeekaerten / en het aenbrengen der Stierluiden; daerna traden zy in disputt wegens de deelinge / en van de graeden der lengte en breette / van d' eerste ontdeckers en vaerders naer de Molukken; een gelijk willende zijn zaeke goet maeken / en waer over hunne Historyschrijvers in geener maniere accorderen / gelijck zulks blijkt uit het gene Oforius in zijn elfde Boek daer van verhaelt heeft / en uit het gene Gomara, een Spanjaert, daer over schrijft in het derde Boek van zijne algemeene Historie der Westerschе Indien. Zy waren ook ontrent twee maenden by een / zonder iets te willen besluiten / en eindelijk teekenden de Spaensche Afgezanten de linye van de deelinge tusschen de twee Koningen

ningen midden door de Globe op 1480 mijlen van S. Antony, 't welk het westelijkste Eyland is der Eylanden van Cabo Verde, volgens 't verdrag / gemaekt (gelijck sy / zeggen) tusschen de Koningen van Spanjen en Portugael: en daerenboven spraeken sy op den Oever van Kaja, hun vonnis ten voordeele des Keizers uit / 't welck van de Portugeezen niet goet gekeurt wert; en aldus vertrocken sy / zonder iets besloten te hebben. Daer geschiede toen een beschelijk voorval / en 't welk niettemin der moeite waerdig is aen te roeren. Soo als d' Afgezanten van Portugael tot hunne dagelijkschе vergadering quamen / en eenen waterloop / met naeme Guadiana, passeerden / soo vraegde hun een kleine jongen / bewaerende het linnen / dat zijn moeder gewasschen / en uitgeleit hadde om te bleiken / of sy de gene waren / die komen moesten om de werelt met den Keizer te deelen? Hebbende ja geantwoort / soo lichte de jongen zijn hemde op / en toonde hen zijn achterste / zeggende overluid: Teekent de liny eens midden door dit Aersgat. Deze geestige poets vloog terstont overal / waer over eenigen lachten / en anderen van gevoelen waren dat de jongen van iemant particuliers was uitgemaekt / om met de Portugeezen te spotten / of veel eer met de Spanjaerden en Portugeezen te zamen. Belangende 't verdrag / waer op de Spaensche Afgezanten hun vonnis fondeerden / om de Molukken den Keizer toe te wijzē / daer van spreekt Gomara in 't voor gemelde Boek aldus:

De Spanjaerden en Portugeezen haden te zamen hevig getwist over de Goutmijne, in den jaere 1472. ten tijde dat Alfonsus de vijfde Koning van Portugael was / in Guinea gevonden. Deze handel was van onuitspreekelijk voordeel / aengezien de Negers voor dingen van geringe waerde handen vol gouts gaven. Daer was ook noch dit / dat Alfonsus beweerde dat het Rijk van Portugael hem was / ten opzichte van zijn Gemaelinne met naeme Johanna. Maer deze geschillen namen met den slagh / die Ferdinand Koning van Kastilje, won tegen Alfonsus te Temulos, nabij de Stad Toro, een einde. En aengaende de Mijne van Guinea, hy verliet dezelve / hebbende lieber de Mooren van Granade te beoorlogen / dan met de Negers te handelen. Aldus bleef de Koning van Portugael Heer van deze Mijne / en van al het gene hy in Afrika veroveren konde: 't welk redelijk was / gemerkt het begin dezer veroveringen zijnen oorsprong hadde van Henrik, Prince van Portugael. De Paus Alexander de Zeste verstaen hebbende d' ontdecking der nieuwe Werelt / door deze twee Koningen gedaen / en de twisten tusschen hen gerezen / wie daer over de Meester zou zijn / gaf uit zijn eige beweging en puuren wil (gegront op het vermogen / dat hy en zijne voorzaeten zich over al de Rijken en lantschappen der werelt hebben toege-eigent) aen de Koningen van Kastilje d' Indien, en aen de Koningen van Portugael de geheele Kust van Afrika, met last om de arme Barbaeren tot de Roomsche Reli-

Religie te bekeeren. En op dat d' een tegen den anderen niets ondernemen zoude / zoo dede hy een lijn op de Globe trecken / schietende van 't noozden ten zuiden / die naer 't westen meer dan vier hondert mijlen lengte passeeren zoude een der Eylanden van Kabo Verde, op dat se niet raecken zoude aen Afrika, 't welk aen den Koning van Portugael behoozde. Deze linj deelde de geheele werelt in tween / en diende tot eenen merkpael aen de veroveringen dezer twee Koningen / het oostersch deel aen de Portugeezen, en het westersche aen de Spanjaerden behoorende. Koning Johan de tweede gelezen hebbende de Bulle en gifte van Alexander, die / op 't aenhouden der Gezanten van Portugael, de deelinge aldus gemaekt hadde / begon zich te beklaegen over den Koning van Spanjen, die hem / dooz zulk eenen middel / den wegh tot zijne veroveringen en rijkdommen afsneed. Hy riep derhalve tegen deze bulle / verzoekende dat boven de 400 mijlen / de linj meer na 't westen op 1200 mijlen gezet zou wozden; en hy rustte zoo terstont Schepen uit met Stierluiden / en d' ervarenste wereltkundigen / om langs de Kust van geheel Afrika, indien zulks mogelijk ware / te varen. De Koning van Spanjen willende in vzede leven / luisterde naer bemiddeling: invoegen dat se met hunne Gezanten wijdloopige memorien stierden / om daer mede een nieu verdzagh booz den Paus te maken / de Koning van Spanjen toestaende / dat boven de 400 mijlen de linj meer ten westen gezet zou wozden op 1080

mijlen. Dit wert naderhant in de Stad Tordesillas, op den zevenden juny des jaers 1494. bevestigt. Onze Koningen (zegt Gomara) meenende van de Lantschappen te verliezen door 't voorrecht / dat zy aengaende de 1080 mijlen verleent hadden / wonnen in tegendeel de Molukken, en veele andere zeer rijke Eylanden; en de Koning van Portugael wert bedrogen door zijn verzoek / of zelf door de zijnen verleit / die noch niet wel en wisten / waer die Eylanden gelegen waren. Maer Osorius is van een geheel ander gevoelen / gelijk zulks blijkt uit het gene hy in zijn elfde Boek daer van vermelt / waer over ik niet gezint ben iets te besluiten / laetende het overwegen der Globen en Kaerten in de vryheit des Lezers / en voorts het Kompas te nemen / en daerna daer van te oordeelen / het gene hy zien zal naest aen de waerheit te wezen. Zoo veel is 'er af / dat de Spanjaerden en Portugeezen hunne vaerten naer de Molukken vervolgden / met de toevallen en uitkomsten / die wy hier na zullen zien.

XX. OM te herneemen het verhael des Gouvernements van Oost-Indien, Don Jan de derde begeerende Eduard Menesez in Portugael te herroepen / stierde tot Onderkoning Vascus Gama, Graef van Vidigueire, en Opperamirael van d' Indische Zee / met eene Vloot van veertien Zeilen / te weten / zeven gemeene Schepen / vier Karaveelen / en drie Galjoenen. Hy had tot reisgenooten Henrik Menesez, gestelt tot Gouverneur van Ormus, en Onderkoning /

koning / in gevalle dat Gama, geduurende den tijd van zijn bewind / quam te sterven: Pieter Maskarenjas, Gouverneur van Malakka, en genoemt Nazaet van Menesez, Lopes de Sampajo, Gouverneur van Kochin, en den derden in de benoeming van't ampt des Onderkonings. Fransois de Sa, Fransois Brit, Antony Sylveira, George Menesez, Fernand Monroy, en Alfonsus Messie waren 'er ook met bewint / en desgelijks Gasper Maillorquin, Kristoffel Rosade, en Roderik Gonsalve: al deze Kapiteinen gevolgt [illegible]de van goede en wel toegeruste soldaeten / de Schepen bzaef gearmeert / en met alle noodsakelijkheden voorzien. Zy begaven zich op den negenden van Apzil des jaers 1524 / te schepe / en hadden een moeielijke en gevaerlijke reize: want Fransois Brit, Gasper Maillorquin, en Kristoffel Rosade vergingen met een Schip en twee Karaveelen / invoegen datse daerna niet meer gezien wierden. Het Galjoen van Fernand Monroy leed schipbzeuke naby Melinde: en belangende d' andere Schepen / zy verloren door verscheide ziekten veel volks / en noit en gingen zy met eenen zelven wind / maer alle / d' een na die / en d' ander naer geene Lantstreeke. Zijnde te Mozambique aengekomen / vertrocken zy terstont om in Neder-Indien te geraeken / en naderende op den zesten September de Kuste / wierden zy van een geweldig onweder overvallen / zijnde gereet om alle te vergaen; maer eindelijk ontquamen zy 't noch. Weinige dagen daerna ontdekten zy een Schip

met

met Mooren, zeilende van Aden naer Indien, 't welk door't Galjoen van George Menesez gepresst wiert / en men vond in hun Schip zestig duizent dukaten aen zuiver gelt / en twee honderd duizent aen Koopmanschap / waer van d'Onderkoning zich meester maekte: voorts zette hy 't kortst daer aen in de Haven van Chaul, alwaer hy zijn bewind te kennen gaf / gelijk hem de Koning bevolen hadde / en hy lagh aldaer drie dagen voor anker zonder te lande te stygen / of iemand zulks toe te laeten / uitgenomen Johan de Sore, Auditeur Generael van d'Indien, en Sebastiaen Lowijs, Sekretaris van Kochin, aen welken d'Onderkoning gebood dat se uit zijnen naem de Sterkte van Chaul zouden bezoeken / en doen afkondigen dat al d'ongehuwde soldaeten / en buiten de wacht der plaetse zijnde / hen spoedig mosten te schepe begeven / en den nieuwen Onderkoning volgen / op straffe van hunne soldye te verliezen / en van leefmiddelen berooft te worden. Hy beval ook aen Kristoffel Sousa, Kapitein van de Sterkte / dat / indien Eduard Menesez, van Ormus vertrocken / in deze Haven quam / hy hem niet zou laeten te land stygen / en hem geenen lijftocht verzorgen / dan voor vier dagen: 't welk stip wert nagekomen. En gelijk hy niemant wilde toelaeten aen land te gaen / zoo verbood hy ook aldaer eenige soorte van koopmanschap te zenden / daer veele by schade leden / hebbende gelegentheit om in die plaetse te verkoopen en te winnen. Hy wilde ook de zieken van zijne Vloot geen verlof geven

om

om aen 't vaste land te gaen / daer zy hem om baden / om by de verandering van lucht wat te verquicken / hoe zeer zy daer ook op aenhielden / maer nam zijn streeke naer Goa. En dewijl hy noodsakelijk de Stad most gaen zien / en op eenige zaeken / raekende den dienst des Konings / oyder stellen / en daerna ook op Kochin vaeren / zoo liet hy George Menesez voor Lieutenant in de Vloot. Men ontfing hem in Goa met de gewoone Ceremonien / en alsdoen klaegden 'er veele over Fransois Pereira, Kapitein van de Sterkte / hem beschuldigende van verscheide verongelijkingen / aen 't meerendeel der Stedelingen gedaen / en van groote schulden / die hy niet en wilde betaelen. Om dusdanige belastingen zette hem d' Onderkoning uit zijn ampt / en gaf het aen Henrik Menesez, zeggende zulks nut te wezen voor 't welvaeren des Lants / niet tegenstaende Menesez tot Gouverneur van Ormus gestelt was. Boven dit liet hy Pereira vast zetten / om hem na zijne verdiensten te straffen / en dwong hem zijn schulden te betaelen op den eed van de Crediteuren / zonder eenig ander bewijs. Pereira zijn bederf ziende / en dat veelen meer eischten / dan hy hun schuldig was / dede al zijn gelt in het huis van den Onderkoning brengen / hem biddende dat hy niemant zou doen zweeren / of Pereira hem schuldig waere of niet / maer by 't steeken der Trompette doen afkondigen / dat zoo wie recht maekte om de gelden van Pereira te roeren / die most dezelve gaen eischen by den Onderkoning / dieze hem

zoude

85 M

zoude doen lichten. Met dezen middel ontſloeg zich Pereira van zijne ſchulden door de voorzienigheit des Onderkonings / die de hand daer aen hield / dat yder zijn recht hadde / en niet meerder. Hy maekte ook andere goede Ordenantien om zijne Armade in goede order en vrede te houden / raed ſchickende over veele verwerringen / die de Krijgstucht / door de toelaeting van zijne Voorzaeten / ontzenuwt hadden. Geduurende zijn verblijf in Goa wert hy ziekelijk / en de ziekte bleef hem by tot op zijn doot: ondertuſſchen ſtelde hy order op verſcheide zaeken tot onderhoud der Armade; daerna landde hy op 't einde van October te Kochin, alwaer hy ook alle dingen naer eiſch beſchikte / maer een weinig te ſcherp na den ſmaek van veelen / en voornamelijk van d' Indiaenen, die meerendeels de zyde der Portugeezen verlieten / en zich by die van Kalicut voegden; hoewel zy alle ſidderden op 't gerucht van Gamaes komſte / die hen ſtrengelijk gevreidelt hadde / gelijk wy in d'eerſte Boeken van Oſorius gezien hebben. Hy ziende van hoedanig een gevolg deze beroerten waren / vaerdigde / om het aenſtaende onheil tegen te gaen / Jeronimus Souſa af met drie hondert Portugeezen, om de Kuſt van Kalicut te bewaeken / en die van de Sterkte met alle middelen te begunſtigen. Souſa beneden Kalicut zijnde / vond by het Kanael veertig Barken / onder 't beleid van eenen Moorſchen Kapitein / met naeme Kutial de Kapocate, die den lijftocht plonderde / die men te water in de Sterkte voerde. Souſa klamp-

klampte terstont op hun aen / en begon hen met veele kanonschooten te begroeten: de Mooren deden desgelijks / en deze schermutseling duurde twee uuren lang tot op den nacht / zonder datze d' een op d' ander groot voordeel hadden. Den volgenden dagh / zoo haest het licht wert / begonden zy op nieus; maer eindelijk wierden de Mooren in route geslagen / en tot aen Kananor vervolgt / alwaerze meerendeels verslagen wierden / en / nevens een goet getal van hunne Barken / in Zee vergingen: daerna nam Sousa de wijk op de Kuste / bezoekende menigmael de Sterkte van Kalicut, en haer van lijfstocht verzorgende.

XXI. DEWYL nu de Kalicuters op dien tijd in Zee triomfeerden (zoo weinig werks maekten zy van de Portugeezen) zoo vernoegdenze hen niet de Peper in Arabien over te voeren / maer bzochtenze ook in 't Rijk van Kambaje, en passeerden alle daeg met een bzavade recht tegen over Goa, zonder dat hun iemant beledigde / om dat Lowijs Masjado, die bevel hadde deze Kust te bewaeken / met den Onderkoning doorzijn bevel tot Kochin toe mede gegaen was. Henrik Menesez over den moedwil dezer Malabaren tot berstens toe vol spijt / kocht eene Fust van eenen Koopman / nieuwelijks in 't Eyland van Goa aengekomen / dede die uitrusten / en met geschut en lijfstocht / en soldaeten verzien / onder 't beleid van George Tellio, zijnen Neef / een dapper Kapitein onder al de genen van zynen tijd / aen den welken hy beval het getal der

Bar-

Barken / voerende de Peper van Kalicut naer Kambaje, te gaen ontdecken. Tellio, die niet dan oorlogh zocht / vernoegde zich niet met die van verre t' ontdecken / maer naderde en kanonneerde op de Barken in zulker voegen / dat hy eenige in den grond ſchoot / eenigen het gewand vernielde / en een groot getal van volk doodde / nemende om de ſnelheit van zijne Fuſt / lichtelijk de wijk. De Mooren onderwyl 't gerucht dezer tochten van George Tellio verſtaen hebbende / raetſlaegden om hem te verraſſen / ten dien einde uitruſtende dertig Barken / geladen met Peper en ſoldaeten / waer over een Moor, met naeme China Kutial, Hooftman was. Op dien tijd voerde Tellio twee Fuſten en drie Bigantyns / geladen met zeſtig ſoldaeten / zijnde voor 't meerendeel Muſkettiers. In deze toerustinge leverde hy ſlagh aen Kutial, verdelgde hem / veroverde zeven Barken met Peper en geſchut geladen / nevens twee andere / die op de Kuſte verraſt wierden: het overig deel won de ruimte der Zee / zonder dat Tellio eenen man verloren hadde. Met dezen roof zeilde Tellio naer Goa, van waer hy / na dat hy zich ontladen hadde / met zijne Fuſt weder in Zee ging / en bejegende / naer verloop van eenige dagen / een Schip van Kalicut, verzelt zijnde met negen Barken / wel voorzien van geſchut en ſoldaeten. Dit niet tegenſtaende beſprong hen Tellio met zulk eene moedigheit / dat hy / na het meerendeel der Mooren gedoot te hebben / de Vloot verſtroide / drie Barken naby den Oever veroverde /

overde / en aenstonts zich meester maekte van 't Schip zelve: daerna voerde hy 't met de Barken te Goa, alwaer hy ontfangen wert / gelijk zijne dapperheit verdiende / hebbende op de Malabaren twee zoo schoone Victorien verwozven / dat zy de Portugeezen zedert meer dan naer gewoonte ontsagen / en niet meer zoo onbedachtsaem / als in 't gepasseerde / te werke gingen.

XXII. ZOO als Vascus Gama zich gereet maekte om naer Kalicut te gaen / nam zijne ziekte zoodanig toe / dat het hem onmogelijk was op de dingen ozder te stellen / waer van hy / geduurende deze moeielijkheit / het bewind liet aen Lopes de Sampajo, die de hand zeer zozgvuldelijk daer aen hield / op dat alle dingen / geduurende deze ziekte / vzeetsaemelijk mochten toegaen. Ondertusschen vertrok Eduard Menesez van Ormus, en zonder eenige ander bejegeninge quam hy 't zetten in de Haven van Chaul: maer hy wert dooz Kristoffel Sousa, Kapitein van de Sterkte / volgens 't bevel / dat Gama hem gegeven hadde / in 't landen verhindert. Even alzoo dede hem Henrik Menesez in Goa, invoegen dat Eduard genootsaekt was / zijn streeke eensloefs tot in de Haven van Kochin te vervolgen. Gama deze komste verstaende / stierde daetlijk Lopes de Sampajo aen Eduard, om hem de vzieven en het bevel des Onderkonings te toonen / en hem ook den vzief / die Koning Johan aen hem schzeef / te behandigen. In den vzief van den staet van Gama wert Menesez gebo-

geboden / dat hy na 't gezichte derzelver / zijn ampt most overgeven aen Vascus Gama, in zijne stede bevestigt / zonder van dien tijd af eenige daet van Onderkoning te bedrijven / ordeneerende aen alle Portugeezen Gama in deze qualiteit te gehoorzaemen / en dat alle plaetsen / wapenen / voorraet van oorloge / en schatten / onder hem souden verzegelt zijn / om daer over ten voordeele vande zaeken des Konings te schicken. De brief aen Menesez luidende / was van gelijke substantie / zijnde alle beide van de hand des Konings / en zijnen eersten Sekretaris / in february des jaers 1524. onderteekent. Menesez deze twee brieven gelezen hebbende / verbood hem Lopes, van wegen den Onderkoning / zijnen voet aen land te zetten / waer over Menesez zoo toornig wert / dat hy aen Lopes verweet de eere / die hy van zijnen Vader genoten hadde; en dat hy zijne party niet behoorde te zijn / noch zich tegens zijne voornemens te kanten / gelijk hy dede / daer van zulk eenen last ondernemende. Lopes ontschuldigde zich / zeggende dat hy niet tegen Menesez noch buiten zijnen plicht ging; aengezien dit ten dienste was des Konings van Portugael, van wien zy beide onderdaenen waren. Voorts / Menesez en wilde het Gouvernement van d' Indien zoo daetlijck niet afleggen: want wetende dat d' Onderkoning ziekelijk was / zoo meende hy / in gevalle die te sterven quaeme / noch in zijn Ampt te blijven. Zijne antwoorden waren derhalve bedekt en twijffelachtig; maer d' Auditeur Generael / naer

naer eenige betuigingen en bitse antwoorden van wederzijde / dwong hem / volgens den plicht van zijn ampt / den staet aen Vascus Gama te laeten / in handen van Lopes en den Auditeur / die hem daer van / op den vierden december / een openbaere Acte gaf / in de tegenwoordigheit van veele Kapiteinen. Na dat deze Acte aen Eduard gelevert was / vertrok zich Lopes in Kochin, alwaer Lowijs Menesez ook ging / onder dekſel van order te stellen op het gene tot de vojagie van zijnen Broeder vereischt wert: maer het was in der waerheit om het Gouvernement van d' Indien zijnen Broeder weder in handen te leveren / indien Gama te sterven quaeme / gelijk 'er vermoeden was / dat hy 't niet lang zou kunnen harden. Lopes eenige lucht van dezen raetslagh gerooken hebbende / en denkende op de zwarigheden / die daer uit zouden kunnen volgen / begaf zich tot Lowijs Menesez, en bad hem vriendelijk / in tegenwoordigheit van den Auditeur Generael / en den Oppertoeziender der Inkomsten / dat hy zich / om den welstant van de zaeken des Konings / spoedig t' Scheep zou begeven. En aengezien Lowijs al wachten bleef / zoo gebood hy hem / uit den naem des Konings van Portugael, dat hy spoedig vertrecken / en weder in zijn Schip zou stygen / anderzins zoude hy hem met gewelt verjaegen: 't welk met zulk een autoriteit gezegt wiert / dat Lowijs zich aenstonts te scheep begaf / en met dezen middel stilden al de beroerten / die alreede begonden t' onsteeken. d' Onderkoning

weten-

wetende dusdanige listen/ en boelende zijn quaet verergeren / dede / om naer zijn doot geen oorzaeke van twist te laeten/ in zijn kamer komen al de Kapiteinen en Edelingen/ hen biddende dat se Lopes de Sampajo zoo lang zouden gehoorzaemen / tot dat men de brieven van de successie zou geopent hebben / om te weten wat Heer of Kapitein de Koning verkozen hadde / om Onderkoning te zijn naer 't Overlyden van Gama. Zy beloofden hem alle te doen het gene hy begeerde; en Gama zich toen van alle wereltsche gedachten ontslaende / storf / na dat hy zijn geweten met de gewoone Ceremonien bezorgt hadde / op den vier en twintigsten December des jaers 1524. De gedenkwaerdige daeden van dezen Heer / wijdloopigh in Osorius eerste en tweede Boek beschreven / geven goede getuigenissen van zijne wijsheit en dapperheit / en verheerlijken zijnen naem; dewyl hy d' eerste geweest is / die door de Kaep de bonne Esperance den wegh naer Oost-Indien geopent heeft.

d' In-

d'INDIAENSCHE HISTORIE der PORTUGEEZEN.

Het derde Boek.

KORT INHOUD.

I. HEndrik *Meneſez* tot Onderkoning verklaert, na de doot van *Vaſcus Gama*.

II. Ordre door *Meneſez* op de dingen geſtelt, hebbende de tijding van het ampt, dat hem bevolen was, ontfangen.

III. Gevecht van *Meneſez* tegens eene Vloot van *Kalicut*, en het halsrecht over *Mamelez* in de Sterkte van *Kananor*.

IV. Oorlogsdaeden van *Hektor Sylveira* tegen de *Kalicuters*.

V. Vredehandeling tuſſchen den Koning van *Kalicut*, en *Johan de Leme*, Kapitein van de Sterkte.

VI. Antwoort des Onderkonings aengaende den Vrede, dien de Koning van *Kalicut* verzocht.

VII. Bedrijf des Onderkonings in *Panane*, tot nadeel des Konings van *Kalicut*.

VIII. Aenſlagen der *Portugeezen* tegen de Stad van *Kalicut*.

IX. Vaert der *Portugeezen* naer de Haven van *Koulete*.

X. Wat naerſtigheit d' Onderkoning en zijne Kapiteinen deden, om *Koulete* te bemachtigen.

XI. Slagh ter Zee en te lande naby *Koulete*, en d' uitkomſte deſſelven.

XII. Onderhandeling tuſſchen den Onderkoning en den Koning van *Kananor*: en het antwoord op de brieven des Konings van *Ormus*, en *Raix Xeraf*.

XIII. Gevecht van *Fernand de Leme* voor den mond der Riviere van *Mangalor*: en vaert van *Pieter Maskarenjas* naer *Malakka*.

XIV. Ontmoeting ter zee tuſſchen *Simon Meneſez*, en ſeſtig Barken der *Malabaren*, en het gene daer uit ontſtont.

XV. Zeeſlagh der *Portugeezen* tegen de *Turken*, en d' uitſlagh deſſelven.

XVI. Aenmerkelijke zege der *Portugeezen* in't Eyland van *Zeilan*.

XVII. *Mooren* door *Antony Miranda* aen de Kaep *Guardafu* verſlagen.

XVIII. Wat *Martijn Alfonſe Melio*, en *Garſias Henrik* in 't Eyland *Banda* gebeurde.

XIX. *Martijn Alfonſe de Souſa* met zijne Vloot door *Laqueximene*, Amirael van *Bantam*, verdelgt.

XX. Wijk der *Portugeezen* in *Malakka* naer hunne nederlaege.

XXI. Be-

XXI. Bedryven van *Laqueximene* na zijne verwinning.

XXII. *Laqueximene* en de Koning van *Draguin* geslagen door de Vloot van *Portugael*, die tot onderstant des Konings van *Lingue* gekomen was.

XXIII. Hervatting des oorlogs van den Koning van *Bantam* tegens *Malakka*, en hoe 'er de voortgang van was.

XXIV. *Pieter Maskarenjas* gestelt tot Gouverneur in *Malakka*, en zijn eerste bedrijven.

XXV. Aenkomste van *Garsias Henrik* in de *Molukken*, en het gene hy daer dede.

I. EENEN dagh naer de Begraefenisse van Vascus Gama vergaderden Lopes de Sampajo, de Oppertoeziender der Inkomsten / d' Auditeur Generael / al d' Edelingen / Kapiteinen / en d' andere Persoonen van aenzien in de groote Kerke van Kochin, om de brieven des Konings / raekende de eerste successie / te zien openen. d' Auditeur vertoonde aen een yegelijk een gesloten packet / en met vijf zegelen verzegelt / waer op deze woorden geschreven stonden: Dat de tegenwoordige aenstonts geopent worden / ingevalle dat Vascus Gama, groot Amirael / en onzen Lieutenant in d' Indien, kome te sterven / dat Godt verhoeden wil. Den Inhoud dezer brieven wert overluid gelezen / en be-

begreep het gene hier volgt: Wy Johan, Koning van Portugael, doen weten aen alle onze Kapiteinen van Schepen en Sterkten in *Indien*, en aen de Kapiteinen van alle Schepen uit dit Rijk vertreckende, of derwaerts geladen wederkeerende; aen d'Edelingen, Ridders, ſoldaeten, van onzent wegen in d'*Indien* aengenomen, en aen alle onze andere Officieren en Onderdaenen, die deze tegenwoordige letteren zullen zien; dat om het betrouwen, dat wy op *Henrik Meneſez*, Edeling van onzen Huize hebben, dat hy ons wel zal weten te dienen, en goede reekening van zijne bedryven doen, in al het gene, waer toe het ons behaegen zal hem te gebruiken; zoo willen en begeeren wy, in gevalle dat *Vaſcus Gama*, Graef van *Vidigueira*, Groot Amirael der Indiſche Zee, en onzen Lieutenant in d'*Indien*, uit dit leven kome te ſcheiden, dat de gemelde *Henrik* hem in zijn Stedehouderſchap en ampt van Onderkoning ſuccedeere, genietende het zelve ontſag, dat wy aen zijnen Voorzaet gegeven hebben. Wy doen u derhalve dit weten, dat gy in dien gevalle hem voor uwen Generael en Gouverneur in al die geweſten zult aenneemen, hem gehoorzaemende, zijn goetvinden en bevelen, als van eenen Onderkoning, verrichtende, en na 't gene gy ontrent onzen Kapitein en Lieutenant Generael zijt verbonden te doen, en dat gy in alle dingen hem laet gebruiken het zelve gezagh en vermogen, dat wy door onze opene brieven aen den Onderkoning *Gama* verleent hebben, zonder iets in twijfel of in verſchil te trecken. Want dit is ons begeeren;

geeren; en indien gylieden zoo doet, gelijk wy dat verhopen, zult gy uwen plicht waernemen, gelijk ook gy lieden verbonden zijt; en wy houden het voor een van de grootste dienſten, die gy ons zoud weten te doen. Gegeven te Ebora, op den tienden February, des jaers 1524. Deze brieven waren van den Koning/ en een van zijne Secretariſen geteekent. Al de genen/ die zich by 't lezen derzelver vonden/ ontſingen Henrik Meneſez voor Onderkoning/ en verwachtende zijne komſte/ gehoorzaemdenze volgens 't verzoek van Gama, aen Lopes de Sampajo, die eene Galey/ twee Fuſten/ en twee Bizantijns ſtierde/ om Meneſez, die in Goa was/ te haelen. Lopes bleef in Kochin, om de Vloot/ die naer Portugael moſt gaen/ te doen uitruſten. Hy was in veel meer andere moeielijkheden gewickelt/ om Kochin in vrede te houden; want daer waren toen in de Stad meer dan vier duizent Portugeezen, die niet eendrachtig waren/ uit oorzaek van de vyandſchap van Eduard en Lowijs Meneſez tegen Stefanus Gama, den Zoon des Onderkonings/ ontſtaen. Daer waren ook Edelingen/ die de twee ſtrijdige partyen ſtijfden; invoegen dat 'er groote verwarring te vreezen ſtont/ zoo Lopes niet zorgvuldig daer in en hadde voorzien. Maer hy hield nacht noch dag op/ met den Auditeur General en veele ſoldaeten voor de Stadt te gaen/ ſcheidende de krackeelen door vriendelijke aenmaeningen: waer in hem 't geluk zoo gunſtig was/ dat noit de ſoldaeten/ hoe groot ook in getal/ en hoe ſtrijdig zy van hu-

meur waren / hantgemeen wierden. Sampajo voorts de komste van den Onderkoning Henrik Menesez verwachtende / beval als Kapitein Generael / Simon Sodre met eenige Schepen te gaen naer d'Eylanden van Maldivar, soo om op de vyanden te plonderen / als om den koophandel vry en vranck te houden. Hy zond ook vier Schepen / met verscheide Koopmanschappen geladen / en aen den Koning van Portugael behoorende / naer Ormus, om de goederen in het Pakhuis te leggen / en hy gaf aen Antony Miranda d' Azevedo het bewint van eene Vloot / bestaende in drie Galjoenen en eene Karaveel / om langs de Kaep Guardafu te kruissen / en stierde Fernand Martijn Sousa naer Melinde: volgende in al deze uitrustingen den wil van Vascus Gama. Al het bovengemelde verricht zijnde / vertrok Eduard Menesez met vijf Schepen naer Portugael, en ging t' zeil op den twintigsten january des jaers 1525 / medenemende zijnen Broeder Lowijs Menesez, die met zijn Schip onderwege verging / invoegen dat men zedert van hem geen tijding en hoorde: en belangende Eduard, soo als hy by Setimbre in Portugael wilde landen / leed hy schipbreuk op de Kust: invoegen dat dezen Heer op zijnen wederkeer uit Indien alsoo ongeluckig was / als hy / geduurende zijn verblijf aldaer / geweest was.

II. HENRIK Menesez de tijding van het ampt / dat hem bevolen was / ontfangen hebbende / besloot zich braef te quijten: beklaegende zich niettemin over Sampajo en anderen / die uit oor-

oorzaeke van den oorlog met Kalicut, en andere verrichtingen / de Schepen verre van de hand gezonden hadden / daer Neder-Indien de macht te water zoo nodig van doen hadde: ook dat Sampajo hem niet al de macht van Kochin stierde / om de Mooren, die langs deze Kust kruisten / te bespringen; want hy had hun beslooten toe te baeren / en deze stroopers over zoo veel quaets / als zy de Portugeezen aengedaen hadden / te straffen. Een weinig hier na landde Cidial d'Ambassadeur van Melichiaz, Gouverneur van Diu, in 't Eyland van Goa, zeggende expres gezonden te zijn / om recht te weten of Menesez Onderkoning was / gelijk de geruchten overal daer van gingen: en schoon het zoo niet en ware / hy had evenwel last hem te zeggen / dat Melichiaz bereit was den Koning van Portugael te dienen / en ernstig Menesez vrientschap begeerde; en tot getuigenis desselven stierde hy hem een geschenk van wapenen / een cierlijk Paerdebehangsel en zadel / en andere dingen van groote waerdye. Menesez den Gezant gehoort hebbende / wilde de giften niet ontfangen / zich ontschuldigende datse aen hem niet en behoorden; hy beloofde voorts te antwoorden / en hy droeg zich hier in omzichtig / op dat hy 't opset van Melichiaz ontdecken mocht / die dezen verspieder uitzond om het geheel Lantschap te bezichtigen. Behalve dit wilde Menesez met Melichiaz in geen verdrag treden / maer begeerde hem te keer te gaen / om zich over het ongelijk / dat hy / ten tijde van

Jacob Lopez Siqueira, van Melichiaz zonder eenige reden ontfangen hadde / te wreeken: daer by noch komende / dat hy uit twee Portugeezen, met Cidial over gekomen / vernam / dat zy op hun vertrek van Diu, in de Haven gelaeten hadden twee Schepen met hout geladen / die Melichiaz ſtierde na de Haven van Juda in Arabien, om zeekere Turkſche Galeyen / die daer voor anker lagen / te kalfateren. Alduſ dan Meneſez willende Melichiaz te leur ſtellen / beſloot / op het goetvinden van Franſois de Sa, Hektor Sylveira, en andere Edelingen / Cidial zoo lang op te houden / dat hy verziet zou krijgen / en begeerig worden om zonder antwoort te vertrecken: anderſins / dat hy hem zou medevoeren naer Kochin. En om te verhinderen dat de twee Schepen / die het hout naer Juda moſten voeren / daer na toe gingen / zoo ruſte hy vaerdig twee Schepen uit / bevelende aen de Kapiteinen datſe op Chaul zouden zeilen / om zich te vervoegen by een Galjoen en eene Karaveel / die daer lagen onder 't bewind van Manuel *Macedo*, en een ander; voorts datſe met malkander de twee Schepen van Diu zouden gaen beſpieden / om die te beſpringen / en de Turken van dit gerief te beroouben. De Kapiteinen gingen daetlijk 't zeil / en *Meneſez* ſtelde Franſois de Sa, een Edeling van groot verſtant en ervarentheit / tot Gouverneur van Goa. Daerna op de ruſt der dingen order geſtelt hebbende / nam hy met twee Galeien en een Galjoot de ſtreeke naer *Kochin*, verzelt zijnde van een

een goet getal Edelingen en Kapiteinen / ook van Jeronimus Souſa, generael over eenige Schepen op de Kuſt van *Malabar* / die tot in Goa toe eenen tocht dede / om de vojagie des Onderkonings des te veiliger te maeken. Cidial volgde hun met ſes Barken / die d' Indiaenen Atalojes noemen: maer hy bleef niet lang by henlieden; want eer dat zy te Batical aenquamen / zette hy 't recht naer Diu, zonder verlof van *Meneſez*; en daer aengekomen / verhaelde hy *Melichiaz*, het gene hy gezien hadde; invoegen dat 'er geen geſchil meer was om van vzede te ſpzeeken.

III. ZOO als d' Onderkoning zijn ſtreek verbolgde / hoozde men eenige Kanonſchooten / die al ver moſten wezen. Dit waren dertig Barken der *Malabaren*, houdende het Galjoen van George *Meneſez* in de Kanael van Batical belegert / om het in den gront te booren: maer hy verweerde zich bzaef / en hield hen dzaegende tot dat den Onderkoning aenquam; want toen verlieten de *Malabaren*, die zich tegen de Portugeezen kloek genoeg achtten te zijn / het Galjoen / om de geheele Vloote het hooft te bieden / en zy begonden van wederzijde dapper te kanonneeren / daerna wierdenze hantgemeen; en na een lang gevecht wierden de *Malabaren* geſlagen / verlooren achtien Barken met veel geſchut / en een groot getal ſlaven / die de Portugeezen kregen / behalve noch d' andere Barken / die van het geſchut vermozzelt / en in zee vergaen waren. De *Malabaren* verloren 't meeren-

deel van hun volk/ en de Portugeezen zeer weinig. Van daer vertreckende/ bejegende d' Onderkoning Antony *Miranda*, die naer de Kaep Guardafu zeilde / aen den welken hy nevens twee andere Kapiteinen gebood / dat se ten dienst des Konings in Indien zouden blijven. Belangende den Kapitein van de Karaveel / hy zond hem naer de Kaep / op dat hy gebieden zoude over de vier Schepen / die gezonden waren / om op de twee Schepen van Diu, daer wy al dikwils van gesproken hebben / te wachten: en hy zette het met de geheele Vloot voor *Kananor*, alwaer hy uit den Kapitein verstont / dat *Mamelez*, een vermaerden *Moor*, in de Sterkte gevangen lag / onder de voorspraecke des Konings van *Kananor*, van wien hy zich verzeekerde dat hy gereet stont te verzoeken / dat men hem *Mamelez* zou overleveren / om dat hy voor zijn verlossinge een groote somme gelts van d' andere *Mooren* hoopte t' ontfangen. d' Onderkoning willende zoo snoode praktyken den wegh afsnyden / en *Mamelez*, indien hy schuldig bevonden wert/ straffen/ dede zijn Proces in den Raed dienen / en men vond zoo veel misdaeden in dezen *Moor*, dat hy ter doot veroordeelt wert / en binnen de Sterkte gewurgt: 't welk d' Onderkoning gebood/ op dat de Koning hem *Mamelez* niet meer zou afeisschē/ en op dat hy niet zou hoeven te disputeeren / of men hem zou los laeten / of niet. Hy vreesde ook / of de Kapitein door giften mocht omgekocht worden / wel wetende dat de *Mooren* al hunne middelen daer aen

zouk

zouden hangen / om den aenzienlijkſten onder hun te verloſſen; voorts verzeekerde hy zich dat hy den Koning van Kananor met ſchoone woorden zou nederzetten.

IV. NAEULIJKS was Mamelez van kant / of zoo daetlijk komt 'er een bode wegens den Koning van Kananor, am den Onderkoning te groeten / en hem te zeggen / dat de Koning den volgenden dagh zelf in Perſoon hem zou komen bezoeken: het gene hy dede / zonder eenigſins te denken dat Mamelez om hals was. d' Onderkoning een bly gelaet toonende / antwoorde / dat hy hem niet ras genoeg zou kunnen verzoeken: Maer de Koning tot meerder kennis gekomen op het wederkeeren van zynen Bode / liet zeggen dat zyn komſte belet was / dewyl men Mamelez hadde doen ſterven / niet willende dat d' andere Mooren zouden denken / dat hy daer in beſtemt hadde. Waer op Meneſez ſcherp antwoorde / dat hy verwondert was hoe zoodanig een Prins zich liet gelegen zyn aen de doot van eenen ſchelmſchen Moor, die zoo veel quaets aen den Koning van Portugael, zynen Heere / gedaen hadde; en dat een ygelijk wiſt dat hy den doot ſchuldig was geweeſt; dat hy veel eer zich over deze ſtraffe behoorde te verblyden / om dat de Mooren hem niet meer zouden moede maecken / die hem laſtig vielen met voor Mamelez te bidden: dat de Koning met d' eerſte gelegentheit zou weten / dat men hem door zulk een halsrecht geen ſpyt had zoeken te doen. De Koning wert door zoodanige

minnelijke woorden voldaen ; en van toen af prees hy den Onderkoning zeer in zijn harte / om dat hy / hebbende eenen zoo rijken Gevangen als Mamelez, van wien men een groot rantsoen kon krijgen / noch meer op den dienst des Konings van Portugael, dan op zijn eigen voordeel gezien hadde. Gelijk nu die Indische Koning wel begreep / dat het geen tijd en was om zich qualijk te houden / zoo wierden ook de Mooren door de doot van Mamelez gemuilband en nedergezet / ziende dat men anders dan naer gewoonte leven / en het recht most bewaeren ; dewijl d' Onderkoning een Man was / die geen quaede streeken kon lijden / hebbende zijn eere lief / en met een den wil en middelen om de schuldigen te straffen. Niettemin vertoonden zy de Kalicuters, en die van Kochin wat 'er geheurt was / waer van zy geweldig verstelt stonden ; en begrypende door deze deugdelijke daet / dat den Onderkoning met geen gierigheit besmet was / zoo oordeelden zy hem terstont te zijn een dapper Man / daer zy genoeg mede te doen zouden hebben / en zoo veel waerdeerde hem ook de Koning van Kalicut, toen hem de doot van Mamelez bekent was. Die van Kananor, ziende dat 'er geen hulpmiddel meer en was / wilde zich dienen van d' aenbieding / hem door den Onderkoning gedaen : hy bad hem derhalve dat hy een Dorp der Mooren, met naeme Maranie, gelegen over een Rivier / die de Rijken van Kalicut en Kananor van een scheide / zou doen verbranden / en dat uit oorzaeke dat

d' In-

d' Inwoonderen zich van de heerschappye des Konings van Kananor, wiens Onderdaenen zy waren, wouden ontslaen. d' Onderkoning willende hem believen / en met een de zyde des Koning van Kalicut verzwacken / beval dezen aenslagh aen Hektor Sylveira, en dertig soldaeten / die zich te water begaven met twee Bzigantyns / en met bevel om het vyer in het Dozp te steeken / zonder aen te land te gaen. Hektor by het Dozp zynde / zond'er Matroozen na toe / die aen eenige huizen begonnen: maer ondertusschen quamen de Mooren in zulk een getal / en uit zoo veel hoeken vooz den dagh / datse de Bzantstichters overrompelden; en zy zouden hen afgemaekt hebben zonder Hektor, die gedwongen wert met al zyne soldaeten / tegen het bevel des Onderkonings / op 't land te spzingen. Dewyl nu de Mooren sterk waren / wildenze het hooft bieden / en zy streden een weinig tyds: maer eindelyk / na datse eenige medegezellen verloren hadden / tegenze al hun best aen 't loopen / invoegen dat hun Dozp met twee en twintig Barken / aen den Oever gebonden / verbzant wert. Dit verricht zynde / nam Sylveira den wegh weder naer Kananor, en de Koning hield zich te vzeden / ziende dat de Portugeezen gedaen hadden / het gene hy op hun verzocht hadde.

V. GEDUURENDE den oozlog des Konings van Kalicut tegen de Portugeezen, was Johan de Leme, Kapitein van de Sterkte / met zyne soldaeten uitermaeten qualyk daer aen:

want de vyanden / die in groot getal waren / bestormden de Sterkte tweemael daegs / op dat se de Faktorye / en de schanssen / die buiten lagen / zouden verbranden: maer Leme trok telkens uit om hun te bevechten / en keerde doorgaens met groot verlies aen de zyde der vyanden weder. Doch hy en zyn volk begonden onder den last te bezwyken / om dat se de wapenen altyt aen hielden: en des nachts maekten de Kalicuters zoo veel alarmen / dat zy niet eenen oogenblik konden rusten. Niettemin zy waren wel vechtens gezint / en deden hun uiterste beste / voornamelyk Johan de Leme, die dagelyks de eerste ten stryde trok / en de leste wederkeerde / willende zich op geen levendig mensch van de wacht zyner Sterkte betrouwen / schoon of hy ook verzelt was met veele Kapiteinen / zyne maegen en vrienden / die zich wonder wel in alle plaetsen gequeten hadden. Dezen oorlog geen einde nemende / liet de Koning van Kalicut, toen niet in de Stad zynde / zynen Veltheer ontbieden / en te gelyk eenen Heer van de Nabuurige gebergten / die zyn Neef was / luiden van groot beleit en ervarentheit / die een groot getal van goede soldaeten / altesamen Naires, en meestendeel Musketiers / voerden / 't welk den Koning van Kalicut dede gissen / dat hy deze reis de Sterkte zou inkrygen / gelyk zy ook haste reekening maekten die te bemachtigen. Zy te Kalicut aengekomen / omcingelen den volgenden nacht de Sterkte met een groot getier en gerammel. Leme dede terstont de Trompetten

stee-

steeken / en groette de vyanden met kanon en musketten. Na deze begroeting raetslaegden de drie Moorsche kapiteinen / gaende heel prachtig en trots / ten aenzien van de macht / die hen volgde / om den brand in de Faktorye / en den Schanstoren te steeken. Op dit besluit besprongen zy de Sterkte kortz daer aen met al hunne troepen / in getal van ontrent vijftien duizent mannen / waer tegens Leme uittrok met vijf en twintig Portugeezen van d'eene zyde / en Vasque de *Leme* met een gelijk getal van d'andere; en toen begon het gevecht met musketschooten / pieken / en kortelassen. Onder andere gedenkwaerdige daeden wert de Neef van dezen Heer der gebergten zich tegen Antony de Sa verzet hebbende / met een piek dwers door't lijf gesteeken / waer op hy doot ter aerde viel: het gene den moed der vyanden nevens d'andere afbreuke / ten zelven oogenblik geleden / zoodanig verzwakte / datse snellijk de vlucht namen / en *Leme* nam ook de wijk / laetende een groot getal Mooren op de plaets uitgestrekt / zonder dat hy een van zijne soldaeten verloren hadde; wel is waer dat 'er eenige geweldig gequetst waren / en met naeme George de *Leme*, die zelf na zijn quetsuure niet op en hield / dapperlijk te strijden / en noch veele vyanden dooddе. Als de Koning van Kalicut zijne zaeken op zoo quaeden voet zagh / Henrik Menesez Onderkoning / en zijne Barken tusschen Goa en *Kochin* geslagen / zoo beroude het hem / dat hy den oorlogh begonnen hadde / en haekte na den vrede / dien hy te horen

ren genoot. Om de zelve weder te bekomen liet hy stilstant van wapenen aen Johan de Leme verzocken / geduurende dewelke / men vreeder met den Onderkoning zou handelen. Zijn Neef Punache, de Gouverneur / en de Katual van *Kalicut*, wierden afgevaerdigt om dit bestant te verwerven. Zy spraken alle drie met *Leme*, die antwoordde dat hy bereid was het bestant / en ook den vrede uit den naem des Onderkonings toe te staen / edoch met uitsluitinge dat dezelve alles zou goet keuren: maer op voorwaerde dat men aen de Portugeezen zou overleveren eenen *Moor*, met naeme Patemacar, den rijksten en aenzienlijksten onder al de *Kochinners*, die zedert dezen begonnen oorlogh zich aen de zyde des Konings van *Kalicut* begeven hadde / en met eenige Fusten de Portugeezen, zoo veel hem doenlijk was / beschadigde. Hierenbovē wilde *Leme*, dat men al het geschut / op de Portugeezen verovert / zou wedergeven / en met een dat van *Kalicut*, en al de Barken des Rijks; en dat de Koning al de schaden en intresten / by de Portugeezen in dezen oorlog geleden / betaelen zoude. Punache en de twee andere beloofden by den Koning al de verzoeken van *Leme* te doen goet vinden / en daer wert een Akte beleit / onderteekent zijnde van de Partyen / tot bevestiging van het bestant / waer op men het goetvinden des Onderkonings zou afwachten; en toen hielden alle vyandelijke daeden op.

VI. d'ONDERKONING in *Kananor* ver-

vertoevende / hoorde dat men in de Rivier van *Mangalor*, tusschen *Kananor* en Goa, ontdekt hadde hondert wel toegeruste Barken der *Malabaren*, wederkomende van *Kambaje*, alwaer zy Peper gehaelt hadden / en nu weder Rijs en andere lijftocht medebrachten / en vertoefden dat d' Onderkoning aen 't vaeren zou zijn / om zich achter hem t' zeil te begeven. Dewijl nu d' Onderkoning geen gelegentheit hadde om hun te gaen bestryden / en van den anderen kant niet wilde toelaeten / dat zy 't ontgaen zouden / zoo gebood hy aen Fernand Gomes de *Leme*, dat hy den mond van deze Rivier zou gaen besluiten; 't welk met een Galjoen en twee Galjoten verricht wert. Dit gedaen zijnde / ging d' Onderkoning t' zeil / laetende Hektor Sylveira, om op de Sterkte van *Kananor* te gebieden / en Simon *Menesez* mede nemende / die daer Kapitein van was / en die te vreden was met den Onderkoning te vertrecken / hopende wel haest het ampt van Groot Amirael van d'Indien te bekomen / waer van hy evenwel kortsdaer aen tegen zijn meening versteeken bleef; want d' Onderkoning verklaerde overluid / dat dit geen ampt was om weg te geven: evenwel liet Simon niet na / hem te volgen. Zy quamen in der nacht by *Kalicut* aen: en toen ging Johan de *Leme* den Onderkoning vinden / aen wien hy de voorgestelde Conditien tot bevestiging van eenen goeden vrede te kennen gaf / en dat / indien hy eenen dagh ten anker bleef / de Gouverneur van *Kalicut* hem even zoo veel van

van wegen den Koning zou komen zeggen. Maer d'Onderkoning / die het humeur van dezen Koning en de *Mooren* wel kende / en dat se in dit werk niet oprecht en gingen / ja niet anders voor hadden dan den oorlog / geduurende den Zomer / in slaep te wiegen / om zich den volgenden Winter te versterken / belaste *Leme* aen den Gouverneur te zeggen / dat d'Onderkoning thans niet anders voor hadde / dan rustig langs de Kust te kruissen / om daer den oorlog te vyer en zwaerde te voeren: dat / indien de Koning van *Kalicut* vrede begeerde / hy de voorledene schaden vergoeden zoude; dat hy / tot verzeekering van zijne beloften / gelt zou toonen / en dat men dan van vrede zou spreeken. En op dat de Gouverneur hem niet ten anker zou vinden / en hem met woorden paeyen / zoo liet hy de zeilen ophaelen / zoo haest als *Leme* vertrocken was. Den volgenden dagh dede *Leme* het antwoort des Onderkonings aen den Gouverneur verstaen / die zijnen meester daer van berichte / waer uit in den Koning van *Kalicut* een groote haet tegen de Portugeezen ontstont: want hy zagh het besluit des Onderkonings / en hy kon 'er geen op nemen / uit oorzaecke van de *Mooren*, die hem verhinderden zulks te doen / en hem den oorlog in d'ooren bliezen. Hy zocht dan niet anders dan den Onderkoning op te houden / en den tijd te verlengen / verwachtende den winter / waer in hy / door middel van zijne wapenen / de Sterkte hoopte te bemachtigen / en al de genen / die daer in waren / te betrappen. En

om

om noch meer den Onderkoning met den bek in 't water te houden / gelijk men zegt / zond hy hem bzieven in *Kochin*, hem berichtende dat alles tot voldoeninge der voorwaerden gereet was; derhalve bad hy hem dat hy ten eersten wilde te Kalicut komen / alwaer hy alles zou vinden / dat Johan de *Leme* most in handen gestelt worden. Sommige oordeelden dat deze Koning ter goeder trouwe spzak / maer dat hem de *Mooren* bedozven / bzeezende / indien het Bzede wiert / datse uit Kalicut zouden verjaegt worden.

VII. d'ONDERKONING te Kochin aengekomen / wiert met al de gewoone plechtigheden en ceremonien ontfangen / en in het Gouvernement van d' Indien bevestigt. Dewijl nu zijn voornaemste gedachte was / op de Kust van *Kalicut* spoedig weder te keeren / om daer met alle macht een bloedigen oorlog te voeren / zoo vertoefde hy in Kochin niet boven de 15 of 16 dagen: en laetende veel andere dingen van belang / die hy op handen hadde / berusten / ging hy t'scheep om in dezen oorlog te gaen / daer (na zijn oordeel) bzy meer aen gelegen was / dan aen al d'andere dingen / om weder te bekomen het ontsagh / dat de Portugeezen in d'Indien verloren hadden. Zoo als hy zich uitruste / bzocht men hem de bzieven des Konings van Kalicut, die bzede verzochten / en vol waren van schoone beloften / het nakomen der Artikelen belangende. Tot getuigenis hier van / liet de Gouverneur van Panane hem na verloop van vier dagen zeggen /

nen / dat de Koning belast hadde / dat zeekere Barken in de Haven leggende / hem zouden gelevert worden / op dat zijne Afgezondene over al de rest zouden gaen sluiten. d' Onderkoning wetende met wat voor volk hy te doen hadde / wilde daer zelf by wezen / op dat / indien men hem met blaeuwe bloemen paeien wilde / hy terstont den oorlog zou aenvangen. Hy vertrok dan van Kochin met eene Vloot van zes en vijftig zeilen / te weten / twee Galeyen / vier schuiten / vijf Barken / negentien Katurs / zeven entwintig Paraus / Fusten / en Brigantijns. Zijn Lieutenant in deze Scheeps-armade was Johan Melio de Sylves, Kapitein van Koulan, een persoon van groot ontsagh en ervarentheit / hebbende tot Kapiteinen Simon Menesez, Pieter *Maskarenjas*, Roderik Pereira, George Noronja, Jeronimus Sousa, Antony Person, Roderik Aranja, Alfonsus Menesez, George Tellio, Arias Cugna, George Kapral, Antony Sylveira, Gomes de Sotto-major, Fransois Vasconsel, Pieter Vieil, George *Menesez*, Antony d' Azevedo, Jokob *Sylveira*, Arias Kapral, Nonius Fernand Freira, en meer anderen. Zy quamen op den 25 February des jaers 1525 voor den mond van Panane, en men liet binnen een uur aen den Gouverneur de Paraus en Barken / waer van hy in zijnen brief gerort hadde / verzoeken. De Gouverneur gaf een twijffelachtig antwoort / 't welk by den Onderkoning gezien zijnde / en dat hem 't zoet water begon t'ontbreeken / besloot hy in deze Rivier water op te doen / hebbende

bende geen plaets / die bequaemer / noch meer voor de hand lagh. d' Inwoonderen der plaetse / byzonderlijk de Mooren, die wel wisten / dat 's Konings meening niet dan ten oorlogh neigde / ziende de Portugeezen in de Rivier komen / om zich van zoet water te voorzien / begonden te kanonneeren van een wel toegeruste wachtplaetse / alwaerze zich beschanst hadden / in meening om den Onderkoning te slaen / en te beletten aen land te komen. d' Onderkoning toen d' uiterste onbeschaemtheit der Mooren bezeffende / besloot hun dit geschut te ontnemen / en hun Fort te verdelgen. Hy vergaderde ten dien einde de Kapiteinen en voornaemsten van de Vloot / en deelde hun zijn meening mede / die van hun allen wert toegestaen: en op dat hunne soldaeten niet van het geschut zouden beschadigt worden / indienze recht tegen over de wachtplaetse aen land stegen / wert 'er geordeneert dat men landen zou aen een Punt tusschen de Zee ten zuiden en de Rivier ten noorden / en dit / om dat de Wachtplaetse beneden lagh. d' Onderkoning en Maskarenjas gingen te zamen met eenen troep van tweehondert Soldaeten tusschen de Punt en de Rivier. Simon Menesez en drie hondert soldaeten / meestendeel Musketiers / stegen af op de Kust recht tegen over de Wachtplaetse / om het landen des Onderkonings te beiligen / en te beletten / dat de vyanden met hun Kanon speelden. Den zelven dagh / zijnde den 26 February / traden d' Onderkoning en d' andere

Kapi-

piteinen in de booten om den oever te nade-
ren / en aen land te komen / en hebbende aen Simon Menesez het teken van hun afstijgen gegeven / soo landde hy terstont met zijn volk op de kust / tegen wien duizent of twalef hondert Mooren en Naires aenquamen / toonende datse hun Fort te degen bewaeren wilden / en sy streden dapper met pieken / pijlen / en Musketten: maer ziende eenige van hunne medegezellen ter aerde gestrekt / namenze de wijk in hun Fort / alwaer sy Menesez het hooft boden / die hen met zulk een gewelt bespzong / datse niet lang en konden tegenstaen; maer na datse een groot getal van volk verloren hadden / wierdenze in route geslagen / en vlooden in groote disordre om zich te lande te bergen / inwoegen dat de Portugeezen de plaets inkreegen. Daerna quamen d' Onderkoning en Maskarenjas aen land / verberschende den troep van Menesez, die weder gezonden wert na d' ander zijde van de Rivier / en Maskarenjas ging aen den kant / daer Menesez was aen land gekomen; dewijl het Dorp zich tot aen beide deze hoeken uitspzeide / strekkende van daer naer 't vaste land. d' Onderkoning bleef in 't midden / om deze plaets te bespzingen / en in bzand te zetten / niet willende dat de Portugeezen daer in zouden komen om te plonderen / op dat hun de plonderinge niet zou belemmeren; maer hy liet alles aen de Naires, die bontgenooten waren / en vooz uit tracken / en hy toefde op hunne komste / om daerna de Palmboomen te doen nederhouwen / en de huizen

zen in brand te zetten. Dit uitgevoert / en geschut uit het Fort gelicht zijnde / nam d' Onderkoning de wijk in zijne Schepen.

VIII. VAN daer zeilde d' Onderkoning naer *Kalicut*, alwaer hy uit Johan de Leme verstont / dat de Gouverneur niet en was nagekomen het gene hem de Koning in Kochin belooft hadde / te weten / de Schepen en het Kanon gereet te houden. Siende dan dat het maer voorden waren / besloot hy de hand aen het werk te slaen / en een gedeelte van de Stad te verbranden / om aen de Kalicuters te doen gevoelen / dat hy voor hunne wapenen niet en vreesde. Hy dede het aen de Kapiteinen verstaen / en daer wert vast gestelt / dat hy / de Koninklijke Standert / en het gros van d' armade op de reede zouden blyven / en dat Johan de Leme, gevolgt van de soldaeten / die hy mocht hebben / den brand in de Stad zou steecken / zonder voorts daer binnen te gaen; en de wijk nemen / wanneer de vlam te degen ontsteecken was. Zy sloegen den volgenden dagh de hand aen dit werk / en eenige Edelingen van Johan de Leme, uitgegaen zijnde om den Onderkoning te groeten / keerden weder / en begonden het vyer in eenige huizen te slingeren: en soo als zy wilden voortvaeren / quam hun de Gouverneur van Kalicut, gevolgt van eenen troep Mooren en Naires, met musketten te gemoet; maer zy overrompelden hem in d'eerste bejegening / en dwongen hun verder in de Stad te wijken / van waer nochtemin hy en zijne Naires de

scher-

schermutseling / om den brant te beletten / verslagden. Leme en zijn volk sloegen 'er eenige van doot / en wierden zoodanig verhit / dat Leme, het verbod des Onderkonings vergetende / die niet en wilde dat sy in de Stad zouden gaen / zich met zijn volk zoo verre daer in begaf / dat sy in 't wederkeeren de schande en het gevaer op hunne hielen zagen; want al de toegangen en uitwijken waren met zwaere houte boomen en keysteenen gesloten; en als de Portugeezen eenen anderen wegh wilden kiezen / regenden de pylen en musketkogelen op henlieden van alle kanten. Voorts naderden sy een Turksche Kerk / alwaer sy eene bende van duizent Naires ontdekten / zijnde meestendeel musketiers / die op hun stonden en wachtten. Vasque de Leme, Antony de Sa, Manuel *Macedo*, en Antony d'Azevedo, die voor uitgingen / wierden terstont met musketkogelen getroffen / waer van 'er een Vasque een weinig in zijn dye quetste / en hy zou voor en weder gegaen hebben / ten ware een ringkolder / die den schoot gevrooken hadde: maer dit ontstak hem noch heviger / invoegen dat hy en zijn volk de Naires met pieken te keer gingen: maer zoo als zyze verholgen wilden / overquam hen Iohan de Leme, die hun bad dat se zouden af wijken / 't welk sy deden. De Naires beschooten hun van verre / en de soldaeten van Leme antwoorden hun van gelijken: invoegen dat *Leme*, terwijl deze schermutselingen duurden / eindelijk den oever der Zee won / alwaer hy den Onderkoning vond / die hem dapper

over

over haelde/ om dat hy zoo verre getrockē wa
wat verschooningen dat hy en de anderen o
mochten bybzengen: en in deze gramschap begaf
zich d' Onderkoning in Zee / niettemin met
overleg om dien oozlogh tegen den Koning van
Kalicut te verbolgen.

IX. TEN dezen einde besloot hy Koulete te gaen aentasten / 't welck de boozuaemste en rijkste Haven van 't Rijk is / en beter van volk en schepen dan eenige andere boozzien. En om recht te weten / welck de gelegentheit van deze Haven was / en het getal der Schepen / die daer zijn mochten / stierde d' Onderkoning Iohan Melio de Sylves met 12. Indiaensche Katurs en 5. Poztugeesche Barken daer na toe / die terstont den koers naer Koulete namen / 't welck een Dozp is/in welkers Haven een Kanael is/en een zantachtigen Inham. Op het einde van deze Kanael is het Dozp tamelijk dicht by den oever gelegen / en ter zijde van deze Kanael lagen ten zuiden drie reduiten / d' een aen de punt / de tweede hooger aen / en de derde in 't midden / uitermaeten wel van geschut boozzien: de haven bezet met veertig wel toegeruste Oozlogsschepen / d' armade te water en te lande bestaende in twintig duizent Naires en strijtbaere Mooren, en die een goet getal van Muskettiers hadden / waer mede zy hen kloek genoeg achten om den aenval / indien hun d' Onderkoning die aenbood / t' ontfangen. Hy het beschеit van Melio verstaende / besloot Koulete te verdelgen / en stierde Melio weder voor uit / om noch dichter

de gelegentheit der plaetſe t' ontdecken / en hy ſeilde hen / op 't vallen van den avond na. Melio naderde in den mozgenſtont de Kanael / en terſtont zagh hy de veertig ſchepen uitkomen in zoodanig een ſtaet / en met zoo veel volks geladen / dat hy zoo reukeloos niet wezen wilde / dat hy de ſchermutſeling zou beginnen / voelende zich veel te zwak daer toe: maer hy nam de wijk / ſchietende op de gene / die hem te dicht wilden naderen / invoegen dat een yder / na deze groetenisſen van verre / de wijk nam; de Mooren zich ten ſtrijde gereet houdende te water en te lande / met een groot gedzuis van trommelen en andere oozlogs inſtrumenten / waer van de wedergalm in de Vloot des Onderkonings / ſchoon dat zy vzy verre was / gehoozt wiert.

X. DE Raed vergadert zijnde / om te beſluiten wat men doen zoude / waren 'er verſcheide gevoelens; want eenige oozdeelden dat men ter Zee moſt vechten / om dat d' Onderkoning weinig volk hadde / en de vyanden in tegendeel ſterk te land waren. Zy voegden 'er by / dat den aftocht gevaerlijk zou wezen / indien men te lande ſtreed / zoo om dat de vyanden / ten aenzien van hunne Zeemacht / zich ſterk bevonden / als om dat men weder eenen zeeſlagh zou moeten beginnen / alwaer vzy veel aen vaſt was; dewijl het Scheepsvolk / hunne medegezellen geſlagen ziende / den moed hervatten zoude om zich tot den leſten adem te verdedigen / ziende noch afwijk noch eenig voozdeel / dan alleen in hunne Schepen. Andere waren 'er / die dzeven

dat

dat men aen land most gaen / om voor een sterkste macht te verdelgen / en daer na de rest te gemackelijker te dwingen. Andere / van de welke Maskarenjas een was / oordeelden dat men zich zoo niet wagen most / maer eerst noch eenige schepen hier en daer langs de Kuste verspreit zijnde / by een vergaderen / op dat men met geheeler macht zich van de verwinning zoo veel als zou mogen verzeekeren / voor dat men met zulk eenen machtigen en stouten vyand hantgemeen wierde. Maer d' Onderkoning was van gevoelē dat men de Mooren te water en te lande zou bespringen / fondeerende zijn zeggen op zoo waerschijnlijke redenen / en in een langh vertoog alles wat men ter contrarie kon bybrengen / zoo snedig wederleggende / dat eindelijk zijn oordeel gevolgt wert / en zy zich alle ten strijde gereet maekten; hoewel 'er eenigen / noch te vast aen hun gevoelen hangende / niet wel in te vreden waren; dewijl zy voor het gevaer vreesden / en niet en konden denken / dat den uitslag zoodanig zou wezen / als Godt die kortz daer aen dede zien / volgens de hope des Onderkonings / die toen al de Kapiteinen aenmoedigde / behalve noch dat Iohan Melio hun verzeekerde van een onfeilbaere verwinning / om dat hy bemerkt hadde / dat de vyanden verstelt waren / en dat hyze zonder twijffel zou in route geslagen hebben / indien zijn macht maer een weinig grooter geweest hadde.

XI. DIT aldus vast gestelt zijnde / dede d' Onderkoning de Galeyen / zoo dicht als zy

k"nden / naer 't land zacken / op dat hun geſchut ...et voozdeel mocht ſpeelen : en hier op den mozgen verwachtende / verzozgden de Portugeezen / na hun gewoone maniere / hun gewenten : daerna begonden zy te ſpzingen / en van vzeugde te danſſen / om de vyanden te trotſen / die van den anderen kant den geheelen nacht niet anders deden / dan op hunne inſtrumenten ſlaen en tieren / denkende de Portugeezen te verſchzicken / ook ſchooten zy eenige ſchooten met hun kanon. Zoo haeſt de dagh opging / quamen de Paraus van Koulete in goede toeruſtinge te voozſchijn / gelijk ook de Portugeezen in hunne Schuiten / Paraus / Katurs / en Vzigantijns. Pieter Maskarenjas, en Simon Meneſez hadden de voozhocht / en d' Onderkoning voerde het heir aen / daerna zich Gode bevelende / begaf zich yder tot zijn gewezе plaets : d' Onderkoning het recht op het Fozt aenzettende / Maskarenjas op de punt van het Kanael / en Meneſez op dē Inham. De grootſte fury van 's vyants geſchut was tegen de Vloote des Onderkonings / invoegen dat eenige Kapiteinen / om vepliger te zijn / zich by Meneſez, die zoo grooten gevaer niet leed / vervoegden. d' Onderkoningni ettemin naderde moedig ten ſtrijd / vermaenende zijne Kapiteinen / datſe hun oyder zouden bewaren. Roderik Aranja, Kapitein van een kleine Katur of Indiſche Schuit / waer in niet meer dan acht Portugeezen waren / was d'eerſte / die een Parau van de vyanden / die ſeſtig in getal waren / aenklampte ; en hy klom

klom 'er huns ondanks in / zijnde door acht van zijne soldaeten / met vuisten vechtende / gevolgt. Even zoo veel deden de Kapiteinen George Noronja, Ieronimus de Sousa, Antony Person, Tristan Noronja, en Alfonsus Menesez, tegen d'andere Paraus. Alsdoen was het gevecht zoo groot / dat de Kapiteinen / afgescheiden van de Vloote des Onderkonings / om zich by Menesez te voegen / zoo verre van een waren / dat hun d'Onderkoning niet kon doen zeggen / datse aen land zouden stygen: want hy had hun verboden aen Land te gaen / tot dat hy 't hun bevelen zoude / en hy wilde datse langs den Inham tot aen de Paraus zouden varen / om die te land te helpen vernielen. Simon Menesez derfde niet aen land gaen / maer bleef vast wachten: 't welk by den Onderkoning gemerkt zijnde / nam hy terstont een besluit / doende drie mannen afstijgen / die Menesez gingen zeggen / dat hy aen land zou gaen. Dit in eenen oogenblik geschiet zijnde / loopen de Mooren van alle kanten toe / om hem te verhinderen verder te gaen; en toen was 'er een schrickelijk gevecht / alwaer de vyanden / om hun groot getal / zulk een voordeel hadden / dat Menesez niet tot aen de Paraus / gelijk het d'Onderkoning geboden hadde / geraeken konde. Eenige Kapiteinen des Onderkonings / te weten / Iakob Pereira, Manuel Gama, Roderik Kosta, Fernand de More, Gomes de Sotto-major, Johan de Betancour, en anderen / tot aen 't getal van dertig / ziende de drie mannen / naer Menesez gezonden / afstijgen /

103 pp

konden zich niet onthouden aen land te gaen / [illegible] of d'Onderkoning van een ander advijs was / willende dat zy te water zouden vechten. De Mooren, die in een geweldig getal waren / loopen hun te gemoet / en tasten hun aen. Zy houden het staende / en quyten hun zoo wel / datse het volk van alle kanten nedermaeken / maer met verlies ook van de haere : want Jakob Pereira wiert op de plaetse gedoot / Kosta, More, en Betancour en vijf Soldaeten / wierden zoo zwaer gequetst / datse kozts daer aen daer af stozven. Manuel Gama en d'anderen het niet kunnende tegenhouden / boden den rug / zonder geholpen te wozden van Iohan Melio, George Kapral, en twee andere Edelingen / die in de Brigantijn van Leme waren / die ziende deze overrompeling / vaerdig den oever won / van de zie bovengemelde en eenige soldaeten gevolgt / het gevecht staende houdende / en ververschende : Maer de Mooren groeiden zoodanig aen / dat d'Onderkoning genoeg te doen hadde om met zijn volk aen land te komen / en dat wel ter inede / om dat toen alles over hoop was / en het gevecht te water en te lande zoodanig ontsteeken / dat 'er van wederzyde veele gequetsten waren. d'Onderkoning begreep toen dat Menesez om de groote tegenweer / die de vyanden boden / hem niet helpen konde ; dat men van besluit most veranderen / en een Fozt bemachtigen / dat de *Mooren*, recht tegen over hunne Schepen na het Dozp toe / hadden / weshalve hem eenige verse soldaeten van noode waren. Hy wiert der-

derhalve gedwongen Pieter *Maskarenjas* met zijne Kapiteinen te laeten zoeken / die terstont quamen / en den Onderkoning in den stoom van de Fort bystonden / dat in den aenbang tamelijk genoeg verdedigt wert / maer eindelijk namen de *Mooren* de vlucht / laetende de plaets aen den Onderkoning. Die op zee waren / streden dapperlijk / en als mannen die zich verzeekerden de viktory te krijgen ; invoegen dat se zich te lande niet wilden salveeren / schoon zy ook middel hadden om dit te doen ; en het scheen schier dat de Portugeezen geen volk voor hun en waren / zoo om dat de genen / aen wien d'Onderkoning gezondeneert hadde ter zee te vechten / meerendeels te land gestegen waren / als om dat zy niet weder in hunne Schepen keerden / om het gevecht te herbatten ; en daer was niemant / die zich op zee queet / dan Roderik Aranja, George Noronja, en andere bovengemelde Kapiteinen / die in den aenbang eenige Paraus van den vyand aengeklampt hadden / waer in zy hand tegen hand vochten. Onder anderen Iohan Sigurado, Kapitein van een Katur / sprong / na dat hy een Parau aengeklampt hadde / daetlijk daer in ; en het scheen dat de Naires, die met hem voeren / zulke schelmen waren / datse de Katur zoodanig deden hellen / dat de soldaeten geenen middel hadden om hunnen Kapitein te volgen. Sigurado aldus alleen in 't midden van zoo veel Mooren geraekt zijnde / was zoodanig in nood / dat hy / of met de wapenen in de vuist most sterven / of in't water springen. Hy had noch liever te vechten /

104-pp

en hy begon met zulk eene handigheit te ſcher-
men; dat hy de vyanden van den eenen en an-
deren kant verjoeg: eindelijk vielen zy hem alle
op 't lijf / en deden hem den degen uit de handen
vliegen; en noch verliet hy daerom de plaets
niet / maer vervolgde het gevecht met vuiſten /
treffende de genen / dien hy raeken konde / in 't
aenzicht. Doch hebbende veele ſlagen ontfan-
gen / en op het punt zijnde van afgemaekt te
worden / wert hy ontſet van Pieter George, Ka-
pitein op een andere Katur / invoegen dat de
Mooren eensdeels gedoot / eensdeels gequetſt /
en gedwongen wierden zich met zwemmen te
bergen. d' Onderkoning nu / ziende dat zijn
Schepen hulpe van noode hadden / zond'er ee-
nige Kapiteinen na toe / met welkers hulpe de
vyanden t'eenemael geſlagen wierden / en daer
quamen 'er maer weinig af; want zy wilden lie-
ver ſterven / dan de wijk nemen. De Portugee-
zen, die te water ſtreeden / wierden meerendeels
gequetſt: maer in den ſtrijd ſneuvelde niemant
van henlieden. Zoo ging het ook met Simon
Meneſez, om dat de Mooren zich dapper ver-
weerden / tot dat zy / door 't gewelt der Portugee-
zen van een geſcheurt zijnde / de wijk naer 't va-
ſte land namen / laetende een groot getal doo-
den / en veele gequetſten medevoerende. d' On-
derkoning Godt over zulk een ſchoone verwin-
ning gedankt hebbende / omhelsde Johan Me-
lio om zijnen goeden raed / en die zich onder al
d' andere dien dagh allerbeſt gequeten hadde.
De Fozten en Paraus bleven aen de Portugee-
zen,

zen, en men vond 'er hondert en vijftig stukken geschuts / zoo groot als klein / menigte van gegote yzere kogelen / en een groote quantiteit van Buskruit en Vyerwerken. Het wiert alles in de Schepen van de Vloot geladen / en veertig Paraus medegevoert. Ondertusschen gaf d'Onderkoning de ordre der Ridderschap aen eenige Edelingen en Kapiteinen : en van toen af dede hy zich zelven meer gemaks aen / om dat de Mooren hem zoo niet meer en tergden / gelijk zy gewoon waren. Daer lagen tien Koopvaerdyschepen op 't land / die verbrant wierden : 't welk gedaen zijnde / nam d'Onderkoning in vreede de wijk. Aldus bequamen de Portugeezen weder het ontsagh / dat zy in d' Indien verloren hadden ; in tegendeel begon de Koning van Kalicut het aenzien / dat hy verkregen hadde / te verliezen / zijnde de vermaertheit des Onderkonings door geheel Indien verspreit / en zijn naem van de vyanden ontsien.

XII. VAN Koulete zeilde d'Onderkoning naer Kananor, alwaer hy aenquam den elfden Maert / vindende de Mooren zeer vreedzaem / maer bedroeft om de nederlaege van hunne medegezellen en Naires, die zy voor onverwinnelijk hielden / en zy verzeekerden hun dat de Portugeezen daer teenemael zouden verslagen worden. Zy dan aldus het tegendeel ziende / maekten hunne reekeninge / datse wel haest zouden verdelgt worden. De Koning en dacht niet minder / om dat 'er eenige Paraus met Mooren in de Haven van Kananor lagen : en verstaende

dat d'Onderkoning daer aengekomen was / zond hy eenigen uit om hem over zijne verwinning geluk te wenschen / met het geschenk van eenen gouden halsbant / en zeekere juweelen van groote waerde / die d'Onderkoning niet wilde ontfangen ; maer eindelijk perste men hem zoo lang / dat hy dezelve nam / op dat deze Koning geen bedenken zou nemen / dat men op hem qualijk gezint / en d'Onderkoning tegen hem verbittert was. En voorwaer / hy schonk den halsbant en de juweelen korts daer na aen 't Gasthuis van Kananor tot onderhoud van de zieken / en andere noodsakelijke behoeftigheden / doende den Koning aenzeggen / dat hy zijne giften ontfangen hadde / om hem te verzeekeren dat hy zijn dienaer was / en doen wilde al het gene hy zou kunnen / om hem reden te geven de vrientschap met den Koning van Portugael, zijnen Heere / te onderhouden / gereet zijnde om in alle zaeken / zonder giften of gaven / den Koning van Kananor te dienen ; om dat / schoon of men hem de geheele werelt gave / hy niet anders zou doen / dan dat strekken zoude om zijnen Prince te dienen. De Koning stont over dit antwoort dapper verstelt ; want te voren verkreeg men in d'Indien alles wat men wilde / wanneer men slechts d'Onderkoningen en hunne Kapiteinen en Lieutenanten de handen vulde. Hy ging ook terstont den Onderkoning in de Sterkte bezoeken / 't welk tot dien tijd toe geen Koning van Kananor aen eenigen Gouverneur in d'Indien gedaen hadde / en zy parlementeerden

den in een Paviljoen / dat buiten de Sterkte was opgerecht. Na de gewoone begroetingen beloofde de Koning aen de Portugeezen te leveren de Paraus / die in de Haven van Kananor lagen / met al het geschut / dat daer in was / beloovende in 't toekomende hunne vyanden noch in 't heimelijk noch in 't openbaer te begunstigen. Daerna toonde hy aen den Onderkoning eenen brief des Konings van Portugael, die hem d'Eylanden van Maldivar gaf / met last om zoo veel leeder te verzorgen / als de Portugeezen in d'Indien van noode hadden / tegen den prijs / gelijk het in d'Eylanden van Maldivar gold. d'Onderkoning bood aen / hem in 't bezit van d'Eylanden te stellen / op voorwaerde dat hy jaerlijks van dit leeder het gewichte van duizent Bahars zou opbrengen / die twee duizent acht honderd en vijf en twintig quintalen maeken / zeggende dat de Portugeezen deze quantiteit in d'Indien van doen hadden. Maer de Koning van Kananor en wilde deze conditie niet aenneemen / waer over d' Onderkoning verblijd was / om dat Koning Johan noch winst daer by dede : want hy wist dat het vijfde deel van de rijs / 't welk de Schepen / die in d'Eylanden aenquamen / betaelden / genoeg was om de duizent Bahars leeder te koopen / en om veertig Soldaeten / daer met den Faktoor hun verblijf houdende / te voeden ; die zich behalve dat noch verrijkten met lorrendaeyen / en zoo veel achter om te haelen / als zy konden. Hoewel nu de Koning van Kananor d' Eylanden niet aengenomen

106 PP

hadde/ zoo liet hy echter niet na/ te betuigen dat hy de dienaer des Konings van Portugael, en vriend des Onderkonings was/ aen wien hy terstont dede leveren de Paraus/ die in de Haven gevonden wierden/ verzoekende d' andere Schepen tot gerief van den koophandel; die hem door den Onderkoning vergunt wierden/ op voorwaerde datse hun geschut aen de Portugeezen zouden leveren/ de snuiten afhouwen/ en de riemen van kant doen; het gene gedaen wiert. Door zulk eenen middel bleef Kananor in vrede/ en geduurende deze onderhandeling quam 'er een Moor aen/ brengende brieven van den Koning van Ormus en Raix Xeraf aen Vascus Gama, aen wien zy groote klachten deden/ en baden hem/eenen tocht naer Ormus te doen/ om hun reden te geven van het ongelijk/ dat zy van Eduard Menesez geleden hadden/ en noch van Jakob Melio leden. En hoewel de briefdraeger de doot van Gama in Chaul verstaen hadde/ niettemin besloot hy den nieuwen Onderkoning te bezoeken/ en bood hem zijn brieven aen/ hem biddende den inhoud derzelver/ als aen hem behoorende/ te lezen/ en het recht te doen/ dat een Onderkoning schuldig was/ dewijl hy dit ampt bekleede. Hy presenteerde hem een groote quantiteit van paerlen/ en zeer kostelijk Persiaens laken. d' Onderkoning wilde niets nemen/ maer eindelijk ontfing hy de giften; daerna leefde hy daer mede als met den halsband/ die hem de Koning van Kananor geschonken hadde/ en voerde over dit punt aen den Moor

van

van Ormus dezelve taele / gelijk aen den Koning van Kananor. Daerna schreef hy aen Jakob Melio, betreffende de klachten van d'andere / hem biddende van zijnent wegen / en uit den naem des Konings vermaenende / dat hy niets doen zoude / 't welk den jongen zou dwingen den ouden te straffen. *Melio* was toen zestig jaeren oud / en d' Onderkoning weinig boven de dertig. Hierenboven / om Melio te beletten / dat hy den Koning van Ormus en Xeraf plaegde / gebood hy den Auditeur der Sterkte van Ormus, dat hy hem zeekeren Portugees, door wiens aenstooken men zeide dat Melio al deze misslagen beging / waer van hy beschuldigt wert / aen handen en voeten gebonden zou toezenden. Hy berichtte ook den Koning van Ormus en Xeraf het gene hy hun ten geval dede ; betuigende dat hy Melio het Gouvernement van de Sterkte ontnemen zoude / indien hy zich niet wyzer aenstelde / en niet lyden / dat men hun ongelijk dede / op voorwaerde dat zy den Koning van Portugael zouden getrou blyven. Hy ontschuldigde zich ook over zijne bezigheden / die hem zelf in persoon verhinderden naer Ormus te gaen ; en aldus zond hy den *Moor* wederom / die zeer vernoegt scheide / en wel verbaest was / dat hy zulk eenen Onderkoning / die zoo weinig tot zijn eigen voordeel genegen was / gezien hadde.

XIII. FERNAND Gomes de *Leme* met vier Schepen uitgezonden / om den pas te sluiten aen de hondert Paraus der vyanden / die in de Rivier van *Mangalor* geankert lagen / quam

aen den mond derzelver / dien hy zoodanig beſloot / dat 'er de vyanden niet uit konden; want zoo haeſt alsze maer een weinig te voorſchijn quamen / beukten Fernand en d'andere Kapiteinen daer op / en joegen hun met kanonſchooten weder te rugge. Aldus dan bleven zy eenige dagen weder ſijds aldaer / om malkanderen te verraſſen: ondertuſſchen quam 'er eene Vloot van Kalicut aen / die op den koophandel uitvoer. De Malabaren merkende dat de Portugeezen aen den mond van de Rivier lagen / waer in zy wiſten dat hunne medegezellen beſloten waren / naderden tamelijk dicht / en begonden eenige ſchoten te doen. Terſtont geraekten die van binnen aen 't vaeren / om hunne medegezellen te helpen / en te zien ofze zich by hun vervoegen konden; invoegen datſe de ſchermutſeling van voren en achteren aenvingen / met groot gevaer van de Portugeezen, en in 't byzonder van 't Galjoot van Antony de Sylve, die verſcheide mael dacht te gronde te gaen: maer hy / als een dapper ſoldaet / hield het boven / tot dat Fernand d'ankers dede lichten / en de zeilen ophaelen / gelijk ook d' andere Kapiteinen deden / om de Malabaren t'ontmoeten. Zoo als zy zich gereet maekten / quam het meerendeel der Paraus / in de Rivier geſloten zijnde / daer uit / en de zeilen ophaelende / wonnen met de groote Vloot de ruime Zee / en bergdē zich aldus. Fernand en wilde hun niet volgen / maer begaf zich weder in dē ingang van de Rivier / om te beletten dat de gene / die binnen gebleven waren / hunne medegezellen volgden;

maer

maer eindelijk ontſnapten zy 't noch: en d'Onderkoning verſtaende het weinig voordeel / dat hier in was / oordeelde dat het moeite vergeefs zou wezen / zich langer daer op te houden: hy wilde derhalve daer geen verſch volk zenden / maer begaf zich tot andere noodiger dingen. Dewijl nu de Lente voorhanden was / zijnde het alreede half Maert / en dat de Schepen van Malakka, alwaer men met Pieter Maskarenjas ſoldaeten moſt na toe zenden / aengekomen waren / zoo vertrok zich d'Onderkoning in de Haven van Kochin; en wetende dat de Sterkten van Kananor, van Kalicut, en van Kochin rijs van noode hadden / vaerdigde hy Simon Meneſez af / om naer Bracelor, en Batical te gaen / op dat hy eenige Vrachtſchuiten met deze greinen zou laden; hem daer nevens mede gevende eene Galey / twee Galjooten / Katurs / en lichte Paraus / hem bevalende dat hy Fernand de Leme, en zijne vier Schepen / die noch op de wacht lagen / zou mede brengen / en dat hy op zijnen wederkeer Johan de Leme, Kapitein der Sterkte van Kalicut, zoo veel ſoldaeten zou byzetten / als hy van doen hadde. Dit gedaen zijnde / nam d'Onderkoning de wijk in Kochin, en ſtelde order op het gene tot de reis van Maskarenjas vereiſcht wert / die zich den achtſten van Maymaent op het Galjoen van Arias Kugna, die Generael van Malakka zou wezen / te ſchepe begaf. Hy wert van een Schuit / uit Malakka gekomen / van een Kaper en twee Paraus gevolgt / medevoerende drie hondert en vijftig mannen / om

om dat d'Onderkoning bericht was/dat George Albukerk toen weinig ſoldaeten hadde.

XIV. SIMON Meneſez zijnen laſt verricht hebbende / en van Batical in Kananor wederkeerende met negen zeilen / te weten / zijne Galey / het Galjoen van Gomes Martijn de Leme, het Galjoot van Antony de Sylves, een ander Galjoot / een Karaveel / de twee Kapers van Antony Perſon en Dominicus Fernand, en twee kleine ſchuiten / vond aen den berg Delin eene Vloot van ſeſtig Paraus der Malabaren, die rijs gingen laden langs de Rivieren van Bracelor en Mangalor. De *Mooren* en wilden den ſlagh niet verwachten / maer toonden d' achterſtevens / en pakten zich met volle zeilen door. *Meneſez* volgde hun / ſchietende op de gene / die minſt voort konden; invoegen dat 'er vijf achter gebleven zijnde / en vreezende aengeklampt te worden / by de Kuſt tegen 't land aenliepen / alwaer zy te berſte ſtieten: maer die daer in waren / raekten aen land / en ſalveerden hun te voet. Dominicus Fernand, en Antony Perſon, klampten 'er twee anderen aen / ſprongen daer in / hieuwen eenige *Mooren* in ſtucken / de andere ſprongen buiten boord; maer wierden niettemin in zee gedoot / blijvende de Paraus in de macht der Portugeezen. Een deel der vluchtelingen zeilde in ruime zee / de andere weeken in de Rivier van Maravie, alwaer *Meneſez* hun beſloot te bevechten / en dede terſtont zijne ſoldaeten in kleine ſchuiten / booten / en ander licht vaertuig van de Vloot afſtijgen / die met

trompetteklank en veltgeschrey in dē mond van de Rivier liepen. Sy wierden zelfs met eenige kanonschooten en pylen begroet / door zeekere Paraus / die by d' andere niet en waren. De Portugeezen niettemin gemoedigt door de voorgaende verwinningen / quamē zonder voor kogels of pylen te vreezen / in de Rivier / en de vyanden naderende / wierpen potten met vyerwerk in acht Paraus / waer van de Mooren zoo verbaest waren / datse terstont in zee sprongen / laetende hunne Schepen vranden / die door het vyer teenemael verslonden wierden. Dominicus Fernand volgde twee Paraus / een stuk weegs voor uit zynde / en wierp het vyer daer in; maer om dat hy zich een weinig te verre waegde / stierde Meneſez Gomes Martijn de Leme in eene boot / om hem te rug te doen keeren: maer het quaetste was / dat Leme zich quam te zetten op de zantplaeten / alwaer hy niet weder af konde: en onderwijl quamen 'er zoo veel vyanden op den oever datse hem doodden / en te gelijk Michiel, den Zoon van Alfonſe de Leme met vier ſoldaeten. Dominicus vreezende of zyn Vrigantijn op d' ondiepten mocht vast raeken / ſchoot weder naer de kanael. Dewijl nu deze Rivier onder den Koning van Kananor behoorde / betoonde de Koning / dat hem de doot van deze zes Portugeezen moeide / en te meer toen hy wist dat zyne onderdaenen de Moorders daer af waren / den vyand begunſtigende en de wapenen tegen de Portugeezen voerende. Om dan deze daet niet ongeſtraft te laeten / dede hy

door

109 pp

door de juſtitie eenige Naires en Mooren, die meeſt daer aen ſchuldig waren / ſtraffen / zond de lichaemen van de zes Portugeezen aen Hector de Sylves, op dat hyze zoude ter aerde doen / en dede hem de ſtraf der andere weten / zeggende dat hy bereit was noch verder te gaen / indien 't van noode ware: en dit alles / op dat d' Onderkoning over hem geen quaet bedenken zou hebben / en hem met dit toeval den oorlogh aendoen. Simon Meneſez zyn volk by een vergadert hebbende / keerde weder in groote Schepen / en hield het eenige dagen langs de kuſt / om de byanden / die beſtaen zouden voor by te vaeren / t' ontdecken en aen te taſten; het gene zy noch niet en hadden derven onderneemen / uit oorzaeke van de Portugeeſche Kapiteinen / die de Paſſagien bezet hielden: invoegen datſe zich niet van leefmiddelen konden verzorgen; 't welk maekte / dat 'er den volgenden winter groote behoeftigheit was in al het land der Malabaren, byzonderlyk in het Rijk van Kalicut. En zodanigen oorlog was vry weeder voor de *Mooren*, dan die met wapenen was / dewyle zonder van lyftocht geholpen te zyn / die men over Zee uit de Nabuurige plaetſen voerde / niet beſtaen konden: en indien d' Onderkoning wat eerder goet gevonden hadde den Ingang der bovengemelde Rivier te ſluiten / de *Malabaren* zouden het noch erger gehad hebben. *Meneſez* ziende dat de Winter op handen was / zeilde naer Kochin, en van daer in Kananor, en verzorgde de Sterkte van Rijs / daerna zette hy 't in de Ha-

ven

ben van Kalicut, en verzagh ook de Sterkte met zoo veel quantiteit van Rijs / als 'er van noode was: maer als 'er geschil viel om daer soldaeten / die Leme noodig hadde / te laeten / dewijl 'er met den Winter eene belegering verwacht wiert; wilde niemant van aenzien daer blyven / om dat d' Onderkoning noch niemant genoemt en hadde / en toen begon een yder van de moeielijkheden des oorlogs vermoeit te worden / en schikte voor de gene / die Leme en zijne Sterkte overgaf. Als *Menesez* zagh dat d' aenzienlijkste weigerig waren zich daer binnen te begeven / lichtte hy hondert en twintig van 't gemeene volk uit zijne Vloot / en dwong hun in de Sterkte te blijven; die door dit middel onvoorzien bleef van mannen van ontsagh / uitgenomen de gene / die daer te voren in waren. Na het vertrek van Menesez op Kochin, waegden zich de *Mooren*, niet tegenstaende het onbequaem saisoen / om rijs te gaen zoeken / en brochten een quantiteit / en zonder dat waren zy alle van honger gestorven: en dewijl de *Mooren* beschuldigt wierden / dat se d' oorzaek van deze wanordre waren / zoo wenschten de *Kalicuters*, en boven al de Naires dat se van kant waren geweest / zeggende dat se niet anders konden uitrechten / dan de Portugeezen ophitsen / en eenen oorlogh verwekken / zonder dat se dien daerna konden dempen / of de behoeftigheden des lands voorzien. Zy klaegden ook over anderen overlast; invoegen dat de Mooren zich genoeg belemmert vonden / voornamelijk

zoo

zoo lang als de behoeftigheit duurde.

XV. ALS d'Onderkoning van Goa vertrok / om het bezit van zijn Gouvernement in de Stad van Kochin te gaen nemen / zoo beval hy aen Fransois de Sa, Kapitein der Sterkte van Goa, eene Vloot van vier Fusten en zes Brigantijns / om de Kust tot aen Dabul te bewaren. Kristoffel Brit wiert tot Generael over deze Schepen gestelt / waer mede hy verscheide tochten dede / en ontmoetingen hadde met d'armade van Kalicut, die hy menigmael sloeg. Aldus den oorlog vervolgende / kruiste hy eens dicht by Dabul; 't welk by den Gouverneur vernomen zijnde / dede hy vaerdig vier hondert Turken in zeven groote Fusten / en een Galjoot / dat van geschut en riemen wel voorzien was / inschepen / die uitliepen met voornemen om de Portugeezen te bestrijden / die niet meer dan hondert en vijftig in getal zijnde / hun braef ontfingen; en na dat se hun geschut van wederzijde hadden doen speelen / grepen de vier Fusten / en het Galjoot den strijd aen met vijf Portugeesche Schepen / alwaer zy hun van wederzijde als Krijgsmannen droegen. Geduurende het gevecht / kreeg Brit twee pijlschooten in den hals / die zijnen ringkraeg doorboorden / en hem zoodanig quetsten / dat hy korts daer aen den geest gaf. Zijne Kapiteinen en soldaeten hunnen Generael om hals ziende / wierden / in stede van den moed te verliezen / noch heviger / en besprongen de vyanden met eene schielijke dapperheit zoo geweldig / datse de Fusten

en

en het Galjoot overweldigden / doodende een deel van de gene / die daer in waren / en smijtende d' anderen buiten boord / waer van zy het meerendeel doorschoten / of met pieken in 't water doorstaken. De drie andere Fusten / ziende deze nederlaege van hunne medegezellen / en wilden 'er zich niet by voegen / maer bergden zich uit de handen der Portugeezen: en zetten het met zulk eenen vaert op de Kust aen / datse te berste stieten. De vier Fusten / en het Galjoot bleven aen de Portugeezen, die Brit met zes andere mannen verloren / en veele soldaeten / die zwaer gequetst waren / te rug voerden. Aengaende de Turken, zy sneuvelden daer byna altemael. Na deze verwinning / die aenmerkelijk was (voor zoo veel de Portugeezen belangde / die langs al deze Kust niet geacht waren / en ten aenzien van den hoogmoed der Mooren wegens hunnen voorspoet) keerden de Kapiteinen van daer weder naer Fransois de Sa, die den Onderkoning berichte van 't geen 'er gebeurt was.

XVI. DAER is in Osorius twalefde Boek gesproken van den oorlogh der Portugeezen in 't Eyland Zeilan, alwaer zy eene Sterkte gebout hadden / en van den Vrede / die ondertusschen gemaekt wert. Zedert dede de Koning van Portugael om verscheide redenen deze Sterkte razeeren door Fernand Gomes de Leme, die op 't Eyland eenen Faktoor / eenen Sekretaris en vijftien Portugeezen liet / op datse daer met meer gemak den Koophandel te zamen zouden drijven.

dzijven. Fernand op zijnen wederkeer in Indien zijnde / wiſt een Moor van Kalicut, met name Baleacen, Kapitein van 't Wapenhuis / dat de Sterkte van Zeilan verdelgt was / en dat 'er weinig volks was om den handel des Konings van Portugael te dzijven: weshalve hy zich verzeekerde hun te betrappen / indien hyze van den Koning des Eylants / by wien zy hun verblijf hadden / verzocht. In deze gedachte gaet hy te scheep / voerende vijf hondert ſoldaeten in vier Paraus / en in de Haven van Kolombo aengekomen / ging hy den Koning beſoecken / en zeide hem / dat d' Armade van Kalicut in eenen slagh de Vloote der Portugeezen geslagen hadde / en datſe altemael gedoot waren; invoegen dat de Koningen van Kochin en Kananor, en al d' andere Indiſche Pzincen de Portugeezen, in hunne lantſchappen woonende / belegert hielden: en dat hy wegens den Koning van Kalicut laſt hadde / hem de Portugeezen af te eiſchen / die in het Eyland gevonden wierden. De Koning verſtelt over zoodanige tijdinge / zonder die nochtans te gelooven / om dat hem docht / dat men hun in zoo weinig tijds niet en kon afgemaekt hebben / verzocht wat uitſtels om op zulk een verzoek te antwoozden; daerna liet hy den Faktooz en Sekretaris zoeken / aen welken hy het verhaelde te kennen gaf. Zy antwoozden dat het gene Baleacen bybzacht / niet waerſchijnlijk was / zoo om het groot getal der Portugeezen, in d' Indien zijnde / als ook ten aenzien van de wijsheit en dapperheit des Onderkonings

derkonings. Hierenboven baden zy den Koning dat hy in Indien de waerheit zou laeten vernemen / hem toelaetende / dat hy daerna met hun doen zoude / het gene hem goet dacht / ingevalle het aenbrengen van Baleacen waerachtig bevonden wert. Dit stont den Koning / eenen Prins van edelen geest zijnde / wel aen / en hy gaf aen Baleacen tot antwoord / dat hy hem de Portugeezen niet leveren zoude / ten ware hy eerst recht de verzeekering van zijn zeggen bekomen hadde. Baleacen achtende dat dit een verleng was / om hem de Portugeezen niet te geven / die noch meer zouden begunstigt zijn / wanneer zijne valscheit openbaer zou worden / besloot hun met gewelt te lichten: maer eer hy iets kon uitvoeren / had de Koning al andere tijding gekregen / weshalve hy den Faktoor en zijn volk met alle mogelijke middelen de hant bood / om hun voor zoodanig een gewelt te beschutten. Zy met eenige Zeilanders verzelt zijnde / (die hun niet te baet quamen / om datse niet in de wapenen waren geoeffent) ontmoetten de vijf hondert Mooren, die in 't Eyland afgestegen waren / die zy met zulk eene dapperheit aentasten / dat zy 'er na een lang gevecht vijftig op de plaets nedermaekten / en noch daerenboven veel quetsten / en de overgeblevene dwongen / datse zich in aller haest in twee Parausalveerden: om datse geenen tijd hadden de twee andere / die aen den oever gebonden waren / los te maken / welke de Portugeezen in handen bleven. Baleacen nam de vlucht / verstoort en

neer-

neerslachtig zijnde van schaemte / gelijk men wel denken kan: en de Koning van Zeilan van verbaestheit verrukt zijnde / handelde de Portugeezen noch minnelijker dan hy gedaen hadde / en ook d' Eylanders / bynaemen de gene / die na de verwinning quamen toeloopen om te plonderen / hielden hy meer vrientschap met den Faktoor en zijn volk dan voorheenen.

XVII. ANTONY Miranda, Generael van de Vloot naer de Kaep Guardafu gezonden / zoo om te plonderen / als om de twee Schepen te verrassen / die met hout geladen / en van Diu naer de Haven van Juda in Arabien gezonden waren / zeilde zoodanig voort / dat hy ter beteekende plaets aenquam / alwaer hy eenige tochten dede / en veel zonder vechten won / om dat 's vyants Schepen terstont streken om zich aen zijn genade over te geven. Hebbende eenige dagen gezworvē met op de twee Schepen / met hout geladen / te wachten / zoo quamenze niet te voorschijn: invoegen dat hy / ziende dat de vaert wel haest gevaerlijk zou wezen / van zins wert niet langer te wachten; en voorts nam hy de streeke naer Sael, daer d'andere Schepen na toe zeilden / en dat uit bevel des Onderkonings / die aen den Koning van Aden het geschut der Portugeezen verzocht / dat in zee gevorpen was / uit oorzaek van een onweder / gelijk gezegt is in de veertiende Afdeeling van ons eerste Boek / en zedert door d'Arabieren was opgehaelt. Miranda in de Haven van Sael gekomen / liet dit geschut aen den Koning verzoeken / die daer geen werk van maek-

maekte / zijnde noch gebelgt over den smaet / die hem Lowijs Menesez aendede / toen dit geschut verloren wert. Deze weigering dede *Miranda* besluiten / om zich op twalef Schepen der Mooren, die in deze Haven ten anker lagen / te wreken: En voorwaer / hy viel 'er op aen / doode en quetste de genen / die zich wilden te weer stellen / slingerde den brand in zeven van dezelve Schepen / en nam 'er vier van wegh / het vijfde strande tegen den oever / en daer was een rijke plonderinge van koopmanschappen. Dewijl nu het Galjoen van Manuel *Macedo* lek was / en op het land most getrocken worden / zoo laedde Miranda al den buit in twee Schepen / en zondze onder 't gebied van Macedo naer de Haven van Chaul, allwaer alles behouden aenquam: en belangende Miranda, hy nam met zijne Vloot de wijk naer Mascate, om daer den winter over te brengen.

XVIII. GEDUURENDE den oorlogh tusschen Antony Brit, en den Koning van Tidore, waer van in het voorgaende Boek gesproken is / stierde Brit veertien Jonken naer Malakka onder 't beleit van Martijn Alfonse Melio, die in een Galjoen voer / dat op zijn kosten uitgerust was. Hy zette het ten anker aen Lutatan, 't welk een Haven is van 't Eyland Banda, waer over d'Eylanders maer redelijk vernoegt waren / uit oorzaek van den oorlog met de Molukken; invoegen datse zich op de Portugeezen mistrouden / en noch handel noch koopmanschap met hun dryven wilden. Ondertusschen

wiſt Melio dat in het Eyland *Mire*, 't welk een der Eylanden van Banda is / een Jonk was van Pa ane, zijnde een ſtadt / die tegen Malakka vyand was: weshalve hy terſtont de zeilen ophaelde / om op die Jonk aen te gaen / en daer den brand in te ſteeken. De Mooren, die daer op waren / maekten zich gereet om te vechten / zoo haeſt als zy hem ontdekt hadden: niettemin Melio, die niet meer dan dertig of veertig ſoldaeten voerde / quam ſtoutmoedig op de Jonk aen / die in weinig tijds aengeklampt / en door het vyerwerk / dat 'er de Portugeezen in ſlingerden / verbrant wert / het welk de Mooren dwong in 't water te ſpringen / alwaer eenigen gedoot wierden / andere den oever wonnen / en zich ſalveerden; maer het Schip wert met zijn gewant en al wat 'er in was / t'eenemael verbrant. En dewijl Melio op die van Banda gebeten was / zoo begon hy den oorlog / en dede hun uitermaeten veel quaets. Ondertuſſchen George Albukerk ziende dat de zaeken in Malakka vry voeds aem toegingen / en dat Brit dikwils verzocht hadde van het Gouvernement der Molukken ontſlagen te zijn / zond hy aldaer / volgens d'ordinantie van Eduard Meneſez den Onderkoning / een van zijne Kapitcinen / met naeme Garſias Henrik, met laſt om de wijk te nemen in 't Eyland Banda, en daer een Fort op te werpen / om zijnen handel te beſtigen / onderwijl dat hy daer zou verblyven. Henrik gingh t' zeil met twee ronde ſchuiten / een overdekte Jonk / en eene Fuſt / verzelt met zeſtig ſoldaeten / uitgenomen de Matroozen

troozen en Konſtapels / en quam aen by Banda op het einde van January des jaers 1525 / alwaer hy Melio tegen d' Eylanders in oozlog vond. Hebbende te zamen geraetſlaegt / beſloten zy Lotir, een vooznaem Dozp van dit Eyland / te beſpringen / na welkers verobering zy meeſter van al de reſt zouden blyven. Om dit beſluit te verrichten / ſtegen zy met hondert ſoldaeten aen land / die terſtont den bzand ſtaken in eenige kleine ſchuiten / die aen den oever gebonden lagen ; en in het Lantſchap komende / naderden zy Lotir, dat zy met veele ſluitboomen geſlooten / en met eenige ſoldaeten bewaert vonden. Henrik en *Melio* deden hunne muskettiers hoozt trecken / om de ſluitboomen te bemachtigen / die / niet tegenſtaende de pylen / ſteenen / en hoozpſchichten / die men hun toeſchoot / de verweerders deden te rug wyken / en begonden in te trecken : maer d' Eylanders liepen in groot getal van alle kanten vaerdig toe / zulk eenen nevel van ſchichten nederſtoztende / dat het een ſchzik was / en zy quetſten Henrik en anderen met hoozpſchichten ; weshalve de Portugeezen niet dan ſlagen gewonnen / en hunne vyanden weinig hinders gedaen hebbende / gedwongen wierden in hunne Schepen te wyken / en zedert hieldenze zich te bzeden den oozlog te water te hoeren / verwachtende het bequaem ſaizoen om t' zeil te gaen naer *Malakka*.

XIX. DE Koning van Bantam noch gewelig van 't quaet / dat *Martijn* Alfonſe de Souſa op de Kuſt van Pam en Patane gedaen hadde /

besloot zich daer over te wreken / en des te meer / na dat hy uit zijne verspieders verstaen hadde / dat Garsias Henrik naer d'Eylanden van Banda gegaen was met een gedeelte der macht van *Malakka*, dat toen niet wel van volk voorzien was. Hem dacht derhalve dat hy de gelegentheit gevonden hadde om weer te beginnen / en onder de verzeekering van zijne verwinning / dede hy uitrusten twintig groote Lanchars / geladen met twalef hondert soldaeten / en met allerley slagh van geweer en krijgsrusting verzien / onder 't beleid van Laqueximene, die zoo heimelijk vertrok / dat hy dicht by *Malakka* quam / zonder ontdekt te wezen; inwoegen dat hy den vijf en twintigsten Maert des morgens vroeg aen land steeg / naby het Dorp van Quelin, alwaer zyne soldaeten begonden te rooven en te plonderen. d'Inwoonderen stellen zich ten deele / zoo als zy kunnen / te weer / ten deele maeken zy met groot gekrijt zulk een gerucht / dat George Albukerk, *Martijn* Alfonse de Sousa, en andere / die in een Kerk / tamelijk dicht daer by / waren / zulks hoorden. Albukerk stierde terstont tachtig Portugeezen en twintig *Malakkers* te lande / onder 't geleide van Garsias Chaigne. Sousa ging ter zee met twee Fusten en seventig Portugeezen. Zy vertrocken beide ter zelver uure om de vyanden te bejegenen. Als Laqueximene zagh dat de Portugeezen naderden om hem aen te vallen / trok hy zijn volk in de Lanchars / en op dat het geschut hun van 't land niet zou kunnen beschadigen / zijnde tamelijk dicht by hen / en dat Sousa zich

zich in zee zou begeven zonder hun te hinderen: zoo veinsde hy bevreest te zijn/ niet verre van den oever de wijk nemende/ zonder eenigen schoot te schieten om Sousa te locken/ die achtende dat Laqueximene niet zou derven vertoeven/ hem met groote hevigheit volgde/ schietende op de Lanchars/ en hun noodigende tot het gevecht. Laqueximene een mijl weegs van *Malakka* zijnde/ wende de stevens van zijne Lanchars/ dede al het geschut los branden/ en hield zich zoo dapper/ dat hy de twee Fusten in de knip kreeg/ en zonder ophouden daer op begon te kanonneeren; daerna naderde hy/ en klampte yder Fust met vier Lanchars aen boort. Maer Sousa queet zich toen wonderlijk met zijne Kapiteinen en Soldaeten; belettende de vyanden in de Fusten te komen/ en dit gevecht duurde van twee uren na de middagh tot op den avond/ het heftigste dat oit op die Zeekust geschiet was. Sousa, Arias Konil, Alvaer Botel, Fransois Rabel, en twee en veertig soldaeten wierden'er gedoot/ en acht gequetst. De vyanden verloren'er veel volks/ meerendeels van het geschut gedoot: en Laqueximene zich met deze welkomst vernoegende/ die hy aen de *Malakkers* gegeven hadde/ nam de wijk in zee/ laetende de overgebleve Portugeezen hunne zaeken verzorgen/ gelijk'er volgt.

XX. NA het vertrek van Laqueximene, begonden de Portugeezen, zoo groot een gevaer ontkomen zijnde/ den adem te herhaelen/ en malkanderen moed te geven/ en oversloegen/

schoon of het nacht ware / naer *Malakka* te gaen / vreezende dat Laqueximene hun des morgens weder aen boord zou komen / om hun t'eenemael te verdelgen. Maer de stormen dreven de Fusten wel tot vijf mylen verre ; invoegen datse / met de grootste moeielijkheit ter werelt / eindelijk tot op een mijl by *Malakka* quamen / door middel van een landwind / die hun uitermaeten toeviel. Zy nu waren gedwongen tot aen den middag daer te blijven / om dat zy met het wassende water niet konden voort raecken / waer van evenwel *Laqueximene* niets en wist ; maer achtende dat zy met den avond te *Malakka* geraekt waren / zeilde hy naer 't Eyland Dupe, om aldaer zyne dooden te begraven. Albukerk en kon de Fusten geen bystant doen / hebbende niet dan twee schuiten / en groot gebrek van volk ; ook was hy beducht of *Laqueximene* mocht wederom komen. Maer omtrent den middagh wackerde de wind / en die op de Fusten waren / begonden de zeilen uit te zetten / en voeren met hulpe van het ebbe naer de Haven van Malakka. Door den raed van Antony Carvail wert al het geschut geladen / om voor de Haven los te branden / op dat het volk te lande / door dit bewijs van vreugde / gelooven zoude dat de Portugeezen verwinners wederom quamen / en om dat 'er / wegens hunne nederlaege / geen beroerte zoude ontstaen. En voorwaer / zy tamelijk dicht zijnde / wierden al de Stucken gelost : en terstont liepen George Albukerk, de Kastilein Majoor / en anderen / achtende dat Sousa alles gewon-

gewonnen hadde / naer de Fusten toe. Sy toen ziende zoo groot een getal van dooden / de Fusten met een oneindig getal van pylen doorschoten / en verstaende hoe alles toegegaen was / begonden wel bitterlijk te schreien. Niettemin Albukerk, vreezende dat de *Malakkers* mochten de beest stellen / en om hun te doen gelooven dat de Portugeezen meester gebleven waren; liet de dooden in de Fusten blijven / tot datse op middernacht daer uit gelicht / en in de Kerke begraven wierden. Aldus bleef de nederlaege der Portugeezen een langen tijd geheim; en men zeide aen die van 't land / dat Martijn Alfonse de Sousa en d' andere dooden ziek waren / om al het achterdenken wegh te nemen / wanneer men hun niet meer zagh gaen wandelen / gelijk sy gewoon waren.

XXI. AENGAENDE Laqueximene, hy / ziende dat de Portugeezen besloten bleven / om zich tegens hem niet meer te beproeven / nam voor / op hun een andere bravade te doen / en zich op hunne Bontgenooten te wreeken. Hy steeg derhalve te land op de Kust van *Malakka*, by een Dorp met naeme Kolascar, dat tamelijk dicht aen de Stad lagh. d' Inwoonderen van zoo veel vyanden omcingelt / en wilden zich niet te weer stellen / gaven zich behoudens lijfs over / en de mannen / vrouwen / kinderen / het vee / de lijftocht / en de meubelen wierden in de Schepen van Bantam geladen. Een Christen, in dit Dorp woonende / liep dezetyding brengen aen George Albukerk in *Malak-*

ka, die daetlijk Garsias Chaigne met seventig soldaeten dede vertrecken / om de troepen van Laqueximene in den staert te slaen / na dat de gelegentheit zich aen zou bieden; het gene hy zou kunnen waernemen op den kant van eenen waterloop / die tusschen Kolascar en Malakka liep. Chaigne op den avond vertrocken zijnde / kon zijne soldaeten / aen den waterloop zijnde / niet wederhouden / datse niet verder voort trocken / zonder te wachten dat men ontdekt hadde wat de vyanden uitvoerden / die noch in het Dorp bezich waren met plonderen. Maer als zy de Portugeezen vernamen / vreezende of'er Albukerk met al zijn macht mocht wezen / daer by komende dat hun meeste volk in de Lanchars was; namen zy snellijk de wijk / om zich in Zee te begeven / zonder dat Chaigne en zijn volk daer een van konden verrassen; maer zy vonden het Dorp zonder Inwoonderen / en na datse daer uit eenige quantiteit van Rijs / en weinig andere dingen / die de vyanden niet hadden kunnen mede dragen / genomen hadden / keerden zy weder naer Malakka, zijnde toen ontrent middernacht. Laqueximene nam de streek naer Bantam, zich met deze afbreuke / die zijn Armade de Portugeezen gedaen hadde / vernoegende.

XXII. EENIGE dagen daerna viel'er iets voor / waer door de Portugeezen wraeke namen over hun verlies. De Koning van Bantam ontsteeken tegen den Koning van Lingue, eenen Nagebuur van Malakka, die vriend geworden

was

was van de Portugeezen, aen de welken hy lijftocht zond/besloot hem op 't lijf te vallen: en ten dien einde ruste hy zeventig Lanchars uit/onder 't geleide des Konings van Draguin, zijnen Schoonzoon/en Laqueximene, die in deze Vloot/met Kanon/en allerley oorlogsgereetschap voorzien/acht duizent wel toegeruste soldaeten voerden. Met deze Armade belegerden zy den Koning van Lingue zoo dicht/dat hy/geen middelen ziende om te kunnen bestaen/aen Albukerk hulpe liet verzocken; die zulks beloofde/en ook vooznam te doen; hoewel dit qualijk te passe quam/zoo ten aenzien van het weinig volk/dat hy hadde/meerendeels gequetst en moede zijnde van vechten/als om de vreeze van een yder voor deze machtige Vloot van Bantam, waer in Laqueximene was. Niettemin begaven zich Alvarus Brit, en Balthasar Roderik Rapoze, gevolgt van vijftig Portugeezen, in twee schuiten/om naer de Stad van Lingue, indien 't hun doenlijk ware/te gaen. Zy in een klein Eyland aengekomen/'t welk eenen Kanonschoot van Lingue afleit/waren gedwongen d' ankers uit te werpen/om dat het getij afliep; maer vreezende of de vyanden de touwen mochten afkappen/maektenze d' ankers met yzere ketenen vast/om die te houden/en na hun gerief te lichten. Laqueximene en de Koning van Draguin, achtende dat deze twee schuiten alreede in hun macht waren/begonden hunne Lanchars in order te schicken/en lieten den grond peilen/om de Portugeezen t' overvallen/

11778

die wel begrepen dat men hun weinig in ruſt zou laeten; weshalve zy hun met veele vyerwerken tot vechten gereet maekten / houdende al hunne musketten en geschut vaerdig. En om te beletten / dat men hun aen boozt klampte / overkleedden zy hunne schuiten met zeer dicke bieze matten / en die tot aen den Boozd des waters raekten / laetende niet dan de booz- en achterstevens ontdekt. Zoo haest als de vyanden zagen dat het water aen't vallen was / vertrocken zy in twee Vlooten met groot gedruis van trommelen en Oozlogs instrumenten / die hoog en laeg gingen: en zy hadden niet lang opgehouden / of de Soldaeten begonden te schreeuwen / en op het geklots van de riemen een lied te zingē in de Maleische tael / waer van den Inhoud was:

Gy zijt, laet nu de wieken hangen,
Als visschen in het net gevangen.

Maer het viel anders uit; want op het naderen schoot Antony Karvail zoo fijn een geschut af / dat hy een Lanchar aen flarden schoot / en terstont vyanden zy noch vier andere stukken los / die elf Lanchars verbryzelden / en veele vyanden quetsten. Laqueximene willende de twee schuiten geheel / en de Portugeezen levendig hebben / dede zijn stukken niet afschieten: maer naderde om de schuiten aen te klampen / 't welk zijn volk om de matten niet derfde doen. Hy begon hun daer op dapper te schelden / en zy / half wanhopig zijnde / schooten met vergiftige pijlen / wozpschichten / en Zagajen / in zulk eene menigte / dat de schuiten wel Egels geleeken /

ken / en daer was noch touwerk noch gewant / dat geheel was. Dit niet tegenstaende streden de Portugeezen met groote dapperheit / schietende zonder ophouden met musketten / en werpende hunne vierwerken met zulk eene handigheit / dat se niet eenen woxp misten / ook daer by komende het groot getal der vyanden / waer onder zy een van hunne zwaerste stukken losten / dat eenen schickelijkē mooxd dede / en eenige van hunne Lanchars in den grond booxde. Niettemin begonden Laqueximene en de Koning van Draguin weder met grooter heftigheit als te voren: maer de moed nam in de Portugeezen toe. Het gebeurde ondertwijl zoo als Antony Karvail eenen Pot met vyerwerk gereet maekte / om dien van achteren uit zijn Schip in een Lanchar te werpen / die hem bezet hield / dat Alfonse Gilles verzocht / hy zoude hem hier eens mede laeten begaen; en zoo als dezelve gereet stont om zijnen woxp te doen / dede een schicht / uit de Lanchar der vyanden gewoxpen / deze Pot booxzijne voeten vallen: en het vyer aen Alfonse beginnende / vzande een deel van zijn volk / en spxeidde zich terstont dooz de schuit. De vyanden achtende dat deze Schuit zou moeten vzanden / begonden alle gewelt te doen / om dooz de twee kleine Poozten van 't roer daer in te komen / alwaer terstont eenige Portugeezen toeschooten / met den Konstapel / die d' eerste booz uit was / om met een geschut vyer te geven / 't welk binnen een van deze Poozten lagh. Maer dewijl de vyanden alreede op en om het

stuk waren / kost hy zijn begeerte niet volbrengen / en uit spijt / dat hy zich zoo verhindert zagh / sloog hy den eersten / die hem voorquam / in 't hair / en havende hem met den appel van zijn zwaerd de wangen: 't welk d' andere ziende / die alreede ingekomen / of gereet waren op te klimmen / namen zy snellijk de wijk / invoegen dat de Konstapel tijd hadde dit stuk en eenige andere los te branden / waer door men schrickelijk armen / beenen / en hoofden zagh vliegen: invoegen dat de vyanden moed en kracht verliezende / niet tegenstaende het geschreeuw van hunne Generaelen / de party verlieten / laetende een groot getal van hun volk / behalve noch de gequetsten / in de diepte der zee. De Portugeezen verloren daer niet meer dan eenen Man / met naeme *Lowijs* Perez, en zeventien waren 'er gequetst / die meestendeel genezen wierden. Na dat Laqueximene aldus was afgewezen / liepen de Portugeezen met groote vreugde / en steecken van trompetten / geklank van trommellen en musketten / in de Haven van Lingue, alwaer zy van den Koning / zijnen Zoon / en Schoonzoon / met oneindige dankseggingen van hunne komste en bystant / ontfangen wierden: daerna verzocht hebbende het gene tot verzeekering dezer plaetse vereischt wert / vertrocken zy met eenigen lijftocht / om die van *Malakka* in hunne behoeftigheit te troosten.

XXIII. MAER hoewel de Koning van Bantam aldus gehavent was in de nederlaege

van

van een gedeelte zijner Armade / zoo stont hy evenwel van zijn opset tegen de *Malakkers* niet af / oordeelende veel te wege te brengen / indien hy den Portugeezen den lijftocht kon afsnijden. En niet te breeden zijnde / dat hy *Laqueximene* met eene Scheeps-armade uitzond / zoo baerdigde hy ook te land af den Renegaed *Avelar* met vier duizent mannen / die zich op een half mijl by *Malakka* nedersloegen. Dit gaf Albukerk meer zwarigheit dan oit / om dat hy toen niet meer dan hondert Portugeezen hadde / die tot verhten bequaem waren / en noch waren 'er een deel zieck / die hy huisveste in de Forten en wachtplaetsen / om de zelve / zoo zy best konden / te verdedigen / hebbende met veel overlegs aen de hoeken te strijden. De dingen aldus staende / besprongen de vyanden op eenen nacht het Dorp Quelin, aen eenen hoek bezet met pallissaden / die van ouderdom verrot waren; invoegē datse daer van / op het eerste aenkomen / eene ry tot zestig armen lengte deden ter aerde vallen. Het gerucht was zoodanig / dat d' Inwoonderen in slaep leggende / wacker wierden / en toeliepen om te zien wat 'er te doen was; maer zy vonden de vyanden binnen / die eenige menschen doot sloegen / en d' anderen mede woerden. De Portugeezen liepen op het gekrijt der vluchtelingen toe / en bewaerden de bresse / tot dat Albukerk die met den dagh dede vermaeken. Zedert dede *Avelar* de schermutselingen en tochten verbolgen; invoegen dat de Portugeezen nacht en dagh met de wapenen aen 't lijf

op de wacht / en daer by qualijk getracteert zijnde / teenemael begonden te bezwijken : maer Albukerk en Garsias Chaigne ondersteunden hen met lijfstocht / en moedigden hun zoodanig / dat se ten einde toe volherdig bleven ; invoegen dat Avelar gedwongen wert de wijk te nemen naer een plaets / met naeme Penagin , leggende zeven mijlen van *Malakka*, van waer hy eenige tochten dede. Hy gaf eens een banket aen de Kapiteinen en voornaemsten van zijn heirleger / die na dat se lustig goed cier gemaekt / en om strijd gezopen hadden / met handtastinge aen malkander zwoeren / dat se in Malakka zouden gaen / en het hooft medebrengen van Garsias Chaigne, die by hun meer dan eenig ander Portugees gehaet was. Zy begaven zich terstont t' scheep met hunne stoutste soldaeten / een getal van twee hondert en zeventig mannen / in twalef Lanchars / Paraus / en Kalaluz. Zy in een Rivier op twee mijlen van Malakka gekomen zijnde / bergden hunne Schepen bedektelijk onder de boomen by den oever / en namen den gang dichter na de Stad / zendende eenige loopers / dat se de koepen in de weide zouden gaen dooden. De Portugeezen trecken op deze loopers aen / die als vluchtelingen in hunne laege de wijk nemen. Garsias Chaigne, die den troep geleide / hun uit het gezicht verloren hebbende / trok met zijne soldaeten te rug / uitgenomen zes / die van den hoop afsloegen / en eenen ongewoonen wegh namen / invoegen dat zy de laege genaekten / en ziende zoo veele vyanden /

wil-

wildenze zich met loopen salveeren: Maer Fransois Korrea, een van de zes / door ziekte verzwakt zijnde / en zich naeulijks kunnende op de been houden / wederhield zijne medegezellen / die zich zoo braef rontom eenige boomen schikten / dat zy / na dat 'er door hunne musketschooten en pieken elf van de voorbarigste gevelt lagen / al d' andere dwongen de wijk te nemen. Zy tegens hun hope zoo veel verricht hebbende / quamen weder aen de Stad / en verhaelden alles aen Albukerk, die terstont Garsias Chaigne weder na de vyanden uitzond / die ziende de stoutheit der Portugeezen, langs de Rivier begonden te vluchten / op dat men niet denken zoude dat se in Schepen gekomen waren. Nietemin de Portugeezen zochten zoo scherp / dat zy deze Vloot vonden / waer van het meeste deel verbrand / en de rest naer Malakka gevoert wert. Anders en gebeurde niet aenmerkelijks in dezen oorlogh / die duuren bleef tot op de komste van Pieter Maskarenjas. Zedert de doot van Martijn Alfonse de Sousa tot op dien tijd toe / storven 'er twee hondert en veertig Portugeezen, zoo van quetsuuren / als van honger / en andere ongemacken; de overlevende van Albuberk en Chaigne met alle mogelijke middelen geholpen zijnde / gelijk wy gezegt hebben.

XXIV. PIETER Maskarenjas met zijne Vloot den koers houdende op Malakka, om daer te gebieden / vond een Schip met Mooren van Kambaje, geladen met groote rijkdommen / die geplondert wierden / en Jaques Chaigne, die in deze

120 pp

deze vojagie mede ging / om Faktoor van den Koning van Portugael in Malakka te zijn / wert tot Kapitein op dit Schip gestelt / waer mede hy in de Haven van Malakka aenquam. Garsias Chaigne de komst van zijnen broeder verstaen hebbende / begaf zich met dertien anderen in eene Kalaluz / zijnde zoo prachtig gekleed / dat zijn zwaert / de scheede / de gordel / en draegbant twee duizent dukaten waerdig waren. In het scheiden uit de Rivier kreeg de Kalaluz zulk eenen slagh van eene watergolf / dat se water inkreeg / en te gronde ging / invoegen dat Garsias, en al die met hem waren / verdronken / uitgenomen een Malakker; en dusdanig was het einde van deze personaedje / die groote diensten aen zijnen Prince gedaen hadde. Jaques zijn broeder quam in 't bezit van al zijne goederen. Kort daer aen landde *Maskarenjas*, die uit kracht van d'opene brieven des Konings / door Albukerk ontfangen / en tot Gouverneur gestelt wert. Het eerste dat hy dede / was Jaques Chaigne gevangen te zetten / om dat hy zich in 't bezit van zijn broeders goederen gestelt hadde / zonder autoriteit van de justitie / om het welke te doen hy volgens zijnen plicht / en om zich in zijn ampt te quyten / verbonden was; daerna zond hy hem in Neder-Indien, alwaer hy deze geheele erfenisse verteerde / eer hy zijne vryheit weder bequam. De Koning van Bantam tyding hebbende van de komste des nieuwen Gouverneurs / kon niet gelooven / dat 'er noch Portugeezen in 't leven waren / die hem zouden derven het hooft bieden; hy lichte der-

halve

halve een nieuwe Armade om de Stad Malakka te belegeren. Maer schoon de Portugeezen in klein getal / en afgemat waren van den arbeid in de voorlede maenden / gedwongen zijnde te waeken / en nacht en dagh de wapenen aen te hebben ; niettemin trocken zy dikwils tot de schermutseling uit / alwaer Maskarenjas voor aen ging / en voorzichtig zijne soldaeten geleide. Eens vorcht hy onder andere gevangens eenen Kapitein van Bantam, en eenen soldaet mede / die zich dapper geweert hadden. Deze Kapitein / in de Sterkte besloten / vond middel om zich van eenen Ponjaert te voorzien / en hy zou Maskarenjas daer mede gedoot hebben / ten ware men hem door eenen schielijken schreeu gewaerschuwt hadde. Maer tot straffe van zulk een bestaen dede hy dezen Kapitein van den grooten Tooren zijner Sterkte om laeg werpen. De soldaet wert aen den mond van een kortouw gebonden / om in de lucht ontleed te worden ; maer in 't afschieten berste het kortouw / en doodde den Konstapel. Soo als nu den oorlogh bleef duuren / beval *Maskarenjas*, willende een weinig ruimer weiden / en den Koning van Bantam werk verschaffen / aen Arias Kugna, Amirael van Malakka, dat hy met zijn Galjoen en eenige Fusten den lijftocht van Bantam zou gaen afsnyden / en den handel bederven : 't welk met groot nadeel der vyanden verricht wert. Ten zelven tijde quam Martijn Alfonse Melio, hebbende rontom Banda overwintert / in de Haven van Malakka, en wert door Maskarenjas gebe-

den

den / dat hy den Koning van Patane zou gaen bedoelogen / die / gelijk wy hier te voren gezien hebben / weder spannig was. Hoewel nu Melio noch niet wel van zyne quetsuur genezen was / zoo aenvaerde hy niettemin dezen last / en steeg in het Galjoen van den Kapitein Rapoze, die het bewind van een ander Schip hadde / en *M*elio gezelschap hield / en met een / Lowijs Brandan, die op een Karaveel en vier Lanchars / met twee hondert Portugeezen, gebood. Met deze Vloot overviel Melio de zestien Jonken / in de Haven van Patane geankert / versloeg meest al het volk / die daer op waren / en plonderde deze Jonken: weshalve de Koning van Patane gedwongen wert vrede te verzoeken / presenteerende al de schade / die de Portugeezen in die Haven geleden hadden / te betaelen / en in Malakka den lijftocht te zenden / dien men uit zijn Rijk zou begeeren / op voorwaerde dat men hem de zestien Jonken zou wedergeven. Dit wert door Melio toegestaen / die van Patane t'zeil ging naer Malakka, daer na keerde hy naer Neder-Indien.

XXV. OP den aenvang van May / het bequaem saizoen om naer de *M*olukken te vaeren vertrok Garsias Henrik van Banda, en zijne streek volgende / landde aen 't Eyland van Ternate, toen Antony Brit eene plaets / den Koning van Tidore toekomende / wou laeten bespringen. Hebbende het anker uitgeworpen te Talangame, 't welk de Haven is van de Jonken en Schepen / twee mylen van de Sterkte / liet hy zijne komste aen Brit weten / en dat hy quam om Gouverneur

neur van de Molukken te zijn: hy verzocht derhalve dat hem de Sterkte zou overgelevert worden / en hy en was niet gezint te landen / indien dit niet gedaen en wierde. Brit over zulk een precijse bootschap verstelt staende / had schier alles ten gronde toe laeten verdelgen; evenwel een weinig tot zich zelven komende / liet hy hem bidden / dat hy aen land zou komen / belovende alles te doen / dat ten dienste des Konings zou wezen. Garsias weigerde doorgaens zijne Schepen te verlaeten / zoo Brit hem niet eerst de plaets ter hand stelde / vreezende / zoo hy aen land quam / dat zijn medebegeerder hem de Vloot en de Sterkte te zamen afhandig zou maeken. Niettemin quam hy op het woord van Brit eindelijk aen land / die hem met een bly aengezicht ontfing / en in de Sterkte met den Faktoor ten noenmael geleide. Na den eten wilde Henrik de brieven van zijnen staet aen Brit toonen / en meester van de Sterkte blyven: 't welk Brit in 't begin weigerde / maer eenige uuren daerna wierdenze geopent / in tegenwoordigheit van den Kapitein en andere Officieren des Konings. Dit gedaen zijnde / zeide Brit, dat hoewel hy over eenige twijffelachtigheden / in die Brieven begrepen / wel zou kunnen disputeeren / en de zaken verlengen / hy evenwel bereid was de plaets in de maent January / die volgen zou / te verlaeten / en niet eerder / om dat dan het bequaem saizoen was / om uit de Molukken naer Malakka te gaen. Na eenige betooningen verlengden zy den tijd alleen tot in Augustus / en

daer

122 pp

daer wert besloten dat zy onderwijl te zamen in de Sterkte zouden blyven; het gene zy aennamen / en zy waren al dien tijd groote vrienden / zijnde Henrik, volgens den Inhoud van zijne brieven / erkent.

---

d'INDIAENSCHE HISTORIE der PORTUGEEZEN.

Het vierde Boek.

KORT INHOUD.

I. VErnieuwing des Oorlogs tusschen den Koning van *Kalicut*, en de *Portugeezen*.

II. De Sterkte van *Kalicut* met een gracht door de vyanden omcingelt.

III. Verrichtingen van *Johan de Leme*, Kapitein der Sterkte, om zich tegens de *Kalicuters* te verdedigen.

IV. Begin van de belegering en bestorming der Sterkte.

V. Nieuwe sterkmaeking der *Kalicuters*.

VI. By-

VI. Byſtant door *Johan de Leme* aen den Onderkoning verzocht.

VII. Verſcheide ſtormen der *Kalicuters*, om de Sterkte te bemachtigen.

VIII. Aenkomſte van *Kriſtoffel Juſart* tot byſtant der Sterkte, en het gene hy daer dede.

IX. Anderen byſtant, door den Onderkoning aen *Johan de Leme* gezonden.

X. Nieuwe inſtrumenten door de *Kalicuters* tegen de Sterkte gereet gemaekt, en het gene daer op volgde.

XI. Fortificatien der *Portugeezen* tot hun verweeringe.

XII. Inventien by de voorgaende gevoegt, om de Sterkte te overweldigen, en waer zy toe dienden.

XIII. *Hector Sylveira* en *Franſois Pereira* komen *Johan de Leme* te hulp.

XIV. Strijd tuſſchen de *Portugeezen* en *Kalicuters*, en wat daerna in 't beleg van de Sterkte volgde.

XV. Raed gehouden, en middelen door den Onderkoning gevolgt, om de *Portugeezen* by te ſtaen, en de vyanden te beſtrijden.

XVI. Slagh tuſſchen den Onderkoning en de *Kalicuters*, voor de Sterkte leggende, en hoe den uitſlagh daer van was.

XVII. De Sterkte van *Kalicut* door 't bevel des Onderkonings gerazeert.

XVIII. Wat de Koning van *Kalicut* na 't vertrek der *Portugeezen* dede.

XIX. Ontmoeting en ſlag ter Zee tuſſchen

George

George Albukerk en den Gouverneur van *Porqua*.

XX. Avontuur der *Portugeesche* Kapiteinen, uit de *Molukken* vertrocken, om naer 't Eyland van *Celebo* te gaen.

XXI. Verschillen tusschen *Antony Brit*, en *Garsias Henrik* in 't Eyland van *Ternate*, en wat 'er gebeurde.

XXII. Vertrek des Onderkonings van de Kust van *Malabar* naer *Kananor*.

XXIII. *Malabaren* door *George Tellio* in de Rivier van *Baccanor* geslagen.

XXIV. Doot en begraeffeniffe van *Henrik Menesez* den Onderkoning, met een kort verhael van zijn leven en deugden.

I. DEWIJL de Koning van Kalicut besloten hadde de Sterkte te bemachtigen / zoo nam hy voor / de gene / die daer op waren (indien het mogelijk was) in slaep te wiegen / om zulks daerna te lichter te wege te brengen. Hy zond ten dien einde aen den Onderkoning in Kochin eenen Verspieder / met naeme Lambeamorin, met eenen brief van credijt / om van Vrede te handelen / en op Papier te stellen d' Artikelen / die zy tot onderhoud desselven zouden bequaem vinden. Dit was om den Portugeezen al het nadenken des oorlogs t' ontnemen / en te beletten / dat zy de Sterkte van nootsakelijkheden / om een beleg uit te har-

den /

den / zouden verzoegen. Lambeamorin quam op het einde van May in de Haven van Kochin aen / presenteerde zijne credentybrieven / en zeide tegen den Onderkoning / dat hy van wegen den Koning van Kalicut last hadde / om van Vrede te spreeken: waer mede d' Onderkoning wel te vreden was / ten aenzien van den oorlogh / dien hy tegen den Koning van Kambaje dacht aen te vangen; en hy zeide tegens dezen Afgezonden / dat hy van vrede wou handelen / op voorwaerde dat men hem al het geschut / aen de Portugeezen behoorende / zou ter hand stellen / en al de Paraus van 't Rijk van *Kalicut*, anderfins was het verloren / over d' Artikelen van Vredemaeking te spreeken. Boven dit verzocht d' Onderkoning / dat men hem zou overleveren zeekere Mooren, door welkers aenstooken men eenige Portugeezen gedoot / en de Kerk van S. Thomas te Kranganor verbrant hadde / en datse een redelijke somme zouden betaelen / om deze Kerk weder op te bouwen. Lambeamorin keerde met dit antwoort weder te rug / beloovende dat hy den Koning / zijnen meester / alles zou doen toestemmen / en daerenboven stelde hy Artikelen by geschrift / van zijne hand onderteekent / die hy van Kalicut aen den Onderkoning stierde. Maer dit waren papiere beloften / en zonder eenig effect: want *Lambeamorin* en keerde niet wederom / noch schreef tot d' uitvoeringe der Artikelen niet met allen: ja noch te meer / de Koning / die nu den rechten tijd meende te hebben om den oorlogh te beginnen

ginnen (de winter in dat geweſt alreede begonnē zÿnde / invoegen dat Johan de Leme met geenen bystant geholpen kon worden) zond zÿnen Lieutenant Generael met twalef duizent mannen / om de Sterkte met eene gracht te omcingelen / van een der einden / alwaer zy zeewaerts uitziet / tot aen het ander / daerna met eene Voorschans om zÿn volck bedekteliÿk uit te zenden / en te beletten dat het geschut der Portugeezen hen niet quaeme te treffen. Hy vaerdigde te gelÿk eenen Renegaed af / zÿnde een Siciliaen van geboorte / die Legermeester en een Groot Insinjeur was / en die in het Leger der Turken, geduurende de belegering van Rhodes, was tegenwoordig geweest / drie jaeren voor dezen Oorlog van Kalicut. Deze geheele armade aen land gestegen / ging zich terstont rontom de Sterkte nederslaen / om kennisse van de plaets te nemen / zonder de pÿlen en musketschooten te spaeren. Doch nadien het geschut der Sterkte speelde / derfdenze niet te voorschÿn komen / maer hielden zich onder zeekere verballe muuren / die tamelÿk dicht daer by lagen. Johan de Leme, een onbeschroomt Ridder / vermaende terstont de Kapiteinen / die hem verzelden / om op de *Mooren* uit te vallen / om te toonen dat men hun niet ter werelt en vreesde: 't welk de Kapiteinen met hunne Musketiers deden met eene zoo reukelooze en moedige stoutheit / datse de vyanden dwongen in de Stad te wÿken; daerna keerden zy altemael weder in de Sterkte / die Leme met Materiaelen / nootsakelÿk om het buskruit te onder-

anderhanden/ voorzien hadde / en om de vreessen in der nood te kalfateren / wel onbewust zijnde van het gene korts daer aen gebeurde.

II. DEN volgenden morgen na deze schermutseling/ begonden de gravers der vyanden de gracht te graven / die zy eenigsins / geduurende den lesten oorlogh / begonnen hadden / en wilden de Sterkte van den eenen tot den anderen over besluiten. Leme twijffelende wat zy mochten voor hebben / poogde hun met alle mogelijke middelen te hinderen : en hoewel hy niet meer hadde dan drie honderd weerbaere soldaeten / en bequaem om de wapenen te voeren / zoo liet hy evenwel niet na / dagelijks te schermutseeren / daer de Portugeezen noit van wederom quamen/ of de vyanden hadden eenige van hun volk verloren. Maer zy waren in zulk een getal / dat hun werk vorderde / van voornemen zijnde zulks / het koste wat het wilde / ten einde te vrengen ; invoegen dat Leme begreep/ dat men door zulk eenen middel hem al de hope van bystant hou afsnyden. Om hier in te voorzien / raedden hem zijne Kapiteinen dat hy achter de Sterkte eenen dijk of aerde wal / die tamelijk breet was / zou opwerpen / en daer boven op een sterke palissade ; het gene naerstelijk des nachts en in weinig uuren verricht wert. Van toen af was 'er altijt wacht op deze wal / om te beletten dat 'er de vyanden het vyer in wierpen. En dewijl het Pakhuis / en den Tooren met Ammonitie buiten de Sterkte lagen / in groot gevaer om in brand gesteeken te worden / dede

Leme al wat 'er in was/ in de Sterkte overdzaegen : maer dit geſchiede met groote moeite/ ten aenzien van den wederſtant der vyanden/ die in het verhten / ſchoon zy 'er niet dan ſlagen wonnen / verhart wierden. Deze huizen geledigt zynde / hinderden de Portugeezen, die daer de wacht hielden / de vyanden geweldig / uit oorzaeke van de musketſchooten / daer zy de genen/ die de Sterkte te dicht naderden / bedekteliyk mede treften : en op den afwyk maekte Leme eenen pad / loopende tot in de gracht met veel vyerwerken / waer van 'er veele gedzand wierden / invoegen dat hy hun langen tyd tegen hield / eer zy dit werk voltrocken hadden. De Siciliaen begeerig om het werk te vorderen / dede houte heiningen oprechten/ zoodanig gevoegt zynde / dat de Gravers geduurig bedekteliyk arbeidden ; en aldus kon het geſchut noch de vyerwerken hun niet beſchadigen. Leme liet hierom van zyne ſchermutſeling niet af/ maer by gebrek van volk was hy eenige reizen / eerder dan hy wel wilde / gedwongen de wyk te nemen. In tegendeel had de Siciliaen zoo veel volks op de hand/ dat hy met de gracht dapper vorderde/ en hy begon een hoogte op te werpen / om daer op een ſtormbok en werk te ſtellen / dat bequaem was / om ſteenen en groote keyen in de Sterkte te werpen / geduurende den ſtorm / om de belegerden in 't repareeren te beletten. Maer hoewel Leme met den eerſten het voornemen van dezen Inſinjeur niet en achterhaelde / beſloot hy nietteminn met zyne Kapiteinen het voltrecken

ken van deze hoogte te beletten / en dede Vasque en George de Leme met vijftigh Soldaeten uittrecken tegen acht hondert mannen / die aen dit werk doende waren / waer van 'er eenige gedoot / en d' andere verdreven wierden / zonder dat de Portugeezen daer iets verloren hadden / behalve eenen soldaet / en twee gequetsten / die zy te rug voerden. Daerna quamen de vyanden weder / en verbolgden het werk met tweemael zoo veel arbeitslieden : maer Leme viel met zulk eene hevigheit op hun aen / en dede daer zulk eene bloedige slachting onder / dat zy deze Fortificatie t'eenemael lieten vaeren.

III. ONDERTUSSCHEN waren de Mooren van Kalicut geweldig verblijd / dat zy de Sterkte belegert zagen ; want de Koning voerde door hunnen raed dezen oorlogh / dien zy ook met al hunne middelen holpen om deze plaets te vermeesteren / hoopende dat zy / na 't verdelgen derzelver / hun aenzien / dat zy in d'Indien verloren hadden / weder bekomen zouden. Maer zy en dorsten voor de Naires niet een woord hier van reppen / dewijl hun dezelve zonder ophouden uitscholden / hun beschuldigende dat zy bequaem waren om oorlogh aen te stooken / en den Koning te brengen in 't gevaer van zijnen staet te verliezen / en dat dit geschil / tegen de Portugeezen verwekt / het gerief van de leefmiddelen wegh nam / en grooten en kleinen van honger dede sterven. De Koning van Kalicut des niet tegenstaende / begunstigde de Mooren, ten aenzien van hunne dicke beurs / waer

126 m

uit hy de middelen trok om den oorlogh te voe-
ren: want behalve dit / en indien de Mooren het
Rijk van Kalicut verlaeten hadden / zat deze Ko-
ning aen de grond / invoegen dat zy om hun ont-
ſagh / dat byna heel verloren was / weder te
winnen / met hem handelden om dezen oorlogh
op hunne koſten te onderhouden en te vervol-
gen. En dewijl zy wiſten dat zijne tegenwoor-
digheit de Sterkte noch meer benaeuwen zoude /
zoo baden zy hem naer Kalicut te gaen ; het
welk hy dede met een machtige Armade / en
quam daer in 't begin van Juny aen / vergezel-
ſchapt met veele Koningen en Heeren / zijne
bontgenooten. Daer wierden in de generaele
monſtering gevonden negentig duizent mannen /
behalve de *Mooren* en Naires, die een getal van
tien duizent muskettiers maekten / nevens de
menigte van 't geſchut om de Sterkte te be-
ſchieten. Soo haeſt als de Koning aen land ge-
ſtegen was / vermomde hy zich / en ging met
weinig volks de plaets bezichtigen / en ziende ee-
ne zoo kleine Sterkte / ſtont hy 'er over verſtelt /
dat men van een hand vol hout en ſteenen te ver-
overen zoo veel werks maekte. Waer op zijn
Veltmaerſchalk antwoordde / dat het hy ge-
mackelijker was / als de Koning oordeelde / de-
wijl de Portugeezen die zoo wel bewaerden / dat
de Kalicuters zouden mogen roemen dat ſe eenen
doorluchtigen aenſlagh ge-eindigt hadden / in-
dienze deze plaets binnen eenige weeken bemach-
tigden. De Koning zeide hier op / dat hy zich daer
meeſter van zou maeken / en dat hy niet dan tot
dezen

dezen einde zoo veel volks had medegebracht: voorts begaf hy zich naer 't Paleis / en dienzelven dag zond hy een bende Schutters rontom de Sterkte / die met musketten en grof geschut verjaegt wierden / en zy lieten 'er vijftig van hun volk zitten. De Siciliaen, om Johan de Leme spijt te doen / liet hem zeggen dat de Koning aengekomen was / wonderlijk de macht desselven verheffende; maer Leme gaf zoodanig een antwoord / dat deze Renegaed beschaemt bleef. Voorts / hoewel de vyanden hunne schermutselingen niet en vervolgden / hield Leme niet op / byna dagelijks uit te trecken tegen de genen / die nacht en dagh aen de gracht werkten / en maekte onder hun zoo veel alarmen / datse niet konden begrypen / hoe zulk eene kleine bende volks zoo veel te wege kon brengen. Daerna / Leme ziende dat de schermutseling aen de grachten hem van langer hand verdelgde / vernoegde hy zich zijne soldaeten te huisvesten in het Pakhuis en den Ammonity-toren / van waer zy doorgaens met het Kanon eenigen trefsten en nedermaekten. De Generael van d'Armade dit ziende / verzamelde eens zijne Konstapels / hen doende op order en zoo snedigh schieten van den middagh tot aen den avond / dat zy het geschut der Portugeezen braeken; en ten waere dat 'er een balk dwers gelegē hadde / waer door eenige stucken den vyand konden treffen / de Portugeezē waren in levensgevaer geweest; want zy zouden in die plaetsen gedoot zijn geworden / of van het groot getal der Besprингers overrompelt geweest

weest zijn / indienze voor den dagh gekomen waren. Maer hun geschut speelde voor hun zoo wel / dat de vyanden de wijk namen. Leme raetslaegde daetlijk met zijne Kapiteinen / of men dit Pakhuis en het ander huis diende te bewaeren. Het besluit was / dat men het vyer daer in zou steeken / om meerder zwarigheit voor te komen: en ter zelver uure wierdenze alle beide verbrant / tot groot genoegen van de vyanden / die van deze twee plaetsen zoo gefoolt waren geweest / en die zich verzeekerden datse hunne gracht nu lichter zouden opmaeken / wanneer al de Portugeezen in de Sterkte waren. Leme zijne Soldaeten gemonstert hebbende / vond / uitgenomen d'Edelingen en Kapiteinen / noch drie hondert mannen / waer van 'er eenige gequetst waren: daerna visiteerde hy den lijftocht / en bevond dat 'er noch voor een jaer zoet water was / behoudens dat het spaerzaem gebruikt wierde / waer voor hy zorge droeg / belettende dat de slaeven daer niet eenig vergif quamen in te werpen / en hy droeg 'er zelf de sleutel van. Men vond ook rijs voor een jaer / en eenigen anderen lijftocht voor een maend of daer ontrent. Daerenboven stelde hy zes wachtplaetsen onder 't beleid van Vasque de Leme, Antony de Sa, George de Leme, Roderik Melio, Johan Rabel, Antony Serpa, en Manuel de Far, nemende hem aengaende met eenige Edelingen den last op / om in den nood de zwakste plaetsen te versterken. En dewijl de Sterkte in 't vierkant gebout was / konden zy lichtelijk malkander zien en te hulpe komen.

IV. DEN

IV. DEN nacht volgende op het verbranden van het Pakhuis en het ander huis / arbeidden de wyanden zoo naerstig aen de gracht en de voorschanse / dat se het werk ten einde brachten / dat een yiek diep / en een steenworp van de Sterkte was ; en zy konden in de Gracht en de Voorschans wandelen / zonder datse van het geschut der Portugeezen konden geraekt worden. Zy hadden dit gedaen om twee wachtplaetsen met veel geschuts aen twee hoeken te stellen / om den bystant te verhinderen / dien men van den Zeekant aen die van de Sterkte zou kunnen doen. De dagh opkomende plantten zy aen de nooztzyde twee groote stucken / en begonden die tegen de Sterkte los te branden. Daerna maekten zy een andere batery op de plaets / daer de twee voorgemelde huizen gestaen hadden / en met een dubbelt Kanon / dat zy op de Portugeezen verovert / en om den regen met een dik dekſel / dat bequaem hoog stont / overdekt hadden ; beschooten zy den Tooren / waer in het buskruit was. In dezelve plaets was noch een ander dekſel / waer onder vier kanons gestelt waren / die tamelijk groote kogelen schoten tegen het stuk muurs / dat van het Bolwerk der Sterkte tot aen dien Kruidtooren strekte. Aen de zuidzyde wert een andere batery van zeven stucken gestelt / waer van op de vier steene kogelen / en op d'andere dzie gegoten kogelen gezet wierden / beschietende den muur van het Bolwerk. Ten Oosten wierden zeven groote stucken geschikt / vyf met steene / en twee met

gegote kogelen/en zy schoten op eenen muur tusschen het Bolwerk en den Kruittooren / en te gelijk op dit Bolwerk en de twee Toorens. Daer waren noch twee andere bateryen ten noozden en ten zuiden / yder met zes Kanons op raderen / om op de Schepen te treffen / die bystant uitter zee wilden bzengen ; en ondertusschen beschooten zy ook van dien kant de Sterkte : zynde alle deze baterycn van de Sterkte eenen steenwozp af. Het schieten begon den dertienden Jany / met het krieken van den dagh / met zulk een gebalder/ en zulk eenen dicken rook / dat men hooren noch zien konde : maer dooz d' onwetenheit en kleine ervarentheit der Konstapels waren dit altemael verlore schooten / om dat zy die of te laeg of te hoog deden : 't welk de belegeraers den moed zeer benam / en in tegendeel de belegerden meer dan te voren moed gaf.

V. DE meening der vyanden was / het geschut van de Sterkte met kogelen te doen bersten : niettemin bzochten zy dooz dit middel weinig te wege. 't Is waer / dat zy op eenen avond eenen schoot deden na de zyde der Stad / die eenige stucken van den muur / en de wachtklok vernielden ; maer terstont liepen de Portugeezen na de bzes toe / en kalfaterden deze schade / gelijk zy te voren aen veele andere plaetsen gedaen hadden. De Siciliaen dan / ziende dat de Koning van Kalicut half wanhopig was / ten aenzien van 't onvermogen zyner Konstapels / verzeekerde hem dat hy een werk zou toestellen / waer dooz men de Sterkte zou wegh nemen. Dit was

was een aerde hoogte / met steenen en gruis onder een gemengt door de groote naerstigheit der Graevers / voorgevende datse die soo hoog als de Sterkte souden brengen / om die van binnen daerna met steenen te overrompelen. In 't begin meenden de Portugeezen dat de vyanden de grachten wilden opvullen / om daerna de muuren met stormleederen te beklimmen ; en sy maekten derhalve veel granaeten / vyerpotten en vyerpylen gereet. Leme was uitermaten verstelt / ten aenzien van het groot getal der vyanden / en daer en was geen apparentie / dan van groote ontsteltenis voor hem en voor de sijnen / indien men eens hand tegen hand most vechten. Ondertusschen vergadert hy de Kapiteinen / door welkers raed besloten wert aen den Onderkoning te senden / om een versterking van hondert mannen / en eenig buskruit te bekomen / met een breet verhael van al wat 'er gepasseert was. Leme sond volgens dit besluit eenen expressen bode in een Almadie / hebbende toen geen ander vaertuig.

VI. DE nieuwigheden van dit beleg quamen ook den Onderkoning ter ooren / die vast wachtte dat de Koning van Kalicut d' Artikelen van vrede / by hem toegestaen en onderteekent / sou senden. Maer alles contrary hoorende / stont hy dapper verstelt : want de Winter was alreede begonnen / het regende geweldig / en het vaerwater was gevaerlijk / invorgen dat hy geenen onderstant derfde senden. Hoyts daer aen hoorde hy noch meer voor de waerheit / dat

Johan de Zeme dicht beſloten was/ en dat de vyanden vooꝛ hadden het einde daer af te zien / het koſte dan wat het wilde. Hy dede derhalve haerdig uitruſten twee Karaveelen / ſchepen / die in eenen gevaerlijken tocht bequaemer dan eenige andere waren. Ondertuſſchen quam d'Almadie op den tienden July in de Haven van Kochin aen / hebbende duizent perikelen op dezen tocht geleden. Toen hooꝛde d'Onderkoning van ſtuk tot ſtuk hoedanig het daer geſchapen ſtont / en daer op pꝛeſenteerden ettelijke Edellieden/ziende de noodſakelijkheit / zich vꝛywillig / om tot hulpe daer na toe te gaen; onder anderen Manuel Cernige, Eduard Fonſequa, en Kriſtoffel Iuſart, waer mede hondert en veertigh Portugeeſche ſoldaeten in twee Karaveelen / onder 't beleid van Iuſart, ſcheep gingen. Fonſequa ging in een andere Karaveel/ en zy liepen altemael op groot avontuer den dertienden July buiten 't Kanael van Kochin, met laſt om met alle neerſtigheit vooꝛt te vaeren / en dicht onder de Sterkte te naderen / en de bateryen / die aen dezen kant lagen / met hun geſchut te beſchieten. Dat zy vooꝛts / geduurende dit kanonneeren / in twee Paraus zouden gaen / die zy aen hunne Karaveelen gebonden medevoerden / en kruiſſen zouden / verwachtende het goet vinden van Johan de Zeme, zonder het welke hun verboden was aen land te komen. d' Onderkoning na 't vertrek van deze Karaveelen beducht zijnde / dat ſe aen den eenen of den anderen kant zouden gevaer loopen / en dat om den ongeſtadigen wind/

en

en niet by tijds te Kalicut zouden komen; invoegen dat de Sterkte onvoorzien zou blijven / zond 'er een Galjoot achter na / met zoo veel volks / als doenlijk was te vinden / onder 't geleide van Fransois Vasconsel, met last dat hy / indien de Sterkte door de Karaveelen noch niet ontset was / te Kananor aen Hektor Sylveira zou gaen zeggen / dat d' Onderkoning hem gebood Leme te ontsetten / om dat het hem veel lichter dan den Onderkoning ter hand stond. Ten zelven oogenblik vaerdigde hy eenen looper te land af / om Sylveira over al de byzonderheden van dit belegh te berichten / en van 't volck / dat daer tot hulpe na toe was: hem bevelende daer in Persoon na toe te gaen / en daer zoo veel soldaeten / lijfstocht / en voorraet ten oorloge te brengen / als doenlijk zou wezen.

VII. NA dat Leme om bystant gezonden hadde / deden de Mooren, geen gedult genoeg hebbende om hunne aerde hoogte op te maecken / eenen stormbok oprechten / om zwaere keysteenen in de Sterkte geweldelijk in te werpen / waer door zy de bolwerken en huizen zouden verbreeken. Zy begonnen zich op den eersten Augusti hier van te dienen / hagelende op den kruidtooren om dien ter aerde te werpen / en zy wierpen zes keysteenen d' een na d' ander met zulk een gewelt / dat de muraedje van een scheurde. Leme dit gewelt ziende / en dat het buskruit / dat in den tooren lagh / gevaer liep / liet het den zelven dagh in een ander bolwerk overdraegen / met groote moeite en gevaer van de gene / die

daer aen werkten. Deze Stormbok den tijd van vier dagen geblixemt hebbende / smeet een vierde part van den Tooren ter aerde / 't welk Leme ontstelde : maer Jaques Perez , opperkonstapel van de Sterkte / vertroostte hem / beloovende dat hy dezen stormbok met Godts hulpe zou nederstormen / en in stukken breken / en hier op stelde hy een kanon / en mikte zoo scherp / dat zijn belofte vervult wert / en daerenboven de splinters van den stormbok veele vyanden doodden / die dichte by stonden / om het vermelen van den Tooren te zien. Terstont vielen Leme en de zijnen op hunne knyen ter neder / Godt dankende voor een zoo groote gunste / en hy dede den geheelen nacht den alarm blaezen / en stierde Vasque en George de Leme met veertig soldaeten na buiten / die op de naeste vyanden uittrocken / welke zy van toen af dwongen / dat zy noch meer op hunne hoede mosten zijn / als te voren.

VIII. DE Karaveelen van Kochin vertrocken / hadden zulk eenen quaden tijd getreft / dat het mirakel was / dat se van de Zee niet verzwolgen wierden ; zoo hol en ongestuimig gingen de golven. Boven dit gevaer was 'er noch een / dat niet minder verdrietig viel in de Karaveelen zelve / te weten gebrek van zoet water : want de Soldaeten hadden zich zoo schielijk scheep begeven / dat niemant gedachte hadde om daer in te voorzien / denkende (om dat Kochin niet meer dan twintig mijlen van Kalicut was) dat de voorraed in de Karaveelen genoeg

zou

zou zijn; en dat zy / by manier van zeggen / dezen tocht zonder dzinken konden voleinden. Maer zy waren hier in bedzogen; want zy mosten vijf en twintig dagen gedult nemen / en tegen de razerny der winden en golven strijden; invoegen dat zy / zonder eenige regenblagen / van dozst zouden gestozven hebben / en noch wiert dit water zoo bitter en stinkende / als het eenige dagen bewaert was / dat men daer af niet dzinken konde. Eindelijk ontdekten zy Kalicut, alwaer Kristoffel Jusart d' eerste op den avond aenquam / en raekte met eenen bequaemen wind terstont in de Kanael / zijnde den volgenden dagh dooz Fonsequa gevolgt / die by gebzek van wind buiten op zee bleef. De komste van deze Karaveelen bzocht het leger der vyanden in alarm: en de genen / die de baterzen na de zee toe bewaerden / liepen tot de wapenen / om het landen aen de Portugeezen te beletten / die dooz hunne komste de belegerden geweldig verheugden. Als Leme Kristoffel Jusart in de Kanael vernam / liep hy gezwind na de poozt toe / en dede aen Jusart, vzeezende dat hy zou willen landen / een teken dat hy noch niet aen zou komen / om dat de gene / die de Zee verlieten / de doot recht in den mond liepen / dewijl zy dwars dooz zoo veel vyanden passeeren mosten. Hy wilde dan / dat dit aen land komen tot in der nacht zou uitgestelt wozden: maer de begeerte / die Jusart hadde om in de Sterkte te gaen / dede hem denken dat Leme hem aenmaende den oever te winnen; en dat hy / behalve dit / vzeeze hadde / ten aen-

zien van 't saizoen / dat een dzaeywind zijn Karaveel zou schocken / en tegen de kust aen stucken slaen. Hy gaf derhalve / zonder langer te toeven / of op Fonsequa te wachten / zijn voornemen aen tachtig soldaeten / die hy voerde / te kennen / waer van eenige verstelt zijnde / zwaerigheit maekten om aen land te gaen / en hem den wil des Onderkonings voorhielden: maer hy geen werk makende van hunne vermaeningen / verklaerde dat hy veel liever moedelijk alleen zou gaen / en dat die hem volgen wilde / vaerdig in de Parau zou springen / en de vreesachtige in de Karaveel zouden blijven. Vijf en dertig van het getal presenteerden hem gezelschap te houden: toen gingen zy in de Parau / en Jusart beval de genen / die overbleven / dat zy zonder ophouden met het geschut uit de Karaveel zouden schieten. Dit gezegt zijnde / springt hy met zijne soldaeten af / voer langs den oever bedekt met schutters en musketiers / bond zijn vaendel aen de snuit van de Parau / en liet een of tweemael de trompetten steeken / en wanneer die ophielden / schreeude hy en zijn volk dat het klonk / de matroozen met alle gewelt recht op de Sterkte aenroeiende. Toen begon het geschut der vyanden te donderen / en de musketkogelen als hagel te vliegen: niettemin Jusart en zijn volk naderden den oever een weinig ter zijden de Sterkte. De vyanden hadden derhalve gelegentheit hun te omcingelen / en zonder te wachten dat de Portugeezen aen land quamen / en in spijt van hun gewelt /

gewelt / gingen zy tamelijk verre met gebukten hoofde in 't water / en rukten als wilde beesten het vaendel en de twee trompetten / die buiten de Parau hingen / wegh / d' andere weerden zich tegen de Portugeezen met vuisten. Maer niet tegenstaende deze razernye / verdreven Jusart en zijne soldaeten deze besprингers / en sprongen altemael aen den waterkant af / alwaer zy wonder bedreven / en alsdoen twee matroozen verloren / met Johan Macedo, en Fernand Siqueira, die op de plaets gedoot wierden. Al d' andere wierden zwaer gequetst / en by naeme Manuel Cernige, die willende eenen / die zijn byzonder vrient was / ontsetten / eenen steek in zijn been kreeg / waer van hy eenige dagen daerna stierf. Jusart nu droeg zich zoo dapper / dat hy midden door de vyanden geraekt zijnde / voor de poort van de Sterkte quam / alwaer Johan en Vasque de Leme hem met tachtig soldaeten verwachtten. Toen begon het gevecht weder veel heftiger als te voren / om dat de vyanden / zonder iets op de doot te passen / in menigte en overhoop met de Portugeezen indrongen / achtende datse daerna een zoo bequaeme gelegentheit niet meer zouden kunnen aentreffen. Johan de Leme en d' andere droegen hun dapperder als men zou kunnen zeggen / en het was gelijk een mirakel / datse niet altemael op de plaets doot bleven / aengezien de vyanden in zulk eene verwoetheit aenquamen / dat het scheen datse alle moften verscheurt worden. Niettemin de Portugeezen bleven meester van

de

132 m

de poort / en Leme ging de leste daer in / reppende zijn geweer met zulk een gewelt en handigheit / dat de vyanden zich te vreden hielden hem van verre ontellijke pijlen toe te schieten / zonder hem te derven genaeken; en toen wierden 'er vier soldaeten / die voor hem gingen / gequetst. Al d' andere hadden byna hun deel van de slagen / zonder dat 'er evenwel meer dan de vyer bovengemelde op de plaetse gebleven waren. Voorts / zoo als Johan de Leme uit doodelijk gevaer geraekt was / most men van binnen weder aenvangen: want veele troepen der vyanden aen den Zeekant zoo vreed een gevecht ziende brochten terstont stormleederen aen een bolwerk / na de zijde der Stad / en begonden op te klimmen. De gene / die dezen hoek bewaerden / stelden zich te weer / zonder de vyerwerken te spaeren: niettemin de bespringers waren in zoo groot een getal / dat zy eindelijk zouden ingekomen hebben / indien Leme niet terstont was toegeloopen. Toen wierden de stormleederen afgestooten / en de beklimmers zoo qualijk gehandelt / datse geenen lust meer hadden / om voor de tweede mael weder te komen. En nadien 'er in de gracht veel dooden lagen / die metter tijd door den stank van hunne verrottinge de locht zouden bedorven hebben / zoo dede Leme door eenen Tolk op de vesting uitroepen / dat hy de bespringers vergunde de doode lichamen van hunne medegezellen wegh te dragen / beloovende op zijn trouwe / dat hy in 't allerminste hun niet en zou hinderen.

Zy

Zy quamen op dit woord/ en droegen de dooden wegh / waer van de belegerden alzoo wel te vreden waren / als de vyanden oorzaek hadden dit nieu verlies te beklagen.

IX. EDUARD Fonsequa ziende het gene Jusart gebeurt was / wachte tot dat de wind keeren zoude / om den volgenden dagh in de Kanael te komen / en naderde het land zoo dicht als hem mogelijk was. Dewijl hy nu den voorgaenden dagh gezien hadde / in wat gevaer Jusart en de zijnen gesteeken hadden / wilde hy 't zoo niet wagen / zonder eerst den wil van Johan de Leme te weten ; en ten dien einde schoot men eenen pijl / waer aen een brief gebonden was / op 't land / verzoekende dat men hun berichten zoude van 't gene dat 'er te doen stont. Leme dit geschrift hebbende / verzamelde zijne Kapiteinen / op welkers oordeel vast gestelt wert / dat Fonsequa niet zou aen land komen / om dat / indien hy in 't landen minder dan vijf hondert man hadde / het gevaer / ten aenzien van 's vyants armade / gewis en zeeker was : daer by noch komende / dat men uit de Sterkte geen hulpe konzenden / zijnde schier al de soldaeten gequetst / en rust van doen hebbende / om den storm / dienze verwachtten / af te staen / de vyanden de mijne maekende of zy de gracht wilden vullen / en hun aerde bolwerk opmaeken. Leme schreef dit aen Fonsequa, en aen den Onderkoning / gelijk ook Iusart dede : en men zond de Brieven aen eenige pylen gehecht tot aen de Karaveel : invoegen dat Fonsequa de wijk nam / en de Karaveel

veel van Iuſart mede nemende / vond hy by Kalicut den Kapitein Vaſconſel; uit wien hy 't beſluit des Onderkonings verſtaende / gaf hy hem een van de Karaveelen / om naer Kananor te gaen / en hield zijnen koers naer Kochin, alwaer hy op het einde van Auguſtus aenquam. d'Onderkoning de bzieven der belegerden ontfangen hebbende / wiert tooznig over Iuſart, die zijnen laſt niet gevolgt hadde: niettemin vergaf hy hem deze misdaet om den geluckigen uitſlagh. Doozts ziende van welk een belang dezen oozlogh was / en dat men nootſakelijk de Sterkte moſt te hulpe komen / en van den anderen kant het gevaer / dat'er in 't landen ſtak / beſloot hy eenen voozzichtigen en dapperen man te verkiezen / om daer in ozder te ſtellen. Franſois Pereira ſcheen hem bequaem; want hy was van een ſnedig verſtant / en een groot Krijgsman / en rijk / hebbende waer op hy ſpendeeren kon / en goeden middel om de ſoldaeten uit zijn beurs te vergelden. Hy hem den nood der dingen voozgehouden hebbende / bad hem dat hy 't ſecoers wilde geleiden / 't welk Pereira beloofde te doen / hoewel hy verlof hadde om op dat zelve jaer naer Portugael te keeren. Dat meer is / hy verſchoot den Onderkoning en den Treſorier des oozlogs de ſomme van tien duizent dukaten / om de koſten en buiten ozdinaere nootſakelijkheden te helpen betaelen. Terſtont bzocht d'Onderkoning ontrent vijf hondert man by een / die ſcheepgingen in de Karaveel van Fonſequa, in de ſchuit van Pieter Vieil, in eene Bark / en in twee Baljooten /

jooten / waer van d' eene in het afloopen een gedeelte van zijn gewand quyt raekende / liet Pereira / Generael van de Vloot / die achter / om in een Galjoen te stijgen. Maer dewijl d'andere Schepen sneller voortseilden / gaf d'Onderkoning het beleid over dezelve aen Antony Sylveira tot aen Kalicut, met last om te land te stijgen / indien het de gelegentheit toeliet / zonder op Pereira, die hun met zijn Galjoen volgde / te wachten. En dewijl d'Onderkoning door de brieven van Leme en Iusart wist / met wat middelen en stormwerken de vyanden zich beholpen / om de Sterkte te vernielen / zoo maekte hy zich vaerdig / om achter deze Vloot tot secoers te gaen.

X. DE Mooren, die den Koning van Kalicut dezen oorlogh in 't hooft gebracht hadden / stonden verlegen van spijt en schaemte / ziende dat al hun gewelt tegen de Portugeezen in rook verdween. Niettemin bedachten zy een nieu middel / te weten / twee stormbocken te zetten / den eenen aen de Faktorye / den anderen in een huis / alwaer te voren de smisse der Portugeezen was / en een bolwerksken voor yder Stormbok / om te beletten dat het geschut van de Sterkte dezelve niet en zou breken / gelijk het de eerste gebrooken hadde. Hebbende deze werken toegestelt / begonden zy met zulk een gewelt / en zoo dikwils te werpen / dat de Portugeezen door de Sterkte niet derfden gaen noch komen / uit oorzaek van de keyen / die hun van alle kanten op 't lijf vlogen. Jaques Perez, de meester van 't geschut /

13470

schut/ mikte met de kogelen / om hier in te voorzien / en dat zoo konstig / dat se vrand maekten ter plaetse daerze troffen : daerna schoot hy eenen Kanonschoot / des nachts op den vijftienden Augusti / zoo recht en gewis / dat hy het bolwerksken van de smisse trafte. Het vyer vatte terstont den Stormbok / en het was den vyanden onmogelijk dat te blusschen / zoo om de schielijkheit en 't gewelt desselven / als om de musketen roerschooten / die men uit de Sterkte recht op hun aenleidde / die zich om den vrand te blusschen te bloot gaven. Uit spijt over zulk een toeval beschoten de vyanden de Sterkte langen tijd / en Zeme antwoordde hun desgelijks / met verlies van wederzyde / maer noch ongelijk meer aen de zyde der vyanden / waer over de Koning zich begon te quellen / en meer dan te voren verdrietig te worden. Om dan de Portugeezen verbaert te maeken / dede hy zijn geheele Armade monsteren ; doende al de Compagnien voor de Sterkte trekken / van waer zy begroet wierden met eenige kanonschooten / die veelen van de onvoorzichtigste wegh namen. Ondertusschen wilde Zeme hun toonen / hoe weinig hy na hunne vravaden vraegde : en dede veele standaerts planten / op alle hoeken in de Sterkte opgerecht zijnde / daerna begonden de soldaeten met een geblaes van Trompetten te zingen en van vreugde te schreeuwen : 't welk den Koning van Kalicut zoo razende maekte / dat hy zwoer al de Portugeezen, die hy betrappen konde / in stucken te houwen ; en noch vertoevende / zoo begon

d'an-

d'andere Stormbok / die geheel gebleven was / het worpen van de keisteenen in de Sterkte te vervolgen / en het was den Geschutmeester niet mogelijk het vyer daer in te brengen / of denzelven onnut te maeken / gelijk den voorgaenden. De Mooren wederom / vreezende of de Koning t'eenemael verdriet mocht krijgen / en hun ten proop aen de Portugeezen geven / hielden niet op van nieuwe inventien te zoeken / om hem met hope te voeden: en ten dezen einde waren zy nacht en dagh ontrent den Siciliaen, die hun van verscheide modellen en aenslagen verzorgde. Onder anderen overleide hy het bolwerk van de Faktorye ten zuiden te doen ondergraven / en verzeekerde zich dat te doen opspringē / en een bequaeme bres voor de stormers te maekē / om in de Sterkte te komē. Maer om dat de aerde rontom deze Sterkte zandig was / en dat men daer geen Mijn kon maeken / dan met heel diep te graven / zoo rechte hy een verdek / op een werk van zes raderen op / om den Portugeezen 't gezicht daer af te benemen / en de tegenmijn te vermyden / ook om de Gravers te verbergen / en te beletten dat het zand afschoot en het werk vertraegde. En om dit te eerder te voltrecken / zoo hielden zy op van te arbeiden aen het aerde bolwerk / en liepen al na de Mijn toe / beginnende in der nacht: maer Godt wilde dat den voorgaenden nacht een zeeker Renegaed / die in het leger der vyanden was / van eenige knaeging in zijn geweten getroffen / de gracht naderde / en al zingende in Portugeesche taele tot verscheide

reizen

reizen aen de Schiltwacht begon te zeggen: Wacht u van onder wel. Leme verstont dit deuntje ten halven / en den volgenden dagh zagh hy het verdek en de andere werktuigen / daer hy te voren niet op toegezien noch gedacht hadde. De Raed besloot / dat men deze Mijne zou te schande maecken / 't welk verricht wiert / en de Hyanden gedwongen alles te verlaeten / weshalve de Koning al zijn blygeestigheit begon te verliezen / verwytende de Mooren, dat se hem in een Engte gestooten hadden / daer zy hem qualijk weder konden uit trecken. Zy in tegendeel baden hem / dat hy noch eenige dagen gedult zou nemen / hem verzeekerende dat zy de plaets zouden bemachtigen; dewijl het niet mogelijk was / dat een zoo kleinen hand vol volks het noch langer zou kunnen tegen houden. Zy groeven noch een andere Mijne / die na dat se gelijk d'eerste onnut gemaekt was / wierden de Graevers gebruikt om het aerden bolwerk te voleinden.

XI. DIT werk / dat uur aen uur toenam / brocht Leme in groot bedenken; want hy zagh wel dat de Hyanden hem dicht op 't lijf wilden komen / en dat zijn bederf zeeker ging / om dat hy te weinig volks hadde. Zoo als hy nu in zijnen geest bezigh was met hier iets op te verzinnen / zeide hem de Siciliaen, de vesting naderende om met hem te praeten / in de Spaensche taele / dat de Koning van Kalicut binnen weinige dagen de plaets in spijt der Portugeezen zou winnen. Leme dit propoost tot zijn voordeel nemende / en willende den Siciliaen

liaen de kap vullen / maekte den verbaesden / en vraegt hoe dit zou kunnen by komen? De Siciliaen, die zich hield als of hy medelijden met de belegerden hadde / zeide dat het door middel van dat aerden bolwerk geschieden zoude. Maer Leme veinsde hier geen werk van te maeken; zeggende wel te weten / waer hem de vyanden mede wilden verschricken; dat hy meer zoodanige inventien gezien / en alreede een middel gereet hadde om dit gewelt onnut te maeken / gelijk men ter tijd en plaetse zou zien. Na den afwijk des Siciliaens, maekte Leme de zaek den Kapiteinen deelachtig / en hy begon den volgenden nacht een schans toe te stellen / na de zijde daer de vyanden de aerde vast ophoogden / bindende alles met houte planken / die vast aen een gevoegt / en dwers op een geleit wierden / om tegen de Mooren aen te gaen / en hun het naderen te beletten. Zy in tegendeel stelden op hun aerde bolwerk houte planken toe / waer op een dubbel Kanon geplant wiert / dat den volgenden nacht eenige schooten dede / en treffende tegen een van de planken der schanse / dede de splinters daer uit vliegen / waer van Antony de Sa, en Iohan en Vasque de Leme gequetst wierden / en een Portugees wert 'er met eenen steenworp / komende uit den stormbok / gedoot. Voorts / de vyanden spaerden noch kruit noch kogelen / hoewel zy in't gemeen niet dan verlore schooten deden / zijnde zoo beestachtig / dat se met zulk een bullebak / de Portugeezen tot verzag meenden te vrengen. Maer niet tegenstaende hunne ver-

verhinderingen / zoo liet Leme den zelven nacht de ſchans noch opmaeken / en daer wierden terſtont eenige ſtukken geſchuts op geſtelt / na de hoogte van het aerde bolwerk der vyanden / waer voor de belegerden niet meer en vreesden / dan zy te voren gedaen hadden.

XII. DE Fortificatie der Portugeezen brocht de Mooren byna tot wanhope / ziende dat al hun arbeid zoo qualijk gelukte. Zy verzochten dan aen den Siciliaen eenige nieuwe inventie / waer op hy vaerdig order ſtelde; hy dede twee houte ſtellingen maeken na de hoogte van de Muuren der Sterkte / en van gelijke breette / de planken twee vingeren dik / van buiten met leer overdekt / en gerezen op dwerſſe balken / rollende op twalef wielen voort. Zy hadde een tamelijk hoog plankier / waerop eenige muskettiers waren / om door gaten / die daer bequamelijk toe gemaekt waren / op de ſoldaeten / die op de veſting waren / te ſchieten. Achter deze ſtellingen moſt een groote bende trecken / bedekt voor het geſchut der belegerden: daerna als de ſtellingen tegen den muur zouden aen ſtuiten / moſten zy de ſtormlederen zetten / ondertuſſchen dat hunne muskettiers de Portugeezen zouden verhinderen / die de ſtellingen om het leder / waer mede zy bekleed waren / niet zouden kunnen beſchadigen. Zoo als deze werktuigen vaſt / ſterk / en vraef toegerecht waren / het getal der beſtormers zeer groot / en der belegerden vyfter klein / ſcheen het / dat de Sterkte deze reize moſt bemachtigt worden: maer Leme uit den

gen genen / die de Mijne ontdekt hadde / al het geheim der stellingen verstaen hebbende / dede eenen geheelen dangh lang het huys beschieten / waer achter men deze werkstucken toestelde / waer van 'er een op gemaekt was. Dit schieten dede zulk een gewelt / dat de stellingen bloot geraekten / en die van binnen / om te beletten datse niet voort en gingen / volherdden den gantschen nacht met hun geschut los te branden / en wierden zelf door die van buiten geholpen. Zy begonden met het opgaen van den dagh een der stellingen voort te rollen / doende alle vyandelijke actien om te naderen en in te komen; 't welk licht scheen te zullen geschieden / zijnde de Portugeezen niet meer in getal dan honderd en sestig / die tot vechten bequaem waren / de andere / die 'er in 't begin van 't beleg waren / of doot / of zwaer gequetst zijnde. De Konstapel onderwijl stelde een van zijn grootste stucken zoo net op de maet / dat hy met den eersten schoot de stelling in stukken brak / doodende een deel van de gene / die zich daer in verborgen hielden / en van den troep / die achter aen volgde. d' Andere kanons dwongen de vyanden in aller haest de wijk te nemen / en verbrijzelden d' andere begonne stelling / invoegen dat zich de Mooren toen van hun voornemen verstekken zagen / en de Koning was zoo ontstelt / dat hy het beleg wilde opbreeken / verbiedende den Siciliaen dat hy eenig werktuig meer tegen de Portugeezen zou maeken (hoewel de Mooren baden / dat hy hun zou laten vervolgen) en hy

dede van het aerde bolwerk ophouden / bevelende dat men het met palmtacken en bieze matten zou decken. De Portugeezen dit ziende loften al hun geschut / en bliezen / tot teecken van vreugde / op de Trompetten / waer op de vyanden eenen alarm maekten / waenende dat het secoers was aengekomen / en des te meer / om dat de Mooren van Kochin geschreven hadden / dat d' Onderkoning ten eersten naer Kalicut t'zeil zou gaen. Sy beslooten derhalve / aengezien het de Koning niet goet vond dat men nieuwe werken zou maecken / een geheele andere manier te gebruiken / om de plaets spoedig meester te worden: invoegen datse nacht en dagh zonder ophouden Leme en zijn volk met alle mogelijke middelen bestormden. Dezen overlast en uitersten nood dwong de Portugeezen dat sy doorgaens de wapenen aen hielden / zijnde geplaegt van 't grof geschut / van musketschooten / pijlen / en keyen / waer van 'er eenige gequetst / en andere gedoot waren / en d' overgeblevene zoo afgemat van arbeit en behoeftigheit (want sy hadden vijf maenden achter een meest niet anders gegeten / dan rijs in water zonder zout gekookt / en om daer eenigen smaek in te vinden / kookten sy het 's avonts voor den aenstaenden dagh / invoegen dat het een weinig zerpigheit en smaek na zich trok) dat se weinig langer bestaen konden. Ondertusschen quam Antony Sylveira voor Kalicut, hebbende d' andere Kapiteinen / die met hem van Kochin vertrocken waren / achter zich gelaten / en sy hadden

den om het onweder niet voort gekunnen. Hy met eenen bequaemen wind in het Kanael gekomen / wierp 'er het anker uit: maer de vyanden zonden van d' ander zijde in een wachtplaets by den oever vijfhondert mannen / om zonder ophouden te schieten / en het landen te beletten. Sylveira willende toen weten wat hem te doen zou staen / zond eenen brief aen Johan de Leme door eenen zwemmer / die niet aen land kon komen / om dat de vyanden zoo met musketten schooten / en waer mede zy eenen anderen bode / den eersten volgende / doodden. Den volgenden nacht wert de derde gezonden / die aen land quam / en zijnen brief aen Leme bracht / die Sylveira verbood te landen / maer hem bad / dat hy hem / indien 't mogelijk wäre / kruid zou zenden. Sylveira zond hem drie tonnekens / die des nachts met groot gevaer gebracht wierden / met bericht dat d' Onderkoning wel haest tot bystant zou komen / 't welk de belegerden versterkte. Dewijl nu Sylveira alleen was / zeilde hy / na dat hy 't kruit gelevert hadde / weder naer Kochin, en gaf aen den Onderkoning reden van zijn doen / hem den Staet der Sterkte verhaelende / en hy vond 'er de Capiteinen van zijne vloot / die de Zee en stroomen daer weder in gejaegt hadden.

XIII. VASCONSEL naer Kananor gezonden zijnde / gelijk als 'er te voren verhaelt is / quam daer met groote moeielijkheit aen / en berichte Hector Sylveira van het goetvinden des Onderkonings: Maer Sylveira, die al eenige

dagen te voren gereet was / en by gebzek van een kloek Schip niet konde vertrecken/ging terstont na d' aenkomste van Vasconsel, met een zeker getal van soldaeten scheep / voerende de Karaveel van Vasconsel, een Galjoot / en vijf lichte Paraus met lijftocht en buskruit geladen / laetende aen den Kasteleín de begonne Sterkte / om die te doen verbolgen / bevolen. Hy quam op het einde van Augustus by Kalicut, en in het Kanael gekomen / wert dooz Johan de Leme gewaerschuwt / dat hy niet zou aen land komen. De vyanden denkende dat hy 't hier wagen wilde / deden op hem veele Kanonschooten / en stelden zich in groot getal langs den Oever in ozder. Hektor Sylveira beweegde zich van zijn plaets niet tot op den avond / en toen dede hy het geschut op het Galjoot / dat dooz uit voer / los vyanden / en ook op de Karaveel / beschietende de vyanden / ten einde datse geen acht op de Paraus zouden nemen / die op denzelven oogenblik uit voeren / om aen land te raeken / en zich recht tegen over de Poozt van de Sterkte begaven/alwaer hun Leme, verzelt met veertig soldaeten / verwachte. Deze Paraus waren met beschuit / zoute vleesch / visch / vzuchten en anderen lijftocht geladen / en ook met buskruit dooz de Konstapels en muskettiers. Leme wetende wat 'er dooz hulpe quam / en dat d' Onderkoning ten eersten zou aenkomen / liet Sylveira zeggẽ / dat het niet noodig was zyn volk te doen landen / om dat de Sterkte noch volks genoeg

genoeg hadde tot op de komste des Gouverneurs. Dezen geheelen nacht wiert besteet met lijftocht in de Sterkte te voeren / en van wederzijde te schieten. Hektor Sylveira ziende dat het niet noodig was in dit Kanael langer te toeven / quam van daer den volgenden dagh weder in Kananor. Van den anderen kant noodigde Johan de Leme, om de Kalicuters van spijt te doen bersten / den Renegaed op een banket / en dede hem van boven neder de vest in de gracht toewerpen dzie groote potten gezoute vleesch / en dzie kleine vatjes met versche salaede. De vyanden dit met verbaestheit aenziende / verstonden dat de Portugeezen van lijftocht voorzien waren / en toen wanhoopten zy dat se de Sterkte zouden kunnen inkrijgen / dewijlze zich te voren verzekerden zulks door uithongeren te wege te brengen / hebbende uit de Naires van de Faktorije verstaen / dat de Portugeezen niet anders dan Rijs te eten hadden. Na het vertrek van Sylveira, quam Fransois Pereira, hebbende dikwils in levensgevaer geweest / op het einde van September by het Kanael van Kalicut aen / verwachtende de andere Kapiteinen: en op den avond van zijne komste zond hy de Parau van zijn Galjoen met lijftocht en voorraet ten oorloge naer land toe / achtende dat Leme daer aen gebrek hadde. Dewijl nu de Maen zeer klaer stont / zoo ging hem Leme tegen / gelijk ook de vyanden deden / en daer begon / op het ontladen van deze Parau / een harde schermutseling / waer in vijf Portugeezen doot bleven / en Leme

wert met eenen musketschoot in zijn been getroffen: de Parau wert niettemin ontladen / en alles in de Sterkte gebracht / en de vyanden gedwongen de wijk te nemen. De Parau weder naer het Galjoen gezonden / wert Leme gewaerschuwt dat hy niet en zou landen; dewijl het wagen daer al te gevaerlijk was. Op den afwijk gevoelde Leme den schoot / dien hy ontfangen hadde / en hy most / na dat hy ingekomen was / te bedde gaen leggen / laetende den last van te gebieden aen George de Leme, die zich in deze schermutseling dapper gequeten hadde.

XIV. DRIE of vier dagen daerna / keerde Fransois Pereira wederom / dede de Parau naer land toe voeren met meer lijftocht dan d'eerste reis / en zond dezelve naer den noen op 't heetste van den dagh / achtende dat 'er toen minder gevaer was / om dat de vyanden in hunne Tenten lagen / zonder op zulk eene komste te denken. Die van de Sterkte en namen geen acht op deze Parau / niet denkende dat hun Pereira te dier uure lijftocht wou zenden: maer de vyanden ontdekten dezelve / en zonden daetlijk eenige Kapiteinen en Soldaeten naer den oever toe / om zich van de schuit / en het gene daer in was / meester te maecken. De Schiltwacht begon den alarm te slaen / waer op Vasque en George de Leme met sestig Portugeezen toeliepen: maer de Parau was alreede aen land / en wert terstont van de vyanden vast gehouden en gepsondert / die de Matroozen medevoerden / en eenige Soldaeten doot sloegen / die den lijftoc-

geleid

geleidden. Toen liepenze tegen malkanderen in / en daer was zulk een gevecht / dat Johan de Leme, te bedde leggende / de slagen hoorde / en zijne knechten riep / om te weten wat 'er te doen was. Maer daer was niemant ontrent hem / dan een slaef / die hem verhaelde 't geen 'er geburde. Hy lichte zich uit zijn bedde / en dede zich zetten voor de venster met yzere tralien / van waer hy het gevecht zagh ; maer daer niet kunnende na toe gaen / dede hy twee musketten brengen / van welke hy met het een schoot / onderwijl dat de slaef het ander lade / mickende zoo fir / dat hy / geduurende dit gevecht / dertig Kalicuters neder schoot / om dat se heel dicht by de Sterkte vochten ; zulks dat hy met verdriet de genen / die hy treffen wilde / uitkoos / schietende in zulk eenen troep / dat hy niet konde missen. Geduurende het gevecht doorstak Vasque de Leme den Hooftman der vyanden met een piek / 't welk hun aen 't loopen holp / en toen namen de Portugeezen de wijk / voerende George de Leme te rug / die aen zijn hooft met eenen musketschoot gequetst was / en die zijnen helm zoo dapper getroffen hadde / dat het bel boven zijn oog was afgeraekt. Zy weder ingekomen / most Johan de Leme weder te bed gaen leggen / om dat zijn quetsuur door dit leste geweld erger geworden was. Belangende Fransois Pereira, hy zond by gebrek van de Parau / in de Sterkte geen lijftocht meer / maer hield zich gerust. In tegendeel maekten de vyanden groot gerucht om de verovering van de Parau /

rau / en brochten zich weder in 't hooft / dat se de Sterkte zouden kunnen bemachtigen / weshalve zy dezelve op nieus bestormden / achtende dat Iohan de Leme doot was / om dat de Renegaed / braegende waer de Kapitein was / een soldaet tot antwoord gaf / dat hy om zijn quetsuur op zijn bed lagh en ruste. Dit den Koning van Kalicut en de Mooren aengedient zijnde / verblijde hun voor eenige dagen / houdende de doot van Leme zeeker / en dat zijn Soldaeten om die te verbergen / zeiden dat hy alleen maer ziek was. Om zich noch meer hier af te verzeekeren / raedden zy aen hunnen Spion / dat hy aen de belegerden zou verzoeken of hy mocht inkomen / om hunnen Kapitein te bezoeken. Als Leme van dit verzoek hoorde spreeken / twyfelende wat het voornemen der vyanden was / en om hun de zorge te benemen / zoo dede hy dezen Renegaed / met naeme Sebastiaen, inkomen / en zeide hem opentlijck uit / wat hy zich van zijn bezoek inbeelde / hem ernstig biddende daer van de waerheit te zeggen. Sebastiaen verklaerde dat de Koning van Kalicut, om dezen langen wederstant / Leme boven alle anderen haette / en dat dit uitzenden geschiet was / om dat de Koning zoo geweldig na zijn doot verlangde. Toen bad Leme Sebastiaen, hy zoude tegen den Koning zeggen / dat de doot van eenen Kapitein zijne zaeken weinig zou vorderen ; en dat al de genen / die na hem in de Sterkte overbleven / alzoo voorzichtig gebieden konden als hy / zijnde in zulker voegen ten oorlog afgerecht / dat de Kalicuters van

den

den eersten nieuwen Kapitein in de Sterkte meer afbreuk zouden lyden / dan zy noch van hem geleden hadden. En indien de Koning na de huit van Leme zoo begeerig was / hy bad hem / dat hy zelf in persoon den stoorm zou komen aenvangen : dat zijne tegenwoordigheit zou kunnen maecken / dat 'er de Mooren in quamen / en dan met Leme leefden gelijkse wilden : verzeekerende dien Koning van den anderen kant / dat hy met de eerste bejegening zijn best zou doen om hem lebendig te vangen / en gevangen naer Portugael te zenden / om daer over zijne verraderyen en schelmeryen gestraft te worden. Maer nadien hy zeeker wist dat die Koning niet belust was de Sterkte te naderen / zoo bad hy hem / dat hy niet op 't vaste land vluchten zoude / op dat men hem binnen Kalicut mocht gaen zoeken / en wakker met Kanon beschieten. Eindelijk vermaende Leme met een wijdloopige reden dezen Sebastiaen, dat hy zijn eerste Religie weder zou aennemen / beloovende hem weder in Portugael te voeren / en hem over zijne wederspannigheit pardon te verkrygen ; waer toe Sebastiaen niet verstaen wilde / maer de wijk nam / na dat hy / door 't bevel van Leme, geheel in 't nieu gesteeken was. Buiten de Sterkte zijnde / vertoonde hy zich aen den Koning / en verhaelde hem het bovengemelde / 't welk den oorlogh veel hevliger ontstak dan te voren / zulks dat de belegerden dagh voor dagh eenigen stoorm uitstonden ; en door dit geduurig loven waren zy zoo geweldig afgemat / dat zy

t'eenemael begonden te bezwijken. De vyanden staken op eenen nacht den brand in het houten bolwerk/ dat hun belette de poort van de Sterkte te naderen. Vasque de Leme, die toen commandeerde/ liep daetlijk toe om den brand te dempen/ daer de vyanden zich tegen aen stelden/ en toen ontstak het gevecht veel heftiger/ dan men zou kunnen denken. Johan de Leme, die noch niet genezen was/ hoorende hoe de zaeken stonden/ liet zich aen het bolwerk brengen tegen 't goetvinden van een ygelijk/ en liet terstont met kracht aerde brengen/ om den brand daer mede te smooren; want het water holp hier niet/ en de Portugeezen mochten hier niet lang marren/ om dat de vlam aenwies/ en dat de vyanden zochten in te komen. Maer zoo als de Portugeezen hun verderf voor oogen zagen/ komt juist Hektor Sylveira daer aen. Hy was Kapitein van Kananor in het afwezen van Simon Menesez, die eenige moeielijke woorden met den Onderkoning gehad hebbende/ van Kochin vertrok/ wederkeerende tot zijn bewint in Kananor, 't welk Sylveira in zijn afwezen waer nam. Sylveira niet te doen wetende/ besloot naer de Haven van Kalicut te gaen/ om met zijne middelen de belegerden te helpen/ en op den Onderkoning te wachten/ die nu gereet stont om t'zeil te gaen. Hy steeg dan in het Baljoot van Vasconsel, voerende ook de Karaveel/ en eenige Paraus. Zijnde dicht by de Haven/ zagh hy den brand van het bolwerk/ en vernemende dat het in de Sterkte was/ naderde hy zoo spoedig

dig als hy konde / het land / en begon zijn geschut los te branden. Dit nieu gebalder dede de byanden denken / dat d'Onderkoning naby was; want men had hun van Kochin de weet gedaen / dat hy vertrocken was om dit beleg op te slaen. In dit vermoeden liepen de genen / die rontom het bolwerk waren / om te beletten dat de Portugeezen het vyer niet zouden dempen / en de andere Soldaeten van al de wachtplaetsen / die op verscheide plaetsen lagen / terstont na den zeekant toe. De Portugeezen toen van het gevecht ontslagen zijnde / bluften de vlam uit / en de byanden waekten den gantschen nacht over / denkende dat de genen / die op zee waren / aen land mosten komen. Maer zy en quamen noch toen noch daerna niet af / en dat door den raed van Leme, die hun eenen brief zond / die aen eenen pijl vast was. Den volgenden dagh ontrent den avond liet Sylveira het geschut van al zijne Schepen op de byanden los branden / en ondertusschen zond hy die van de Sterkte lijftocht en buskruit / die het zelve rustig innamen. Hy berichte hun ook dat d'Onderkoning zich gereet maekte / om hun te hulp te komen / en dat hy daerom niet uit de Haven wilde vertrecken / maer gezint was d'armade daer te verwachten: doch indien zy gebrek van eenige soldaeten hadden / hy wilde op het eerste bevel / in spijt der byanden / aen land komen. Na verloop van eenige dagen quam in dezelve Haven Pieter de Far, die eene Vloot Fusten / van Goa vertrocken / voerde / in dewelke veele Portugeezen waren / zijnde

in de Stad Goa getrout en woonachtig / die met dit secours op hun eigen kosten gekomen waren. Ja zelf zoo haest sy de tijding van het beleg der Sterkte hoorden / verzochten sy / schoon of het ook in dat gewest in 't hartje van den winter was / aen Fransois de Sa, dat hy hun geleiden wilde / en gingen scheep ontrent het einde van Julius / hebbende niet eer aen de Haven van Kalicut, om het onweder en d' ongestuimige winden / kunnen geraken. Deze Vloot van Goa, met die van Sylveira vertoonde een tamelijk groote armade ter zee: ook zagen toen de Mooren datse heel gemuilbant waren / ziende dat men niets meer tegen de sterkte most ondernemen. De belegerden noodigden hun tot den storm / hun bespottende / en hun begroetende met veele Kanonscheuten / gelijk ook die van de Vloot dedē: 't welk de by andē razende dol maekte / en de Mooren zoo beschaemt / dat se den neus niet in de lucht derfden steeken / zoo zeer brak deze belegering hun aenzien. De Koning van Kalicut zoo vol spijt als d' andere / verdoekte de Mooren, en hunnen raed: niettemin ziende dat hier anders geen stellen aen was / maekte hy zich gereet om den Onderkoning te bestrijden.

XV. d'ONDERKONING wist nu door verscheide tijdingen / die te Kochin quamen / dat de belegerden gevictaljeert / en met versch volk verzien waren: dit stelde hem gerust / daer hy anders te voren dapper verstelt was om de verscheide geruchten / die daer van liepen. Hy besloot ondertusschen daer tot by-

stant

stant te gaen / zoo haest als de tijd daer toe bequaem zou wezen / en met eene armade / die de Grootheit eens Onderkonings van d' Indien betaemde; 't welk hy / om dat de Zee te ongestuimig was / niet doen en konde; dewijl zijne Vloot / hy zulks in 't midden van den Winter waegende / buiten het gevaer van schipbreuke / zou gekrenkt en half gebroken zijn / eer datse aen de Haven van Kalicut was. Zoodanig een ongelegentheit was toen van al te gevaerlijk een gevolg / en men most op het onzeeker niet t' zeil gaen / zoo wel ten aenzien van d' eere / als om het voordeel van de zaeken des Konings van Portugael. Hier by quam noch dat de Koning van Kalicut en de Mooren zoo machtig en hoogmoedig waren / dat / zoo zy hem niet weinig volk verzelt zagen / zy meer gerucht dan oit te voren zouden maeken; dat in tegendeel een volkome Armade hun hoogmoed zou breeken / en de Portugeezen by al d' Indiaenen ontsaghelijk maken. Hy vertrok dan in 't begin van October / voerende in zijne Vloot ontrent twee duizent Portugeezen, onder 't beleid van veele Kapiteinen / waer onder de voornaemste waren George Menesez, Tristan Noronja, Alfonsus Menesez, George Tellio, Pieter de Castel blanc, Johan Melio de Sylves, Jaques de Leme; Antony Sylveira, Manuel Macedo, George Castro, Henrik Macedo, George Kapral, Antony d' Azevedo, Eduard Fonsequa, Fernand de Leme, Antony de Sylves, George Vasconsel, Antony de Leme, Rodrik d' Aranja, Antony Person, en ande-

ren / die ontrent den vijftienden October by de Haven van Kalicut aen quamen ; en toen wert'er met al het geſchut van de Vloot en de Sterkte een ſalve geſchoten / met geklank van Trompetten / Pypen / en Trommelen. Het gerucht was zoodanig / dat de vyanden / meenende dat d' Onderkoning aen land wou komen / altemael na den Oever liepen / doende al hun geſchut / dat langs de Zee geplant was / los vyanden : de Portugeezen antwoordden van gelijken / invoegen dat de reſt van den dagh met verlies van kruit en kogelen paſſeerde. Maer den volgenden morgen de vyanden zich met al hun macht zoo dicht aen de Sterkte vindende / begonden weder met al hun geſchut / en voornamelijk van den ſtormbok / te ſchieten. Deze furye over zijnde / monſterden zy langs den Oever hunne boogſchutters te voet / de musketiers / piekeniers / en die Javelynen droegen / treckende langs de Kuſt in goede order en verſchrickelijk getier voor de Portugeezen , die uit hunne ſchepen dit machtig Heirleger / waer in negentig duizent mannen waren / ontdekten : want hoewel 'er veelen in 't gevecht gebleven waren / hunne plaetſen wierden terſtont verbult / invoegen dat het eerſte getal doorgaens in zijn geheel bleef. d' Onderkoning verheugt zijnde / dat hy wiſt met hoe veel en hoedanig een volk hy te doen hadde / dede op hun eenige Kanonſchooten : maer die van de Sterkte moſten zich na de mate dat zy de wijk namen / verweeren / invoegen dat zy dien geheelen dagh gemoeit

wier-

wierden. D' Onderkoning / niet tegenſtaende hunne menigte / volherdde in zijn voorneмen om hun te bevechten / hebbende dezen aerd / dat hem zijn hart in de grootſte gevaeren groeide; en hoe een aenſlagh periculeuſer was / hoe hy meer de hand daer aen zocht te houden / verzelt zijnde met de eigenſchappen der Krygsoverſten / te weten / voorzichtigheit / wijs beſluit / dappere uitvoering / vaerdige hulpe / vlijtige wackerheit en vrolijckheit / om zijne ſoldaeten in plicht te houden / en voorzienigheit op alle zwaerigheden / die in het gevecht mochten voorvallen. Hy had beſlooten den zeventienden October ſlagh te leveren; maer hy ſtelde het uit / om dat de Koning van Portugael hem door expreſſe brieven gebood / dat hy niet ſlaen zoude ter zee of te lande / ten waere hy eerſt al de Kapiteinen van zijn armade by een hadde / om hun oordeel te hooren / en de meeſte ſtemmen te volgen. Volgens dit wert de raed der Kapiteinen / Edelingen / en voornaemſten van de Vloote by een vergadert / waer aen d' Onderkoning een wijdluftig verhael dede van het gene men voor oogen zagh / verzoekende daer op een rechtſinnige meeninge / en vrypoſtig overleg. Sy waren ſchier alle van gevoelen / dat men noch ſlagh moſt leveren noch verwachten / om dat de vyanden in zulk een getal waren / dat het voor de Portugeezen onmogelijk was / zich uit het midden van zoo veel volks te redden: dat men te land moſt ſtijgen / recht tegen den mond van hun geſchut aen: en dat den oever ongaef was / vol rot-

rotſen/ en hoog / en met de baren beſpoelt ; in-
voegen dat het onmogelijk zou wezen dzoog-
voets aen land te komen / ja dat de Portugeezen
zouden om hals zijn / eer datſe konden aen 't
vechten komen : dat men dus op eenen dagh den
ſtaet des Konings van Portugael in d' Indien zou
verliezen / een zaek die vzy van meer belang
was dan de Sterkte van Kalicut, en dat het be-
ter ware zulk een plaets te verlaeten / dan zich
zoo in de waegſchael te zetten. Dit gevoelen
van 't meerendeel toegeſtaen / wert alleen dooz
vier mannen tegen geſpzoken/ te weten/ Antony
d'Azevedo, Franſois Pereira, Hektor Sylveira,
Manuel Macedo. Zy vzochten vooz hunne re-
denen by / dat de Staet van Portugael in d' In-
dien, by gebzek van ſtrijden / noit zoo dicht aen
haer bederf was geweeſt/ als toen : dat indien de
Portugeezen oit gelegentheit gehad hadden om
ſlagh te leveren / het vooz deze reis was : dat
men meer met niet te vechten verliezen zoude /
om dat men dus het ontzagh/dat de Portugeezen
in geheel Hoog- en Neder-Indien hadden begin-
nen te verliezen / t'eenemael zou vernietigen :
dat de Koning van Kalicut niet meer zou kun-
nen betoomt wozden / indien men hem deze reis
niet en kaſtijde : dat de Mooren, na dat zy de
belegerde Sterkte verdelgt hadden / even alzoo
zouden doen met al d' andere / en eindelijk de
Portugeezen dwingen hunne veroberingen en
koophandel te verlaeten : dat men / zijn be-
doende / goede hope moſt hebben / en aen de
ſchoone Victorien van Pasjekus gedenken / die
me-

met zoo weinig Soldaeten verzelt zijnde / den hoogmoed des Konings van Kalicut gekneust hadde. Iohan de Leme zond zijn gevoelen by geschrift / en raedde den Onderkoning slagh te leveren. Maer hoewel de redenen van deze vijf Kapiteinen volmaekter scheenen / niettemin stemde d'Onderkoning dezelve niet toe / dewijl het ander oordeel ongelijk meerder stemmen hadde. Evenwel men besloot niet volkomelijk den strijd achter te laeten / maer de Raed wert afgebroken / laetende het besluit in twijffel hangen / en d'Onderkoning beelde zich in / dat de naeste by een komste het gevoelen van Azevedo zou volgen: waer na hy zeer verlangde / om de Mooren, die geduurende zijn Gouvernement / de Sterkte hadden derven belegeren / te kastijden. Maer om dat 'er zoo veel strijdige stemmen waren / kon hy hier zoo lichtelijk niet toe komen / zijnde te kort gehouden door het bevel des Konings / die wilde / dat men zich na de meerderheit van stemmen zou reguleren. Aldus verlengde hy den tijd / om te zien / of de gemoederen niet zouden veranderen / en hield vijf of zes mael raed / alwaer de Kapiteinen by hun eerste zeggen bleven: en hy stelde voorzichtig de zaeken tot een andere reis uit / zonder iets te besluiten. Ondertusschen deden de vyanden schrickelijke stormen op de Sterkte / om te betoonen datse na den Onderkoning niet en vraegden / die alle nacht lijftocht aen de belegerden zond. Eens onder anderen had George Menesez, voerende een schuit met lijftocht geladen / dezelve niet zoo ras ont-

ontladen / of de vyanden quamen hem in groot getal aenvallen met musketſchooten / pylen / en vyerballen / dat in den duiſteren nacht verbaerlijk ſtont ; zelf gingen 'er veele in 't water met yzere haeken / om de ſchuit te wederhouden : maer George redde zich uit hunne handen / na dat hy 'er eenigen af gedoot hadde / en vzacht al de genen / die in de ſchuit waren / gequetſt wederom. Antony d'Azevedo , die van gevoelen was dat men moſt ſlaen / ziende het wederſtreven der andere Kapiteinen / berichte Johan de Leme van deze ſtrijdige meeningen / hem ernſtelijk biddende / dat hy / zoo 't mogelijk was / by ſchoonen dagh op de vyanden zou uitvallen / op dat / dezelve in route geſlagen zijnde (gelijk hy zich daer van verzeekerde) d' Onderkoning verſtaen zoude / dat zyl lieden verdoolt waren / die in hun gevoelen ſtreden om niet te ſtrijden ; en dat men een ander beſluit moſt nemen. Zijn vzief wert 's nachts dooz eenen dienaer beſtelt / die denzelven met een koozdeken om zijnen hals hing / en in waſch rolde / op dat hy van het water niet dooznweekt zou wozden. Leme was met dezen raed van Azevedo wel in zijn ſchik / riep eenige Edelingen te zamen / en raetſlaegde met hun / om eenen uitval te doen op de wachtplaetſe der vyanden ten zuiden gelegen / alwaer minder ſoldaeten dan op d'andere waren / ozdeneerende aen George Vaſconſel , dat hy den volgenden dagh na de noen met vijftig musketiers zou uittrecken / om te ſlaen / en daerna by Leme de wijk nemen / die hem verſterken moſt. Onderwijl

dat

dat Vasconsel uittrok / zoo gebood Leme aen de genen / die in de Sterkte overig waren / datse andere wachtplaetsen zonder ophouden zouden beschieten / om de genen / die daer op waren / te wederhouden / en hun te beletten datse 't schieten van Vasconsel zouden hooren / op datse hunne medegezellen niet te hulpe quamen. Het geschiede gelijk Leme dacht: want Vasconsel een dapper man / en zijne soldaeten een groothertig volk zijnde / stieten met zulk een gewelt op de vyanden aen / dat dezelve den rug boden / verlaetende de wachtplaetse / en eenige van hunne medegezellen / die daer doot bleven. De Portugeezen namen eenige kleine stucken / die daer lagen / mede: maer op hunnen afwijk wierden zy aengevallen door eenen grooten troep / die op het gerucht der vluchtelingen vergaimert was / en toen most men weder beginnen te vechten: invoegen dat Vasconsel en zijne Soldaeten / indien Leme niet te hulpe gekomen was / elendig daer aen vast zouden geweest hebben. In dit gevecht kreeg Leme eenen musketschoot aen de schouder / die alleen de huit maer kratste / zonder andere zwarigheit. George Diaze, Commissaris van den voorraet der Sterkte / bleef doot: ondertusschen schoot het geschut op d' andere wachtplaetsen / en onder dit rumoer nam Leme de wijk met zijne soldaeten / waer van 'er eenige gequetst waren. d' Onderkoning schepte een wonderlijk genoegen in dezen aenslagh / en zagh baerblijkelijk dat 'er geen groote Armade van doen was / om de vyanden te verdelgen / die

t'eene-

t'eenemael waren geſlagen geweeſt/indien Leme maer ſtercker van volk geweeſt hadde ; en toen beſloot hy by zich zelven ſlagh te leveren. De genen / die een ander gebocken hadden / waren vol ſpijt / lydende met ongedult dat men zoo liſtig 't bevel des Konings vernietigde / die wilde dat de zaeken na de meeſte ſtemmen zouden beſtiert worden. Niettemin d' Onderkoning in zijn bedenken volherdende / ſchreef heimelijk aen Johan de Leme, hem bedankende over zoo veel moeite / als hy genomen hadde / met al d' andere / die zich zoo dapper queten. Voorts bad hem d' Onderkoning / hy zoude aen hem verzoecken / dat de Armade / indien hy zulks voor goet keurde / te land ſteeg / om de macht des Konings van Kalicut te beſtrijden / en aen welken hoek de troepen met het minſte ongerief zouden kunnen afſtijgen. Leme antwoordde dat d'Onderkoning moſt ſlaen / dat hy noit anders zou oordeelen / en hy zond George Leme om deze boodſchap te brengen : maer d' Almadie van George racckte door eenen kanonſchoot der byanden aen ſtarden ; want zy ſchooten den gantſchen nacht door / verlore ſchooten op zee / om de Paraus te beletten / dat zy de Sterkte naderen / of van daer na de Vloot zouden gaen. George en zijn Bootsman ſprongen in zee / en zwommen tot aen d'eerſte Schepen / alwaer zy opgehaelt wierden / en George aen 't Galjoen des Onderkonings gebracht / by wien hy een deel van den nacht paſſeerde / met over d'avontuuren van het belegh / en andere byzonderheden van

dezen

dezen oorlogh te spreeken ; invoegen dat d'Onderkoning tot den slagh resolveerde. Volgens dit vergaderde hy des morgens den Raed by een / niet om hun oordeel af te vragen / maer om aen al de Kapiteinen te verklaeren / dat hy wilde te land stygen / en de vyanden slagh leveren. Niettemin / om de genen / die tot noch toe anders van gevoelen waren / te vreden te stellen / sprak hy hun / daerze altemael by een waren / met deze of diergelijke woorden aen: Het gebeurt dikwils, dat ons oordeel bedrogen wort, achtende valsch het gene waerachtig is, en de logen voor de waerheit aennemende, en noch te meer, om dat wy veel dingen verrichten, die recht tegen onze meeninge strijden: weshalve wy altijt den wille Godts behooren voor aen te stellen, op dat hy door zijne barmhertigheit den uitslagh van ons bestaen tot zijne glorie schicke. Ik heb derhalve in al deze bezigheit des oorlogs tegen onze vyanden, mijn begeerte gebogen onder de wijsheit en wil des Almachtigen, en gebeden dat hy alles tot vorderinge van zijnen dienst zou gelieven te keeren. In deze hope heb ik eenige dagen getoeft, zonder te besluiten, of ik my naer uw oordeel most schicken, 't welk voortkomt uit eene voorzienigheit en goeden wil, dien ik in u allen bespeure. Want ik weet niet alleen van hooren zeggen, maer om dat ik het zelfs met oogen gezien hebbe, dat uwe dapperheit zich op veele plaetsen met aenmerkelijke uitkomsten vertoont heeft: en ik maek zwaerigheit uw oordeel te verlaeren, geloovende dat gy niet zonder groote

over-

overwegingen my komt te raden, dat ik niet zoude ſlaen. Maer van den anderen kant dunkt my, als ik uwe redenen wel overwege, dat 'er in dit oordeel een puure menſchelijke doolinge ſteekt: want op dit punt ſtaende, dat de vyanden, by ons te vergelijken, in groot getal zijn, zoo weet gy immers, dat door minder volk, als wy zijn, het welk ik niet en hoeve te noemen, d'*Indien*, en andere Lantſchappen verovert zijn, ſlagen gewonnen, en gedenkwaerdige victorien op de *Mooren*, die alzoo braef en wel als zy lieden toegeruſt en geſterkt waren, bekomen. Ik geloove dan, dewijl wy het recht aen onze zijde hebben, dat Godt ons helpen zal, gelijk hy ook in het gepaſſeerde gedaen heeft, en dat, wy op hem betrouwende, ons de verwinninge zal gebeuren. Men moet deze zorge dat wy zullen geſlagen worden, en datmen den Staet van d'*Indien* wagen zal, onder de voet ſmijten. In tegendeel, ik houde dat het geheel anders, dan gy vreeſt, zal uitvallen; want eenige dagen getoeft hebbende, om te weten of 'er eenige gelegentheit zou voorvallen om zulks te denken, heb ik verſtaen uit de vlucht van de vyanden, door den Kapitein *Leme* aengetaſt zijnde, dat wy hun meeſter zijn. Mijn reden is, dewijl zoo weinig ſoldaeten, overhoop uit treckende, veel meer volks dan zy lieden in route geſlagen hebben; wat zullen wy, met order te velde komende, en vechtende, te wege brengen? Weshalve, mijn Heeren, ik u bidde van gevoelen te veranderen, en goet te vinden dat wy ſlagh leveren; want aengaende my ik ben geheel

geheel van deze meeninge. De Kapiteinen begonden toen altemael te zeggen / dewijl het hem goet docht / dat het dan met Godt geschiede / en dat men de vyanden zou gaen vinden / waer van hun d' Onderkoning wel hartelijk bedankte: daerna wert 'er / volgens het gene Johan de Leme geschreven hadde / vast gestelt / dat Hektor Sylveira met drie honderd uitgelezene Soldaeten in de Sterkte zou gaen / en dat zy den nacht daer aen op de vyanden zouden uittrecken een weinig voor den dagh / op welks opgaen in den mars van het Galjoen vier vyeren zouden gemaekt worden ; daerna zou men eenen kanonschoot doen / en men zou drie vyeren maecken / waer uit die van de Sterkte zouden verstaen / dat d' Onderkoning toen naden oever toe voer. Dat men voorts na de gedempte vyeren / de trompet op het houten bolwerk zou steecken / waer van men terstont de Poort aen Fransois Morales zou openen / en aen twintig van de beste soldaeten / met vyerballen voorzien / om die in de wacht plaetse van den Stormbok te werpen / op dat de vyanden werk hadden / en derwaerts gelokt wierden. Ten zelven oogenblik zou Sylveira met zijne drie honderd mannen uit trecken / om de genen / die in de zuid plaetsen gehuist waren / te bespringen: Johan de Leme zou met zijn volk den aenval ten Noorden doen / d' Onderkoning ten Oosten / ondertusschen dat het geschut van de Sterkte die van 't Westen beschieten zoude.

XVI. DIT beslut vast gestelt zijnde / zonde

de Koning op den avond eenige Kapiteinen uit / om den oever / zoo dicht als mogelijk was / te naderen/en hun geschut los te branden/op dat se de vyanden zouden beletten Sylveira en zijne soldaeten in 't landen te bespringen. Onderwijl dat deze stucken speelden / lande Sylveira alleen met hondert en vijftig mannen; want d' Onderkoning wilde niet / dat hy 'er dien nacht meer voeren zoude / om te eerder en zonder gevaer in de Sterkte te komen / 't welk hy met een grooter menigte niet zoo gemackelijk zou kunnen verrichten. De vyanden de genen ziende / die den oever wonnen / en hun om het geschut niet derwende gemoeten / waenden veel te verrichten met het haere los te branden / en veele musketschooten te doen: maer dit waren zoo veel verlore schooten; want Sylveira en zijn volk quamen behouden in de Sterkte / gelijk ook den volgenden nacht noch andere hondert en vijftigh mannen / onder 't geleide van Jaques de Leme, en door eene zelve loosheit. Den nacht daer aen / die de leste van October was / maekten zich de Portugeezen, zoo wel in de Sterkte als in de Vloote / tot den slagh gereet / en d' Onderkoning / na dat het teken gegeven was / liet met zijn geheele Vloot / waer in zestien hondert soldaeten waren / naer landroeien. George Menesez en George Tellio, dappere Kapiteinen / trocken voor uit / een yder met sestig mannen / versien met hantgranaten / om d' eerste / die hun het landen zouden komen beletten / te branden / en hen door zulk eenen mi-

del

del te ſtuiten. d' Andere Kapiteinen en Edelingen hielden hun by den Onderkoning en den Koninklijken Standaert. Op het tweede byerteeken/ 't welk te kennen gaf/ dat d' Onderkoning naderde/ dede Johan de Leme op het houten bolwerk een Trompet blazen/ waer op de vyanden geen acht ſloegen; dewijl men den gantſchen nacht niet gedaen hadde/ dan in de Sterkte trompetten/ en zy en meenden geen andere ſtormen/ dan de gewoone ſchermutſelingen te hebben. Fernand Morales trok terſtont met hondert en twintig mannen uit/ en viel dapper aen op de wachtplaetſe van den Stormbok/ werpende met yzere byerwerken op de vyanden/ die van ongemeen waeken en bzacken half ſlaepdzonken waren. Maer de bzand dede hun wel haeſt de ooren opſteeken/ in dier voegen nochtans/ dat zy in ſtede van weer te bieden/ den rug boden/ zoo als Sylveira en zijne Soldaeten hun quamen aenballen. Leme trok van eenen anderen kant uit/ met een geweldig gebalder van muſketſchooten/ invoegen dat de Kalicuters hunne wachtplaetſen verlieten/ nemende van alle kanten de vlucht. De genen/ die in de gracht waren/ denkende dat dit een gemeenen alarm was/ liepen toe om Leme te doen wijken: maer de Portugeezen, van zins zijnde niet meer te ſcheiden/ voor dat zy de geheele victorie hadden/ begonden de vyanden veel dichter dan na gewoote te beſluiten. Ondertuſſchen ſteeg d' Onderkoning uit zijn Galjoen te lande/ met zoodanig een gedzuis van wapenen/ en geklank

van zoo veel Trompetten / dat men gelooft zou hebben/ dat hy een machtig leger hadde: 't welk ook de Mooren voor vast hielden / byzonderlijk op d'aenkomste van Menesez en Tellio, die met hunne byerwerken eenen schrickelijken alarm maekten. En zoo haest als dit byerwerk ontsteeken was / stelde zich d' Onderkoning met al zijne benden schrap/ en de musketiers begonden zich te quyten / gelijk ook de piekeniers en andere: invoegen dat de vyanden op eenen oogenblik als eenen vloed van zwarigheden zagen/ die hun van alle kanten besloot / zijnde eenige met pieken en musketten doornagelt/ andere in stukken gehakt met houwers / zwaerden in beide handen gevat / en met Turksche Sabels: andere weder gequetst en verminkt de vlucht nemende / andere tot het gevecht loopende / de zee en aerde wedergalmende en bevende op het onweder van zulk een wreeden gevecht / den oever en al het nabygelegen land met dooden en gequetsten vervult zijnde. Het getal der vyanden was zoo groot / dat d' een den anderen zoo wel in 't strijden als in 't vluchten belette / in tegendeel/de Portugeezen wel afgerecht/ en door goede Kapiteinen geleid zijnde / deden / 't zy dat zy staende voets tegen de vyanden streden / of dat se de vluchtelingen vervolgden / niet eenen musketschoot / of streden met piek of korrtelas / sonder te treffen/doende zulk eene schrickelijke slachting / dat het bloed van alle kanten vloeide / en men kon nergens dan over hoopen met dooden gaen. De grootste slachting geschiede door de genen/

nen / die de zwaerden in twee handen woerden / onder dewelke waren George en Vasque de Leme, Johan de Leme de jonge hun broeder / Antony de Sa, Roderik Melio, en anderen / die de troepen / daer zy aen quamen / schoon maekten / klievende eenige half door / of hun de hoofden / armen / en beenen afslaende / koreljk / hackende in deze lichaemen / die weinig of niet gewapent waren / als of zy de struiken op 't velt gemaeit hadden. De wyanden aldus / waenende dat de Portugeezen meer duivelen dan menschen waren / en gekomen om hun t'eenemael uit de werelt te helpen / verlieten al de wachtplaetsen en vloden naer de Stad toe. Doo als de Portugeezen hunne victory verbolgden / vernam George Menesez in de gracht eenen soldaet / die van den troep gedoolt / en met een groot getal Kalicuters omcingelt was / die hem van alle kanten bespzongen. Hy liep 'er op toe / alleen van twee soldaeten gevolgt / en sloeg met een zwaert in beide handen zoo veel wyanden ter neder / dat hy d'anderen dwong in aller haest naer hunne medegezellen te vlieden. Hy na het gros der Armade met de dzie wederkeerende / wert omcingelt van een andere bende Kalicuters, die hem zoo dicht besloten / dat hy zijn zwaerd most laeten vallen / en zich met eenen ponjaerd behelpen; maer hy wiert in 't aenzicht / en aen zijn eene hand gequetst / die sedert altijd stijf bleef: twee van de soldaeten verlieten hem / maer de derde bleef hem getrouwelijk by / en dede zoo veel / dat hy het zwaerd aen Menesez weder gaf / die toen

zijne quetſuuren niet voelende / zich met verhten queet / dat het te wonder was / maekende zulk een ruime baen / dat de vyanden op de lengte van zijn zwaerd niet derſden naderen / en onderwijl liepen 'er eenige Portugeezen toe ; invoegen dat men hem uit den dzang holp / en eindelijk wierden zy uit de gracht verjaegt / vliedende in zulk een wandzder / dat eenige / in plaetſe van zich weder te verzamelen / zich in de Palmboſſchen verbergden / en anderen in de Stad / laetende op het velt twee duizent dooden / behalve de gequetſten en verminkten / die naderhant noch ſtozven. De Portugeezen verloren hier veertig van hun volk / en hadden twee hondert en vijftig gequetſten. Voozts waren zy zoo verhit op't vechten / dat zy de vluchtelingen wilden volgen / en ter ſtad in trecken : 't welk d' Onderkoning niet wilde toelaeten / wel wetende / dat zy hunnen tijd met de huizen te plonderen zouden verzuimen / en gelegentheit en middel aen de vyanden geven / om weder by een te vergaderen / en hun toe te vaeren / met gevaer van geheel om te komen / daer zy meenden te winnen. Hy braek dan dezen aenſlagh af / hoewel men / na 't ſcheen / niet anders kon denken / dan dat de Stad deze reis zou verbzant wozden. d'Onderkoning vernoegde zich dat hy de Sterkte verloſt hadde / en deze machtige Armade geſlagen / 't welk een van de ſchoonſte verrichtingen der Portugeeſche natie in d' Indien was / ten aenzien dat de vyanden zich noit in zulk een getal / noch zoo wel toegeruſt en gemoedigt als deze reize / verzamelt hadden.

den. Deze nederlaeg beroofde den Koning van Kalicut van al zijn ontsagh / d' Indiſche Koningen verlieten d' Eylanden en zeewateren / om verder in 't vaſte land te wijken / op dat zy de handen des Onderkonings zouden ontgaen / die dezen dagh een groote achting by eenen ygelijken verkreeg : ja de tydingen van deze victorie quamen zelf de Turken ter ooren / waer van zy zeer verſtelt waren ; want zy hielden den Koning van Kalicut, ten aenzien van zijne macht en groote middelen in dezen oorlogh / voor onverwinnelijk.

XVII. NA dat d' Onderkoning Godt over zulk een ſchoone victory gelooft / en de Hoofden van d' Armade / die hun zoo dapper gequeten hadden / bedankt hadde / zoo dede hy zyne troepen rontom de Sterkte neder ſlaen / in bedenken zijnde om dezelve van alles t' ontblooten en te razeeren / weshalve hy zich daer eenige dagen wou ſtil houden. Een zoo nieuwe raetſlagh was daer op gegront / dat d' Onderkoning het voor den welſtant van de zaeken des Konings van Portugael ondienſtig achtte een Sterkte in Kalicut te hebben / ten aenzien dat de Malabaren niet dan oorlogh zochten / en dat de Portugeezen, in deze plaets in Garniſoen leggende / dageliks in gevaer van hun leven waren. Hy overleide daerenboven om op 't einde van den Zomer naer d' Arabiſche Zee te gaen / om op de Turken te wachten / die gereet waren om naer Indien t'zeil te gaen / alwaer zy op half Mey / of op het einde van Apryl zouden kunnen aenkomen : anders

maekte hy zijn reekening / dat hy binnen de maenden Augustus en September op de Kust van Diu zou wezen / eer dat zy de Haven bequamen. Hy most dan te Mascate gaen overwinteren / want in Neder-Indien vertoevende / kon hy in de maend September / uit oorzaek van d'ongestuimige winden / te Diu niet aenkomen: zich voorts verzeekerende dat hy Diu veroveren zoude / in gevalle de Turken daer niet gevonden wierden / en voor de komste der Kooplieden en Vreemdelingen / die daer handelden / en hem groote verhinderinge konden doen. Hy nu hield die Stad alreede voor gewonnen / indien hy 'er d'eerste kon aenkomen: en noch des te meer / om dat dit van achteren een groot beletsel zou wezen / indien hy de Sterkte van Kalicut overende liet / en met een garnisoen van dappere mannen / die elders bequamer waren dan daer / alwaer zy al zoo grooten gebaer in tijd van vrede als van oorlogh leden; zoo besloot hy deze plaets te razeeren / zonder evenwel noch iets daer af aen iemant te zeggen / voorgevende te wachten of de Koning van Kalicut vrede mocht verzoeken / en zich versterkende tegen d'aenvallen der Mooren, die eenige schermutselingen deden / maer zy mosten eenen anderen wegh in. De Koning van Kalicut al zijne aenslagen vruchteloos ziende / en ontbloot van middelen / en afgemat van den oorlogh / liet aen den Onderkoning vrede verzoeken / presenteerende al d'onkosten / die door de Portugeezen in dezen oorlogh gedaen waren / te betaelen / en hun de Pa-

rays

raus en al het geschut des Rijks van Kalicut in handen te geven. Maer d' Onderkoning maekte zwarigheit / op dat hy deze handeling zou af breken / en verzocht dat men hem den Gouverneur van eene Stadt met naeme Porqua, zou overleveren / die de Portugeezen, zijne bontgenooten / verlaeten hadde / om met de Kalicuters, geduurende dezen oorlogh / aen te spannen. En nadien de Koning van Kalicut dezen artikel niet wilde toestaen / als strijdig zijnde met het recht der volken / en zijne gewoonten / zoo wilde d' Onderkoning geen vrede maeken. Daer na wert de Raed by een vergadert / alwaer d' Onderkoning voorstelde / dat / dewijl de Koning van Kalicut een goet accoort weigerde / en men den oorlogh vervolgen most / het / na zijn oordeel / best zou wezen / ten dienste des Konings van Portugael, de Sterkte van Kalicut te verdelgen / die nergens toe diende / veel koste / en soldaeten en geschut / dat elders beter zou dienen / te rug hield; men most derhalve die onder de voet smijten. Veele waren'er van een zelve gevoelen: maer Hektor Sylveira, Johan de Leme, en eenige anderen / oordeelden geheel anders / zeggende dat deze Sterkte tot groot voordeel van de zaeken des Konings van Portugael strekte / om dat 'er / geduurende den oorlogh tegen den Koning van Kalicut, middel was hem te beschadigen / en de Hooftstad van 't Rijk / alwaer de Koning den meesten tijd met al zijne macht en rijkdommen zijn verblijf hield / te beschieten. Dat de bewaering van zoodanig een

plaetſe / in ſpijt van eenen zoo machtigen Koning / een ſchoon getuigeniſſe was van de macht des Konings van Portugael, die boven zijn credijt nu dooz de victory / op de vyanden bekomen / herſtelt was. Dat men lichtelijk de Sterkte in den Zomer bewaren kon dooz de hulpe / die de armade / op de Kuſt blyvende / haer zou kunnen geven ; dewijlze zich in 't hartje van den winter met een hand vol volks verdedigt hadde tegen zoo veele vyanden / zoo wel voozzien van alles / dat tot een beleg en overrompeling van eene plaetſe vereiſcht wert. Dat dit zonder groote koſten kon gedaen wozden / dewijl men nu wiſt hoe veel ſoldaeten en geſchut dat 'er tot de verweering van doen was ; 't welk te voren maer dooz d'Armade ter zee was aengemerkt ; en dat men met dit weinig volk den oozlog zoo dapper zou voeren / dat de Koning van Kalicut zou zwichten / of zich redelijk aenſtellen / of gedwongen zou zijn de Stad te verlaeten / en zijnen zetel elders te zetten ; een beſtaen dat van meer belang was / dan men zou kunnen denken / om het ontſagh der Portugezen in geheel Ooſten te vermeerderen / en hun vooz onverwinnelijk te doen achten / boven het pzofijt noch / dat men daer uit zou kunnen trecken / dat in alle manieren groot was / en noch boven dit / dat een zoo machtig Koning gedwongen zijnde / de andere zouden byleggen / en overal waer de Portugeezen hun voozdeel zagen / Sterkten zouden laeten bouwen. Daerenboven / dat het goet was de Sterkte overende te laeten / om vooz de nakomelingen

melingen de gedachteniſſe van zulk een aenmerkelijke victory te bewaren ; want met die te razeeren zou men t'eenemael de geheugenis van de dapperheit der Portugeezen vernietigen / en met een de ſchande der Mooren, die ſtoffen zouden / dat men die / uit vrees van een tweede belegeringe / geſlecht hadde. Na deze betooningen bood Johan de Leme zich aen / dezelve met zijne maegen en vrienden / zoo lang den oorlog duuren zou / te bewaeren. Maer d' Onderkoning anderſins kloekmoedig zijnde / gebood dat de Sterkte verdelgt zou worden / waer over de ſoldaeten zeer ontſtelden / zeggende dat de vyanden / indienze verwinners gebleven waren / niet ſlimmer doen konden / en zy laſterden den Onderkoning / en met een al de genen / die van dit gevoelen geweeſt waren. Manuel de Macedo wert met kloeke benden op 't land gelaeten / om aen zeekere plaetſen Mijnen te graven / en de muuren en bolwerken ten deele te doen vallen. De Mijnen ſprongen / maer niet met zulk een gewelt als men meende / inwoegen dat de grooten Tooren / en het meeſtendeel der muuren overende bleef / met groot leetwezen der Portugeezen, die het gene zy in den ſlagh zoo dapper beſchermt / en waer over zy eene zoo ſchoone victory bekomen hadden / verlieten. Na dat de Kapitein Macedo en zijne ſoldaeten ſcheep gekomen waren / zeilde d' Onderkoning na Kochin, vergunnende aen Johan de Leme, dat hy in Kananor eenige Koffers en bagagie / die hy daer hadde / zou gaen lichten / om zich weder

uit te ruſten; aengezien hy / geduurende het beleg / zijn eigen goet niet gespaert hadde / om de ſoldaeten in hunne buiten ordinare noodzuſtigheden te helpen.

XVIII. d'ONDERKONING uit de Haven van Kalicut geſcheiden / vernamen de Mooren, wat men aen de Sterkte gedaen hadde / en liepen zien wat het was. Toen gingen zy na den Koning toe / dien zy zoo veel lof en eere toeſchreven / als of hy oorzaek van deze ſlechting geweeſt was / in dier voegen dat hy moediger wert als oit te voren. d' andere Indiſche Koningen en Princen wierden even deſgelijks hooginoedig / hebbende de tijding gekregen dat d' Onderkoning de Sterkte van Kalicut verlaeten en geſlecht hadde / en beſlooten dat zy de Portugeezen niet zouden aen land laeten komen / om 'er in 't toekomende te bouwen / en dat zy de Sterkten / die nu gebout waren / razeeren zouden. Onder anderen begon Zabaim Dalkam moed te ſcheppen / dat hy Goa weder zou kunnen krijgen / of de Portugeezen dwingen door middel van eenen langen oorlogh / dat ſe van daer tracken. Hy berichte den Koning van Kalicut van dezen aenſlagh / zeggende dat hy zijn voorbeelt wou volgen / en hem bedankende over 't geene hy gedaen hadde. Hy bad hem daer en boven zijn Armade gereet te maken / om den oorlogh te water te beginnen / en de Malabaren te voegen by de macht / waer mede hem Melichiaz, Gouverneur van Diu, geriefde / om de Portugeezen uit Neder-Indien

te

te verjagen. De Koning dit verzoek toestaende/ maekte zijn Armade gereet / en beval den Generael derzelver de Paraus op de Kuste te zenden / om de Portugeezen met alle gewelt te beoorlogen. Zoo als zy een deel van hunne aenslagen beslaten uit te voeren / vond Zabaim zich in oorlogh tegen zijne nabuuren gewickelt / en genootsaekt om de Portugeezen eenigsins in rust te laeten. Ondertusschen bleef de Koning van Kalicut zoo hoogmoedig als oit / en liet de muuren van de Sterkte weder ophaelen / op dat hy zou kunnen zeggen / en zich beroemen / dat de Portugeezen zijn macht zoo zeer ontsien hadden / dat se uit de Sterkte getrocken waren / om hem dezelve te laten. Van den anderen kant gaf d' Onderkoning / te Kochin zijnde / heimelijk oorder te water en te lande / tot al het gene / dat tot het beleg van Diu vereischt wert / verwachtende de bequaeme gelegentheit om dezen aenslagh uit te voeren: en hy liet in Goa verscheide houte en yzere instrumenten / en voorraet van wapenen en buskruit gereet maken.

XIX. NU moeten wy van de zaeken van Hoogh-Indien spreeken. George Albukerk het bequaem saizoen hebbende / om van Malakka in Neder-Indien te komen / begaf zich op een Jonk / die hem toequam / niet willende (zoo was hy tot 's Konings dienst genegen) eenig Schip in Portugael medevoeren / hoewel 'er Maskarenjas hem eenige uit goeden inborst presenteerde ; aengezien hy wist dat zoodanige Schepen in Malakka van noode waren. In deze

Jonk voerde hy vier en veertig Portugeezen, die zijne vrienden en dienaers waren / met dewelken hy naby Porqua zijnde / zoo wert hy aengetast van den Gouverneur / een groot vyand der Portugeezen, die eene Vloot van vijf en twintig wel toegeruste Katurs voerde / hebbende achter zich al zijn Lantvolk in Almadien; want hy had hen op de plondering van deze Jonk uitgenoodigt. Albukerk ziende dat men 't op hem gemunt hadde / stelde zijn volk in order / liet de stucken / te weten / twalef yzere en een metaelen stuk laden / schikte de mannen en de Kanons voor en achter / en op de zijden / en verwachte den Gouverneur / die op negen uuren des morgens de Jonk aenviel / en haer met veele stucken begon te beschieten / invoegen dat de kogelen als hagel grof en dik vielen. Maer de Jonk was zoo klock / en de stucken van den vyand zoo klein / dat zy weinig hinders leed: in tegendeel verbijzelden de Portugeezen veele Katurs / en doodden / na 't verhael / dat 'er naderhant van gedaen wiert / meer dan twee hondert en vijftig mannen met hun geschut en musketten / een yder zich wonderlijck quijtende / invoegen dat de Gouverneur en zijne Soldaeten / beschaemt over zulk een verlies / omtrent den middagh mosten de wijk nemen. Albukerk verloor niet meer / dan een van zijne slaeven / maer hy verschoot al zijn kruid en kogelen; daerna quam hy in de Haven van Kochin, alwaer d' Onderkoning noch was / die volk gereet maekte om deze Jonk te gemoeten; dewijl hy van 't beletsel /

sel /

sel / dat die Gouverneur van Porqua hun wilde doen / gehoort hadde.

XX. AENGAENDE d' Eylanden der Molukken, de zaeken stonden daer toen in den staet / gelijk 'er volgt. Geduurende de vrientschap tussen Garsias Henrik, Gouverneur van de Molukken, en Antony Brit, waren zy alle beide van meeninge naer 't Eyland Celebo te zenden / dat zestig mijlen van Ternate lagh; dewijlze verstaen hadden dat daer grooten overvloed van Gout was. Om hier van de waerheit te weten / zonden zy 'er eenige Kapiteinē met eene Fust / geladen met laekens en andere koopmanschappen / na toe / om met de Eylanders te handelen. Zy in 't begin van Julius vertrocken / quamen aen in een Eyland / dat dicht by 't ander lagh / alwaer zy minnelijk ontfangen wierden: maer als d' Eylanders verstonden / dat zy gekomen waren om Goud te hebben / vreesden zy of dit tot eenen prickel aen de Portugeezen zou strekken / om zich van 't Eyland meester te maeken: weshalve zy beslooten hun alle te plonderen / en de Fust af te loopen / zich verzeekerende dat 'er daerna geen meer komen zouden. Zy poogden dit besluit op eenen nacht uit te voeren / onderwijl dat de Portugeezen in de Fust sliepen / die zy aen boord leiden. Maer op het gerucht / dat zy maekten / wierden de Portugeezen met eenen sprong wacker / en verweerdē zich zoo wel / dat zy d' Eylanders verdreven. Daerna weder in zee steekende / leiden zy aen een ander Eyland aen / van waer zy verjaegt wierden /

en zy quamen weder aen een ander / alwaer zy alzoo qualijk ontfangen wierden / als in de voorgaende. Hun aldus te leur geſtelt ziende / beſlooten zy weder naer Ternate te keeren / maer de winden waren zoo ſtrijdig / dat zy wyder voortdreven / en tuſſchen d' Eylanden van Mey geraekten / daer zy niet konden aenkomen / uit oorzaeke van den ſterken vloed / die hun in volle zee dreef tuſſchen de Straet van Magellaen en de Molukken. Maer dewijl de winden toen meeſter waren / wierdenze meer dan drie honderd mijlen uit hunne ſtreek gedreven / en waren verſcheide reizen in gevaer van te vergaen; en onder andere wert op eenen nacht hun roer afgeſmeeten / zonder dat men het weder te recht kon brengen; en aldus doolden zy tot aen den morgenſtont / wanneerze zich by een Eylant vonden / dat dertig mijlen in zijnen omkring was / alwaer zy aen land gingen / en van d' Eylanders wel ontfangen wierden; een volk dat geel / wel geſtelt van lichaem / en zoo wel mannen als vrouwen / ſchoon van aengezicht was. De mannen hebben 'er eenen langen en zwarten baerd / en eenige dragen 'er een geweven kleed / hangende tot op de knyen / en op de heupe gegort. Dit kleed is van eene ſoorte van kaf / dat blanker en tederder dan de biezen is: om het bovenlijf dragen zy zeekere manteltjes / die hun tot op den navel hangen / en daer onder dragen zy heinden van een ander diergelijk weefſel / dat veel fijnder was. Het land was bezet met boomen en vruchten / gelijk als die van

Indien

Indien, overvloedig van Geiten / Hoenderen / zoet welsmaekend water / en eenige erweten en boonen: de lucht was 'er zoo gezont / dat men niemant zagh / die 'er ziek of zwak was / en daer waren schoone oude mannen. Voorts beholpen zy zich met vaertuig in de vissche ry / kruissende langs hun Eyland / en sneeden het hout met visbeenen. Eenige Portugeezen, die langen tijd te voren ziek geweest waren / geraekten hier weder tot volkome gezontheit: en ziende de beleeftheit van deze Eylanders / hieldenze daer wel vier maenden lang hun verblijf / verwachtende den bequaemsten tijd om te vaeren. Daerna gingen zy t' scheep / om Westwaert aen te vaeren / doende hunne waerden / die om dit vertrek zeer bedroeft waren / geloofden / dat zy wel haest zouden wederkeeren van een vojagie / die zy ondernamen om nieuwe Landen te ontdecken; en zy quamen den twintigsten January des jaers 1526. in Malakka. Men meende dat zy doot waren / invoegen dat hunne packen en bagagie al verkocht waren / dewijl 'er / om na Celebo te gaen en weder te komen / niet meer dan zes weeken van doen waren / en zy waren meer dan zes maenden wegh geweest.

XXI. OP het einde van ons derde Boek is 'er gezegt geweest / dat Brit en Henrik bestemt hadden by een te blijven tot op de maend van Augustus / op welken tijd Brit zich in zee begeven / en de reis naer Malakka most nemen. Deze tijd verstreeken zijnde / zoo week Brit, dewijl hy zijn schuit noch niet volkomen uitgerust hadde /

hadde / naer een plaetse met naeme Tolocco, twee mijlen beneden de Sterkte / Henrik blijvende volkomelijk Gouverneur. Dewijl nu byna al de Portugeezen onder het gebolg van Brit, den oorlog moede waren / en veel specerijen verzamelt hadden / die meer voor hun zelven dan ten dienst des Konings waren / zoo zochtenze niet dan de bagagie by een te brengen: en ten dien einde baden zy Brit dezelve t' ontfangen en mede te voeren / waer mede hy te vreden was. En wetende dat Henrik, zoo haest men hem daer van de tijding bracht / zich daer zou tegen stellen / en de betalingen / die men invorderde / tegenhouden / zoo lichten zy by tijdts het gene hun noch quam / en droegen van langer hand hunne packen in de Schuit / voorgevende dat het de bagagie van Brit was / die ook middel vond om het gereetschap van de smisse der Sterkte / met al het yzer en loot / dat men daer vond / heimelijk mede te nemen / krijgende al de timmerlieden en andere werkluiden op zijn hand / om met hun scheep te gaen / zonder het kruit en de kogelen te vergeten: kortelijk / al wat hem op zijne reize dienstig docht / schoon of hy ook zagh dat de Sterkte de dingen / die hy mede nam / zeer van doen hadde. Henrik en wist van al dit snood profijt toen niet met allen / om dat de Officiers van den Koning / die met de dingen om gingen / beter vrienden van Brit, dan getrouwe dienaers van hunnen meester waren / en aen Brit gaven wat hy van hun begeerde. De maend Augustus verschenen zijnde / stelde

Brit

Brit de Sterkte geheel in Henriks handen / zonder dat de muur van den zeekant geheel gesloten was / ook stonden de toppen der muuren aen de lantzyde / en te gelijk het bolwerk op dezelve plaetse / noch te maeken. Het ander bolwerk was maer even begonnen / en de grooten Tooren was niet meer dan tien ellen met twee verdiepingen hoog / de reste tot aen het dak stont op timmerwerk zonder muuraedje / en was met stroo gestopt / invoegen dat de Geiten en Swynen uit en in konden loopen. Brit bestee de dzie geheele jaeren aen dit trots gebouw / daer Henrik de bezitting van nam. En als Brit vertrok / wert hy gevolgt van al de genen / die voor hadden de reis met hem naer Malakka te nemen / voorgevende datse hem / om dat hy hun Kapitein geweest was / alleen tot de Haven wilden geleiden / en beloovende spoedig weder te komen; 't welk Henrik hun toeliet / geloovende het gene zy hem zeiden: maer zy te Tolocco zijnde / vergaten hunne belofte / en Brit bekommerde zich weinig met hun weerom te zenden / dewijl hy wel te vreden was met goet gezelschap t'zeil te gaen. Henrik zijn volk eenige dagen gewacht hebbende / twijffelde wat 'er gebeurt mocht zijn / en zond eenen bode en brieven aen Brit, hem biddende de soldaeten weerom te zenden / welker tegenwoordigheit hy om den oorlog van doen hadde. Brit gaf een twijffelachtig antwoord / en deze zendingen duurden eenige weeken / ten einde van dewelke Henrik, ziende dat Brit alles beloofde / en niets na en quam / het gepasseerde

aen

aen d'Officieren van de Sterkte te kennen gaf/ by welker goetvinden een schrift ontworpen wert / begrijpende de naemen van al de Portugeezen, die gehouden waren de Sterkte te bewaeren / en een bevel aen Brit, dieze by hem hield / dat hy dezelve zou wederom zenden; en indien hy hier over in gebreeke bleef / zoo protesteerde hy ten hoogste tegen hun allen. De Sekretaris van 't Pakhuis brocht dit schrift aen Brit, die antwoord gaf / en zich droeg na zijn gewoone maniere. Toen besloot Henrik, met goetvinden der Officieren / het Schip met naeme S. Eufemia (zonder het welke sy niet in zee konden gaen / dewijl de Schuit voor zoo veel volks niet groot genoeg was) van zijn roer / en pomp en zeilen te ontblooten. Dit verricht zijnde / zoo beslooten Brit en zijn volk / zoo kort gemuilbant zijnde / het Schip met wapenen t'overweldigen / hopende dat sy 't daerna met de noodige uitrusting zouden verzorgen. En voorwaer/sy gingen/zonder op hun eere of plicht te denken / altemael gewapent na de Sterkte van hunnen Koning / met degeigementen tegen Garsias en de zijnen: daerna gingenze stoutelijk in 't Schip / schreeuwende overluid / dat se wel eens zien wilden / wie hun zou kunnen wederhouden Henrik den bek te wegen / die / hebbende hun met zulk eenen moedwil zien passeeren / uitermaeten vol spijt was / en om meerder zwaerigheit voor te komen / liet hy in qualiteit van Gouverneur der Sterkte / uit den naem des Konings van Portugael, aen Brit en zijn volk verbieden/

bieden / datse het Schip zouden medevoeren / en hy liet dit verbod afkondigen door eenen Heraut / die den Auditeur van de Sterkte verzelde. Na 't lezen desselven begonden de soldaeten van Brit wel dapper te lachen / zeggende datse niet Henrik, maer Brit voor hunnen Gouverneur erkenden / wiens ampt noch tot op zijn vertrek duurde; dat zy soldaeten voor hem / en niet voor een ander waren: en dat / soo Henrik naderde om hun te trotsen / zy hem met musketschooten zouden doornagelen. d' Auditeur keerde met dit antwoord wederom / en Henrik wert geraden het Schip met Kanonschooten in den grond te booren / en ten dien einde begon de Konstapel eenige stucken in order te stellen. Soo als nu de zaeken op het punt stonden om in een uiterste beroerte te vallen / hoorde Kachil Daroes, een groot vrient van Brit, wegens dit geschil spreeken / en hy quam daer op daetlijk by Henrik, aen wien hy ernstige vermaeningen dede / en na dat hy zijne redenen gehoort hadde / ging hy na Brit toe. Eindelijk wilde hy zich tusschen beide stellen / om een verzag te maecken / dat zoodanig was dat men verstont dat hy Brit begunstigde / die het Schip mede nam / met belofte van de soldaeten weder te zenden / daer hy soo weinig op paste / gelijk op d' andere reizen. Kachil was wel te vreden / dat Henrik met weinig volk verzelt bleef / op dat hy en zijne soldaeten van 't gezag van Kachil zouden afhangen / en zijn onderdaenen wezen. Soodanig een verzagh baerde wonderlijke

pickan-

pickantigheit dooz de rapozten / die de ſoldaeten deden; want eenigen / die by Brit waren / namen de wijk in de Sterkte / en in tegendeel vervoegden zich eenigen van Henriks gezelſchap by Brit, blazende deze twee Kapiteinen zoodanig in d' ooren / dat 'er een vyer van onverzoenlijken haet in hunne harten ontſtak / tot zoo verre dat Brit in verſcheide manieren op het leven van Henrik toeleide / en zelf met een vermomt habijt in de Sterkte ging om hem af te maeken; maer hy kon noch op d e noch op d' andere reizen niets uit voeren. Daer na gebruikte hy andere ſlingſe middelen om Henrik (die zich lijtſaem en weinig vriendig toonde) waer te nemen; maer hy verſpilde zijnen tijd / en na dat deze geſchillen tot op het einde des jaers gduurt hadden / zoo begaf zich Brit, op het einde van January / des jaers 1526. in zee / en nam den koers naer Banda, laetende de Sterkte van ſoldaeten / en d' andere bovengemelde dingen onvoorzien. Henrik van middelen ontbloot zijnde / zond Martijn Korrea in d' Eylanden van Banda, om volk en voorraet te lichten / zoo uit de jonken / als uit d' andere Schepen van Malakka, die in die plaetſen gevonden wierden: dewijl men in Malakka, en noch minder in Neder-Indien, geen zorge droeg / om volk of noodige behoeftigheden aen de Portugeezen, die hun verblijf in d' Eylanden der Molukken hielden / te zenden.

XXII. d' ONDERKONING van Kochin vertrocken om naer Goa te zeilen / liep langs de kuſt tot aen Panane toe / zonder een

Parau

Parau der vyanden te bejegenen; want zy hadden hunne schiltwachten op 't land / die het teeken gaven om hun volk in de naeste Rivieren te doen wijken / alwaer zy zich zoo lang verborgen hielden / tot dat de Vloote voorby was. Als d'Onderkoning weder voorby Kalicut passeerde / dede hy eenige schepen / die op 't land gehaelt waren / verbranden / en naer Kananor zeilende / ontdekte hy vier Paraus der Malabaren, verstroit zijnde van een grooter Vloote / die uitging om Rijs te koopen. Hy wert toornig over de stoutheit van deze vier Schepen / die hem zoo dicht op 't lijf quamen / niet wetende dat hy op deze Kust was: weshalve hy hun besloot te kastyden / en terstont dede hy een schuit uitrusten / en beval dat men hem zijn geweer zou brengen; dewijl hy / niet tegenstaende zijn quaet been / en tegen de redenen der Kapiteinen / die zich aenboden deze Paraus aen te tasten / daer zelf in persoon wou na toe gaen. Soo als hy henen voer / raekten 'er eenige Brigantijns van zijne Vloot voor uit / en klampten de Paraus zoodanig aen / dat zy al de genen / die daer in waren / gevangen namen. d' Onderkoning wilde niet temin daer by zijn / om zich in het gevecht te vinden; maer het accident van zijn been / dat uitermaeten ontstak / indien hy 'er maer een weinig op steunde / dwong hem weder in zijn Galjoen te keeren / en dewijl hem de gramschap verhit / en hy de wapens aen 't lijf gehad hadde / kreeg hy op den avond de koorts / die hem dwong de wijk in Kananor te nemen / om zijn gezontheit te verzorgen. Hy

quam

quam daer aen in January / laetende op die Kuste van Malabar tot Amirael George Tellio, die daer langs kruissende / Pieter de Far vond aen den mond der Riviere van Baccanor, den Koning van Narsinge toekomende / alwaer honderd en vijftig Paraus der Malabaren voor Kambaje Peper innamen / zijnde wel toegerust en voorzien met duizent muskettiers. Tellio deze tyding wegh hebbende / wilde deze Vloot niet terstont aentasten / aengezien hy weinig volk hadde ; maer schreef aen den Onderkoning / hem biddende dat hy eenige versterking zou zenden. d' Onderkoning niet wetende / hoe veel de vyanden in getal waren / zond hem maer weinig Soldaeten onder 't beleit van George Menesez, bevelende aen Tellio, dat / zoo hy zich kloek genoeg achte om de vyanden aen te klampen / hy hen zou slagh leveren : zoo niet / dat hy op meerder versterking zou wachten.

XXIII. GEORGE Menesez den brief des Onderkonings overgegeven hebbende / zeide Tellio, dat het onmogelijk was het gevecht uit te stellen / of volk van Kananor te wachten ; dewijl de vyanden den volgenden dagh mosten vertrecken / en men most hun het uitloopen in zee beletten. De zaek in beraet genomen zijnde / waren de Kapiteinen van gevoelen dat men zou slagh leveren / hoewel zy in 't geheel niet meer dan zes honderd mannen sterk waren. Zy bereidden zich des nachts / hunne schuiten / Brigantijns / en Katurs uitrustende en in order stellende om de Rivier in te komen / het gene zy den

dagh

dagh daer aen met den bloed deden / en kortz daer na vonden zy de vyanden / die met het ebbe op quamen. Toen begonden de stucken van alle kanten te donderen en vyer te braken. De vyanden / die niet en dachten dat men hun in den mond van de Rivier zou aentasten / waren zoo verschrikt datse de Portugeezen zagen / en het kanon hoorden / dat zy d'Armade veel grooter meenden te wezen / als zy wel was / en zy begonden van vreeze te wenden om hooger te loopen / daerna bloden zy met het wassende water / en kracht van riemen uit al hun macht / zijnde gevolgt van Tellio en de zijnen / die dapper schooten / en de vyanden veel af breuk deden / tot dat het water begon te vallen. Toen bleven de Paraus der Malabaren, en de Brigantijns der Portugeezen, deze aen d'een zyde / en geene aen d'ander zyde leggen. Ondertusschen zochten de Malabaren langs den oever te vaeren / hebbende de stoutheit niet / datse op den aenval vertoefden. De lichtste Schepen van bey de Partyen roeiden tot aen een plaetz / alwaer de Rivier zoo smal was / dat'er een brug over lagh. Toen bleven zy alle stil leggen. Mengaende de Portugeezen, daer waren niet meer dan de twee schuiten van Tellio en Menesez met vier Katurs / en zulk een klein getal soldaeten / dat het niet met allen was / te gelijken by de vyanden / die zoo weinig volks ziende / moed schepten / en met geschut en pijlen begonden te schieten / byzonderlijk tegen de schuit van Menesez ; die ziende zich met zulk een gewelt aengetast / hun zocht aen

booʒt te leggen / om hand tegen hand te vechten. Tellio ziende dat hem de vyanden te hard vielen / was van meening zich weder by d'andere Schepen van zijne Vloot te voegen / maer de wijk nemende bleef hy booʒ eenen hoek lands op 't dʒoog zitten / om dat het water heel leeg was / en daer waren ter zelver stede twintig Parauws der vyanden / die ook het selve beletsel hadden. Als sy de Portugeezen in zulk een uiterste zagen / deden sy zeekere stucken / die op 't land lagen / los bʒanden / zonder dat Tellio zich kon verweeren / en by ongeval treste uist een kogel op een vaetje met buskruit in een Katur / en bʒacht 'er den bʒand in / maer de soldaeten en matroozen sprongen in 't water / en quamen noch daer af. Dit toeval moedigde de vyanden / invoegen datse zich wijs maekten dat de Portugeezen in hunne handen waren / en het gevecht herbattende / quamen sy Tellio aenklampen / die toen met Menesez en d' anderen zich dapper verweerde / invoegen dat de Rivier root geverft was van het bloed der verslagenen en gequetsten aen de zijde der Malabaren, die op het land de wijk namen. Maer na deze victorie vonden zich de Portugeezen in grooter gevaer dan booʒ den slagh / dewijl de vyanden weder begonden te schieten langs den booʒd des waters / even alsof sy op een doelwit gemikt hadden / de schepen op 't dʒoog leggende ; invoegen dat indien sy 't getyt hadden moeten in wachten / het was met Tellio en zijne Troepen gedaen geweest. Ten zelven tijde nu was 'er op deze Kust een Lieu-

nant

nant des Konings van Narsingue met dertig duizent mannen / om de Schattingen van die Provintye te ontfangen / en order te stellen op de zaeken / die 'er voorvielen. Deze het gedruis van 't geschut hoorende / trok 'er met eenige troepen na toe / en dede de Malabaren met zijne komste ophouden en wijken. Tellio wetende wie deze Kapitein was / liet hem voorhouden / dat hy niet behoorde toe te laeten / dat de Malabaren de Portugeezen bespronghen in de landen des Konings van Narsingue / die een vriend des Konings van Portugael was. De Lieutenant ontschuldigde zich / bestraffende de Kapiteinen der vyandē / en gebood aen de geheele armade der Paraus dat se te land zouden stijgen: invoegen dat de Portugeezen vry bleven / en aen hunne zijde 40 doodē in deze besegening vonden / waer in de vyanden veel verloren. Tellio willende de doot van zijne soldaeten wreeken / nam de wijk na den mond van de Rivier / om de vyanden op den uittocht te wachten / en stelde eenige stucken op den oever / om hun van alle kanten te beschadigen: daerna berichte hy den Onderkoning van 't geen 'er gebeurt was / en verstont van hem / wat hy daerna zou doen.

XXIV. TOEN d' Onderkoning deze tijding ontfing / had hy zulk een geweldige pijn aen zijn been / dat hy verstont dat hem de doot genaekte / aengezien hy van dagh tot dagh afnam. Aldus dan / na dat hy op zijne zaeken order gestelt hadde / gaf hy den geest aen Godt den tweeden February des jaers 1526 / en wert

in de Kerk van Kananor begraven / met groote droefheit van een yder / en byzonderlijk van d' Edelen / ten aenzien van de ſchoone gaven en groote deugden / die in hem uitblonken. Want hy was zeer conſcientieus jegens Godt en de menſchen / miltdaedig / gantſch niet gierig / gelijck het einde van zijn leven daer van bewijs dede / hebbende in zijne Koffers niet meer dan hondert dukaeten / zonder dat hy zich bemoeit hadde met koophandel / of op zijn eige zaken te denken / gelijk veele andere deden; hoewel zijn bewind en andere voorvallen hem den middel getoont hadden om gelt te winnen. Hy nu dacht zoo weinig op goederen / dat hy / uit Portugael naer Indien treckende / een gedeelte derzelver verkocht / en de reſt verpande en verhuurde / om het gelt / wanneer hy in dienſt zou wezen / te gebruiken. Maer ziende dat hy niet te gelijk de particuliere en publijke zaeken bezorgen konde / verliet hy terſtont de zorge voor zijn particulier / en beſteede zijn pennimgen ten dienſt des Konings / zonder eenige andere winſt te willen doen; zeggende dat de Koning gedachtig zou wezen zulks aen zijne kinderen te erkennen. Dezen Heer van grooten huize was uit zijnen eigen aerd zeer dapper / een Ridder zonder vrees / en voor zoodanig erkent in al de veltſlagen en ontmoetingen / waer in hy zich gevonden hadde / zoo wel in Afrika, als in Indien, van dat hy de wapenen had beginnen te voeren. Hy beminde de dappere mannen / en preês hun [illegible] een ygelijken / hun moedigende door 't ſchenken

van

van rijke gaven en treffelijke ampten / op dat se om strijd zouden voortvaeren. Zijnde voorts veel yveriger na zijn eere / dan iemant anders / vaerdig om recht te doen / zonder eenige zucht of aenzien van persoonen; waerom hy ook niet wel gezien was by eenige Edelingen / die qualijk van hem spraeken / om dat hy hun niet ontsien noch gespaert hadde. In alle zaeken was hy voorzichtig om die te volbrengen / vol overlegs in den raed / en vaerdig en stout in 't uitvoeren. Zijn voornemen was de Steden van Diu en Aden te bemachtigen / en den oorlogh van Kalicut te vervolgen: maer de doot ontsloeg hem van soodanige zorgen / en begroef met het lichaem in d' aerde soo groote aenslagen / als de geest / geduurende dit sterffelijk leven / omhelsde.

d'INDIAENSCHE HISTORIE der PORTUGEEZEN,

Het vijfde Boek.

KORT INHOUD.

I. LOpes de *Sampajo* na de begraeffeniſſe van *Henrik Meneſez*, tot Onderkoning verklaert; zijne eerſte verrichtingen in dit bewind, zoo in *Indien*, als in *Ormus*.

II. Wederkeering van *Roderik de Leme*, gezant van *Portugael*, uit het Hof van den grooten *Negus* van *Ethiopien* in de Haven van *Mazuan*, zijn vaert in *Ormus*, zijn wederkeer in *Portugael*, en kort verhael van zijn Gezantſchap.

III. Beroerten in de Stad *Diu*: door welke middelen zy in de macht bleef des Konings van *Kambaje*, en d'order, die de *Portugeeſche* Kapiteinen op hunne zaeken ſtelden.

IV. Brieven van *Don Jan* den derden, raekende het Gouvernement van d'*Indien* in *Lopes*

de

de Sampajo beveſtigt, die tot Onderkoning verklaert wert.

V. Misnoegen tuſſchen de *Portugeezen* ontſtaen op het nomineeren des Onderkonings, en wat 'er op volgde.

VI. Gelegentheit der zaeken in *Malakka*, en wat *Pieter Maskarenjas* dede, gehoort hebbende dat het Gouvernement van d' *Indien* hem na de doot van *Henrik Meneſez* was overgelevert.

VII. Beſchrijving van 't Eyland *Bantam*, en aenſlagh van *Maskarenjas* op het zelve.

VIII. Armade des Konings van *Pam*, de *Bantammers* te hulpe komende, door *Maskarenjas* geſlagen: en d' Amirael *Laqueximene* door den Kapitein *Serraen* in route geſlagen.

IX. *Maskarenjas* verovert de Stad van *Bantam* in eenen ſtorm, waer op de doot des Konings volgt, wiens nazaet met *Maskarenjas* vrede maekt, en tribuitgever des Konings van *Portugael* wort.

X. Vaert van *Franſois de Sa* naer *Zunda* toe, en wat hem gebeurde.

XI. Aenkomſte van *Maskarenjas* in de Haven van *Kochin*, de verhindering, die men hem aendede, en zijn gevangenis.

XII. De groote beroerten tuſſchen de *Portugeezen* ontſtaen wegens de gevangeniſſe van *Maskarenjas*.

XIII. Praktijken van *Maskarenjas*, om zich te verloſſen, en als Onderkoning te doen gehoorzamen, en den uitſlag derzelver.

XIV. Staet van de *Molukken*: verdrag tuſſchen

ſchen den Koning van *Tidore*, en *Garſias Henrik*, die dit verdragh breekt, en wat 'er naderhant gebeurde.

XV. *Spaenſche* Vloot door Keizer *Karel* den vijfden naer de *Molukken* gezonden, d' aenkomſte derzelver, en wat 'er tuſſchen de *Spanjaerden* en *Portugeezen* geſchiede.

XVI. Vervolg van 't verhael der verſchillen tuſſchen *Sampajo* en *Maskarenjas*, rakende het Gouvernement van d' *Indien*.

XVII. Rechters gekozen om het proces tuſſchen *Sampajo* en *Maskarenjas* te ſlechten, en hunne conſideratien over dit verſchil.

XVIII. Vonnis der verkoze Rechters tot voordeel van *Sampajo*: wat hy dede, na dat hy in 't Gouvernement beveſtigt was, en de wederkeer van *Maskarenjas* in *Portugael*..

I. NA de Begraeffeniſſe van Henrik Meneſez den Onderkoning / wiens Gouvernement in het voorgaende Boek beſchreven is / vergaderden al de Kapiteinen / Edelingen / en d' andere voornaemſte Officieren des Konings van Portugael, in de Kerk van Kananor, alwaer toen tegenwoordig was Alfonſus Meſſie, Bewaerder van de Koninklijke Faculteit / met Johan de Sore, Auditeur generael van d' Indien, om het packet brieven van de tweede Succeſſie in het Gouvernement van

van Hoog-en Neder-Indien te openen: Meſſie bzak het vooz een ygelijk open / en daer wert bevonden dat de Koning tot nazaet van Henrik Meneſez, Pieter Maskarenjas Kapitein van Malakka, noemde. Dewijl nu Maskarenjas afwezend was / en dat hy / ten aenzien van de vaert in Neder-Indien, vooz negen of tien maenden niet komen konde; invoegen dat 'er te vzeezen ſtont / of dan niet alles t' onderſte boven zou wezen; zoo ſtonden de genen / die zich by 't openen van dit packet bevonden / zeer verſlagen / zoo om dat Neder-Indien den Onderkoning van doen hadde / als om den oozlog tegen de Koningen van Kalicut en Kambaje, en ook / om dat men d' Armade der Turken in May of in September verwachte. Hier op raekte Meſſie en anderen in diſpuit / of men in 't afwezen van Maskarenjas eenen anderen Onderkoning verkiezen moſt: waer op d' Auditeur Generael antwooz de / dat hy oordeelde dat men de vzieven van de derde ſucceſſie moſt openen / en dien genen aennemen / die daer genoemt was; aengezien de Koning hem 't Gouvernement van d' Indien toebetrouwde / en dat zoodanig een de zaeken beter dan iemant anders in Maskarenjas afwezen beſtieren zoude. Vaſque Deze ſtelde zich ſtyf en ſterk tegen dit oordeel / zeggende dat / zoo haeſt als de derde Nazaet zich zou verkozen zien / ſchoon of dit by verpoozinge en tot de komſt van Maskarenjas waer / men groote beroerten in Neder-Indien zou vernemen; aengezien de gene / die zoo hoog geſtegen zijn / daerna niet

gaerne weder afstijgen: men most derhalve deze derde successie niet openen; en dat de Koning daer niet wel mede zou te vreden zijn. Eenige Edelingen waren ook van deze meeninge: maer Alfonsus Messie wilde zich daer niet by voegen / bybrengende dat men in al die zwarigheden zou kunnen voorzien / wanneer men den derden naezet op het H. Evangelyboek dede zweeren / en een Autentijk instrument onderteekenen voor Notaris en getuigen / dat hy het Gouvernement zou verlaeten / zoo haest als Maskarenjas zou gekomen zijn. Dat hy / Bewaerder der Koninklijcke Faculteit / d' Auditeur / en al de Kapiteinen en Edelingen / die in Neder-Indien waren / met solemneelen eede beloofden den derden Nazaet tot het houden van zijn belofte te dwingen; en dat met dit middel het werk vreedsaem en veilig zou blijven. Zy stonden altemael dit voorgeel toe / en onderteekenden een Publyke Acte / die daer van door den Sekretaris Pegado gemaekt wiert. Dit gedaen zijnde / opende Messie de brieven van de derde successie / die Lopes de Sampajo, Kapitein van Kochin, noemden. Toen zwoer Messie anderwerf / dat hy terstont na de komste van Maskarenjas order zou stellen / dat Sampajo het Gouvernement van d' Indien zou nederleggen: zoo zwoeren ook al d'anderen / en onderteekenden een tweede Instrument / bewrpen door Pegado den derden January 1526. Daerna gingen zy naer Kochin, alwaer Messie het Gouvernement stelde in handen van Sampajo tot op de komste van Mas-

Maskarenjas, gelijk hy zwoer en beloofde na te komen / en hy teekende d'Acte / die Pegado erpzes daer van maekte / die onderteekent wert van den Auditeur Generael / van Messie, en van al de Kapiteinen en Edelingen / die daer gevonden wierden. Maer d'uitkomst betoonde dat Messie zich dapper in zijne reden vergist hadde / of dat hy een schelmachtig man was / dewijl hy het zaed gezaeit hadde / dat de Portugeezen scheen te zullen verderven: en daer hy middel hadde om den staet / en Maskarenjas zijn recht te hanthaven / zonder de ooren van den derden Nazaet zoo dicht te kittelen / die zich te paerd ziende / zoo veel in Portugael en in d'Indien te wege bzacht / dat de gene / die vooz hem was / niettemin dooz erpzesse ozder des Konings uit den stegelreep most / en in Portugael gezonden wert / gelijk wy dat in het leste Hooftstuk van dit Boek zullen zien. Om weder tot het werk te komen / Sampajo zich Onderkoning ziende / begon terstont de hand aen de dingen te leggen; en vooz eerst vaerdigde hy Roderik Pereira af / om naer Bengala te gaen / gaf zijn Galjoen aen *Manuel Brit*, zond George Kapral met eenige Paraus om in d'Eylanden van *Maldivar* te rooven / alwaer hy spoedig na toe ging. Deze daer heen afgevaerdigt zijnde / maekte zich d'Onderkoning gereet om op de Kust van *Malabar* te kruissen / op dat de Koning van Kalicut verstaen zoude / dat Henrik *Menesez* volk nagelaeten hadde / die de Kalicuters werk zouden kunnen verschaffen. Hy vertrok den zesten Febzuary in eene Ba-

ſtertgaley van Vaſque de Leme, hebbende / behalve de Bzitangijns en Katurs/ eenige groote Schepen / waer op Jaques Sylveira, Alfonſus *Meneſez*, *Manuel* Brit, Antony de Sylves, *Manuel Macedo*, Jaques *Mezquite*, Henrik *Macedo*, en Lopes *Mezquite* 't gebied voerden. d' Onderkoning zijn ſtreek van Kochin naer Kananor houdende / vond niet eene Parau van Kalicut, om dat ſe byna altemael in verſcheide Rivieren verſpzeit waren / daer zy niet derſden uit komen / bzeezende in de handen der Portugeezen te vallen. Terwijl d' Onderkoning dus in Kananor vertoefde / om zijne Schepen van nootdzuft te voozzien / ontfing hy eenen bzief van George Tellio, die hem bad / dat hy aen de Rivier van Baccanor zou komen / dewijl de vyanden / die in groot getal daer binnen waren / vertrecken wilden; 't welk hy / die te weinig volks hadde / niet konde beletten / aengezien de vyanden zoodanig verſterkt waren / dat ſe by de twalef duizent mannen hadden. Als d' Onderkoning van zulk een groot getal hoozde ſpzeeken / liet hy Kriſtoffel Souſa en Antony Sylveira, toen in de Stad van Goa vertoevende / ontbieden / op dat ſe zich by hem zouden komen vervoegen / en al hunne troepen medebzengen; dewijl hy zich niet ſterk genoeg achte om een werk van zoo groot een belang / als het gene voozhanden was / uit te voeren. Terwijl hy nu hier om den lijſtocht / dien de Vloot noodig hadde / vertoefde / zond hy *Manuel Macedo*, dat hy zich by Tellio zou voegen / en volgde hem kozts daerna. Hy by de Rivier geko-

gekomen zijnde / hoorde dat de *Malabaren* zich niet alleen met geschut langs den oever versterkt hadden / maer ook met een palissade / loopende van d'eene zyde tot d'ander / invoegen dat de Vloot der Portugeezen niet aen land kon komen / dan met groot gewelt van al de Schepen te zamen : behalve noch dat 'er langs deze palissade dicke kabels in 't water lagen / op dat de Galjoenen / Bzitangijns / Schuiten en Katurs van den Onderkoning in zulke stricken zouden haperen / en niet voort kunnen. d'Onderkoning niettemin besloot de Mooren slagh te leveren / en hunne Paraus te verbranden / zonder lang naer Sousa en Sylveira te wachten. Hy liet / om de wachtplaetsen der vyanden aen te tasten / vier overdekte schuiten / geladen met groote stucken geschut / uitrusten / die voor uit voeren / zijnde van andere zeilen gevolgt. Hy eenige dagen gewacht hebbende / wilde niet langer toeven / duchtende of de *Mooren* zich mochten inbeelden dat hy voor hun bevreest was / en van zins zijnde hun aen te tasten / monsterde hy zijn volk / die drie honderd mannen sterk waren. Eer hy nu verder voort voer / vergaderde hy de Kapiteinen en voornaemsten van de Vloot / om te weten wat middelen dat men hadde om de vyanden te bespringen. Maer het meerendeel oordeelde / dat hy niet stryden most / vyvzengende dat d' Onderkoning te zwak was om zulk een armade / en zoo wel van geschut voorzien / aen te tasten / en hy most aldus het Gouvernement van d'Indien in een zaek / zoo gevaerlijk als deze /

niet wagen. Al de genen byna / die dus oordeelden / waren op Sampajo niet wel gezint / moeielijk zijnde om dat hy 't gebied hadde / dewijl hy geen groot Heer en was: en de hope / die zy hadden om *Maskarenjas* wel haest te zien / dede hun dus te rug deizen / op dat deze / dien zy maer voor eenen Provisioneelen Gouverneur hielden / de eere van zulk een verwinning niet voeren zoude. Hy hunne meening vattende / en dat zy hem met geen goet oog aen en zagen / stelde dit beraet tot op een ander tijd uit / en tot dat hy kennis van de Rivier en het landen zou hebben; 't welk hy den volgenden morgen by maneschijn ging onderstaen nevens Manuel Brit, en Roderik Arauge, brave Kapiteinen / die hem gezelschap hielden / en yder in een Katur voeren. De Mooren deze Schepen ontdekkende / begonden te kanonneeren; maer d'Onderkoning hield / in spijt van henlieden / niet op met waer te nemen en aen te merken / dat hy begeerde / en wederkeerende / liet hy voor ervare mannen / die in 't water dooken / de kabels / die de Rivier by de palissade besloegen / aen stucken houwen; daerna weerk hy naer de Vloot / en gaf het gemelde de Kapiteinen en Edelingen te kennen / hun met klaere redenen betoonende / dat de Portugeezen de victory in handen hadden / indien men de vyanden wilde bespringen. Het meerendeel was van het eerste gevoelen / dat men niet slaen zoude / invoegen dat d'Onderkoning / niet verder derbende voortvaeren / dit werk slepende hield / wachtende op Sousa en Sylveira, die

(na

(na hem docht) oordeelen zouden dat men most vechten / gelijk zy ook deden / en den Onderkoning daer toe aenporden / die daer geheel toe genegen was. Na dat hy geordeneert hadde wat yder doen most / begonden met het krieken van den volgenden dagh / die de vijf en twintigste February was / zijne Schepen / waer op duizent soldaeten waren / op de vyanden aen te zetten / die van hunne zyde schrickelijk kanonneerden. Niettemin Brit en Arauge, die de vooztocht hadden / bespzongen moedig de paliſſade / en bzakenze aen ſtucken. Toen viel 'er in het landen een ſcherp gevecht; maer de vyanden / op het naderen des Onderkonings verſchrikt zijnde / verlieten den Oever / om zich ſnellijk in 't vaſte land te bergen / laetende hunne Paraus ter genade van de verwinners. d' Onderkoning liet terſtont den aftocht blazen / niet willende dat de Soldaeten het platte land zouden plonderen / dat den Koning van Narſingue, een vziend der Portugeezen, toebehoorde / en vreezende / of deze Koning zich daerna daer over mocht wreeken / gelijk hy daer toe de middelen wel hadde. De troepen by een verzamelt zijnde / ſtak men het vyer in de Paraus / die altemael verbrant wierden / en te gelijk een huis / dat aen den oever ſtont / zijnde vol ſpeceryen / die zy in de Paraus wilden laden. Daerenboven bzocht men in de Schepen der Vloote tachtig metaele ſtucken / die rontom de Paliſſaden verovert waren. d'Onderkoning verloor op dezen dagh niet meer dan vier Soldaeten / en bzocht 'er hondert ge-

167 pp

quetsten van daen: maer de vyanden lieten 'er een groot getal van hun volk/ gelijk men naderhant vernam uit den grooten rouw/die over hun in de Stad van Kalicut gemackt wert/ en niet zonder reden/ook ten aenzien van het verlies van ontrent hondert en vijftig Paraus/ en zoo veele koopmanschappen. Na deze victory nam d'Onderkoning de streek naer Goa, alwaer hy beletsel vond: want Fransois de Sa, Gouverneur van 't Eyland en de Stad/ liet hem verscheide mael weten/ dat hy den tijd spilde met zijn verzoek/ om in de Stad te komen; dat hy in d'Indien geenen anderen Onderkoning kende/ dan Pieter Maskarenjas, die door Johan den derden was genommineert: dat Sampajo genommineert was door luiden/ die hem dit bewint niet geven konden/ weshalve hy in geener maniere van zins was hem te erkennen of te gehoorzaemen. Fransois had den Hard in dit Eyland op zijn zyde: niettemin quam Sampajo dicht aen de Kaey leggen/ alwaer hy eenige dagen ten anker bleef/ bestedende den tijd met Fransois de weet te doen/ dat hy hem zou laeten inkomen. Hy zou hier in niet uitgerecht hebben/ zonder Kristoffel de Sousa, die deze zack voortzette/ en om wiens wille Fransois de Stad opende: maer zoo haest en was Sampajo niet in de Stad/ of hy benam Fransois de Sousa het Kapiteinschap der Sterkte/ om dat te geven aen Antony Sylveira, die na zijn dochter stont/ en zond Fransois de Sa naer de Molukken, om te Zunda, een Zeestad van groot Java, eene Sterkte te bouwen.

Want

Want de Koning van Zunda, vreezende door eenen / die zijn naburig was / verjaegt te worden / had den Onderkoning Eduard Menesez laeten bidden / dat hy volk zou zenden om eene Sterkte te bouwen / en dat hy Peper in overvloed verschaffen zoude / en op veel minder prijs als de Kooplieden van Kochin. Dewijl nu de Koning van Portugael vreesde / dat de Spanjaerden hier in de voorhael zouden wezen / gebood hy dat men daer een Fort zou oprechten / gevende het bewind en Gouvernement desselven aen Fransois de Sa, eenen Edeling van groote verdienste. Sampajo wetende dat Fransois dit bevel hadde / wende dit voor / om hem verre van kant te zenden / en gaf hem drie hondert mannen in een Galjoen en twee Galjooten. Hy zond ook George Menesez naer de Molukken om daer te gebieden / en vereenigde hem hondert Soldaeten / die zich in twee schuiten begaven. Simon de Sousa wert Admirael van d' Indien gemaekt: en Martijn Alfonse Melio met zes zeilen afgevaerdigt / om rontom d' Eylanden van Maldivar te kruissen / alwaer hy een Turks Schip ontmoette / gaende van Tenazarin naer Juda in Arabie, geladen met groote rijkdommen / en drie hondert Turksche soldaeten / die Melio aentaste; en na dat hy twee dagen gevochten / en het meerendeel der Turken gedoot hadde / veroverde hy het Schip / 't welk in de Haven van Goa geboert wert. Aengaende de zaeken van Ormus, wy hebben te voren gezegt / dat Henrik Menesez ter gunste van den Koning en Raix Xeraf, aen Jaques

ques Melio, Kapitein van de Sterkte / geschreven hadde / hem biddende dat hy zich zoo redelijk zou aenstellen / dat d' andere geen oorzaek hadden om over hem te klagen. Maer het zy dat Melio op dusdanige brieven niet en paste / of om andere redenen / hy zette altijt Xeraf gevangen / en handelde hem hard en streng / en voornaemelijk ten aenzien van de beurs; invoegen dat men in Indien daer van zong / en Melio nagaf dat hy de beurs van Xeraf dapper geknilt hadde / die zulks geleden hadde om niet op een andere manier gepynigt te worden: hebbende wel de galge verdient; maer zijn beurs wiert voor hem opgehangen. Sampajo de tyding van deze beroerte verstaende / en daer nevens dat Melio hem bad / hy zoude een vojagie naer Ormus doen / om dit verschil te slechten / eer Pieter Maskarenjas quam / die mogelijk Xeraf en Melio te zamen gestraft zou hebben; zoo besloot hy ten dienst van de partyen / en om hun te bevredigen / daer na toe te gaen. Deze zaek overwogen zijnde / raedden zy Sampajo altemael dat hy zou blyven / zoo om op den oorlog tegē de Turken en andere zaeken order te stellen / als om den tijd niet te verliezen in een vojagie van weinig belang. Hy echter wilde dit oordeel niet volgen / maer hebbende den Kapitein Miranda met al de Roeyschepen op de Kust van Malabar gelaeten / zeilde hy in eene Bastertgaley van Vasque de Leme op het einde van Maert naer Ormus, voerende vier Oorlogsschepen mede / waer op Alfonsus Menesez, Manuel Brit, Jaques Syl-

Sylveira, en Manuel Macedo, Kapiteinen waren. Na veel stribbelings quamen zy in de Haven van Kalajate, alwaer Sampajo den Gouverneur weder op de zyde der Portugeezen kreeg/ waer van hy afwendig gewozden was dooz de afperssingen van Jaques Melio, zoo dede hy ook in Mascate: daerna een Schip met Mooren verovert hebbende/ 't welk vooz duizent dukaten verkocht wert/ quam hy in de Haven van Ormus aen/ verloste Raix Xeraf uit de gevangenisse/ betuigende dat hy gekomen was om hem met Melio te vereenigen; en dat/ indien hy zich verongelijkt voelde/ hem op zijn verzoek zou recht gedaen wozden/ schoon of hy ook met Melio vermaegschapt was. Xeraf dit verstaende/ verlooz alle hope om zijn recht te bekomen/ en antwoozde Sampajo, dat hy zijn party al het ongelijk/ daer hy over kon klagen/ vergaf: zoo dede ook/ dooz 't ingeven van Xeraf, de Koning van Ormus. Zie daer hoe zy van wederzyde vzienden in schijn wierden/ en Sampajo, na dat hy zynen Bloetvziend over de begaene missslagen tegen den Koning en Xeraf bestraft hadde/ zette den Winter in Ormus over.

II. HEKTOR Sylveira, dooz den Onderkoning Menesez uitgezonden/ om aen de Kaep Guardafu te wachten/ van waer hy hem in den oozlog van Diu verhoopte mede te nemen/ ziende dat de tijd/ die tot vaeren bequaem was/ voozby ging/ zeilde naer Mazzuan, en op den eersten April in het Eyland Dabacca aengekomen zijnde/ schreef hy terstont aen Roderik

de

de Leme, Ambassadeur van Portugael aen den grooten Negus van Ethiopien, in wiens Rijk hy zeer lang vertoeft hadde. Sylveira had Leme in zijnen brief / dat hy te rug zou komen in de Haven van *Mazzuan*, alwaer hem de Vloot verwachtte / en men zond dien aen den Gouverneur van Archique, om dien ten eersten / en in de rechte hand te bestellen. Roderik de Leme en zijn volk toen uit het Hof van Ethiopien met zijn afvaerdiging voor Portugael wedergekomen / was ontrent den vijftienden January te Barba aengekomen / van waer hy terstont twee mannen na de zee toe zond / om tijding van de komst der Schepen / die hem moften mede neemen / te brengen. Zy keerden op denzelven dagh dat Sylveira in 't Eyland van Dabacca aenquam / wederom / zijnde wanhopig en bestorven / zeggende dat se niet gevonden hadden / noch van de Portugeezen dan zeer jammerlijk hooren spreeken: want het gerucht liep dat hunne armade in Indien geslagen / en de Sterkten verovert waren. Deze tijding wert verspreit door seekere *Mooren*, te *Mazzuan* met drie Schepen aengekomen / die dezelve eenen glimp gaven met de veroveringe van een Portugeesche Galey by Diu. Maer den derden dagh daer aen volgende wierden de brieven van Sylveira aen Leme overgelevert / dat hem / gelijk men wel denken kan / vertroostte; en hy schreef terstont aen Zagazabo, Ambassadeur van den Negus naer Portugael, die op zijne landerijen vertoefde / dat hy niet laeten zoude zich spoedig

op

op wegh te begeven / op datse te *Mazzuan* by malkander zouden komen / alwaer hun de Vloot van Portugael altemael most inneemen. Eenige dagen daerna begaf zich Roderik op wegh met den Barnagas, of Commissaris / die last van den Negus hadde / om de Portugeezen tot aen hunne Vloot te geleidē. Deze Barnagas was verzelt met zes hondert voetknechten / en twee duizent mannen / die op paerden en muilen reden. Men reekent van Barva tot *Mazzuan* niet meer dan vijftig mijlen weegs; niettemin waren zy hier zes dagen over doende / en dat om de hitte en veelerley ongemacken der reize. Zy aen de plaets / daer zy na toe reisden / gekomen zijnde / stelde de Barnagas Leme en zijn volk in handen van Sylveira, met groote vreugde en blyschap van yder een / en dede hem ook een vereering van vijftig koeyen / veele Hamels / hoenderen / kapoenen / en visch in overvloed tot verzorging der Schepen. Twee dagen daerna quam Zagazabo, dien de Barnagas tot Sylveira geleide / en zy bleven daer eenige dagen / verwachtende de bequaemheit der Zee / die in dat gewest van Ethiopien vaerbaer is van den zeven en twintigsten April tot den veertienden May; en indien men die kleine ruimte van dagen laet voorby gaen / soo moet men met het vaeren tot Augustus toe wachten. Op dezen zeven en twintigsten April quamen 'er vier Calacenes of boden van den Negus te *Mazzuan*, zeggende dat hun meester van de kust van Zeila bericht was / dat de Portugeesche Vloot d' Arabische Zee / om hun te

te lichten / was ingeloopen: en dewijl zy bedzoeft en ongemackelijk mochten zijn / ten aenzien van den langen tijd / die zy uit zijn Hof waren / zoo hadden deze boden last om Leme en zijn volk weder tot den Negus te bzengen / die hun zoo veel gouts en andere gerieffelijkheden geben wilde / dat zy met groote blyschap weder na den Koning van Portugael zouden keeren. Zy voegden'er by dat men hun geboden hadde alle naerstigheit te doen / invoegen dat zy nacht en dagh gereist hadden / wisselende hunne paerden op verscheide plaetsen / en zy dzongen Leme geweldig aen / dat hy met hun zou wederkeeren. Daerna geboden zy Zagazabo dat hy Leme na den Negus gezelschap zou houden / en baden Sylveira hun daer na toe te zenden; daer by voegende / dat hun Pzins zeer moeielijk zou wezen / indien men op zijn verzoek niet gehoozzaemde. Maer Sylveira, Leme, en de voornaemste / d' oozzaeke van zulk een bevel niet wetende / antwoozden dat zulks onmogelijk was / gemerkt de bequaemheit om t' zeil te gaen hun aendzong / en vooz deze mael niet toeliet de begeerte van den Negus te voldoen. Zijn Ambassadeur weigerde ook / bzeezende / indien hy zonder de Portugeezen wederkeerde / dat men hem in een Spelonk den leeuwen zou vooz werpen: in voegen dat de Kalacenes weder van daer trocken / zeer bedzoeft zijnde / dat zy hunnen last / na de begeerte van hunnen Pzins / niet verricht hadden. Den volgenden dagh / zijnde den acht en twintigsten Apzil 1626 / ging de Vloot /

Vloot / die in dzie Galjoenen en twee Karaveelen bestont / uit deze Haven geloopen zijnde / op den eersten Mey in 't Eyland Kamaran om versch water uit / alwaer Eduard Galvaen begraven lag / wiens beenderen dooz Fransois Alvarez, Kapellaen van Leme, heimelijk overgevoert wierden / en op 't Galjoen / daer deze Pziester was / in een kasse geslooten. Daerna zeilde de Vloot met eenen goeden wind naer wensch tot op den tienden Mey / dewelke begon / zoo als zy den boezem van d' Arabische Zee wilden inloopen. Maer een Winterwind / dien zy van voren in kregen / ontstak op den nacht van den twalefden Mey zoo geweldig / dat de Schepen verstroit / en ter genade van wind en golven verre van elkander gedzeven wierden. Het Galjoen van Leme in gevaer van schipbzeuk geweest zijnde / wert eindelijk by Ormus gedzeven / en quam den acht en twintigsten Mey in de Haven van Mascate aen land / alwaer hy een van de Karaveelen vond / en d' andere quam daer / na verloop van dzie dagen / met het tweede Galjoen. Dat van Sylveira resteerde noch / wiens volk eenige dagen dapper verlet waren met het water / dat in het Schip quam / uit te pompen / en dooz het onweder / dat duuren bleef / wert het op de Kust van Indien naer den boezem van Kambaje gedzeven : en dewijl hy niet en wist / waer hy den boet zou aen land zetten / zoo besloot hy naer Ormus te gaen / stellende zich zoo wacker / als hem mogelijk was / tegens het onweder aen / en zich wen-

wendende met wonderlijke vaerdigheit na de verscheide omloopen en veranderingen der Winden. Deze kommerlijke tijd duurde tot den zevenden Juny / en ondertusschen begon de lijftocht / en voornaemelijk het zoet water / waer van een deel in de hevigheit van 't onweder gestort was / t' ontbreken: invoegen datse bynae drie dagen waren zonder spijs te durven in den mond steecken / om datse geen water te drincken hadden. En aengaende Sylveira, die noch een weinig in zijn kamer bewaerde / hy spreende zich van daer af te drinken / om 'er de zieken mede te laeven / die hy goedertierlijk vertroostte; en op dat men hem niet zou beschuldigen dat hy in 't heimelijk alleen dronk / zoo wilde hy niet in zijn kamer gaen / en slep elders / moedigende de andere door zoodanig een middel. Op den avond nu van den zevenden juny ontdekten zy Mascate, hebbende niet eenen druppel zoet water meer. En dewijl de wind hun belette aen land te komen / wierden zy ontset van de twee Karaveelen / die hun eten en drinken brachten / en het Galjoen aen land geleidden. Sylveira dat weder met lijftocht voorzien hebbende / zeilde met de geheele Vloot naer Ormus, alwaer Sampajo was / die op den oever hun ging verwellekomen / en hun altemael wel onthaelde. Den volgenden dagh presenteerde Roderik de Leme eenige brieven van den Negus aen Sampajo luidende aen Jaques Lopes Siqueira dē Onderkoning / tē tijde als Leme in Ethiopien gezonden wert. Hy begiftigde hem ook van wegen denzelven Prince / die aldus den Koning

van

van Portugael in den persoon van zijnen Lieutenant eerde/met een zijden kleet met vijf breede en groote plaeten van massyf goud / zoo voor als achter / en een op yder schouder / van vier vingeren breet. Sampajo schonk Leme twee hondert dukaeten / en zoo veel ook den Gezant van den Negus; en hebbende de Schepen van deze Vloot doen kalfateren / zond op het einde van Augustus / Sylveira, Brit, en Macedo, met vier Galjoenen en twee Karaveelen naer de Kuste van Diu, alwaer zy drie Schepen der Mooren veroverden / en zulk eenen rijken buit maekten / dat het vijfde deel van den Koning seftig duizent dukaeten bedroeg / behalve noch de slaven / die naderhant verkocht wierden. Van daer week Sylveira naer de Haven van Chaul, alwaer Sampajo was / die hem om dezen buit groote vrientschap dede / welke om de geheele Armade uit te rusten wel te passe quam. Roderik de Leme wierp het anker in de Haven van Goa op den vijf en twintigsten November / hebbende drie Schepen/ en van daer zeilde hy naer Kochin, en voorts naer Kananor, alwaer hy op het einde des jaers aenquam. De Gezant van Ethiopien was op het Schip van Leme, en dewijl het zelve aldereerst op de reede van Kananor gekomen was / zoo wert het terstont met Gengber / Beschuit/ en Visch geladen; daerna haelde het den vierden January 1526 / de zeilen weder op / nemende de streek naer Portugael: dat van Antony Galvaen ging den 18 / en het derde den 19 derzelver maend / vaerende altemael in ruime zee;

invoe-

invoegen datse malkander voor den 18 April niet en zagen; en toen vervoegdenze zich weder by een / en zeilden te zamen tot op den negen en twintigsten derzelver maend. Leme en zijn Vloot waren recht tegen over het Eyland van S. Helena, alwaer zy water meenden op te doen: maer op den avond overviel hun een landwind met zulk een gewelt / dat se voort mosten vaeren / en tot hun groot leetwezen / dewijl het zoet water hun begon te gebreeken. Zy in dezen uitersten nood zijnde / overquam hun een regen / die drie dagen en drie nachten zonder ophouden duurde / waer door zy dertig vaten met water vulden; daerna hielden zy weder hunnen koers tot aen d'Eylanden Acores, het Schip van Galvaen voor uit vaerende / die alzoo hy een Almadie ontdekt hadde / waer in men niemant en zagh / liet Galvaen de Boot uitzetten / om te weten waer dit by toe quam. Die van de Boot vonden in deze Almadie negen menschen / vijf blanke / en vier slaefsche Mooren, ziende niet anders daer uit / als of zy doot waren; want de uiterlijke leden waren onbewegelijk en zonder gevoelen. Zy wierden medegebracht / en in het Schip geheven / en zoo zorgvuldig gehandelt / dat zy weder aen't spreeken quamen / en men verstont dat zy door de twee andere Schepen van Leme in een Eyland gezonden waren geweest / om daer eenigen lijfstocht te koopen / en dat zy de Vloot niet weder hadden kunnen bekomen; invoegen dat zy / van honger en dorst overvallen / zouden vergaen hebben / zoo Godt hun

hun toen niet geholpen hadde. Kozts daer aen quamen de twee Schepen/en zy ververschtē hun al te zamen ontrent vijftien dagen / en zonden ondertusschen hunne tydingen naer Portugael: Daerna de zeilen weder ophaelende / slaegden zy met den wind zoo wel / dat zy den 25 Mey voor de Haven van Lissebon quamen/alwaer hun eene Caraveel uit 's Konings naem quam verbieden/ dat se zouden aen land komen / uit oorzaek dat de Stad met de Pest ontsteken was. Niettemin quamen hun terstont veele Barken aen voor om hunne goederen t' ontladen / die naer Santarena overgevoert wierden / alwaer zy hun vijf of zes dagen gingen verquicken ; daerna trocken zy van daer met zulk een ongemeen heet weder / dat zy diergelijk in Ethiopien niet gevoelt hadden ; invoegen dat 'er twee Mooren van hitte verstikten. Van Sanctarene gingen zy den Koning te Konimbrice begroeten/ alwaer hy hun in zijn Paleis verwachte. De Gezant van den grooten Negus van Ethiopien presenteerde aen den Koning een kroon van Gout en Silver in vier stucken/ zijnde twee hantpalmen hoog / met twee brieven op Perkement geschreven / yder in drie taelen / d' Abyssynsche, Arabische, en Portugeesche, en geslooten in twee Sarkens van Gouden laken / waer van d' eerste aen den overleden Koning Emanuel, en de tweede aen Johan den derden luidde. Na dat de Gezant / de kroon van wegen zijnen Prins presenteerende / een korte reden gedaen hadde/ wert hy weder in zijn herberge gezonden / en gedu-

rende zijn verblijf treffelijk onthaelt. De brief aen Emanuel luidende / begreep in een lang verhael de goede genegentheit van den Negus jegens den Koning van Portugael, eene belijdenisse van Jesus Christus, en afzweeringe van de Mahometaensche doolingen: daerna beloofde hy aen Emanuel, wegens den Oorlog tegen de Mooren, soldaeten / gelt / en voorraet in overvloed te verzorgen / biddende Emanuel dat hy in de religie en al d' andere dingen met hem eens zou wezen; en op het einde verzocht hy luiden / die in verscheide hantwercken bedreven waren / byzonderlijk druckers / noemende zeer dikwils Emanuel zijnen Vader / en zich zelven zijnen Zoon. In den brief / aen Johan den derden luidende / dede hy onder andere dingen eene protestatie van eeuwige vrientschap / en verzocht dat Johan dezelve door brieven en Gezanten zou onderhouden / hem zijne rijkdommen en middelen aenbiedende / en hy verzocht ook alderhande slagh van werkluiden. Voorts dede Roderik de Leme aen den Koning van stuk tot stuk reekeninge van al het gene hy in dit Gezantschap verricht hadde; welk gezantschap nevens dat het tot nu toe verbolgt is geweest / in eeniger maniere honorabel / maer voor den Koning van Portugael tot weinig voordeel geweest is.

III. LAET ons nu den Gezant van Ethiopien in Portugael laeten / en weder den Oceaen tot in d' Indien overvaeren / om aen te merken in wat staet de Stad Diu was / waer af dikwils te voren gesproken is / en noch tot op het einde

einde van deze Hiſtorie zal geſpꝛoken woꝛden. Henrik Meneſez had voorgenomen die te bemachtigen / gelijk wy op het einde van ons vierde Boek gezegt hebben; maer zoo als hy zich daer toe bereide / rukte hem Godt uit deze werelt. Ondertuſſchen ſchikten zich de dingen van langer hand tot de verobering dezer plaetſe / die voor de Portugeezen in Hoog-en Neder-Indien van groot belang was. Maer eer wy van den oorlog ſpꝛeken / die de Turken daer voerden / en den uitſlagh derzelver ten voordeel der Portugeezen, zoo ſtaet ons aen te merken / wat 'er voorging. Madofar, de vierde Koning van Kambaje, had eenen Zoon met naeme Badur, denwelken hy voornam van kant te helpen / om dat zijne Waerzeggers voorzeiden / dat Badur eens het Koninckrijk door zijn quaet gouvernement zou ten roof geven. De Zoon van zijn Vaders quaet voornemen bericht zijnde / nam de vlucht / doolende armelijk door verſcheide Rijken en landen / waer van hy / dewyl hy naeukeurig en vernuftig was / de taelē leerde. Na dat hy ettelijke jaeren gedoolt hadde / quam hy in eene Stad met naeme Chitor in 't Koninkrijk van Sanga, 't welck dat van Kambaie naburig was / alwaer hy hoorde dat Madofar en zijn Zoon overleden waren / en dat de Broeder van Madofar door de Heeren des Rijks tot Koning verkozen was. Hy overleggende zich van het Rijk / als iets dat hem toebehoorde / meeſter te maken / ontdekte zich aen de Koninginne van Sanga, die het Rijk na haer mans doot /

zoo lang haer Zoon noch minderjarig was / beſtierde / en hy kreeg byſtant van haer / en van den Koning van Mandou, een naburig Prince: inwoegen dat hy door dit middel het Rijk verooverde / hebbende zijnen medebegeerder in eenen bollen veltſlagh geſlagen en gedoot. Hy een vreedſaem bezitter van Kambaje zijnde / kreeg laſt om zich over eenige grooten van 't Rijk / die den overleden Koning begunſtigt hadden / te wreeken. Van dit getal was Melichſak, de Zoon van Melichiaz, Gouverneur van Diu, die / vreezende betrapt te worden / voornam met de gunſt der Portugeezen daer in te voorzien. Maer dewijl hy meende dat 'er geen Onderkoning in d' Indien was / zoo ſchreef hy aen Kriſtoffel Souſa, en bad hem dat hy te Diu iemant van ontſagh en aenzien zou zenden / aen wien hy een zaek van belang / en die de hand van eenen Portugeeſchen Onderkoning van doen hadde / wilde bekent maeken / zonder wyders iets uit te drucken / om zich niet zoo haeſt te ontdecken. Dewijl nu Sampajo toen te Chaul was / wert hem deze brief gelevert / en hy geloofde daer op / dat Melichſak zich tegens den Koning van Kambaje met hulpe der Portugeezen verweeren wilde. Hy nam zelf dezen tocht voor / om met Melichſak te handelen: maer al de Kapiteinen ſtelden zich daer tegen / zeggende dat het ſchande zou zijn / dat een Onderkoning van Indien aldus op avontuur zou loopen; en dit bewind wert Hektor Sylveira gegeven / die het aennam / en terſtont met de Vloot / die van

Ormus

Ormus was aengekomen/ vertrok. Zoo haest als hy in de Haven van Diu het anker had laeten vallen/ quam Melichsak in zijn Galjoen, en verhaelde hem de wyantschap des Konings van Kambaje, op wien hy zich noit zou betrouwen/ gemerkt hy de trouloosste Pzins ter werelt was/ en dat hy/ om zich over hem te wzecken/ de Stad Diu den Portugeezen in handen zou leveren/ op voozwaerde dat zy hem de hand boden/ wanneer het de nood vereischte; en dat zy/ meester van de Stad zijnde/ hem de halve Inkomst van den tol zouden geven. Ondertusschen zou hy al't geschut en den voozraet/ dien hy te Diu hadde/ in een Eyland/ met name Giaquete, overvoeren/ alwaer hy vooozgaf te woonen. Deze verhandeling tusschen Melichsak en Sylveira duurde den tijd van eenige dagen/ maer zonder iets uit te rechten/ zijnde de Mooren van natuure traeg om te besluiten/ argwanende en ongetrou: invoegen dat deze begon te vermoeden/ dat de Portugeezen hem de belofte niet zouden nakomen. Hagamahamed zijn Oom/ waer van in Osorius twalefde Boek vermelt is/ en die Melichsak verzelde/ poogde in hem dit misbertrouwen te voeden: want hy dzoeg de Portugeesche Natie eenen doodlijken haet/ en vzeesde of Sylveira zich van de Sterkte mocht meester maeken. Niettemin hy veinsde voozdien tijd/ zeggende tegen Melichsak, dat hy tot verzozging zijner zaeken wel dede/ dat hy den Portugeezen Diu in handen leverde/ om zich tegen den Koning van Kambaje te verzeekeren:

Maer wat zekerheit (zeide hy daer nevens) hebt gy toch, dat zy u de helft van het Inkomen zullen geven, wanneer zy 'er meeſter af zijn? En my dunckt, dat gy behoort na *Giaquete* te gaen, zoo lang als de *Portugeezen* in de Haven leggen: want zy beminnen u niet, dan om hun eygen voordeel, zoo dat het te vreezen is, dat, indien zy op hun vertreck dicht by u zijn, zy uwen perſoon, uwe vrouwen, en rijkdommen, en al wat gy mede voert, zullen weghnemen; invoegen dat gy verliezen zult al wat gy nu hebt, en wat gy noch naderhant uit het Inkomen verhoopt te trecken. Melichſak een blohertig en argwaenend Menſch/ ſtelde in Hagamahameds woorden geloof/ zich verzeckerende dat al dit zeggen waer was; en van toen af begon hy ſterk op zijne zaeken toe te zien/ houdende zijn vertrek van dag tot dag ſlepende/ zonder evenwel daer toe te kunnen beſluiten. Maer Hagamahamed hem aldus wankelen ziende/ ſelde hem zonder ophouden aen d' ooren/ om hem eindelijk van de belofte/ aen Sylveira gedaen/ t' eenemael af te trecken. Gy hebt (zeide hy) *Diu* belooft te leveren, en gy moet het ook doen, om u tegen den Koning van *Kambaje* te verweeren. Maer om ook te vermijden, dat de *Portugeezen* u den trek, daer ik over beducht ben, niet en ſpeelen, zoo gaet met hun niet ſcheep, en zegt aen den Kapitein *Sylveira*, dat hy naer *Chaul* vertrecke, op dat gy beter middel moogt hebben om uwe goederen naer *Giaquete* over te voeren, en daerna te *Diu* weder te keeren, om alle dingen daer te

ver-

verzeekeren, beloovende dat gy hem ontbieden zult, zoo haest als het tijd zal wezen. Melichsak geloofde dezen raed van eenen gezworen vyand der Portugeezen, na welkers vertrek dezelve voor hadde te weeg te brengen / dat Melichsak om zijnen Peis te maken / de plaets aen den Koning van Kambaje zou overleveren. Om dit besluit uit te voeren / begonden zy het inschepen van Melichsak te verlengen / in wiens plaet se Hagamahamed Sylveira in zijn Galjoen ging bezoeken / en zeide hem dat d' Inwoonders van Diu begonden te morren / ziende dat deze Vloot zoo veele dagen in de Haven bleef / en / zich inbeeldende dat hy de Stad verrassen wilde / de wapenen in de hand begonden te vatten: hy bad hem derhalve naer Chaul te vertreckē / op dat deze menigte nedergeset en gestilt wierde / en dan zou hy wederom komē. Sylveira begreep wel haest uit die tael / dat Melichsak verou hadde / en liet hem zeggen dat de Portugeezen hun geen stadrumoer aen en trocken: en dewijl de Sterkte aen den Zeekant lagh / konde hy by nacht heimelijck scheep gaen / en daer weder in komen: en dat men daerna wel middel zou vinden / om de genen / die het grootste getier maekten / te doen zwijgen. Het antwoord van Melichsak, door Hagamahamed te voren onderrecht zijnde / was / dat hy niet zou vertrecken / zonder al zijne goederen en het geschut mede te nemen: 't welk hy in zoo weinig tijds niet en konde uitvoeren: dat ondertusschen zijn aenslagh uit het blijven der Portugeezen ontdekt zou worden / waer

voor hy om veele redenen vreesde: en derhalve raedde hy Sylveira van daer na Chaul weder te keeren / en dat hy in zijn af wezen heimelijker / en zonder quaet bedenken van d' inwoonderen / die vreedsaem zouden blyven / zijne packen zou lichten: dat hy / als de baen heel klaer was / Sylveira ontbieden zoude / invoegen dat den aenslag zonder avontuur of eenig verlies zou uitgevoert worden. Sylveira uit het zeggen van Melichsak niet zeekers vattende / poogde de reden / die hem dus beweegde te veranderen / t' ontdecken / en om zulks te weten / onthaelde hy Hagamahamed en d'andere Mooren, die hem verzelden / dikwils op een banket / hen doende onmaetelijk drinken om hun dronken te maeken / en daer na uit hun de zeekerheit en waerheit dezer zaeken te trecken. Hagamahamed, een man met pit achter d'ooren / begreep wel haest / waer dit goet onthael toe strekte / en veinsde eens onder anderen lustig dronken te zijn / op dat hem Sylveira zou ondervraegen / gelijk hy ook dede. Toen verzeekerde hem Hagamahamed, die hem op dit punt waernam / dat Melichsak hem de Stadt niet en wou geven / en dat hy hem aldus listig ophield / om zijne zaeken met den Koning van Kambaje te effenen / by den welken hy van verdrag dede spreeken. Sylveira in dit beschreit geloof stellende / besloot dat Melichsak van zijn eerste overleg verou hadde / en berichte Sampajo daer af / hem biddende dat hy zou laeten weten wat 'er sprofijtelijk was / dewijl zijn verblijf in de Haven van Diu hem onnut scheen. De brief wert

in

in den Raed gelezen / alwaer eenigen zeiden / dat niemant beter zou weten te oordeelen wat'er te doen stont / dan Sylveira zelve / die zich op de plaets vond / en door de ontmoetingen zien konde / wat resolutie de beste was / zonder henlieden / die in deze zaek puur onbedreven waren / daer toe te verzoeken / en die iets zouden kunnen raden / dat strydig / en dezen aenslagh gantsch nadeelig was / die zoo geweldig de eere en den welstant van de zaeken des Konings van Portugael raekte. Zy besloten dan / dat men het besluit en d'uitvoering aen Sylveira most stellen / om daer in / na 't geen hy best zou oordeelen / te voorzien. Maer d'andere bzachten by / dewijl hy zoo onachtsaem en klein van oordeel geweest was / dat hy niets besluiten konde / daer hy zelfs op de plaets was / alwaer hem de tyd en gelegentheit raden moste / en raed van henlieden verzocht / die niet met al en zagen; datmen een zaek van zoo groot een gevolg niet aen zijn goetvinden alleen most laeten; maer iemant anders / die handiger was / daer na toe zenden / die met een zelve middel zou weten toe te zien / en uit te voeren. Deze gevoelens by na eben gelijck staende / was Sampajo van 't eerste / want hy zocht Sylveira op zijn zyde te locken / om Maskarenjas, voor wiens komste hy vreesde / te beter te wederstaen; en hy en aenmerkte niet dat het beter was / een ander daer na toe te zenden; aengezien Sylveira zich zoo plomp om den tuin liet leiden. Zie daer niettemen wat'er 't besluit af was / maer van Sampajo terstont Sylveira berichte / die

moede zijnde van zoo langen tijd ten anker te leggen / ook ziende dat *Melichsak* by zijn verzoek bleef / te weten / dat hy voor eenige dagen in de Haven van Chaul zou wijken / zoo achte hy / dat dit werk te niet was / en ging van daer / zonder wyders aen te merken / of het zeggen van *Melichsak* waerheit of logen was. Hy nu in de Haven van Chaul gekomen zijnde / gaf het bovengemelde aen *Sampajo* te verstaen / die / van zijn zijde ook weinig op het inzicht van *Melichsak* denkende / en deze gelegentheit laetende voorby gaen / belette dat *Sylveira* naer Diu wederkeerde / en zond hem elders na toe om te plonderen ; en dat hy zich ondertusschen zou gereet houden om te gaen / zoo *Melichsak* een bericht liet doen / waer op men zich zou mogen verlaeten. Doorts / nadien men de tyding van d'armade der Turken voor waerachtig begon te houden / nam *Sampajo*, tot bevestiging van zijn Gouvernement / deze gelegentheit waer om naer Portugael te schryven / en zond'er ten eersten Fransois *Mendoza* na toe / die in't begin van October vertrok / op dat hy in Portugael zou kunnen komen / eer dat de nieuwe Vloot uit de Haven van Lissebon t' zeil ging. Hy vaerdigde ook af Nugnez de Castel Blanc om naer *Mozambique* te gaen / en den Factoor van het schip / die in Kambaje handelde / om naer Sofala te zeilen / hun bevelende in die gewesten de weet te doen van den aenslagh der Turken / op dat een yder op zijne zaeken zou denken. Hy schreef ook desgelijks aen die van Goa, en van andere Sterktē / biddende de gehuw-

de

de ſoldaeten/ datſe zich ten dienſt des Konings in zeekere byzondere zaeken wilden gebzuiken/ en dat ten aenzien van dit afkomen der Turken, en dewijl'er geen gelt en was/ om de troepē te betaelen. Zy waren daer in gewillig/ en begonden in Kochin een Galjoē/een Karaveel/en eene Galey te maecken/ en daer na de Sterkte op zeekere plaetſen te herbouwen. Die van Kananor groeven een zeer diepe gracht rontom de Sterkte/ en in Goa bouden zy een heel zwaer muurwerk/ timmerden een Galjoen/een Galey/en eene Karaveel/ en ook eene Galey te Chaul. Boven dit wert Ferdinand Morales gelaſt buſkruit en anderen boozraet in de Sterkte van Ormus te voeren/ 't welk hy verrichte. Sampajo vertrok daer na van Chaul, en nam (tegen 'tgoet vinden van den Raed) Hektor Sylveira mede/ die wel vernoegt was mede te gaen/ in ſtede van op tydinge van Melichſak te wachten: en een van de booznaemſte redenen was/ dat hy geen middelen hadde om wacker af te weiden/ en open hof te houden booz alle Edelingen/ gelijck Kriſtoffel Souſa dede; invoegen dat d'onbeſcheidentheit van den eenen/ en d'eergierigheit van den anderen oozzaek was/ dat Diu de hand der Portugeezen ontſnapte/ die het toen booz niet met al zouden gekregen hebben/ in ſtede dat het hun naderhant dier quam te ſtaen. Want na't vertrek van Sylveira uit de Haven van Diu, begon Melichſak, in zijnen wil volherdende/ om Diu aen de Portugeezen te leveren/ en metter daet uit te voeren/ het gene hy met woozden be-

178 pp

looft hadde / terstont zijn bagagie te packen / en het geschut te lichten / zendende alles naer Giaquete, alwaer hy voorgaf na toe te gaen. Maer Hagamahamed van d' ander zyde heel verdrietig zijnde / dat Melichsak aldus zijn opset vervolgde / stelde verscheide practyken te werk om de Poort voor de Portugeezen te sluiten: invoegen dat hy (onderwijl dat Melichsak in een van zijne huizen op't velt was) zich meester van Diu maekte van wegen den Koning van Kambaje, doende d'Inwoonderen de wapenen in de hand vatten / die niet liever en zochten / en altemael verdrietig waren / dat hun Melichsak aldus verliet. Hagamahamed liet terstont het voornemen van Melichsak aen den Koning weten / en verzocht aen hem het Gouvernement van Diu, alwaer de Koning eenige dagen daerna quam / om deze deure te neder te zetten. Melichsak den treck verstaende / dien hem zijn Oom speelde / begreep toen / waerom hy hem geraden hadde Sylveira weder na Chaul te zenden / en denkende dat Sampajo daer noch was / vaerdigde hy eenen expressen bode af / om hem de tyding te brengen van het bovengemelde / en by hem om bystant aen te houden / 't welk indien hem gebeurde / verhoopte hy zyne beloste na te komen. Cristoffel Sousa, Gouverneur van Chaul, geen vloote toen by zich hebbende / zond dezen brief naer Goa, van waer Sampajo naer Kochin vertrocken was. Sylveira ontfing den zelven / en begaf zich terstont in zee / nemende den koers naer Chaul met een goet getal Kapiteinen en soldaeten: maer dit

was

was al te ſpade; want voor zijn komſie te Chaul quam de Koning van Kambaje met een machtige armade in de Haven van Diu, en Melichſak had qualijk den tijd / dat hy in een Fuſt ging / om zich ſpoedig in 't Eyland Giaquete te bergen. Aldus was Sylveira, na veel moeyelijkheits zonder eenig voordeel / gedwongen naer Sampajo te rug te keeren / die toen in Kochin vertoefde.

IV. INDIT zelve jaer 1526. ontrent meymaend / vertrocken'er van Portugael vier Schepen onder 't beleid van Franſois d'Aguaie, Triſtan Veiga, Antony de Breu, verkozen tot Amirael van *Malakka*, en Antony Galvan, naer Indien, alwaer zy na veel perijkels / en byzonderlijk het Schip van Galvan, eindelijk aenquamen. Op het einde van 't zelve jaer quamen Veiga en Galvan met Roderik de Leme weder in Portugael, gelijk hier te voren in het tweede Hooftſtuk van dit Boek gezegt is. Deze twee te Kochin aengeland zijnde / gaven twee packetten met brieven aen Alfonſus Meſſie, die dit al lang verwachte / zijnde een vyand van Maskarenjas, tot wiens nadeel hy in Portugael door zijne Agenten zoodanig handelde / dat de Raed des Konings de vorige ſucceſſien wederriep / en eene nieuwe gebood / alwaer hy Sampajo tot Onderkoning noemde: en om Maskarenjas, een braef Edeling / niet geheel te miſnoegen / zoo ſtelde men hem / in gevalle dat Sampajo voor den beſtemden tijd ſtorf / in zijn bewind. Deze nieuwe ſucceſſie wert door *Meſſie*, tegen het goetvinden van veele Edelingen en Kapiteinen / geopent / die

het quaet / dat daer uit ontstaen konde / voorzagen: maer hy nam den last op hem / om ter tijd en plaetse van dit werk reekeninge te geven. Daer was in de Kerke van Kochin over dit openen der brieven groot dispuit tusschen Messie en Vasque Deze, Kapitein van de Sterkte / die yder volks genoeg van hun gevoelen hadden. Eindelijk wert na al hunne betuigingen het lezen geeindigt / en over het openen van deze nieuwe successie door Fernand Nugnez, Secretaris van de Faculteit / een publijcke acte gemaekt / die onderteekent wert van het meerendeel der Edelingen / Capiteinen / en andere persoonen van aenzien / die zich by dit werk vonden / en dit leste bevel des Konings niet derfden tegenspreeken / in dit geval de praktyken van Messie niet wetende / die zoo veel als in hem was / van toen af Sampajo voor Onderkoning dede verklaeren en houden.

V. NIETTEMIN zoo wel grooten als kleinen namen 't zeer qualijk / dat men dit leste pak geopent hadde / en zeiden dat Messie zich zeer qualijk in dit werk gedraegen hadde / hebbende Maskarenjas zijn eere ontstolen / wien het Gouvernement van d' Indien met dubbel recht toebehoorde: dat Sampajo niet wijsselijk en dede / dat hy een anders ampt aenbaerde / en dat Neder-Indien, op de komste van Maskarenjas, die meer dan Sampajo bemint was / voor gewis in beroerte zou raecken. Ook was 'er dit punt / dat de Koning van Portugael, deze scheuring voorziende / volgens 't verhael / dat Fransois Mendoza hem gedaen hadde van den staet van d' Indien,

dien, en de doot van Henrik Meneſez, in wiens plaetſe Maskarenjas geſtelt was / en met wiens afwezen Sampajo 't gebied voerde / eerſt Pieter Johan Franſois, om deze ontſteltenisſen voor te komen / in een Schip had afgevaerdigt / met brieven dat zijn meeninge was dat Maskarenjas Onderkoning zou blyven. Maer Franſois verging in 't Eyland van S. Laurens, invoegen dat de begeerte des Konings te niet raekte / en na 't vertrek van Franſois beval de Koning door brieven / die arglistig verkregen / en door Triſtan Veiga gebrocht wierden / dit ſtuck aen zyne Officieren in d' Indien, die daer over zouden diſponeeren met de tuſſchenkoming van Meſſie, die alles in handen hadde / gelijck in het voorgaende Hooftſtuk gezegt is. Sampajo aldus tot Onderkoning verklaert zijnde / zond hem Meſſie terſtont eenen brief / en ſchreef aen de Officieren van Goa alwaer Sampajo haeſt wezen moſt / hoe de dingen gegaen waren / en datſe hem moſten gehoorzaemen. De tyding van deze verkiezing in verſcheide plaetſen van Neder-Indien verſpreit zijnde / ontſtaken al de Portugeezen tegen Meſſie: niettemin Sampajo wert voor Onderkoning ontfangen / en hy gaf het Amiraelſchap aen Kapitein Miranda, en maekte Pieter de Far Generael van de Galeyen op de Kuſte van Goa, ordeneerende Hektor Sylveira, dat hy na de Straet zou gaen: daerna begaf hy zich te Kochin, alwaer hy van Meſſie wel ontfangen wert / en altemael zwoerenze op nieus / hem / als waerachtig Gouverneur van Indien zijnde / te gehoorzaemen.

180 pp

men. Maer dit en stilde de murmuratien niet/ en de verdeelde partyen quamen onderling elkander te schelden / d'een den anderen uit te dagen / en groote beroerten in Kochin te maeken. Hier en boven waren'er brieven van Maskarenjas gekomen/ waer uit men verstont/ dat hy van *Malakka* vertrocken was om in Indien te komen; weshalve die van zijn party meer dan te voren begonden te murmureeren. Sampajo deze tyding hoorende / zond de Copie van de nieuwe successie / en de acte / die op den dagh van zijne aenneminge gepasseert was / aen Henrik Figueire, Kastelein Majooz van Koulan, om *Maskarenjas* by tijdts te doen weten / dat hy geen Onderkoning was/ nevens 't uitgedzukte bevel / dat hy Maskarenjas, eer hy noch in de Haven van *Koulan* quam / deze actens zou gaen toonen; en zoo Maskarenjas die vooz goet aennam / dat men hem zou laeten aen land komen; maer dat men / zoo hy hier in gebzeeke bleef / wel zoude toezien hem niet in de Sterkte t'ontfangen. Dewijl het nu Sampajo niet onbekent was / dat veelen hem openbaerlijk beschuldigden / dat hy Maskarenjas kracht en gewelt dede; liet hy / om contrary te bewyzen / op den lesten December/ zeekere Kapiteinen vijf in getal / onder dewelken Antony Galvan, en Tristan Veiga waren (die kozts daerna / gelijk wy in het tweede Hooftstuk gezien hebben/ met Roderik de Leme weder naer Portugael trocken) in zijn huis ontbieden / en redeneerde tegens henlieden in zulker voegen / dat hy zich op nieus Onderkoning dede verklaren/

en

en hier van wert door de hand van eenē Secretaris een acte beleit. Hy ging noch verder/ zich behelpende met alle middelen / waer van hy zich dienen konde. De Koning van Portugael had in Neder-Indien eenen Monnik met naeme Broeder Johan Daro, gezonden/ die/ voor eenen man van dien tijd en gelegentheit/ tamelijk gaeu en bequaem was. Deze bevestigde dat Sampajo de rechte Onderkoning was / en beloofde dat aen allen te doen weten den volgenden dagh / die d'eerste van 't jaer was/ waer in de Christenen de besnydenisse van Jesus Christus gedenken. Op het einde van't Sermoen dede deze Monnik een langh verhael van de murmuratien en verdeeltheden/ tusschen de partyen van *Maskarenjas* en Sampajo ontstaen / verklaerende dat Sampajo de rechte Gouverneur was / en dat hy hem in al d'Universiteiten van Vrankrijk, Spanjen, en Portugael zou ondersteunen: daerna vermaende hy Sampajo, dat hy de eerste Autheurs van deze beroerte strengelijk zou straffen; en / indien het noodig was/ uit Kochin bannen. Dit Sermoen van dezē Monnik bracht daetlijk zijne bruchten voort; want Sampajo verzond op denzelven dagh Simon Tustan, dienaer van Maskarenjas, wiens zaek hy moedig en stout verdedigde. Hy bande ook Vincent Pegado om dezelve daet in Chaul, en verjoeg noch eenige andere/die meest tot Maskarenjas geneigt waren. Pegado te Chaul zijnde/ maekte het / om zich over Sampajo te wreeken/zoodanig/ dat Cristoffel Sousa, Kapitein van de Sterkte / en Edelman van groote achtbaerheit/

181 pp

heit / den Raed der voornaemste Officieren van den Koning van Portugael in die plaetse vergaderde / dewelke van zijn gevoelen waren / te weten / dat Sampajo in dit werk niet en ging / gelijk hem paste / en dat men / om het quaet voor te komen / dat 'er uit het verschil van deze twee groote Kapiteinen zou mogen ontstaen / hun daer toe brengen most / datse zich het vonnis van eenige Rechteren onderwierpen / op dat hun geschil door 't recht / en niet door de wapenen mocht beslecht worden: dat men Sampajo van dit besluit zou berichten / en in gevalle hy dit niet aen en nam / zou men hem niet gehoorzaemen ; maer in tegendeel *Maskarenjas* begunstigen. Sousa stelde den brief in / en zond dien aen Fransois de Sousa, die hem Sampajo dede leveren / die toen in 't Eyland Goa vertoefde / alwaer men om de Turken, tegen dewelke hy van zins was op te trecken / een Sterkte boude. En wetende / dat 'er een groot getal Portugeezen te Chormandel was / zoo schreef hy aen Ambrosius de Rege, Faktoor van den Koning / en aen den Kastelein / dat zy aen die soldaeten zouden verklaeren / dat d' Onderkoning hun gebood / dat zy / op peene van weder spannigen aen hunnen Prince verklaert te worden / te Kochin by hem zouden komen; en dat hy hun al de muiteryen en gepasseerde twisten vergaf. Maer zy lachten met dit gebod / zeggende dat Sampajo hun niets te gebiedē hadde: en selfs eenigen / die te Kochin waren / bekommerden zich niet om by hem te komen / zeggende overluid /

dat

dat hy zich hield / als of hy naer de Turken wou gaen / om niet te Kochin te wezen / en zich het vonnis van justitie te onderwerpen / tot slechting van 't Proces tusschen hem en *Maskarenjas*, die binnen korten tijd komen most. *Sampajo* dapper verstelt met deze nieuwe moejelijkheden / en willende doen verstaen dat hy t' zeil ging om tegen de Turksche Armade te vechten / zijnde eens op eenen zondagh ter Misse / rees hy / soo als de Priester zijn Corpus Domini begon op te heffen / overende / en sprak soo luide dat hem een yder hooren konde: Ik zweere by het *Lichaem* Jesu Christi, dat in de handen des Priesters is, dat ik hier van daen ga met voornemen om de Turken slagh te leveren, en hun te beletten in Indien te komen. En dewijl ik dit beslooten hebbe te doen, soo gebiede ik aen alle *Portugeezen*, uitgenomen die van de *Sterkte*, datse met my te scheepe gaen: en soo wie dit niet en doet, die verzeekere zich dat hy strengelijk zal gestraft worden. Deze Ceremonie porde de Portugeezen in de Schepen te stijgen / achtende dat *Sampajo* recht tegen de Turken sou aengaen. Eer hy nu t' zeil ging / soo liet hy een geschrift aen Alfonsus Messie, aen den welken hy gebood dat hy Maskarenjas met gewelt van wapenen sou verjagen / indien hy als Onderkoning te Kochin wilde aen land komen: en hy sond eenen wijdluftigen brief aen Maskarenjas om hem neder te zetten. Dit verricht zijnde / vertrok hy in January des jaers 1527 / en te Kananor aengekomen / liet aen *Simon* Menesez een selve geschrift

als

als aen Alfonsus Messie, stellende George de Sousa over eenige Bzigantyns om de Kust van Kalicut te bewaeren. Hy nam den eersten Febzuary de streek naer Goa, en vond onderwege Hektor Sylveira, die hem een verhael dede van de zaeken / die te Diu gebeurt waren / en van de tijding / die Cristoffel de Sousa van het aenkomen der Turken te Kamaran ontfangen hadde. Van Battical schzeef Sampajo aen Cristoffel de Sousa, hem berichtende van zijne goede genegentheit om tegen de Turken te strijden / en hem biddende dat hy al de macht / die te Chaul was / zou zenden. Van deze plaetse vertreckende / bejegende hy op zee Fransois Morales, die van Ormus quam met bzieven van den Koning en Melio, zich over Xeraf, die gevangen was/dapper beklaegende; en zy baden dat men/ met hem daer van daen te haelen / daer in voozzien zoude/aengezië hy niet op en hield/ geduurig twist en onrust aen te rechten. Sampajo eindelijk in de stad Goa gekomen / liet al de Kapiteinen en vooznaemste Edelingen / met de Schippers en stierluiden by eenkomē/den welken hy de komste der Turken te Kamaran voozhield / en dat zijn voozneme was hun aen te tasten. Maer de Raed was van een ander gevoelen / betoonende dat het dwaesheit zou wezen voor zulk een kleine Vloot/ als die van Portugael, eene zoo machtige armade der vyanden te gaen bestooken: dat men in Goa most overwinteren / en de Schepen / die de Koning in de Lente zou zenden / verwachten; en dat men dan zou overleggen wat

prafijtelijkst was. De Secretaris bewierp een acte van dit oordeel / 't welck van hun allen onderteekent wert. De Soldaeten en andere toen hoorende dat Sampajo niet naer de Turken ging / begonden uit te geven / dat zijn meening altijt zoo geweest was / schoon of hy de bovengemelde ceremony gemaekt hadde om contrary te doen gelooven: en dat dit gerucht alzoo verspreit was om het steekspel te mijden / en te beletten dat het recht van *Maskarenjas* niet en zou dienen. Hoztelijck / zy beschuldigden Sampajo zoo veel als in 't openbaer / dat hy een meineedige was / die met zijn Religie en Godt der Misse gespot hadde / om zijn eergierigheit te voldoen / en *Maskarenjas* te leur te stellen. Hy zich onklaer ziende / en zijnen tocht naer Kamaran afgebrooken / vaerdigde Macedo af / om Xeraf te gaen vinden / en hem van Ormus te Goa te brengen / om na zijne verdienſten gestraft te worden. d' Amirael wert ook naer Kochin gezonden / met eenen brief / luidende aen *Maskarenjas*, om hem naer *Malakka* te doen wederkeeren / met belofte van grooter gagie / en hem te beletten dat hy in 't Eyland van Goa zou landen: want Sampajo en wilde tegen Maskarenjas niet in 't recht treden / noch het vonnis van de Rechteren op hun verschil afwachten / maer in 't bewind blijven / dat Messie voor hem bekomen hadde.

VI. EER dat wy wydloopiger ontvouwen mat'er in Neder-Indien, geduurende dit jaer 1527. gebeurde / zoo moeten wy den staet der zae-

zaeken van Malakka aenmerken / en wat Maskarenjas in zijn verblijf daer uitvoerde / om daerna zijn Proceduuren / en het einde van zijn Proces tegen Sampajo te zien. In 't voorgaende jaer dan / en eenige dagen voor de doot van Hendrik Menesez den Onderkoning / zond Maskarenjas eenen Kapitein in Neder-Indien, om nieuwigheden te hooren / en eenige zaeken te verrichten. Deze Kapitein was verzelt van Gasper Machiade, die een Jonk hadde / die met packen en koopmanschappen / hem toebehoorende / geladen was. Op by de Kaey Comori zijnde / ontdekten Patemarcar, Generael van twee en vijftig Paraus van Kalicut, die den koers naer Zeilan hield / om te gaen oorlogen tegen den Koning / die vriend en bontgenoot der Portugeezen was. Deze arbeidde met alle middelen om hun aen boord te komen / maer daer ontstont een onweder / dat hem wederhiel / invoegen dat hy niet dan op eenen Kanonschoot kon naderen / van waer hy eenige Portugeezen, en onder anderen Machiade, doode. De Kapitein en d' overige van zijne soldaeten / ontgingen 't ter naeuwer nood / en bequamen de Haven van Kochin, zijnde Menesez eenige dagen te voren gestorven. Op den zelven tijd George Kapral, Kapitein over eenige Fusten by d' Eylanden van Maldivar, wetende dat Maskarenjas, na de doot van Menesez, tot Onderkoning verklaert was / nam voor / hem de tijding daer af te brengen / zich verzeekerende dat hem Maskarenjas, tot vergeldinge van zulk een blijde boot-

boot schap / het Kapiteinschap van Malakka zou geven / 't welk groot voordeel gaf: want deze Kapitein had / behalve den buit / twee duizent dukaten aen gagie van den Koning van Portugael, de helft in gereede penningen / en de andere helft aen peper. Hy vertrok volgens dit besluit met zijne Fust / en hebbende *Maskarenjas* gevonden / kreegh belofte van 't Kapiteinschap / wanneer Maskarenjas zich naar Neder-Indien zou vertrecken. Korts daer aen quam Antony de *Sylves* met brieven van Alfonsus *Mellie*, van den Inhoud / die in het eerste Hooftstuk verklaert is / te weten / dat Maskarenjas Onderkoning was; maer dat in 't verwachten van zijne komste / de derde successie was geopent geweest / en *Sampajo*, daer in genoemt zijnde / ontfangen was / om by provisie die dingen te handthaven. Hy bracht ook d' Acte / die hier over gepasseert was / en onderteekent van d' Edelingen en Kapiteinen / die naer de doot van Menesez in de Kerck van Kananor by een waren. Deze brieven en acten by den Kastelein en d' andere Officieren des Konings in die plaetsen gezien zijnde / wert *Maskarenjas* ontfangen / erkent en gehoorzaemt als Onderkoning van Indien, alwaer hy besloot na tos te zeilen in de maend van Augustus / en van daer te gaen naer 't Eyland van Pulopuar, om op eenen bequaemen wind te wachten / die in 't gemeen in de maend van September waeit. Door dat hy wegh trok / hield hy zijn woord aen Kapral, en stelde hem in 't bezit van 't Gouvernement van Ma-

Malakka, niet tegenstaende de betooningen en Protestatien van Arias Cugna, Generael ter zee / die voorgaf dat dit bewind aen hem behoorde / en dat om verscheide redenen / die hy daer toe bybracht. Maer het gezagh van Maskarenjas zette hem ter zijde / zoo om zijne genegentheit tot Kapral, als om te doen verstaen dat hy de voornaemste ampten vergeven konde; dewijl hy Onderkoning van d' Indien was. Toen als hy wilde t'zeil gaen / baden hem de Stierluiden dat hy vertoeven zoude / om dat hy met zoodanig saizoen in Neder-Indien niet konde geraeken: hy niettemin begaf zich t' scheep / nemende den koers naer Pulopuar, waer ontrent hem een storm overviel / die den mast van zijn Schip op drie plaetsen brak / en het stont zus of zoo / of hy zou schipbreuck geleden hebben. Dit onweder gestilt zijnde / zeilde hy naer Malakka, om zijn Schip weder te herstellen: want hy kon anders niet voort raeken. Fransois de Sa en zijne Vloot / naer Zunda gaende om daer eene Sterkte te bouwen / waren toen in de Haven van Malakka, en te gelijk George Menesez, die voorgaf naer de Molukken te gaen / om daer te gebieden / volgens den last / die d' overleden Onderkoning hem gegeven hadde / en dien Maskarenjas bevestigde / hem noch tot versterking een Schip gevende / met een goet getal van soldaeten. Hy onderrichte hem ook dat hy de streek van Burneo zou volgen / op dat hy door dien wegh een korter vaert naer de Molukken, dan door d' Eylanden van Banda, zou ontdekken /

gelijk

gelijk Menesez ook dede. Voorts / nadien Simon de Sousa, tot Generael van de Zee der Molukken gestelt zijnde / uit Maskarenjas verstont / dat hy van zins was den Koning van Bantam te gaen aentasten / en zijne Stad te bemachtigen: en dat dit bewint van Generael in de Zee der Molukken van weinig belang was / en hy daer weinig dienst aen den Koning van Portugael zou kunnen doen: zoo vertoefde hy met Menesez te volgen / blijvende te Malakka, om in den Oorlogh van Bantam, alwaer hy eer verhoopte in te leggen / tegenwoordig te zijn.

VII. MASKARENJAS bemerkende / dat hy een bequaemer saisoen voor zijnen tocht naer Indien most verwachten / en ziende deze schoone Vloot van Fransois de Sa, zoo besloot hy zich daer van te dienen / om het Eyland en de Stad van Bantam, die Malakka zoo vyandig was / te bemachtigen. Zijn raed ook van dit oordeel zijnde / vertrok hy met negentien zeilen / te weten / een Galjoen / eene Galey / vier Barken / twee Brigantijns / twee overdekte schuiten / vier Kalaluzen / en vijf Lanchars: hebbende tot zijne voornaemste Kapiteinen Alvarus Brit, Fransois de Sa, Arias de Cugna, Eduard Konil, Antony Brit, Fransois Serran, Simon de Sousa, Johan Pacheco, en eenige anderen / die over drie hondert Portugeezen geboden. Daerenboven waren 'er zeshondert Malakkers onder 't beleit van twee Lantsheeren / d' een met naeme Sanaje Raje, en d' ander Tuan Mahumet. Deze Armade nam de streek naer 't Eyland

van Bantam, een woord dat in de *Maleische* taal zoo veel gezegt is als sterre: een trotsen titel voor den Koning van dat Eylant / die ook boven andere Koningen daer op moedig was. Het Eyland van Bantam leit sestig mijlen van Malakka, by de Straet van Cincapur, en is met *Malakkers* bevolkt / ook nam de Koning van *Malakka*, na dat hy door de Portugeezen geslagen was / aldaer de vlucht / en zette den Heer / die het Eylant van hem te leen hadde / daer uit. Hy dit Eylant in zijn gewelt hebbende / versterkte de Stad / die ook Bantam genoemt was / zorgvuldelijk / om zich voor de Portugeezen, die hy vreesde / dat noch eens zouden weerom komen / te bewaren. De manier van zijn versterkinge was aldus: Daer vloeit in de stad een Rivier door een kanael / dat tamelijk naeu is. Hy liet langs de kanael / die redelijk krom loopt / zwaere paelen inheyen / in zulker voegen / en zoo groot in getal / dat 'er geen Galey in de Haven kon komen. Hy versterkte de Stad met een schans / van aerde en zwaere boomen te zamen gebonden / met eenige bolwerken op dezelve wijze / en maekte de Poorten heel sterk / ook leide hy een houte brug over de Rivier / tot gerief van 't Eyland en 't vaste land / by welke brug twee bolwerken recht tegen over malkander lagen / de schans bewaert zijnde met drie honderd verscheide stucken geschuts: en om laeg aen den voet derzelver had men veel doornen gezaeit / en scherpe en fenijnige yzere hacksken / die zoo toegestelt waren / dat men

daer

daer heel qualijk kon naderen / zonder zich dapper te quetsen. Den omloop der Stad is moeraschachtig / weshalve ook al de huizen op paelen en houtwerk gesticht waren / uitgenomen het Paleis van den Koning / dat op een rots aen 't vaste land gebout was. Maskarenjas had op dezen tocht veel moeielijkheit / om dat hy doorgaens vaeren most door Kanaelen / en tusschen Eylanden / die dicht by een leggen. Eindelijck naderde hy de gracht van Bantam / en liet het Kanael peilen door Eduard Konil, die bescheit bracht / dat het onmogelijk was / dat 'er de Vloot zou in komen / indien men niet eerst de paelen brak: en als dit al gedaen was / zouden de Portugeezen, in 't naderen van de schanse / zich in meer gevaer dan te voren vinden / en dat van wegen het geschut / dat naer wensch kon spelen / en hun / daerze bloot waren / treffen: daerenboven dat de schans zoo hoog was / dat het groote dolligheit zou wezen dezelve zonder stormleederen te naderen. Dit aenbrengen dede *Maskarenjas* voornemen / om langs de brug / waer van de Stedelingen hun dienden om naer 't vaste land te gaen / en daer zoo veel geschut niet en was / in te komen. Om zich hier van te verzeekeren / en zijn voornemen te beter uit te voeren / overleide hy daer een barke na toe te zenden / en / door middel van dezelve / de paelen te doen waggelen en uit te rukken / op dat de Vloot daerna zou kunnen inkomen. Fransois Serran, een braef Kapitein / had dezen last met vijftig Portugeezen, die

hunne Barke ſterk maektē/om voor het ſchieten van pijlen bedekt te wezen/ en dezelve volk met eenige ſtukkē laedden om hunne vyandē te groeten. Zy voeren in de Kanael/ ſleepende achter hun twee Kalaluzen/ en begonden met dappere moed te arbeiden/ en weerden hun acht uuren lang zoo geweldig/ datſe het meerendeel van deze Paelen uitrukten. Ondertuſſchen wierden zy door de Stedelingen met zulk een furye beſchooten/ datſe onuitſpreekelijke moeite hadden om hun te bewaren: en zonder de fortificatie/ die in hunne Barke was opgerecht/ zy ware in den grond geſchoten geweeſt. Maer terwijl zy hier mede bezigh waren/ ontdekte men in zee eene Vloot/ die na de gracht van Bantam quam aenzacken; invoegen dat *Maskarenjas* en de zijnen/ dewijlze nieuwe vyanden aen voord kregen/ een ander beſluit moſten nemen.

VIII. ALS de Koning van Bantam d' Armade van *Malakka* zag/ en hy wel wiſt wat *Maskarenjas* voor een man was/ liet hy/ vreezende voor den uitſlagh van het beleg/ terſtont aen den Koning van Pam, zijnen Schoonzoon en nabuur/ hulpe verzoeken/ die eene Vloot afvaerdigde van drie en dertig Lanchars/ met twee duizent mannen en veel lijftocht. Deze Vloot door de Portugeezen ontdekt zijnde/ wilde *Maskarenjas* niet wachten/ tot datſe naderde/ vreezende of de Koning van Bantam met eenige Schepen mocht uitkomen/ en hy en zijn volk tuſſchen beide beſloten blijven. Hy beſloot dan

deze

eze Vloot des Konings van Pam te bevechten / welke hy vier Katurs en vijf Lanchars / onder't beleid van Eduard Konil, te gemoet zond / die een mijl van daer de vyanden aentrefte / en hun met zijn kanon zoo furieus aentaste / dat hy hun in minder als een uur tijds in route sloeg. Negentien van hunne Lanchars dzevender langs den Oever / die van al die daer op waren / verlaeten zijnde / dooz de Portugeezen genomen wierden. De tien andere het gevaer zoo dichte by ziende / zeilden te rug / en namen de wijk weder naer Pam. Die op 't land geraekt waren / verspzeiden zich dooz het Eyland van Bantam. Na 't verdelgen dezer Vloote / begon het volk op de Bark van Kapitein Serran, hun werk weder met ongelooflijken arbeid / om de Paelen uit te rucken en te slechten / waer over zy vijftien dagen / in spijt van al 't gewelt der vyanden / doende waren / en zy naderden de bzug. Terstont zond de Koning Laqueximene met elf Lanchars daer na toe / die zich zoo queet / dat hy de Bark van Serran aenklampte / alwaer veele Bantammers met geweldiger hand in vielen / en daer was een schzickelijk gevecht / waer in Serran, en byna al zijne soldaeten gequetst wierden: maer zy verweerden zich dapper / en Laqueximene wert dooz den bystant / die hun *Maskarenjas* en Konil deden / in route geslagen / na dat hy veel volks verloren hadde / die meerendeels dooz vyerwerk verbzand / d' anderen in 't vechten gedoot / en eenigen verdzonken waren. Na dezen afwijk van *Laqueximene*,

lieten Serran en zijne Soldaeten hunne quartieren verbinden / zonder datſe van daer wilden; hoe *Maskarenjas* ook daer op aenhield / zeggende dat zy bereit waren te ſterven / of te voleinden dat zy begonnen hadden; invoegen dat *Maskarenjas* en Konil zich weder by de Vloot hielden / om in de reſt te voorzien / en hun voornemen wegens de verovering van Bantam te verhalgen.

IX. MASKARENJAS aenmerkende de ſtoutheit der hyanden / die de Bark in zijn gezicht hadden derven aenklampen / vreesde ofze met vranthouten / en andere hyerwerken zijn Schepen mochten in brant helpen / en derhalve beſloot hy / zonder langer te wachten / de Stad aen de zyde van de brug te beſtormen. Dewijl nu de hyanden om de Bark / die naby de Brug was / daer over al getwijffelt hadden / en al hun gewelt gebruikten om van dezen kant te wederſtaen / zoo bedacht hy eenen trek / te weten / hy dede hun gelooven / dat hy door de palen wilde inkomen / en van deze zyde liet hy des nachts eenige Schanskorven oprechten / en een Retrenchement aen de kant van de Kanael met drie ſtucken geſchuts. Laqueximene, die dezen hoek bewaerde / gaf den Koning zulk een beſtaen te kennen / hem biddende dat hy meer volk zou zenden; 't welk geſchiede / invoegen dat de gene / die de zyde van de brug bewaerden / zich ontrent Laqueximene begaven / achtende dat zy 't nu al gewonnen hadden / en dat de Vloote der Portugeezen, om de moeielijkheit van 't Kanael /

nael / den volgenden dagh in hunne macht zou wezen. Den nacht gekomen zijnde / vermaende Maskarenjas Sanaje Raje, dat hy met het Malakker voetvolk en veertig Portugeezen zou aen land stygen / en hun achter het Retrenchement nederslaen / aen welken hy last gaf / dat zy / zoo haest zy het vyer in een van de bolwerken der Brug zagen opgaen / hun geschut zouden afschieten / de trompetten steeken / en zich houden als ofze de Kanael wilden inkomen. Dit gedaen zijnde / steeg Maskarenjas in schuitjes en Barquerollen te land / op dat hy niet en zou gehoort worden / en een mijl van de brug af / en nam zynen wegh daer na toe / dwers door het Broekland / alwaer hy en zijn volk uitermaeten perijkel leden / en in 't byzonder om de wortelen van zeekere boomen / die hun tegenhielden / en telkens deden vallen. Niettemin hielden zy zoodanig moed / dat zy eindelijk altemael / van slijk en zweet bekroozen / een uur voor den dagh de brug naderden / zoo rustig en wacker / als of zy den geheelen nacht geslapen hadden / en zy vonden den Kapitein met zijne Soldaeten van vyerwerken voorzien / waer mede zy terstont een van de bolwerken / aen 't opkomen van de brug naer 't Eyland / in brand staeken. De Mooren, die dit bolwerk / van hout en met aerde gevult / bewaerden / waren slaeperig ; zoo om dat zy te voren gewaekt hadden / als om dat zy niet en dachten / dat Maskarenjas de Stad van die zyde zou aentasten. Maer de vlam maekte hun wacker / en dwong hen spoedig te vluchten / om naer een

188 pp

kleine Poort te loopen / die de brug ſloot; maer die Poort was door Arias Kugna en Johan Pacheco al gebrooken / die na eenig gevecht in ſpijt der vyanden inquamen / invoegen dat zy / d'een naer het Paleis des Konings begonden te vlieden / en d'andere na de wacht van Laquexímene, daer Sanaje Raje. na 't onderwijs van *Maskarenjas*, op ſtormde. In 't begin achte Laquexímene, dat deze vlam van het bolwerk niet met al was / maer grooter zwarigheit vernemende / poogde hy (als een moedig ſoldaet / gelijk hy was) daer in te voorzien; 't welk hy gedaen zou hebben / indien zyne ſoldaeten grootmoedig geweeſt hadden; maer het was hem onmogelijk hun te wederhouden / en van den anderen kant waren de Portugeezen zoo verhit / en boven al / nu zy zich in de Stad vonden / dat het onmogelijk was hun het hooft te bieden. De Koning het gekrijt der Vluchtelingen hoorende / gebruikte al zijn gezagh / om zijn volk weder by een te verzamelen; maer alles verloren ziende / liet hy zich eenen Elephant brengen / en vlood ſnellijk uit het Paleis / en ziende dat men hem dicht op de hielen volgde (want *Maskarenjas* begeerde geenen anderen roof) verliet hy zijnen zadel / en verſtak zich in eene zeer dicke boſſchaedje / invoegen dat men hem verloor; en die hem volgden / waren gedwongen weder na de Stad te keeren / alwaer zy *Maskarenjas* in 't gevecht vonden tegen eenen Kapitein / met naeme Laxaraje, die zich met duizent *Mooren*, ontrent een Bolwerk / dapper verweerde. Het meerendeel wert in ſtucken gehou-

wen

wen / d'andere ſalveerden zich / zoo als zy konden / met hunnen Kapitein / die met twee musketſchooten gequetſt was. Zie daer hoe deze Stad verovert wert / die zoo veel quaet aen de Portugeezen gedaen hadde / die dezen mogen een van de aenmerkelijkſte daeden in hunne geheele Hiſtorie bedzeven / gemerkt zy ook in deze verovering niet een van hun volk verloren: en aengaende de gequetſten / het getal en was 'er niet groot af. Kozts na de verovering van Bantam, quamen 'er dzie ſchatrijke kooplieden / die vzeemdelingen waren / en daer woonden / by Maskarenjas, en baden hem / dat hy henlieden hunne koopmanſchappen zou laeten houden / aengezien zy van die plaets niet van daen waren; 't welk hy hun toeſtont / doch op voorwaerde / dat zy d' armade / zoo lang hy daer lagh / van lijftocht zouden verzorgen / 't welk zy beloofden / en ook deden. Daerna wert de Stad geplondert / en men vond 'er groote rijkdommen / voornaemelijk in 's Komings Paleis: ook wert niet vergeten het geſchut / zijnde dzie honderd ſtucken in getal / onder welke die gekent wierden / die op de Portugeezen in verſcheide ontmoetingen / die in de voorgaende Boeken beſchreven zijn / verovert waren. Daerna ſtak men den brand in de Bolwerken / die vernielt wierden; invoegen dat d' aerde derzelver verſchudde / en zy onnut gemaekt wierden. Maskarenjas noch tooznig zijnde om den overlaſt / die de Malakkers van die van Bantam ontfangen hadden / en zich noch op den Koning en d' Eylan-

ders van Bantam wzeeken willende / [illegible]
Kapiteinen in verscheide hoeken des Eylants op
tochten uit / waer in zy eenige Mooren doot
sloegen / en in verscheide reizen / binnen den tijd
van vijftien dagen / twee duizent gevangenen
kregen / zijnde geholpen van de troepen des Ko-
nings van Lingue, die aen Maskarenjas achtien
Lanchars en Kalaïuzen te hulpe zond ; maer
zy quamen eerst aen / na de veroovering van Ban-
tam. Niettemin / om zulks te boeten / holpen zy
de Stad plonderen / daerna namen zy de vlijk.
De Koning het getal zijner Onderdaenen zoo
verminderd ziende / en dat hy ten leste schier al-
leen bleef / nam de vlijk in een plaets met naeme
Ugentane, alwaer hy van droefheit stierf. De
tyding dezer veroveringe van Bantam en van
de vlucht des Konings verstaen zijnde by den
Heer dezes Eylants / die op 't vaste land bleef /
zedert dat de Koning van Malakka hem uit Ban-
tam verjaegt hadde / achte hy dat de tijd gekomen
was / dat hy weder in 't bezit van zijne Heerlijk-
heit kon geraeken / zich stellende tot Tributge-
ver des Konings van Portugael. En voorwaer /
hy ging met vzy geleide naer Maskarenjas toe /
en zy quamen over een / dat dezen Heer Prins
van Bantam zou blijven / op voorwaerde dat hy
daer geen Sterkte zou bouwen / noch Armade
te land of te water hebben / maer zich aen de Por-
tugeezen beveelen / die hem tegen alle vyanden
zouden beschermen. Dit gedaen zijnde / wert
François de Sa naer Zunda gezonden / om daer
eene Sterkte te bouwen / en hy voerde drie hon-
dert

Portugeezen in zeven schepen. Na dat hy t'zeil gegaen was / voer Maskarenjas naer Malakka, alwaer hy van de Portugeezen en Malakkers heerlijk ontfangen wert / zeer verheugt zijnde dat zy verlost waren van dien wreeden Oorlog / dien de Koning van Bantam hun aengedaen hadde met hulpe van d' andere Koningen zijne bontgenooten / die / ziende dat hy t'eenemaek onder de voet lagh / met Maskarenjas vrede maekten ; invoegen dat Malakka sedert vreedsaem bleef / en een van de rijkste Havens van 't Oosten wiert.

X. FRANSOIS de Sa zijn streeke vervolgende / wert van zoodanig een onweder overvallen / dat zijne Schepen zeer verre van elkander verstroiden. Eduard Konil quam met zijn Schip / en eene Galey en Vrigantijn / die hem volgden / allereerst in de Haven van Zunda, eene Stad tusschen Taprobana en Groot Java. d'Ervarentste Wereltbeschrijvers achten dat zy aen 't vaste land van Java leit / en recht tegen over Taprobana gelegen is. Rontom deze Stad valt de Peper in overvloed / en is alzoo goet als die van de Kust van Malabar. De lucht van 't land is gezont / en daer is veel lijftocht : d'Inwoonderen zijn Mooren, en hebben eenen Koning. Toen Konil hier aenquam / was de gene / die den Portugeezen toeliet eene Sterkte te bouwen / geen Koning meer / maer een zijner Nagebuuren / die denzelven met gewelt van wapenen verjaegt hadde / en bezit genomen van de Stad / alwaer hy met goet Garnizoen bleef / zijnde van zins

den Portugeezen het hooft te bieden / dien hy [illegible]
stig verwachte / wetende dat zy tot hulpe van
den genen / die hun de plaets tot hunne Sterkte
vergunde / geroepen waren. Maer de stoym /
die Konil voort joeg / schokte de Bytangyn zoo
geweldigh / dat zy tegen de Kust aen stucken
berste / en dertig Portugeezen, die daer op wa-
ren / salveerden zich op 't land / alwaer zy van de
Mooren, die hun doodlijken haet toegen / betrapt
en afgemaekt wierden. Het Schip en de Ga-
ley van Konil bleven vry van Schipbreuke:
maer zy door 't onthael / dat het volk van de
Bytantijn gedaen was / wel begrijpende dat se
in 's vyants land waren; en dat het dolheit zou
wezen / dezelve met zoo klein een getal aen te ta-
sten / daer by komende / dat Fransois de Sa noch
niet te voorschijn quam / zoo zeilden zy weder te
rugh. De Koning van Zunda deze twee Sche-
pen ontdekt hebbende / en bewust van 't gene
zijn voorzaet aen de Portugeezen belooft hadde /
verzeekerde zich voor een tweede bezoek / en der-
halve zagh hy by tijds op zijne zaeken toe / zich
versterkende om wederstant te bieden aen al wie
hem te dicht zou genaeken. Zoo als hy hier op
order stelde / quam Fransois de Sa aen eene Stad
van Java, met naeme Panaruca, en Zunda genaem-
kende / liet aen den Koning de plaets verzoeken /
om zijne Sterkte / volgens 't verlof van zijnen
Voorzaet / te begin nen. Op de weigering die
men hem dede / stegen hy en zijne troepen te
land / om dit verzoek met gewelt te verkrijgen:
maer de Mooren waren zoo sterk / dat zy de
Portu-

Portugeezen verjoegen / en eenigen daer van doot ſneeten / invoegen dat Franſois in zijne Schepen moſt wijken / en oordeelende dat hy te zwak was / nam hy den koers weder naer Malakka, van waer *Maskarenjas* al naer Indien vertrocken was / invoegen dat Franſois ontbloot bleef van middelen om weder naer Zunda te keeren / aengezien George Kapral, Gouverneur van Malakka, ten zelven tijde zijn macht onder 't geleide van Gonzalvus d'Azevedo tot byſtant der Molukken had wegh gezonden. Hy volgde dan Maskarenjas, ziende dat hy in deze plaetſen niet uit kon rechten.

XI. ZOO haeſt als het bequaem ſaizoen / om naer Indien te varen / gekomen was / ging Pieter Maskarenjas t' zeil met dzie Galjoenen / geladen met koopmanſchappen en veroverde goederen / die den Koning / en ook hem aengingen / en te Koulan aengekomen / wert van den Faktoor en Henrik Figueire, Kaſtelein van de Sterkte / als Onderkoning ontfangen / hoewel *Sampajo* hun order gegeven hadde / dat zy anders doen zouden. Hy wiſt toen wat 'er in Neder-Indien na de doot van Meneſez gepaſſeert was / waer van hy dapper verſtelt ſtont; en hy beraedde zich met eenigen over 't gene hem te doen zou ſtaen. *Simon Kajer*, zijn Auditeur Generael / en Lanzarot de *Seix* zijn Secretaris / raedden hem naer Kochin te gaen / en Alfonſus *Meſſie* te ſtraffen / die de derde Succeſſie geopent hadde / waer in by hem eenen grooten misſlagh begaen was: maer dat dit alles by

de reden / die hem het Gouvernement te [illegible] / niet gelden kon / gemerkt zijne succesſie eerſt geopent / en op d' autoriteit van den Koning gegront was. Hy zette het op dezen raed naer Kochin, en quam daer den leſten Febzuary des jaers 1527 ten anker. Alfonſus Meſſie, die van alle kanten volk op de wacht hadde / d' aenkomſte van Maskarenjas verſtaende / liet hem dooz den Schout van Kochin, den Treſorier van den Koophandel / en den Secretaris van 't Pakhuis / de nieuwe ſucceſſie van Sampajo aenzeggen / en het bevel / dat hy hadde om hem niet als Onderkoning t' ontfangen / en gaf hun laſt om van 's Konings wegen aen Maskarenjas te gebieden / dat hy Sampajo als Onderkoning / en die dooz zoodanig dooz d' opene bzieven van Don Jan den Derden verklaert was / zou gehoozzaemen. Deze Officieren hunnen laſt verricht hebbende / antwoozde Maskarenjas in groote gramſchap / zeggende dat deze leſte bzieven van de hand des Konings niet onderteekent waren / dat hy die niet dooz Koninklijke erkende / maer datſe dooz Meſſie zijnen vyand konden verdicht zijn / aen wien hy niet van zins was te gehoozzaemen; aengezien hy zelfs Onderkoning en wettig bezitter van dit Gouvernement was dooz middel van Meſſie, die waerdig was dat hy om zijne ſtoutheit dapper geſtraft wierde / dewijl hy zoo reukelooze bevelen aen den Lieutenant Generael van zijnen Pzince had derven zenden. Simon Kaier haelde hem / als Auditeur Generael / dapper

per koer; daerna wierden d' Officiers van Kochin met groote dreigementen wederom gezonden / de Tresorier en Secretaris in 't Galjoen van Maskarenjas gevangen blijvende / om datse noch meer dan d' andere betuigt en doorgaens staende gehouden hadden / dat Sampajo Onderkoning was. Messie liet weder nieuwe aenmaeningen doen / waer op Maskarenjas (na veel gaens en komens) met goet vinden van zijnen Raed beloofde te antwoorden / als hy den volgenden morgen op 't land zou wezen. Dit ontstelde *Messie*, en vreezende of *Maskarenjas* hy nacht aen land mocht komen / en in de Stad gaen / die niet was afgeslooten / zoo bracht hy met klockegeslagh al 't volk van Kochin by een / en hoewel 'er eenigen *Maskarenjas* begunstigden / bracht hy door groote remonstrantien / dewijl hy zijn woord wel doen konde / zoo veel te wege / datse altemael in de wapenen quamen / en des nachts langs den Zeekant trocken / om *Maskarenjas* het inkomen te verbieden / die achtende / indien hy ongewapent was / dat *Messie* geen oorzaek zou hebben om te klaegen / des morgens met zijne Officieren en Soldaeten in eenige schuiten ging / zonder dat 'er iemant van henlieden eenen degen aen hadde. Maer op het aenkomen begon Messie, zijnde gewapent en te paerde gezeten / zijn volk te gebieden / datse in 't water gaen / en Maskarenjas als vyand zouden aentasten. Toen begonden Maskarenjas en de zijnen te vertoonen / dat zy Portugeezen en Christenen waren / die vrede en gerechtigheit

zoch-

zochten / biddende in Godts en 's Konings naem / dat men gedult zou nemen. Maer desniettemin verbolgde Messie in zijn gebod / en het was schrickelijk om te zien / dat de Portugeezen gereet stonden om hun eige lantslieden / en zelf in 's vyands land / te dooden. *Maskarenjas* nu ziende / hoe bot hy te werk gegaen was met zijne wapenen te vergeten / om zich tegen zulk een reukeloos gewelt te verweeren / nam de wijk in zijn Baljoen / zijnde met eenen degen in zijnen arm gequetst. Zijn Neef George *Maskarenjas* was met een pick gesteeken / en veele soldaeten door 't volk van Messie geslagen / en onder de voeten getrapt. Na dat *Maskarenjas* de wijk genomen hadde / eischte hy een Acte van 't gewelt / dat hem aengedaen was / en bande d' Inwoonderen van Kochin als verraders / met dreigementen dat hy hun straffen zoude / indien hy Gouverneur van d' Indien bleef. Van den anderen kant liet Messie, die doorgaens den Oever bewaerde / aen Sampajo de weet doen van 't geen 'er gebeurt was. *Maskarenjas* schreef ook aen hem / verzoekende dat hun geschil door de vyerschare beslecht mocht worden / draegende zich heel maetig in zijne Proceduuren / tot zoverre / dat hy *Messie* de drie Baljoenen met het goet en de koopmanschappen / die den Koning aengingen / in handen stelde / en zich te vreden houdende met eene Karaveel / om in 't Eyland van Goa zijn recht tegen Sampajo te gaen bepleiten. In tegendeel toonde Messie zich zoo barg als te vooren: want dewijl de genen / die op de

Bal-

Galjoenen waren / niet altemael in de Karabeel konden / en dat zy zagen dat Maskarenjas niet anders dan recht begeerde / zoo gingenze aen land / alwaer zy meerendeels gevat / en dooz't bevel van Messie gevangen gezet wierden / en by naeme George Maskarenjas, die met zijne quetsuur naer de Sterkte van Koulan gezonden wert / als hebbende tegen zijnen Koning / van wiens huis hy een Edeling was / wel dapper misdaen. Maskarenjas achte dat hy meer gunst by Symon Menesez, Kapitein der Sterkte van Kananor, en een van zijn grootste en beste vzienden / zou vinden : niettemin ging het heel anders / want Menesez ontseide hem het inkomen der Sterkte in waerdigheit van Onderkoning ; maer wilde hy daer als een deftig Heer komen / dat alles tot zijn gebieden zou staen. Maskarenjas en wilde hem niet perssen / maer verzocht alleen van hem een Katur / om met minder nadenken naer Goa te gaen / dewijl hy niets dan dooz't recht bekomen wilde / 't welk *Menesez* hem vergunde / invoegen dat *Maskarenjas* niemant mede nam / dan Simon Kajer, en Lanzarot de Seix, met twee dienaeren en de Matroozen. Wederom / op dat hem niemant eenige quade pzaktijken zou opdichten / zoo wilde hy naer Kristoffel Sousa, Kapitein van Chaul, en zijnen grooten vziend / niet gaen ; maer hield de strack naer Goa, zich verzeekerende dat Sampajo niet weigeren zoude het onderzoek van de justitie uit te staen / en zoo hy stribbelig was / dat d' Edelingen en Kapiteinen / die by hem waren /

hem

193 m

hem dwingen zouden daer toe te verstaen: en zoo dit gebeurde/ hieldt hy voor gewis zijn zaeke gewonnen. Arias Kugna, die de brieven van Messie en Maskarenjas aen Sampajo droeg/ quam den veertienden Maert in de Haven van Goa. Deze brieven ontfangen zijnde / belaste Sampajo, gelijk gezegt was / dat men hem zou laeten aen land komen / maer dat hem belast zou worden weder naer Kananor te keeren / en niet uit de Sterkte / zonder verlof van Sampajo, te vertrecken: en in geballe hy weigerde / zou men hem / aen handen en voeten gebonden / daer na toe voeren: of zoo hy zich te weer stelde / dat men hem buiten boord zou werpen. Hierenboven schreef hy wel scherp aen Maskarenjas, hem de schult gevende van al deze beroerte/ en hem biddende met dreigementen naer de Sterkte van Kananor te gaen / en dat hy van daer zou schryven / en zijne remonstrantien zenden. Arias Kugna wert tot vergelding van zijne moeite Faktoor en Kastelein van Koulan gemaekt in stede van Henrik Figueira, die daer uit gezet wiert; Sampajo hem van verraet beschuldigende / om dat hy Maskarenjas als Onderkoning ontfangen hadde. Kugna vond Maskarenjas niet / nochte den Amirael van Goa, aen wien Sampajo het bovengemelde beval uit te voeren; hy quam derhalve weder in Goa. Dewijl nu het meerendeel der grooten en kleinen / in 't Eyland en de Stad van Goa *Maskarenjas* voor Onderkoning hielden / zich openlijk over zijne komste verheugende / met betuiging dat

zy

zy hem zouden begunſtigen / zoo haeſt als zy hem zagen / zoo gingen de eenzijdigheden weder aen / invoegen dat men op de pleinen en hoeken der ſtraeten niet dan diſputen hoorde / raekende het recht van de twee medebegeerders. Sampajo uitermaeten verdzietig / dat hy dus over den heekel reed / en niet willende de eere van dit bewint / noch het pzofijt miſſen (te weten jaerlijks tien duizent dukaten aen Gagie / buiten de lozrendzaezingen en verbozge voordeelen / die zes mael meer / en telkens ſchier ontelbare ſommen bedzoegen / ten aenzien van de plonderingen en pzaktijken der tollen) vergaderde terſtont zijne vzienden by een / en zond met hunnen raed Simon Meneſez zijnen Neef / en Antony Sylveira zijnen Schoonzoon / in de Gracht van Goa, om Maskarenjas daer te wachten / en hem te gebieden weder naer Kananor te zeilen: en zoo niet / datſe hem zelf daer na toe zouden bzengen / en hem gevangen leverē in de handen van Simon Meneſez. Sampajo had tot voornaem Raetsman Hektor Sylveira, aen denwelkē hy duizent dukaten jaerlijks aen gagie gaf / om hem aen zijn ſnoer te houdē. Hy bad denzelven / dat hy dit vangen op hem zou nemen / waer over Hektor zich ontſchuldigde / zeggende dat hy Raetsman / en geen Executeur was / wel voorziende / indien hy zulks dede / dat hy zijn achting onder al de Portugeeſche Edelingen verliezen zoude. Doch dit ontſchuldigen rechtvaerdigde hem niet / maer en hy en al de gene / die de hand aen Sampajo gehouden hadden / kregen

nader-

naderhand berouw van de schadelijke ractgevingen / en onbillijke Proceduuren / tegens Maskarenjas gehouden. Wel is waer / dat Hektor Sylveira eenigen tijd daerna tot zijnen plicht quam: maer deze reis was hy oorzaek van een groot quaet / en blies het vyer op / 't welk als hy naderhant met eenige andere van zijn gevolg wilde uitdooven / zoo kregenze hunnen loon van Sampajo, dien zy zoo byster veel boets gegeven hadden. Simon Melio en Antony Sylveira vertrocken met een Vloot / die zoo wel toegerust / en van volk voorzien was / als of zy de Turken hadden willen inwachten; 't welk de begunstigers van Maskarenjas meer dan uit speet / zulks datse zeiden / dat Sampajo zijn meeninge klaer genoeg ontdekte / en dat hy alle redelijke bemiddeling vluchte / om met gewelt te regeeren; en in 't kort / zy beschuldigden hem dat hy een Tyran en dwingeland was / die noch wetten noch eenige ordre wou onderworpen zijn. Selfs eenigen onder hen gingen hunne klachten doen by den Gardiaen der Kordelieren te Goa, om hem te vermaenen / dat hy in deze ongeregeltheden / volgens den plicht van zijn ampt / zou voorzien. Maer deze Monik hield de zijde van Sampajo, en roerde hun iets daer af: ondertusschen beloofde hy hun breeder uitleggінge in 't Sermoen / dat hy den volgenden Sondagh most doen / op welks einde hy deze zaek wijdloopig bepleitte in tegenwoordigheit van Sampajo, en veele Kapiteinen en Edelingen / hun scheldende / die staende hielden dat Maskarenjas Onderko-

ning

ning was. Zijn besluit was / dat men wel wist / dat hy niet meer met den eenen als met den anderen had uitstaende / en dat hy zich buiten hun / en buiten andere menschen kon houden. En indien men hem van onbeschaemtheit en logen beschuldigde / zoo bad hy Godt / dat hy hem in de Helle zou werpen / en op staende voet de spraeke benemen / indien hy anders zeide / dan het by hem lagh / zweerende by den Godt / dien hy 's morgens in zijne handen gehad hadde / dat al zijn seggen waerachtig was. Daerenboven begeerde hy van wegen den Vicaris Generael / in dit Sermoen tegenwoordig zijnde / dat al de genen / die zich met werken of woorden tegens het Gouvernement van Sampajo stelden / zouden geexcommuniceert worden / en tien mark silvers ten dienst van de Kerke betaelen / en niet dan door den Bisschop van Funchiale zouden kunnen geabsolveert worden. Hy bad ook den Auditeur Generael en al d'Edelingen / dat zy deze zaek van zoo groot een belang wel zouden overwegen ; en dan zouden zy verstaen / dat de wacht / aen de gracht van Goa geleit zijnde / alleen was om te beletten dat 'er geen schandael en geschiede / en niet / om dat men over de komste van *Maskarenjas* twijffelde. Dit was de slotreden van dezen Monnik / die achte dat hy nu genoeg geredeneert hadde / om te doen gelooven dat Sampajo d'Onderkoning was. En voorwaer / het zy dat die zaek dus of anderssins wert aengenomen / Pieter de Far, Kapitein van Goa, eischte Sampajo de brieven der Successie / daerna

kuste

kuste hy die / en leideze op zijn hooft / zeggende dat hyze voor goet hield / en hy vraegde aen al de bystanders / of zy ook van zijn meeninge niet en waren / die ja antwoordden ; en dat se ook toestonden het gene de Gardiaen voorgestelt hadde. Terstont liet Sampâjo een Acte beleggen van het bovengemelde / om zich daer van ter tijd en plaetse te dienen / gebiedende aen den Auditeur / dat hy in de herbergen der Edelingen / die in't Sermoen niet geweest waren / zou gaen / op dat zy dit Pleidoy van den Monnik zouden onderteekenen / 't welk zy deden in getal van twintig of daer ontrent. Eenigen / die weigerig vielen / onder anderen Vasque en George de Leme, wierden vast gezet / en men gaf hun haere herberge tot een gevangenhuys. De Kapiteinen en Edelingen / die de gracht van Goa bewaerden / onderteekenden / in een gelijk getal van twintig of daer ontrent / den volgenden dagh / gelijk ook den Amirael en al zijne Kapiteinen deden / die geduurende deze praktijken / in de Haven van Goa aenquamen. Nengaende Maskarenjas, zoo als hy zynen tocht naer Goa vervolgde / ontmoette hy op Zee Gonzalvus d'Azevedo, die hem zeide dat 'er eene Vloot op hem wachte / om hem van wegen Sampajo gevangen te nemen. Maskarenjas te vreden zijnde al den smaet / die men hem zou aendoen / te lijden / en niet anders dan zijn recht door Justitie te zoeken / trock zich dit bericht van Azevedo niet aen ; maer voer wijder voort / en zoo haest als hy ontdekt was / ging 'er een Brigantijn

recht

recht op hem aen / en schoot eenen kanonschoot in de lucht om hem te doen strijken / gelijk hy dede / en hy wert by Antony Sylveira gebracht / aen denwelken hy niet belooven wilde / dat hy zich in de Sterkte van Kananor vertrecken zoude / en zonder verlof van Sampajo daer niet uit gaen: men dede hem derhalve yzers aen de beenen / en hy wert Simon Melio gelevert / om hem naer Kananor te voeren. Simon Kajer en Lanzarot de Seix wierden / aen handen en voeten gebonden / in de gevangenisse van Goa geleit. De gevangenisse van Maskarenjas stilde de beroerten voor eenen tijd; want yder vreesde voor dierghelijk onthael / en de kleinen oordeelden wel te recht / dat / daer men eenen zoo grooten Kapitein niet verschoont hadde / men hun noch ongelijk slimmer zou handelen / indienze zich maer een weinig begonden te reppen. Aldus bleven de gunstelingen van Maskarenjas op schiltwacht / onderwijl dat hy / zonder van gelaet of woorden te veranderen / met het verdedigen van zijn zaeke volherdde / verzoekende dat zijn medestrever zich het recht zou onderwerpen.

XII. OP denzelven tijd bracht Fransois de Sousa eenen brief van Kristoffel de Sousa aen Sampajo, behelzende in substantie / dat hy zich wel daer over verwonderde / dat hy zoodanige pickantigheden voedde / aengezien de Turken met een machtige Armade tegen zoo klein een getal van Portugeezen in aentocht waren / en dat dusdanig een voeden van tweedracht / zoo veel was / als een van de grootste schelmstucken begaen / die

die men zou kunnen bedenken : daer by voegende dat Sampajo, indien hy zich zelven eenen wettigen Onderkoning achte / bereit most wezen / om de kennisse daer af aen de Rechters te laeten / wanneer Maskarenjas van Malakka zou aengekomen zijn / verstaende dat dit Proces door 't Recht der Wetten beslecht most worden / en niet door de wapenen / gelijk de meening van Sampajo zoodanig scheen te wezen. Eindelijk na eenige gebeden en betuigingen / verklaerde hy aen Sampajo, dat / indien hy den weg van justitie niet wilde ingaen / hy van zijnen kant hem niet en zou gehoorzaemen. Deze brief ontstelde Sampajo, aengezien Kristoffel de Sousa de voornaemste Kapitein van d' Indien was / hebbende het meeste volk op zijn hand / om dat hy beter tafel hield dan Sampajo, ja hy schafte ook gelt aen arme Edelingen en Soldaeten / en was gemeenzaem met yder een ; invoegen dat zijn huis (zoo groot was zijn gevolg) een Koninklijk Hof scheen. Sampajo dan oordeelde dat Sousa hem verlaeten zoude / dewijl hy zijn verschil met Maskarenjas niet dan met loosheit en gewelt beslecht hadde ; en niet wetende / hoe hy hier in te werke zou gaen / deelde hy den brief aen eenige zijn byzondersten vrienden mede / die hem raedden aen Sousa te verklaeren / dat het gevangen nemen van Maskarenjas geschiet was zonder beroerte / en voor goet gekeurt van den Amirael / den Kapitein van Kananor, en al de Kapiteinen en Edelingen van Neder-Indien, die hem toen voor Onderkoning erkenden. Dit dede hy / en bad

Sousa

Souſa inſtantelijk / dat hy zich van d' andere niet en zou afzonderen / om het verſchil te boeten / en aen Maskarenjas ſchryven dat hy zou ophouden naer het Gouvernement te ſtaen. Souſa dit verſtaende / was blijde dat de verdeeltheit niet aenwies / maer ondertuſſchen nam hy het vangen van Maskarenjas dapper qualijk / en dit noch qualijker / dat men hem het Gouvernement / dat hem toequam / benomen hadde / achtende dat men Maskarenjas, en niet Sampajo moſt gehoorzaemen. Maer bemerkende van d' ander zijde / dat het geſchil / indien hy de zijde van Maskarenjas koos / weder ontſteeken zoude / en de Portugeezen van een ſcheuren / met gevaer van door de Turken t'eenemael verdelgt te worden / zoo beſloot hy / met goetvinden van zijnen raed / tot voorkoming des vredes de verkiezing van Sampajo goet te keuren / en Maskarenjas te bidden / dat hy om het Gouvernement geen geſchil meer maeken zoude / en hy ſchreef hun alle beide hier over wijdloopig / en met een aen de voornaemſten van Neder-Indien, waer over Sampajo zeer blijde was / meenende Souſa op zijn zijde te hebben. Maskarenjas nam van zijnen kant de meening van Souſa aen / ziende dat hy den ſtant der zaeken niet goet en keurde / dan alleen om eenen voorgerlijken Oorlog voor te komen / en te bezorgen dat de Portugeezen eens bleven / om den Turken het hooft te bieden. Hy hoopte dan van nieus dat Sampajo tot reden zou komen / by aldien dat Simon Meneſez, Kapitein van Kananor, hem ontſloeg / gelijk hy zich eenigſins daer

van verzeekerde / Menesez hem belooft hebbende zulks met het begin van den Winter te doen / ja zelf hem vergiffenis biddende van dit onthael / dat hy eenigen tijd gedwongen was te verbolgen / om Sampajo niet te verbitteren tot iet ergers. Deze goetwilligheit van Menesez verstoute Maskarenjas een geschrift aen Sampajo te zenden / door de hand van Denys Melio, openbaer Notaris van Kananor, verzoekende dat se het verschil door de Justitie zouden slechten / en betuigende dat hy / indien het hem tegen gewezen wert / al de kosten / schaden en intresten betaelen zoude. Hy sprak ook voor de verlossinge van Kajer en Seix, die te Goa gevangen lagen. Sampajo dit schrift gelezen hebbende / scheurde het in stucken / invoegen dat Melio zich daetlijk weg pakte / zonder antwoord te wachten : en zoo als Sampajo naer zijn herberg ging / gaende dicht voorby de gevangenisse van Kajer en Seix, zoo hoorde hy hun roepen / dat men hun zou los laeten / om voor het recht van Maskarenjas te spreeken ; 't welk hem zoo dol maekte / dat hy hun met nieuwe en zwaerder ketenen dede boeijen / verbiedende voorts / op peene van strengelijk gestraft te worden / dat men hem iets van Maskarenjas zou toonen / maer zulks aen zijnen Secretaris / die antwoord zou geven. Korts daerna liet hy by trompetgeklank afkondigen / dat al wie Maskarenjas Onderkoning noemde / gehangen en geworgt zou worden. Melio in Kananor zijnde / gaf aen Maskarenjas een Acte van de Procedueren van Sampajo, en aengaende

gaende *Meneſez*, hy het gemelde verſtaende / begon te denken dat Sampajo met gewelt de meeſter wilde ſpeelen; weshalve hy van zins wert hem niet te gehoorzaemen: niettemin hy hield dit overleg in zijn harte / en gaf 'er op dien tijd aen Maskarenjas geen blijk van. De bzieven van *Kriſtoffel de Souſa* ſcheenen al dit verſchil gedempt te hebben: maer de zaeken namen eenen anderen zwier / doorz 't voorzval / dat nu volgt. In 't begin van Apzil hield Hektor *Sylveira* by Sampajo ſterk aen / dat hy hem 't Kapiteinſchap van Goa zou geven / en Pieter de Far naer *Malakka* zenden / 't welk Sampajo niet konde doen / om dat Far niet wilde opbzeeken / zich beroepende op zijn commiſſie. Sylveira zeer ongemackelijk over deze weigeringe / liet doorz Jaques *Melio* zijnen bloetverwant / het Kapiteinſchap van Malakka verzoeken / daer hy doorz Sampajo was uitgeleit / die zich ontſchuldigde / om dat Kapral, doorz *Maskarenjas* daer geſtelt zijnde / de plaets niet dan doorz gewelt van wapenen zou verlaeten / en dat doorz zulk een middel Hoog-Indien in eenen bozgerlijken oozlog zou raeken. Uit deze voorzvallen ontſtont eene afgekeertheit des harten / en eene nieuwe pzaktijk ten voorzdeel van *Maskarenjas*; want *Sylveira* begaf zich op zijn zijde / en kreeg 'er noch by Antony *Sylveira*, Triſtan Noronja, George Kaſtro, Henrik Deze, Nonius Fernand Freira, Vaſque Cugna, Franſois Caſtro, George Sylveira, Jaques Miranda, Franſois Ataido, Arias Kapral, George Melio, Simon Sodre, Martyn Pacheco, Simon

Belgado, en veele anderen / die altemael te gelijk aen *Maskarenjas* ſchreven / dat zy van zins waren de zaek / die in verſchil ſtont / door 't recht te doen beſlechten: hem vermaenende dat hy zijn verloſſinge zou bezorgen / en van Meneſez de middelen bekomen / om met het begin van den Zomer naer 't Eyland van Goa te vaeren / en dat zy dan op alles order zouden ſtellen. *Maskarenjas* toonde terſtont deze brieven aen *Meneſez*, hem biddende / dewijl zy vrienden waren / en dat hem zoo veel Edelingen de hand boden / hem te willen ontſlaen / met belofte van hem Amirael te maeken / in gevalle hy in 't gebied raekte. Meneſez zwoer dat hy hem zou los laeten / indien ſlechts de andere in hun beſluit volherdig bleven. Ondertuſſchen de Bewaerder Meſſie eenige lucht van deze praktijken vernomen hebbende / zond over al beſpieders / om de packetten / die heimelijk beſtelt wierden / op te houden / en hy ontdekte onder anderen een brief die geſchreven was door de hand van *Maskarenjas*, zonder evenwel te kunnen vatten / aen wien die luidde / en hy zagh wel / dat Sampajo weer werk zou hebben. Hy zond hem derhalve dien brief / en ondertuſſchen begon hy van zijn zijde ook de handen te reppen / om dit werk te doen eindigen / gelijkwe hier na zullen zien. Om dezen tijd / te weten in 't begin van *May* / begonden Hektor Sylveira, en de gene / die 't met hem hielden / het huis en gevolg van *Sampajo* te verlaeten / die hun weder zocht te winnen: maer Sylveira wilde daer niet na luiſteren / van zins zijnde

heim

hem te doen brengen tot het gene *Maskarenjas* vereischte / die niet op en hield van recht te verzoeken. Eindelijk verklaerde *Sampajo* hem wel duidelijk / dat hy dezen wegh niet en zou ingaen / aengezien dit zoo veel zou wezen / als in twijffel trecken / het gene hem de Koning in zoo verstaenlijke termen vergunt hadde. Maskarenjas berichte *Sylveira* terstont van deze verklaeringe / hem biddende *Sampajo*, die zich alduś ontdekt hadde / te dwingen / en indien hy weigerde na reden te luisteren / dat zy hem daer toe zouden brengen / met hem het Gouvernement te benemen. *Sylveira* en de zijnen waren noch van deze meeninge niet / maer raedden Maskarenjas in de Haven van Goa te komen / hem verzeekerende dat zijne tegenwoordigheit dit werk zou voortsetten. d' Officieren van de Kamer van Goa waren van 't zelve gevoelen met veele Inwoonderen der Stad / tot aen de kant van twee hondert en sestig / die den brief aen Maskarenjas geschreven / onderteekenden / aen wien zy beloofden goet en bloet op te zetten / om zijn recht te handhaven. Zoo veele naemen verrukten Maskarenjas tot groote verwonderinge / want hy en meende zoo veel vrienden niet te hebben : en hebbende die aen Menesez getoont / zond hy een ander bescheit aen *Sylveira*, om hem te bewegen dat hy zich van den persoon van *Sampajo* verzeekeren zoude / in gevalle hy niet belooven wilde zich het oordeel van dit geschil te onderwerpen : en hy bracht veele redenen by om dit advijs te bekrachtigen ; 't welk aen *Sylveira* in 't

begin van Augustus gelevert wert / en volgens dit verdaegden die van de Kamer Sampajo, die daer niet op en paste. Sylveira en d'andere Edelingen deden daerna hunne daging door Manuel Macedo, in tegenwoordigheit van eenē Notaris/ presenteeren. Maer Sampajo wert zoo toornig/ dat hy Macedo dede boeien / en in een gat zetten/ en den Notaris eenen klink om d' ooren gaf / die 'er het leven zou gelaeten hebben / indien hy zich met zijn beenen niet beholpen hadde. Deze uitspoorigheden van Sampajo porden Sylveira en zijn gunstelingen om zich noch dichter by een te voegen: maer sy wierden voorkomen door Pieter de Far, Kapitein van de Sterkte / en anderen van de zijde van Sampajo, invoegen dat de Stad terstont in de wapenen raekte / d' een gereet staende om den anderen in 't hair te zitten / daer Sampajo de voorste was. Sylveira ziende de schrickelijke verwarring / die op dit gevecht volgen zoude / wilde zich liever gevangen geven / dan het leven van zoo veel Portugeezen wagen / en op eenen dag den staet van d'Indien verdelgen / ruimte maekende voor 't gewelt van Sampajo, aen den welken hy groote remonstrantien dede. Jaques Sylveira ging vry verder / ja zelf daerze altemael op de straeten in de wapenen waren: want hy riep overluid uit een venster aen een groot getal Edelingen; Gy Heeren, ziet gy dien man niet, die met gewelt Gouverneur wil zyn, en weigerig is na reden te luisteren? Waer op Sampajo desgelijks antwoorde: Ja, ja, ik ben 't, en ik zal het zyn in spyt van al de

genen

genen, die zich daer tegen stellen. Sylveira en al d' andere Kapiteinen en bovengemelde Edelingen / wierden in de Sterkte geleid / alwaer Sampajo hun dede zweeren / dat zy zonder verlof niet zouden uitgaen / en daer van wert by geschrift een acte beleit. d' Officieren van de Kamer / behalve meer andere / quamen zich met Sampajo verzoenen / die hun op den eisch van Maskarenjas beval te antwoorden; het gene zy deden / en om Sampajo te behaegen / schreven zy aen Maskarenjas, dat zy Sampajo niet hadden kunnen bewegen om / ten aenzien van het Gouvernement / te recht te staen / gemerkt de Koning hem door zyne brieven bevestigt hadde / en hy / uit kracht van dezelve / door geheel Indien door Onderkoning erkent was / en hier op te blyven / om by de Justitie daer van kennis te doen nemen / dat was zoo veel als tegen den Koning opstaen / aen wien het alleen stont dit geschil te beslechten: dat zyn komste in Goa niet dienen soude / dan om 't volk te beroeren / 't welk men / ten aenzien van de Turken, in vrede most houden / en derhalve baden zy hem / dat hy zich houden soude / daer hy was. Sampajo schreef ook aen Maskarenjas, en ondertusschen nam hy een acte over 't besluit van die van de Kamer. De Bode van Kananor gekomen / wiert met zyne afvaerdigingen weder terug gezonden / en droeg ook een brief van de gevange Edelingen / die Maskarenjas haden dat hy zou komen / en hem verzeekerden dat alles wel gaen soude. Na 't vertrek van den bode ont-

ontsloeg Sampajo het meerendeel van deze Edelingen / meer om hun op zijn zijde te locken / dan om dat hy hun in grootachting hield / en hy en wederhield niemant dan Hektor Sylveira met dzie andere. Aengaende Arias Kapral en George Melio, hy liet hun / om datse duizent lasteringen tegen hem uitgespogen hadden / met ketenen binden / en in de Sterkte van Benastarin gevangen voeren. Op het einde van Augustus wilde hy Hektor Sylveira en dzie anderen / vreezende of zy hem eenig spel mochten maeken / en Maskarenjas doen komen / naer Kochin zenden: 't welk eenigen voor eenen dekmantel namen / om hun te doen verzuipen / dewijl de vaert gevaerlijk was. Zy dan vertoonden hem stoutelijk / dat hy zich wachten soude / hun aldus na de doot te zenden: dies hy van meening veranderde / en by hun goede wacht stelde / levende van zyne zijde in grooten angst / vreezende of men hem mocht vergeven; invoegen dat de zaeken toen zoo verwart stonden / dat het te bejammeren was.

XIII. HET scheen dat de gevangenisse van deze Edelingen aen het Gouvernement / dat Sampajo pretendeerde / eenen vasten voet gaf; maer dit was byna zijn verderf. Want Maskarenjas deze tijding hoorende / en hunnen brief ontfangen hebbende / waer in zy verklaerden dat zy voor vergif vreesden / gemerkt men alreede hunne doot verzonnen hadde met hun te willen op zee zenden in een gewis en zeker gevaer; zoo hield hy aen / met Menesez te verzoeken /

ken / dat hy hem zou los laeten / en voor Onderkoning erkennen / en de zijde van Sampajo verlaeten / die aldus door dwingelandy wou heerschen / gevangen nemende / die gerechtigheit zochten / en hun trachtende van kant te helpen. Simon Menesez vergramt zijnde om het vangen dezer Edelingen / voegde zich op de zijde van Maskarenjas, en geleide hem in de Kerk van de Sterkte / alwaer de Faktoor / de Kastelein majoor / al d' Officieren van de justitie en faculteit / eenige Edelingen / de soldaeten en d' Inwoonderen van de Sterkte en de Parochie / tegenwoordig waren. Toen wert de successie van Pieter Maskarenjas, na de doot van Henrik Menesez geopent zijnde / de acte van het Provisioneel Gouvernement van Sampajo, de brieven van Alfonsus Messie Bewaerder van de Koninklijke faculteit / en met een de andere acten / en betuigingen / die naderhant gedaen waren / oberluid gelezen. Dit gedaen zijnde / nam Maskarenjas het woord / en zeide: Gy Heeren, deze acten zijn u voorgelezen, op dat gy zien moogt dat men my verongelijkt, gevangen, en zonder recht of reden geplaegt heeft, en dat men eenen roover of verrader, die *Indien* aen de *Mooren* zou hebben willen overleveren, niet slimmer kon handelen, dan men my gedaen heeft. *Alfonsus Messie* heeft my gequetst, *Sampajo* heeft my gevangen genomen, zonder acht te nemen hoe ik by mijnen Koning in gunst was, die my het Gouvernement van d' *Indien* toebetroude, tot vergeldinge van de dienssten, die ik zijne Hoogheit, en zijnen over-

leden Vader in verſcheide plaetſen gedaen hebbe, en nu ten leſte noch in mijn Kapiteinſchap van *Malakka*, 't welk met het verderf des Konings van *Bantam* in vrede is. Ik dan, meenende de vergeldinge van mijne moeyelijkheden te komen bezitten, ben, gelijk een yder weet, verkleint en verongelijkt, en in 't byzonder van *Alfonſus Meſſie*, die volgens den plicht van zijn ampt, my tegens het gewelt van *Sampajo* behoorde te helpen, en den vrede der dingen aen te queeken, gelijk hy ten aenzien van zijn gezagh wel doen konde: maer hy heeft zich aen my als een openbaer vyand bewezen, en openende de brieven des Konings tegen de meeninge van zijne Majeſteit, alles t' onderſte boven gekeert, en *Indien* in rep en roer, ja in gevaer gebracht om verloren te gaen. *Sampajo* heeft 'er van zijne zijde de hand aen gehouden, niet willende het oordeel noch overleg der zaeke gedoogen: en dewijl ik zijn begeeren niet en heb willen toeſtemmen, heeft hy my als of ik een verrader was, de boeien aen de beenen gedaen, wil hy my het Gouvernement benemen, en zegt dat hy 't met de wapenen in de vuiſt zal bewaeren; 't welk ook genoeg blijkt, wanneer hy al de genen, die hem van mynent wegen bidden, dat ons verſchil door de juſtitie beſlecht mocht worden, gevangen zet. En op dat dit noch klaerder zou blijken, zoo houd hy heden de voornaemſte Edelingen gevangen, en dat zoo geſtreng, als of zy ſchuldig waren aen de grootſte verraderye ter werelt: en ik heb van goeder hand, dat hy van zins is dit Fort te komen belegeren,

om

om zich van my en den Kapitein te verzeekeren, zonder eens op de komste der *Turken* te denken; en zeker, tot proeve van zyne openbaere wederspannigheit, en dat hy op de bevelen des Konings niet meer en past, zoo wil hy zich kanten tegen de *Portugeezen*, in *Indien* hun verblijf houdende, die (wel voor't meeste deel) zyne tyrannye moede en zat zijn. En dewyl hy hier mede zoo voort gaet, zoo verzoeke ik, Heeren, aen u van wegen den Koning onzen Heer, en bidde u eens, en tweemael en andermael, dat gy aenmerkende de hertneckigheit van *Sampajo*, die den wegh van justitie niet en wil ingaen, van uwe zyde my het Gouvernement toewijst, en my als waerachtigen Onderkoning gehoorzaemt, op dat ik met deze gunste van u lieden en van anderen, waer af ik my verzeekere, hem tot reden magh brengen; invoegen dat het gene my toekomt, my in handen blyve, en dat de beroerten, die *Neder-Indien*, indien de *Turken* binnen korten tijd komen, zullen bederven, mogen gestilt zijn. Voorts betuigende dat hy, in gevalle van weigeringe, daer over aen den Koning zou klaegen, en hun al de zwarigheden wyten, die daer op volgen zouden: en van het bovengemelde, het zy met of zonder hun antwoort, een acte verzoekende. Zy verklaerden altemael dat se hem om de redenen / in de acten begrepen / en door hem aengewezen / voor Onderkoning aennamen: en terstont deden zy den eed / en hyerden deze aenneming van Maskarenjas met groote vreugde. De tijdingen hier van quamen terstont te Kochin, en zoo

haeft als de tijd bequaem was / gingen 'er veele Edelingen en andere persoonen van aenzië naer *Maskarenjas* te Kananor, alwaer ook eenige Kapiteinen / uit Hoogh-Indien komende / aenlanden / en zich op de zijde van *Maskarenjas* voegden / verstaende de weigering van Sampajo, die des te meer verzwakt wiert. Dit beschikt zijnde / liet *Maskarenjas* op nieus Sampajo dagen / dat hy den middel van justitie zou aennemen; en *Simon* Menesez schreef hem om de verlossinge der gevangenen / aen dewelken hy gunstige brieven zond / hun verzeekerende dat hy goet en bloet voor hunne verlossinge zou opsetten. *Sampajo* niet onbewust zijnde / dat 'er veele van't Eyland en de Stad Goa tot Maskarenjas neigden / stelde order op zyne zaeken / en voornamelijk om hem het landen in dit Eyland te beletten / en hy dede zijn Gouvernement bekrachtigen door Antony de Breu, Vincent Gilles, Balthazar de *Sylves*, Gasper Payva, Johan Deze, en Fransois Pereira, die op dien tijd uit verscheide gewesten in de Haven van Goa aenquamen / nemende een Acte van hunne verklaering en toestemminge. Op denzelven tijd kreeg Kristoffel *Sousa* tijding van de doot van Raix *Soliman*, Generael van de Turksche Armade / die doot gebleven was in een gevecht en oproer tusschen de Turken ontstaen / daer het zoo op een moorden gegaen was / dat de Armade gebroken was / en de benden te Suez weder verzamelt wierden / van waer zy dat jaer naer Indien niet konden vertrecken. Terstont daerna quam de Kapitein

Vas-

Vaſconſel, bzengende de actens van 't geen 'er in de Kerk van Kananor gebeurt was: 't welk by Souſa en zynen Raed gezien zijnde / die van Sampajoos ongeregeltheden bewuſt waren / zoo wert 'er beſloten dat men Maskarenjas voor Onderkoning zou erkennen/en dat aen Sampajo vergunt zou worden zich van den middel der juſtitie / indien het hem goet dacht/ te dienen. Deze verklaering wert aen Maskarenjas gezonden / en van d' ander zijde ſchreef Souſa aen Sampajo, hem reden van dit werk gevende / waer over Sampajo gantſch niet te vreden was / maer ſoldaeten vergaderde onder 't beleid van Antony Sylveira zijnen Schoonzoon / om de Soldaeten / die te Chaul waren / van Souſa te gaen verzoeken / en dat hy / dewijl zijn tijd verſchenen was / uit de Sterkte zou gaen / om plaets te maeken aen Franſois Pereira, die dit Kapiteinſchap van den Koning bekomen hadde. Sylveira zeilde naer Chaul, maer Souſa verbood hem aen land te komen / om dat Sampajo op zynen brief niet had willen antwoorden / daer na begaf hy zich by Sylveira op zee / zy elk in een Brigantijn zijnde / en zeide hem dat hy niet hooren zoude na 't gene Sampajo gebood; dewyl hy een bevel hadde van wegen Maskarenjas, zynen Generael en Onderkoning van d' Indien, dat heel anders luidde. Sylveira en Pereira gaven hem antwoord / en deden groote betuigingen van hunne ſchaden en intreſten / ten aenzien van deze weigeringe / waer over actens beleit wierden: maer zy verkregen voor dien tijd niet anders

ders/ en keerden van daer zoo wijs weder/ als zy gekomen waren.

XIV. WY zullen deze medestrevers met hun werk laeten begaen / om aen te merken hoe het toen stont met de gelegentheit van d' Eylanden der *Molukken*. Te voren is 'er gezegt geweest/ dat Garsias Henrik, zich in de Sterkte van Ternate van middelen ontbloot ziende door de praktijken van Antony Brit, die de soldaeten en het voornaemste van den voorraed daer uit gelicht hadde / Martijn Korrea naer d' Eylanden van Banda zond/ om eenig gerief uit de Schepen van Portugael, die daer zouden mogen zijn / te bekomen. Korrea wert van eenen zoo geweldigen storm overvallen / dat hy verscheide reizen meende te blijven: maer eindlijk bequam hy de Haven van Banda, alwaer Brit noch ten anker lagh. Korts daer aen quam 'er een schuit van *Malacca*, waer op Kapitein was Manuel Faucon, die door Maskarenjas was uitgezonden met eenige Jonken / geladen met Koopmanschappen / onder de toezicht van Fernand Baldaje, Secretaris van 't Pakhuis der *Molukken*; 't welk wel te passe quam om het Schip van Korrea te laden. Dewyl nu het volk van dat land verzeekerde / dat zy twee Schepen van Portugeesch mackzel hadden voorby zien vaeren / zoo besloot hy daetlijk dat dit Spaensche Schepen waren; dewyl het toen niet waerschijnlijk was / dat 'er op dat vaerwater Schepen van Portugael waren. En vreezende of deze / indien het Spanjaerden waren /

ren / naer Ternate mochten zeilen / en de Sterkte verraſſen / die onvoorzien was van volk en voorraet ten oorloge / zoo verzocht hy Antony Brit en *Manuel* Faucon, datſe daer tot byſtant zouden na toe gaen / het gene Brit weigerde / en Faucon beloofde daer in zynen dienſt / gelyk hy voorwaer / met zoo veel ſoldaeten als hy by een kon krygen / zich by Korrea voegde / en zy begaven zich naer 't Eyland van Ternate, alwaer zy Henrik bezigh vonden om met den Koning van Tidore in verdragh te treden. Kachil Daroes en was daer mede niet wel te vreden; want behalve de vermindering van zyn aenzien door middel van dezen vrede / dewyl de Portugeezen zoo veel niet meer met hem als naer gewoonte zouden te ſchaffen hebben / zoo vreesde hy dat de Koning van Tidore hem / tot wraeke van de moeielykheden in dezen oorlog geleden / zou doen vergeven. Maer hoewel Henrik dit wel wiſt / zoo maekte hy met den Koning van Tidore evenwel vrede / op voorwaerde dat dezelve binnen zes maenden het geſchut van de Fuſt en al de ſlaeven der Portugeezen, die in 't vaſte land gevlucht waren / zou wederom leveren / en te gelyk de goederen en koopmanſchappen / die bevonden wierden verobert te zyn. Na dat deze Vrede beveſtigt was / de Koning van Tidore wetende dat Kachil met zoodanig een verdrag maer redelyk gedient was / liet hem de weet doen / dat hy hem een van zyne dochteren / indien hy dezelve begeerde / ten Huwelyk zou geven. Hy dede dit / om zich van de vrientſchap

van

van Kachil, voor wien hy vreesde / te verzeekeren / vertrouwende dat de Portugeezen, hem ten gevalle / den oorlog weder zouden aenvangen / een zaek daer hy uitermaeten voor vreesde / ten aenzien van de schaden / die hy te voren daer by geleden hadde. Henrik vernam iets van dit Huwelijk / daer Kachil na luisterde / en hy dede zijn uiterste beste om een stok in 't wiel te krijgen / vreezende of zoodanig een verdrag niet eenige verradery mocht besluiten / en dat de Koning van Tidore zich over de Portugeezen wilde wreeken. Maer ziende dat het huwelijk geslooten was / besloot hy dat / met den vrede te vreeken / te beletten: en om te toonen dat hy gerechtige reden hadde om zulks te doen / liet hy aen den Koning van Tidore het geschut verzoeken / schoon of ook de tijd om dat te leveren noch niet verscheenen was. De Koning was ziek / en beloofde kortelijk op dit verzoek te voldoen / biddende Henrik wel ernstelijk / dat hy hem eenen Doktor zou zenden / om hem by te staen. Henrik zond hem daetlijk eenen / die dezen Koning vergiftigde / en binnen weinige dagen van kant holp. De tijding van deze doot aen Henrik geboodschapt zijnde / nam hy voor / de Stad van Tidore te bemachtigen / onderwijl dat d'Eylanders zouden verlet zijn met hunnen Koning te beschreien / zonder eens op den oorlog te denken. Hy nam zijnen slagh waer / en om zijn stuk een verwe te geven / liet hy aen den Gouverneur van 't Eyland het geschut verzoeken / en dat anders de vrede gebrooken zou zijn. Maer de-

wijl het lijk des Konings noch niet ter aerde gedaen was / antwoorde die Gouverneur / dat hy terstont na de begraeffenisse dat zou leveren / en ook al de rest / die in 't accoord begrepen was. Henrik, die geen ander antwoord begeerde / liet zijne troepen inschepen / en dede den oorlogh aenkondigen / in gevalle het geschut en de slaven niet daetlijk gelevert wierden. Fernand Baldaje, die dezen last hadde / wilde niet aen land gaen / maer zond 'er een van zijne soldaeten in eene boot na toe. De Gouverneur en de *Mandaryns* antwoordden / dat Henrik, op het scheiden van den Raed / dien zy tot de verkiezing van eenen anderen Koning zoo aenstonts gingen houden / voldaen zou worden. Maer hy was alreede dicht onder 't Eyland / invoegen dat hy voor den dageraet in de Haven der Stad van Tidore quam / welkers Inwoonderen met de doot van hunnen Koning neerslachtig zijnde / en van d'andere zijde hun op 't accoord betrouwende / verrast wierden / invoegen dat zy / geenen middel hebbende om het hooft te bieden / herwaert en derwaert de vlucht namen. De Portugeezen in de Stad gekomen zijnde / vonden geenen wederstant noch plonderinge / invoegen dat zy den brand in de huizen staken / en zestien stucken geschuts daer uit haelden / de wijk nemende in hunne Sterkte na deze treffelijke daet / waer door zy doodlijk gehaet wierden van al d'Eylanders der Molukken, en andere nabuurige plaetsen / die hun voor trouweloozen en verraders uitkreeten: invoegen dat zy uit Bachian

en andere rijke Eylanden / daer zy te voren in vryheit handelden / gesloten wierden. George Menesez door Maskarenjas van *Malakka* gezonden om Gouverneur van de *Molukken* te zijn / vervolgde ondertusschen zijn streek : maer hy wert zoo van de winden en stormen geslingert / dat hy eindelijk by d'Eylanden van Papue aenquam / alwaer hy den tijd van zes maenden in groote moeielijkheit en elende vertoeven most / uit oorzaek dat de Westewind hem wederhield naer de *Molukken* te vaeren / en hy most op den Oosten wind wachten / die eerst op Meymaend in die gewesten begon te waeien.

XV. HET wederkeeren van 't Schip met naeme Victoria, onder 't geleide van Johan Sebastiaen, Spaens Kapitein / die de Molukken gezien hadde / en daer opgedaen eene quantiteit specerijen / die hy naer *Spanjen* voerde ; gaf gelegentheit aen Keizer Karel den vijfden om een andere Vloot van vijf schepen naer de Molukken te zenden / om in het Eyland van Tidore een Sterkte te bouwen. Broeder Garsias de Loaisa, Ridder van S. Jan, was Generael van deze Vloot / en ging t'zeil in de maend van September des jaers 1525. en passeerde de Straet van Magellaen met zijn geheele Vloote : maer zy scheiden korts daer na van een / invoegen dat het kleinste Schip in nieu *Spanjen* aenquam / de twee andere verdwaelden door een onweder / waer van het een / onder 't beleid van George Manricho, in 't Eyland van Viceya aenquam. De Koning van dit Eyland veinzende vriend te

wezen/

wezen/ quam met een getal volks in zÿn Schip/ doodde George en Jaques Manricho, gebroederen / met vergiftige ponjaerden / en hield al hunne Soldaeten gevangen. Het ander Schip verging in een Eyland / met naeme Kandiga. Loaisa stierf op zee in de maend Julius des jaers 1526; laetende het bewind van zÿn Schip/ met naeme Victoria, aen een Biscayer Edeling / met naeme Martyn Igniguez, die met het ander Schip / dat van de vÿf noch overig was / in January des jaers 1527 / by de Molukken aenkomende / hoorde dat de Portugeezen in 't Eyland van Ternate een Sterkte en Armade hadden. Hy ontfing derhalve in zÿn Kapiteinschip de soldaeten van 't ander Schip / 't welk hy in brand liet steeken / en vond zich vergezelschapt met drie hondert wel toegeruste en kloeke Spanjaerden, met dewelke hy zÿn streeke vervolgde/ en terstont quam hy aen in 't Eyland Mor, alwaer George de *Menesez* een weinig te voren gekomen was. Na dat hy ontdekt hadde dat het Portugeezen waren / sloot hy zich in den boezem van Kamafo, den Koning van Tidore toekomende: en dewÿl d'Inwoonderen vernamen dat zy Spanjaerden en bontgenooten van hunnen Koning waren/ soo deden zy hun goet onthael: van d'ander zÿde beloofden hun de Spanjaerden den brand van Tidore te wreeken / en dat zy de Portugeezen en hunne bontgenooten zouden plonderen / invoegen dat die Eylanders hun verscheide geschenken deden / en verzogden het gene de Spanjaerden gebrek hadden / zonder eenig

gelt

gelt of vergeldinge van hun te nemen. Garſias Henrik verſtaen hebbende dat men twee Schepen ontdekt hadde (welke die van George *Meneſez* waren) houdende den koers van Ternate, zonder te kunnen zeggen / of het Spanjaerden of Portugeezen waren / liet Korrea t' ſcheep gaen om te ontdecken / hoe het hier mede was. Hy begaf zich in een Karacore of Barke van 't land met zynen Tolk en eenige Mandaryns, en verſtont te Kamafo, een plaets den Koning van Ternate toebehoorende / dat 'er dichte by Spanjaerden en bontgenooten met d' Eylanders van Tidore waren. Korrea wedergekeert zynde / dede Henrik *Manuel* Faucon t'ſcheep gaen / en zeventig Portugeezen in twee ſchuiten / verzelt zynde met Kachil Daroes en zyn volk in twaelf Barken. Faucon ten halven wege zynde / zond dooz den Auditeur van dit Fozt eenen bzief van Garſias aen Martyn Igniguez, Generael van de Spanjaerden, aen wien d'Auditeur dien beſtelde / op dat hy onder dit dekſel zou mogen zien / hoe veel Spanjaerden dat 'er in dit Schip waren. Igniguez dezen trek wel vattende / gaf hem verlof om alles te zien en te viſiteeren / dat hy wilde / op dat de Portugeezen (welker macht en middelen hem dooz 't aenbzengen der Eylanders al bekent waren) des te meer zouden verſchzikt wezen: en hy en liet niet na / op den bzief van Garſias te antwoozden / hem veel vermaeks aenbiedende. d'Auditeur vertrocken zynde / verbolgde Igniguez zyne ſtreek / en quam aen in 't Eyland van Tidore, daerna liet hy aen den mond

mond van de Kanael twee steene bolwerken opwerpen / en verzag dezelve met het geschut van zijn Schip / om het inkomen der Haven te bewaren / het Schip met eenige stucken voor aen leggende / en wel na een van de bolwerken gelijkende. Faucon het aenbrengen van den Auditeur gehoort hebbende / wilde zich in 't gevecht tegen de Spanjaerden niet wagen / maer keerde van daer weder na de Sterkte / en gaf van zijn bojagie reden aen Henrik, tot den welken na verloop van eenige dagen een Bode quam van wegen Igniguez, zeggende dat hy in Tidore gekomen was door 't bevel van den Keizer zijnen meester / en Heer van de Molukken, die in zijn gedeelte waren / en door Ferdinand Magellaen, zijnen Lieutenant / waren ontdekt geweest / die daer over 't bezit genomen hadde van wegen zijnen meester / die ook dezelve door 't vonnis / dat tot zijn voordeel tegen den Koning van Portugael gewezen was / bekomen hadde. Dat men na d'ontdeckinge dezer Eylanden / daer dertig Spanjaerden gelaeten / en een Pakhuis gestelt hadde / alwaer veel goederen en veertig stucken geschuts waren : maer dat de Portugeezen de Spanjaerden gedoot / de goederen geplondert / het geschut wegh genomen / en noch daerenboven in de landen des Keizers / zonder zijn verlof / eene Sterkte gebout hadden. Dat hy derhalve weten wilde / wat hun bewogen hadde zulks te doen / om daer van een Proces verbael in te stellen / en dat aen den Keizer te zenden. Henrik gaf tot antwoord / dat de Molukken en d'andere

nabuurige Eylanden den Keizer niet aen en gingen / noch hem oit aengegaen hadden / en geenzins van zijn gedeelte waren: dat het vonnis tot zijn profijt gewezen / door Spanjaerden, zijn onderdaenen / en die niet anders hadden derven oordeelen / was uitgesproken: dat de Portugeesche Rechters recht anders gewezen hadden / en de Molukken den Koning van Portugael toege-eigent / invoegen dat dit nergens toe diende: en noch minder het bybrengen der vojagie van Magellaen, aengezien zy / meer dan tien jaeren voor zyne vaert/ontdekt waren geweest door Antony de Breu, uit last van Alfonsus Albukerk, toen Onderkoning van d' Indien zijnde / en dat met weten en kennisse van Magellaen zelve / die in dezen tocht by de Breu was / en niettemin daerna om den Koning van Portugael, van wien hy een natuurlijk onderdaen was / spijt te doen / den Keizer valschelijk onderrecht hadde / dat de Molukken van zijn gedeelte waren / en belooft dezelve door eenen nieuwen wegh te gaen ontdecken / alwaer hy eindelijk den loon van zyne verraderyen tegens zijnen souvereinen Heere ontfangen hadde. Dat/toen deze Eylanden door Antony de Breu ontdekt waren / veele Koningen derzelver vrienden des Konings van Portugael wierden / en zich te vreden hielden dat de Portugeezen met hunne Onderdaenen handelden / gelijk zy sedert vervolgt hadden / en dat de Koning van Portugael, op het verzoek des overleden Konings van Ternate, in 't Eyland eene Sterkte hadde doen timmeren.

meren. Dat Antony Brit hier ten dezen einde gekomen zijnde / eenige Spanjaerden in 't Eyland van Tidore gevonden hadde / dewelke hy aen den Onderkoning van Indien stierde / dewijlze geen verlof van den Koning van Portugael toonden om in de Molukken te handelen / die Don Jan den derden toequamen / uit wiens naem hy in de Sterkte gebood / van zins zijnde dezelve tot den lesten druppel bloets tegen al de genen / die zich daer van meester wilden maeken / te bewaren / en voor yder een / zoo wel Spanjaerden als anderen / die op deze Eylanden zonder zijn verlof vaeren en handelen wilden / de passagien te sluiten. Hy bad derhalve Igniguez, dat hy rustig in de Sterkte zou komen / en indien hy daer niet wilde huisvesten / men zou hem een plaets byzonder beschicken / alwaer hy veilig woonen mocht: verzoekende voorts dat de Spanjaerden geen Specerye zouden koopen / aengezien de zelve den Koning toequamen. Dat hy / in gevalle van weigeringe / hun met wapenen tot hunnen plicht zou dwingen / zonder vreeze van bestraffinge / dewyl het was ten dienste des Konings van Portugael zijnen Heere en wettigen Heere. De bode wert met dit antwoord te rug gezonden: maer Igniguez volherde des niettemin in zijn verzoek / en zy streden al tamelijk lang met schryven / zonder tot een besluit te komen. Als Henrik nu zagh / dat de Spanjaerden van Tidore niet af weeken / en den prijs der Specerye opjoegen / zoo nam hy voor / hun daer van daen te jaegen / en hy begaf

gaf zich op eenen avond scheep met hondert Portugeezen, en een groot getal van 't landvolk in Karacoren en andere Schepen. Zy namen drie stucken geschuts in / het grootste in eene schuit / de twee andere op een Fust / en op een Kalaluz / daer niet dan zeekere Kapiteinen met de Konstapels en Matroozen op waren. De Fust / die voor uit voer / wert door de Spanjaerden, schoon dat het nacht was / ontdekt / die uit een van de bolwerken begonden te schieten / en telkens zoo aenleiden datse eenen Matroos dooden / en de hand van den Stierman / die aen 't roer zat / vermoozelden / ja het roer zelf reddeloos maekten. Van d' ander zijde begon de Kapitein van deze Fust het bolwerk te beschieten / en met zulk een fury / dat zijn geschut berste / en hy gedwongen was na de Kalaluz te wijken / verwachtende tot dat men een ander Kanon uit de Sterkte gebracht hadde / 't welk op het krieken van den dagh in de Fust gestelt wiert. De morgen gekomen zijnde / liet Henrik al zyne drie stucken tegen de twee bolwerken speelen. In tegendeel begonden de Spanjaerden hun geschut met zulk een gewelt te lossen / dat de Portugeezen, om zich te bewaren / zoo verre achter uit weeken / dat hunne kogels in 't water vielen / waer over de Spanjaerden een geweldig gelagh en gejouw maekten. Henrik en derfde met zyne Karacoren niet naderen / dewyle zoo zwak waren / dat een eenige Kanonscheut hen in den grond zou booren. Deze schermutseling tot aen den middagh geduurt hebbende / weeken de Portugeezen,

zen, ziende dat zy niet en deden / dan hun kruit en kogels verspillen / met hunne Vloot in eenen boezem / zendende eenige Barken na de Sterkte om kruit te haelen. Korrea de Faktooz / en vyftien anderen / op hunnen wederkeer wachtende / stegen aen land / om een Dozp / dat op eenen berg gelegen was / in brand te zetten: maer zy / dooz eenige Spanjaerden ontdekt zynde / wierden belet verder te gaen / en zelf Korrea kreeg eenē Musketschoot onder zyn ooz / waer van hy dooz doot ter aerde viel / en zyne soldaeten haddē werks genoeg om hem wegh te draegen / en spoedig in hunne Bark te geraeken. Eindelyk nam Henrik teenemael de wyk in zyne Sterkte / zonder naderhant iets t' ondernemen: en de Spanjaerden bleven van hunne zyde stil / uit oozzaek dat hun Schip begon lek te wozden / en water in te krygen / invoegen dat het te gronde ging / zonder datse daer iets uit konden bergen. Het saizoen gekomen zynde om naer Malakka te zeilen / dede Henrik zyn best om eenige Schepen vooz den Koning te laden: maer nadien de Particuliere Kooplieden de Specerye beter aen de *Mooren* betaelden / zoo kon hy byna niets opdoen: en willende zyn gezagh gebruiken / zou hy schier alles verloren hebben / uit oozzaek dat zyn volk meer hun eigen voozdeel / dan dat van hunnen Prince beminde: invoegen dat hy in 't begin van January aen den Gouverneur van Malakka bystant liet verzoeken / om op de zaeken des Konings van Portugael in de Molukken ozder te stellen / en de Spanjaerden het hooft te

bieden / die in d' Eylanden van Tidore en Gilolo gebleven waren / alwaer wy dezelve voor eenigen tijd zullen laeten / om weder het verschil tusschen Maskarenjas en Sampajo te herwatten.

XVI. ANTONY Miranda Amirael van d' Indien, vertrok den vijfstienden September van Kochin, houdende met zyne Vloot de streek van Goa, en voeg bzieven van *Messie*, die *Sampajo* raedde dat hy *Maskarenjas* naer Portugael zou zenden / niet wetende wat 'er te Kananor gebeurt was. *Miranda* by Kananor aengekomen zijnde / om zich te verzorgen van 't gene hy noodig hadde / zond hem *Maskarenjas* een bericht voor Simon Menesez, hem biddende / aengezien Menesez en Kristoffel de *Sousa* met het meerendeel der Portugeesche Edelingen en soldaeten / in Indien woonende / hem voor Onderkoning aengenomen hadden / ziende dat *Sampajo* weigerde na reden te luisteren: en hy noch van zijnen kant tot ruste van Indien daer na trachte; dat het Miranda gelieven zoude hem voor Onderkoning te erkennen / zich verzeekerende / dat / als Sampajo zich zonder Scheeps-armade zagh / dit een middel zou wezen / om hem voor de justitie te doen komen: beloovende van zijnen kant dat hy gereet was daer na te luisteren / en dat met betaelinge van alle onkosten / schaden en intresten / wien datse zouden mogen aengaen. Miranda ziende dat *Maskarenjas* tot Onderkoning was aengenomen / en wat zwaerigheit het wezen zoude / twee medebegeerders zoo lang in verschil te zien / antwoorde dat / indien *Sam-*

pajo

pajo den middel en order van justitie weigerde / hy aen Maskarenjas zou gehoorzaemen / aen wien hy daer van een belofte in schrift gaf / en den 17 September des jaers 1527 met zyne hand onderteekent. Dit gedaen zynde / zeilde Miranda naer de Haven van Goa, alwaer hy met Sampajo in gesprek getreden / vielen 'er tusschen hun groote disputen / raekende het bovengemelde: invoegen dat Sampajo geraden wert het Amiraelschap Miranda t' ontnemen / doch hy en was des niet gezint / maer gaf hem last dat hy de benden / die te Chaul waren / zou gaen by een brengen / en Fransois Pereira doen aennemen / om in de Sterkte te gebieden. Hy hy Chaul gekomen zynde / bejegende Antony Sylveira, die hem raedde te wachten of Kristoffel de Sousa 't bevel van Sampajo zou gehoorzaemen / waer van hy hem verwittigde. Sousa antwoorde / dat / zoo Miranda met hem wou handelen / op dat hy aen hem de soldaeten / en het Gouvernement der Sterkte zou overleveren / zyn vertoeven daer te vergeefs zou wezen / aengezien Maskarenjas zyn Generael / en Onderkoning van d' Indien, hem het tegendeel geboden hadde. Na veel gaens en komens quamen Sousa en Miranda in de Sterkte met malkander over een / om middel te vinden / op dat Sampajo zich met Maskarenjas tot ruste van Neder-Indien te recht stelde / en dat de Rechters / die 't Proces beslechten zouden / niet meer dan zeven in getal zouden zyn. De genen / die zy daer toe noemden / waren Antony Miranda, Johan

211 pp

Deze, Fransois Pereira, Baltazar de Sylves, Gasper Payva, Broeder Johan Dalvin Kordelier / en Broeder Lowys de la Victoire Jakobyner. Sousa verkoos deze Rechters / schoon of hy wel wist dat (uitgenomen de twee Monikken) de vijf Kapiteinen geteekent hadden / dat Sampajo de rechte Onderkoning van d' Indien was: doch hem aengaende / hy wilde niet van 't getal zijn / noch lijden dat eenig Edeling van zijn maegschap of gunsteling van Maskarenjas daer onder was / hoewel hy van dit getal / zoo wel als Miranda, wel had kunnen wezen. Maer hy en had geen ander oogmerk / dan Indien door een minzaem verdrag te bevredigen / achtende dat hy Godt en den Koning daer in diende / een zaek die hem byzonder ter harte ging. Deze Rechters aldus tusschen hem en Miranda genoemt zijnde / met wel expresse belofte van de zaek geheim te houden / tot dat het tijd zou wezen die te openbaeren / uit vreeze of het Maskarenjas en Sampajo mocht vernemen / zoo vergaderden zy den volgenden dagh met de Officieren des Konings / Edelingen / en andere personen van aenzien in de Kerke van Chaul: daerna deden zy een verhael van de gepasseerde zaeken / betoonende hoe noodig het tot ruste van Indien was / dat Maskarenjas en Sampajo hun geschil door de justitie nederleiden / en voegden hier by / dat zy met gemeen goetvindē een geschrift ingestelt hadden; 't welk getoont wert / op dat eenyder door 't lezen derzelver zou zien en overleen / of iets daer iets most af / of toe doen. Dit waren

waren zeven of acht artikelen / om Sampajo tot verdzagh te dwingen / en om Souſa en Miranda volmachtig te maeken in het noemen der Rechteren / het verloſſen der gevangenen / en de beſlechtinge van het Pzoces. Na 't lezen derzelver verhaelde Souſa de redenen / waerom dit alduſ was ingeſtelt / en zy beloofden altemael met Miranda hem de hand te reiken / en te bezozgen dat dit werk tot zijn volkomen einde geraekte / ook bezwoeren zy dit / bedankende Souſa en Miranda, dat zy zoo veel moeite namen / om alles weder tot zijnen eerſten ſtaet te bzengen. Van dit boven gemelde wert dooz Gaſper Alfonce, openbaer Notaris van de Sterkte / een Pzoces verbael ingeſtelt / en op den 14 October des jaers 1527 van allen onderteekent. De Artikelen wierden dooz Miranda aen Antony Sylveira gebzacht / die dezelve meer uit dwang als anderzins aennam / en met Miranda harde woozden voerde / om dat hy zich zoo diep daer in geſteeken hadde. Men maekte daer twee Koppen van / d' een dooz Miranda, die den zelven dagh t' zeil ging / d' andere dooz Kriſtoffel de Souſa, die den volgenden dagh vertrok / laetende de Sterkte in bewaring van Alvarez Pincte, Kaſtelein Majooz derzelver. Zy te gelijk in de Haven van Goa aengekomen zijnde / begaf zich Miranda naer Sampajo, en hem d' artikelen / overeenkomende met die van Kriſtoffel Souſa, getoont hebbende / vertoonde hy de redenen / die hun beweegt hadden om zulks te doen / hem biddende zich daer na te voegen. Maer Sampajo

212 pp

voer toozнig uit/en haelde hem wel dapper over / tot zoo verre dat hy hem beangſt maekte / invoegen dat *Miranda*, in ſtede van zich ſtrak te houden / begon te bezwijken / zich ontſchuldigende; en het quam met hem zoo verre / dat hy / breekende de belofte / tuſſchen hem en *Souſa* gezwooren / van de Rechteren / tot ſlechting van 't verſchil genoemt zijnde/aen niemant dan op den rechten tijd bekent te maeken / dezelve altemael aen *Sampajo* noemde; die dit punt wegh hebbende / 't welk de grond was om zijn zaeke te winnen/noch daetlijk een ander daer by kreeg/ te weten / een belofte met de hand van *Miranda* onderteekent / dat hy geen andere Rechters / noch grooter getal dan de zeven gemelde zou nemen. Deze belofte wert zoo daetlijk op 't papier geſtelt / en van den Auditeur Generael en zijnen Secretaris als getuigen onderteekent. De Artikelen ge-examineert zijnde / in tegenwoordigheit van den Auditeur/ en Pieter de Far, Kapitein der Sterkte van Goa, raedden zy *Sampajo* daer in te verwilligen: om dat/ indien hy weigerig viel / een yder tegen hem zou opſtaen. Maer dat hy eerſt dezelve aen d' Officieren van de Kamer zou toonen / op dat hy dezelve / indien zy die redelijk vonden / zou toeſtaen / op voorwaerde dat hy tot aen Kananor in waerdigheit van Onderkoning zou gaen; dat de eere van Alfonſus Meſſie in haer geheel zou blijven; dat / in gevalle *Maskarenjas* Onderkoning wert / hy niemant van d' Officieren / die nu geſtelt waren / zou veranderen. Souſa beloofſt

looft hebbende deze verzoeken te doen bekrachtigen en waer nemen / ontsloeg Sampajo Hektor Sylveira en d' andere gevangenen / gevende aen Souſa een vry geleide om in Goa te komē / 't welk hy niet doen en wilde / om dat zyne vrienden hem verwittigden / dat Sampajo gezint was hem met Miranda gevangen te zetten / en zich over hun te wreeken. Om deze nieuwe zwaerigheit wegh te nemen / wert 'er gezegt dat men eene Misse zou zingen by de ververſching van Goa, en dat / wanneer de Priester zijn Hostie zou opheffen / Miranda en Souſa, in tegenwoordigheit van Johan Deze, en Antony Ricco, Secretaris van d' Indien, zouden zweeren dat Sampajo als Onderkoning tot aen Kananor zou gaen / en dat zy in conſcientie die gene / die zy voor de beſuaemſte kenden / tot Rechters van het verſchil zouden verkiezen / zonder noch door hun zelven noch door anderen die gene / die zy zouden verkoozen hebben / t' ontdecken. Souſa begeerde mok / dat Sampajo met dezelve ceremonye zou zweeren / dat hy / te Kananor gekomen zijnde / zich als een gevangen in de Galey van Miranda zou overgeven; waer toe hy niet wel en konde verſtaen. Maer eindelijk deden Souſa en Miranda op den twintigſten October den eed / dien men van hun vereiſchte / ter ſtede / en met de gemelde ceremonyen / en daer van wert een Acte beleid / onderteekent zijnde met veele getuigen. Den volgenden dagh / in de tegenwoordigheit van Pieter de Far, van d' Officieren van de Kamer / van al d' Edelingen van Goa, van

den Vicaris Generael / en al de clergie / in het Konvent der Kordelieren by een vergadert zijnde / zeide *Sampajo* op zijn knyen leggende / terwyl de Gardiaen zijn Hostie in de hand hield / met luider stemme: Gylieden weet dat ik tot twee en drie reizen met toestemminge van u lieden en veele anderen, uit kracht van de brieven des Konings mijnen Heere, die u getoont zijn geweest, tot Onderkoning van d'*Indien* erkent en verklaert ben. En om dat ik in deze waerdigheit ben gehoorzaem geweest, zoo heb ik wegens het Gouvernement het middel van justitie met *Pieter Maskarenjas* niet willen gebruiken, en ik en zou my daer niet toe begeven hebben, indien ik niet en bemerkte dat Godt en de Koning hier in ge-eert worden. Dat ik voorts met gewelt ben gedrongen geweest, om dezen middel te volgen, en my deze nootsaekelijkheit te onderwerpen, dewyl ik geen ander remedie vinden kan. Ondertusschen zweere ik by deze gewyde Hostie, dat ik doen zal het gene geaccordeert is, en dat ik, te *Kananor* zijnde, het gezagh van Onderkoning, om de consideratie, die een yder bekent is, verlaeten zal, betuigende dat ik te zijner tyd en plaetse my van al de voorlede Proceduuren zal dienen, en beloove my als een gevangen over te geven in de Galey van *Antony Miranda*, en waer te nemen d' Artikelē, die hy en *Kristoffel Sousa* te *Chaul* gestelt en beraemt hebben, behoudens dat de eere van den Bewaerder der Faculteit, volgens de toezegging, in zijn geheel blijve. De Kapitein van de Sterkte / d' Auditeur generael / d' Officierē van de Kamer / en

en andere Persoonen van aenzien/ deden den zelven eed/waer van door eenē Secretaris een Acte gemaekt / en van hun allen onderteekent wert. Korts daer aen voer Sampajo in groote toerustinge naer Kananor, en hy wert 's anderen daegs van Miranda en Souſa gevolgt/ die den zesten November met hem daer aenquamen / en terstont te land steegen/om by Maskarenjas in de Sterkte te gaen / aen wien zy d' Artikelen toonden / op dat hy zweeren zoude zich daer na te regelen; het gene hy dede / verklaerende dat hy geen andere begeerte hadde / dan Indien in ruste te zien. Maer dat hy niet weinig t' ontzeden was over eenen brief van Sampajo aen Messie, waer in die gene genoemt stonden / die tot slechting van het Proces verkozen waren; en dat hy gemerkt hadde / dat Broeder Johan Dalvin geheel op de zyde van Sampajo was / ten aenzien van veele redenen / die in dien brief geroert waren. Miranda en Souſa den brief gezien hebbende / bekenden dat Maskarenjas gelijk hadde / en beloofden hem dien Monnik uit het getal der Rechteren te doen / en eenen anderen daer in te stellen. Maskarenjas nu begeerde dat Souſa onder 't getal zou zijn / en derhalve bad hy hem daer in te komen / dewyl de gelegentheit dus voorviel; maer hy weigerde zulks / wetende dat Sampajo hem daer liever uit wilde hebben. Eindelijk verkozen zy / in plaets van den Monnik Dalvin, vijf andere Rechters / te weten / Lopes d' Azevedo, Antony Brit, Nugnez de Caſtel Blanc, Triſtan de Ga, en Sebaſtiaen

Perez, Vicaris Generael van Neder-Indien: 't welk Miranda voor goet keurde / hoewel hy een ſchriftelijke belofte aen Sampajo gelevert hadde / dat 'er geen andere Rechters / dan de zeven eerſt genoemde zouden wezen. Niettemin hy en Souſa voegden 'er deze vijf by / met eede / dat zy die aen niemant / voor dat het tijd was / zouden ontdecken. Den volgenden dagh quamen Maskarenjas, Meneſez, en d' andere Officieren des Konings met vele Edelingen in de Kerk van de Sterkte by een / en Maskarenjas beloofde / in de tegenwoordigheit van hun allen / met de ceremonyen / die in Goa gebruikt waren / dat hy d'Artikelen van het verdragh punctuelijk zou nakomen / verklarende dat hy de Rechtsplegingen en voorlede proceduren niet gehouden hadde / dan om dat hy verzekert was / dat het Gouvernement hem aenging: beſtemmende / in gevalle dat Sampajo quam boven te ſtaen / dat men hem gevangen naer Portugael zou zenden / om daer zijn doen te verantwoorden. De voornaemſte van deze vergaderinge deden ook den eed / en alles wert in geſchrift geſtelt / en dit gedaen zijnde / ſteeg Maskarenjas in het Galjoen van Souſa. Onderwyl gebeurde het / dat Miranda uit zijne Galey overging in het Galjoen / met naeme S. Denys, en Sampajo, die daer op was / daer niet uit wilde / waer over Maskarenjas by Souſa en Miranda klachtig viel / zeggende dat Sampajo het verdrag niet en onderhield / en het ampt van Onderkoning niet afging / dewyl hy in zijn Galjoen bleef / waer in het grootſte gewelt

gewelt was / dat de Koning van Portugael in d' Indien hadde / en waer mede hy machtig was al de reſt van de Vloot te bevechten: dat hy daerenboven den Koninklijken Standaert in de mars had doen ſtellen: dat dit niet en was het Gouverneinent nederleggen / en het vonnis der Juſtitie afwachten / maer zich metter daet Onderkoning betoonen: verzoekende datſe hem zouden aenmaenen t' onderhouden dat hy beloofd hadde / waer over zy hem aenſprzaken; maer dezelve vzaegde na hunne betooningen niet met allen. d' Edelingen zulk eenen hoogmoed ziende / begonden in roer te raeken / en recht uit te zeggen / dat Sampajo het verdzag en zynen eed vzak: Kozteliik / zy beſchuldigden hem opentlijk genoeg / dat hy een oproermaker en meineedige was. Souſa ziende dat'er wel groote zw aerigheit ontſtaen mocht / dede zoo veel / dat Maskarenjas en d'anderen Sampajo lieten begaen. Na dat *Maskarenjas* ſcheep gegaen was / beſchoot men hem uit een dubbel Kanon / en de Galjoenen / waer in de twee Medeſtrevers waren (die wederzijds / eer zy in ruime Zee quamen / hunne betuigingen deden) gingen toen t' zeil / *Maskarenjas* dooz Souſa, en Sampajo dooz *Miranda* geleid zynde / houdende de ſtreeke naer Kochin, alwaer zy den vijftienden December aenquamen. Terſtont begaf zich Miranda by den Bewaerder Meſſie, om hem / gelijk d' anderen / den eed te doen houden. Maer hy en wilde hier niets in doen / zeggende dat Miranda een werk van zoo groot een belang niet

vermocht te beschicken / zonder met hem / die naest den Onderkoning de tweede Perzoon in d' Indien was / daer over raed te leven / en hy dzeigde Miranda, Sousa, en anderen / dat hy hun in den Raed van Portugael daer over reekeninge zou doen geven. *Maskarenjas* en d' Edelingen van zijn gevolg ziende deze nieuwe verwarringe / en de quade praktyken / die daer onder verborgen lagen / baden *Sousa* en *Miranda*, aengezien Messie den dwersdzyver speelde / en zyne koppigheit te byster ontdekte / dat het Proces te Koulan, een dagreize van Kochin, mocht dienen / om alle listige praktyken voor te komen. Sousa wetende dat *Sampajo* nait hier toe verstaen zoude (want *Messie* was zijn eenige hope / die veel verzoeken en groote instantien van alle zyden gedaen hadde om hem te verdedigen / en hem in dit leste bestaen met alle middelen / die hem mogelijk waren / verdedigen zoude) en om te beletten dat dit Proces niet met den degen beslecht wierde / bzacht het by Maskarenjas en de zijnen zoo verre / dat se toestonden dat het vonnis in de Stad Kochin gevelt en uitgesprooken zou worden. Dolgens dit gingh hy en Miranda aen land / en traden in de Kerk van S. Antony, om de Rechters te noemen. Toen wilde Sousa, dat de Monnik Dalvin zou uitgemonstert worden / en dat in zijn plaetse de vijf voornoemde zouden gestelt worden: daer *Miranda* zich tegen stelde / ten aenzien van het geschrift / dat hy *Sampajo* gegeven hadde / aen wien hy daer van most reden geven / en zijnen wil weten. *Sampajo* dit

dit hoorende was uitermaten bergramt / houdende de vijf toegevoegde Rechteren voor verdacht; invoegen dat hy dezelve niet wilde aenneemen / zeggende dat hy te veel verzaegen hadde; dat hy zich nu niet zeer verwonderde / dat Miranda hem misleid / en aldus van Goa by den neus geleid hadde: dat hy schuldig was aen al het quaet; maer dat hy dit bedzog tegen zich selven gebzouwen hadde. Hy voegde noch dit daer nevens / dat zoodanige streecken hem niet en ontstelden / aengezien Miranda en al d'anderen in eenen zelven strik zouden gevangen worde / en dat hy hun met zijn eigen verderf zou gaen helpe: dat / indien zy weigerden het verdzagh te houden / hy ook noch Rechteren noch recht begeerde / en hun met zijn Galjoen van S. Denys zou bevechten; de foztuin mocht dan de sterkste te baet komen: dat voorts Miranda zou verbonden blijven reekeninge van alles te doen; dewyl hy 'er d' oorzaek van was. *Miranda* antwoorde dat hy geen bedzieger noch bespotter en was / maer zich in zijnen plicht queet / en dat hy in dit geval meende te zijn een goet dienaer van God en den Koning / by wien hy over den smaet en 't ongelijk van *Sampajo* zou klagen. Daer vielen van wederzyde meer andere felle en harde woorden / zonder dat men die kon aenteekenen / uit oorzaek van 't gerucht der genen / die zich tusschen beide stelden. Ondertusschen vertrok Miranda heel van gramschap ontsteeken / en ging van daer in 't Galjoen van Maskarenjas, die het bovengemelde verstaen hebbende / verklaerde

dat / aengezien Sampajo de Rechters / door Souſa en Miranda genoemt / niet wilde aennemen / en hy dezelve van zijnen kant erkende / men volgens den Inhoud der Artikelen hem tot Onderkoning behoorde aen te nemen / zonder andere bemerkinge / verzoekende dat Souſa en Miranda hem voor zoodanig zouden erkennen. Miranda op het verzoek ziende / en noch verbitterd op de hevigheit van Sampajo, trok zoo veel Schepē tot hem als hy konde / en ſtelde die inde marcht van Maskarenjas, te weten / de Baſtertgaley van Hektor Sylveira, de Schuit van Nugnez de Caſtel Blanc. twee Karaveelen van Vincent Pegado en Johan de Sa, het Galjoen van Simon Melio, die toen niet voorhanden was / een Galjoot / en een Brigantyn. Sampajo had voor de reſt drie Galjoenen / met naeme S. Denys, S. Lowys, en de Zamorin, ook de twee Galeyen van Roderik Pereira en Antony Sylveira, behalve veel Fuſten / die in de Haven van Kochin lagen / invoegen dat hy veel ſterker dan Maskarenjas was. Niettemin zy begonden van wederzyde zich tot het gevecht te ſtellen / ſchickende hun geſchut / om / wegens de hartneckigheit van Sampajo, ſlagh te leveren. De ſoldaeten van Maskarenjas riepen al / oorlog, oorlog, zeggende dat Maskarenjas zich zoo dubbelhertig niet toonen moſt als Sampajo, en dat de gelegentheit hem toeviel / om degenen / die hem zoo veel ongelijk gedaen hadden / te ſtraffen. De Portugeezen ſtonden toen gereet om alles / wat zy in d' Indien hadden / te verliezen: en indien zy wederzijds ſlaegs ge-

raeckt

reekt waren / het zou 'er schzickelijk op een moozden gegaen hebben / invoegen dat de verwinner zoo zwak zou gebleven zijn / dat het hem onmogelijk geweest zou hebben den aenval des Konings van Kalicut tegen te staen / die ter zee een machtige Armade gereet hadde / om de Portugeezen, die uit het bozgerlijk gevecht ontsnapten / op 't lijf te vallen. Al d' andere Indiaensche Pzinsen en Heeren hielden een waekend oog op deze Vloot / om ter rechter tijd de handen te keppen / de Sterkten te bestozmen / en het jok geheel van den hals te schuiven / zich verzekerende dat se met dezen stoot Neder-Indien van de vzeemde heerschappy zouden zuiveren. En dit was zeekerlijk geschiet / indien deze beroerten verbolgt hadden. Maer men meent dat Miranda, hebbende water in zijnen wijn gegoten / en bemerkende dat zijn schzift / onder de hand van Sampajo gebleven / eensdeels oozzaek van al de beroerte was / aen Sampajo beloofde dat hy in de slechting van 't Pzoces op zijn zyde zou wezen / dewyl hy een van zijne Rechteren was. Maer het zy hoe 't wil / Sampajo veranderde terstont van meeninge / en nam de elf Rechteren aen / na dat hem dooz Messie en anderen eenige onderrechting gedaen was. Zijn toestemminge dooz de geheele Vloot bekent gemaekt zijnde / eischte Maskarenjas, dat hy van Galjoen most veranderen / invoegen dat Miranda hem dede overgaen in een ander Schip / daer weinig volk op was / en stelde hem in handen van Antony Sylveira, zijnen Schoonzoon.

Mas-

Maskarenjas wert in een ander / onder de toezicht van Jaques Sylveira, gelogeert. En deze twee Kapiteinen zwoeren datse de twee medebegeerders / als het tijd was / zouden te voorschijn brengen.

XVII. DEN volgenden dagh / 't welk de negentiende December was / quamen Kristoffel de Souſa, Antony Miranda, d'Auditeur Generael / en de Secretaris van Indien, aen land / en gingen naer 't Konvent van S. Antony, alwaer het meerendeel der Kapiteinen en Edelingen / te Kochin woonende / by een waren / in welkers tegenwoordigheit Souſa en Miranda de elf Rechteren noemden / die onder hun verkozen waren / om dit Proces van 't Gouvernement te slechten / die den eed deden / en te gelijk hun Secretaris / even met zulke ceremonien / gelijk d' andere gedaen hadden. Dit gedaen zijnde / trok Miranda Souſa ter zijde / en zeide hem / dat / om Sampajo geheel den mond te stoppen / indien de Rechters hem in 't ongelijk stelden / het goet zou wezen / dat men by de elf den Monnik Dalvin en Biage de Sylves voegde. In 't begin was Souſa hier tegen / wetende dat deze twee Maskarenjas niet wel gezint hadden / invoegen dat zy Sampajo zouden begunstigen. Na dat Miranda lang veel woorden gebruikt hadde / zoo bad hy hem / dat hy deze twee Rechteren niet en zou beezen / dewyl hy en Johan Deze het daer tegen voor Maskarenjas zouden uithouden / die aen zijne zyde zoo goeden recht hadde / dat hem de Rechteren zulks niet en zouden kunnen benemen.

men. Dat deze geheele Ceremonie van Rechteren maer alleen was om Sampajo te paeien / op dat het niet staen en zoude / als of men met den eersten sprong en volkomen begeeren hem van 't Gouvernement ontblootte / om Maskarenjas daer mede te bekleeden. Zoo als zy hun disput vervolgden / quam Johan Deze by hun / die het zeggen van Miranda bevestigde / invoegen dat Souſa daer in te vreden was / zonder Maskarenjas of iemant anders daer af te berichten / om nieuwe beroerte te vermyden / en zoekende in aller haest het einde van al deze verschillen te zien / zonder wyders acht te neemen op 't gemoed van Miranda, die deze leste party had afgevaerdight uit bevel van Sampajo en Messie, met dewelken hy zich al te gemeen gemaekt hadde. Deze nieuwe Rechteren den eed gedaen hebbende / beloofde Messie ook solemneelijk dat hy het vonnis der Rechteren zou waerneemen: maer hy zorgde voor eerst in aller maniere voor de zeekerheit van zijn leven / zijn eere / en zijne goederen / in gevalle of Maskarenjas Onderkoning wert / en hy dede zich daer van een Acte leveren / onderteekent / zijnde by al de voornaemste der beyde partyen. Toen al het bovengemelde verricht was / geboden de dertien Rechteren aen Souſa, dat hy vertrecken zoude / en onder andere dwong Miranda hier hard op aen / in voegen dat 'er zoo hevige woorden vielen / dat de Officieren van Kochin, uit bevel van Messie, toeschooten / om Souſa te verdryven / die daer van daen ging / ziende dat zijn by-

wezen

wezen nergens toe diende. En toen zagh hy de misslagen / die hy in deze Procedure begaen hadde / dat Miranda hem had misleid / en dat het meerendeel der Rechteren / en bynaemen de twee leste / volkomelijk tegen *Maskarenjas* waren: in voegen dat hy / de deur van zijn Herberg intredende / tegen zijn volk zeide; Laet ons nu de Bagagie by een packen, en verhuizen, dewyl alles verloren is. Hy zeide anders niet / en begaf zich Scheep op den avond / ziende alreede het gene terstont daerna gebeurde. Den volgenden dagh vergaderden de Rechteren en hunnen Secretaris alleen / om te werken tot slechtinge van 't Proces / en toen verscheenen Vasque Deze, en Simon Kajer, Procureurs van de partyen / die hun de brieven / acten / en berichtingen van hunne rechten gaven / daerna vertrocken zy. d' Officieren van de Kamer van Kochin leverden terstont een Request in / uit den naem van de geheele Stad / op dat het vonnis mocht gestreecken worden ten voordeel van *Sampajo*, om dat / indien *Maskarenjas* Onderkoning bleef / d' Inwoonders van zins waren hunne huizen te verlaeten / en onder de *Mooren* te gaen woonen / eer dat se zich ter genade van hunnen gezwooren hyand bevelen zouden / op wien zy / wat belofte hy ook mocht doen om hun te verzeekeren / noit zouden betrouwen. De Bewaerder *Messie* deze opening door d' Officieren van de Kamer gedaen hebbende / vervolgde en leverde van zijne zyde Artikelen aen de Rechteren / waer in hy *Maskarenjas* beschuldigde / dat hy wraekgierig was;

was; dat hy die van Kochin met de doot gedreigt hadde; dat hy zich onbillijk gedraegen hadde in de zaeken der Politie en Justitie te Malakka; dat hy betuigt hadde de voornaemste Officieren uit hunne Ampten te zetten; dat hy een begunstiger en beschermer was van Moordenaeren / Dieven en oproermakers; dat hy veele Heeren en Kapiteinen / die met stroperyen zich verloopen hadden / de hand boven 't hooft hield / die ook zijn zyde hielden / om niet tot reekeninge te komen / en met de Penningen / die zy den Koning schuldig waren / mooy weer te speelen / indien Maskarenjas Gouverneur wert. Hy belaste hem ook dat hy gevangenen / die groote sommen schuldig waren / ontslagen hadde / en d' oorzaek was / dat de Koning meer dan drie hondert duizent dukaten ten achteren geraekt was / en gelt noch Koopmanschappen hadde. Tot besluit betuigde hy / dat hy den dienst des Konings zou nederleggen / en uit Indien vertrecken / en dat hy tegen hun een pleidoy hadde van al zijne onkosten / schaden / en Intresten / in gevalle zy voor *Maskarenjas* oordeelden: en noch des te meer / om dat het bevestigen van deze Personaedje tot Lieutenant des Konings in d' Indien, zoo veel zou wezen / als den Koning openbaerlijk bevorderen. Pieter de Far, Kapitein der Sterkte van Goa, dede een andere schriftelijke remonstrantie van gelijken Inhoud / en wert van Johan Sore, Auditeur Generael van d' Indien, gevolgt. Ja zelfs den eersten dagh / dat de Rechteren in

Con-

Conferentie traden / gingen al d' Inwoonderen van Kochin den geheelen nacht blootsvoets met hunne Vrouwen en kleine Kinderen in Processie / Godt biddende dat hy den Rechteren in 't harte zou geven / dat se *Maskarenjas* afzetteden / om dat zy zoo bevreest waren gestraft te worden / en zy riepen op elken stap / die zy deden / Misericorde, invoegen dat dit geruchte schrickelijk en jammerlijk om te hooren was. Aengaende *Maskarenjas*, daer was niemant / die zijn woord hield / of voor hem sprak / en zijn Procureur wert niet eens geroepen om op de belastingen van Messie te antwoorden / en tegen *Sampajo* veele snoode feiten voor te stellen / waer van hy zich niet en konde rechtvaerdigen. Het was dan niet te verwonderen / dat het goet recht / waer op hy bleef steunen / onnut gemaekt wert door de quade zaeke / die met zoo veele listigheden bepleit wert.

XVIII. NA dat de Rechteren veel tijds besteed hadden met de stucken / die van wederzyde waren ingelevert / te doorbladeren / zoo schreef en teekende een yder van hun zijn meeninge op een byzonder papier. Deze meeningen wierden door den Secretaris gelezen / en daer wert bevonden dat *Sampajo* veel meer stemmen hadde / invoegen datse hem met een gemeen accoord het Gouvernement toewezen / door een vonnis / dat den 21 December des jaers 1527 / gewezen wiert / waer van den Inhoud dus luidde: Wy Rechteren gezien hebbende de Acten, en het gene ons is in handen gelevert, en met

met een de meeningen van een yder van ons in 't byzonder, zeggen door dit ons uitgesproken vonnis, dat het Gouvernement verblijven zal aen *Lopes de Sampajo*, die van nu voortaen Onderkoning van d' *Indien* zal wezen: dat *Pieter Maskarenjas* op Godts geleide, met schepen en uitrustinge na zijn qualiteit, van hier naer *Portugael* zal gaen, laetende aen den wil van den Koning onzen Heere, dat hy een yder van hun zoodanig een vergeldinge toewijze, als hem zal goet dunken, en voorts d' andere zaeken, die zy in zyne Lantstreeken zouden willen voorwenden. Dit vonnis wert denzelven dagh door Antony Miranda, Johan Deze, Biage de Sylves, en Tristan de Ga, in een Bzigantyn varende / aen *Maskarenjas* behandigt / wiens vrienden meenden / dat men het vonnis tot zijn voordeel gestreken hadde. Maer hoorende het zelve lezen / waren zy uitermaten verstoort; in tegendeel *Maskarenjas* luisterde met koelmoedigheit toe / zonder in 't aenzicht van gelaet of verwe te veranderen / of iet anders te zeggen / dan 't geen eenen wijzen Heer en bezadigt gemoed betaemde. Hy bleef in zijn Schip / zoo lang tot dat men hem verzogt hadde van 't gene hem tot zyne reize van noode was. Sampajo was blijde / gelijk men wel denken kan / over het lezen van zijn vonnis / en hy bedankte de Rechteren hooglijk / verzoekende met een gelaet / dat een weinig te slaefs was / aen Miranda vergiffenis over al de voorlede verschillen. Maer dewyl het alreede laet was / zoo steeg hy dien avond niet aen land:

onder-

ondertusschen ontstak men over al vreugdevyeren / en men loste al het geschut. De gunstelingen van Maskarenjas waren zeer twijffelmoedig/ duchtende of Sampajo in het toekomende zich over hun wreeken mocht. Maer hy in tegendeel zich willende verstercken / en zoo veel te meer dienaers hebben / trad den volgenden dagh / eer hy aen land ging / in een klein schip/ voer langs de geheele Vloot / en dede aen yder Schip een korte reden / waer in hy de Kapiteinen en soldaeten bad / datse zich met hem zouden verheugen / en zich verzeekeren dat hy hun vriend aen allen in 't algemeen / en aen een yder in 't by[illegible]nder zou wezen. Dat hy hunne diensten erk[illegible]nnen zoude / en den Koning daer van bericht doen / hun biddende datse hem zouden gunstig wezen. Hy verklaerde ook dat al de gunstelingen van Maskarenjas by hem in zeer goeden graed stonden / en dat hy geloofde dat zy alles na hun geweten gedaen hadden / ja dat hy hun daer over alzoo dankbaer was / als of zy zijne zyde gehouden hadden: voegende noch daer by dat al het gepasseerde zou blyven als of het niet gebeurt was / en hy bad hun datse zich in het toekomende ten dienst des Konings wel zouden quyten. Deze redenen van Sampajo verstoutten al het volk van de Vloot / die met hem te land stegen / en hy wert met groote solemniteit in de Stad ontfangen / en daerna in de Sterkte geleid / alwaer hy logeeren most. Hy daer zijnde / sprak met de Edelingen / die vrienden van Maskarenjas waren / in 't byzonder / en dede

dede hun zoo groote beloften / dat zy in Indien bleven. Kortz daer na wilde hy zich in Zee begeven / om tegen de Turken te gaen / maer zijn Raed oordeelde dat hy diende te wachten / tot dat zijn Gouvernement bestandiger was / en dat zijn Armade noch beter zou uitgerust wezen. Hy was derhalve voor dien tijd te vreden den Amirael met zes Galjoenen / eene bastertgaley / twee Galjooten / en vyf Vrigantyns op de Kuste van Kalicut te zenden: en desgelijks Simon Melio met een Fregat en eene Karaveel naer d' Eylanden van Maldivar. Op denzelven tijd / te weten op het einde des jaers / wierden 'er vier Schepen uitgerust / om geladen naer Portugael te gaen. Maskarenjas ging op een derzelver onder de bewaeringe van Antony Brit, en wert van veele Edelingen / en andere / die zijn vrienden waren / gevolgt. Eer dat hy noch t' zeil ging / dede hy Sampajo dagvaerden / om voor den Koning van Portugael en zijnen Raed te verschijnen / aen den welken hy het vonnis / uitgewezen door de Rechteren van Kochin, raekende het Gouvernement van d' Indien, herriep: en daerenboven verwittigde hy hem / dat de Spanjaerden in 't Eyland van Tidore waren / op dat Sampajo aen George Menesez, die daer van 's Konings wegen gebood / hulpe zou zenden. Deze Vloot van vier Schepen in Portugael aengekomen zijnde / wert *Maskarenjas* minnelijk van den Koning ontfangen / die zich misnoegt toonde over de Proceduuren en het bovengemelde vonnis. En voorwaer / hy stelde kortz

daer

daer na eenen anderen Onderkoning in plaets van Sampajo, die op zijnen wederkeer in Portugael niet zeer verwelkomt wiert / en Maskarenjas vervolgde hem voor den Raed des Konings zoo streng / dat Sampajo gecondemneert wert aen hem te betaelen al zijne onkosten / schaden en intresten / en de gagien van den staet des Onderkonings / voor al den tijd dat Maskarenjas dit ampt bedient hadde / te weten / den tijd van drie jaren. En aengaende Messie en d'anderen / die zich opentlijk tegen Maskarenjas gekant hadden / zy kreegen geenen beter loon dan Sampajo, dien zy met eene al te groote koppighe voorgestaen hadden.

d'In-

d'INDIAENSCHE HISTORIE der PORTUGEEZEN,

Het zeste Boek.

KORT INHOUD.

I. GElegentheit der *Molukken*, en wat *George de Meneſez* op het ingaen van zijn Gouvernement daer uitvoerde.

II. *Garſias Henrik* door bevel van *Meneſez* gevangen: zijn ontſlaging en hunne verzoening.

III. Praktyken tegen *George de Meneſez*, denwelken *Garſias* doet boeien en gevangen zetten; wat 'er geduurende deze gevangenis, tot op de verloſſing van *Meneſez* aen wederzijde gebeurt.

IV. *Portugeezen* door de *Mooren* van *Longus* geſlagen, waer over zy hun naderhant wreeken.

V. d' Eerſte verrichtingen van *Sampajo*, na dat hy Onderkoning verklaert was, en de victory, die een van zyne Lieutenanten op de *Kalikuters* verkreeg.

VI. Vaert van *Pieter de Far* naer *Malakka*, van *Simon de Souſa* naer de *Molukken*, en van *Kriſtoffel Mendoza* naer *Ormus*.

VII. Tochten en verrichtingen van *Antony Miranda*, Amirael van d' *Indien*.

VIII. Gevangenis van *Jaques de Mezquite* en d' andere *Portugeezen*, die geperſt en gepynigt wierden om 't *Chriſtendom* te verzaeken.

IX. Ontmoeting der Vloote van *Diu*, en van 't Galjoen van *Henrik Macedo*.

X. Lantreize van *Ormus* in *Portugael*, gedaen door *Antony Ternier*.

XI. Wat 'er tuſſchen *Gonzalve d' Azevedo*, en *Garſias Henrik* in d' Eylanden van *Banda* gebeurde.

XII. *Alvarez Sajavedre* Spaens Kapitein, ſlaet de *Portugeezen* in de *Molukken*, en voert hun Galjoot mede.

XIII. *Gonzalve d' Azevedo* zeilt naer 't Eyland van *Ternate*, en wat hy uitvoert om de *Spanjaerden* en *Portugeezen* te vereenigen.

XIV. Praktyken der *Spanjaerden* en *Portugeezen* in de *Molukken*, om zich in oorlog te houden.

XV. Vaert van *Martijn Alfonſe Melio* naer *Zunda*, zyne tegenſpoeden en vreemde avonturen, en zijn wederkeer in *Neder-Indien*.

XVI. Aenkomſte van *Simon de Souſa* by *Daeben*, alwaer hy met zijn meeſte volk geſlagen en gedoot wert.

XVII. Vertrek van *Garſias Henrik* naer *Malakka*, en hoe hy daer onthaelt wert.

XVIII. Wat

XVIII. Wat 'er tusschen den Koning van *Dachen*, en *Pieter de Far* Gouverneur van *Malakka*, gebeurde.

XIX. *Nugnez de Kugne* tot Onderkoning van d' *Indien* verkoren, zijn inscheeping om daer na toe te gaen, en zijn avontuuren op de reize.

XX. *Mombaza* door *Nugnez de Kugne* verovert, alwaer zijn Armade overwintert.

XXI. Order op de zaeken van *Goa* door *Lopes de Sampajo* gestelt, en de Schipbreuk van zyne Vloot op de Kuste van *Kalicut*.

XXII. Tochten en victorien van *Sampajo* op dezelve Kust.

XXIII. Overleg van *Sampajo* om *Diu* te bemachtigen: de victorie, die hy verkreeg op de Scheeps-armade des Konings van *Kambaje*, en wat hy daerna dede.

XXIV. Vloot van *Kalicut* door *Antony Miranda* en *Kristoffel Melio* geslagen.

XXV. Oorlog van *Hektor Sylveira* in 't Rijk van *Kambaje*.

XXVI. Staet van de *Molukken* en *Malakka*, in 't begin des jaers 1529.

XXVII. Nieu gewelt des Konings van *Dachen* tegen de *Portugeezen*, en wat 'er op volgde.

XXVIII. Aenkomste van *Nugnez de Kugne* in de Haven van *Ormus*, en de gevangeniste van *Raix Xeraf*.

XXIX. Vaert van *Simon de Kugne* naer *Bahare* op de Kust van *Arabie*, alwaer hy geslagen wort.

XXX. Order op de zaeken van *Neder-Indien*

door *Sampajo* geſtelt, die weder in *Portugael* komt, en *Nugnez de Kugne* aenvaerd het Gouvernement van d' *Indien*.

I. GEORGE de Meneſez dooz Maskarenjas van Malakka gezonden om over de Molukken te gebieden / moſt in d' Eylanden van Papue, gelijk te voren gezegt is geweeſt / overwinteren. Zoo haeſt nu als de tijd bequaem was om de Zee te gebruiken / zeilde hy naer 't Eyland Ternate, en daer in Meymaend des jaers 1527 aengekomen zijnde / hoorde hy dat de Portugeezen in oorlog waren tegen de Spanjaerden, die dooz d' Eylanders van Tidore en Gilolo geholpen wierden: 't welk hem groote zwarigheit gaf / aengezien zyne Soldaeten meeſtendeel in den Winter geſtorven waren / en d' overgeblevene wel dienden te ruſten. Hy liet op zee twee Schepen / die wel toegeruſt waren / en ging in eenige booten om de Sterkte te naderen. Terſtont liep hem Garſias Henrik te gemoet / wel blijde zijnde / dat men hem zoo wel ten tijde uit het gevaer / daer hy in was / quam redden / hebbende volk noch middelen om de vyanden te weerſtaen: en terſtont leverde hy Meneſez de plaets in handen / even gelijkſe hem Brit gelaten hadde / waer van hy een notariaele acte toonde. Martyn Igniguez Kapitein der Spanjaerden, de komſt

komst van Menesez verstaende / liet hem verwellekomen / en bood hem vrede en vrientschap aen / zich zeer over Garsias beklaegende / die noit met de Spanjaerden had willen over een komen / maer oorzaek van 't verlies van hun Schip was / en een van hun volk gedoot / en drie anderen gequetst hadde. Menesez dankte hem / beloovende vriend te blijven: nietteminn ontschuldigde hy Garsias, en bad Igniguez dat hy deze vrientschap met der daet zou betoonen / en uit het midden der ongeloovigen scheiden / om te komen huisvesten in de Sterkte van Ternate, alwaer hy na zijn genoegen ontfangen en gerieft zou worden. Maer dewyl hy geen antwoord gaf / zond Menesez hem in 't begin van Juny een schrift / waer in Igniguez en de zijnen vermaent wierden / dat zy vaerdig uit het land en al d'Eylanden der Molukken zouden scheiden / met verbod van daer eenige soorte van Specerven te koopen. Igniguez zond weder een geschrift / waer in hy dezelve aenmaning aen al de Portugeezen dede: en zedert was het / na zoo veel woorden en wederwoorden / tijd en papier verloren / invoegen datse ten lesten een bestant maekten / zoo lang tot dat men een gebod uit Spanjen of uit Indien hebben zoude / aengaende het gene hun van wederzijde te doen zou staen. Terstont begonden de Portugeezen en Spanjaerden met malkanderen vreedsaem om te gaen en te handelen / en de Kapiteinen malkanderen raerigheden en geschenken te zenden: Nietteminn Igniguez en quam niet in de Sterkte van

Ternate, dewyl hy afwendig gemaekt wert door den Koning van Gilolo en Kachil Daroes, die vernoegt waren dat de zaeken zoo wat tusschen beide bleven hangen / op dat se zich mochten beschermen / 't welk zy in tijd van vrede zoo lichtelijk niet konden doen. Daerna ontnam Menesez Manuel Faucon het Kasteleinschap der Sterkte / en gaf het / uit bevel van Maskarenjas, aen Simon de Vere, waer over zich Faucon als vernoegt hield / maer hy behield eenen haet daer uit in zijn harte / dien hy daerna op een wreede wyze liet uitbersten. Voorts had Messie, bewaerder van de Koninklijke Faculteit in Indien, eenen brief gezonden / waer in hy aen den Faktoor van de Molukken voor den Koning beval op te koopen al de Speceryen / die 'er zouden kunnen gevonden worden / en de meeste Schepen / die men hadde / te laden / en die naer Kochin te zenden: dat het gene 't welk overbleef / aen de Kooplieden / in de Sterkte woonende / zou verkocht worden / op zoo hoogen pryz als mogelijk zou wezen / en dat het gelt dienen zou om d' Officieren des Konings / en het Krygsvolk hun soldye te betaelen / op dat de Koning gestijft wierde in de groote kosten / die hy ten aenzien van deze Sterkte most doen: en dat men boven al zou toezien dat de verkoopinge geschieden mocht zonder de Mooren en Portugeezen van Ternate aenstoot te geven. Menesez liet dit gebod afkondigen / daer de Portugeezen van zins wierden zich tegen te stellen / en ten dezen einde spanden zy aen met Kachil Daroes,

die

die hun de hand reikte / wel vernoegt zijnde dat hy de Portugeezen in nieuwe beroerten zagh / op dat se hem zouden van doen hebben. Hy verklaerde dan / aengezien d' Eylanders belet wierden hunne koopmanschap aen den meestbiedenden / en wanneer het hun goet dacht / te verkoopen / dat zy dan ook in het toekomende geenen lijftocht meer verkoopen zouden tot onderhoud van den Gouverneur en zijn volk / en hy verbood d' Eylanders deze verkoopinge : weshalve *Menesez* gedwongen wert te zwichten / kunnende niet beters doen : invoegen dat de gierigheit van byzondere luiden den Koning tot overmaetige kosten bzacht. Daerna viel 'er noch een andere moeielijkheit voor / waer uit groote zwaerigheden ontstonden. Toen Menesez van Malakka vertrok / had hy last van Maskarenjas, dat hy Garsias door de straet van Burneo zou te rug zenden / waer van hy hem de weet dede / zoo als hy zich gereet maekte om te vertrekken. Garsias en eenige anderen bzochten zoo veel ontschuldigingen by / dat Menésez te vreden was iemand anders te zenden om deze streek te ontdecken : 't welk Garsias weder belette / vreezende voor eenig verwijt in het toekomende / en daerenboven was 'er ook een beginsel van geschil en achterdenken tusschen henlieden / 't welk zich kozts daerna openbaerde. Ondertusschen wert Vasque Laurent, in stede van Garsias, door den wegh van Burneo gezonden / alwaer aengekomen zijnde / had hy toegang by den Koning / door middel van Alfonse Perez,

en verzocht voor de Portugeezen verlof om in het Eyland te handelen. Hy dit verzoek doende/ presenteerde aen den Koning een kostelijk tapijtwerk / waer in het Huwelijk des Konings van Engeland met de Moeye des Keizers na 't leven was uitgebeelt. De Koning van Burneo vraegde naer d'uitlegging der Figuuren / en hoorende dat het / gelijk als hy / een gekroont Koning van Engeland was / vermoedde hy dat de Portugeezen hem eenigen quaeden trek wilden speelen/ en dat zy deze figuur en d' andere voor tooverkonste zouden levendig maecken / en hem en zijn volk om hals brengen / om in de bezittinge van zijn Rijk te komen: 't welk hem zoodanig ontstelde/ dat hy dit tapijt haestelijk dede wegh doen / en hy zou de Portugeezen qualijk gehandelt hebben / zonder Alfonse Perez, en eenige Moorsche Koopluiden / die hem de waerheit daer af te kennen gaven. Niettemin hy gebood hun uit het Eyland te vertrecken. Alfonse Perez zich niet willende in den oorlog wickelen/ die hy in de Molukken voorzagh/ maekte geen werk om weder daer na toe te keeren / maer nam den koers naer Malakka, voerende Vasque met hem mede / die zijn Karakore weder naer de Molukken zond / met bericht aen Menesez van 't gene hy in 't Eyland Burneo gedaen hadde.

II. TOEN deze Karakore aenquam / begon de Koning van Gilolo tegen Menesez te oorlogen / om dat hy het bestant noch niet en onderhield / dat met den Koning van Tidore gemaekt was / en hy dede eenige tochten tot in het Eyland

land van Ternate: gelijk in tegendeel Kachil Daroes zijne troepen naer Gilolo voerde / en alduss beschadigden zy malkander van wederzijden. Ondertusschen quam *Martyn* Igniguez te sterven / wien Fernand de la Tour in 't gebied volgde: 't welk Menesez verstaende / liet hy Fernand geluk wenschen / om te weten / of hy 't bestant / dat tusschen hem en Igniguez gemaekt was / wilde onderhouden: 't welk Fernand weigerde / invoegen dat men de wapenen over al aenschoot. Dewijl nu Fernand geen Roeyschip hadde / liet hy een Galjoot timmeren / om de Portugeezen te felder aen te tasten: dit wert Menesez aengedient / die zoo daetlijk gebood / dat men 'er voor zijne soldaeten ook een zou maeken / en ten dien einde besloeg en stelde hy al de timmerluiden te werk / die men aen land kon vinden / schoon of zy ook ander werk onder handen hadden / ja zelf de genen / die aen het Schip van Garsias werkten / daer dit Galjoot nochtans ten eersten diende klaer te wezen / om den *Spanjaerden* het hooft te bieden. Garsias de weet krijgende / dat zijn werk staen bleef / zonder dat men bemerkte waerom / liep na de Zee toe / alwaer Menesez by zijne werkluiden stont / en beklaegde zich met groote gramschap over 't gene men hem gedaen hadde. *Menesez* antwoorde / dat hy niet minder doen konde / dewijl de zaeken des Konings zulks vereischten: en nadien Garsias daer op staen bleef / dat men zijn werkvolk zoo niet en most wegh haelen / en *Menesez* het tegendeel deed / ontstaken zy zoodanig / dat / *Menesez* hebben-

226 pp

de zich eenige smadige woorden laeten ontvallen / en dreigementen gebruikt / Garsias daer op uitvoer; Legt uw Kapiteinschap voor deze mael eens neder, en ik zal u doen gevoelen, dat ik beter Edelman en soldaet ben, dan gy. Hy dit zeggende / sloeg de hant aen het geweer: maer daer schoot van alle kanten zoo veel volk toe / dat zy niet dan met bitse en heftige woorden streden. Garsias vertrok in zijn herberg met zijne gunstelingen / die hem hoog waerdeerden / om dat hy Menesez aldus getrotst hadde / aen wien veele anderen vertoonden dat hy zulk eene weder spanigheit niet ongestraft most laeten / maer dat men dezen vermetelen most by de kop vatten / om hem daer over berouw te doen hebben. Manuel Faucon goot vast oly in dit vyer / wenschende dat Menesez en Garsias van kant waren / en hy zocht hun alle beide aen den dans te zien / zich verzeekerende dat zy malkander zouden bederven. Menesez dezen raed plaetse gevende / belaste Thomas Nugnez de Fonseque, zijnen Auditeur / dat hy Garsias en zijne Aenhangers zou vatten / die den Auditeur niet wilden gehoorzamen. Toen liet Menesez de klok van de Sterkte klepen / inhoegen dat al d' Eylanders by hem begonden te komen / prezenteerende hem te helpen / dat hy gehoorzaemt wierde. Terstont wert Simon de Vere Kapitein Majoor / gezonden om Garsias en de zijnen aen te zeggen / datse zich in de Sterkte zouden komen gevangen geven / en dat men anders hun met meer volk zou komen zoeken. Garsias noch veel stouter dan aen den

Audi-

Auditeur geantwoort hebbende / liet Meneſez eenige kanonſchooten op zijn huis doen / om het zelve te razeeren: daerna zond hy den Kaſtelein weder voor de leſte reis / en met een Triſtan de Vere, een vriend van Garſias, om hem tot reden te bringen. Na veele betooningen ging Garſias van daer alleen na de Sterkte / en belooft hebbende het beſluit van de Juſtitie over het gepaſſeerde af te wachten / bleef hy gevangen in't logijs van Antony Brit, en men begon zijn proces te maeken. Maer van den anderen kant hielden zijne vrienden voor hem aen / en onder anderen Kachil Daroes, de Faktoor des Konings / en andere van de voornaemſte; doch zy en vrachten niets te wege / Meneſez gedurig bybringende / dat de Raed van Portugael van alles bericht moſt worden / en hy zou Garſias aen den Onderkoning van Indien zenden. Ja zelf dewijl 'er bedenken viel / dat men hem uit het huis / daer hy in was / onder belofte van zich te recht te ſtellen / zou wegh haelen / liet Meneſez hem boeien / en in den grooten Toren van de Sterkte ſluiten / alwaer hy acht dagen bleef / zijnde in het huis den tijd van drie weeken gevangen geweeſt. De gene / die zijn misdaet verſchoonden / nijftig in getal zijnde / ſloegen te zamen raed om hem te verloſſen / en maekten hun aenſlag aen Kachil deelachtigh / die daer toe zijn hulpe beloofde: maer zy en konden niets uitrechten / om dat 'er nacht en dagh ſcherpe wacht in de Sterkte gehouden wiert. Zy ziende datſe van dien kant verſteeken waren / beſlooten op een zekere

227 pp

plaets by een te verzamelen / van waer zy Meneſez zouden laeten aenmaenen Garſias te ontſlaen; en dat zy / in gevalle hy zulks weigerde / zich aen de Spanjaerden zouden overgeven / en hun aenraeden Meneſez op 't lijf te vallen / waer toe zy al de middelen aen zijne vyanden zouden ontdecken. Zy gebruikten / eer zy iets aenbingen / een loozen trek / doende hun verbond ontdecken door eenen Kaſtiljaenſchen Soldaet / aen Franſois Baldaje gezonden / die het terſtont Meneſez ging te kennē geven. Men moſt toen tot een nieu beſluit komen / en dewijl Meneſez de voornaemſte van deze vijftig by de kop wilde vatten / zoo vertoonden hem Baldaje en Simon de Vere het gevaer / dat'er van zoo veel gevangenen te wachten was binnen den tijd van vier of vijf maenden / voor welkers einde men naer Malakka niet waeren kon: datſe ondertuſſchen middel zouden vinden om uit te breeken / en eenige diſorze te maeken: zy raedden hem derhalve / dat hy Garſias zou los laeten / en zich uit al deze avonturen redden / brengende noch meer andere redenen by / zulks dat 'er Meneſez in verwilligde / en hy liet Garſias op vrye voeten ſtellen / op voorwaerde / dat hy hem geen vyand zou wezen / noch de zijde der Spanjaerden kiezen / en dat Meneſez de genome Informatien / en andere Acten / tegen Garſias beleid zijnde / zou ſcheuren / dewelke belooſde te doen het gene men van hem vereiſchte. Van toen af waren zy groote vrienden / en gingen zeer byzonderlijk met malkander om / even als of zy noit eenig verſchil te zamen gehad hadden.

III. DEZE

III. DEZE gemeenzaemheit was de gunstelingen van Garsias zeer tegen de borst/ dewelke vreesden / dat men hun in de Molukken zou houden / om de Spanjaerden te wederstaen / en dat Garsias hun aen Menesez zou laeten/om zich daer van te dienen. Zy dan voorziende dat het eenig middel om hun uit de heerebijt te houden / bestont in deze twee Heeren tot vyanden te maeken / op dat zy / onder dekſel van Garsias voor te staen / met hem mochten mede vaeren / zoo begonden zy tegen eenigen van de Sterkte eenige moeielijke redenen te houden / zeggende dat Menesez qualijk bedacht was / dat hy zich aldus op eenen verzoenden vyand betroude / die de gelegentheit afwachte / om Menesez de grootste schande ter werelt te doen behaelen. Van d' ander zijde gingen zy Garsias in d'ooren blaezen / invoegen datse hem bewoogen / zoo voor zich zelven als voor henlieden / verlof te vragen ; waer op Menesez zoo eerlijk antwoorde / dat Garsias daer mede vernoegt was. Niettemin deze quaetspreekers brochten hem zoodanig in 't net / dat zy hem inprentten / dat hy aldus van zijn vyants goetdunken niet en most afhangen : en dat / indien hy toeliet dat zy hem gemeenlijk volgden / Menesez zoo stijfzinnig niet zou wezen/ maer hun 't verlof geven / dat zy op hem verzocht hadden. Garsias denkende zich te doen volgen/ liet zich misleiden door zoodanige mannen/ die hem met de degens op zijde om 't lijf gingen : waer op Menesez geen acht nam / zoo zeer was hy met Garsias vereenigt. De Vleyers vreezende

getoetſt te wozden / en dat Meneſez hun na zou
bootſen / te weten / dat hy zich zou houden als of
hy niets dan hun gerief zocht / en onder
wachten dat Garſias te ſchepe zou gaen / om
te rug te houden / en zich over hun te wzeeken :
beſlooten niet op te houden / of zy hadden d' ou-
de quetſuur weder open gekrabt / die de verzoe-
ning / de ommegang / en de tijd zoo loffelijk ge-
nezen hadden. Zy poogden derhalve Meneſez
in 't hooft te bzengen / dat Garſias de Spanjaerden
en Tidorijns verwittigde van alles wat 'er in de
Sterkte gebeurde / en die van Ternate onder de
hand aenhitſte om de Portugeezen den oozlogh
aen te doen. Om ook de Eylanders daer toe
aen te hitſen / lieten deze Stookebzanden in de
waterputten vergif werpen / en zonden de onge-
regelſte van hunnen troep by nacht dooz de hut-
ten van Ternate, alwaer zy met de wijven en
dochteren des lants onkuiſheit bedzeven / daer
zy tegen zeiden / dat Meneſez hun zoodanig een
gewelt beval te plegen. d' Eylanders over zulk
eenen onbetamelijken handel verdzietig / wer-
ken van Ternate naer andere plaetſen : onder-
tuſſchen zeiden deze quaetſpzeekers / dat die Ey-
landers niet anders zochten / dan Meneſez en al
de zijnen te matſen / om aldus den oozlog van
alle kanten t'ontſteeken. Maer dewijl dit dyer
na hunnen wenſch niet ras genoeg opging / en
om middel te vinden / dat zy Meneſez, en den
Koning van Bachian, een groot vziend der Portu-
geezen, die toen met twee hondert mannen in 't
Eyland van Ternate was / mochten van kant
hel-

helpen / gingen Triſtan Vieire, Alfonſe Gentil, Lowys Dias, en andere van Garſias gevolg / op eenen avont na 's Konings quartier / ſloegen vier van zijne dienaeren doot / en quetſten eenige anderen / die in hun vzienden land meenden te wezen. Vieire en zijne medegezellen weeken wegh / zonder dat zy bekent wierden; en den volgenden dagh / zoo als de Koning op wegh was / om zijne klacht daer over aen Meneſez te doen / onderſchepten hem de moozders / die voozdachtelijk op hem ſtonden en wachten / en zich houdende als of zy verſtonden die hem geleidde / zeiden dat hy verlore moeite dede / aengezien Meneſez dezen moord geboden hadde / van wien men by gevolg geen recht verwachten moſt / byvzengende dat Meneſez had willen wzeeken de doot van zijnen vzoeder Triſtan, die in 't Eyland Bachian was doodgeſmeeten / met verlies van een Schip met Specerzyen geladen. De Koning dit valſch aenbzengen geloof gevende / ging niet verder voozt / en hy wilde zedert in de Sterkte niet komen ja hy ſtont al gereet om al d'Eylanders van de Molukken op de been te doen komen: maer het gebiel dat Meneſez de bzonader van dit miſnoegen ontdekte / en daer op het gemoed van dien Koning verlichtte / die daer mede voldaen wert: daerna liet hy infozmatien van 't ſtuk nemen / welkers bedzijvers ontdekt zijnde / namen zy de vlucht in dicke boſſchaedjen / alwaer zy vooz eenigen tijd verbozgen bleven / en de vzientſchap tuſſchen den Koning van Bachian en Meneſez vernieude weder

gelijk

gelijk te vooren. Na eenige andere liſten en laegen / ſtrooiden deze valſche aenbzengers een gerucht / dat Meneſez Garſias wilde doen ombzengen / en maekten eenen Moor uit met naeme Michiel Nugnez, zijnde een dapper man / en met *Meneſez* van *Malakka* gekomen / die alz vooz een groot geheim aen den Faktooz van de Sterkte zeide / dat Meneſez hem geboden hadde Garſias af te maeken: 't welk hem zoo onredelijk ſcheen / dat hy zich liever by de Spanjaerden begeven wilde / dan zulk een daet bedzyven. In 't begin wilde de Faktooz dat Michiel zulks aen Garſias zou te kennen geven / 't welk hy weigerde te doen / betuigende niettemin dat hy in geener maniere zulk eenen ſchelmſchen laſt zou uitvoeren / en om dat hy zich hield alz of hy tot de Spanjaerden wou overgaen / zoo hield hem de Faktooz tegen / met beloften dat hy met Garſias te ſcheepe zou gaen. De Faktooz dit ſtuk verder ingezien hebbende / nam vooz / zulks te ontdecken: maer in ſtede van met Meneſez daer over te ſpzeeken / zoo begaf hy zich by Garſias, hem biddende dat hy de zaek in zijn hart zou opſluiten / zonder vooz eerſt aen iemant zulks bekent te maeken. Garſias dit aenbzengen gehoozt hebbende / geloofde dat 'er iets aen was / bedankte den Faktooz hooglijk / en zeide hem dat hy niet minder doen konde / dan zulks aen eenige van zyne beſte vzienden ontdecken: 't welk de Faktooz niet quaet en vond / biddende niettemin Garſias, dat hy van zulk een gerucht geen groot werk zou maeken / 't welk eer valſch dan

waer-

waerachtig kon zyn. Maer Garsias ging het terstont de vinders van deze list mededeelen / die hem raedden dat hy Menesez den nek zou breeken: dat Manuel Faucon, die in 't gezelschap was / heel anders verstont / vertoonende wat gevaerlyke gevolgen hier op te wachten stonden / en dat het genoeg zou zyn zich met voorzichtigheit van zynen Persoon te verzeekeren / een Proces tegen hem te maeken / en hem handen en voeten gebonden aen den Gouverneur van Malakka te zenden. Garsias bemerkende dat / zoo hy Menesez liet dooden / het bewind van de Molukken, en d' oorlogh der Spanjaerden tot zynen laste zou wezen / waer in hy zich niet wel en zou kunnen redden / gemerkt ook dat de gunstelingen van Menesez hem groote moeite zouden kunnen aendoen / en dezen moord / die op zoo quaeden gront geschiet was / hondertmael op hem wreeken / volgde het goetvinden van Faucon, aen wien hy ondertusschen besloot eenen trek te speelen / te weten / hem Kapitein in de Sterkte van Ternate te laeten; besluitende voor zyn deel Menesez naer Malakka te volgen. Zy nu dit gevangen nemen vast gestelt hebbende / vonden voor eerst middel dat Menesez zyn meeste volk met Kachil Daroes naer 't Eyland van Machian zond: en dat in tegendeel al de genen bleven / die op de zyde van Garsias waren. Daerna noodigde Fransois de Kastre, zynde een van de t' saemgezworene / den Kastelein Simon de Vere, en andere Officieren van de Sterkte / op een banket / dat een myl van daer aengerecht

recht was / op dat Meneſez geen volk zou hebben om zich te verweeren. Zy gingen dan op eenen Zondagh naer dit banket / laetende Meneſez ſchier alleen: en zoo als hy het middagmael ſloot / wierden Manuel Faucon en Jaques de la Roque door Garſias gezonden / om hem met het verkeer ſpel te onderhouden. Terwylze met ſpeelen bezigh waren / zyn Manuel Botel, Triſtan Vieire, en Alfonſe Gentil (die genade van hunne misdaet bekomen hadden) Franſois Perez, Johan Figueireide, Andre Palaz, Franſois de Soto, en andere van Garſias bende / elk zynen laſt hebbende / d' een om de Poort te ſluiten / d' ander om die te bewaren / eenigen om de huisgenooten van Meneſez buiten de Sterkte uit wandelen te leiden / d'andere om zich by de genen te houden / die by de hand bleven / op datſe hun mochten beletten hunnen Meeſter by te ſtaen; in de Sterkte gekomen / en wierden gevolgt van Garſias ontrent twee uuren na den middagh / zonder dat 'er iemant een woord tegen zeide: invoegen dat Garſias in den grooten Tooren gekomen zynde / alwaer Meneſez was / de Poorte terſtont geſlooten wert / en Meneſez Garſias gegroet hebbende / dede hem zitten. Garſias hem ywerig in 't ſpelen ziende / rees op / en vatte hem wel ſterk van achteren / zeggende deze woorden; Gy zijt gevangen. Terſtont vielen Manuel Faucon, en veele anderen op Meneſez: en eenige vatten twee dienaers / die by hem gebleven waren / hun den mond ſtoppende / van vreeze of zy mochten om hulp roepen. Meneſez ziende dat dit geen

ſpel

spel en was / begon te schreeuwen verraet, verraet: op welk geschreeuw zijn Pagie de wachtlok liep luiden. Garsias en d' anderen worstelden tamelijk lang / en zy hadden veel werks dat se *Menesez* onder de voet kregen / om hem te ketenen: want hy was groot en sterk / en de spyt vermeerderde zijn dapperheit / invoegen dat hy hun met de armen / voeten / en tanden zoo veel te doen gaf / als of zy hem hadden los gelaeten / en indien hy aen eenig geweer had kunnen komen / zy waren genoot saekt geweest te vluchten. Maer zy met haer tien of twalef op hem alleen zijnde / kregen hem eindelijk een dicke yzere keten om de beenen / lijdende al de scheltwoorden / die hy tegen hun uitspoog / hun zeggende: Verraders, neemt my maer 't leven, zonder my te ketenen. Dit beschikt zijnde / slooten zy hem in een leeg kamerken / van waer zy hem daerna in een gat onder de Sterkte brochten. Balthazar Roderik, die de Faktoor was / en door zijn onvoorzichtigheit *Menesez* tot dit uiterste gebracht hadde / hoorende het luiden der klocke / liep met veele anderen na de Sterkte toe / die zy gesloten vonden. *Garsias* vertoonde zich daetlijk op de vest / en maekte een lang verhael om zyne daet te rechtvaerdigen / bybrengende dat hy Menesez, om hem te onderschepen / gevangen genomen hadde / en hy zou hem met zijn Proces naer Indien zenden / betuigende voorts dat hy een getrouw dienaer des Konings van Portugael blijven wilde. De Faktoor toen zijnen plompen misslagh erkennende /

poogde

2317

poogde dien wat te verbeteren / raedende *Garſias* dat hy zoo ſtraf niet en zou voortvaeren: maer hy en rechte niet uit / en was genoodſaeckt met d'anderen af te wijken. Terwijl zy nu met malkander hier over ſpraken / hoorde een dienaer van *Meneſez*, met naeme Alvarez du Cay, zieck te bedde leggende / het gerucht / en bemerkende den overlaſt / dien men zijnen meeſter aendede / lichte hy zich moedigh uit den bedde / en ſloot voor *Garſias* en zijn volck de Poort van den grooten Tooren / daerna op een van de venſters leunende / begon hy uit al zijn macht te roepen: Van dit Fort, dat den Koning onzen Heere behoort, is Don *George de Meneſez* Kapitein af, in ſpijt van *Garſias Henrik*. Toen liepen *Garſias* en de zijnen derwaerts / klommen met leeders den Tooren op / havenden dien zieken dapper af / en wierpen hem uit de venſter op de laegſte verdieping / daerna deden zy den Pagie / die de klok geluid hadde / van boven neder de muuren ſpringen. Ondertuſſchen quamen *Simon* de Vere en d'andere banketteerders wederom / die over zulk een dier gelach uitermaeten gram zijnde / zoo veel volks / als zy konden / by een verzamelden / en gelijkerhand de Sterkte naderden / om de Poort onder de voet te loopen / daer de gunſtelingen van *Garſias* en de Koning van Bachian met een groot getal mannen zich tegen aen ſtelden: en aldus moſt *Simon* de Vere de wijk nemen / laetende *Garſias* begaen / die voor eenige dagen de meeſter ſpeelde. De tijdingen van deze gevangenis vlogen in aller haeſt in de

nabuurige Eylanden / ja zelfs in 't Eyland van *Machian*, alwaer veele vzienden van Meneſez waren / die alles verlieten / om te komen zien wat'er van was. *Simon* de Vere vergaderde hun by een / en zy waren veertig in getal / die Vere tot hun hooft maekten / beloovende zich in aller maniere tot Meneſez verloſſing te quyten / en indien *Garſias* de ſterkſte bleef / zouden zy met de *Spanjaerden* aenſpannen. Het zeggen en doen was hier een ding : want na dat zy verſcheide middelen aengewend hadden / en dat zy zagen dat het verlore moeite was tegens *Garſias* met woozden te pleiten / dien men niet dan met wapenen zou kunnen onderzucken / zoo zonden zy eenigen na den Koning van Tidore, en Fernand de la Tour Kapitein der Spanjaerden, die hun de Pzocedunren van *Garſias* verhaelden / en tegens hem hulpe verzochten. De Koning van Tidore en de Kapitein Fernand baerdigden terſtont expzeſſe boden af / dooz de welken *Garſias* wert aengemaent Meneſez te ontſlaen / op peene / dat hy 'er anders berouw van hebben zoude. Deze waerſchuwing maekte *Garſias* dapper verbaeſt / en in't begin poogde hy zyn feit / zoo veel als hy konde / te verſchoonen : maer ziende dat Simon de Vere, en d' anderen gereet ſtonden om tot de Spanjaerden over te gaen / en hy kozts daer op eenen oozlogh te wachten hadde / waer in hy en zyne aenhangers over hunne wzeede bedzyven mogelyk zouden geloont wozden : daer by noch komende / dat men hem quam zeggen dat de *Spaenſche* Vloot naderde / om Vere en de zynen

in

in te nemen/ soo liet hy zijn wieken zacken/ vreezende voor den aenstoot / en liet Vere opzoeken / aen den welken hy beloofde Menesez te ontslaen. Dit aengevangen propoost wert in zulker voegen verbolgt / dat se eindelijk over een quamen / dat *Menesez* in zijn eerste gezagh en vryheit herstelt zou worden / en *Garsias* met zijn volk zou laeten gaen / zonder hun ergens in te hinderen / en al d' Informatien en andere stucken van 't Proces vernietigen. Na dit accoord liet *Garsias* de bagagie packen / en maekte ten eersten ruim baen / gevende aen Vere de sleutelen van 't gevangenhuis / om Menesez te verlossen / die verbittert om den smaet / dien men hem aengedaen hadde/ daetlijk aen den Auditeur gebood een acte te beleggen van Garsias Proceduuren in deze leste daet / en byzonderlijk daer over / dat de *Spanjaerden*, geduurende zijn gevangenisse / het Eyland van Machian, dat onvoorzien van Garnizoen was / bemachtigt hadden ; en dat de Koning van Portugael in die verovering een groote quantiteit Specerijen verloren hadde. Daerenboven belaste hy den Kapitein Botel, dat hy in de Sterkte zou blijven / om in de noodsaekelijkheden des aenstaenden oorlogs te dienen ; 't welk Botel plat afsloeg / ziende dat hy van Garsias begunstigt wert / met den welken hy te Schepe ging : waer van Menesez zich een andere Acte liet leveren / en baerdigde eenen expresse af / om deze Actens in *Malakka* aen den Lieutenant des Konings van Portugael te brengen / om Garsias, Botel, en d' anderen / die de

Mo-

Molukken in den nood verlieten / te straffen / en om bystant te verzoeken.

IV. INDIT zelve jaer / en onderwijl dat George Kapral Gouverneur van Malakka was / sloegen de Mooren van Longu, een Zeehaven van Hoog-Indien, eenige Portugeezen doot / die hun nergens in beleedigt hadden. Kapral niet willende zulk eene stoutheit ongestraft laeten / zond zeventig kloeke Soldaeten in eene Galey onder 't beleid van Alvarez Brit: maer zy wierden geslagen / en met hunnen Kapitein dooz dezelve wyanden in stucken gehouwen / en de Galey naer Longu gevoert. Vijftien dagen na de tijding dezer nederlaege quam Martyn Korrea in de Haven van Malakka: en dewijl hy dapper en een ervaren soldaet was / maekte Kapral hem Hooftman van een kleine Scheepsarmade / om naer Longu te gaen / 't welk verricht wert / invoegen dat Longu, na een groote slachting der Mooren, verovert en verbzant / en de Galey weder naer Malakka gevoert wert. Kapral hoozde toen in wat behoeftigheit van lijftocht en soldaeten die van de Molukken waren; hy ozdeneerde derhalve daetlijk een secoers / om daer in 't begin van January na toe te gaen / onder 't beleit van Gonzalve d' Azevede, aen den welken gegeven wierden twee zeilschuiten / een Bzigantijn / en een Jonk / die van lijftocht wel voozzien was / en twee duizent dukaten tot koopmanschap met hondert Portugeesche Soldaeten.

V. NU

V. NU moeten wy tot het jaer van 1528 komen / en eens zien wat Lopes de Sampajo, na 't vertrek van Maskarenjas, al uitvoerde. Voor eerſt dan liet hy Johan Deze 't bezit nemen van de Sterkte van Kananor, om daer in ſtede van Meneſez te gebieden. En dewijl 'er op de gantſche Kuſt een groot getal Paraus van Kalicut was / die de bontgenooten des Konings van Portugael laſtig vielen / zoo bad hy Deze dat hy die Kuſt het overige van den Winter met eenige Schepen bewaren zoude; 't welk Deze aennam / en hem wierden ten dien einde gegeven zeſtien Katurs en Bzigantijns / met eene Galey / daer hy zelfs op ging. Daerna gaf Sampajo aen *Martyn Alfonſe Melio* laſt / om naer Zunda te gaen / en aldaer eene Sterkte te bouwen; 't welk *Melio* weigerde / zich ontſchuldigende om dat hy Franſois de Sa, die dezen laſt hadde / daer mede zou verongelijken: maer hy wert gedwongen zulks te doen / hebbende niettemin betuigt / dat hy niets doen en zoude / dan dat Franſois hem zou gebieden / in gevalle hy hem op de Kuſt van Malakka bejegende. Dewijl men nu alreede wiſt / dat Franſois van dezen tocht zonder eenige verrichtinge had moeten te rug keeren / uit oozzaek van den wederſtant des nieuwen Konings van Zunda, zoo wilden de Soldaeten van dezen tocht niet hooren ſpzeeken: invoegen dat 'er uitgeſtroit wert dat Melio, op dat hy gezelſchap zou krijgen / de Kuſt van Tanazarin ging kruiſſen / van waer hy te Paleacate moſt komen overwinteren. Dit valſch gerucht gehoozt zijnde /

de / vergaderde hy vier hondert soldaeten in negen Schepen / en eenige andere lichte sloepen. Melio had last door Zeilan te gaen / om den Koning te helpen / die geplaegt wert van eene Vloot van Kalicut, die de wijk nam / soo haest als sy hoorde dat Melio in zee was / en het Eyland Zeilan bleef toen in zijn ruste / en gewoonen hoophandel. Van daer zeilde Melio naer Kalecare, 't welk een groot land is / dat dicht aen de zee leit / en wiens Heer de Peerle-visschery aengaet. Deze wert / om zich tegen de Kalicuters te verzeekeren / een Tributgever des Konings van Portugael, die door Melio soldaeten beloofde te verschaffen / om de Paerle-visschery tegen alle vyanden te beschutten. Dit gedaen zijnde / voerde Melio zijne Vloot naer Paleacate, om daer te overwinteren. Aengaende den Kapitein Deze, hy plaegde de Mooren, die de Peper van Kalicut naer Kambaje voerden / op allerley wijze / en nam in verscheide ontmoetingen acht en veertig Paraus en Barken der Malabaren, die in deze bejegeningen groote menigte van volk verloren. Hy hier mede niet vernoegt zijnde / sleeg eens te Mangalor aen land / alwaer eenige Malabaren ten anker lagen / die zich te voren in't vaste land op de vlucht begaven / laetende het Dorp ledig / daer de Portugeezen den brand in staeken: en soo als zijn tijd om de Kuste te bewaren / ten einde was / wert hy aengetast van China Kutial, Generael over zestig Paraus van Kalicut, die de Portugeezen meende te slaen: maer sy aen een raekende / viel het heel anders

uit; waer Deze en zijn volk queeten hun zoodanig / dat de vyanden in route geſlagen wierden / een gedeelte van hunne Paraus in de grond geboort / en China Kutial, in zijn aengezicht en aen het eene been gequetſt zijnde / gevangen genomen. Na deze victory zeilde Deze naer Kananor, en zond ſchier zijn geheele Armade weder naer Kochin: maer Sampajo liet hem China Kutial, tot vergeldinge van zijne dienſten / in handen / van den welken hy een groot rantſoen kreeg.

VI. SAMPAJO was niet wel te vreden / te zien dat George Kapral, en George de *Meneſez* in 't Gouvernement van Malakka en d'Eylanden der Molukken door Pieter Maskarenjas geſtelt waren. Om dan zijn gemoed in ruſte te ſtellen / zoo bad hy Pieter de Far, Kapitein der Sterkte van *Goa*, dat hy in de plaets van Kapral zou gaen dienen / daer Far zich over ontſchuldigde / zeggende dat hy de lucht van Malakka niet wel verdraegen konde: Niettemin liet hy zich / om Sampajo te behaegen / ten leſte gezeggen. Het Gouvernement van de Molukken wert Simon de Souſa gegeven / het Kapiteinſchap Antony de Kaſtre, het Faktoorſchap Antony Caldeire, en met een het Kapiteinſchap op eene Galey: ook zeventig Soldaeten / om die naer de *Molukken* te voeren met dertigh anderen / die Far moſt uitruſten / wanneer hy in de Haven van Malakka zou gekomen zijn. Far ging t'zeil in de maend Aprzil des jaers 1528 / zijnde gevolgt van *Simon* de Souſe, van welker vaert

vaert wy hier na wijdloopiger spreeken zullen. Eer nu Sampajo van Kochin scheide / om in 't Eyland van Goa te gaen overwinteren / zoo gaf hy Kristoffel Mendoze last om te Ormus in de Sterkte te gaen gebieden / en zond Raix Xeraf met hem wederom / die door 't vonnis van Johan de Sore, Auditeur Generael van Indien, van al de misdaeden / die men hem te last leide / ontslagen was / met verlof om zijn Kapiteins ampt van Justitie te Ormus te bedienen; alwaer zy aengekomen zijnde / gaf Jaques Melio Gouverneur van de Sterkte / de plaets Kristoffel Mendoze in handen.

VII. ANTONY Miranda, Amirael van Indien, van Goa vertrocken zijnde / zeilde naer de Kaep Guardafu, alwaer hy aenquam / na dat hy eenen geweldigen storm had doorgestaen. Daerna deelde hy zijne Vloot in drie verscheide hoopen / om den geheelen dooztocht aen 's vyants Schepen te sluiten. Zoo als hy dezelve van alle kanten verspiede / overviel hem een andere storm / die Henrik Macedo afscheidde van de Vloot / daer d' Amirael in was / invoegen dat hy heel verre achter uit wert gedreven / en eens ontdekte hy op eenen vroegen morgen een groot Galjoen der Turken, dat van kloeke soldaeten wel voorzien was / en die het gevecht met kanonschooten begonnen. Macedo hun desgelijks geantwoort hebbende / naderden zy malkander / zonder dat men noch kon oordeelen / wie dat 'er voordeel hadde. Dewijl nu de wind 'eggen ging / schooten de Turken een vyerpijl in 't

Galjoen der Portugeezen, die aen het groote zeil bleef hangen / en dat in brand holp: maer een wind / die schielijk opstak / dreef dezen pijl / die noch brandde / weder in 's vyants Galjoen / alwaer het vier zoo dapper vatte / dat de Turken van vechten ophielden / om dezen brand te dempen: doch zy en konden dien niet blusschen / maer een deel van hun volk wert met het Galjoen verbrant / eenige andere sprongen in zee / alwaer eenige verdronken / en d'overgeblevene wierden gevangen. Ondertusschen de tijd om tochten te doen verstreeken zijnde / zeilde de gantsche Vloot naer Kaxen, op de Kust van Arabien, alwaer twintig Moorsche zeilen lagen / die de Portugeezen veroverden. En dewijl Miranda hoorde / dat 'er eenige Schepen in zee waren / met meening om de Straet te passeeren / zoo keerde hy te rug / om dezelve daer te wachten / laetende Roderik Pereira te Kaxen, om een gedeelte van den roof / die op de *Mooren* verovert was / te verkoopen. Doorts wierden d' andere Schepen niet ontdekt / weshalve Miranda het ging zetten in de Haven van Aden, een voornaeme Stad van Arabie, die toen verzoent / en vriend met de Portugeezen was / alwaer hy Roderik Pereira vond / aen wien de Gouverneur liet weten dat de Koning afwezend was / en dat de Turken hem eenigen overlast gedaen hadden; daerna hadden zy / na *Solimans* doot / in 't Eyland Kamaran de wijk genomen. Ondertusschen wert 'er beraetslaegt / of men hun zou gaen opzoeken / daer de Kapiteinen niet toe verstonden / aen-

aengezien de vaert gevaerlijk was; maer dat men slechts een Katur most zenden / die lichtelijk voort zou kunnen / en tijding van hun vernemen. d'Onderstierman wert 'er na toe gezonden: maer het was hem onmogelijk / dewijl hem de wind tegen was / voort te racken / en hy veroverde onderwege twee Barken met Mooren, uit wien hy verstont dat 'er in 't Eyland Kamaran dzie duizent en vijf hondert Turken waren. Miranda deze tijding wegh hebbende / voer over zee van Aden tot op Zeila, een Stad van Ethiopien, dicht aen de zee / welke Stad zonder volk was / en hy stak 'er den brand in / daerna ging hy naer de Haven van Mazcate, alwaer hy d'Armade liet onder 't bewint van Antony de Sylves, en hy vertrok naer Ormus, om daer den Winter over te zetten.

VIII. ONDERWYL dat Miranda in Ormus vertoefde / verkocht men den roof van d' Arabische Schepen / die sestig duizent dukaten bedzoeg: daerna ging Miranda op den 22 Augustus te scheep / om naer Diu zijn tochten op de vyanden te gaen doen. Maer hy vond de zee zoo ongestuimig / dat hy uit nood te Chaul most inwijken / alwaer hem al d' andere Kapiteinen volgden / uitgenomen Antony de Sylves en Henrik Macedo, die het in zee bleven uithouden. Zoo als nu *M*iranda de Haven genaekte / viel 'er een dwarrelwind / die schielijk opstak / met zulk een fury op zijne Vloot / dat Lopes de Mezquite, Kapitein op een Galjoen / tot by Diu gejaegt wert / en een Schip met vyanden / die tweehon-

dert sterk / en wel uitgerust waren / bejegende. Lopes voer in spijt van de golven / en schoon hy niet meer dan dertig soldaeten hadde / recht op dit Schip aen / klampte het aen booyd / en begon een schermspel / dat uitermaeten avontuurlijk was: want behalve 't gevecht der mannen / dede de stoym het Schip en Galjoen / aldus aen een geklampt zijnde / tegen malkander botsen / en dat met zulk een stijvigheit / dat het een het ander lek maekte / en zy alle beide water begonden in te krijgen / gereet zijnde om te gronde te gaen / indien de haeken niet gebrooken waren geweest; inwoegen dat het Galjoen na d' eene zijde / en het Schip na d'andere gedreven wert / Lopes met zijn volk in het Schip blijvende / zonder dat hy van de genen / die in 't Galjoen overig waren / kon bygestaen worden / uit oorzaek van 't gewelt der winden en golven. Hy ziende dat het middel om t'ontsnappen / verwinnen of sterven was / greep zulk eenen moed / dat / na eenen grooten mooyd der vyanden / d' overgeblevene / die meestendeel gequetst waren / zich aen zijn genade opgaven. Hy zich van hun verzeekert hebbende / most men raed schaffen / dat het Schip niet en verging / en de verwinners en verwonnelingen niet te zamen verzoopen. Lopes het gevaer ziende / haelde al het goud en zilver / dat'er in 't Schip was / by een / en liet Jaques Mezquite, zijnen broeder / met zestien anderen in de boot van 't Schip gaen / op dat se dit gelt zouden bergen: daerna zou men het Schip / indien het mogelijk was / zoeken te helpen. De

zestien

stien met Jaques *Mezquite* afgestegen zijnde / ende dat men het water / dat in dit Schip quam / hoe men zich ook weerde / niet en kon uitpompen / wanhoopten van dat te kunnen bergen / en van den anderen kant achtten zy hun verloren / om dat / indien die van het Schip in de boot sprongen / zy dezelve zouden doen omslaen / dewijl zy voor zoo veel volks te klein waas. Zy dan meer hun eigen leven / dan dat van anderen beminnende / poogden zich te bergen / eer zy quamen te zien / of het Schip vergaen zou of niet / niet tegenstaende de vermaeningen van Jaques *Mezquite*, die hun bad dat se noch een weinig zouden gedult nemen. Maer zy raekten / gelijk men zegt / uit een koorts in een heete ziekte: want denkende de Haven van Chaul te bekomen / vonden zy de Vloote van Diu, die de boot nam / en Mezquite met de zestien naer Diu voerde / van waer zy aen den Koning van Kambaje gezonden wierden / die wel blijde zijnde met zoodanig een gifte / by *Mezquite* aenhield / dat hy het Christendom zou verzaken / hem beloovende tot een groot man te maeken. *Mezquite* na zulk een verzoek niet willende luisteren / wert op verscheide manieren geppynigt / en eindelijk voor den mond van een Kartouw gebonden / om aen flarden geschoten te worden: hy bleef niettemin stantvastig / verzweerende doorgaens de Godtloosheit van Mahometh. De zestien anderen dit ziende / greepen op zijn voorbeeld eenen moed / en wilden geen Mahometisten worden. Deze stantvastigheit der Portugee-

tugeezen maekte den Koning van Kambaje zoo tooznig / dat hy al deze gevangenen wel ſtijf met ketenen dede pzangen / en hun eens en andermael afgrijſſelijk liet pynigen / en in zulk een elende vergaen / dat zy d' een na d' ander ſtozven / blijvende niettemin met den goeden wil in de belijdeniſſe van 't Chriſtendom volherdig. Aengaende Lopes de Mezquite, die in het Schip gebleven was / hy en zijn volk weerden hun zoo geluckig / dat zy 't gewelt des waters te boven quamen / en de Haven van Chaul inzeilden: daerna wierden uit de penningen / die gemaekt wierden van 't verkoopen der koopmanſchappen / die in het Schip waren / de ſoldaeten van d' armade betaelt / en daer bleef voor den Koning noch over de ſomme van ſeſtig duizent dukaten.

IX. HENRIK Macedo, die / geduurende den ſtozm / aen den uithoeck van Diu gebleven was / wiſt zijn Galjoen / 't welk de Zamorin genoemt was / zoo handigh te beſtieren / dat hy de golven doorſtont: en zoo als de Zee begon kalm te wozden / poogde hy te vertrecken. Maer hy wert ontdekt en aengetaſt door drie en dertig Fuſten van Diu, geleid zijnde door eenen dapperen Kapitein / met naeme Haliſſa, die met vele ſtucken dapper begon te ſchieten. En hoewel Macedo zijn geſchut liet loſſen / het was evenwel niet zoo geluckig: want dewyl de Fuſten leeg waren / zoo treften hunne ſchooten langs het water / en doornagelden het Galjoen op zoo veele plaetſen / dat / indien 'er van elder-

geen

geen hulpe gekomen was / hy met al zijn volk zou vergaen hebben / zijnde zyne masten gebroken / de reen en zeilen gescheurt / kostelijk al zijn gewant aen flarden. Maer Antony Sylves, Kapitein van het Galjoen de drie Koningen / het gedonder van 't geschut gehoort hebbende / twijffelde wat 'er van was / en quam daer op te hulpe. Op het naderen van den Zamorin, dede hy eenige schooten doen / en de trompetten steecken / 't welk het volck op de Fusten dede gelooven / dat d' Amirael van Indien met zijn geheele Vloot op hun aenquam / en zy maekten hun zelven zoo verbaert / dat se blohartig de vlucht namen / en hunnen Generael dwongen dat hy hun volgde. Sylves een weinig nader bedenkende / waerom zy wegh weeken / volgde vast / hun beschietende met zijn Kanon: 't welk Halissa ziende / hield hy stant / en daer wert uit zijn Schip een musketschoot gedaen / daer Sylves van doot bleef; dit dede de Portugeezen van vervolgen ophouden / en de wijk nemen naer de Plaetse / daer zy den Kapitein *Macedo* gelaten hadden. Halissa denkende dat dit een trek was om hem te locken / wilde niet wyder voortvaeren / maer ging van daer na zyne Fusten toe; en indien hy weder gekeert was / de twee Galjoenen hadden daer blijven zitten: maer zy / zoo groot een gevaer ontsnapt zijnde / bezeilden de Haven van Chaul / daerna zeilden zy met den Amirael tot *Goa* toe / alwaer zy op het einde van September hun ankers wierpen / en aen Sampajo reekening deden

238 m

van al het gene / dat hun gebeurt was.

X. TEN zelven tyde wert de Kapitein Mendoza, Gouverneur der Sterkte van Ormus, begeerende den Koning van Portugael te verwittigen / dat de Turken noch niet in Indien konden komen / en hem bericht te doen van noch andere zaeken / zynen dienst zoo in Ormus als in Neder-Indien betreffende / van zins eene zendinge te land te doen / en ten dien einde eenen Portugees te verkiezen met naeme Antony Ternier, te Ormus woonachtigh zynde / die met Balthazar Perſon de vojagie van Perſien gedaen hadde / en van daer na Jeruzalem gaende / in de handen der Turken gevallen was / die hem te Kaire gevoert hadden / alwaer hy geloſt wert: daerna zeilde hy van Kaire tot aen Cypre, om in Portugael te komen; maer hy veranderde van meeninge / en keerde weder naer Perſien door eenen woeſten wegh / die byſter vreemd en lang was / daer hy niettemin zorghvuldelyk in te recht quam / door dat hy de Perſiaenſche tael kende. Mendoza maekte hem zyn begeeren deelachtig / en d' oorzaeken van zulk eene reize / die Ternier blyde lyk ondernam / na dat hy eenige Penningen tot zyn onkoſten getrocken hadde / en wiſſelbrieven om elders daer op t' ontfangen / en na zyn geriet daer te handelen. Hy ſcheide den twintigſten September van Ormus, en ging over zee tot aen Bazore, eene Stad van Arabie, op het einde van den Perſiaenſchen Zeeboezem / en dertig mylen boven den Euphraet: en hy was zes weeken / om dat de wind hem tegen liep.

onder-

onderwege. Hy bleef twintig dagen te Bazore, om dat de Karavane, waer mede hy tot aen Damas dacht te gaen / vertrocken was. De Gouverneur der Stad en wilde hem geenen Leitsman geven / om door de Woestijne / die tusschen Bazore en Alep is / te gaen / zeggende dat twee mannen zonder meer gezelschap hun noit op zulk eenen grooten wegh gewaegt hadden / uit vreeze van door de wilde dieren verslonden te worden; en dat zich niemand in die Woestijne waegde / dan met een gezelschap van veele honderden. Ternier niettemin hing den Gouverneur doorgaens aen 't lijf / om zijn verlof / en eenen Leitsman te bekomen. De Gouverneur over deze stoutheit verbaest staende / gaf hem eenen Stierman tot geleide: want op dezen wegh regeleeren de reizigers zich na de winden / gelijk de Matroozen op Zee / aengezien 'er noch pad noch eenig huis is / uitgenomen twee kleine Kasteelen / waer in zich d' Arabieren, op den wederkeer van hunne tochten / vertrecken. Ternier en zijn Stierman vertrocken in 't begin van November / twee uuren na middernacht / op dat se niet zouden ontdekt worden / elk gezeten op eenen Dromedaris (een lastdraegend beest / en bequaem om mede te reizen / dewyl het met weinig te houden is / en grooten arbeid kan doen) en zy namen lijftocht voor eene maend mede. Zy begaven zich in deze groote Woestijn / alwaer men niet en zagh dan Tygers / Leeuwen / Beeren / en diergelijke gedierten / daer zy alzoo zorgvuldig voor wegh weeken als de Ara-

bische Struikroovers / die door deze Woestijn op avontuur loopen / om de Reizigers af te zetten / zijnde deze Lantloopers de grootste roovers / daer men oit van gehoort heeft. Na dat zy drie volle weecken gereist hadden / wierden zy van twee Leeuwen bespronge / daer de Dromedarissen zich meer dan twee mijlen weegs tegen verweerden / en zonder stil te staen / invoegen dat de Dromedaris van Ternier een van zyne beenen verstuikte / en zy genootsaekt waren zes dagen stil te blijven / om dat te genezen / en op het einde derzelver hadden zy gebrek van zoet water: maer om dat te boeten quamen zy by een groot Dorp der Arabieren, dat van Fonteinen wel verzien en met Palmboomen bezet was / alwaerze zich ververschten / en zy vonden 'er een Karavane, die gereet stont om naer de Stad van Alep, die op het einde van deze Woestijn is / te vertrecken. Ternier begaf zich in dezen troep / en zijn Stierman keerde met zijn twee Dromedarissen weder naer Bazore. De Karavane stelde zich daetlijk op wegh / en reisde veertig mijlen / eer zy uit de Woestijn quam / daerna raekte zy in 't land van Alep, 't welk een gesloote Stad is / en bevolkt met Arabieren, die den Turk onderdanig zijn. Op deze plaets meende Ternier een rijk Venetiaens Koopman / met naeme Andries, te vinden / aen den welken hy eenen wisselbrief hadde om Gelt te ontfangen; maer dezelve was toen te Konstantinopolen, en Ternier most daer om den Winter twee maenden blijven / en op het einde derzelver

reisde

reisde hy met eene Karavane, die naer Tripoli de Surie ging / alwaer gekomen zijnde / begaf hy zich te scheep / en voer op 't Eyland van Cypre, en raekte na veel sukkelens in Italie, van waer hy te land tot in het Rijk van Portugael wandelde / en daer fris en gezont in 't Hof des Konings aenquam / den welken hy zijne brieven aenbood / en een wijdloopig verhael van zyne reis dede / met groote verwonderinge van yder een. Hy was ook d' eerste / die deze Reis te land met eenen Stierman alleen gedaen hadde: en daerna bewees hy in den Raed des Konings met krachtige redenen / dat men in drie maenden van Portugael tot in Ormus gemackelijk te lande kon reizen.

XI. TE voren is 'er gezegt geweest / hoe George Kapral, Gouverneur van *Malakka*, aen Gonzalve d' Azevedo geboden hadde den bystant naer de *Molukken* te leiden. Azevedo ging t' zeil in 't begin van January des jaers 1528 / en zette het aen 't Eyland van Banda, alwaer hy *Garsias* Henrik vond / die 'er een weinig te voren gekomen was / en die een afschutsel had opgesmeten / waer in hy zich geherbergt hadde. Eenige dagen daerna / quam 'er Vincent de Fonseque, met brieven van *Menesez*, en d' Acten / die tegen *Garsias* beleit waren / die aen den Kapitein Azevedo een wijdloopig verhael dede van alles wat 'er in de Sterkte van *Ternate* gebeurt was / hem raedende dat hy *Garsias* en zijn volk zou aenhouden / en zich meester van hun Schip maeken. Aengaende het gevangen nemen /

Azevedo weigerde zulks / doch hy beloofde het Schip te beslaen / wanneer het tijd zou wezen. Fonseque dit ziende / wilde dooz zeekere Portugeezen, die op hun vertrek lagen / de brieven en acten naer *Malakka* zenden: maer zylieden wetende dat het *Garsias* Proces was / die zelf in persoon alzoo ras als zylieden te Malakka zou wezen / en wilden zich daer niet in steeken: invoegen dat Fonseque dezelve weder naer Menesez bracht. Van d'ander zyde twijffelde *Garsias* daetlijk over d'oozzaek dezer komst van Fonseque, en vreesde of Azevedo middelen mocht zoeken om hem te vatten. Manuel Faucon by *Garsias* gehuist zijnde / het zelve bedenken hebbende / nam haestelijk de wijk in de verblijfplaetse van Azevedo, achtende dat hy van Menesez eyzes bevel hadde / om hun alle aen te tasten; en berouw hebbende / dat hy de Molukken verlaeten hadde / daer hy weder na toe wilde keeren / zoo raedde hy Azevedo, dat hy *Garsias* zou vangen / en hem zijn Schip ontnemen. Azevedo hield zich als of hy dezen raed booz goet keurde / en daerenboven liet Faucon het gerucht loopen / dat *Garsias* ten eersten gevangē wozden / en zijn Schip zou verliezen. *Garsias* kon gantsch niet merken van het gevangen nemen / hebbende andere berichten van de spions / die rontsom Azevedo waren: en wat het beslaen van 't Schip belangde / dat dacht hem onmogelijk / dewyl 'er een groote quantiteit Specerpen booz den Koning in was. Azevedo nu wist hier in / aengaende het Schip / *Garsias*

en

en zijne verspieders te blindhocken / houdende zijn opset zoo geheim / dat'er geen levendig mensch de lucht van gewaer wert / voor dat men't in't werck stelde. Hy gereet zijnde om te vertrecken / ging aen Garsias te land vaer wel zeggen / die hem tot aen de boot verzelde. Azevedo toen van't land afgestreken / zette het recht op het Schip van Garsias aen / die toen / het genemen hem aengebracht hadde / geloofde. Kort daer aen quam'er een Bode / van wegen Azevedo, aen Garsias de zeilen van't Schip verzoeken / die men in't afschutsel gebracht hadde: en dewijl Garsias hier in weigerig viel / taste Azevedo zijn Jonk aen / waer in de somme lagh van veertien duizent dukaten aen gemunte penningen / en noch meer. Dit maekte dat de zeilen wel haest spoedig gezonden wierden: maer Garsias, om hier listig tegen te wezen / schreef aen den Stierman van't Schip / en eenige andere / die zijn vrienden waren / datse de penningen zouden maeken te deelen / en zich voorts veinzen zouden datse belet waren met eenige stucken van hun gewand te kalfateren / op dat Azevedo, die den wind achter in hadde / van hun mocht af raeken / invoegen dat Garsias zijn Schip zou kunnen weerom krijgen. Manuel Lopes, die de zeilen weder gaf / en de vrienden bracht / naer Banda te rug gekeert zijnde / maekte Azevedo Roderik Figueire tot Kapitein op dit Schip / daerna haelde hy de zeilen op / en wert van d'andere Kapiteinen zijner Vloote gevolgt / Figueire bleef achter / om dat de Stierman

man het bevel van Garsias wilde uit voerē/ en hy maekte zich dapper aen 't sammelen om zijn stuk wel te beschicken : maer Roderik merkende dat 'er eenige Paraus van Banda quamen/ en vreezende of het besteken werk was/ gaf Azevedo een teeken / dat hy te hulp zou komen. Terstont begreep Azevedo wat dit zeggen wilde / en zy naderende met Manuel Faucon, die op een van de Schepen der Vloote gebood / deden zy eenige kanonschooten op de Paraus / waer op zy twee bootsgezellen doodden / en Manuel Lopes, die voor aen voer / zijn been vermorzelden. Garsias toen alle hope verliezende / om zijn Schip weder te hebben / week weder in zijn logijs / en Figueire volgde de streeke van d' anderen.

XII. ONDERTUSSCHEN was Menesez in groote benaeutheit : want Fernand de la Tour, de Koningen van Tidore en Gilolo, wetende dat Garsias de Sterkte van Ternate onvoorzien van lijftocht / van volk / en voorraet ten oorloge gelaeten hadde / beslooten gelijkerhand de Portugeezen, meer dan te voren / te onderzucken / en boven al / de Koning van Gilolo, die eenige landen / die door de Portugeezen verovert waren / weder bekomen wilde / en een Armade gereet hield / om die van Ternate den toevoer van lijftocht te benemen / die ook al honger begonden te lijden. Ondertusschen quam 'er te Tidore een Schip met Spanjaerden aen / onder 't beleid van Alvarez Sajavedre, die uit Nieu Spanjen, om die van Tidore by te staen/

met

met dzie Schepen vertrocken was / waer van 'er onderwege twee vergingen. Hy was niet langer dan dzie maenden op zee / uit oozzaek van de geweldige winden / die tusschen Nieu Spanjen en de *Molukken* zijn / en ook ten aenzien van de winden / die geduurig van achteren waren. De Spanjaerden waren over de komste van *Sajavedre* uitermaeten verheugt / en voornaemelijk / om dat hy zoo voozt gespoeit was: zich verzeekerende / dat zy dooz middel van den nieuwen bystant / dien zy binnen weinig tijds zouden by een krijgen / de Portugeezen zouden verjaegen / en hunne Sterkte bemachtigen. Kozts daerna beslooten de Koningen van Tidore en Gilolo met gewapender hand in 't Eyland van Montel te vallen / 't welk geregeert wert van Leenheeren des Konings van Ternate. Dezelve by Kachil Daroes en Menesez om hulpe verzocht hebbende / ruste Kachil zijn Armade uit / waer mede hy zich in zee begaf / en Menesez zond Fernand Baldaje met dertig Portugeezen in 't nieuwe Galjoot: 't welk verstaen zijnde by den Kapitein Fernand, baerdigde hy Sajavedre en dertig Portugeezen in zijn Galjoot af. Deze twee Galjooten besegenden malkander den vierden May / en wierden hantgemeen / invoegen dat 'er van d' eene zijde acht Portugeezen, en van d'andere vijf *Spanjaerden* doot bleven: maer Fernand Baldaje doot gebleven zijnde / gaven de twee en twintig / die in zijn Galjoot overig waren / zich aen *Sajavedre* over / die dezelve met hun Schip in de Haven van Tidore bzacht / al-

waer

waer hy met groote vreugde ontfangen wert/ en van toen af geloofden de Spanjaerden voor gewis/ dat de Portugeezen in hunne handen waren/ gelijk 'er ook groote apparentie toe was/ dewijl *Menesez* in de Sterkte noch maer vijftig mannen overig hadde. Kachil over deze ontmoeting verstoort zijnde/ waer in hy gemist hadde tegenwoordig te zijn/ liet zijne Armade te Montel, en vertrok zich in't Eyland van Ternate.

XIII. DIT leste toeval met de behoeftigheit van lijftocht en de weinig soldaeten vrocht *Menesez* in den uitersten nood: en zoo als hy gereet stont om alles quijt te worden/ quam Vincent Fonsequa aen op den achtsten May/ die tijding vracht van het groot secoers/ dat dicht achter hem volgde/ onder 't beleid van Gonzalve d'Azevedo. De *Spanjaerden* deze tijding gehoort hebbende/ waenende voorgaens verwinners te blyven/ zonden *Sajavedre* met de twee Galjooten/ een Brigantijn/ en d'Armade des Konings van Tidore, om Azevedo te slaen/ en heen met al de zijnen mede te brengen/ gelijk hy de twee en twintig andere gedaen hadde. Ondertusschen ging Azevedo in de Haven van Bachian ten anker leggen/ hoorde uit den Koning des Eylants al de gelegentheit der zaeken/ en liet *Manuel* Faucon, die met Menesez niet wel en stont/ aldaer/ tot dat zijn peis gemaekt zou wezen. Hy van daer zijn streek naer Ternate verfolgende/ ontdekte de Vloote der Portugeezen. en dede terstont de wimpelen op al zijn Schepen/ tot een teken

teken van blyschap / af waeien / ook om te toonen / dat hy Sajavedre noch zyne troepen niet vreesde. Ook derfde Sajavedre niet hantgemeen worden / maer liet Azevedo voorby vaeren / die / om de Spanjaerden noch meer spyt te doen / al zyn trompetten liet steeken / zoo als hy met zyne Vloot recht tegen hun over was / en van daer ging hy 't zetten aen de Haven van Talangame in Ternate, en begaf zich in de Sterkte / alwaer hy met groote blyschap door Menesez ontfangen wert / die hem zoo daetlyk Kastelein Major en Generael ter Zee maekte / en dat uit kracht van eenen brief des Onderkonings van Indien, dien hy in 't inkomen vertoonde. Na dat nu Azevedo volkomener onderrecht was van de schaden in dezen oorlog geleden / zoo raedde hy Menesez met Fernand vrede te maeken / voorbehoudens dat zyn eere in zyn geheel bleef. Toen bequam Azevedo een Paspoort / en liet door eenen Edeling aen Fernand verscheide remonstrantien doen / om tot accoord te komen / waer van hy hem de volgende Artikelen aenbood. Te weten / dat George de Menesez te vreden was met Fernand eenen goeden en vasten vrede te maeken / waer in de Koningen van Tidore en Gilolo zouden begrepen zyn / op voorwaerde dat wederzyds de gevangenen zonder rantsoen zouden te rug gezonden worden : dat de Spanjaerden de helft van het Eyland Machian, den Koning van Ternate toekomende / en dat zy / geduurende dezen oorlog / bemachtigt hadden / zouden wederom geven : dat Fernand op zyn

trouwe

243 rp

trouwe beloofden zoude geen hulpe te doen aen de Koningen van *Tidore* en *Gilolo*, indien zy de Portugeezen wilden op 't lijf vallen: dat de soldaeten van wederzijde / met verlof van hunne Kapiteinen / in deze Eylanden zouden mogen gaen en komen / daer het hun zou goet dunken: dat Kachil Daroes en de Koning van Bachian vzienden zouden blijven van de Koningen van *Tidore* en *Gilolo*. d'Edeling / die deze Artikelen beftelde / had last om tegen Fernand, in gevalle van weigeringe te pzoteſteeren wegens al de onkoſten / ſchaden / en intreſten / die de Keizer / en de Koning van Portugael, ten aenzien van dezen oozlog / zouden te lijden hebben. Fernand ſtont al d' Artikelen toe / uitgenomen dien van de herleveringe van *Machian*, zeggende dat hy dien niet en kon toeſtaen / zonder 't verlof des Keizers / aen wien dit Eyland behoozde: en na dat hy op de pzoteſtatiē geantwoozt hadde / zond hy den Edeling wederom / invoegen dat deze zendinge nergens toe diende.

XIV. AZEVEDO en eenige anderen vonden goet dezen Artikel van *Machian* over te ſlaen / en d'andere te doen teekenen / daer *Menefez* niet toe verſtaen wilde: en verſtaende dat Azevedo niet zeer heet op den oozlog was / beſloot hy om onderſtant van volk / van lijftocht en van koopmanſchap tot den koophandel / zoo in Neder-Indien als in Malakka, te zenden / en met een het Pzoces tegen *Garſias*, om hem te doen gevangen nemen / eer dat hy in Portugael raekte. *Simon de Vere* had dit bevel / en hy begaf

gaf zich in het Schip / dat men Garsias in 't Eyland van Banda ontnomen hadde / 't welk met specerijen geladen was. Maer een onweder joeg hem by 't Eyland van Mindanao ('t welk by eenigen voor een van de Barusses gehouden wort) alwaer hy en zijn volk vergingen / invoegen dat men sedert noch van 't volk noch van 't Schip eenige tijding meer hoorde. Fernand de la Tour wetende dat Vere vertrocken was om secoers uit Malakka en Indien te haelen / besloot dat Menesez volkomen meester wou blijven : en hoewel hy Spanjaerden genoeg en andere soldaeten hadde / om zich te verweeren / zoo overleide hy nochtans / met goetvinden der andere Kapiteinen / om by den Onderkoning van Nieu Spanjen hulpe te verzoeken / en metselaers om eene Sterkte te bouwen. Sajavedre had dezen last / en hy begaf zich in zijn Galjoot / voerende / tot getuigenis der veroveringe van 't ander Galjoot van Menesez, eenige van de twee en twintig / die daer op verovert waren / te weten / Fernand Romero Schipper / Jaques Ribier Comite, en eenen Secretaris van de Sterkte / ook Simon Patalin, en Bernard Kordeire, die de zijde der Spanjaerden gekozen / en verzocht hadden / dat men hun met Sajavedre zou laeten mede gaen. Zy staken den veertienden Junij af / en acht en twintig mijlen van Tidore zijnde / zoo overleiden Patalin, Romero, en d' andere Portugeezen de Galjoot in brand te steeken / om het bestaen van Sajavedre te breeken : maer zy hunnen kans niet schoon genoeg ziende om dit te verrichten /

staken

ſtalen de boot en vier ſlaven / daerna keerden zy weder naer *Ternate*, en met zulk eene gezwintheit / dat Sajavedre niet machtig was hun te betrappen. Maer ſchoon dit verlies hem machtig ontriefde / zoo vervolgde hy niettemin zijn ſtreek. Aengaende Patalin en de anderen / zy zworven van Eyland tot Eyland met groote moeite en elende / en waren genoot ſackt dzie onder hun / die zeer ziek waren / in een Eyland / dat verre van Ternate lagh / te laeten. Patalin en Romero voeren met de vier ſlaven voozt / en quamen aen in 't Eyland van Garmelin, den Koning van Tidore toekomende / alwaer zy vooz Portugeezen gekent / en gevangen naer Tidore gezonden wierden. Fernand wetende dat zy met *Sajavedre* vertrocken waren / twijffelde over eenig verraet / en liet hun zoo vinnig met koozden ſlaen / dat zy de waerheit beleden : weshalve Patalin onthalſt / en Romero gehangen wert. Aengaende Sajavedrë, na dat hy lang van de winden / en het ſterk getij geſolt was geweeſt / moſt hy weder na Tidore keeren / alwaer hy in de maend November aenquam. Men begon toen weder den vzedehandel / maer zonder iets te beſluiten / dewijl Fernand de helft van Machian niet wilde weder geven : 't welk Meneſez, die zich aldus beſloten zagh / uitermaeten ſpeet. Hy had wel gaerne de Stad van Tidore beſtozmt / maer *Azevedo* deisde / en wederhield zijn krijgsvolk / zeggende dat hy in de Molukken niet dan om den handel der ſpereryen gekomen was: daer de ſoldaeten ook wel in te vzeden waren /

zon-

zonder zich met Menesez te bekommeren / die niemant derfde verzoeken om hem gezelschap te houden / maer zich Azevedo onderwierp / vreezende in geschil te raeken / en eenige beroerte te verwecken. Hy sloeg dan een anderen wegh in / en dede zoo veel door minnelijke vertooningen / dat Azevedo van schaemte wegen Kachil Daroes gezelschap hield / om in 't Eyland van Machian te gaen oorlogen: maer hy en dede niet dan gaen en komen zonder iets te verrichten / en daerna wilde hy uit Ternate niet eenen voet verzetten / tot dat het tijd wert scheep te gaen / om te rug te keeren / te vreden zijnde dat hy / gelijk men zegt / den schilt eens aen den arm gehad hadde / zonder iets anders te doen. Ja zelf om daer mede niet meer gequelt te zijn / stelde hy Menesez het Kasteleinschap en het ampt van Generael in handen / ook was hy niet bequaem dan om de zacken met specerijen te vullen / en handel te drijven. Menesez stelde Leonel de Leme in zijn plaets / en om hem aen te moedigen dat hy zich quijten zoude / dede hy hem daetlijk de gagie van het begonnen jaer aentellen: maer deze stelde het noch erger aen dan Azevedo. Eene zaek was 'er / die Menesez te baet quam / te weten / dat de Spanjaerden, vreezende of de Portugeezen (die veel meer in getal waren / dan zylieden) hun ergens mochten betrappen / den oorlogh slappelijk vervolgden / en nu en dan bestant maekten.

XV. NU zullen wy zeggen wat Martyn Alfonse Melio gebeurde / die last hadde naer Zunda te

te gaen / om daer eene Sterkte te bouwen. Onderwyl dat hy te Paleacate overwinterde / vernam men in Indien het geheim van deze Voiagie / waer af terſtont eenigen van zyne Vloote verwittigt wierden / en al de ſoldaeten (die op zulk eenen verzietigen tocht niet en dachten) ontfingen dit packet brieven van hand in hand. Zy begonden terſtont altemael te moxren / en te zeggen dat men hun bedzogen hadde ; eenigen verſpreiden zich hier en daer / om niet naer Zunda te gaen / d' andere ſpanden te zamen / om de Schepen in brand te ſteeken ; 't welk zy kozts daerna in 't werk ſtelden ; en indien *Melio* niet naerſtig daer by geweeſt hadde / hy zou aen 't land moeten blyven hebben. Voozts kon hy noit de ſtookebzanden ontdecken : doch hy hoozde zelf wel uit den mond van veelen / dat zy van zins waren hem te verlaeten : weshalve hy hen gevangen hield / en de goederen der vluchtelingen pryis maekte. Hy ſuckelde dus den winter over / en met de Lente hoozde hy dat 'er tuſſchen Bengala en Pegu eenige Turkſche Fuſten kruiſten / weshalve hy zich in Zee begaf / en om dezelve te verwachten ging hy leggen aen een Eylant met naeme Negamele, dat tegen over Aracan leit. Maer daer ſtont een onweder op / dat de geheele Vloot verſtroide / invoegen dat Melio, alleen gebleven / met zyn Schip op de zantplaeten ſtiet / alwaer hy en de zynen gewelddig gevaer liepen / en eindelyk in eene Barke moſten aen land zetten / en hun Schip met eenige ſlaven verlaeten / 't welk eindelyk met zand

over-

oberstulpt en van de baren verzwolgen wert. Melio zijn volk / zoo veel hem doenlijk was / moed gegeven hebbende / raedde hun langs de kust te vaeren / om te zien of zy d' andere Schepen niet zouden ontdecken / op dat zy daer in raekten / en indien 'er niemand te voorschijn quam / dat zy naer de Stad van Aracan zouden gaen / welkers Heer met de Portugeezen vrient was / en van daer zouden zy in Neder-Indien de wijk nemen. Zy voeren / volgens dezen raed / twee dagen langs het land / zonder van hun beschuit / daer zy eenige quantiteit van hadden / te derven eten / om dat zy van geen zoet water verzien waren: maer eindelijk ontdekten zy een dorp / dat tamelijk wijd in 't land lagh / daer Melio terstont twee mannen na toe zond / om water aen te brengen / indienze dat bekomen konden. Deze twee by het Dorp zijnde / wierden veertig Indiaenen gewaer / die hun omcingelden / en met gewelt verder brachten / zonder dat Melio of de zijnen daer op toeliepen / achtende dat men die gevangenen naer de Fontein geleide. Doch als men op hunnen wederkeer wachte / begon de Zee ongestuimig te worden gelijk te voren; weshalve veele met kracht en gewelt wilden / dat men op die plaetse zou landen / 't welk Melio gantsch niet goet en vond / bybrengende / dewyl zy geene wapenen hadden / en d' Indianen in die gewesten arm waren / dat men daer lichtelijk zou om hals raeken; en dat zy in tegendeel / naer Aracan gaende / een Rivier van zoet water zouden kunnen vinden / en een van de schepen

pen der Vloote; daer by komende dat de Heer van Aracan hun geen leet zou derven doen / ſchoon hy 'er ook luſt toe hadde / dewyl hem veel te verliezen ſtont: en dat de twee / die in 't land gezonden waren / niet te rug keerende / iet quaets voor d' anderen voorzeiden / indien zy hun wilden gaen zoeken. Zy waren vier en zeſtig mannen in deze Bark / die telkens om haeren laſt ſcheen te moeten zinken: niettemin Melio toonde hun zoodanig het gevaer / en het gezagh / dat hy over hun hadde / dat de zaek onder de voornaemſte van het gezelſchap in overleg komende / beſloten wiert dat men den wil des Generaels volgen zoude / die / een gedeelte van den dagh gewacht hebbende / en ziende dat de twee niet wederom quamen / vervolgde langs 't land te vaeren / niet derbende aen land gaen / om dat hy en zijn volk hunne wapenen met het groot ſchip verloren hadden. Aengaende de twee / die te land geſtegen waren / zy vonden middel om te ontſnappen / en geraekten naer veel ſuckelens in Neder-Indien. Zoo als Melio vaſt langs den oever voer / ontdekte hy eene Rivier / die in de Zee vloeide / en zond vaerdigh vier mannen uit / om een groote kruik water te haelen. Terwyl zy dat water uit de Rivier ſchepten / overquamen hun twee Inwoonderen des lants / dzaegende eenen pot vol gekookten rijs / en die noch warm was / welken de vier mannen kochten / en vereerden dien met de kruik water aen den Generael Melio en het gezelſchap. Maer ſchoon zy altemael de rijs

wei-

weigerden te nemen / zoo deelde Melio evenwel een yder daer van mede / en men ging verscheide reizen zoet water haelen / invoegen dat zy alle verzadigt wierden / en hunne kruik vol medevoerden. Om dat water te doen strecken / leide Melio daer in een sponsachtig hout te week / en liet het op zeekere uuren van den dagh aen een yder uitsuigen / en de rest van den tijd hielden zy yzere kogelen in den mond / om den dorst te beletten / etende een stuksken beschuit / om 't lijf te houden. Zy zwoeven in zulk eene spaerzaemheit vijf dagen lang / en op het einde derzelver quamen zy by de Haven van Aracan: daer Melio niet wilde inloopen / vreezende te vallen in de handen des Gouverneurs / die van de Portugeezen niet en hield. Om dan zijn volk zonder eenige beroerte verder van daer te houden / zoo bad hy hun / datse gelijkerhand gaen souden naer eenige nabuurige Eylandekens / om te zien of zy niet eenige Schepen van hunne Vloote ontdekten: 't welk goet gevonden wert / maer zy meenden onderweeg / ten aenzien van de golven / daer hunne Barke van vol liep / te vergaen / niettemin quamen zy aen een Eyland / daer op de reede twee zakken met beschuit gevonden wierden / die heel doorweekt waren / en een houte kasse vol packen / welke diende om de Bark te kalfateren. Zy begrepen uit deze teekenen / dat 'er eenige van hunne Schepen schipbreuk geleden hadden: ondertusschen gingen zy op 't Eyland / dat eng en rond van gedaen te was / waer in zy eenen boezem van vrak water

247 pp

vonden / en dat noch onlieffelijker van reuk was / dan het zeewater. Wat verder was'er een soorte van boonen / en eenige andere erweten / daer de hongerigste met gulzigheit van aten: maer dit dede hun zoo geweldig braken / dat het meerendeel daer van uitermaeten ziek wert / die geen ander bed dan het zand hadden / om hun te rusten. Dewijl het nu volle Maen was / zagen eenigen / dien de honger en droefheit geenen slaep vergunde / in der nacht een schiltpad uit het water opkomen / die zoo groot was als een beuckelaer / en dezelve gevangen hebbende / brochten zyze tot Melio, die dezelve liet openen / en men vond meer dan twee hondert eyeren in den buik / die tot medecijn en voetsel aen yder zieke dienden / zijnde deze eyeren in eenen pot over 't vyer gekookt / en zoo aengedischt als de tijd en plaetse dat toeliet. Zy braeden en snerkten het vleesch van de Schiltpadde / etende deze kost met beschuit. Den volgenden dagh vingen zy een andere / die noch meer eyeren in hadde / dan d'eerste / invoegen dat de zieken op de been raekten. Dewijl 'er doen geschil was om eenige Haven te bekomen / zoo ontdekte Melio openhartig zijn gevoelen ten aenzien van Aracan, en dede zoo veel / dat zy altemael vernoegt waren naer Chetigan te gaen / eene Stad en Zeehaven in het Rijk van Bengale, tamelijk dicht aen hun Eyland / daer zy wel onthaelt zouden worden / om dat de Kooplieden der plaetse te Kalicut handelden / en de vrientschap der Portugeezen van doen hadden. Zy de Kuste voorby vaerende / gua-

quamen aen een Eyland / alwaer een groote plantagie van Palmboomen was / en geene huizen ziende / naderden zy het land / en ververschten hun aldaer twee heele dagen met de reſt van hunne Schiltpadden / eenige eyeren / beſchuit / Dadelen / en zoet water / dat zy daer vonden. 's Nachts ſliepen'er twee matroozen in de Barke / en Melio rees dikwils op / om wacht te houden / en te beletten dat 'er eenige ſoldaeten mede door gingen / en d' anderen op het Eyland zouden laeten. Doo als Melio op den tweeden nacht naer de wacht ging / vond hy twee Almadien dicht by 't land : en vermoedende of het Zeeroovers waren / die zijn Barke wilden wegh hoeren / zoo begon hy om hulpe te roepen : inboegen dat de Viſſchers / in die Almadien zijnde / van land af ſtaeken / en in de taele des lants begonden te ſpreeken. Melio liet hun vraegen door eenen Portugees, die in 't Rijk van Bengale gewoont hadde / en de tael kende / of zy wel dicht by Chetigan waren. Zy ja geantwoort hebbende / gaf Melio hun een ſomme gelts / om hem met zijnen troep daer te brengen / 't welk zy beloofden : maer zy logen / want de naburige Stad wort Kuqueire genoemt / waer in een machtig Heer der Mooren gebood / met naeme Kodavaz Kan, een Leenheer des Konings van Bengale. Met den morgenſtont quamen de twee Almadien en de Bark in eene Rivier / daer de Viſſchers tot der nacht toe in voeren : en toen ſprongen zy op 't land / en deden Melio zeggen / dat zy den Gouverneur van Chetigan van

de komste der Portugeezen gingen verwittigen / dien zy verzeekerden dat heel dicht by de Stad was. Deze Visschers quamen sedert niet wederom: doch zy liepen evenwel naer Kuqueire, dat daer dichte by lagh / en zeiden tegens Kodavaz Kan, wat zy gedaen hadden. Hy zeer verheugt zynde / dat hem zulk een volk ontmoete / om zich daer van in eenen oorlogh tegen zynen Nabuur te dienen / liet hun door zynen dienaer / die Portugeesch sprak / aenzeggen / dat se zich verheugen zouden / dewijl ze eenen Heer gevonden hadden / die met hunnen Koning goet vriend was. Deze dienaer de Bark / om dat het donker nacht was / niet vinden kunnende / sprak zyne boodschap zoo luidruchtig uit / dat Melio die verstont / 't welk hem stout maekte en zeer verheugde. Kodavaz Kan steeg met het aenbreeken van den dagh te paerde / gevolgt van eenen grooten troep voetknechten / naer 's lants wijze gewapent / met verscheide oorlogs-instrumenten / die tot teeken van blydschap geluit gaven. De Portugeezen zulk eenen ommeslagh ziende / dachten dat men hun quam gevangen nemen / en voeren / zelf met goetvinden van Melio, tegen stroom op / om in zee te geraeken. Kodavaz Kan dezen schielijken af wijk ziende / begonden zy recht op de Bark aen te loopen / die op zijde houdende / en roepende dat men aen land zou komen. Maer dewijl de Portugeezen zich anders gezint toonden / begonden de andere met pijlen te schieten / en steenen te werpen / om hun te doen wenden. Van den anderen kant der Rivière quamen de lant-

lantlieden met hunne vrouwen en kinderen voor den dagh / die een zelve gelaet toonden / invoegen dat men van wederzijde niet dan schrickelijk getier tegen de Portugeezen hoorde / aen welken toen het ongeluk eenigsins te baet quam : want hunne Bark op eene plaet stootende / bleef botteling zitten / en toen was het tijd / dat Melio een haendel opstak / tot een teeken / dat hy vrede zocht / en het volk riep met luider keele dat hy gerust zou wezen / en datse / zoo wel hem als zijn gezelschap / het leven wilden bergen. Maer zy mosten altemael met zwemmen aen land komen : 't welk gedaen zijnde / begaf zich Melio terstont by Kodavaz Kan, die met een lachend wezen hem bad / dat hy 't niet qualijk zou nemen / 't geen 'er dien morgen gebeurt was : dat hy zich in dit land zoo veilig zou achten / als of hy in Portugael was / dewijl hy en al d'andere Portugeezen daer zoo wel als in hun eigene huizen zouden onthaelt worden ; dat hy hun / zoo haest als de tijd bequaem was / naer Indien zou laeten wederkeeren / of anders / dat hy 'er hun zou doen brengen / indienze geen Schepen of middelen hadden om zich te water te begeven. Na dit onthael wierden Melio en zijn volk in een groot Paleis gehuisvest / alwaer eenigen laeken hadden / om zich te verkleeden / en men beschikte hun alles / wat tot hun leven en dagelijks onderhoud noodig was. Korts daer aen quamen Eduard Vasconsel, Kapitein op een Galjoot / en Johan Konil, Kapitein van een Brigantijn / in de Haven van Kuqueire, zijnde alle beide van de

Vloote van Melio, denwelken zy vast gingen zoeken: en na dat zy uit de voorgemelde Vischers verstaen hadden / dat de Portugeezen in die Stad waren / zoo lieten zy Melio van hunne komste verwittigen / op dat hy zijn zaeken zou redden. Toen ging Melio om verlof vraegen / biddende Kodavaz Kan, dat hy op zijne belofte zou denken. Zijn antwoord was / dat hy hem zoo haest geen verlof konde geven / en zeide hem daer de redenen af / hem biddende dat hy hem 't geschil / dat hy tegen zijnen nabuurigen vyand hadde / zou helpen eindigen: en dat hy / als dezen oorlog ten einde was (waer in hy zich met hulpe der Portugeezen van de victory verzeekerde) hun niet wederhouden zoude / presenteerende de genen / die in de Haven lagen / van zoo veel lijftocht te verzorgen / als zy zouden van doen hebben. Den volgenden dagh trok Kodavaz Kan met zijne troepen te velde / geleidende Melio te paerde / en de vier en sestig Portugeezen te voet / die met wapenen / die hun te Kuqueire gegeven wierden / braef uitgerust waren / en trocken met goet overlegh tot in 's vyants land / die hoorende dat 'er in d'Armade Portugeezen waren / niet wilde hantgemeen worden / maer alles aen Kodavaz Kan liet / die zonder slagh of stoot meester van 't land bleef. Maer de vergeldinge van Melio en zijn volk was / dat Kodavaz Kan hun het toegezeide verlof weigerde / eischende rantsoen / indienze van daer wilden: 't welk zy niet konden verschaffen / dewijlze met hun Schip alles verloren hadden.

Melio

Melio over zulk eene valscheit vergramt zijnde / besloot zich wegh te packen / en voorwaer hy ginghop eenen nacht uit de Stad / en bequam het land na den Oever / alwaer eenige Almadien hem verwachtten. Het gebiel nu dat 'er een party van zijn volk verstroide / en eenige weder in de Stad binnen hunne herberge mosten wijken / en zich te slaepen leggen / op dat men niets van hunne vlucht zou vermoeden. Toen het nu dagh was / ging Kodavaz Kan, door de lantluiden gewaerschuwt zijnde / dat zijne gevangenen wegh vlooden naer 't Paleis toe / alwaer hy Melio en eenige anderen niet vindende / zond hy eenen Kapitein uit met vier hondert mannen / om hun levendig of doot te rug te brengen. Melio en zijn volk konden / om dat zy by nacht gedoolt hadden / d'Almadien niet bekomen : weshalve zy weder gevat wierden / en zy / voor grooter overlast vreezende / stelden zich niet te weer / maer keerden met hunne Garden weder na de Stadt. Kodavaz Kan bestrafte hun een weinig / maer zijne gramschap was terstont gestilt / want hy en zocht anders niet dan rantsoen : 't welk Melio wel merkte / weshalve hy Vasconsel en Konil bad / dat zy daer niet langer zouden wachten / maer naer Indien zeilen / en den Onderkoning (aen wien hy ook het gantsche verhael van deze vaert in schrift zond) bidden / dat hy de gevangenen zou losse. Zoo als de Kapitein hun weder in de Stad brocht / baden hem eenige Indiaensche Priesteren of Bramines, dat hy hun een-

nen van de Portugeezen zou geven / om dien aen hunne Afgoden (die zy Pagodes noemen) op te offeren / aengezien die gevangenen/door toedoen derzelver / weder gevonden waren. Deze Kapitein gaf 'er hun eenen / met naeme Gonzalve de Mele, daer hy een pik op hadde / om dat Gonzalve, hy na den voorgemelden oorlog gaende / hem eenen vervloekten hond genoemt hadde: en hy wreekte zich toen op hem / invoegen dat de Priesteren hem keelden / en met groote ceremonyen in stucken sneden / zonder dat Melio of d' anderen hem konden ontsetten. Vasconsel en Konil in Neder-Indien aengekomen zijnde / presenteerden hunne brieven aen Sampajo, die aen eenen Moor van Ormus, met naeme Kojezabadin, naer Bengala gaende / verzocht dat hy *Melio* en al d' overgeblevene Portugeezen zou laten: 't welk Kojezabadin dede / en aen Kodavaz Kan drie duizent dukaten rantsoen betaelde / daerna gaf hy een Fust / die wel toegerust was / aen Melio en zijn volk / die / in't eerste jaer van 't Gouvernement van Nugnez de Kugne, naer Indien zeilden.

XVI. PIETER de Far en *Simon* de Sousa van Kochin vertrocken zijnde / om naer *Malakka* te gaen / liepen in den Zeeboezem van Zeilan, om de Haven van Pacem in 't Eyland Taprobane te bekomen: maer dewijl die straet doorgaens gevaerlijk was / en dat de Galey van Sousa te zwaer was geladen: liet hy al het geschut / zoo klein als groot / afleggen. Zoo als zy nu den boezem byna ten einde waren / overviel

viel hun een stozm / die hun van een scheide / invoegen dat Far naer Malakka gedzeven wert / alwaer hem Kapral het Gouvernement in handen stelde. Aengaende Sousa, hy begaf zich aen de Kanael van Dachen in Taprobane, zonder op zich zelven te letten / en dat al zijne stucken om laeg waren / en zijn volk vertsaegt / en van arbeid gedzoken was. Hy uit het lantvolk verstaen hebbende / in wat plaets dat zijne Galey was / besloot van daer te vaeren / zoo haest als de Zee stil zou wezen / wetende de vyantschap / die de Koning van Dachen den Portugeezen toedzoeg. Maer het onweder duurde noch; en de Koning onderwijl hoorende / dat 'er een Galey zoo dicht by zijne Stad was / liet vernemen waerze van daen quam / en dat wetende / besloot hy dezelve te vermeesteren. Maer om hier in niet mis te slaen / vaerdigde hy eenen van zijne Hofgenooten af / om den Kapitein van de Galey te bezoeken / aen denwelken hy vzuchten en andere verbersthingen zond / en hem zeggen dede / dat hy zeer blijde was over de komste van deze Galey in de Haven van Dachen, om dat hy al eenigen tijd te voren begeerig was om met de Portugeezen een verdzag te maeken / en hy bad Sousa in de Kanael te komen / op dat hy daer veylig zijn / en beter middel zou hebben om zich van nootsackelijkheden te verzozgen; en dat hy / om dit te gemackelijker te doen / bereit was / hem eenige Lanchars te zenden / om hem te helpen. Sousa bedankte den Bode / hem biddende aen den Koning te zeggen / dat hy in Zee wou

blijven / dewyl zijn meening was / zoo haest als het de gelegentheit toeliet / te vertrecken. De Koning deze proye niet verliezen willende / liet den volgenden nacht duizent soldaeten in de wapenen komen / die in twintig Lanchars scheep gingen / om de Galey en de Portugeezen te gaen vangen / welker macht en gelegentheit door den brenger der geschenken ontdekt was. De Generael van deze Lanchars stak des morgens in zee / met last om Sousa en de zijnen met zoetigheit of met gewelt mede te brengen. Deze Generael willende het gevecht mijden / en Sousa zonder slagh of stoot betrappen / zond hem eenen Man met eene Malaluz / verzoekende dat hy daer in zou gaen / om te veyliger te wezen / en dat de Lanchars zyne Galey zouden redden / om in de Kanael te komen. De *Moor* van de Malaluz dede zijn boot schap by de Galey / zonder dat hy daer in wou komen / en zoo als Sousa sammelde met hem te antwoorden / begonden de Lanchars te naderen / om hem op 't lijf te komen. Sousa toen zoo veel volk ziende / begreep duidelijk de quaede begeerte des Konings / en gebood den *Moor* af te wijken / zeggende dat hy niet verder wezen wilde : daerna eischte hy terstont zyne wapens / zyne Soldaeten bereiden zich tot het gevecht / en Manuel de Sousa ziende dat de Malaluz niet wilde af wijken / brande met een Kanon daer op los / om dezelve daer toe te persen. Als de Generael van de Lanchars zijn verraed ontdekt zagh / gebood hy dat men de Galey zou aenklampen / 't welk de Mooren met hun ge-

gewoonlijk getier poogden te doen / en na veel schietens met roers en musketté quamen 'er dzie Lanchars van achteren/en veele Mooren spzongen in de Galey over/ zonder dat men hun zulks beletten konde: maer zy wierden zoo qualijk onthaelt / dat zy / na 't verlies van een deel hunner medegezellen / alzoo ras daer uit spzongen / als zy daer in gekomen waren. Het gevecht tot aen den middagh geduurt hebbende met groote verbaestheit der bespzingers / die zich van een hand vol volks afgeroft en verdzeven zagen / bleef Souſa de reſt van den dagh in vzede / hebbende niettemin veertig ſoldaeten / zoo dooden als gequetſten. De vyanden verloren 'er noch wel zes mael meer / en namen de vlijk in de Kanael: waer van als de Koning doozeenigen / die wonderen van de dapperheit der Portugeezen vertelden / de tijding kreeg / zoo klom hy op eenen Olyfant/ liet zijnen Amirael met het krijgsvolk / dat onder hem was / roepen / en gebood hun de Galey te haelen / zweerende by *Mahometh*, dat de gene / die zonder de zelve te rug zouden keeren / met de ſnuit van den Olyfant in de lucht geheven / en daerna ter aerde zouden gewozpen wozden. Hy dede hun zoo daetlijk in vijftig Lanchars afſteeken / die meeſtendeel niet zeer graeg waren / zoo waren de Portugeezen by hun ontſien. d' Amirael tamelijk dicht by de Galey zijnde / hield zich / als of hy niet in zee was om te vechten / maer ſtak een banier op / tot teeken van vzede / zeggende dat hy met den Kapitein van de Galey

wilde ſpreeken / die zich op den overloop vertoonde / om dezen Moor te verſtaen / wiens reden was / dat den Koning het leet / den Portugeezen aengedaen / zeer moeide / en dat hy de oproermaekers had gevangen gezet / met voornemen om hun te ſtraffen / biddende Souſa dat hy in de Kanael zou komen / om de executie daer van te zien. Eenigen / die by Souſa ſtonden / raedden hem toen dat hy zich zou overgeven / aengezien het niet mogelijk was / langer te vechten: hy dit gehoort hebbende / vreesde of zelf zyne Soldaeten geen verwarring zouden maeken / en derhalve bad hy den Amirael van Dachen, dat hy hem tijd zou gunnen / om zich met zijn volk te beraeden / en dat hy dan zou antwoorden: daer d' Amirael in te vreeden was / om / indien het mogelijk was / niet hantgemeen te worden / en hy ſcheide zich van de Galey af / laetende de Portugeezen hunne zaeken overleggen. Souſa zijnen raed by een hebbende / brochten eenigen veel redenen by / om hem te bewegen / dat hy zich aen den Koning van Dachen opgave / die mogelijk zyn belofte zou houden / indien hy zagh / dat men op hem betroude. Zy ſtelden / voor hunne voornaemſte reden / de zwakheit der Portugeezen voor / die met gewelt zouden gedwongen zijn tot het gene / dat men met vrientſchap van hun begeerde. Maer Souſa verwierp dit gevoelen / zeggende dat een yder wel zagh / dat men geen genade van den Koning van Dachen moſt wachten: en dewyl men toch ſterven moſt / dat het veel eerlijker

was

was met de wapenen in de vuist te sneubelen / dan zich dus blohertig over te geven: dat / indienze zich als goede Christenen en dappere soldaeten queeten / Godt eenig middel zou geben om te ontsnappen: en indienze het lichaem niet bewaeren konden / dat Godt ten minsten barmhertigheit zou doen aen de zielen / die voor zijnen dienst quamen te sterven. Dit kort antwoord moedigde hun zoodanig aen / dat zy aen Sousa beloofden te doen het gene hy hun gebieden zoude. Na dat hy hun bedankt hadde / liet hy den Amirael aenzeggen / dat de Portugeezen niet gezint waren in de Kanael te komen / en dat hy / wanneer het hem gelieven zou / mocht vertrecken. Toen gebood dezelve aen de Lanchars de Galey te omcingelen / en de Portugeezen, indien 't geschieden kon / levendig te vangen / daer by voegende dat een yder op de dreigementen des Konings most denken. Terstont naderden de vyanden met zulk een verbaerlijk geschreeuw / dat het genoeg was om een stoutmoedig harte te verschricken / en zy begonden zoo veel pylen te schieten / dat 'er de lucht van donker wert: daerna vlogen de musketkogelen / worpschichten / javelijnen / en keyen zoo dik als hagel. Zy hun een weinig tijds van verre geweert hebbende / quamen dichte by / en klampten de Galey aen boort / daer d' onverschrokkenste bestonden in te springen; maer zy wierden terstont in stucken gehouwen door de Portugeezen, die geen een tegen twintig waren / en zy queten zich niettemin zoo dapper / dat hun eindelijk de armen van 't

van't ſlaen en dooden machteloos wierden / hebbende meer dan drie uuren zonder ophouden gevochten. De vyanden van zulk een dappere wederſtant ontſtelt zijnde / namen de wijk / wanneer een Moor, die op de Galey roeide / in zee ſprong / en onder water door zwemmende / aen den Miraël ging zeggen / dat hy met af te wijken een groote misſlag beging / aengezien de Portugeezen meerendeels doot waren / en d'overgeblevene zoo gequetſt en vermoeit / dat zy opden minſten aenval bezwijken / en de Galey zouden ten beſte geven. Deze Galeyboef wert vaerdig met de gequetſten naer den Koning gezonden / op dat men hem eenig verſch volk en voorraet ten oorloge zou zenden / 't welk de Koning terſtont verzorgde: en toen keerden zy weder om de Galey aen te taſten / daer zy in klommen / dewyl het getal der genen / die beſprongen wierden / niet machtig was de boorden te bewaeren: want daer en was geen ſtrijdbaer volk dan Simon de Souſa, Antony de Kaſtre, Manuel de Souſa, Antony Kaldeire, George de Breu, en vier anderen / die / met malkander aengeſpannen / wonderen uitvoerden / tot dat zy / als afgemat zijnde / rontom den maſt gingen by een ſtaen / alwaer Antony de Kaſtre met eenen pylſchoot in bey de handen / daer hy eenen zwijn ſpriet in zwaeide / zoo dinnig gequetſt wert / dat hy terſtont daer aen neder viel / en den geeſt gaf / Simon de Souſa kreeg eenen ſchoot van een javelijn / die met zulk een kracht toegedreven wert / dat zy zijn borſtwapen doorboorde / en hy

hy viel hartsteeke doot / zijnde recht in zijn harte getroffen. George Manuel en Roderik Galvan, gebroederen / bleven ook in het gevecht. Toen schoten 'er in als noch vyf en twintig Portugeezen over / en onder anderen Antony Kaldeira, en George de Breu, die zich behoudens lijfs overgaven / dewyl zy hunnen adem ten einde waren / en geen kracht meer hadden om te vechten: maer de Mooren zich meester ziende / wilden alles met den zwaerde vernielen / ten waere hunne eigene Kapiteinen zich daer tegen gestelt hadden. Niettemin om hun neder te zetten / gaven zy hun het lichaem van Simon de Sousa, 't welk zy (tot wraeke over de doot van veele vrienden en magen / die zy in dezen slagh verloren hadden) in duizent stucken kapten / en dezelve den visschen te eten gaven. De Galey wert in de Kanael gebracht / en de Portugeezen den Koning aengeboden / die hun / om zijn gepeis te bedecken / goet onthael dede: ja hy hield zich / als of hy over de doot van Sousa en d' anderen zeer misnoegt was / zeggende dat hy hun vermaek en eere zou aengedaen hebben / gelijk hy aen al de Portugeezen, die zijn beste vrienden waren / begeerde te doen: biddende de vyf en twintig / wanneer zy zich beter zouden bevinden / eenen uit hun gezelschap te kiezen / om naer Malakka te gaen / en by den Gouverneur te beschicken / dat hy de Galey / het geschut / en al wat den Portugeezen toebehoorde / weerom liet haelen; want zijn voornemen was / alles goetwillig weerom te leveren. Wy zullen hier na zien

op

op wat gront dit voornemen lagh / en om het zelve te meer te bedecken / liet hy de Portugeezen huisvesten / genezen / en gerieven / met zulk eene gedienstigheit / als of zy onder de grootste Christenen der werelt geweest waren.

XVII. GARSIAS Henrik uit de Molukken vertrocken met de voorgemelde beroerten en misnoegingen / en op een bequaeme vaert gewacht hebbende / zeilde van Banda naer Malakka, en veroverde onderweeg een schuit met Javaenen. Hy Malakka genaekende / verkreeg belofte van Pieter de Far Gouverneur / dat men noch hem noch iemand van zijn volk zou gevangen zetten / invoegen dat hy daer ten anker ging leggen: maer terstont na hunne aenkomste liet Far al hunne goederen aenslaen / zeggende dat hy geen vry geleide dan aen de Persoonen gegeven hadde. Het gebeurde ondertusschen / terwijl 'er eenige Gezanten van Panaruque (dit is een Koninkrijk en gedeelte van groot Java) gekomen waren om met Pieter de Far van verzag te handelen / dat 'er een twist ontstont tusschen hunne dienaers en de Malakkers, 't welk oorzaek was / dat Garsias zijne goederen door den volgenden middel weerom kreeg. Deze Gezanten gehuist zijnde in het Dorp Quelin, ontnamen eenige van hun gevolg eenen *Malakker* eens eene zeekere somme gelts / en dezelve om hulp roepende / liepen die van de Stad / die dicht by Quelin leit / daer op toe: en zoo als zy tegen malkander stonden en dwarsdreven / passeerde de Lieutenant van Justitie naer de Sterkte / die

die willende dit geschil ter neer leggen / door de Javaenen gedoot wert. Hier op liep een gerucht door de Stad / dat die van Panaruque, en anderen van groot Java, te Malakka woonende / een verbont te zamen gemaekt hadden / om de regeeringe te veranderen. Pieter de Far dit ter oren komende / liep hy'er met eenige soldaeten na toe / vreezende of'er verraet op handen mocht zijn. Hy daer komende / vond het geschil byna ter neer geleit: om dat Garsias Henrik en zeven van zijnen troep de eerste gewapent door den dagh quamen / en de Javaenen verhinderden verder te komen / ja zelf twalef daer van doot smeeten. Daer was derhalve / toen Far aenquam / niet anders te doen / dan d' een en d'andere weder na hum logys te zenden. En tot vergeldinge dat Garsias zich in dien nood zoo wel gequeten hadde / wierden hem zijne goederen ontslagen / met borge te stellen voor eene somme dukaten / indien Menesez in het toekomende iets klaegen wilde / en door dit middel onderhield zich Garsias vreedsaem in Malakka.

XVIII. TEN zelven tijde ontstont'er oorlogh tusschen den Koning van Dachen en Auru, die gebuuren waren. Die van Auru niet onbewust zijnde van de groote redenen / die de Portugeezen hadden om niet zeer na den voorspoet van zijn tegenparty te verlangen / zond zijnen Gezant naer Malakka, om aen Pieter de Far bystant te verzoeken / en den zeekeren middel te vertoonen / die hem nu voorquam / om het geleden ongelijk op den Koning van Dachen te wree-

wzeeken: die bemerkende van zijnen kant wat gevaer hem dzeigde/ van zins wert dit verdzagh/ doozzijnen vyand in't werk gestelt zijnde / te bzeeken / en / van den nood eene deugt maekende / de vzientschap des Gouverneurs van Malakka te verzoeken / pzezenteerende hem de Gevangens / de Galey / en al wat hy op de Portugeezen verovert hadde/weder te geven. Maer op dat hy in deze handeling niemant van zijne dienaers verliezen zoude / en om Pieter de Far te beter wijs te maeken / dat hy in dit werk oprecht en rond ging / zoo beval hy dezen last aen twee Portugeezen , daer Antony Kaldeira een van was. Eer dat hy hun wegh zond / onthaelde hy hun vziendelijk buiten gewoonte / en verklaerde hun / waerom hy anders niemant dan henlieden zond / met last om aen den Gouverneur van Malakka te zeggen / dat hy de Gevangenen / de Galey / en het Geschut / dat / zoo in deze Galey / als in het gebzooken Schip in de Kanael van Dachen, en in de Sterkte van Pacem gevonden wert/ zou laeten haelen: dat hy/ tot vergeldinge van het wederom leveren dezer dingen/ niet anders dan de vzientschap der Portugeezen begeerde. Toen nu Kaldeira in de Haven van Malakka aenquam / had Pieter de Far aen den Gezant des Konings van Auru hulpe belooft: maer hoorende het verhael van Kaldeira, veranderde hy van meeninge / denkende dat hy alreede de Gevangenen/de Galey/ en het Geschut hadde / 't welk hy / de nuttigheit boven d' eer stellende / van hzy grooter voozdeel achtte / dan

aen

aen den Koning van Auru hulpe te zenden. Dit aldus by de voornaemsten der Sterkte voor goet gekeurt zynde / wert Jaques de Macedo, Amirael van *Malakka*, die afgevaerdigt was om den Koning van Auru te gaen helpen / te rugh gehouden / tot dat men zien konde / wat uitslagh deze nieuwe handeling nemen soude. Maer zulk een maniere van doen mishaegde *Martyn* Korrea geweldig / die gelyk een vriend / en met Pieter de Far gemeenzaem zynde / hem vermaende dat hy dit stuk wel zou wegen / aengezien al d' aenbiedingen des Konings van Dachen slaen en onnoozel scheenen / en hy Antony Kaldeira niet gezonden hadde / dan om te weten of men den Koning van Auru zou bystaen / of dat zy hunne macht zouden by een voegen / om hem te straffen over het gene hy aen die van de Galey gedaen hadde / daer hy ongetwyffelt zeer voor beducht was / hebbende de straffe der Mooren van Longu noch ver sich voor oogen. De redenen van dit gevoelen waren / dat hem door ondervindinge bekent was / dat de *Mooren* geenen vrede verzochten / dan als zy niet meer en vermochten. Dat de Koning van Dachen eenig vergift in zyn harte droeg / aengezien hy tot dien tyd toe de Portugeezen met alle gewelt vervolgt hadde; getuige was de nederlaege van George Brit, het beleegh der Sterkte van Pacem, de verovering der Galey van Sousa, en andere bedryven van onverzoenbaere vyantschap. Pieter de Far deze redenen bekaeuwende / dede *Kaldeira* roepen / en bad hem ernstelyk / in tegenwoordigheit van

Kor-

256pp

Koreca, dat hy zou zeggen / of hy op den Koning van Dachen een quaed bedenken hadde. Kaldeira antwoorde neen / wijzende dien Koning ten Hemel toe / met betuiging dat hem niets zou afwendig maeken / om zulk een antwoord over te draegen / als den Gouverneur zou believen / en dat om het groot betrouwen / dat hy op eenen zoo goethertigen Prins hadde. Toen liet Pieter de Far zich wijs maeken / dat de Koning van Dachen in deze onderhandeling recht door zee ging / dewijl 'er Kaldeira zoo veel goets van seide; en op zyne voeten staende / verzoon hy geen togenen / om zonder vreeze van slaef te worden / weerom te keeren: en boven al / wanneer hy Kaldeira openhartig hoorde verklaeren dat / indien men hem noch langer wou weder houden / en hem te Malakka verletten / hy 'er liever zonder antwoord na toe wou gaen / dan de belofte breeken / die hy aen den Koning en d'andere gevangene Portugeezen van weerom te keeren / gedaen hadde. Hy wert dan aldus afgevaerdigt met eenen brief van Far aen den Koning van Dachen, in denwelken hy zijne vrientschap / voor en in den naem des Konings van Portugael, aennam; dat hy in 't toekomende hem de proeven daer van in den nood zou bewijzen / en dat hy tegenwoordig hem verzeekerde / dat hy den Koning van Auru geen hulpe zou doen. Far zond / om hem noch meer te verzeekeren / eenen Portugees, die gehuwt / en in Malakka woonachtig was / en de gelegentheit en taele des Rijks van Dachen kende / om Kaldeira te geleiden /

en

en hem in de Haven van Pacem te brengen / alwaer toen de Koning van Dachen was / op dat hy Kaldeira in zyne handen zou herleveren. Maer zy van Malakka vertrocken zijnde / quamen aen een Eyland / alwaer zy / hun meenende te ververschen / van d' Eylanders verraft en gedoot wierden: door welk toeval hunne boodschap nevens den brief verlorē ging. Na 't vertrek van Kaldeira gaf Pieter de Far aen den Gezant van Auru verlof / zich ontschuldigende dat hy de Portugeezen, die slaeven waren / most rantsoeneeren / de Galey wederom haelen / en een groote menigte geschut / dat den Koning van Portugael toequam: dat hy zonder dit / den Koning van Auru tegen dien van Dachen en d' andere hyanden zeer gaerne wou helpen. De Gezant over zoodanig een antwoord zeer gebelgt zijnde / heel anders dan het genemen hem in het begin belooft hadde / trok zeer heimelijk en by nacht uit Malakka wegh; waer over de Gouverneur zeer gemoeit was / zijnde over de belging des Konings van Auru, die den Portugeezen een goet vriend was / bekommert. Op dat hy dā nedergezet en gepaeit mocht worden / wert hem Fernand Morales met een Galjoen en eenig volk toegezonden / om het stuk te verschoonen: maer de Gezant was 'er al eer aen land / invoegen dat die Koning meende / dat de Portugeezen zijnen hyand wilden bystaen: hy liet derhalve zijn Armade inscheepē / om die van Dachen te gaen bevechten / die aen de Haven van Pacem ten anker lagh. In deze streek verraste

raste d' Admirael van Auru een Parau / waer in een Portugees was van de gene / die na de dood van Souſa gevangen waren / die door den Koning van Dachen aen Pieter de Far gezonden wert om hem aen te dienen / dat hy de gevangenen / het geſchut / en de Galey zou laeten haelen: 't welk hy dede / om te beletten dat de Portugeezen en de Koning van Auru niet zouden samen ſpannen / om hem te verdelgen / en om in tegendeel / na dat hy hun geſcheiden hadde / middel te vinden / hun d' een voor en d' ander na te bederven. Deze bode wert door den Admirael aen den Koning van Auru gezonden / die hem ophield / uit vreeze dat / indien hy naer Malakka ging / Pieter de Far aen den Koning van Dachen volk zou zenden. Ondertuſſchen quam Fernand Moralis aen de Haven / daer de Koning van Auru was / die niemant van zijn volk zenden / noch lijden wilde dat zy na 't Galjoen van Fernand zouden gaen / zoo was hy over de Portugeezen gebelgt. Moralis vier dagen gewacht hebbende / beſloot zich te wagen / en by den Koning te gaen / 't welk men hem met veele redenen ontraedde: hy niettemin prezenteerde zich voor den Koning / van wien hy wel bejegent en ontfangen wert / met betuiging dat hy 't verdragh des Gouverneurs van *Malakka* met den Koning van Dachen niet qualijk en nam; dewyl het te doen was om een goet getal gevangenen / met eene Galey / en menigte van geſchut weder te krijgen: dat hy daerom niet laeten zoude altijt van de Portugeezen goet vriend

te

te blijven. Maer dit waren slechts woorden / want hy was van zins Fernand *M*oralis en het Galjoen te houden / indien zijn Armade door die van den Koning van Dachen geslagen wert / op dat hy zich aen Fernand, wegens de weigering van Pieter de Far, mocht wreeken. Maer in tegendeel / indien zijn Armade de victory kreeg / zou hy aen Fernand minnelijk verlof gegeven hebben / om de vrientschap der Portugeezen aen te houden. Doch het gebeurde geen van beide: want de twee Vlooten malkander in zee slagh leverende / scheidden met gelijk verlies van malkander / zonder dat d' een op d' ander gewonnen hadde. Aldus dan de Koning van Auru, hoorende dat zyne macht te rugh quam / gaf aen Moralis, en den Portugees, die van Dachen gekomen was / eerlijk verlof / en zond eenen bode voor uit / om aen Pieter de Far de zelve woorden te zeggen / die hy met Moralis gehouden hadde / die / weder aen zijn Galjoen komende / den Stierman en de Soldaeten gereet vond met de zeilen op te haelen: dewyl zy dachten / dat men hem gevangen gehouden hadde / en dat de Mooren zich gereet maekten om het Galjoen te bemachtigen. Eindelijk / deze Koningen van Auru en Dachen, hunne gramschap gekoelt hebbende / maekten daetlijk te zamen vrede / en wierden grooter vrienden / dan oit te voren. Wengaende de vrientschap der Portugeezen, daer de Koning van Dachen zoo vlijtig naer trachte / het was maer een loutere beinzing; en strekte nergens toe / dan op dat hy den Koning van

258 pp

Auru meeſter zou worden: want na dat de vrede tuſſchen hun geſloten was / roude het hem dat hy de drie Portugeezen naer Malakka had laeten gaen; daer Pieter de Far niet van en wiſt / om dat 'er nieman van de zijnen te Dachen ging / en hy van dezen Koning / op het aenbrengen van Kaldeira, een geheel ander gevoelen hadde. Hy gebrek dan van recht de waerheit der dingen t' ontdecken / zoo bleef de Koning van Dachen ongeſtraft / die teenemael waer bedroven geweeſt / indien Pieter de Far en de Koning van Auru hunne macht by een gevoegt hadden / om hem den oorlogh aen te doen.

XIX. WY hebben op het einde van ons vyfde Boek gezien / dat de Koning van Portugael over de Proceduuren / tegen *Maskarenjas* gehouden / misnoegt was. Sedert nam hy voor / Sampajo het Ampt van Onderkoning / dat hem voor 't vonnis der Rechteren van Kochin gegeven was / te benemen. En zeeker / noch zelf eer Maskarenjas in Portugael was gekomen / wert Nugnez de Kugne, Bewaerder van de Koninklijke Faculteit / en Edeling van grooten huize / door den mond van Don Jan den derden tot Onderkoning genoemt. Dewyl nu de Winter zeer fel geweeſt was / zoo kon hy zoo haeſt niet in zee gaen / maer toefde tot op den achtienden April des jaers 1528 / eer dat hy t' zeil ging / voerende een Vloot van elf Schepen / te weten / negen gemeene / een Galjoen / en een Oorlogsſchip / verzelt zijnde met Simon de Kugne zijnen Broeder / geſtelt tot Admirael van Indien, ook met

zijnen

zijnen Broeder Pieter de Kugne, die Kapitein van Goa gemaekt was / met Garsias de Sa, geschikt tot Gouverneur van *Malakka*, en Fernand de Leme, geordeneert tot Generael der Koopvaerdyschepen van Batikal op Ormus: ook met Fransois Deze, Johan Freira, Fransois *Mendoza*, en Antony *Saldanja*, Bernardyn Sylveira gebood op het Galjoen / en Alfonse Azambuge op het Oorlogsschip. In deze Vloot waren drie duizent Soldaeten / een groot getal Edelingen / en Hofgenooten des Konings / altemael in zulk eene toerustinge / dat men voor dien tijd noit zoo schoonen volk de reis naer Indien had zien doen. Eer zy de Kanarische Eylanden genaekten / ging het Schip van Johan Freira door het volgende toeval te grond. Het wert van het Schip van Simon de Kugne gevolgt / dat / van eenen fellen wind aengedreven zijnde / tot twee reizen toe zoo hard tegen het ander aenbotste (zonder dat de Stierman / 't welk hy licht had kunnen doen / dat afwende) dat het Boorschip geopent wert / en in minder dan een uur zoo vol waters liep / dat men het niet uit het Schip kon krijgen / en men had veel werks om de boot noch neder te laeten / daer Johan Freira met eenige andere van de voornaemste en handigste in sprongen. Aengaende d' anderen / die in groot getal overig waren / zy hadden veel te doen om op middelen te denken / dat se zich bergden; d' een greep een koffer / d' ander een kasse / en zy timmerden daer op met het scherp van hun geweer / om zich daer van

te dienen / waer van veele doodlijk gequetst wierden / soo dicht dringen sy op malkander / een yder sich geluckig achtende / dat hy een plank mocht hebben / om sich in den uitersten nood / die voorhanden was / daer op te begeven: want eindelijk overstulpten de baren het Schip soodanig / dat het plotseling te gronde ging met een afgrijsselijk geklerm van hondert en vyftig menschen / die met dit groot Schip in zee sonken. Onder anderen moet niet vergeten worden een man met sijn vrouwe / die drie jonge kinderen met hun medevoerden. De Vader en Moeder de doot voor oogen ziende / namen hunne kinderen in 't midden / en deze vyf met een geschrey / dat de wolken scheurde / malkanderen wel vast omhelzende / vergingen gelijk de rest / sonder dat 'er d' andere Schepen in tijds konden bykomen / dewijle daer wel een mijl van daen waren. Maer sy het Schip zinken ziende / sprong een yder van hun vaerdig in de booten / en men bergde vyftig Persoonen / die sich aen berderen en andere stucken vast hielden / verwachtende den wille Gods in de golven. De Stierman / oorsaek van al het quaet sijnde / bergde sich met zweemmen: en hy wert over sulk eenen ongeluckigen missiag niet gestraft / dewijl men geen recht bescheit wist / hoe die Schipbreuke was bygekomen / en men vernam 'er niets van / dan langen tijd daerna. d' Onderkoning sijn streek vervolgende / ging sich ververschen in 't Eyland van S. Jakob, alwaer het Galjoen van Sylveira niet gevonden wert: want het had

zich

zich van den eersten dagh / dat zy t'zeil gingen / afgezondert / en met eenen anderen wind als de Vloot vaerende / geraekte het voor de Kust van Zofala, alwaer het een ondiepte gemoette / daer het op zitten bleef / en de soldaeten / het land bekomen willende / wierden door zeekere Mooren, die hun op het landen verwachtten / in stucken gehouwen. Na dat d'Onderkoning zijne Vloot met zoet water en lijftocht voorzien hadde / 't welk twee Karaveelen tot aen 't voorgemelde Eyland voerden / soo begaf hy zich t'zeil / en liet op de Kust van Guinee het Schip van Antony Saldanja achter zijne Vloot / om dat het soo wel niet zeilen konde / gelijk d'anderen / die veel tijds met het zelve in te wachten verloren / seggende dat zy minder ontrieft waren met het verlies van een Schip / dan met dat van de geheele Vloot: daerna liet hy op yder Schip het achterzeil uitspannen / en zy verlieten Saldanja en de zijnen / die zeer bedroeft waren. Maer Saldanja in zulk eenen nood moed scheppende / liet de lading van het Schip soo dikwils van voren tot achteren / en weder anders / verwisselen / dat hy eindelijk zulk een evenwicht maekte / dat zijn Schip soo snel begon te zeilen / gelijk als d'andere. Daerenboven stelde hy op alles zulk een order / dat de Stierman / de Schipper / d'Officieren en Matroozen den verloren tijd allengs weder herwonnen / hy de Soldaeten tot hunnen plicht vermaenende / en de zieken soo trouherigh bystaende / dat hy een van de geachtste Zeekapiteinen wert / die men zou weten te vinden.

d'Onderkoning kreeg twee stormen / eer hy het Eyland van S. Laurens ontdekte / 't welk hy aen de slinke hand liet / nemende recht de streek naer Neder-Indien : in tegendeel Fransois Deze, Azambuge, en Mendoza, zeilden tusschen 't Eyland en de Kust van Ethiopien, invoegen dat zy de Haven van Mozambique bequamen / uitgenomen Azambugo, die schipbreuk leed aen den kant van een naby gelegen Eyland / maer al het volk quam 'er af. Simon de Kugne was eenige dagen te voren te Mozambique aengekomen / en dewijl de winter in dit gewest begon / zoo hielden zy 't aldaer. Aengaende Garsias de Sa, het eerste onweder dreef hem zoo verre van de Kloot af / dat hy meende om hals te wezen : maer zedert eenen tamelijken goeden wind hebbende / zagh hy zich op den zeventienden October by de Kuste van Indien, na dat hy veel geleden hadde / en het zoet water hem begon te begeven. Saldanja quam op den vier en twintigsten derzelver maend in de Haven van Batical hebbende seftig mannen verloren / die van gebrek en verscheide ziekten gestorven waren. Hy ververschte zich eenige dagen / daerna zeilde hy naer Kochin, en quam daer d'eerste noch aen. d'Onderkoning / Pieter de Kugne, en Fernand de Leme, quamen na groote moeielijkheden / op het einde van October / uit de Haven van S. Jakob gezamentlijk in 't Eyland van S. Laurens, alwaer zy eenen Portugees vonden / die hun zeide dat hy van 't gezelschap was van Manuel Lacerda, wiens Schip op een zantplaet geborsten was /

was / en hy had een rond jaer gewacht / onder dat 'er eenig Portugees Schip verschenen was / behalve dat van Saldanja, 't welk / voor d'Eylanders bevreest zijnde / niet genadert was: invoegen dat Lacerda verdzietig zijnde / zijnen troep in tween gedeelt hadde / om te gaen zien of hy van de zijde des Eylants / die naer Ethiopien strekt / niet wijders quaeme t' ontdecken. Maer hem aengaende / dat hy / zijne medegezellen niet hebbende kunnen volgen / alleen in die Haven gebleven was / zijnde wel vernoegt over d'Eylanders / die hem bystonden / en goet gezelschap hielden. Zoo als d' Onderkoning en d' andere Kapiteinen in die Haven verschwater opdeden / ontstont 'er een stozm / die het Schip des Onderkonings dede stranden / invoegen dat het / behalve het volk / verging / waer van 'er een deel overging in 't Schip van Pieter de Kugne, en een deel in dat van Leme; op den tienden November van daer vertrocken zijnde / zetten zy 't by't Eyland van Zanzibar. Maer zy raekten des nachts in eenen Zeeboezem tusschen twee Eylanden / invoegen dat de Stierluiden des mozgens niet konden bekennen / waer zy 'er in gekomen waren / of wat uitgang zy zouden kunnen vinden. Ondertusschen liet d' Onderkoning den Kapitein van zijne Garden aen land gaen / op dat hy na eenigen doortocht zou vernemen / om in ruime Zee te komen: maer d' Eylanders dwongen hem spoediger de wijk te nemen / dan hy gekomen was. Pieter de Kugne ging 'er daerna met grooter macht na toe / op wiens komste al

d' Eylanders de vlucht namen / invoegen dat zy niement en konden vinden ; en dit zou oorzaek geweest zijn / dat d' Onderkoning en zijn volk van gebrek zouden gestorven hebben / eer dat zy uit den Zeeboezem konden geraeken. Maer door de stoutheit van Johan en Tristan Melio, met Johan Roderik hunnen dienaer / die zich in een laeg leiden / om yemant van 't lantvolk by nacht te verrassen / zoo greepen zy eenen Gryzaert / dien zy in de boot brochten / die aen den oever op hun wachtte. Pieter de Kugne dede hem door eenen Tolk verzeekeren / dat men hem geen leet ter werelt zou doen / indien hy zich maer gebruiken wilde om de Schepen den wegh te wijzen / dat se uit dezen boezem geraekten. d' Oude man beloofde zich hier in te quijten / zijnde een Stierman van zijn ambacht : 't welk den Portugeezen wonder wel gelukte / die zonder dien Stierman daer zouden gebleven hebben ; want d' andere Eylanders en zouden hier van geen kennis gehad hebben. Deze sleepte den volgenden dagh de Schepen door een zeer eng Kanael / met groote verbaesthеit van al het volk. Zy buiten zijnde / gaven hunnen Stierman verlof / en bequamen de Haven van Zanzibar, alwaer zy eenigen tijd vertoefden om zich te verversschen ; dewijl het land bequaem en vruchtbaer was. d' Onderkoning zich buiten hoop ziende om spoedig in Indien te geraeken / en vreezende van den ongunren tijd op zee verrast te worden / besloot den winter te Mombaza over te brengen / 't welk gelegen is aen den mond van een zoete

Rivier /

Rivier/met een bequaeme Haven voorsien: pen: 't welk in Melinde niet en was/ in tegendeel/ zoo was 'er geen veilige Reede. Dit besloten zijnde/ liet hy te Zanzibar twee hondert zieken/ onder de toezicht van Alexis de Sousa, op datse tijd zouden hebben om zich in een beter lucht/ als d' andere van die Kust was/ te verquicken/ en dat hy ook te spoediger zou kunnen vaeren. Hy quam dan in de Haven van Melinde, alwaer hy van den Koning wel ontfangen wert/ en hy vond 'er den Kapitein Botel in eene Bark/ die Lowys de Menesez langs deze Zee ging zoeken. d' Onderkoning liet uit Melinde aen den Koning van Mombaza verlof verzoeken/ om in de Haven van zijne Stad te overwinteren/ reden gevende waerom hy te Melinde niet en kon blyven leggen/ met belofte dat hy die weldaet erkennen zoude. Maer de Koning van Mombaza geloovende dat dit een trek was om hem van zijnen troon te stooten/ en wilde niets toestaen: om welke weigeringe d' Onderkoning van zins wert met gewelt daer in te komen/ en daer te overwinteren/ en dat door raed van zijnen broeder/ van Fernand de Leme, en andere Kapiteinen/ die hem daer toe aendreven.

XX. OM dezen aenslagh uit te voeren/ monsterde hy zijn volk/ en vond acht hondert Portugeezen, en twee hondert Indiaenen, in Melinde woonachtig zijnde/ die hem volgden met zes hondert mannen/ die hem de Koning van Melinde verschafte. Deze Armade ging op eenen

avond d' zeil in vier schepen / het eene met den Onderkoning / de drie andere met Leme, Botel, en d' Indiaenen. Den volgenden morgen quamen zy voor de Kanael van *Mombaza*, die door Pieter de Kugne gepeilt wert / die 'er met een wel toegeruste schuit / en veertig soldaeten na toe ging. Op het inkomen vonden zy een bolwerk van gehouwē steen / daer acht Kanons op lagen / die terstont van de Mooren, die de plaets bewaerden / gelost wierden : maer de schuit / die snel voortvoer / wert daer niet af beschadigt / en ging op de plaets leggen / daer de Schepen komen mosten / sonder van daer te wijken. d' Onderkoning liet derhalve / met het aenwaeckeren van den wind / d' ankers lichten en de zeilen ophaelen / en zy liepen in de Kanael / in spijt van 't geschut op het bolwerk / waer voor d' Onderkoning toen niet wilde blijven leggen / om aen de *Mooren* te toonen / dat hy op hun niet en paste / en onderwijl hun te doen denken / dat hy geenen oorlogh zocht / maer alleenlijk dat de Koning den Portugeezen zou toelaeten in zijne Haven te overwinteren. Hy wachte ten dien einde tot op den avond / sonder dichter de Stad te naderen / om te zien of 'er niemant van wegen den Koning zou komen ; die nergens minder op dacht / zijnde ook af wendig gemaekt door zijne Raetsmannen / die bybrachten dat het beter was de Stad te verlaeten / dan die gewillig over te geven ; en dat de Portugeezen van daer vertrecken zouden / als zy 'er den winter overgebracht hadden. Zy leegden / volgens dezen raed /

raed / de Stad van goederen en menschen / die tot bechten onnut waren / en lieten 'er niet dan soldaeten in. d' Onderkoning ziende dat de Koning by zijne meeninge bleef / en dat men hem geen andere tijdinge bracht / zagh wel / dat men met geweer most speelen : maer om te stouter hier in te beginnen / wert Pieter de Kugne op den avond uitgezonden / om de Stad te bezichtigen / en te vernemen hoe dat de zaeken stonden. Zoo haest als de *Mooren* gewaer wierden / dat hy naderde / liepen zy in groot getal naer den oever / en schooten veele vergiftige pijlen / waer van eenige Portugeezen gequetst zijnde / waren zy genoodsaekt naer de Vloot te wijken. Zoo als d' Onderkoning zich gereet maekte / om ter zelver plaetse / daer deze schermutseling geschiet was / aen land te komen / quam 'er een *Melinder*, die te Mombaza woonde / die hem het gevaer / dat hy aen dezen kant zou loopen / vertoonde / aengezien men daer tot de knyen in 't water most / eer men aen 't land quam / en dat de vyanden op hem stonden en toesden met hunne vergiftige pijlen : maer dat het beter zou wezen by eene Mosquee aen land te stijgen / daer geen ongerief ter werelt was / zijnde den oever blak / van de hand af / en licht om te beklimmen. Hy voegde daer nevens / dat de Koning van *Mombaza* verzelt was met drie duizent mannen / en dat hy anders geen schanssen hadde / dan een Fort buiten de Poort / voorzien met vier of vijf yzere stucken / die door een Portugees Konstapel gehanteert wierden : maer dat

voor de vyanden zoo onbedreven waren / dat zy met den eersten aenval zouden de vlucht nemen. d'Onderkoning besloot hier op Mombaza den volgenden morgen te bestormen / en gaf zijnen broeder ses hondert Portugeezen, die meerendeels musketiers waren / en drie hondert Indiaenen tot de voortocht / treckende met de rest van de troepen in den achtertocht. Zy stegen met het krieken van den dagh by de Mosquee aen land / eenen boogscheut van de Stad af / zonder dat se eenigen tegenstant vonden / om dat hun de vyanden aen eenen anderen kant verwachtten. Zy het Fort naderende / verliet de Konstapel / ziende dat zy hem zoo dicht op 't lijf waren / en niet hebbende dan twee stucken / die gantsch niet fit waren / de plaets / gelijk ook de Mooren deden / die dezelve bewaerden / en zy namen de wijk in de Stadt. De Koning ziende dat hy de Portugeezen niet en zou kunnen wederstaen / vlood met zijn volk zoo haestig wegh / dat zy een deel van hunne goederen / in d'aerde gedolven / achter lieten / en onderwege eenige stucken lieten vallen / en het gene zy konden / wegh droegen: daerna weecken zy een half mijl van daer / alwaer de Koning zich met zijn geheel leger begroef. Als d'Onderkoning Mombaza ledig zagh / zoo wilde hy voor dien tijd niet verder / maer liet het uitplonderen / waer van eenige zich rijk maekten / en / zonder dat se verder gingen / van daer weder naer Portugael trocken. Mombaza in dezer voegen verovert zijnde / zonder dat 'er iemant van weder-

zijde

zijde gebleven was / dede d' Onderkon[illegible] de zwacke plaetsen versterken / sluitende de meeste toegangen / aengezien hy te weinig volk hadde / om zoo veel ingangen te bewaeren. Boven al versterkte hy den Zeekant / daerna huisveste hy zich in 's Konings Paleis / en zond / na verloop van eenige dagen / Roderik de Lème, om het bolwerk van de Kanael te bestormen / 't welk bemachtigt wert / en het meerendeel der bezetting met den zwaerde gedoot / en het geschut in de Schepen geboert. Roderik en eenige anderen wierden hier met pylen gequetst / die met vergif bestreeken waren / waer van zy korts daer na storven. Sedert begonden die van 't Leger des Konings van Mombaza hunne tochten te doen / en telkens in de Stad te komen / dwingende de Portugeezen nacht en dagh in de wapenen te blyven: niettemin wierden de vyanden / door de dapperheit van Jaques en Tristan Melio zoodanig verzwakt / dat zy hunne tochten zoo dikwils niet meer en verbolgden. Daer quam noch een andere zwaerigheit / te weten / de ziekte / die onder de Portugeezen grasseerde / en tot op het einde van Maert bleef duuren / waer van drie hondert en zeventig mannen storven / en onder anderen Pieter de Kugne, en een goet getal van den Adel.

XXI. IN dezen tijd bracht Lopes de Sampajo in de Stad van Goa den winter over / hy zelfs Gouverneur van de Sterkte zijnde / om heel wanorder voor te komen / die de Kapiteinen maekten / gelijk / met het recht aen schoone

kontante penningen te verkoopen / nieuwe tollen op de koopmanschappen / en andere schattingen op de groote menigte des volks te stellen. Sampajo schafte dit alles af / waer van de Mooren zulk een genoegen ontfingen / dat de Schepen uit alle gewesten in de Haven van Goa aenquamen / waer door d' Inkomsten van den tol dapper toenamen. Hy herstelde den staet in veele andere noodige dingen / tot ruste en vercieringe van 't geheele Lantschap. Dewyl 'er nu in de Stad gebrek van lijftocht was / dat de Garnizoenen / die in eenige omgelegene Heerlijkheden van Zabaim Dalkam lagen / tot hun onderhoud op hielden / zoo wert Tristan de Ga als Gezant naer Zabaim gezonden / aen den welken hy vereerde een vol harnas / dat gesneden / en met loofwerk gemaekt was / twee klompen vergult zilver / een last grof korael / en hem verzeekerde dat de Portugeezen altijt gereet zouden zijn om hem te dienen. Zabaim bedankte Sampajo wel hertelijk / en gebood door brieven aen de Kapiteinen / dat zy de spysverzorgers van Goa zouden laeten doortrecken / en aen d' Inwoonderen al het hout laeten af houwen / dat zy mochten gebrek hebben: door dezen middel wert de Stad wel voorzien. Voorts om te belettē dat die van Kalicut en het nabuurig land hun peper niet na buiten zouden zenden / zond Sampajo eene Galey en vyf Brigantyns / om de Kust te bewaren / onder 't beleit van Simon Melio, die zich daer hield / verwachtende Antony Miranda, die zich op het einde van September

tember by hem vervoegde. Toen ontfingen zy tydinge van wegen Johan Deze, Kapitein van Kananor, dat 'er ontrent den twintigsten derzelver maend eene Vloot van dertien Brigantyns en Katurs met een Galjoot van Kochin vertrocken / van een dwarrel wind was gedreven geweest tegen de Kuste van Kalicut, aen den mond van een Rivier met naeme Chatua, alwaer al de Schepen geborsten waren / de soldaeten verdronken of dootgesmeten / of naer Kalicut gevangen gevoert / waer op de Koning zoo trots geworden was / dat hy een machtige Armade gereet maekte: 't welk oorzaek gaf / dat de *M*ooren van Kananor het hooft begonden op te steeken / en derhalve was het noodig daer in te voorzien / en den vyand by tijds te onderdrucken.

XXII. SAMPAJO van deze schipbreuk verwittigt zijnde / vertrok den eersten October van Goa, laetende Miranda zich ververschen / en in de Stad gebieden. Hy wert gevolgt van Fernand Roderik Barbe, Lopes de Mezquite, Henrik *M*acedo, en Antony de Leme met hunne Galjoenen / behalve noch zeven Brigantyns / en zijn groot Galjoen *S.* Denys. Hy aen den Berg Deli gekomen zijnde / vond Simon *M*elio, die hem berichtte dat hy eenen brief van Kananor ontfangen hadde / dat 'er by Thermapatan een Armade van hondert en dertig zeilen was / te weten / sestig Paraus van oorloge / en de rest lastschepen vol speceryen / die zy naer *M*echa voerden. De Paraus geleidden deze Kooplieden

265 pp

den, tot dat zy buiten Indien waren / en hadden het Generael van deze Vloot eenen dappere Moorschen Heer / met naeme Kutial de Tanor, die by de Mahometisten voor heilig gehouden was; dewyl hy van nieus uit Mecha was weder gekomen / alwaer hy het lichaem van den valschen Pzopheet Mahometh in Pelgrimagie was gaen bezoeken. Melio had last om naer 't Kanael van Kananor te zeilen / Sampajo by zich zelven besloten hebbende Kutial derwaerts te locken / en hem slagh te leveren / waer in hy hoopte boven te staen; maer hy wilde dat de Mooren van Kananor getuigen van den strijd zouden wezen. De Bzigantyns wierden langs de Kust gezonden / en de Galjoenen hielden zich in ruime zee. Siqueira, Kapitein der Indiaenen, die op een Katur gebood / wert gezonden om den vyand te bespieden / op dat hy hem / indien hy weder wegh zeilde / met de geheele Vloote zou volgen: maer Siqueira vond de Paraus in ruime zee; want Kutial, kennis hebbende / dat Melio met zoo weinig schepen den koers naer den bergh Deli hield / besloot hem te verrassen / achtende dat hy met zoodanig een getal Paraus lichtelijk daer toe zou komen / en dat hy / als dit verricht was / de Sterkte van Kananor zonder moeite zou bemachtigen. Met dit overlegh ging hy op eenen mozgen t' zeil / en de Galjoenen van Sampajo ontdekkende / achte dat hy de gene was / dien hy zocht / op wien al de Paraus begonden aen te zetten. Zoo haest als Sampajo dezelve vernam / deed

hy

hy zijne wapenen bzengen / en gaf het teek[illegible] tot den raetslagh / alwaer de Kapiteinen en Edelingen by een quamen / die hem vonden / daer hy zich vast wapende om te vechten: en hy heel overend staende / begon tegen hun te zeggen / dat zijn bedenken was / om dien dagh slagh te leveren. Tristan Noronja, Lopes d'Azevedo en Hektor Sylveira zeiden daetlijk / dat het lichtvaerdigheit was / aen zulk een machtige Armade te vergaeren; maer men most al de Schepen by een zamelen / om den aenval der vyanden te kunnen tegenstaen / indien zy al te dicht bestonden te naderen. Het meerendeel der stemmen helde over die zyde: zommige anderen waren van een contrary gevoelen / dat op bequaeme redenen gegront was / en by naemen / op de gelegentheit van 't gevecht. Zoo als zy wederzyds hun zeggen staende hielden / overquam hun Siqueira, die van gevoelen was / dat men Kutial met de Bzygantijns alleen / en op de zyden van zijne Vloote zou aentasten: daer na zouden de Galjoenen komen / om het midden met kanonschooten in den grond te booren. Sampajo vond dezen raed heel goet / maer hy wilde dien niet volgen / dan met bestemminge der Kapiteinen en Edelingen. Zoo als hy derhalve heel in bedenken stont / trad d'Auditeur Generael Johan de Sore, dezelve begeerte hebbende / hem op den voet / ziende hem onder d'oogen / met teekens genoeg / dat hy den raed van Siqueira zou volgen. Sampajo toen / zonder meer woozden te gebzuiken / heel verblijd en vol moeds zijnde /

begon

begon te zeggen: Wel aen, mijn Broeders en Vrienden, my aengaende ik ben gezint te vechten: laet ons in den naem onzes Heeren aenvallen: die den Onderkoning, en de Koninklijke banier begeert te verzellen, die volge my na. Hy dit zeggende / nam een Musket op zijnen ſchouder / en ſprong in de Fuſt van den Kapitein Taful, zijnde van geen andere Edelingen / dan die van zijn Galjoen gevolgt; want de gene / die van een ander gevoelen geweeſt waren / verrepten zich niet; niet / om dat zy vreeze hadden / maer om dat zy Sampajo de eer niet gunden / dat hy eenigen ſlagh gewonnen hadde / zijnde noch op hem gebeten om het gene / dat in het werk van Maskarenjas gebeurt was. Na dat nu Sampajo in het Schip was / de genen / die hem volgden / eens overſlaende / zoo vond hy veertien Bzigantyns en Katurs / met drie / die van Kananor aenquamen: welke macht hy in twee hoopen verdeelde / gevende den voortocht aen Simon Melio, en houdende den achtertocht voor zich zelven. Toen begonden zy den ſlagh met Kanonſchooten / en den vyanden wel dicht op zijde leggende / ſchooten zy zoo geweldig met roers en musketten / dat zy twee reizen door de vyanden heen braken / ſchietende eenige Paraus in den grond. Zy klampten 'er zeven aen boort / die met vyerwerk verbrand wierden / en te gelijk het meerendeel der Malabaren, die daer op waren: kortelijk / in minder dan twee uuren wierden de ſeſtig Paraus in route geſlagen / en verſpreiden zich d'een naer Kananor

nanor, d' andere in ruime zee / die met li hamen bedekt / en van het bloed der verslage en / in getal van duizent of twalef hondert / geoerft was. De Portugeezen hadden meer dan zes hondert gevangenen / twintig of vijf en twintig Paraus / vijftig stucken geschuts / en zy en leden geen verlies / dat merkelijk was. Deze slagh geschiede zoo dicht by Kananor, dat men den zelven van den oever kon zien / 't welk de Mooren, daer handel dryvende / uitermaeten bedroefde; aengezien zy dien dagh een goet getal van hunne maegen en vrienden verloren. De Koning van Kalicut vreezende of deze victory Sampajo mocht aenmoedigen / om van de zijde van Kranganor in zijn Rijk te komen / zond 'er terstont den Prince zijnen Nazaet met een Armade na toe / waer tegen de Bewaerder Messie zijne troepen af vaerdigde / die van Kochin vertrocken / om toe te zien / dat deze Prins niet te dicht quaeme. Aengaende Sampajo, zijne Kapiteinen hem ontraeden hebbende de vluchtelingen te volgen / keerde hy van daer weder naer zijn Galjoen / en eer hy daer in geraekte / ontmoette hy Tristan Noronja, Lopes d' Azevedo, en Hektor Sylveira, die / na dat hy in de Fust gegaen was om slagh te leveren / groot berouw kregen / dat zy hem niet gevolgt en waren; invoegen dat zy eenigen tijd daerna in een schuit gingen / om daer by te wezen: maer dit was al te spade / waer over zy beschaemt waren / en de wijk namen in hun Galjoen / alwaer zy (uit vreeze of hun Sampajo in 's Konings raed mocht

beschul-

267 pp

be[illegible]uldigen) zeekere Artikelen tegen hem op 't pa[illegible]t stelden / die zy in 't volgende jaer aen den [illegible]ning zonden. Sampajo, die hier geen gedachten op hadde / ontfing hun minnelijk / schoon of zy achtergebleven waren / en dede hun zoo veel eere als aen d'andere Edelingen / die moedig met hem gevochten hadden. Voorts / vreezende of de vyanden weder mochten vergaderen / toefde hy twee dagen in ruime zee / willende te Kananor niet aen land gaen : en als hy zagh dat se den strijd schuwden / en misschien in eenig Kanael van zoet water bedektelijk geweecken waren / zoo ging hy hun zoeken / zendende Simon Melio met negen Vrigantijns uit / om hun te ontdecken / die hy met de Galjoenen volgde. Melio ontdekte dicht by 't land twalef Paraus / waer van de gene / die daer op waren / wel haest de vlucht namen / en te gelijk d'Inwoonderen van het nabygelegen Dorp : invoegen dat de Portugeezen Paraus en huizen in vrand staken / en al de Palmboomen daer in 't ronde om veer hieuwen : daerna gingen zy naer Chatua, alwaer zy zeventien Paraus en het Dorp verbrandden / en veele Inwoonderen doot smeeten / om de doot der genen te wreeken / die geplondert waren geweest na de Schipbreuk der Vloote van Kochin, waer van in het voorgaende Hooftdeel gesproken is. Zy handelden even alzoo met veele andere plaetsen op 't vaste land / Sampajo hun op zee volgende / om in der noot hun by de staen. Dit verricht zijnde / ging hy te Kranganor ten anker leggē / alwaer hy de troepen

van

van Kochin vond / en wetende dat de Prins van Kalicut daer alleen was om den pas te bezetten / zoo voegde hy die nieu aengekome macht by zijne troepen / om naer Porqua te gaen / en die Stadt te verdelgen / en te gelijk den Heer derzelver / die een van de grootste Zeeroovers van Indien was / hebbende doorgaens veele Katurs / die wel toegerust en met volk en geschut voorzien waren / waer door hy zich verrijkt hadde. Sampajo besloot dan de plaets te plonderen / en de soldaeten daer mede zoo wel te bezorgen / datse middel zouden hebben om daerna wat beter hun vermaek te nemen. Hy berichte daer de Kapiteinen van / op dat hy hun stouter en rustiger zou maeken om dezen tocht te doen. Om dit werk te beter uit te voeren / vertrocken zy tamelijk spade van Kranganor, voorgevende naer Kochin te gaen: maer met het begin van den nacht keerden zy het hooft naer Porqua, daer al de troepen met het krieken van den dagh aenquamen / en daetlijk te land stegen / en op het velt gaf Sampajo den soldaeten te verstaen / dat hy de plondering hun vereerde: 't welk hun zoodanig aenmoedigde / dat zy / niet tegenstaende de moerassen / daer zy tot aen de knyen toe in gingen / en andere ongemackelijkheden onderwege / de plaets naderden / onder 't geleide van Melio, die den voortocht aenvoerde. Maer zy en vonden geenen wederstant / om dat de Heer met zijn krijgsvolk buiten was; aldus verlieten d' Inwoonderen / een onbedreven volk / zonder wapenen / en verraft zijnde / terstont de plaetse / en berg-

268 pp

ver[illegible]den zich eenigen hier / en eenigen ginder. De Portugeezen in de Stad gekomen / liepen terstont in 's Heeren Paleis / daer zy voorvoets aen 't plonderen vielen / en zy vonden 'er een groote somme gelts / ja daer was een soldaet / die voor zijn deel meer dan acht duizent dukaten hadde / en de minste en had niet minder dan acht of negen hondert dukaten / schoon of zy meer dan duizent mannen sterk waren. Sampajo bracht 'er twee hondert duizent kroonen van daen / en d' andere Kapiteinen en vergaten hun zelven niet. Boven de penningē aen gout was 'er een grooten roof van gemunt en ongemunt zilver / van dierbaere gesteenten / van kostelijk laken uit Persien en uit d' Eylanden van Maldivar. De vrouwen en een zuster van dezen Heer van Porqua, prachtig verciert zijnde met Juweelen van groote waerde / met Pendanten / met Baggen aen den hals / met goude Brazeletten aen de handen en beenen / wierden van al deze bagagie ontlast / en gevangen genomen. Daerna wiert de Stad en al het omgelegen land jammerlijk verwoest / al het geschut daer uit gelicht / en acht Paraus en twee Katurs mede gevoert. Sampajo en zijn volck keerden van daer / wel gegrazelt hebbende / naer Kochin, alwaer zy lustig in de bocht sprongen / onderwijl dat de Heer van Porqua zijn schade beweende / die hem zoo onder de voet holp / dat hy sedert niets tegen de Portugeezen dorst ondernemen / die te voren door zyne treeken en middelen in aller maniere ge-

plaegt

plaegt wierden. Hy wilde evenwel noit met Sampajo in verzag komen / vreezende of Onderkoning / dien men het naeste jaer in ndien verwachtte / vernietigen mocht het geene met zijnen voorzaet geaccordeert was. Hy wachtte dan op de komste van Nugnez de Kugne, voor wien hy een groote somme gelts / tot rantsoen van zyne vrouwen en zuster / bewaerde. Onderwyl dat zich Sampajo wat rustte / quamen Garsias de Sa, en Antony Sylveira in de Haven van Kochin, en vertelden aen Sampajo hun wedervaren op hunne reize / zedert het inschepen des Onderkonings / die / na 't vermoeden van een yder / om den onbequaemen tijd in eenige Haven der Ethiopische Kuste was blijven leggen. Toen besloot Sampajo den oorlog tegen de Kalicuters weder aen te vangen / en ten dien einde voerde hy al zyne macht te water naer Kananor; daerna stierde hy Simon Melio voor uit / met last om twalef Paraus van Kalicut te verbranden / die by den bergh Deli, in een Haven met naeme Maravie, ten anker lagen. Melio ging terstont scheep / voerende sestig goede soldaeten in vyf Brigantyns / en taste drie hondert Mooren aen / die na eenigen wederstant in route geslagen / en de Paraus verbrant wierden. Dit beschikt zijnde / nam Melio de streek naer Kananor, alwaer hy met het Gouvernement van de Sterkte voorzien wert / Deze wert gezonden om in de Sterkte van Goa te gebieden / en Miranda naer de Kuste van Kalicut, alwaer hy met eenige Schepen en twee hondert mannen na toe ging.

XXIII. SAM-

XXIII. SAMPAJO in de Haven van Goa geweeken zijnde / ontfing eenen brief van Francis Pereira, Kapitein van Chaul, die hem berichte dat 'er vyftig Fusten van Diu dagelijks tot aen de Kanael van Chaul quamen / te land stegen / en het platte land verdelgden / invoegen dat 'er gevaer was dat de Sterkte wel haest in hunne macht zou raecken / indien men hem geen hulpe stierde. Dit bericht beweegde Sampajo t' zeil te gaen / tegen den raed van Antony Saldanja, zeggende dat een Onderkoning van Indien zich telkens dus niet wagen most in aenslagen / die een simpel Edeling zou kunnen ten einde brengen. Maer Sampajo overwoog dat deze Vloot Fusten van groote middelen was / en dat men / dezelve slaende / eenen goeden dienst aen den Koning zou doen. Hy vertrok dan den vijfden January des jaers 1529 / met twee en vijftig zeilen / Galjoenen / Galeyen / Galjoten / Brigantijns / en Katurs / bemant met twee duizent Portugeezen, en een groot getal Indiaenen. Hy bevond / op zijn aenkomste te Chaul, dat de Fusten wegh geweeken waren. Dewijl nu veelen dreven / dat men dezelve vervolgen most / zoo vaerdigde hy eenen Kapitein met een Katur af / om de vyanden te gaen ontdecken / en die vond dezelve by eene Rivier met naeme Maim, hebbende drie en sestig Schepen / die van soldaeten en geschut wel voorzien waren / onder 't beleid van den Generael Halissa; en hier van quam hy aen Sampajo, die noch in de Kanael van Chaul was / zijn rapport doen. Ondertus-

schen

schen steeg Sampajo te land/ en ging in de Sterkte/ om zich met de Kapiteinen te beraetslagen. Denzelven dagh quamen 'er by Chaul vertien Fusten/ die door Halissa gezonden waren/ om na 't opset van Sampajo te vernemen. Schoon of nu de Fusten de Galjoenen zagen/ zoo naderden zy 'er evenwel stoutelijk op aen/ aengezien de tijd hun te baet quam/ die door eenen tegenwind de Portugeezen belette uit de Rivier te komen: ja zelfs deden die van de Fusten eenige Kanonschooten; weshalve Hektor Sylveira gezonden wert om hun te bemachtigen/ op wiens komste zy snellijk wegh weeken naer hunnen Generael/ die toen vermoede dat Sampajo hem slag zou leveren. Den Raed der Portugeesche Kapiteinen en Edelingen/ in de Sterkte van Chaul vergadert zijnde/ seide Sampajo tegens hun: Gy Heeren, het is u wel bekent, dat *Diu* de sterkste Plaets is op de geheele Kust van *Kambaje*, en de sleutel van geheel *Indien*, daer de Koning ven *Kambaje* lichtelijk kan inkomen: Hier vlammen de *Turken* op om daerna leeger af te zacken. Derhalve, wanneer ik die gevaerlijke gebuurschap, en dien ongemackelijken vyand aenmerke, zoo zou het (dunkt my) voor den dienst des Konings veel gedaen zijn, dat men zulk eene Stad bemachtigde; Godt geeft 'er ons nu de middelen toe, zonder veel soldaeten te wagen, en met weinige kosten: want het meerendeel der Inwoonderen van *Diu* zijn met hun beste geschut op hunne Fusten gegaen: *Melich Tokan*, die in de Stad gebied, en heeft geen groote eryarentheir,

en is noch heel groen in den oorlogh, 't welk mijn gevoelen machtig verſterkt; weshalve ik ook t[illegible] in deze Haven gekomen ben, niet om ſlechts alleen de Fuſten te zoeken, en die te bevechten; want een onder u lieden kan noch vry zwaerder aenſlagh te wege brengen, maer ook om *Diu* zoo dicht te naderen, dat ik, met de hulpe onzes Heeren, u allen daër in goede gezontheit verhope te zien. My dunkt dan, dat wy de Fuſten moeten verlaeten, en ons in onzen koers houden, als of wy recht naer *Ormus* zeilden, en daer na, recht toe recht aen, op *Diu* vaeren, 't welk ons terſtont te voet zal vallen, wanneer dat zyne Vloote door ons geſlagen is, en het zal zich noit derven te weer ſtellen. Ik heb van mijn zeſtien jaeren tot nu toe den degen gedraegen, en ik weet byna, hoe men met de zaeken des oorlogs moet handelen. Indien gy my dan eenige ervarentheit en oordeel toeſchrijft, zoo bid ik dat gy my deze reize gelooft. Hier op wierden Antony Saldanja en Garſias gebeden / dat zy hun goetdunken zouden zeggen / die tot antwoord gaven / niet te kunnen raeden dat men recht naer Diu zou gaen / maer men moſt de Scheepsarmade bevechten; aengezien 's vyands ſoldaeten hun op de Schepen zoo moedwillig aenſtelden; en dat / indien de Portugeezen elders heen gingen / die vyanden / achtende dat men voor hun bevreeſt was / op Chaul zouden aenkomen / en zoo wel de Stad als de Sterkte razeeren. Dat het gaen naer Diu gantſch niet geraden was / aengezien het niet te gelooven ſtont / dat een

plaets

plaets van zulk een belang onvoorzien zou wezen / en men most daer niet van gissen / zonder dat men't gezien hadde: en dat men in tegendeel de Mooren tamelijk voorzichtig most achten om zulk eene Stad te bewaren / en daer goede wacht te stellen / onderwijl dat zy de Portugeezen zoo dicht op hun lijf zagen. Dat op de poorten te stooten / zonder daer in te komen / hun een eeuwige schande zou wezen: daer by gevoegt / dat zoodanig een tocht en aenslagh liever eenen simpelen Kapitein most beholen worden / dan den Onderkoning van d'Indien. Al d'andere Raetslieden waren byna van het zelve gevoelen / uitgenomen Hektor Sylveira, die op de zijde was van Sampajo, die toen opentlijk uit zeide / dat zijn meening was de Fusten te bevechten / en dat zy / die hem niet volgen wilden / zouden blijven. Hy vertrok daetlijk met de geheele Vloot / hebbende aen Hektor Sylveira het geleide van de Roeyschepen gegeven / om het langs den oever te houden / en hy verspreide zich met de Galjoenen in zee / om de Fusten te besluiten / en hun den afwijk aen alle kanten af te snijden. Op den avond van den vijfden February ontdekte men dertien Fusten langs 't land / houdende de streeke naer Chaul, die d'Armade ontdekt hebbende / begonden de wijk te nemen. Sampajo vernam toen / dat hunne Vloot niet verre van daer was: en derhalve begaf hy zich in een Brigantijn / met voornemen om slagh te leveren: daerna ging hy by Sylveira, om hem te berichten van 't gene den volgenden dagh te doen zou

staen. En om de Kapiteinen aen te moedigen / liet hy voor de geheele Armade afkondigen / dat zoo wie van de Kapiteinen d' eerste een der Fusten van Diu aenklampte / die zou ten loon van zijne dapperheit hondert dukaten hebben. Den volgenden dagh met het krieken vond zich d'Armade by Bombain, alwaer de vier en zestig Fusten achter eenen uithoek lants waren. Hektor Sylveira verbood aen al zijne Kapiteinen eenigen kanonschoot op de Fusten te doen / ten waere dat 'er geen hoop meer zou wezen / om hun te kunnen aen boord klampen: 't welk een dienstige trek voor de Portugeezen was: want indien ze hun geschut in't begin gelost hadden / zoo waren de vyanden wegh geweeken / en zonder iets te verliezen / ten aenzien dat hunne Schepen zoo snel waren. Sylveira alreede op hunne vlucht vermoeden hebbende / en dat zy by den mond van eene Rivier ten Noorden weder vergaderen zouden / beval aen acht Kapiteinen den mond te bezetten / zoo haest als de vyanden zouden voorbrooken zijn. Dit beschikt zijnde / begon hy te zeilen met de Kapiteinen en Edelingen van zijn gevolg / die toen in goet getal waren. Halissa, Generael van de vier en sestig Fusten / had deselve in drie hoopen verdeelt / en hy was in de leste. Hy Sylveira genaeken ziende / liet het geschut lossen met zulk een furye / dat 'er de lucht / en zee / en aerde van beefden: de Portugeezen desniet tegenstaende / voorderden hunnen wegh / zonder een eenigen schoot te schieten: 't welk Halissa ziende / begreep hy dat men hem wilde

aen

aen boort komen / en hantgemeen worden / een zaeke daer hy machtig voor vreesde. Hy zocht derhalve de wijk te nemen naer den hoop van waer zijne Fusten gekomen waren / maer de wind was hem tegen. Halissa zich op zijne vingeren naby zijn bederf ziende / sprong in een kleine Fust / zijn groote verlaetende / en nam met d'eerste de wijk / laetende een deel van zijne Fusten in het gevecht: want de Portugeezen genadert zijnde / zette het de Vrigantijn van Antony Fernand, met een goet getal Edelingen bemant zijnde / op de grootste Fust met zulk een stydigheit aen / dat hy / dezelve aen boort klampende / en veroverende / haer terstont weer los liet; in dier voegen nochtans / dat Fransois de Barros d'eerste was / die in de Fust quam / allwaer hy zich voor een kleine wijl in groot gevaer vond. Maer de Vrigantijn daer weder aen vast raekende / quamen hem zijne medegezellen te hulp: en onder het vechten viel 'er een pot met vyerwerk uit den mars van deze Fust om laeg / en quam by 't achterschip te versten / en aen eenig buskruit raekende / dat daer dichte by lagh / ontstont 'er een vreesselijk gedruis / en smeet al het verdek van die zijde / met de genen / die daer op waren / in zee. Fransois de Barros wert opgenomen / en in de Vrigantijn gedragen / zijnde met een steek van een Javelijn in de schouder getroffen / gelijk 'er ook eenige andere met pijlen en kepen gequetst waren. Ondertusschen quamen Sylveira en d' andere Kapiteinen / die de vyanden zoo dicht besloten / dat 'er eenige zich opgaven / eeni-

gen in zee sprongen / en d'anderen in het gevecht gedoot wierden. Kortelijk / na eenen grooten moor sloegen zy d' overigen in route / en volgden hun zoo dicht na / dat zy zes en veertig Fusten met het geschut veroverden. Elf andere salveerden zich / waer van 'er Halissa zeven met de zijne by een kreeg / en een plaets / met naeme Tana, bequam / van waer hy naer Baccain zeilde. De vier / die overig waren / bergden zich in de Rivier van Nagotane, alwaer zy door die van Chaul verovert wierden. Na deze nederlaege voerde Sampajo zijne Galjoenen naer den Zeeboezem van Braim, en van d'ander zyde voegde Sylveira de Fusten / op de vyanden verovert / by zijne Galey / en begaf zich by Sampajo, die hem met groote blyschap ontfing / en verscheide eertitelen en giften gaf aen de Kapiteinen en Edelingen / die in deze treffelijke ontmoeting geweest waren / alwaer de Mooren eenen geweldigen krak kregen / dewijlze zich t'eenemael op deze Vloote verlieten. Al de Portugeesche Kapiteinen vergadert zijnde / sloeg Sampajo het overleg voor / om naer Diu te gaen / bybrengende tot een slotreden de nederlaeg van deze Vloote des Konings van Kambaje, waer door deze Stad verzwakt en ontbloot was / en in weinig dagen verovert of opgegeven zou worden / indien men dezelve maer genackte. Maer deze victory quam hem weinig te baet: want Saldanja en Garsias de Sa waren van een ander gevoelen / dat van veelen gevolgt wert: en het dispuit liep zoo hoog / dat Garsias betuigde / hy

zou

zou beletten dat Sampajo den Onderkoning Kugne zijn eere quaeme t'ontrooven; aengesien die byzonderlijk in d'Indien gezonden was [illegible] Diu te bemachtigen: en dat men derhalv' van beleg of nadering niet spreeken most / anders eischte hy een acte van 't gene Sampajo wijders zou willen onderneemen. Saldanja, en die van zijn party waren / zeiden het zelve / en daer waren'er / die met de tijding van de komste des Onderkonings zoo aen't hollen raekten / dat het hun langer niet eens de pijne waert was / op Sampajo te letten / zoo was hy hun tegen het harte. Hy van zijnen kant noch erger vreezende / derfde tegen hunne betuigingen niet eens kicken / voelende dat hy te zwak was / en liet zijnen aenslagh op Diu varen: 't welk een onberaden stuk was / om dat / indien 'er de Portugeezen na toe gegaen waren / de plaets hun als eigen was / en men had zoo veel bloed niet hoeven te storten / noch zoo veel penningen te schieten / gelijk sy daerna quam te kosten. Maer Sampajo most gedult nemen / en hy eischte / tot zijn rechtvaerdiging / een Acte van 't gene hy in den Raed / voor en na de nederlaege van Halissa, had voorgestelt / om den Koning bekent te maeken / dat hy voor zijn deel de verovering van Diu betracht hadde. Deze Acte wert onderteekent van de genen / die in beide de raetplegingen geweest waren. Daerna wilde Sampajo een groote en machtige Stad op de Kust van Kambaje, met naeme Tana, gaen bestormen: maer dezen aenslagh verdween in rook door d'onbe-

ſcheidenheit van Antony Saldanja, die met zijn Gal[illegible]en in de Rivier de Maim (daer deze Stad op ge[illegible]cht is) wou inloopen / want het bleef op de dzo[illegible]te vaſt zitten / en zy moſten altemael de handen [illegible]nen / om het daer af te trecken : hier by quam noch / dat de Soldaeten en Kapiteinen Sampajo met een openbaere moetwilligheit verkleinden / ſchoon of hy ook op veelerhande maniere hun flatteerde en vzientſchap beweeſ. Dewijl nu de winter naby was / en dat Sampajo vooz hadde in de Stad van Goa de wijk te nemen / wetende op deze Kuſt niet meer uit te rechten / daer een van zijne Lieutenanten niet wel genoeg was / zoo liet hy aen Hektor Sylveira een Armade van twintig Vzigantijns / en twee Galjooten met dzie hondert mannen / om den vazlogh te verbolgen / en op het einde van den Zomer de wijk in Chaul te nemen : daerna ging hy t'zeil / en quam ontrent het einde van Maert in de Haven van Goa.

XXIV. SAMPAJO vaerdigde van Goa dzie Galjoenen af / geladen zijnde met koopmanſchap / die den Koning toequam / om naer Ormus te gaen onder 't beleid van Fernand Deze, hebbende Antony de Leme en Lopes de Mezquite tot Kapiteinen. Hy beval hun datſe op 't wederkeeren de Kuſt van Diu kruiſſen zouden / en liet Garſias de Sa inſchepen / om het Gouvernement van Malakka te gaen aenvaerden / hem vooz alle dingen beveelende de verloſſing van Martyn Alfonſe Melio, die / gelijk wy hier te voren gezien hebben / een gevangen van Kodavaz Kan was.

Kri-

Kristoffel Melio wert met eene Galey en zes Bzigantijns op de Kust van Malabar gezonden / om zich te verboegen by Antony Miranda en te doen / het gene hem die bevelen zoude. Zijnde op een zijnde / zeilden naer de Rivier de [illegible], alwaer een groot Schip van den Koning van Kalicut lag / zijnde met Peper geladen voor Mecha, en verzelt met twalef Paraus / die bemant waren met duizent of twalef hondert Malabaren, zijnde meerendeels boogschutters en musketiers. Miranda liep in de Rivier met de Bzigantijns en Katurs / die in slaghorde langs bey de Rivierkanten voeren / en zonder te passen op het geschut der vyanden (die midden in 't water lagen / hebbende hunne Paraus rontom het Schip vier aen vier gebonden) naderden zy zoo dicht / dat 'er vier Paraus aen boort geklampt wierden / en daer viel een bloedig gevecht : maer na een groote slachting der Mooren, wierpen de Portugeezen met veel byerwerken / waer van de Paraus terstont in brand raekten / en die van binnen genoodsaekt wierden in 't water te springen / alwaer eenige met pieken en musketten gedoot wierden / andere quamen met wel zwemmen aen land / en vloden verre van daer / laetende het Dorp aen den wil der Portugeezen, die 'er den brand in staeken / en al het land daer rontomme bedorven. Het Schip en de acht heele Paraus wierden naer Kochin gezonden / de Peper ontladen en in 't Pakhuis geleit / en de Paraus wierden zoodanig toegestelt / dat zy daerna tot Bzigantijns dienden. Na deze eerste verrich-

tinge scheidden Miranda en Melio van een / om met meerder voordeel te voorlogen / d'een naer 't zuiden / d'ander naer 't noorden gaende. Melio ontmoette eens ontrent den avond eene Vloot van vijftig Paraus van Kalicut, en begaf zich terstont by Miranda, om deze Armade aen te vallen: het gene zy den volgenden dagh deden / invoegen dat zy veertien Paraus veroverden / op kosten van de genen / die dezelve bewaerden / en zy wierden naer Kananor gezonden / om in Bizantijns verandert te worden. Dit verricht zijnde / kruisten beide die Kapiteinen noch eenige dagen op die Kuste / die zy geheegt lieten op het einde van April / wanneer Melio weder naer Goa, en Miranda naer Kochin vertrok.

XXV. HEKTOR Sylveira op de Kust van Kambaje gelaeten / besloot een Fort / dat op de Rivier van Negotane, twee mijlen van de Zee lagh / te vermeesteren / alwaer een garnizoen was van ses hondert Ruiteren / en twee duizent voetknechten. Maer hy en kon zoo verre niet komen / om dat het water / een mijl daer van daen / zoo leeg was / dat 'er de Naturs niet op vlooten konden. Hy verbzande dan / in stede van zynen eersten aenslagh / zes Dorpen op beyde zyden van den mond dezer Riviere / en versloeg een groote menigte volks / waer van de tijding in het Fort gebracht zijnde / trok de Kapitein met het garnizoen te velt / om de Portugeezen aen te tasten / die doende waren met het leste Dorp te razeeren. Sylveira wetende dat hy te veel vyanden op 't lijf zou hebben / indien hy in 't

in 't open velt vocht / zijnde maer alleen van dzie hondert Portugeezen gevolgt / liet zijn volk naer de zee wijken / houdende zich in de vaert / om op alles een oog te houden. Terwijl zagh hy de vyanden op zijn hielen / en [illegible]naemelijk het Paerde volk / die zonder ophouden tegen hem schermutseerden: maer hy hield hun wacker dzaegende / en raekte geduurig al voozt. Onderwijl gebeurde het / dat een van zyne pieken:ers van den troep afscheidde / en daer op een man te paerde met de javelijn in de vuist op hem aenzette / om hem ter neer te stooten: daer hy zich met zulk eene handigheit tegen verweerde / dat hy met den eersten stoot hem dooz den schouder stak / en hem van het paerd op d' aerde wierp / daerna ontwzong hy hem de javelijn / steeg te paerde / en doodde eenen anderen Moor, die zijnen macker te hulp quam / stootende hem dwars dooz 't lijf / schoon of hy ook met een goed jak met malyen gewapent was. Deze twee dzave stucken moedigden de Portugeezen, en deden den vyand te rug deizen / die niet verder komen dozst. Deze soldaet wert / tot vergeldinge van zulk een dapper oozlogsfeit / Ridder geslagen / en had sedert onder de Kapiteinen eenen grooten naem en aenzien. Sylveira weder scheep zijnde / zeilde langs de Kust / en nam de streeke naer Bazain, dat vyf mijlen van daer / en een half mijl landewaert op een Rivier lagh: daerna beval hy Kristoffel Korrea, dat hy met zijn Bzigantyn de gelegentheit van die plaetse zou gaen bezichtigen. Deze te land gestegen zijnde / zagh een Dozp met palissaden

besloten / en met twee schanssen en dzie aerde bolwerken voozzien / nevens sestig zwaere stucken ge schut / hebbende tot Garnizoen dzie duizent voetknechten / en vyf hondert wel toegeruste Ruiters te paerde. Dit niet tegenstaende / maekten de soldaeten Sylveira zoo moede / dat se hem dwongen hun daer na toe te voeren / en zy steegen te land in spijt van den wederstant der genen / die den oever bezet hielden ; daer na trocken zy na de palissade / alwaer de vyanden eenige uuren lang wel dapper vochten: maer eindelijk wierden zy tot in het Dozp gejaegt / alwaer zy weder by een vergaderden / en het hooft boden / gelijk te voren / verwachtende het secoers van Halissa, die zich in een laege geleit hadde / om de Portugeezen te verrassen. En voozwaer / hy quam met eenen goeden troep vooz den dagh / om dezelve te komen aenvallen ; 't welk Sylveira en zyne troepen in 't velt dede te rug deizen / alwaer hy dezelve in ozder stelde / om den stozm af te staen / schickende de Musketiers vooz aen / die met het gebalder van hunne musketten de paerden van Halissa zoodanig verschzikten / dat het de berpders niet mogelijk was / die te wederhouden / invoegen dat hy van daer hunnen wegh volgde. Sylveira wilde hun niet volgen / om dat zyne soldaeten vermoeit waren : maer na dat hy al het platte land geplondert en bedozven hadde / zoo bequam hy weder den Oever / en vulde zyne Schepen met de plondering van Bazaim, jaegende d' Inwoonders zes mijlen weegs in't ronde zoodanig een schzik aen / dat men geen mensch meer en zagh / niet anders

ders dan of het eenige Woestijne geweest hadde. De Gouverneur van Tana zoo wel als d' anderen verschrikt zijnde / liet aen Hektor Sylveira vrede verzoeken / presenteerende jaerlijks vier duizent dukaeten aen schatting te betaelen / en hy verschafte toen een half jaer / gevende gyzelaers tot verzeekeringe van d' andere helft. Maer dewyl het einde van den Zomer genaekte / zoo keerde Sylveira weder naer de Haven van Chaul, alwaer hy overwinteren most.

XXVI. LAET ons tegenwoordigh den staet van de Molukken en van Malakka, met het begin desselven jaers 1529/ aenmerken. Wy hebben te voren gezegt hoe weinig bystant Gonzalve d' Azevedo en zyne soldaeten aen George de Menesez, Gouverneur der Sterkte van Ternate, deden / en dat zy alleen maer op hunne byzondere voordeelen uit waren. Niettemin hunne tegenwoordigheit en schaduwe hield de Spanjaerden en Tidoryns in toom / die den oorlog zoo stoutelijk niet en voerden: ja zelf gingen zy d' een met d' ander dikwils banketteeren / zonder ander vry geleide dan met een wit baendel / dat zy in 't naderen / tot teeken van hunne eenigheit / op staken. Om dit alles wilde nochtans de Kapitein Fernand de la Tour de Portugeezen, die met het Galjoot van Baldaje verovert waren / noit wedergeven / waer over Menesez zeer moeielijk was. Ondertusschen quamen 'er twee Spanjaerden voor de Poort der Sterkte van Ternate, meenende daer in te komen / om met eenige soldaeten te drinken en den tijd te passeeren:

maer zy wierden door de wacht gevat / en gevangen gezet door 't bevel van Menesez, die eenig [illegible]raed vermoedde / om dat die twee geen vry g[illegible]e verzocht hadden / noch genoegsaeme reden v[illegible]komste konden bybrengen. Fernand van [illegible] gevangen houden bericht zijnde / verzocht aen Menesez of hy hem volk mocht zenden / om over hunne zacken te handelen: en hy vaerdigde korts daer aen eenen Gezant af / die zulk eenen sleep hadde / als of hy van eenig groot Koning was gezonden geweest: want hy liet op trompetten en kornetten blaezen / en voor hem gingen twee herauten met wapenen / en veel volks / zoo voor als achter / in rijke toerustinge. Het begrijp van deze heerlijke zendinge was / dat Fernand het vangen der twee Spanjaerden heel vreemt vond / verzoekende dat zy zouden ontslagen worden. Eer dat Menesez antwoordde / onderhield hy den Gezant eenige dagen / hem aen zijn tafel wel onthaelende / en hem somwyl geschenken in zijn herberge zendende. Eens onder anderen nu / als deze Gezant zijn mael zou sluiten / zond Menesez, tot boerten genegen / hem een groote pastey toe / waer in een levenden hond en kat besloten waren / met last aen den brenger dat hy zou zeggen; dewyl deze twee vyandige dieren in deze pastey nochtans wel over een quamen / dat de Spanjaerden en Portugeezen onderling niet mosten oorlogen: aengezien zy in tegendeel Christenen en dienaers waren van twee Princen / die maegen / en bontgenooten en vrienden

waren.

waren. De Gezant liet aen Menesez vzaegen / by welke van de twee dieren hy de Spanjaerden vergeleek? Het antwoozd was / dat hy [illegible] zelve by de Kat geleek / die met haer nagelen den Hond wel dapper gekrabbelt hadde; [illegible] dat den Hond haer ook met twee of drie beeten kon afmaeken: dat voozts de Gezant zijnen Meester zou gaen zeggen / dat men hem bad de Portugeezen weerom te leveren / en zoo niet / dat de Spanjaerden zouden blijven. Dit was de afvaerdiging van den Gezant / waer over Fernand van spyt meende te berssten / en hy wilde zyne gevangenen niet ontslaen. Eenige dagen daerna quam George de Castre in 't Eyland van Ternate aen / hebbende gepasseert dooz Burneo, en een Schip voerende / dat met koopmanschappen dooz het Pakhuis / en met voozraet dooz de Sterkte geladen was. Deze verversching vzacht Menesez weder op de been / die Kastro uitzond om eenen tocht te doen tegen de Vloot der vyanden / die hy in route sloeg / en daerna keerde hy weder in de Haven van Ternate. In 't begin des jaers 1529 maekte zich Azevedo gereet om weder naer Malakka te keeren / en niet tegenstaende de vertooningen / gebeden en aenbiedingen van Menesez, zoo gingen hy en Leonel de Leme scheep: Doch met klein gezelschap / dewyl die van hun gevolg te Ternate gehouden wierden / dooz middel van de groote hope en schoone beloften / waer mede Menesez hun onderhield. George de Kastre vertrok ook / om secoers te gaen haelen in d' Eylanden van Banda: en aengaende

gaende Azevedo, hy nam den wegh naer Bachian, om Manuel Faucon, dien hy daer gelaeten hadde / in te nemen / en met hem te voeren; ongezien dezelve by Meneſez, die zich uiterma[illegible] hem beklaegde / niet weder in gunſt kon [illegible]en. Dooztſ/toen de Spanjaerden en Portugeezen gereet ſtonden / om onderling noch wzeeder als oit/en byzonderlijk in de Molukken, te oozlogen / zoo wert'er een verdzagh gemaekt tuſſchen den Keizer en den Koning van Portugael, dat byna alles ter neer leide. Wy zullen hier beſchzyven het gene de Spaenſche Hiſtoryſchzybers eenſtemmig daer af verhaelen. Na dat het vonnis over het werk van de Molukken dooz d' Afgezanten van den Keizer tot voozdeel van hunnen meeſter geſtreeken was/ dede Don Jan de derde zijn uterſte beſt / om te beletten dat 'er de Spanjaerden zouden gaen handelen: zonder ebenwel iets te kunnen verwerven / gelijk dat uit het voozverhaelde gezien is. Eenigen tijd daerna troude de Keizer Iſabelle, de Zuſter des Konings / die daer tegen weder Katarina, de Zuſter des Keizers / ten huwelijk nam. De handel der Specerzen verſlapte een weinig dooz middel van zoodanig vermaegſchappen / en ondertuſſchen hield de Koning by zijnen Schoonbzoeder aen / dat hy in het bezit der Molukken vzeedſaem gelaeten mocht wozden; waer toe de Keizer / dooz 't aenſtooken van eenige Raetslieden / niet wilde verſtaen; daer by komende / dat eenigen dooz verſcheide rappozten den Keizer zochten aen te dzyven om deze daert te ver-

volgen

volgen/ ja zelf/ om den Portugeezen de plaets te doen ruimen / die beschuldigt wierden dat zy de Spanjaerden, die zy op hun voordeel hadden kunnen verrassen/ wreedelijk gehandelt hadd[illegible]. De Koning ontkende dat zyne onde[illegible] zich zoo gedraegē haddē/ en bracht in tegendeel oele exempelen van de moedwilligheit der Spanjaerden by. De Keizer/ die / buiten deze geschillen/ uitermaeten veel dingen te doen hadde / uit oorzaek van d' oorlogen tegen den Koning van Vrankrijk, en ten aenzien van den staet van Duitsland en Italien, alwaer hy / om zich te doen kroonen / in groote toerustinge wilde na toe gaen / en zich toen wat schaers van gelt vindende / verpande het gene hy op de *Molukken*, en al den handel der Specerye te zeggen hadde / voor de somme van drie hondert en vyftig duizent dukaeten / die de Koning Johan in 't jaer 1529 verschafte / zonder by d' obligatie eenigen tijd te voegen/ laetende het proces in denzelven staet/ gelijk het op de brug van Kaja gebleven was. De Koning bestrafte den Doktor Azevedo, om dat hy de penningen belooft hadde / zonder anderssins de obligatie te bepaelen / die hem nadeelig scheen te wezen / en de dingen tot voordeel der Spanjaerden in twijffel te houden. Deze verpandinge nu ging heel heimelijk toe / en tegen den wil van veele Spaensche Raeden / die het voordeel wisten/ dat het gemeen en de byzondere luiden uit dezen handel met de *Molukken* konden trecken: maer de Keizer ging verder voort / zonder dat men recht heeft kunnen weten / wat hem bewogen heeft /

heeft/ dat hy sedert de dzie hondert en vijftig duizent dukaeten aen den Koning niet weder gaf/ en zijn recht of in Justitie / of dooz de wapenen bepleitte / gelijk men dat begonnen hadde: ja hem wert dik[illegible] gedraeden/ dat hy zulks doen zoude/ en bynaemen in 't jaer 1548. baden hem de Procureurs van het gemelde / zich te Valledolid vindende / dat hy vooz dzie vaste jaeren dezen handel der Specerzen aen 't Rijk van Spanjen zou geven / met last dat zy den Koning van Portugael de dzie hondert en vijftig duizent dukaten zouden betaelen / en dat zy al de Specerzen in de Haven van Crogne, gelijk het dooz den Keizer in 't begin van deze verhandeling bepaelt was / zouden ontladen / en de dzie jaeren verstreeken zijnde / dat hy 't dan met dezen koophandel zou stellen / gelijk hem goet docht. Het antwoozd des Keizers (die toen in Vlaenderen was) was te verbieden/ dat men hem meer over deze zaeke zou moeien: waer over eenigen verbaest en gebelgt waren; anderen oozdeelden dat 'er noch een geheimer verdzagh tusschen den Keizer en den Koning van Portugael wezen most/ en dat 'er op de dzie hondert en vijftig duizent dukaeten noch grooter sommen gevolgt waren / die daerna tot de volkome losfinge der Molukken dooz den Koning verschaft waren/ hebbende de Keizer zoo veel Legers, Pensionarizen, Garnizoenen/ en dienaerē te onderhouden/ dat het gould van Oosten en Westen daer niet genoeg toe was / om de redenen / die een yder uit zijn zelven genoeg bemerken kan. Maer vooz dit en

ook daerna waeren veele den Portugeezen om dezen handel zeer nijdig / waer van de stapel te Lissebon en Antwerpen wert vast gestelt. Dit niet tegenstaende hebben zy 't genot daer van getrocken tot op het jaer 1583. Die [illegible] het verhael / aengaende den staet de Molukken. Nu moeten wy de gelegentheit van *Malakka* verhaelen / waer over George Kapral Gouverneur was geweest voor de komste van Pieter de Far, die van Sampajo gezonden was. In 't begin van January des jaers 1529 / begaven zich Kapral en Garsias Henrik in eene zelve Jonk met veele Edelingen van hun gevolg / en quamen by Kochin aen / alwaer Kapral van zins wert te landen / dervende niet wijder voortvaeren / om dat de Noortoosten Wind hem zoo van achteren aenviel. Garsias wilde den stouten speelen / en tegen den wind opvaeren / om de Haven van Goa te bekomen: maer na dat hy de schipbreuk twee of driemael ontsnapt was / zeilde hy spoedig weder naer Kochin. Doch dewijl zijn Schip te groot / en te zwaer geladen was / kon hy in de Kanael niet komen / invoegen dat Garsias het zelve ten anker most laeten / onderwijl dat hy aen land ging: maer de wind stak felder op / en maekte de zee drie dagen en drie nachten zoo ongestuimig / dat het Schip verging / en daer was voor Garsias een verlies van vijftig duizent dukaten / die naekt en bloot bleef / houdende niet anders / dan zijnen hoed en degen. Maer om hem / gelijk men zegt / noch meer op te schilderen / liet hem d' Onderkoning Kugne, om dat hy 't

279 pp

hy 't in de Molukken zoo slecht gemaekt hadde / gevangen zetten / en zond hem in 't volgende jaer / handen en voeten gebonden naer Portugael, [illegible] genoeg te doen hadde / om zijn hooft te [illegible]. Garsias de Sa was in dit onweder te Kochin, 't welk gestilt zijnde / steeg hy in zijn Schip / gevolgt van eene Jonk / die zijn bagagie voerde / en nam den koers naer Malakka. Deze Jonk barste in 't scheiden uit de Haven / en men most de bagagie in 't Schip laden. Na dat Garsias gearriveert was / stelde hem Pieter de Far het Kapiteinschap der Sterkte in handen / en hy bleef in de Stad tot op de maend van September / waer in hy wegh zeilde / en in de volgende maend November in Neder-Indien aenquam.

XXVII. DE Koning van Dachen had Pieter de Far laeten aenzeggen / dat hy gereet was aen den eersten Edelman / die aen zijn Haven zou komen / de Galey / het Geschut / en de Gevangenen over te geven. Hy nu ziende / dat 'er niemant en quam / en geen tijding vernemende / besloot de reden daer van te onderzoeken : en zond eenen expresse uit / met eenen brief aen Sanaje Raje, Bandare of Rechter van Malakka, en zijnen ouden vriend en Pensionaris / om hem te bidden dat hy 't voornemen der Portugeezen, en hun getal hem eens zou schryven en ontdecken : aengezien hy met al zijne zinnen naer middelen zocht om hun te verderven / en hunne Sterkte zonder slagh of stoot te bemachtigen. Sanaje berichte hem / dat Kaldeira door Pieter de Far,

Far met goet antwoord te rug gezonden was / en dat het secoers / om het goet gevoelen / dat de Portugeezen van hem hadden / daer het voor den Koning van Auru al gereet lagh / te Malakka gebleven was ; en dat Far , sonder [illegible] van Garsias de Sa , al volk uitgemaekt hadde / om de Galey / het Geschut / en de Gevangenen te gaen haelen. Deze Koning nam toen daetlijk voor / van Garsias vrede te verzoeken / op dat hy onder dit dekſel eenige Portugeezen zou in de knip krijgen / om hun daerna op zijn gemak te dooden ; en om dit te wege te brengen / zond hy zijnen Gezant / die met vry geleide te *Malakka* gekomen zijnde / eer hy zich aen Garsias vertoonde / op eenen Olyfant gezeten / door de geheele Stad reed / met een gouden becken in de hand / waer in de brieven van zijnen Meester aen Garsias waren / en omcingelt van eenen grooten troep volks / te voet en te paerde / dede hy eenen Heraut voor hem gaen / die op een becken klonk / en t'elkens met luider stemme riep / dat de Koning van Dachen met dien van Portugael vrede wou maeken. Deze ceremony is men in die plaetsen gewoon / wanneer men handelt over eenigen vrede / die men gewis en zeeker acht. Na dat hy aldus omgereden hadde / ging hy zijne zendinge voltrecken / waer van den inhoud was / den Koning te ontschuldigen over 't gene aen Simon de Sousa gepleegt was / de gewoone aenbiedinge te doen / en te verzoeken / dat Garsias iemand van aenzien zou zenden om den vrede te bevestigen / aengezien de Koning noit

rust

ruſt zou hebben vooz dat hy de Portugeezen in zijn land zagh handelen: biddende Garſias dat hy deze mael zou antwooꝛden; dewijl de Koning van zoo veel boden / te voren gezonden / noch geen ant[illegible] bekomen hadde. Garſias geloovende dat dit alles waerachtig / en de vorige zendingen zonder veinzing waren / dede aen den Gezant goet onthael / en vaerdigde hem af / en te gelijk eenen van zijne Edelingen / met een antwooꝛd / dat het verzoek des Konings van Dachen beſtemde / die aen dezen Afgezonden van Garſias het beſte onthael ter werelt dede / en om hem noch te meer aen te loeken / gaf hy hem twee koſtelijke goude bꝛazeletten / en een aen yder van de gene / die hem verzelden / waer van de tijdingen daetlijk naer Malakka vlogen / invoegen dat een yder begeerig was naer Dachen te gaen. Maer zoo haeſt als dien Afgezonden en zijn volk ingeſcheept waren / om weder naer *Malakka* te keeren / dede de Koning hun volgen / en altemael vermooꝛden / zoo heimelijk nochtans / dat 'er niemant iets van wiſt / dan hy en de beulen / die hy te werk geſtelt hadde. Garſias ziende dat zijn volk niet te rug keerde / achtte dat ſe in 't wederkeeren verdꝛonken waren / en hy ſpꝛak 'er ook zoo van / waer af Sanaje den Koning verwittigde / die eenen anderen Gezant aen Garſias zond / hem ernſtelijk biddende dat hy eenig perſoon van aenzien naer Dachen zou zenden om den vꝛede te bevеſtigen. Deze tweede zendinge beweegde Garſias zoodanig / dat hy / zonder de zaeke den Raed vooꝛ te houden / Manuel Pache-

co, die goet Maleis ſpraek / laſt gaf om deze verhandeling te gaen ſluiten; en dewijl'er apparentie was / dat men met die van Dachen tot groot voordeel zou kunnen handelen / zoo gaf hy hem een geheel nieu Galjoen / met bequaeme koopmanſchap geladen / waer van het een gedeelte aen Garſias, en het ander aen tachtig Portugeezen behoorde / die vrolijk met Pacheco ſcheep gingen / achtende dat zy deze reize rijk zouden worden. Van d'ander zyde verwittigde Sanaje den Koning van alles / en raedde hem dit Galjoen af te loopen / hem verzeekerende dat / als het zelve verovert was / de Sterkte van *Malakka* niet en zou kunnen beſtaen / hebbende weinig ſoldaeten / die niet ziek en afgemat waren. Zoo haeſt als Pacheco aen de Haven van Dachen gekomen was / zond de Koning / die het bericht van Sanaje nu al wegh hadde / terſtont een groot getal van wel toegeruſte Lanchars / om dit Galjoen te bemachtigen. De Portugeezen waren toen voor verraet beducht / en waerſchuwden Pacheco daer van / hem biddende te gebieden dat een yder geweer zou nemen / om zich te verweeren. Pacheco antwoordde hun in gramſchap / datſe zich wel wachten zouden van iets te ondernemen / en dat zoodanig een Koning niet uit was / om op zulk eene ſchelmerye te denken. Ondertuſſchen waren 'er alreede zoo veel Lanchars om het Galjoen / dat'er een pyl geſchooten wert / en Pacheco zoo dicht voorby zijn ooren ſnorde / dat hy / hoewel te ſpade / begreep / dat men hem de waerheit

zeide /

zeide / hy liet derhalve zyne wapenen aenbzengen / en zoo als hy een hemde met malien aentrok / quam 'er een andere pyl / die hem dwers dooz den hals ging. De Mooren toen met een groot getier maekende / quamen van alle kanten in het Galjoen; en namen al de Portugeezen gevangen / eer zy middel hadden hun te wapenen / en te weer te ſtellen / zonder dat 'er een van hun ontſnapte / daerna wierdenze tot den Koning gebzocht / die hun altemael met die van de Galey van Simon de Souſa liet nedermaeken / en hy hield het Galjoen / dat heel nieuw / en wel uitgeruſt was / invoegen dat hy toen meer geſchut hadde / als 'er op de Sterkte van Malakka was / daer hy terſtont na dit verraet eene Vloote na toe zond / en aen Garſias liet zeggen / dat hy hem bedankte vooz het Galjoen / en bad hem dat hy noch een Bzigantyn zou zenden / anderſins / dat hy middel zou vinden / om hem die wel haeft uit de handen te lichten. Kozteliſk / deze Koning wert zoo hoogmoedig / dat hy alreede de Portugeezen in zyn macht meende te hebben / om hun te handelen gelyk de gene / die hy zoo ſchelmachtig verraden en vermoozt hadde. Hy beſloot dan al zyn gewelt te gebzuiken om de Sterkte van *Malakka* te bemachtigen / zynde daer toe aengeſtookt dooz de berichtingen van Sanaje, die hem de Sterkte beloofde te leveren: 't welk hy / na menſchelyk oordeel / lichtelyk genoeg hadde kunnen doen / zonder een toeval / dat dien aenſlagh vernietigde / en Sanaje over zyne trouloosheit ſtrafte. Eenige

Kapi-

Kapiteinen van Dachen met hunne Schuiten langs die Kust kruissende / vonden zeekere Malakkers, die hun ten banket geleidde in een Plaetse / die 's Konings wyver genoemt was / en zy maekten zoo goet cier / dat die Kapiteinen / lustig dronken zijnde / aen de Malakkers de waerheit der bovengemelde dingen verhaelden; dat alles door den raed van Sanaje verricht wert / en dat op zulk eenen dagh / onderwijl dat Garsias en zijn volk in de Kerk zouden zijn / de Sterkte zou overweldigt worden door soldaeten / die al gereet lagen / en dat / als dit beschikt was / de Armade aen land zou komen / om alles wat noch van Portugeezen in *M*alakka en daer ontrent overig was / te verdelgen. Garsias kreeg daetlijk kennis van deze redenen / door eenigen / die in het banket tegenwoordig geweest waren / en zijnen Raed vergaderende / wert 'er besloten / dat men Sanaje, met zoo weinig gerucht als doenlijk was / zou om hals brengen. Zoo als Garsias wilde uitgaen / om op dit stuk order te stellen / traden Sanaje en zijn schoonzoon Tuan Mahumet in de Sterkte. Zy wierden terstont geroepen / en zy maekten geen zwaerigheit hun voor Garsias te vertoonen; Sanaje geloovende / dat men niet met allen van zijne laegen en wist. Maer Garsias zich naer Tuan keerende (die Portugeesch verstaen en spreeken konde) zeide hem / dat hy zijnen schoonvader om verraderye zou gevangen houden / waer op Tuan antwoordde: Straft hem, indien hy schuldig is. Terstont wert Sanaje gegrepen en gebonden / zijne schelmeryen wierden

hem voorgehouden / en zonder langer te wachten wierp men hem van eenen Tooren / die vijf verdiepingen hoog was / om laeg / en aldus eindigde hy zijne dagen. Tuan, op het zien van deze executie verſ[illegible]ijnde / wert door Garſias gemoedigt en be[illegible] / die hem weder veilig naer zijne herberg dede geleiden / en oorder op de zaeken ſtelde / om die van Dachen te betrappen / en hun na hunne verdienſten te handelen. Deze ſtraffe van Sanaje verbaesde al de Stedelingen / en brocht hun de doot van Utimutaraja, ten tijde van Albukerk, weder in gedachten: door dit nieu voorval wierden de Portugeezen meer dan te voren ontzien. Wengaende de Koning van Dachen, hy quam 'er ſlecht af / en moſt zich met de voorledene verraderyen te vreden houden / en wachten tot dat de tijd hem nieuwe middelen verſchafte. De Weduwe van Sanaje, en zijn ſchoonzoon Tuan Mahumet namen kortſ daerna de wijk onder de beſcherminge des Konings van Dugentane, eenen Nabuur van Malakka.

XXVIII. WY hebben gezegt dat Nugnez de Kugne in Mombaza overwinterde / alwaer hy eene groote menigte volks / die door ziekte wegh gerukt wierden / verloor. Op het einde van den Winter vertrocken Simon de Kugne, Franſois Deze, en Franſois Mendoza van Mozambique, daer hun de Winter gehouden hadde / en quamen by den Onderkoning / en verhaelden hem / dat 'er vier hondert van hunne Soldaeten doot waren / 't welk een nieuwe oorzaek van droefheit voor de Portugeezen was / die op dezen tocht

meer

meer dan een derde deel verſmolten waren / gelijk dat uit het verhael van het negentiende en vijntigſte Hooftdeel dezes Boeks te zien is. En noch vreesde men / dat Garſias de Sa, en Antony Saldanja ſchipbreuk geleden hadden. Dewijl nu de Zomer in Neder-Indien toen begon ten einde te loopen / en dat de vaert daer na toe voor de Schepen wel haeſt gevaerlijk zou wezen / zoo beſloot den Onderkoning te gaen overwinteren in Ormus. Zoo als hy ſcheep wilde gaen / arriveerde Sebaſtiaen Fereire in een ſchuit / zijnde van Goa door Sampajo gezonden / om hem te zoeken / en van den ſtaet der zaeken beſcheit te geven. d' Onderkoning berichtte hem van de verovering van Mombaza, en waerom hy naer Ormus zeilde / hem biddende dat hy d'Armade gereet zou houden / om die / zoo haeſt als hy zou aengekomen zijn / te gebruiken. d' Onderkoning in de Haven van Ormus te land geſtegen / wert van den Koning heerlijk ontfangen: maer Xeraf begon meer dan te voren te vreezen / dat hy over zijne tyrannyen geſtraft zou worden / denkende (gelijk het gemeenlijk gaet met zulke menſchen / die noit anders dan in vreeze leven) dat d' Onderkoning daer alleen gekomen was / om hem zijn Proces te maeken / en hem / aen handen en voeten gebonden / naer Portugael te zenden. Eenige dagen na deze aenkomſte des Onderkonings / quam Manuel Macedo met zijn Galjoen / en expreſſen laſt des Konings van Portugael om Xeraf gevangen te nemen / uit oorzaeke van de klachten over zijn onbillijkheden en

schelmeryen / en op dat hy hem in dit Galjoen tot in Portugael zou medevoeren. Macedo noch sestig mijlen van Ormus zijnde / hoorde dat 'er d'Onderkoning was / 't welk hem te rug hield / vreezende / dat men hem d'eere / die hy met het vangen van Xeraf meende in te leggen / zou rooven. Willende dan zijnen aenslag bedecken / begaf hy zich met zeekere vrienden in eene Barke / en beval zynen Lieutenant / dat hy op den dagh / die bestemt wert / aen de Haven van Ormus zou maeken te wezen / binnen welken tijd hy zynen last hoopte te volvoeren / en Xeraf recht in 't Galjoen te brengen; en daer na zou hy Kopy van zynen brief aen den Onderkoning zenden / om hem te vreden te stellen / en den koers naer Portugael te nemen. Hy op eenen vroegen morgen by Ormus aengekomen / steeg heel stillekens te land / en ging van daer recht naer het huis van Xeraf in het Paleis des Konings / hebbende aen zynen dienaer bevolen / dat / soo haest als hy hem by Xeraf zou zien / hy eenen brief aen den Onderkoning zou brengen / waer in hy hem uit den naem des Konings van Portugael waerschuwde / dat hy in aller haest naer 't huis van Xeraf, om een zaek van gewichte / Soldaeten zou zenden. Xeraf, die in zijn huis was / ontfing Macedo heel vriendelijk / dewijl hy hem al van over lang kende. Soo haest als de dienaer hun in gesprek zag / liep hy den brief aen den Onderkoning brengen / die in 't openen derzelver begroet wert van Simon de Kugne, zijnde schier t' einde zijnen adem / die hem quam

quam bootschappen / dat Macedo Xeraf gevangen genomen hadde / en dat het gerucht daer van alreede door de Stad liep. d'Onderkoning over zoodanig een tijding ontstelt / belaste Simon de Kugne, dat hy Xeraf met eenen goeden troep zou gaen vatten ; 't welk gedaen wert / en zy vonden hem alreede in de handen van Macedo, denwelken zy hem ontnamen / schreven al zijne goederen by Inventaris / en brochten hem na het huis des Onderkonings / zonder eenig rumoer in de Stad te maeken / schoon of Xeraf groote middelen / en veele vrienden hadde / die hun niet derfden reppen / vreezende dat de Portugeezen hun zouden afhavenen. Voorts / d'Onderkoning gebelgt zijnde over de stoutheit van Macedo, die hem van zijn voornemen niet verwittigt hadde / dede hem / schoon of hy ook daer toe gelast was / by de kop vatten / en met dezen trek wert ook de Koning van Ormus gepaeit / die zeer misnoegt was om dat men dit vangen in zijn eigen Paleis aengerecht hadde. Dit gebeurde in de maend Augustus / en op den zelven tijd zoo als d'Onderkoning zich gereet maekte om naer Neder-Indien te gaen / wert den Koning van Ormus voor gewis aengedient / dat Raix Bardadin, zijn Lieutenant / en Gouverneur van Bahare, wederspannig was / weigerende de veertig duizent dukaten / die hy jaerlijks voor tribuit betaelde / te verschaffen : en dit om de gevangenisse van Xeraf, die met bevel en toestemminge des Konings van Ormus, en in zijn eigen Paleis gevat was / waer over hy zich

wreeken wilde. Dit stuk overwogen zijnde tusschen den Koning van Ormus, en den Onderkoning / die zulks den Raed deelachtig maekte / wert 'er / na veel disputeerens / beslooten; aengezien de Koning van Ormus den tribuit van veertig duizent dukaten in 't jaer / dien hy aen den Koning van Portugael betaelde / gereet was te verhoogen / op voorwaerde zoo men Bahare onder zijne gehoorzaemheit bracht; dat Simon de Kugne tegens Bardadin zou gaen oorlogen / met last van daer weder te keeren / indien hy binnen een maend zijn bevel niet en verrichte. Kugne vertrok in 't begin van September met drie oorlogschepen (waer van 'er een achter bleef) twee Galjoenen / een Brigantijn / en eene Fust / hebbende tot Kapiteinen Manuel Albukerk, Fernand Deze, Alexis de Sousa, Lopes de Mezquite, en Tristan Ataido, die drie honderd mannen voerden / zijnde altemael Edelingen en meest Ruiteren / en braef gewapent en rijkelijk uitgerust.

XXIX. NA dat Simon de Kugne in deze vaert met de winden gewoestelt hadde / quam hy eindelijk aen de Haven van Bahare, alwaer hy den Generael van de Persische zee vond met zes Brigantijns en Katurs / die de Haven bewaerden / waer by een Foort lagh / dat beslooten was met eene sterke Vesting / met Toorens en Bolwerken / en met een breede gracht / waer in Bardadin met zyne Brouwen / Kinderen / en Soldaeten geweeken was. Hy ziende de Portugeesche Vloot aenkomen / en vermoedende met

wat

wat voornemen dezen tocht begonnen was / liet in het Fort een wit vaendel opsteeken / 't welk Kugne bewoog om zynen Volk te laeten vraegen wat dit beduide. Bardadin antwoordde dat hy zich niet en had opgeworpen / dan om het vangen van Xeraf zynen Neef: dat hy evenwel met de Portugeezen in geen geschil en strijd wou komen / zijnde een toegenegen dienaer van Koning Johan, en gereet om de Sterkte met vreedsaemheit over te leveren / op voorwaerde / dat men hem zyne Vrouwen / Kinderen / en Soldaeten met hunne bagagie en geweer / daer zou laeten uitvoeren. Kugne wilde deze presentatie aenneemen; maer zyne Edelingen en Kapiteinen waren van een ander gevoelen / zeggende dat men hem van vlohartigheit zou beschuldigen; dat men dien Moor most straffen / of ten minsten al de bagagie houden / en hem alleen het leven schenken / behoudende zyne Vrouwen / Kinderen / en Soldaeten; want dat hy anderssins middel zou hebben / om voor de tweede mael tegen den Koning van Ormus op te staen. Hoewel dat Kugne dit tegen was / zoo veinsde hy zulks niettemin goet te keuren / en zond dit antwoord aen Bardadin, die als een dapper soldaet geen antwoord hier op gaf / maer op de Vesting twee vaendels / het een wit / en het ander root / liet opsteeken / stellende met dit teeken den Portugeezen vrede of oorlog voor. De Kapiteinen riepen om oorlogh / invoegen dat Kugne nader quam om het Fort te beschieten. Zoo haest en was het schieten niet begonnen / of het witte

vaendel wert ingenomen / blyvende het roode daer alleen overigh / om te betoonen dat de belegerden voor de belegeraers niet en vreesden: en voorwaer / terstont als het geschut eenige bres gemaekt hadde / wert dezelve zoo schielyk gestopt / dat men niet zien en kon / waer zy geweest hadde. Deze wederstant maekte Kugne geweldig verslagen / en voornamelyk toen hem het buskruit begon te begeven / zoo qualyk waren zyne Schepen voorzien / en toen begreep hy zynen misslagh van dat hy het Fort zonder slag of stoot had geweigert. Hy nu geen ander hulpmiddel hebbende / vaerdigde een Brigantyn af / om naer Ormus kruit te gaen halen / 't welk een tweede fout was: want onderwyl hadden de belegerden tyd om zich noch meer te versterken / en gekten met de Portugeezen, zeggende dat zy / dewyl het land hun zoo goet dacht / daer blyven zouden. Men meent dat zy de fonteinen vergiftigt hadden / of dat toen de wateren vergiftig waren: en voorwaer / de lucht was zoo ongezont / en de Portugeezen zoodanig gestelt om ziek te worden / ten aenzien van den arbeid / moeselyckheden en voorgaende elenden / dat se in zulker voegen begonden te verzwacken / dat de sterkste op zyne beenen niet staen en konde. Hierenboven liet Bardadin aen Kugne zeggen / dat hy hem raedde en bad te vertrecken; want indien hy noch langer rontom het Fort bleef vertoeven / dat het hem onmogelyk zou zyn te vertrecken / wanneer hy wel zou willen. Maer zyn raed wert verworpen by de Kapiteinen / die

kozts daer aen berouw daer van hadden / zoo wel als Simon de Kugne : want eer dat het kruit van Ormus aenquam / waren zy schier altemael ziek / en het getal der dooden groeide van dagh tot dagh. Kugne ziende dat alduş zijne soldaeten / d'een vooz en d'ander na / sneubelden / veranderde van loggys / en zette de zieken by de zee / om hun te lichter in de Schepen te bzengen / indien de belegerden eenen uitval deden / 't welk Bardadin niet bestaen wilde / niet om dat hem den elendigen staet der Portugeezen onbewust was / of dat hy hunne macht vzeesde ; maer hy duchte dat / indien hy hun aenviel / d' Onderkoning Xeraf zou ombzengen : hy was derhalve te vzeden zich op zijn wacht te houden / en den uitslagh van de ziekte te wachten / daer hy Kugne en zijn volk / die toen niet gestelt waren om staende te blyven / gemackelijk had kunnen plonderen. Aengaende Kugne, na dat hy zyne zieken met een afschutsel / dat hun omcingelde / gerieft hadde / zoo begon hy weder te schieten / en maekte een wijde vzes / met meeninge om eenen stozm te doen / indien hy weerbaer volk hadde : maer hy / niet meer vindende dan vyf en dertig mannen / die voozt konden / hief de oogen en handen ten Hemel met deze Woozden : O Godt, hoe weinig zou het u gekost hebben, dat gy my hondert gezonde mannen gegeven hadde ! dit zou my genoeg zijn, om deze plaets meester te worden, Na deze murmuratien en onnutte klachten besloot hy het geschut en de zieken in de Schepen en Galjoenen te laden :

waer toe zich de wyf en dertig met zulk een pynlykheit gebruikten / dat hunne handen bloedig waren van het geschut te sleepen / en om dat de zieken zich heffen noch ophouden konden / bonden zy hun koorden aen de voeten / en sleepten hun / met droevige gropooften / geschreeu en kermen / tot in de Schepen. Simon de Kugne de leste scheep komende / en van een doodlyk leetwezen getroffen / zeide tegen den Stierman van zyn Galjoen: Patroon, wanneer gy eenige zaek, daer uwe eer in gelegen is, moet onderneemen, zoo gaet met geen ander te raede, maer regeleert u na 't gene gy in u zelven voor best zult oordeelen. Dit gezegt zynde / haelde men de zeilen op / en Bardadin wert in zyn Fort gelaeten / zonder dat hy iets van zyn zyde verloren hadde. Drie dagen na dat zy scheep gegaen waren / begonden 'er veele zieken te sterven / daer Kugne zoodanig een verdriet in zette / dat hy ziek te bedde viel / en zich in het kamerken van zyn Galjoen sloot / zonder iemant te willen hooren of zien / houdende niet op van zuchten en steenen den tyd van negen dagen / binnen dewelke hy ten leste stierf / en korts daer aen quamen 'er in zyn Galjoen seventig anderen te overlyden / blyvende het Schip zoo ledig / dat het / zonder de hulpe van Fernand Alvarez, die het in de Haven van Ormus hervoerde / schryb zeuk geleden zou hebben; de genen / die overig waren / in geen genoegsaem getal zynde / om dat te voeren. Kortelyk / van zoo veel mannen als Kugne verzelden / en quam 'er het tiende deel niet wederom: maer boven dit onge-

ongeluk was'er noch meer verhinderinge / te weten / dat d'Onderkoning langer te Ormus gehouden wert / als hy wel gegist hadde / en op den oorlog van Diu zoo haest geen order stelde. Op zijn vertrek ontsloeg hy Manuel Macedo, en stelde hem Xeraf in handen / om hem in Portugael te voeren.

XXX. SAMPAJO door Sebastiaen Fereire verwittigt zijnde / dat d' Onderkoning wel haest in Neder-Indien zou aenkomen / liet in de Stad van Goa een solemneele ommegang houden / om Godt over de goede tijdingen van de komste dezer nieuwe Vloote te danken: want de Mooren schreeuden door geheel Indien, dat de Portugeezen geen meer seeders zouden krijgen / en hielden daer eene groote Feest over. Maer sy veranderden van gelaet / en ondertusschen stelde Sampajo order / dat de macht op de komste des Onderkonings gereet zou wezen / hy liet veele Schepen toestellen en gereet maeken / behalve noch de andere / die geduurende zijn Ampt gemaekt waren / te weten / zes Galeyen / een Galjoen / een gemeen Schip / vyf Galjooten / vier Karaveelen / vyftig Bzigantyns / eenige Fusten / Barken en Katurs. Men bevond dat de Portugeezen by zijnen tijd hondert en vyftig Paraus der Malabaren verovert hadden / behalve de Fusten / en andere Schepen / zijnde altemael braef toegetakelt en met geschut voorzien / die naer verscheide Havens van Indien, alwaer de Koning van Portugael zijn Garnizoen hield / gezonden wierden. Kortelijk / toen

287 pp

d' Onderkoning van Ormus in Indien afquam / vond hy eene Vloot van hondert en zes en dertig zeilen / te weten / veertien Galjoenen / zes Koninklijke Galeyen / acht Galjooten / zes Karaveelen / met veele Fusten en Bzigantyns. Daerna liet Sampajo de Sterkten van Ormus, van Chaul, en van Kananor, aen de hoeken daer 't noodig was / met bolwerken / aerde wallen / toorens / grachten / vestingen en schanssen / versterken. Hy dede de Stad van Goa van het einde / daer zy na de Zee leid / tot aen het ander besluiten / en maekte de Kerk op: en in Kochin liet hy eene lange vesting oprechten / en de cingels rontom de Stad opmaeken. Daerna verzorgde hy de plaetsen met lijftocht / met soldaeten en wapenen / verwachtende den Onderkoning / die kortz daer aen arriveerde / en na de gewoone wyze ontfangen wert: 't welk gedaen zijnde / ging Sampajo t' zeil / en quam weder in Portugael, alwaer hy van zyne dienften een slechte vergeldinge kreeg: want Maskarenjas dede hem door 't vonnis van den Koninklijken raed condemneeren / aen hem te betaelen al d' onkosten / schaden en intresten; en aldus quamen hem toen de plonderingen / die hy uit Indien gebracht hadde / wel te passe / om deze nieuwe zwaerigheden / zijn eere betreffende / te ontgaen.

d' In-

d'INDIAENSCHE HISTORIE der PORTUGEEZEN,

Het zevende Boek.

KORT INHOUD.

I. VErovering van de Stad en Sterkte van *Diu* door *Nugnez de Kugne*, Onderkoning van d'*Indien*.

II. *Turkſche* Armade in *Indien* gezonden, om de *Portugeezen* daer uit te verjaegen, en wat zy tegen den Koning en de Stad van *Aden* uitvoerde.

III. Sterkte van *Diu* door de *Turken* belegert, en hunne eerſte ſchermutſelingen.

IV. Middelen gebruikt door *Antony Sylveira*, Kapitein der Sterkte van *Diu*, om zich te verweeren, en de treffelijke wederſtant der *Portugeezen*, om de *Turken* draegende te houden.

V. *Gratian Noronje* tot Onderkoning van d'*Indien* verkoren, zyne toeruſtingen om *Diu* te helpen: de wederkeer van *Kugne* naer *Portugael*, en zijn doot onderwege.

VI. Wat de Koningen van *Kalicut* en *Kochin* op de komſte der *Turken* deden.

VII. Verſcheide ſtormen der *Turken* met dapperheit afgeſlagen, die gedwongen worden van 't belegeren der Sterkte op te breeken.

VIII. Oorzaeken van den tweeden oorlog van *Diu*, door den Koning van *Kalicut* begonnen.

IX. Verſcheide treken van *Koje Sophar*, Lieutenant des Konings van *Kambaje*, om de *Portugeezen* te verrallen, en hoe *Johan Maskarenjas*, Kapitein van de Sterkte, daer in voorzagh.

X. Geſprek tuſſchen den Afgezonden van *Maskarenjas* en *Koje Sophar* voor het belegh.

XI. Begin van 't beleg der Sterkte van *Diu*, en wat 'er van beide de Partyen gedaen wert,

XII. Aenkomſte des Konings van *Kambaje*, wat 'er, geduurende zijn verblijf, in d' Armade voorviel, en haer afwijk.

XIII. Vervolgh van dit beleg, met verſcheide toevallen, en de doot van *Koje Sophar*,

XIV. *Rumekan*, Zoon van *Koje Sophar*, volgt zijnen Vader in het gebied, de hulpe, die hy bekomt, en zijn gewelt, om de Sterkte meeſter te worden.

XV. Verſcheide ſtormen door *Rumekan* gedaen, en door de *Portugeezen* afgeſlagen.

XVI. *Mojatekan*, Konſtapel van *Kambaje*, voert veertien duizent mannen tegen de *Portugeezen*, en wat 'er op volgde.

XVII. Byſtant aen *Maskarenjas* door *Johan de Kaſtre*, Onderkoning van d' *Indien*, gezonden.

XVIII. Ge-

XVIII. Gewelt en ſtrijd der *Portugeezen*, aengekomen tot byſtant van de *S*terkte, om de *Turken* af te ſlaen.

XIX. Order door den Onderkoning geſtelt, om *Maskarenjas* by te ſtaen, en te verloſſen.

XX. Aenkomſte des Onderkonings aen de Haven van *Diu*, alwaer hy ſlagh levert, de vyanden verſlaet, de *S*tad weder krijgt, *Rumekan* doot blijvende, waer op de verloſſing van de *S*terkte volgt, en de heerſchappye des Konings van *Portugael* in d' *Indien* blijft zeekerder en vaſter dan oit.

I. NUGNEZ de Kugne tot Onderkoning van d' Indien met algemeene toeſtemminge ontfangen en verklaert zijnde / ſtont'er in zijnen raed te overleggen / wat 'er profijtelijkſt gedaen zou worden / hy hebbende een zoo ſchoone Armade / zoo wel voorzien van allerhanden voorraet ten oorloge / en moedig om te vechten. Het beſluit was / dat men de Stad en Sterkte van Diu zou bemachtigen / zijnde deze plaetſe de ſleutel van d' Indien, en waer van de Turken meenden meeſter te worden / om de Portugeezen te verjagen / en hunnen koophandel te aenvaerden. Men hoorde uit verſcheide plaetſen / dat hun Keizer Solyman, niet tegenſtaende de vernieling van hunne Armade / die haer zelve verdelgt hadde / zijn oogmerk

merk wilde verbolgen / en het einde zien van het gene hy hadde doen aenvangen. Dit maekte dat d' Onderkoning / na dat hy de rest van 't jaer 1530 besteet hadde met alles te verzorgen / wat noodig was tot de zeekerheit der plaetsen / die men in Hoog-en Neder-Indien bezet hield / en tot den Staet van *Malakka* en de Molukken, in het jaer 1531 in zee ging / houdende den koers naer Diu, met de machtigste Armade / die oit de Portugeezen op den Oceaen gevoert hebben. Op deze plaets zijn wy genoodsaekt kort te wezen / dewyl de Historyschryvers van de bedryven van Kugne, in de beginselen en het verbolg van zijn ampt / niet met allen verhaelen / schoon of hy ook tien jaeren lang Onderkoning geweest is: maer zy maecken gewagh / dat Badur, toen Koning van Kambaje, zich te zwak voelende om de Portugeezen te bestrijden / hun de Sterkte van Diu liet bezitten / en met den Onderkoning eenig verdragh maekte / die Antony Sylveira tot Gouverneur van deze plaets stelde. Eduard Barboza, Portugeesch Stierman / spreekende van Diu in het Tractaet / dat hy van d' Indien gemaekt heeft / zegt dat 'er op de Zeekust / en tamelijk dicht by den inbloed van de Rivier d' Indus in den Oceaen / een uitstek is / loopende tamelijk verre in 't water / waer aen een Eylandeken vast is / dat een groote en rijke Stadt heeft / die de *Malabaren* Diza, en d' Indianen Diu noemen / hebbende een welgelegen haven / en groot van handel onder al de havens van 't Oosten / dewyl die van Malabar, van

Ben-

Bengala, van de Molukken, van Arabien en Persien hunne Koopmanschappen daer brengen / uit welker tol de Koning van Kambaje uitermaten veel gelts maekte. In de vorige boeken heeft men gezien de verscheide praktijken / die door d' andere Onderkoningen in 't werk gestelt wierden / om die Stad te bemachtigen; maer deze eere verbleef eindelijk aen Kugne, daer Sampajo van verstreken was / die 'er meester van geworden zou hebben / indien hy beter was gehoorzaemt geweest. Sedert de verobering van de Sterkte spande de Koning van Kambaje, door den Turk aengport en begunstigt zijnde / tegen de Portugeezen aen / en poogde hun in de Sterkte te betrappen / ja quam zelf in persoon die belegeren / geloovende dat hy tot zijn oogmerk zou komen. Maer de Vloot des Onderkonings tot bystant gekomen zijnde / wert 'er in de Haven van Diu slagh gelevert / daer de Koning tegenwoordig was / en na de nederlaeg van zijne Vloot verneftelde men hem in eene Fust / waer in hy / om te lichter t' ontsnappen / zich begeven hadde / en na een bloedigh gevecht / zijn volk ten deele gedoot / ten deele in zee gesmeeten / of met byerwerk verbrant zijnde / is hy zelf / zich niet derbende op de Portugeezen betrouwen / in 't water gesprongen / om zich met zwemmen te bergen: maer hy wert met een piek getroffen / en liet zijn leven in de Zee. Deze victory / en boven al de doot des Konings / maekte de Portugeezen tot vreedsaeme bezitters van de Stad / die tot op

dien

290 pp

dien tijd zich gekant hadde tegen de Sterkte / die haer voor eenen bzeidel diende / en die op nieus gesterkt wert; d' Onderkoning wel wetende / dat de Raeden des nieuwen Konings van Kambaje hem niet lang zouden in bzede laeten / en dat de Turken met groot genoegen die gelegentheit zouden by 't hair vatten / om het gene zy lang te voren gebzoeit hadden / in 't licht te bzengen.

II. HET ging gelijk hy gedacht hadde; want de Turk aengehitst door de gebeden van Badur, had / voor deselven nederlaege en doot / een machtige Armade in den Zeeboezem van Arabien beginnen uit te rusten. De Sultan van Egypten, en byzonderlijk Kampson, voorzaet van Tomunbei, die door 't bevel van Selym omgebzocht en gewozgt was aen de Poorten van Kaire, had besloten / gelijk dat in de boeken van Osorius te zien is / de Portugeezen, indien het mogelijk was / uit Oosten te verjaegen / om den Koophandel op Kaire, en in Alexandrien te locken. Selym volherdde in deze begeerte / maer hy storf kozts na 't ombzengen van Tomunbei, nalaetende zijnen Zoon Solyman, die / ten aenzien van andere oozlogen in verscheide gewesten / zijn Armade zoo haest niet weder kon gereet maeken / en boven al / na dat zy / gelijk gezegt is geweest / haer zelve bedorven hadde. Het ongeval van Badur ontstak hem noch geweldiger / invoegen dat hy een groot getal van Schepen in de Haven van Suez liet bouwen / hebbende eenen zeer ervaren Genuees tot

belei-

beleider en meester van zoodanige werken. Eindelijk bevond de Vloote zich sterk te wezen drie en sestig Galeyen/ zes Galjoenen / zes Fusten / twee Hulken / twintig Barken / en een groot getal van Bzigantyns / onder 't beleit van Solyman Bassa, Gouverneur van Kaire, verzelt zijnde met vier duizent Janitsers, sestien duizent Turken, Konstapels / Stierluiden / en Matroozen / zoo veel als 'er van doen waren. Al de Schepen waren wel uitgerust / van lijftocht / en voorraet ten oorloge / en boven al van geschut / verzorgt / en daer waren veertig stukken / die zy Basilisken noemden / daer kogelen van negentig pond op stonden. Deze Armade stak uit de Haven van Suez in Zee / nemende den koers naer Indien, op het einde van de maend Juny des jaers 1538 / en arriveerde op den vyfden der volgende maend by de Stad van Aden, en ging op den vyftienden om verss water naer een bequaeme plaets / die twintig mijlen van daer lagh. De Bassa vaerdigde terstont volk af / om aen den Koning van Aden eenen brief vol aenbiedingen van dienst en vrientschap te brengen / met eenen langen rok van goud laken: en last aen de Gezanten om den Koning aen te dienen / dat de Turksche Keizer hem deze Armade zond / om daer op te gebieden / en te verzorgen dat hy de Portugeezen, vyanden van Mahometh, uit Indien verjoeg: en dat / indien hy in dezen oorlog niet persoonlijk wezen konde / hy de Vloote van hout en vleesch / waer van zy wat behoeftig was / en van niet anders

291 pp.

anders / zou gelieven te verzoegen. Maer hoewel deze Koning toen een Tributgever van Don Jan den derden was / en hem door het accoord / dat met Hektor Sylveira twee of drie jaeren te voren gemaekt was / jaerlijks tien duizent dukaten betaelde / zoo ontfing hy evenwel die Gezanten heerlijk / en beloofde hun openhartig / dat hy zou zenden het gene d' Armade zou noodig hebben. Zeven dagen daerna / quam de geheele Vloot in de Haven van Aden leggen / en wert met groote teekenen van blyschap ontfangen / dewyl niemant iet anders dan ruft en gerief van deze aenkomst verwachte. Terstont zond de Koning aen Solyman zijn voornaemste Hovelingen / om hem te verwellekomen / en hem te verzeekeren / dat / indien hy gelieffde aen land te ftijgen / en hem in de Stad te komen vermaeken / hy daer geherbergt en onthaelt zou worden / gelijk zyne hoogheit vereischte. Solyman antwoordde hun / dat hy de miltdaedigheit en goede genegentheit des Konings niet en verwierp ; maer dat hy van 't baeren en d'ongemackelijkheit der zee noch zoo deuzig was / dat men hem in twee dagen buiten zijn Schip niet zien zoude : maer dat hy / zich beter geftelt vindende / den Koning zou gaen begroeten. Zoo haeft als d' afgezondene des Konings vertrocken waren / zond men hun dzie hondert mannen na / die zich hielden als of zy zich wilden vermaeken / en door de Stadt wandelen : en om den aenflagh te volbrengen / liet Solyman een van zyne huisgenooten aen land ftygen / en den

Koning

Koning aenzeggen / dat hy / om te beletten dat de dzie hondert / die langs de straet wandelden / geen beroerte maekten / den volgenden dagh hondert soldaeten uit oude troepen zou zenden / om hun weder in de Galey te voeren. Deze dzie hondert waren van de stoutste der Vloot / en de Koning ging in deze zaek zoo eenvuldig te werk / dat hy dezelve in zijn Paleis ontfing / op datse zijn Wachters zouden wezen. Maer in stede van de hondert / die hun mosten komen haelen / zond men 'er twee duizent Janitsers, waer over de Koning verstelt stont / en zoo als hy doende was met middelen te bedenken / om uit zulk eenen doolhof te geraeken / quam / met het krieken van den volgenden dagh / de Lieutenant van Solyman, gevolgt van eenen grooter troep dan de voorgaende / ter stede in / en vermaende den Koning met een grenikend gelaet / dat hy met eenige van zijne voornaemste Hofgenooten den Bassa, die ziek was / zou gaen bezoeken en groeten. De Koning ziende het gevaer / en de laege van buiten en binnen / derfde niet te rug deizen / maer liet zich naer Solyman leiden / laetende zyne Stad in de macht der Turken, die daer te sterk van [illegible] waren. Na dat hy in 't Schip des Generaels gekomen was / kon hy zich niet onthouden met eene Koninklijke deftigheit te zeggen: *Solyman*, ik bidde u dat gy my zegt, waerom gy hier in hechtenis hebt doen komen zoodanig een Prince, gelijk als ik, een vriend van uwen Meester, en ook van u? Betaemde het, dat men my door list

en

en bedrog aenlokte, even als of ik een boosdoender was? **Maer Solyman ſteunende op d' Armade/ die hem omcingelde / antwoordde hem daer op:** En gy, hebt gy geen ſchaemte dat gy den Lieutenant van den Grooten Heer drie volle dagen voor uwe Stad laet leggen, zonder hem te komen bezoeken? **De Koning antwoordde hem weder:** Indien de *Turkſche* Keizer hier was, ik had mynen plicht waergenomen, en hy ook en zou my loos noch boos gehandelt hebben, gelijk gy doet. Gy hebt my tegenwoordig in uwe handen, 't welk niet gebeurt zou hebben, indien ik mijn perſoon en mijn Koninkrijk niet in uwe macht geſtelt hadde, my laetende door uwe ſchoone woorden verleiden. *Aden* is eene Stad, die u noch uwe Armade ontſiet: maer is 'er wel eenig menſch, die zich voor ſmaet en verraderye bewaren kan? Schelm als gy zijt, en die tot ſtaet zijt opgeklommen, zonder dat gy 't verdient hebt, verzaed u met het bloed eenes Konings, die uit den ſtamme der Koningen geſprooten is. Ik zie dat mijn lichaem door 't vonnis van eenen trouweloozen Tyran vergaen zal: maer de dapperheit der borgeren van *Aden*, en de ſtam van hunne [illegible] zal zelfs ook naer uwe doot leven. Solyman **byna uitſinnig / dat hy zoo hoozde ſpzeeken/ liet dezen elendigen Koning zoo daetlijk ophangen / en voor den maſt van zijn Schip verwozgen / nevens vier groote Heeren / die hem gevolgt waren. Hy bzacht tot verſchooninge by / dat zijn Meeſter hem belaſt hadde dezen Koning om 't leven te bzengen / dewijl hy een Bontge-**

noot

noot en Tribuitgever der Portugeezen was/ welken de Turk met alle hunne Aenhangers uit Indien wilde verjagen. Na deze onwaerdige en verbloekte verraderye / aen den Persoon des Konings gepleegt / wert de Stad van Aden zonder eenigen wederstant berooft en geplondert: daerna dede Solyman het volk by een komen / en vertoonde hun dat se zich verblyden mosten / om dat zy niet meer onder het jok der Portugeezen waren / hun vermaenende dat zy den Grooten Heer een goedertier Prince / hunnen wettigen Koning / en van een zelve Mahometaensche Religie als zylieden / zouden gehoorzaemen en getrouw zijn. Hy liet in de Stad twee duizent mannen in Garnizoen / en hernam zijnen koers naer Indien / maer onderwege verloor hy negen of tien Barken en Fusten / en eindelijk quam hy den vierden September aen de Haven van Diu: Hy eenen kanonschoot van de vest zijnde / liet twintig Stucken geschuts losſen / om de Portugeezen te groeten: die hem van gelijken beschiet deden / en twee Galeyen in den grond schooten/ 't welk d' Armade dede te rug deizen langs eene Reede / die acht mylen van daer was / met naeme Marafabar, alwaer zy op de Vloot toe die d'overlede Koning van Kambaje, in hun te verwachten / had uitgerust. De Stad Diu wert terstont van de Kooplieden en andere Inwoonderen verlaeten: weshalve de Portugeezen zich binnen de Sterkte verzeekerden / zorg draegende voor alles / dat noodig was om het beleg staende te houden.

III. VAN

III. VAN eenen anderen kant quamen 'er twee Heeren van Kambaje, gevolgt van tachtig zeilen/ zich by Solyman voegen. Ook wert'er een Armade van twintig duizent mannen te lande gevoert door Koje Soffar, den Zoon van een Christe Vrouwe uit het Eyland Chio, een Kalfateraer van Schepen/ en zedert een groot Raetsman des Konings van Kambaje geworden. Solyman met zoo veel machts verzelt zijnde/ keerde weder naer Diu, en ging op eenen kanonschoot ten anker leggen/ daerna liet hy vijf duizent mannen te land stygen/ en hondert en vijftig stucken geschuts/ en onder anderen twintig van de voorgemelde Basiliſken. Deze vijf duizent vervoegden zich daetlijk by d'Armade van Soffar. Den volgenden dagh liepen zy overhoop/ om zeekere huizen naby de Sterkte te plonderen/ alwaer een quantiteit van terwe was/ die den Portugeezen aenging. Sylveira liet eenige stucken op order stellen/ en recht op de troepen aenleggen/ met zulk een gaeuwigheit/ dat 'er hondert en vijftig van doot bleven/ en d'andere pakten zich vaerdig wegh. Zy begonden toen hun Leger af te steeken/ en eenen aerdwal op te werpen/ waer op zy acht toornen stelden/ waer mede de Sterkte van de landzyde bezet was/ en zy leiden daer veel geschut op. Dit gedaen zijnde/ speelden hunne stucken zoo wel ter zee/ als te lande/ zijnde op gelijke wijze door de Portugeezen bevochten. Sylveira had twee toorens gefortificeert/ die rontom de Sterkte gesticht waren/ waer van d'eene op de rotsen

rotsen van den oever stont / en d' andere in de nieuwe Stadt / met naeme Rhomeum, uit oorzaek van de Janitseren en Soldaeten / die de Koningen van Kambaje daer logeerden / laetende de groote Stad aen de Kooplieden / om de veiligheit van hunnen koophandel. In den tooren op den oever waren vijftig soldaeten / en sestig in die van de Stad / waer van de vyanden machtig hinder leden. Zy bestormden / om zich te bewaeren / de leste met groot gewelt / en brachten / na een groot verlies van volk / soo veel te wege / dat 'er dertig van die daer binnen waren / zich opgaven / meenende genadig onthaelt te worden; maer zy wierden in 't uitgaen van den Tooren geketent / en op de Galey gevoert / om voor Galeyboeven te dienen. De dertig andere bleven in hunnen wederstant volherdig / en na dat zy eenige stormen uitgestaen / en groot getal van vyanden gedoot hadden / storven zy altezamen kloekmoedig / en met de wapenen in de vuist.

IV. ONDERTUSSCHEN baerdigt Sylveira een Brigantijn af met brieven aen den Onderkoning / die toen in de Stadt van Goa, zeer verre van Diu, zijn verblijf hadde / [illegible] de gelegentheit der zaeken / en het gebrek van buskruit te doen verstaen. Deze Brigantijn wert van andere Turksche Brigantijns / om dezelve te krygen / gevolgt / en van een onder d'andere / die zyne medegezellen ontrent acht mylen voor uit was. De Portugeezen deze Brigantijn alleen ziende / wenden het zeil / en baeren het te

gemoet / met zoodanig een geluk / dat zy al de Turken plonderen / en daer ontsnapte niemant van hunnen troep / dan een Renegaed / van Poville geboortig / dien zy gevangen mede voerden / en de Bzigantijn in den grond boorden. d'Onderkoning beloofde eerlang een machtige Vloote tot bystant uit te rusten : maer dewijl die zoo haest niet gereet kon wezen / dede hy haerdig zestien lichte Fusten te water bzengen / voorzien met een klein getal soldaeten / maer die dapper en stout waren / en met hun geweer en lyftocht niet anders mede voerden / dan stroppen en busskruit. Den zesten October deden de Turken eenen stozm op de Sterkte te water en te lande / en verbolgden noch daerna : en bynamen met hun geschut / schietende dikwils vier hondert kanonschooten van 's mozgens tot 's avonts / zonder eenen dagh over te slaen. Zy pzezenteerden zich ook dagelijks tot de schermutseling / maer zy wierden doorgaens geslagen en afgewezen. Ondertusschen bliremden zy met hun geschut al de Toorens en vestingen van de Sterkte / ontdekkende de Portugeezen op verscheide plaetsen. Eindelijk / hebbende een van de voornaemste [illegible] teenemael nedergeschoten / quamen zy uut den stozm / daer zy / gelijk te voren / verjaegt wierden. Sedert verzonnē de belegerde verscheide listen / om de belegeraers te plaegen / die zonder ophouden tot de schermutseling quamen / en telkens eenige Portugeezen doodsmeeten / niettemin verloren de Turken, sedert het begin tot op dien tijd / meer dan dzie duizent mannen / behalve

halve de gequetsten en die gebrant waren. Maer op den twintigsten October ontdekten de Wachters/ heel vroeg in den morgenstont/ eenige Roeybarken in zee/ al tamelijk dicht by den Zeetooren/ en daer nevens acht Galeyen/ die van meeninge waren den Tooren met stormleederen te beklimmen/ zijnde de Turken tot dezen einde met alle bequaeme tuyerwerken voorzien. Sylveira, hier van bericht zijnde/ stelde op staenden voet zulk een order tot zeekerheit van den Tooren/ dat 'er vier Barken in den grond geboort/ en veele Turken gedoot wierden door eenen verschen troep van twee hondert musketiers/ tot bystant van de vijftig gezonden/ die noch na dit gevecht hun volle getal hadden/ uitgenomen eenen doode/ en twaelf gequetsten. Den volgenden dagh quamen de Turken weder/ waer in zy noch minder dan daegs te voren uitvoerden: want eene van hunne Galeyen en veele schuitjes wierden doorgelt/ en in den grond geschoten/ het meerendeel van hunne stormleederen en werktuigen gebrooken/ de zee met den bloede der voorbaerigste geverft/ en veele verdronken/ en [illegible] handgranaeten geschonden: invoor d'overgeblevene/ buiten hope zijnde om Meester van den Tooren te worden/ zich snelder wegh pakten/ dan zy gekomen waren. Die van de Sterkte den aftrijk ziende/ streegen in eenige booten/ om de plonderingen op te zamelen/ die op het water dreven/ dooden eenige Turken, die zich met zwemmen dachten te bergen/ en na-

men 'er dzie van gevangen / uit dewelke Sylveira de geheele gelegentheit van de Turkſche Armade vernam / die in die twee dagen meer dan acht hondert mannen vermindert wert. Zedert begonnen zy al weder tegen de Sterkte / houdende niet op met het ſchieten van pylen en musketſchooten; maer zy wierden genootſaekt te ruſten / en zoo als men hun op eenen dagh in ruſt merkte / deden hondert en vijftig van de ſtoutſte / die in de Sterkte waren / zulk een geluckigen uitval / datſe tot in het Leger quamen / onder al de Turken eenen heeten alarm maekten / en meer dan twee hondert en vijftig daer van doot ſmeeten / wijkende zonder gevaer weder weg / en alleen maer dzie dooden achterlaetende / en zes gequetſten / die zy weder in de Sterkte geleidden. Den volgenden dagh Sylveira wetende / dat 'er in de gracht verſcheide werktuigen gezien wierden / om de Veſten te ondergraven / zond terſtont veertig musketiers / die / met de hulpe van eenige afſchutſels / den vyand zoodanig beſchadigden / dat hy de gracht niet en derfde naderen.

VOOR MAER hoewel de belegerden zich tot dien tijd toe wel dapper gequeten hadden / niettemin Sylveira, ziende dat het ten langen leſte onmogelijk zou wezen ſtaende te blyven / indien hy geen onderſtant kreeg / zond voor de tweede mael een Bzigantijn aen Nugnez de Kugne, hem verzeekerende dat hy hondert mannen verloren hadde / en dat 'er onder het waeken twee hondert / zoo gequetſt als met vyerwerk beſcha-

beschadigt waren: weshalve het geheel noodig was in aller haest volk te zenden; want dat het anders de Sterkte zou moeten opgeven. Gratian Noronja, Portugees Edeling / was toen Onderkoning van d' Indien, alwaer hy den elfden September des jaers 1538 / aenquam / zijnde door den Koning derwaerts gezonden / niet van wegen het misvertrouwen / dat men op Kugne hadde / maer om hem te ontsetten / en in Portugael te herroepen / om hem na den eisch van zyne getrouheit te eeren / ten opzichte van de groote dienſten / die hy al zijn leven aen't Rijk van Portugael gedaen hadde / en bynaemen in dit leste bewind / dat hy tien jaeren lang wijsselijk en geluckig bedient hadde. Toen nu de Bezigantijn van Sylveira aenquam / was Noronja door't goetvinden van Kugne zelve / en met algemeene toestemminge / in de bezittinge van het Gouvernement. Hy dan de brieven van Sylveira ontfangen hebbende / besloot de belegerden bystant te doen / zoo wel met de Schepen / die hy uit Portugael gebracht hadde / als met de gene / die zijn Voorzaet een weinig voor zyne komste liet uitrusten; zonder op de Vlôot / die in den Zeeboezem van Persien was [illegible] die eerlang most aenkomen / te wachten.
digde / volgens dit besluit / een goet getal Schepen af / te weten / twalef Hulken / zestien groote Galjoenen / vijfen twintig Karaveelen / negen en twintig Galeyen / vijftien Passagiebarken / twintig Fusten en Bezigantijns / behalve de schuiten met lijftocht. Vijf duizent Portu-

29677

geezen gingen 'er met hem scheep / en acht duizent Naires van de stoutste en beste schermers op de geheele Kuste van *Malabar*, en zy gingen naer Diu t'zeil. Eenigen tijd na deze inscheeping / begaf zich Nugnez de Kugne in Zee om weder in Portugael te komen / volgens de brieven des Konings / die hem te rug riep / en ook wel in zijn schik zijnde / dat hy met lichaem en geest naer zoo veel arbeits zijn ruste mocht nemen. Maer zoo als hy om de Kaep de bonne Esperance zeilde / bezwaerde eene ziekte / die hem weinig tyds te voren bevangen hadde / zoodanig / dat hy zijnen Geest aen God gaf; en zijn lichaem wert / volgens de gewoonte der Zeeluiden / die geen doode lichaemen in hunne Schepen begeeren / in Zee begraeven. Dusdanig was den uitgang van deze groote personagie / die zoo veel ontsagh en vermogen in zijnen tijd gehad hadde; met wiens doot ook de Portugeezen veel verloren / en dat om zijn kennisse in de zaeken van Portugael, van Barbaryen, en Indien, zijnde zoo wel by een yder bemint / dat 'er geen mensch in 't Rijk was / op wien men meer dan op hem zou betrout hebben.

[illegible]EER dat Noronja van Goa vertrok / [illegible]ing hy eenen brief van Manuel Brit, Gouverneur der Sterkte van Chaul, hem berichtende dat de Gezant van Solyman Bassa in de Haven van Kalicut was aengekomen / alwaer hy met groote heerlijkheit ontfangen was door de Mahometaensche Mooren, in 't Rijke woonachtig / en byzonderlijk door een van de voor-

voornaemste Kapiteinen / met naeme Patemarcar, die hem voor den Koning gebracht had / aen wien de Gezant / zonder andere voorreden te maeken / aldus zeide: Heer Koning, de *Bassa Solyman*, door den grootmachtigen en onverwinnelijken *Turkschen* Keizer tot Onderkoning van d' *Indien* gezonden zijnde, groet u met groote genegentheit, en laet u weten dat hy tot hier toe de *Portugeezen* zal komen uitroeien, en u den grootsten Prins van 't Ooften maeken, indien gy de wapenen van *Turkyen* aenvaerden wilt, en u onder de bescherminge van den Keizer *Solyman* begeven, in wiens naem, en tot een teken van onderling verdragh, ik u eenen langen Rok, kousen, en een bonnet van Goude laken brenge. De Koning hier op van gelaet veranderende / antwoordde hem met een fel gezicht: De Keizers van *Kalicut* hebben noit, noch zullen ook heden eenig prezent ontfangen, maer zijn het gewoon te geven, en zy behelpen zich met geen vreemde macht om hunne lantpaelen uit te breiden: zy hebben onderdaenen genoeg, en zijn gewoon andere Koningen in hunne Rijken te herstellen. Derhalve (zeide hy tegen de Naires / die hem omringden) grypt my dien vermetelen, en den Kapitein *Patemarcar* aen: dat men [illegible] diep gat sluite, en dat zy de straffe draegen van zotheit der genen, die hun uitzenden. Dit beschikt zijnde / liet de Koning door zyne afgevaerdigden aen Manuel Brit den Vrede / dien hy zoo dikwils te voren gezocht hadde / verzoeken / en beloofde den zelven ongeschend te bewaeren.

by dien bekomen hebbende / wert dezelve dooz al de Steden en Pzovincien van zijn Rijke verkondigt / 't welk den Portugeezen wel te passe quam in eenen zoo gevaerlijken tijd / en waer in zy reden hadden zoo veel vooz de Vloote van Kalicut, als vooz die van de Turken te vzeezen. Aengaende den Koning van Kochin, zoo haest als 'er de tijding quam van de komste der Turken aen de Haven van Diu, liet hy al de Naires van zijn Rijk in eene Mosquee by een komen / en errinnerde hun de vzientschap der Portugeezen, en te gelijk het groot solaes en secoers / dat de Stad en het Rijk van Kochin van het Portugeesche volk genooten hadde / waer over hy hun bad eenige erkentenisse te toonen / met hun by de Portugeezen te voegen / om dezelve in dezen oozlog te helpen. Zy zyne redenen toestemmende / deden altemael den eed vooz eenen zeekeren Afgodt / dien zy aenbidden / en beloofden ter goeder trouwe zich ten dienste des Konings van Portugael te gebzuiken; 't welk gedaen zijnde / verklaerde de Koning ook vooz zijn deel / dat hy niets in dezen oozlogh zou spaeren: en zoo dede ook de Koning van Kananor.

VILMAER om weder tot de Turken te komē / die vooz de Sterkte van Diu gelegert waren / zy besloten eindelijk / na verscheide stozmē / om daer van Meester te wozden / tot een hooft-treffen te komen / en na dat se zich in bataelje gestelt hadden / vertoonden zich op den eersten November / met het krieken van den dagh / vyftig Barken en twaelf Galeyen vooz den Zeetoorē / om de Portugeezen

geezen derwaerts te locken / en hun ondertus-
schen van de lantzyde te verrassen: maer [illegible]-
veira stelde in deze zwaerigheit voorzichtig orde/
en stont den eersten stozm af / die door dzie duy-
zent Turken gegeven wert / die hy kloekmoede-
lijk afweers. Terstont daer na quamen 'er
twee duizent andere / die noch dapperder dan
d' eerste waren / en die een getal Portugeezen
rombzaehten / onder anderen Roderik d' Arauge
Lieutenant van Sylveira, Antony Menedeze de
Vasconsel, Martyn en Gabriel Pacheco, en te
gelijk eenige Edelingen / ja zelfs den Kapitein
van den Zeetooren. De vyanden niettemin
mosten de wijk nemē / hebbende by de vier uuren
gevochten. Maer een ander Heir van Janitsers
en Soldaeten van d' oude Benden / die meer
dan vyf duizent mannen uitmaekten / quamen
met gevelden hoofde zoo furieus aen / dat zy de
Schans inkreegen / en in het benedenhof raek-
ten. Toen dzoegen Sylveira, en zyne Kapitei-
nen en Soldaeten / malkander aengemoedigt
hebbende om zich lustig te quyten / zich zoo dap-
per / dat het niet om te zeggen is / en zy voch-
ten van den middagh tot 's avonts ten vyf uuren
in het benedenhof tegen malkander; de Turken
niet derwende te rug wijken / om dat hun[illegible]
nels van onder tot boven gewapent / met den
zabel in de vuist by den Tooren op hun vertoef-
den / om de genen / die uit het gevecht liepen /
in stucken te houwen. De Portugeezen hadden
naest Godt geenen anderen toevlucht / dan de
handigheit en kracht van hunne armen. En zy

waren zoo dicht op malkander/ dat d' eene/ met de [illegible]ketten los bzandende/ hunne vyanden daer mede tegen 't lijf ſtieten/ en daer was een Portugees Soldaet/ die meer dan zeventig ſchooten dede. Den nacht beginnende te vallen/ waren de Turken genoodſaekt naer hun leger te wijken/ hebbende in deze dzie ſtozmen twee duizent en vyfhondert mannen en noch meer verloren/ waer onder 't geſchut van de Sterkte dien dagh eenen ſchzickelijken moozd dede. Onderwyl dat de Turken bezich waren met hunne dooden te begraven/ liet Sylveira, hebbende op de zyne ozder geſtelt/ in middernacht de Trompetten ſtecken/ en zyne Soldaeten zingen/ even als of zy in deze ſtozmen niets verlooren hadden/ op dat zy de Turken zouden verbaeſt maecken. Maer dit was de Feeſt van een volk/ die vyy wat anders dan lachen in den zin hadden/ en de doot vooz oogen zagen/ indien de vyanden weder tot den ſtozm quamen; en zy dit vermoeden hebbende/ zwoeren altemael dat zy van vechten niet zouden aflaeten/ vooz dat zy den vyand hadden afgeſlagen/ of met de wapenen in de buiſt geſtozven waren. Sylveira liet [illegible]eme ſtede vyerwerken leggen/ en van [illegible]c bu[illegible]ruit ſtroyen om die aen te ſteecken/ en andere werktuigen/ bequaem om de beſtozmers t' ontfangen/ die men den volgenden dagh verwachtte. Een ding bzocht de belegerden in groote benaeutheit/ te weten/ het gebzek van buskruit/ dat Sylveira niet dan aen twee of dzie van de voozneemſte geopenbaert hadde/ bzeezende

zende of de Soldaeten/ indien zy van zoo qua[illegible] tijding hoorden/ den moed mochten ve[illegible]en. In deze zwaerigheden salveerde zich een Venetiaens Zeeman uit de Turksche Vloot/ alwaer hy zoo veel als gevangen was geweest/ en begaf zich binnen de Sterkte/ verklaerende dat de Bassa van zins was niet meer te stormen/ en hy ontdekte veele andere byzonderheden/ die door de blijkbaerheit van het aenstaende gevaer verdicht scheenen: maer d' uitkomste toonde dat dezelve waerachtig waren. Aldus dan vervolgden de Portugeezen met hunne zaeken te bezorgen/ maer zy wierden des morgens en den volgenden dagh in rust gelaeten/ de Turken met hunne dooden en gequetsten onledig zijnde. Den nacht daer aen quamen de zestien lichte Fusten/ door Nugnez de Kugne gezonden/ by Diu aen/ en zy twee mijlen van de Turksche Vloot zijnde/ ontstak men veele fackelen op yder Fust/ om de vyanden te doen gelooven/ dat hun eene machtige Armade quam bezoeken. Met dezen trek naderen de Fusten/ doen al hun geschut los branden/ en geraeken/ tot groot genoegen van de belegerden/ zonder eenige schade by de Sterkte. Dit onverwacht secoers dede Solyman besluiten het beleg op te breeken: invoegen dat hy denzelven nacht in zyn Schip steeg/ laetende Tenten/ bagagie/ en geschut achter; zoo dicht was hem de vrees op de hielen. d' Armade des Konings van Kambaje deze wanorder ziende/ vertrok zich naer eenen anderen kant/ en daer wierden meer dan duizent gequetsten

299 pp

't leger gelaeten / en duizent andere Turken, die [illegible]noeder uitgegaen waren / die daerna door de lantlieden doot geſmeten wierden / tot wraeke van den moedwil / dien deze Barbaeren onder dit beleg aengerecht hadden. Den morgen gekomen zijnde / zagen die van de Sterkte zich in vryheit / en recht naer 't leger treckende / namen zy daer uit / het gene de vyanden hadden achtergelaeten / en vynaemen hondert en vyftig verſcheide Kanonſtucken / laetende de gequetſten ter genade van d' Eylanders en Indiaenen. Sylveira baerdigde op ſtaenden voet een van zyne Kapiteinen met een Brigantyn af / om den Onderkoning / die met zijn groote Vloot ſeſtig mijlen van Diu was / van al het voorgemelde te gaen verwittigen. Een zoo goede tijdinge gaf aen de geheele Armade gelegentheit om Godt te loven / hoewel dat d' Onderkoning wel gewenſt hadde de vyanden in zee te vinden / om hun ſlagh te leveren / en d' eere te hebben / dat hy de Sterkte verloſt hadde. Vy dan hier niet weder toe komen kunnende / wert van beſluit de vyanden tot in d' Arabiſche Zee te volgen / op dat hy hun te water ofte lande beſtrijden mocht: doch Solyman Baſſa was niet graeg na zulk een beleg[illegible]ing / maer ontſloeg zijn Armade ten eerſten / en ging van daer reekeninge van zyne verr[illegible]ingen doen aen zijnen Meeſter te Konſtantinopolen, en om zyne gramſchap eeniger maete te ſtillen / nam hy de neuzen en ooren mede van al de Portugeezen, die de Turken levendig of doot in dezen oorlogh hadden kunnen betrappen /

op

op dat men hem voor een ander / als hy wel / der daet was / zou aenzien.

VIII. ZOODANIG was den uitslagh des eersten oorlogs van Diu. Tegenwoordig moeten wy den tweeden beschryven / en eerst de oorzaeken derzelver aenmerken. Na den afwijk der Turken begonden de zaeken van Diu allengs weder tot haer zelve te komen / en de Stadt quam / na verloop van eenige jaeren / weder tot haer eerste gestalte / invoegen dat het lantschap in ruste bleef. Maer daer waren eenige Kapiteinen en Heeren uit het Rijk van Kambaje, die de Portugeezen wel van kant gewenst hadden / zoo om de verscheidentheit der Religie / als uit andere aenmerkingen / invoegen dat zy / geduurende dezen tijd van ruste / niet op en hielden van eenen anderen oorlog / niet min gevaerlijk dan den voorgaenden / te brouwen. Hy / die dezen aenslagh te berde bracht / was Koje Sophar genoemt / een Italiaen van geboorte / die het Christendom / om zich tot de Godtloosheit van Mahometh te begeven / verzaekt hadde: hy was toen een oud Kapitein / en kloekmoedig en dapper van aerd / en in het hof des Konings van Kambaje van grooten aenzien. Deze hield niet op van den jongen Koning / met naeme Mamud, de gedachtenisse des doots van zijnen Oom Badur, die aen de Haven van Diu geslaegen en omgebracht was / te verversthen / hem vermaenende dat hy om de redenen / waer van zoodanige Raetslieden niet onvoorzien zijn / daer over wraeke zou nemen. Hy voegde noch

[illegible] by dat de kleine macht der Portugeezen, de S[illegible]n Diu bewaerende / lichtelijk geſlagen zou worden; en dat het voor zulk eenen machtigen Koning een groote ſchande was / te gedoogen dat vreemdelingen hem de voet op de keel zouden zetten / en noch in zijn Paleis / in zyne Hooftſtad / tot verachtinge van 's lants wetten / en van den Godtsdienſt zyner Voorouderen: en dat / indien de Koning zich te zwak van middelen bevond / hy en anderen hunne goederen openhartig gebruiken zouden. Deze jonge Prins door 't aenraeden van Sophar en anderen / die van een zelfde gevoelen waren / baldorig gemaekt zijnde / beſloot de Portugeezen te beoorlogen / en gaf hier over 't bewind aen Sophar, die onder de hand vaſt volk begon te werven / zonder op het verdragh / door Mamud met den Onderkoning Noronja bezworen / te paſſen. Daerna poogde hy de nabuurige Koningen en Princen aen / om met den Koning van Cambaje in verdragh te treden / vertoonende het gevaer / dat het vertoeven hier zou aenbrengen / en in tegendeel het groot voordeel / daer zy / indien ze de wapenen aengreepen / altemael van zouden deelachtig zijn. Eenige ſpanden dadelijk met [illegible]en / d' andere beloofden hun daer toe te begeven / en anderen waren te vreden het ſpel aen te zien / zonder iemants zyde te kiezen.

IX. GEDUURENDE deze liſten en laegen / liet Sophar een gerucht loopen / dat de Koning Mamud hem de Stad Diu gegeven hadde/

de / 't welk tamelijk geloofbaer was / dewijl hy te vooren veele plaetsen daer rontomme / eensdeels gekocht / en eensdeels tot een gifte bekomen hadde / en onder anderen Surrate, eene Zeestad / die wel voorzien en schier onwinbaer was: invoegen dat een yder vermoedde dat Mamud, de diensten van Sophar erkennende / dit leste stuk miltdaedelijk by de voorgaende gevoegt hadde / om te beletten dat de Portugeezen en Turken in het toekomende wyders quamen te twisten / wie het zou hebben / gemerkt dat Sophar van middelen voorzien was om de Stad wel te bewaeren. Dit nieus over al gestroit zijnde / zond Sophar eenen expressen brief aen Johan Maskarenjas, Gouverneur van de Sterkte (met wien hy grooten ommegang hadde / en zy waren byzondere vrienden) om hem van dit geschenk te verwittigen / hem te vermaenen dat hy daer over vrolijker zou wezen / als over eenige andere tydinge; aengezien dit een middel was om hunne vrientschap meer dan oit te vernieuwen / en om malkanderen in het toekomende dikwils te zien / aengezien hy van zins was / zich te Diu neder te slaen. De brengers van dezen brief hadden last / dat zy te degen zouden afzien / wat voor volk en macht Maskarenjas hadde / en hem uit Sophars naem bidden / dat hy zou toelaeten dat 'er eenige troepen in de Stad quamen / om het volk in toom te houden / en alle beroerte met deze verandering van Heer te beletten. Ondertusschen verzamelt hy troepen by een / en laetse heimelijk in bequaeme huizen binnen

301 pp

in de Stad sluipen/ en met een/ eenige stucken ge[illegible] Maskarenjas, die verraed vermoedde/ stelde ha[illegible]gnen kant oyder om de Sterkte te verzorgen/ en waerschuwde de Portugeezen, die in de Stad woonden/ dat se hunne bagagie zouden packen/ en by hem inkomen. Onderwijl dat zy d'een aldus op den anderen zagen/ kwamen de Verspieders van Maskarenjas hem boodschappen dat het geheele Rijk van Kambaje in de wapenen was/ en dat 'er alreede veertig duizent mannen/ Arabieren, Abyssinen, Turken, en anderen/ te velde trocken met veele stucken geschut om de Sterkte te beschieten. Maskarenjas zich houdende als of hem deze toerustinge gantsch onbekent was/ schreef eenen zeer minnelijken brief aen Sophar, voegende in 't leste daer by/ dat hy hem in zijn recht niet wilde hinderlijk wezen; alleen bad hy hem/ dat hy niets tot nadeel der Christenen zou ondernemen. Al deze practijken wierden te werk gestelt op het einde van Maert des jaers 1546. Volgens dit dede Sophar by schoonen dagh eenige benden in de Stad trecken/ maer d'anderen/ dry meerder in getal zijnde/ quamen daer by nacht in/ noch lieten zich niet dan ten bestemden tijd zien. In de maend April quamen 'er nieuwe troepen/ dat meerendeel Turken waren; zijnde Sophar van meeninge den oorlogh noch voor den Winter te beginnen/ en om ook te beletten dat Johan de Kastre, toen Onderkoning/ den Portugeezen hulpe stierde. De zaeken wierden dagh aen dagh zoodanig ontdekt/ dat Maskarenjas Boden af-

vaer-

vaerdigde / om den Onderkoning / die in d' Stad Goa was / van den staet der zaek te verwittigen / en aen hem bystant te verzoecken / gemerkt dat 'er maer twee hondert en vijftig soldaeten in de Sterkte waren. Hy dede het zelve bericht aen Jeronimus de Menesez, en Antony de Sousa, Gouverneurs van Bazain en van Chaul. Ondertusschen dede Sophar, verzelt met vijf duizent Turken en Abyssinen, zijn intrede in Diu, gevolgt van ontrent dertig duizent persoonen / als Metselaers / Timmerlieden / Graevers / Toetelaers / Trossen / en ander zoodanig bagagie-volk. Zijn zoon Rumecan, Grootmeester van 't geschut zijnde / was ook by hem. Korts daer aen zond hy eenen zyner dienaeren aen Maskarenjas, om hem te bidden / dat hy geen slings gevoelen van zulk een schielijke komste / noch van zoo veele troepen / zou hebben: dat hem de noodsaekelijkheit des tijds daer toe dwong / aengezien d' Inwoonderen niet lyden zouden / dat men hun eenen nieuwen Heer gave / indien men hun in het beginsel niet intoomde: dat zy een wederspannig / ongetrouw / en boos en oproerig volk waren: hy bad derhalve Maskarenjas, te gelooven dat hy deze kleine Armade niet mede gebracht hadde / dan om zich tegen het volk te beschermen / en niet / om hem of de Portugeezen te verongelijken / achtende dat het een van zijn grootste goederen in deze werelt was / dat hy den middel gevonden hadde / om in 't toekomende eenen zoo goeden en gemeenzaemen vriend als Maskarenjas, van naby te be-

zoe-

meken. Dat / indien zy dooz valsch aenbzengen [illegible] malkander te zien en te spzecken / de tijd en [illegible]erwindinge zouden doen blijken / dat hy wist en begeerig was met zijne oude bzienden te leven.

X. MASKARENJAS den dagh dooz zulke valscheden zienде / achtte dat men 'er toen geen samblant meer ober most maeken / en onder dekscl van Sophar ober zyne nieuwe achtbaerheit geluk te wenschen / zond hy hem eenen Edeling van gaeuwen geest / met naeme Simon Phei, die aen Sophar te verstaen gaf / dat Maskarenjas zyne Pzoceduuren booz goet keurde / wel blyde zijnde / dat zy van nu booztaen den middel hadden / om gemeenzaemer met malkanderen om te gaen. Sophar ontfing dien Edeling heerlijk / en zond hem met zoodanig een antwoozd te rug / dat de Portugeezen daer uit niet anders dan oozlogh besluiten konden. Want Sophar liet weten / dat 'er / dooz 't verdzagh / tusschen Mamud en Noronja gesloten / aen den Koning vergunt was / eene Vesting recht tegen ober de Sterkte te bouwen / om te beletten dat de Portugeezen die van Diu quamen te verongelijken / en hun dooz zulk eenen middel in onderlingen vzede te houden. Dat men voozhenen deze Vesting begonnen hadde / maer dat 'er de Kapitein Manuel de Sousa tegen was : tegenwoozdig begeerde de Koning / dat dit werk / volgens d' Artikelen van 't verdzagh / voltrocken wierde / zijnde van voozнemen / indien Maskarenjas dat niet met vzientschap bestemde / het

zelve

zelve met gewelt van wapenen te doen ryzen. Hy voegde daer noch by / dat de Koning verstont / dat de vaert / om koopmanschappen aen te brengen / en wegh te voeren / vry zou wezen / zonder geleide of paspoort aen den Kapitein der Sterkte daer van te verzoeken: dat die Prins / onder d' andere zoo vermogende / geen slaeve meer blyven kon: en hoewel de Portugeezen van zyne middelen wel kennis hadden / dat hy evenwel dit liever met goetheit als met gewelt bekomen wilde / hun biddende vrywillig toe te staen / het gene hun anders de nood zou dwingen te gedoogen / indien hy verder most voortvaeren. Dat de Koning groot werk van de Portugeezen maekte / en hun beminde / behoudens dat zy hem niet zouden willen braveeren en muilbanden / beloovende hun met alle zyne middelen in hunne behoeftigheden by te staen: alleen begeerde hy dat zy hem niet zouden perssen / dat hy met gewelt weder nam / het gene zy hem uit de handen gelicht hadden. Dat zy breezen mosten alles te verliezen / indienze houden wilden het gene hun niet toe en quam / en aenmerken zouden de Armaden / die gereet waren om hun te besluiten / ook het saizoen / dat hun alle hope tot bystant afsneed / en het klein getal der soldaeten / die in de Sterkte waren. Dat de Koning hem deze dingen belaste te zeggen / en dat hy / als vriend / Maskarenjas bad dat hy geenen oorlog ontsteken zoude / die de Portugeezen zou kunnen vernielen / en hunnen gantschen staet in d' Indien 't onderste boven keeren. Dat / indien

men

303 pp

[illegible]en weigerde tot reden te komen/hy voor Godt en [illegible]schen betuigde/ dat hy het verdragh door d[illegible]ng om verre stiet/ om den oorlogh te beginnen: en derhalve dat Maskarenjas zich beraden zoude om volkomen antwoord te geven/ en den raed van zynen vriend te gelooven. Toen vergaderde Maskarenjas zynen Raed van d'outste en wijste Kapiteinen en Edelingen/ die by hem waren/ door welker goetvinden Simon Phei te rug gezonden wiert/ om het antwoord te doen/ als volgt: Dat het aen Maskarenjas niet en stont/ kennis te nemen of te disponeeren van zaeken/ die de vernieuwinge of veranderinge van d'Artikelen des Vredes betreften; en men most hem geen verlof vragen van het gene daer hy geen macht in hadde/ staende dit in 't vermogen des Onderkonings/ gelijk dat Sop[illegible] wel bekent was: en dat men derhalve den Koning bad/ zynen Gezant naer Goa, dat niet verre van Diu was/ te zenden/ om de begeerte des Onderkonings te verstaen/ en ondertusschen de zaeken te laeten rusten. Aengaende het bouwen van de Vesting/ Maskarenjas verwonderde zich/ dat Mamud daer zoo veel volks toe gezonden hadde/ aengezien d'Officieren van Diu zulks zonder eenige menigte konden doen; en zy zouden door die van de Sterkte geholpen worden/ als zy timmerden op de plaetsen/ gelijk 'er tusschen Mamud en Noronja geaccordeert was. Indien men noch wilde timmeren op de paelen/ die tusschen de Partyen afgeteekent waren/ de Portugeezen en zouden dat niet verhinderen:

maer

maer zy waren van zins en Sophar en oock Mamud te rug te dryven / indien zy slechs eenen drie vingeren breette bestonden daer over te komen. Doorts / om te toonen / hoe zeer zy om rust wensten / zond Maskarenjas de Kopie van de Vrede-artikelen aen Sophar, die dezelve uit handen van Phei ontfing; maer kunnende na 't lezen der Artikelen zijn gramschap niet bedwingen / scheurde hy deze Kopy aen stucken / hield den Gezant te rug / en dede hem gevangen opsluiten / daerna besloot hy de Sterkte te bestormen.

XI. VOLGENS dit beraed belegert hy de Sterkte den een en twintigsten April / zijnde deze plaets een van de sterkste van Hoog- en Neder-Indien, en zoo ter zee als te lande byna ongenaekbaer / en / op het inkomen van een Kanael / beschut met eenen sterken Tooren / die met hulpe van 't geschut / al de Schepen beletten kon in de Stad te komen. Zy wert aen de lantzyde door Sophar bestormt / die recht daer tegen over een tamelijk hoog Bolwerk maekte / dat behangen wert met kattoene zakken / om de kracht van het geschut te breeken: hy dit alles op eenen nacht toegestelt hebbende / invoegen dat de Sterkte den volgenden morgen met allerley Oorlogs-Instrumenten en werktuigen begroet wert. Maskarenjas, die op alles een waekend oog hadde / zond eerst de slaven / wyven / kinderen / en andere onnutte monden in schepen van Portugeesche kooplieden na Bazain en Chaul. Daerna liet hy vaerdig twee Katurs uitrusten / om

om [illegible]s de geheele Kust te loopen / en de vyanden [illegible]tocht af te snyden / waer in de Kapiteinen [illegible] die Katurs zich zoo dapper queeten / dat de belegeraers zeer ontrieft wierden; en zy namen / in 't gezicht van hunne Armade / veertien Barken / die daer met lijftocht aenquamen. Maskarenjas verdeelde al de ampten van de Sterkte onder de Kapiteinen / een yder gevolgt zijnde van twintig Soldaeten. Deze waren Johan Almeide, Lowys de Souse, Gille Coutin, Antony Pezane, Alfonse Boniface, Johan Verzean, Antony Roderik en Antony Freira, die zich na hunne quartieren begaven / en op het gene / dat tot verweeringe noodig was / order stelden. Ondertusschen maekten de vyanden twee andere Bolwerken / en timmerden met veele werkluiden / die hun niet en ontbraken / de vesting / die zy begonnen hadden; invoegen dat de Sterkte van alle zyden te lande besloten was. Ondertusschen wert Maskarenjas gewaerschuwt / dat Sophar van zins was den Tooren van 't Kanael te vermeesteren / en dat 'er ten dien einde veele Schepen vergaderden / waer onder een groot Schip was / waer op een getimmerde stellagie was toegestelt / die met de hoogte van de leste verdieping des Toorens gelijk stont / en met afschutselen voorzien was / om het geweld en het schieten der belegerden te beeeken. Jaques Laict, Kapitein van de twee voorgemelde Katurs / last hebbende om zoodanig een hinderpael uit de weeg te helpen / sleepte des nachts / zoo stil als hem mogelijk was / deze

twee

twee Katurs na de Stad toe / van zins zijnde het Schip in brand te steeken. Maer ghy ontdekt wordende / wert zulk een alarm door 't geheele leger gemaekt / dat een yder tot de wapenen liep. De Portugeezen niettemin slingerden het vyer in het Schip; maer dewyl het daer van niet veel beschadigt wert / klommen 'er twintig soldaeten met gewelt in / hieuwen de ankertouwen aen stucken / en sleepten het in spyt van allen wederstant na de Sterkte toe / alwaer het tot asschе verbrant wert: 't welk Sophar machtig verbaesde; want hy hoopte / door de veroveringe van dezen Tooren / de Sterkte meester te worden. Hy zich dan aen dezen kant te leur gestelt ziende / diende zich van andere middelen / en dede met schieten felder aen te voren vervolgen / op dat de belegerden / door den winter / die in deze gewesten naby was / gedwukt / en van hulpe versteeken zijnde / om verdragh zouden aenhouden. Soo als zy nu door even dezelve aenmerkingen in groote benaeutheit waren / arriveerde op den achtienden May Fernand de Kastre, jongste Soon des Onderkonings / by de Sterkte / gevolgt zijnde van acht Katurs / en in spyt van 's vyands Vloote quamen hy en zyne Kapiteinen en soldaeten door eene looze poort / die hun geopent wert / in de Sterkte / en zy wierden daer in met soodanig een vriendelijkheit / als een yder wel denken kan / ontfangen. Terstont dede Maskarenjas een monsteringe / en vond ontrent vier hondert en vyftigh mannen / altemael

kloek

kloek volk / gewapent / en bzaef uitgerust om aen te vallen / en zich te verweeren; en hy vertoonde aen yder van hen / wat'er te doen stont. Ondertusschen sneden de vyanden den belegerden de lijftocht af zoo wel ter zee als te lande: maer 't gewelt der winden / en d'ongestuimigheit der Zee deden hunne tochten ophouden / en dwongen de Schepen op de Reeden te loopen.

XII. DE Koning van Kambaje van 't bouwen der Vesting / na 't voornemen van Sophar, bericht zijnde / wilde zien wat'er van was / en quam op den vijf en twintigsten Juny te Diu, alwaer hy van de geheele Armade met Koninklijke pracht ontfangen wert. Het schieten verdubbelde op zyne komste / invoegen dat de [illegible] ren van S. Thomas wert nedergeschoten / [illegible] van S. Jakob dapper begon te schudden; [illegible] met schade der vyanden / die hier dzie van hunne Bazilisken of moztieren verloren. Zy hadden eenen Konstapel / die aen de belegerden / om dat hy met een van deze Bazilisken zoo wel wist om te gaen / veel quaets dede: invoegen dat de Portugeezen zich op geen plaets van de Sterkte derfden vertoonen. Maer 't gebiel dat een musketschoot dezen Konstapel doodde / met wiens dood de Portugeezen eenige verlichting bequamen / aengezien 'er niemant te vinden was / die hem in deze gaeuwigheit van zyne schooten wist te nemen / kon volgen; en derhalve waren de vyanden genoodsaekt dit schieten na te laeten. Zy stelden wederom twee andere stucken toe / om

om van den [illegible]en van S. Jan tot die van S. Jacob te schiete[illegible] zy begonden met g[illegible]ote furie weder te kanonneeren. De belegerden antwoorden van gelijken / en doodden heel dicht by den Koning eenen / die zijn Neef was; 't welk hem zoo verbaert maekte / dat hy / elf dagen na dat hy daer was aengekomen / het leger verliet / en de wijk nam in een van zyne voornaemste Steden / met naeme Madaba, om versch volk en voorraet ten oorloge te zenden. Zedert wilde hy / 't zy door vreeze / of om iet anders / niet weder in dit beleg komen. Op zijn vertrek beval hy 't Koninklijk Regi[illegible]en eenen Heer van de wijste en dapperst[illegible]ambaje, met naeme Juzarkan, op wien hy [illegible]eerendeel van de Rijkszaeken liet staen / en b[illegible]eerde dat hy en Sophar te zamen zouden raed plegen over alles / dat tot de eindinge van dezen oorlogh zou noodig zijn.

XIII. NA 't vertrek des Konings vervolgden de vyanden het schieten met zulk een gewelt / dat de Tooren van S. Jan ter aerde plofte / en de gracht met het puin desselven vervult wert. Zy rechtten daerna een bolwerk op / bezet met schanskorven / door welker middel zy de belegerden bedektelijk beschooten / invoegen dat niemant zich dan met groot gevaer dorst ontdecken. Om hier in te voorzien / liet Maskarenjas een Toorentje opwerpen / na de hoogte van het bolwerk der vyanden / en stelde daer veertig soldaetē in met musketten en vyerroers / onder de toezicht van Antony Pezane, die dezelve op zyne kosten onderhield. Deze vielen den

vyand zoo laſtig / dat zy hem dwongen een nieu opſet te nemen / en te beproeven / of het geluckiger by nacht dan by dage zou kunnen beſlaen; waer in Maskarenjas voorzagh met op verſcheide plaetſen te vyerē / doorwelks klaerheit men de genen die te verre quamen / begroette. Daerna begondē zy mijnen te graven / maer men groef tegē hun aen / en ſchoon zy de belegerdē door veelerley ſpotten en ſchimpen tot vechten poogden uit te locken / zoo wilde echter Maskarenjas geenen uitval gedoogen / zich vernoegende dat hy hunne liſten en aenvallen vruchteloos maekte; 't welk hy zoo handig te wege bracht / dat wanneer zy meenden gedaen te hebben / het noch eerſt begonnen werck was / en zy gewaer wierden / dat de belegerden zich beter dan te voren beſchanſt hadden: daer zy zoo dol om wierden dat zy in de gracht beſtonden te komen / om 't zich meeſter af te maeken / en een ſtorm overneerden / alwaer eenige Portugeezen, en onder andere de Kapitein Freira, gedoot wierden: maer eindelijk moſten zy in hun leger de wijk nemen. Den volgenden nacht liet Maskarenjas een halve maen maeken / die zich tamelijk wijd uitſtrekte / en zoodanig toegeſtelt was / dat men de vyanden kon beletten de gracht te vullen / gelijk zy voor hadden: 't welk hun den volgenden morgen geweldig verſchrikte / en eenigen onder hun liepen Sophar daer van de weet doen / die terſtont quam zien wat 'er af was. Zoo als hy nu met aendacht op de veſt ſtont en keek / leunende met het hooft op zijn rechter hand /

zonder

sonder iet and[illegible] van zijn lichaem bloot te geven / stont hy [illegible] so lang / tot dat een Musketier / hem ontdeckende / soo net aen leide / dat hy hem met eenen schoot de hand en het halve hooft wegh nam / vallende het lichaem stijf ter aerde. Dit was een geluckige schoot voor de Portugeezen: want deze Personagie was loos / in verscheide zaeken geoeffent / en boven al / soodanig afgerecht in den oorlogh / dat'er in dien tijd weinigen zijns gelijk waren: Voorts / een gezwooren vyand der Christenen, waerom hem de Mahometanen ook eere bewezen / ziende dat hy soo vast op hunne zyde bleef. En daer was geen twijffel aen / of de Portugeezen zouden / indien hy langer geleeft hadde / meer geleden [illegible]en / dan zy daerna deden.

XIV. DE doot van Koje Sophar stilde de [illegible]heit der vyanden / die wegens het vervolgen van't belegh niet over een quamen: want eenige vonden goet / dat d'Armade vertrecken soude; andere bedisputeerden wie dat'er in Sophars plaetse gebiedē soude / niet willende zijnen Soon Rumekan gehoorzaemen; d'andere wilden dat men's Konings bevel sou afwachten / waer mede een yder te vreden was / en daer wert volck gesonden om zijnen wil te verstaen. Rumekan wert / volgens't begeeren des Konings / tot Lieutenant Generael van d'Armade verklaert / die daerdig verscheide mijnen tot vyf in't getal liet graven / die na dat se te vergeefs waren geweest / keerden de vyanden weder tot andere vonden / en voor naerstiglijk in d'aerde te delven bequamen

zy eindelijk den voord van de gracht / maekende al de Fortificatien van Maskarenjas onnut. In deze nadering en wederstant wert 'er een groot getal Portugeezen gedoot en gequetst; weshalve Maskarenjas wel begreep / dat zy eerlang mosten ontset worden of onder de voet raecken. Hy liet dan den Onderkoning / den Gouverneur van Bazain, en dien van Chaul, van den staet der zaecken verwittigen. Ten zelven tijd ontfing Rumekan een secoers van vier duizent uitgeleze soldaeten / die zijn Koning hem toezond / die voor hunne wellekomste eenen geweldigen stoorm op de Sterkte deden: maer zy en wonnen niet dan slagen / en waren genootsaekt hunne aerde wallen te verbolgen / en de gracht te vullen / maekende verscheide werktuigen gereet / om op hun gemak in de vesten te raecken. De belegerden ontfingen en onthaelden hun zoodanig met vyerwerken in verscheide aenvallen / dat zy het klimmen nalieten. Zy het zoo slim gemaekt hebbende / als hun mogelijk was / met alle middelen / waer van een vyand zich dienen kan / namen des nacht Simon Phei (dienze gevangen hielden) mede / en tot op den kant van de gracht gaende / doen zy hem met luider stemme / uit den naem van Rumekan, zeggen / dat het niet missen konde / of de Sterkte zou eer lang verovert worden: maer indien zy / zonder wijders wederstant te bieden / zich wilden opgeven / hy zou aen hun allen beslooven / dat zy in alle vryheit met behoudenisse van lijf en goederen van daer zouden gaen; ja hy zou

zelf

zelf hun volk en Schepen verschaffen / om hun te voeren / daer zy voor hadden na toe te vaeren : hun dreigende / indien zy op deze voorwaerde weigerig vielen / dat hy hun den volgenden dagh eenen algemeenen storm zou leveren / en hun meester worden / het mocht dan kosten wat het wilde. Maskarenjas deze waerschuwing verstaende / liet aen Phei gebieden dat hy zou afwijken / betuigende dat men zijn gezelschap / zoo hy 'er niet by geweest was / zou gegroet hebben ; maer dat men hun / indien zy geen ruimte maekten / van de plaets met musketschooten verjaegen zoude ; en dat zy Rumekan zouden aenzeggen / dat de belegerden van zins waren hem wel te onthaelen / indien hy hun bestont te [illegible]oeken. Op deze propoosten deden de vyanden veele musketschooten / waer door twee [illegible]daeten van de Sterkte doot bleven / die zich te bloot gaven / en om de woorden van Phei te hooren / genadert waren. Rumekan hield zijn belofte ; want den volgenden dagh / zijnde den negentienden July / een uur voor zonnen ondergang / deden zyne troepen zulk eenen dapperen storm / dat 'er dertig van de stoutste in de vesklommen / alwaer zy langen tijd hand tegen hand vochten / en ten leste doot gesmeeten wierden / 't welk d' anderen dede afwijken. Maer zy bleven des niettemin vervolgen / en vulden de gracht zoodanig op / dat zy niet meer en hoefden te klimmen / om in de Sterkte te komen : en toen liepen zy den nacht over door de Mosqueen van de Stadt / zweerende by *Ma-*

hometh, dat zy in den ſtorm zouden ſneuvelen / of zich meeſter van de Sterkte zien / zoo haeſt als het dagh zou wezen. Zy ontſtaken door al de wijken en ſtraeten zoo veel waslichten / toortſen en fackelen / dat men hun by troepen zagh gaen / waer van Maskarenjas verwittigt wert / en toen hunne komſte vermoedende / moedigde hy zyne ſoldaeten tot hunnen plicht.

XV. DEN dag daer aen quamen de vyanden twee uuren voor den dagh tot den ſtorm / en daer viel een zeer hevige ſtrijd / en zoo als een yder yverig in het gevecht was / quamen de ſoldaeten / die aen de zyde der zee in de Sterkte op de wacht geſtelt waren / achtende dat hunne tegenwoordigheit op zoo een plaets / die ſchier ongenaekbaer was / nergens toe diende / zich in hunne medegezellen vermengen. Maer door hunne onbedachte ſtoutheit was alles ſchier verloren gegaen: want ontrent zeſtig ſoldaeten uit de troepen van Juzarkan, ziende de zee afgeloopen / en denkende dat 'er aen dien hoek ſlappe wacht zou wezen / koomen zoetelijk hunne ſtormleederen op de klippen planten / ſtygen de rots op / en trekken daerna hunne leederen na hun / en geraeken zonder eenig gerucht op de Veſten. Twee Portugeezen, die door de Sterkte af en aen gingen / hebbende dezen troep aen de musketlonten ontdekt / liepen Maskarenjas terſtont aenzeggen / dat de vyand binnen was. Hy alleen met eenen dienaer verzelt zijnde / beveelt hun zacht te ſpreeken / en houd eenen van de twee by hem / en laet den anderen aen de genen / die

op

op de groote plaets waren / bekent macken / hoe het met de Sterkte gestelt was. Onderwijl trekt hy op deze sestig aen / waer van 'er alreede [illegible]g op de daecken der huyskens geklommen waren / en daer twee wimpels geplant hadden / d'anderen in eenige logeyssen gegaen zijnde / begonden te plonderen / en eischten gelt van de Vrouwen / waer van 'er al eenige gereet stonden om tegen hun te vechten / als Maskarenjas en eenige Portugeezen ten aengang quamen / die met zulk eene dapperheit deze sestig aenvielen / dat alles wert nedergehouwen / en d' overleevende mosten / daer zy ingekomen waren / weder uit springen; maer tot hun ongeluk / aengezien zy zich op de rotsen aen flarden scheurden / en almael / uitgenomen een / die gevangen gehouden wert / met een schrickelijke doot omquamen. Dit gedaen zijnde / quam Maskarenjas weder tot de vrees / en die soldaeten afgemat vindende / moedigde hun door de tyding van deze nieuwe nederlaege / inboegen dat zy nieuwe kracht kregen / en den vyand dwongē de wijk te nemen. Het en was noch geen dagh geworden: maer de vyanden met den opgang der zonne het ombrengen van hunne medegezellen vernemende / wierden zoo uitzinnig / dat zy weder to den stormquamen / die tot negen uuren toe duurde / alwaer eenige Vrouwen / in de Sterkte woonende / haer dapper queeten. In deze twee stormen verloren de vyanden duizent mannen / nevens hunnen Kolonel Juzarkan, en de belegerden maer alleen zeven / die Maskarenjas met groote

pompe / en meer met teekenen van vreugde dan droefheit begraven liet / van wegen den gelucksigen uitslagh van dezen dagh. Twee dagen daerna / ontrent een uur na den middagh / leverden de vyanden eenen derden stoorm / die door Fernand de Kastre en Lowys de Souse zoo dapper wert afgestuit / dat de vyanden meer dan hondert en vijftig man op de plaets lieten zitten / en van daer zoo wel gemoed niet wederkeerden / als zy gekomen waren. De belegerden verloren hier eenige van hun volk / invoegen dat hun getal dagelijks afnam / zonder dat 'er groote hope van bystant was ; weshalve Maskarenjas en de voornaemste niet weinig bekommert waren. Maer in zulk eene benautheit quam de Katur weder aen / die na de Gouverneurs van Bazain en Dabul gezonden was / en bootschapte dat het secours binnen korten tijd komen zoude. De belegerden waren zoo in hun schik met deze tyding / dat zy / waenende alreede verlost te wezen / zoo weinig op hunne wacht pasten / dat men hun den volgenden dagh schier verraste / en de vyanden in groot getal in de vres klommen : maer vijf en twintig Soldaeten onder 't geleide van Fransois Almeida, die den Tooren van S. Thomas bewaerde / hielden den eersten aenval kloekmoedig draegende / onderwijl dat d'anderen zich wapenden. Zy altemael met gevelden hoofde toegeschoten / duurde het gevecht meer dan drie uuren lang / met zulk een hartneckige dolheit / dat het onmogelijk is te zeggen / en met een schrickelijke bloetstortinge van wederzyde ;

maer

maer noch ongelijk meerder van de zyde der vyanden / die by de acht hondert dooden nalieten / en in groote wanoozde naer hun Leger de wijk [illegible]. De belegerden waren toen in klein getal [illegible] niettemin hadden zy zoo weinig lijftocht / dat een Hoen voor tien dukaten verkocht wert / en d'andere dingen / die men tot solaes der zieken bekomen konde / naer advenant.

XVI. MAMUD Koning van Kambaje, van 't ongeval zyner Armade bericht zijnde / zend zynen Konstapel met naeme Mojatekan, met veertien duizent Krijgslieden tot bystant. Deze zich by 't Heirleger gevoegt hebbende / beslooten de Krijgsoversten de Sterkte te ondermynen en om te keeren / 't welk zy / met zoodanig een loosheit en getier des volks van buiten / in 't werk stelden / dat de belegerden het gerucht onder d'aerde niet en hoozden / en dat niet dan te spade bemerkten / waer door twee Toorens quamen te springen. d' Eene wert ter goeder uure voor 't garnizoen verlaeten / en derhalve was'er geen zwaerigheit dan in den val van de timmeraedje: maer de soldaeten van den Tooren van S. Jan, dewijlze Maskarenjas niet hadden willen gelooven (die ziende de vyanden van de grachten en bezessen schielijk af wijken / in stede dat zy anders zich hielden / als of zy graven wilden / voor de myne beducht wert / en aen de soldaeten riep / dat zy alles verlaeten zouden) wierden in de lucht geheven / en door dit onweder weghgenomen / zijnde wel zeventig in getal / van dewelke men de stucken en brocken van alle kan-

ten zag vliegen. Eenigen wierden heel en ongequetst door de lucht gevoert / en ter aerde vallende / vond men noch de degens en schilden in hunne handen / zoo zeer waren zy tot vechten genegen. Twintig andere wierden 'er van Boyer geschonden / invoegen datse voor al hun leven nergens toe bequaem waren. Onder de mannen van aenzien / die aldus omquamen / telt men Fernand de Kastre, jongste Zoon des Onderkonings / een jong Heer van groote hope / Johan Almeide, Lowys Melio, Josse de Sottomajor, Antony Roderik, Gilles Koutin, Josse Kemose, Alvares Fereire, Roderik de Souse, Laurens de Far, Johan Brandane, George Almeide, Tristan de Souse, Fransois Lopes, en Gratian Ferrace. Aengaende Maskarenjas, hy was aen den voet van den anderen Tooren / maer ziende den val komen / week hy vaerdig met vijftien anderen wegh: daerna / als de myne haer werk gedaen hadde / quam hy weder zien wat 'er gebeurt was / en aenschoude dit afgrijsselijk spektakel niet sonder schrik en jammer. Zoo als nu de belegerden de begraeffenisse van die verongelukten bezorgen wilden / wierden zy genootsaekt alles te laeten blyven / om de vyanden te stutten en af te slaen / die / zoo de nacht niet gevallen was / de plaets meester geworden waren. Maskarenjas met eenen onverwinnelijken moed gewapent zijnde / hebbende de dooden / zoo wel van het springen der Mynen / als van dien lesten storm / doen begraven / en de gequetsten laeten verbinden / liet met hulpe der overgeblevene /

ge-

gevolgt van vrouwen en eenige slaeven/ een Vesting opsmyten / tamelijk dicht by den ouden Tooren / en van de steenen desselven / zijnde van [illegible]eme hoogte en dikte tegen een nieu gewelt. De [illegible]panden over deze naerstigheit verbaest staende / wierpen ook eene Vesting op / en vervolgden met hunne Myne / die zoo veel niet uit en rechte als d' eerste ; want zy smeeten maer een vierde part van den Tooren om verre / onderwijl trocken zy de steenen met groote yzere hacken om laey ; weshalve Maskarenjas de stucken uit dezen Tooren verboeren liet / vreezende dat hy geheel onder de voet zou raken / maer dewijl hy niet meer dan hondert mannen op de been hadde / most hy 'er twee van de voornaemste/ die nergens toe dienden/ laeten leggen. Ondertusschen vloden 'er dzie slaven uit de Sterkte na 't Leger der vyanden / en gaven het klein getal en de behoeftigheit der belegerden te kennen: waer op de vyanden moed grypende / eene nieuwe Myne deden springen / die den Tooren van S. Jacob om verre smeet ; daerna liepen zy vaerdig tot den stozm / en plantten / in spijt van den wederstant der Portugeezen , hunne Standaerden op de Schans / quamen in het benedenhof / en kreegen het Pozrtael van de Kerk / met naeme S. Jakob , in : ja daer was eenige dagen lang zulk een gevecht / dat nu de Kerk aen de Portugeezen , en dan weder aen de vyanden bleef. Dewijl het nu hier om 't leven / eere / en goederen te doen was/ arbeidden Maskarenjas en zyne soldaeten met zulk eene vyerigheit / datse

eenen muur in de Kerk bouden/ die het Kooz van het Pozтael afzonderde ; de Portugeezen haeren Godtsdienst in 't eene / en de Kambajers den haeren in 't ander plegende.

XVII. JERONIMUS de Me[illegible]z, Gouverneur van Bazaim, hebbende het bzyvens van Maskarenjas aen Johan de Kastre, Onderkoning van d' Indien, gezonden/ waer in men hem den nood der belegerden te kennen gaf / die/ zedert het schzyven dezer bzieven / noch machtig verergert was / liet d' Onderkoning in weinige dagen veertien Fregatten uitrusten / waer op Alvarez de Kastre, zyn oudste Zoon / tot Generael gestelt wert / en hy ging t' zeil op het einde van July / met zulk eenen moed / dat hy in spyt van den barren Winter / die toen in die gewesten zeer fel was / de Haven van Bazaim bequam / alwaer hy Fransois de Menesez vond / en zy zich te zamen gevoegt hebbende / mosten om de winden weder van malkander / en yder Schip zynen byzonderen koers nemen/ om / zoo haest als het mogelyk zou wezen / by de Sterkte te komen. d' Eerste / die daer by quamen / waren Antony Moniz en Gratian Roderik in een Fregat / welkers komst den belegerden weder een hart in den boezem gaf. Maer kozts daer aen quamen ook Lowys Melio de Mendoze, en Eduard de Menesez, die booz hunne wellekomst eenen geweldigen stozm uitstonden / waer in de byanden booz eenige uuren / ten aenzien van het groot getal/meester waren: maer men liet hun deze victory niet lang behouden ; want Maska-

renjas

renjas viel daetlijk op hun aen / en sloeg hun in route / invoegen dat zy dooz hun ysselijk getier den alarm in 't leger maekten / en hunne medegezellen weder mede bzachten / die / niet tegenstaende hun een geweldige slagregen schielijk op 't lijf viel / evenwel bestonden te naderen / invoegen dat het gevecht tot op den avond met pieken / pijlen / en sabels bleef duuren: daerna / zoo haest als de regen over was / begon het geschut van wederzijde te donderen / waer van het einde was / dat de vyanden de plaets verlieten / na dat zy zeven uuren lang gevochten hadden. Ten zelven tijde arriveerden Johan Ataide, en Fransois Guillerme met twee Bzigantyns / onderwyl datse zich van wederzyde beschansten. Roderik Fernand quam ook in zijn Fregat / die twintig soldaeten voerde / en aldus quamen de Kapiteinen dagh aen dagh na malkander. Eindelijk streeken Alvarez de Kastre, en Fransois de Menesez, verzelt met het meerendeel der Fregatten / op den acht en twintigsten Augusti vooz de Haven van Diu, en toen waren 'er vyf en twintig Schepen / klein en groot / by malkander / waer op niet meer dan vier hondert mannen waren. Ook quamen 'er noch andere in de maend van September aen / invoegen dat'er niet een van de Schepen / die van Goa vertrocken waren / verging.

XVIII. NA dat al het secoers in de Sterkte vergadert was / de nieu aengekome soldaeten / merkende dat de vyanden de steenen van den lesten Tooren / dooz hun neder gesmeeten / met

hunne haeken zoodanig uit de weeg gedaen hadden / dat ook de twee stucken geschuts in hunne handen geraekt waren / en konden dit niet met gedult lijden: en / gelijk jonge onbedzeh[illegible] gewoon zijn / begonden zy te zeggen / da[illegible] oy-anden geen andere macht dan hun gesch[illegible] hadden; dat de vzeeze van Maskarenjas oozzaek was van de langduurigheit van dit belegh; en indien men uitvallē tot in's vyants leger gedaen hadde / het zou met de dingen beter gestelt zijn. Dooz zulke lasteringen bedozven zy d' oude soldaeten / en vzachten dezelve tot hun gevoelen; 't welk dooz het verlies van de twee stucken gemackelijk bevestigt wert. Kozteliik / zy spanden zoo verre te zamen / dat zy naer Maskarenjas gingen / en heim wel uitdzuckelijk gebaden / dat hy hun zou toelaeten eenen uitval te doen. Hy de dwaesheit van die ontijdigen / en het gevaer / daerze zich in wierpen / verstaende / verklaerde hun in 't kozt / dat men hun noit de Poozt met zijn toestemminge zou openen; en dat hy zich wel wachten soude van zulk een gevaerlijk gevoelen te zijn. Hy bad hun voozts dat zy voozzichtig / en niet onverzaegt zouden zijn / ten ware zy alles begeerden te verliezen / en wederleide met snedigheit al wat zy konden bybzengen; daer by voegende / datmen eerst recht most weten / hoedanig 's vyants Armade gestelt was / en op verscb volk wachten / om met zeekerheit van de verwinning te vechten. Dit antwoozd zette hun vooz die reis neder / en Maskarenjas ging weder in zijn logijs om met Alva-

rez

rez de Kastre en anderen over het gene profijtelijkst zou wezen / te raetslagen. Doo als sy met den anderen raed pleegden / wierpen de vyanden een Kabeltouw om een van de stucken / dat in het ruin van den Tooren gezakt was / op dat se het daer uit zouden sleepen: 't welk de soldaeten van de Sterkte zoodanig aen 't hollen bracht / datse op staende voet met eenen troep naer 't logijs van Maskarenjas liepen / zich over de bravade der vyanden beklaegden / en schreeuwden en tierden om verlof te hebben van uit te vallen / verzoekende het selve met een overgeve stoutheit en moedwilligheit. Ja een van d' oproerigste begon tegens d' anderen te zeggen: Zullen wy gedoogen, dat zoo een Kapitein over ons altijt gebieden zal? Mochten wy niet liever eenen Afgod dan zulk eenen blooden Guil gehoorzaemen? Maskarenjas voor dien tijd veinzende / antwoordde koelmoedig / en met eenen glimlach / ja trouwen, soldaet, ik verdien mogelijk niet meer dan een Afgod geacht te worden, en ik bekenne, dat ik byna zoo weinig beleit hebbe: maer een ding weet ik nochtans, dat is, dat gy met d' eerste uit het gevecht zult loopen, daer gy met uws gelijken u zoo onbeschaemdelijk in gaet steeken. Deze voorzegging was waerachtig: want die brave soldaet was d' eerste / die zich uit de beerebijt wegh pakte. Voorts / Maskarenjas uitermaeten verstoort zijnde om zulk eene vermetelheit / die hy niet en kon nederzetten / dewyl niemant zijn zijde hield; was gedwongen de genen / die hun ongeluk zochten / den toom te

vyeren /

313 pp

vperen / vreezende of zy geen erger ſpel in de Sterkte zelve mochten vroeien : en derhalve liet hy het teeken geven om uit te trecken / [illegible] tende hondert ſoldaeten op de wacht / [illegible] rende al d' anderen in vzie troepen uit / [illegible] Alvarez de Kaſtre den vooztocht / [illegible] Meneſez de ſlagozder / en Maskarenjas den achtertocht tot zyn groot leetwezen / en alreede het quaet / dat 'er gebeurde / vooz oogen ziende. De vyanden / die hunne komſte gewaer wierden / ſtelden zoodanig ozder op hunne zaeken / dat de Portugeezen d' eere niet hadden van te ſtozmen of lang te vechten ; maer terſtont beſloten / en dooz twee zoo ſterke ſlagozders aengetaſt wierden / dat zy al hun beſt weder naer de Sterkte keerden / zynde dooz de Kambajers wel dapper vervolgt. Eduard de Meneſez, een jong en vzaef Heer / dede zyn uiterſte vlyt om de vluchtelingen te ſtuiten / waer in al zyn doen en zeggen niet helpen kon : maer in ſtede van hun te ſtaken / vochten hy en eenige anderen tot hunnen leſten dzuppel bloeds toe / willende liever met de wapenen in de vuiſt ſterven / dan zich opgeven of vluchten. Aldus dan bleven met Eduard Franſois de Meneſez, Nugnez Pereira, Franſois Almeide, Lopez de Souſa, Roderik Fernand, Franſois Guillerme, en ontrent hondert van hunne ſoldaeten. Maskarenjas zocht op alle middelen de troepen by een te krygen / op dat hy wat eerlyker afwyk mocht nemen ; maer zyne dapperheit vermocht by henlieden / dien de vreeſ van oozdeel beroofde / niet met allen : een yder

zyn

zijn best doende om zijnen medegezel met wacker loopen te achterhaelen. Zoo als Alvarez de Kastre weder door het puin van eenen Tooren opklom / kreeg hy eenen steen tegen zijn hooft aen / waer op hy van hem zelven viel / en men had al de moeite van de werelt om hem uit 's vyands handen te bergen / die van Maskarenjas eindelijk gedwongen wert naer zijn leger te wijken. De soldaeten / die voor 't gevecht zoo heet waren / verloren toen al hunnen moed / derbende hunne oogen schier niet opslaen / hoewel Maskarenjas hun een vriendelijk gelaet toonde / hun aenmoedigende om het gepasseerde verlies te verbeteren. In tegendeel / de vyanden nu heftiger gewoorden / gingen al voort met het razeeren van de Toorens / die in de Sterkte overend stonden / en verzaken het meerendeel der gebouwen met hun geschut: waer op Maskarenjas, volgens zijn gewoone moedigheit en handigheit / order stelde / invoegen dat de schade meest over de Timmeraedjen ging.

XIX. ONDERWIJL dat men aldus op de Sterkte schoot / bootschapte men Johan de Kastre Onderkoning van d' Indien, de doot van zijnen jongsten Zoon Fernand, die door den val van eenen Tooren / gelijk hier te voren gezegt is geweest / gesmoort was. Maer hoewel hem deze slagh diep in 't hart griefde / hy nietemin hield zich zoo bezadigt / dat men geen veranderinge in hem bemerken konde: ja hy preets hooglijk de doot van zijnen Zoon / en ondertusschen dreigde hy d' Armade des Konings van

Kam-

Kambaje, dat hy 't hun zou doen rouwen / en de vyanden zoo vinnig kaſtijden / dat men daer af zou weten te ſpreeken. Om zijn voorleg te verrichten / gaf hy in 't begin van [illegible]ber bevel aen Alvarez de Kugne, dat al de Schepen / die op deze Indiſche Zee kruiſen / by een vergaderen / en de zelve naer Diu zou voeren. Daerenboven gaf hy hem eenen brief aen Maskarenjas luidende / hem gebiedende dat hy niemant uit de Sterkte zou laeten gaen / zonder expres bevel des Onderkonings. Kugne met vier hondert ſoldaeten / en eenige Timmerlieden en Metſelaers in vyf Fregatten verzelt zijnde / quam aen de Haven van Ormus aen / alwaer te voren vyf andere Fregatten gekomen waren; invoegen dat 'er in deze Vloot vijftien of zeſtien hondert mannen gevonden wierden / die op zee kruiſten / en eens onder anderen bejegenden den Neef van Koje Sophar, wederkeerende van Kaire met eene Scheeps Armade / die hy tot ſeroers van Rumekan voerde. Kugne bleef na een lang en heftig gevecht / verwinner / en boorde een deel van 's vyants Schepen in den grond / de vyanden meeſtendeel doot blijvende of verdrenkende / en hun Overſte / en eenige van de voornaemſte der Armade gevangen genomen. Zy wierden na Diu gevoert / en in de Sterkte geſloten / doch men bewaerde hun daer niet lang / maer na dat men hun omgebracht hadde / wierden de hoofden in het Kanael geworpen / op dat zy / na die van 't leger afzackend / van hunne vyanden zouden gekent worden.

't we

't welk dienen soude om hun den moed te beneemen / en alle hope van secoers af te snyden. Kugne verloor in dezen Zeeslagh een groot getal van volk / en bzocht'er noch meer gequetsten van daen / waer van 'er veele stozven / en d'andere waren zeer langen tijd onpzofytelijk of ziek. Aengaende den Onderkoning / zoo haest als de tijd bequaem was om de Zee te bevaeren / haelde hy de zeilen op / en vertrok van Goa, gevolgt van zeventig groote en kleine Schepen. Hy te Bazain aengekomen zijnde / besloot daer de genen / die om den quaeden wind achtergebleven waren / in te wachten / en onderwijl zond hy Manuel Limice met eenige Fusten langs de Kust van Suratte, alwaer hy veele vyanden versloeg / en grooten buit van daen bzacht. Op zynen wederkeer nam d' Onderkoning / die op zee zestien dagen lang gewacht hadde zonder aen land te gaen / den koers naer Diu, en zond Limice, om alles t' ontdecken en te verrassen / wat hy zou kunnen / waer in hy zich dapper queet / en by 't Dooden-Eyland weder by de Vloot quam. Van deze plaets zeilde de Vloot recht naer Diu, alwaer zy den zevenden November aenquam / zijnde bemant met zestien hondert Soldaeten. Eenen dagh te voren was Laurens Petrejo, Generael van de Vloot / die in dat jaer van Lissebon vertrocken was (volgens de gewoonte / welke was / alle jaer eenig verschvolk en Schepen aen den Onderkoning van 'Indien te zenden) in dezelve Haven gekomen / hebbende te Kochin de tyding gehoozt van de toe-

toeruſtingen des Onderkonings / en de gelegentheit van Maskarenjas.

XX. d'ONDERKONING tamelijk dicht by de Sterkte zijnde / liet de ankeren uitwerpen / en de Schepen in order leggen / daerna liet hy Maskarenjas haelen / met den welken hy raet pleegde / wat men best doen zoude / om de vyanden te verdelgen. Den volgenden dagh hing men twee leeders aen de zyde der zee / op dat die van de Vloot met het wederkeeren van den vloed in de Sterkte zouden kunnen komen / en men leide het geschut op bequaeme plaetsen / om het Leger der vyanden zonder ophouden te beschieten / die / in stede van verbaert te worden / zich vrolijk tot vechten gereet maekten / order stellende op al het gene / dat daer toe noodig was / en voor al / logeerden zy een goet getal Musketiers en Konstapels in de Toorens / die op het Kanael gesticht waren / om de Vloote het inkomen te beletten / achtende dat d' Onderkoning hun van die zyde zou willen aentasten / alwaer zy een slagorder stelden van vijftien duizent mannen / van het stoutste en kloekste volk / die altemael zwoeren / dat zy liever op de plaets sterven zouden / dan de vlucht nemen. Maer d'Onderkoning / die van een ander besluit was / quam met al zijne troepen op den negentienden November heimelijk in de Sterkte : daerna gebruikte hy eenen trek / om de vyanden te leur te stellen. Hy liet al het Bootsvolk / Metselaers / Zoetelaers / en Trossen in de Schepen gaen / gebiedende aen de genen / die hun voerden, dat se

datse op het teeken / dat men hun's mozgens ten dzie uuren zou geven / recht naer den oever zouden vaeren / een yder met twee pieken in de handen: en dat de gene / die roeiden / den riem met d'eene hand zouden bestieren / en in d'andere bzandende lonten houden: datse altemael te gelijk uit al hun macht zouden schzeeuwen / en al hunne trommelen en trompetten doen klinken / al zachtjens naderende / even als of zy aen den oever zouden begeeren te landen. Dit aldus besteeken zijnde / wert Antony de Korrege gestelt om de Sterkte met eenig Garnizoen te bewaeren. Den volgenden dagh wierden al de klinketten van de Poozten der Sterkte / dooz 't bevel des Onderkonings / neder gesmeeten / en verre van kant gebzacht / op dat de soldaeten niet meer na dezen uitwijk zouden denken / maer hunne reekening maeken van te verwinnen of te sterven. Hy doet met het krieken van den dagh de Schepen het teeken geven / en zend ontrent twee duizent en vijf hondert Portugeezen na buiten / die op de Vesten der vyanden klimmen / en zich onder hunne banieren voegen / om op de wachters aen te vallen. De genen / die op zee waren / het teeken ontfangen hebbende / en na 't goetvinden des Onderkonings geschikt zijnde / beginnen te vaeren met vliegende vaendels en een geweldig getier / 't welk na dien kant den vyand noch sterker aenlokte / achtende dat men aldaer [illegible]echten most. De andere quartieren des te meer [illegible]verzwakt zijnde / viel het den Portugeezen gemackelijker het Leger te naderen. Maskarenjas,

die

die d' eerste slagorder voerde / bestaende in hon-
hondert uitgelezene Soldaeten / viel met alle
macht aen / en verloor in dit gevecht vijftig
mannen / de reste belemmert blyvende / ten
waere d' andere Portugeezen tot bystant geko-
men waren / waer voor de vyanden te rug deis-
den. De genen / die de Vloot op den oever in-
wachtten / den trek / dien men hun gespeelt had-
de / gewaer wordende / stierden terstont het mee-
rendeel van hunne troepen naer de plaets / daer
het gevecht begonnen was / en toen had den On-
derkoning veel werks met een andere slagorder
voort te zetten / om d' eerste te stryven. Van ee-
nen anderen kant bemachtigden hy en Petrejo
eenen Tooren / die hun geweldig in de weeg was /
en verslaegen de genen / die hem bewaerden.
Rumekan bewees dien dagh van zijnen kant / dat
het hem aen zinnen noch moed schortte / en gaf
den Portugeezen zoo veel te doen / dat zy zonder
Maskarenjas, die hun door yverige aenmaenin-
gen moed gaf / en hun een voorbeeld was met
zelf in persoon het spits af te byten / op dien dagh
alles zouden verloren hebben. Zoo als nu het
gevecht weder aenging / quamen d' Onderko-
ning en Petrejo daer by / en toen queeten zich de
soldaeten / zoo door de redenen van Maskaren-
jas, als door de tegenwoordigheit van hunnen
Generael aengemoedigt / zoodanig / dat einde-
lijk de vyanden den rug keerden / d' eene de vlug
kiezende / d' andere het Kanael overzwemmen-
de / om zich buiten het Eyland te bergen. De
Stad verlaeten zijnde / en het Leger in route ge-
slagen /

slagen / stelden de Portugeezen alles in vyer en bloed / doende d'Onderkoning de timmeraedjen / die het vyer gespaert hadde / onder de voet haelen / invoegen dat de Stad Diu t' eenemael gerazeert wert. Men vond zoo in de huizen der Stad / als in verscheide tenten en herbergen des Legers / de tafelen gedekt / de spyze over 't vyer / en zelfden lijftocht op de gemeene plaetsen / even als in tijd van vrede ; aengezien de vyanden op zulk een schielijke veranderinge niet gedacht hadden. De Portugeezen verloren in dezen slagh hondert en vijftig mannen / en eenige Kapiteinen / te weten / George de Souse, Johan Manuel, Fransois Azevede, Baptiste Person, Kosme Payva, Balthasar George, Eduard Roderik Nazin, Vasque Fernand, Arias Gomeze Quadre, en Julian Fernand. Van der vyanden zyde bleven 'er meer dan vzie duizent. Rumekan de zaeken dus overhoop ziende / wierp zeekere cieraeden / die hem onder d' andere kenbaer maekten / van 't lijf / en poogde zich te salveeren : maer hy door eenige soldaeten kenbaer gewozden zijnde / wert aengetast / en / na dat hy zich tamelijk lang verweert hadde / op de plaetse gedoot / gelijk ook noch zes andere van de voornaemste Oversten der Armade. Iuzarkan de jonge / dien dagh wonder bedzeven hebbende / wert levendig gevangen / en eerbiedig gehandelt / gelijk zijn staet dat vereischte. De Konstapel Mojatekan, op een snel ros gestegen / ontsnapte met eenige Kapiteinen / achterlaetende de Koninklijke Banier / en al d' andere Standaerden / die by den Onderko-

ning

ning gebracht wierden. Men zou de wreetheden niet kunnen uitdrucken / die door de Portugeezen bedreven wierden aen mannen / vrouwen / en kinderen in de Stad van Diu, die altemael door de snede des zwaerds passeerden / zonder zwangere vrouwen / of zuigelingen aen de borsten / ja zelfs stomme beesten te verschoonen / zoo onmenschelijk had hun de victory gemaekt / om de doot van hunne medegezellen te wreeken. Al het geschut der vyanden wert bekomen / en hunne troepen / die noch in groot getal overig waren / pakten zich haestig voort / en zeer diep in 't vaste land / daerna verspreidenze zich in verscheide plaetsen van Kambaje, laetende hunnen Koning beschaemt en wanhopig / ja zoo verre / dat hy gedwongen wert zoodanig een verdragh t' aenvaerden als d' Onderkoning begeerde: kortelijk / hy en zijn Rijk bleven aen de Portugeezen zoo veel als dienstbaer / die hunne Sterkte op nieus deden opbouwen / invoegen dat dezelve in weinig tijds sterker dan te voren gemaekt wert. Aengaende de Stad / men heeftse om den Koophandel met verloop van jaeren weder opgeholpen / maer niet zoodanig als zy wel te voren was. De Portugeezen verloren in de stormen en voorvallen van dit beleg by de twee duizent mannen. Na dat d' Onderkoning op de zaeken van dit gewest order gestelt hadde / keerde hy weder naer Neder-Indien: en belangende Petrejo, hy in de Haven van Kochin gekomen zijnde / ruste zyne Schepen toe / en nam weder den koers naer Portugael, brengende

den

den Koning de tijdinge van de victorie / en het volkomen verhael van dezen oorlogh / dien wy beknoptelijk hier beschreven hebben.

---

d'INDIAENSCHE HISTORIE der PORTUGEEZEN,

Het achtste Boek.

KORT INHOUD.

I. VErdeeling van *Asien*, en beschryving van de voornaemste deelen desselven, by maniere van herhaelinge, om de stoffen, die in de vorige Boeken verhandelt zijn, gemackelijker te verstaen.

II. Nieu middel door *Don Jan* den derden in 't werk gestelt, om den Koophandel in d'*Indien* te bewaeren,

III. Breed verhael van d'ordre en leere der *Jesuiten*, hunne tochten, bedryven en voortgangen in verscheide plaetsen van d'*Oostersche Indien*.

IV. Verhael van eenige andere aenmerkelijke zaeken, die zedert den oorlogh van *Diu* tot op de doot van *Don Jan* den derden geſchiet zijn.

V. *Sebaſtiaen* d'eerſte van dien naem volgt (hoewel noch jong zijnde) zijnen Grootvader *Johan* den derden in 't gebied.

VI. De Staet des Rijks van *Portugael*, en van andere landen, den Koning *Sebaſtiaen* toebehoorende.

VII. Vertelling van den oorlogh, tuſſchen *Muley Mahumet* en *Muley Abdelmelek*, om de Koninkrijken van *Fez* en *Marok* in *Barbaryen*, ontſtaen.

VIII. De Koning *Sebaſtiaen* kieſt de zyde van *Muley Mahumet*, en trekt in *Barbaryen*, om hem in 't bezit van die Rijken te ſtellen.

IX. Aenmerkelijke Veltſlagh, waer in *Mahumet*, *Abdelmelek*, en de Koning *Sebaſtiaen* ſneuvelen.

X. Wat 'er na dezen veltſlagh volgde, en de verſcheide geruchten, tot nu toe van *Sebaſtiaen* uitgeſtrooit.

XI. Kort verhael der Regeeringe van *Henrik* den eerſten na *Sebaſtiaen*, tot op het jaer 1580.

XII. Welke dat 'er na de Kroon ſtonden, waer van eindelijk (gelijk ook van geheel *Portugael*, en van het gene de *Portugeezen* in *Barbaryen*, *Afrika* en d'*Indien* hadden) *Filippus* de tweede, Koning van *Spanjen*, zich meeſter maekt.

I. HOE-

1. HOEWEL wy in de vorige Boeken hier en daer gezien hebben eenige beschryvingen van d' Oosterſche Indien, en d'andere Lantſchappen van Asien, alwaer de Portugeezen by onzen tijd zijn doorgedrongen: niettemin zal het misschien wel voegen hier in een Hooftdeel al de Provincyen op een bequaeme ry voor te ſtellen, op dat wy den Lezer als met eenen opslagh vertoonen, het gene hy zich in zoo veel voorverhaelde gedeelten heeft kunnen verbeelden, en des te beter d' aenmerkelijke dingen, die tot hier toe verhaelt zijn, in zyne geheugenis pzenten. 't Is waer dat de tochten der Portugeezen het Oosterdeel van Afrika raeken, waer toe de Rijken van Zofala, Melinde, Quiloa, Mombaza, Mozambique, en andere behooren: maer dewyl dit in de Kaerten tamelijk aengewezen wort, daer by komende dat de voornaemſte wapendaden in Asien bezeven zijn geweeſt, zoo willen wy ons aen dit gedeelte der werelt houden, volgens 't verhael dat de Heer Iohan Barros in zijne Dekaden, en andere geleerde Wereltkundigen van onzen tijd, in hunne ſchriften daer van gedaen hebben. Asien, by zommigen voor 't grootſte gedeelte van 't bewoonbaer Aerdrijk gehouden, is van Europa door de Rivier de Tanais afgezondert, van Afrika, door de Straet, die tuſſchen de Mid-

delantsche zee/en den boezem van Arabien schiet. Van d' andere zijden wort het van den Oceaen omcingelt. Heden zijn onze Wereltbeschrijvers van tweederley gevoelen in de verdeeling desselven / de zommige dat in zijn geheel aenmerkende / en d' anderen in het gene dat na de Zee strekt / en meest bekent is. d' Eene dan aenmerken het in vijf voornaeme deelen / waer van het eerste / en dat dichst aen Europa grenst / den Grootvorst van Moskovien gehoorzaemt/en bepaelt is met de Ysszee/met den Ob,den Koning der Vlieten / met het Lak van Kytaja, en met de Straet tusschen de Kaspische en Euxynsche Zee. Het tweede is Tartaryen, dat onder den Grooten Cham staet / hebbende tot zyne paelen de Kaspische Zee / den Berg Imaus, en den Flo[illegible] Juxarte ten zuiden / den Oceaen [illegible] ooste[illegible] ten noorden/ en Moskovien ten westen. De Turken beslaen het derde deel / 't welk deze wijdstreckentheit des lants begrijpt / dat tusschen d' Euxynsche, Egeesche, en Middellantsche Zee leit / Egypten, de roode of Arabische Zee / de Persische, de Rivier de Tyger, de Kaspische Zee of van Bachu, en de Straet, die tusschen dezelve en d' Euxynsche of groote Zee is. Onder het vierde deel is het Rijk van Persien begrepen / stootende tegen dat van de Turken ten Westen / tegen den Grooten Cham ten Noorden/ tegen de Rivier d' Indus ten Oosten / en ten Zuiden tegen d' Indische Zee. Aengaende het vijfde deel / wy noemen dat d' Oosterssche Indien, alzoo genoemt ten aenzien van de Riviere d' Indus, [illegible]

het Hoogh woxt van het Neder-Indien doox de wijdvermaerde Rivier de Ganges onderscheiden. Marcus Paulus Venetus heeft 'er drie deelen van gemaekt / te weten / het groot / het klein / en het middelste. Deze Indiaenen woxden doox ontelbare Koningen en Heeren bestiert / waer van 'er eenige onderdaenen van den Gxooten Cham, van Sophi, en van den Koning van Portugael zijn. Ten aenzien van de Havens en Teeplaetsen van den boezem der Roode Zee tot aen het Hooft / dat men de Kaep de Lampo noemt / op den dertigsten graet van Noxder-bxeedte / de Portugeezen zijn'er meerendeels meester van / of trecken 'er eenige schatting uit. d' Eylanden van Asien, byzonderlijk in d' Indische Zee / zijn Sumatra of Taprobane, Zeilan, de twee Eylanden van Iava, Burneo, Celebo, Palchan, Mindanao, Giolo, de vijf Molukken, Iapan, en onnumerlijke andere kleine / die eenigsins in d'algemeene Kaerten te vinden zijn / maer voornaemelijk in die van den geleerden Mercator, een uitmuntend Wereltkundige van onzen tijd. Zie daer / voo veel de eerste verdeeling belangt: nu staet die tweede aen te merken / die men in negen deelen onderscheid / waer van het eerste aen den boezem van de roode Zee begint / en aen die van de Persische Zee eindigt: het tweede strekt zich van dien boezem van Persien uit tot aen de Riviere d' Indus, die in den Oceaen valt / en langs het Rijk van Kambaje vloeit: het derde van de Stad van Kambaje tot aen de Kaep Komorri: het vierde begint met die Kaep: het

vijfde aen den Ganges : het zeſte aen de Kaep Cincapur boven Malakka : het zevende aen de groote Rivier met naeme Menam, 't welk die van 't land zeggen te beteekenen de Zee der Wateren / en die door 't Rijk van Siam loopt : het achtſte ſtrekt zich van daer uit tot de Kaep Lampo, een vermaerd Hooft / en dat van al het vaſte land meeſt ooſtwaert aen leit / midden op de Zeekuſt van het Exoot Rijk van China : het negende / dat van de Portugeezen weinig bezocht wort (ſchoon dat zy hooger ten Ooſten tot aen de Lequeſen en Iaponeezen geklommen zijn) is zoo groot / dat men niet en weet / of het Eyland of vaſt land is / ſtrekkende tot aen het ander einde van China. Om nu weder te keeren tot het eerſte gedeelte van deze negen / van den boezem der roode Zee / die gelegen is op de breette van [illegible] lef graden en twee derdeparten / tot aen de Stad Aden, het hooft des Rijks / reekent men dertig mylen : en van Aden tot aen de Kaep de Farrache, die op veertien graden en een halven leit / hondert mylen. Tuſſchen deze uiterſte grenzen zijn gelegen Abiam, Ar, Canacam, Brum, Argel, Sael, Hooftſtad van 't Koninkrijk Herit, Kayen, en Fartage, Stad van een ander Koninkrijk / dat den zelven naem draegt / en het volk wort genoemt Fartachins. Van daer tot aen Kuria Muria, alwaer Vincent Sodre ſchipbreuk leed / zijn zeventig mylen / en in 't midden van den wegh wort Dualfar gevonden / eene Stad voorzien met het beſte Wierook van geheel Arabien, en veel meer in quantiteit / dan eenige andere

plaetſe.

plaetse. Van Kuria Muria tot aen de Kaep Razalgate, die op twee en twintig graden en eenen halven leit / reeknt men hondert en twintig mylen woest en onbruchtbaer land. Aen die Kaep begint het Rijke van Ormus, en van de Stad van Ormus tot over Zee aen de Kaep Mocandan, zijn zeven en tachtig mylen. Onder dit Koninkrijk zijn Kalajate, Kariate, Mazcate, en andere Eylanden / waer van het leste / met naeme Limma, acht mylen van die Kaep Mocandan leit / die Ptolomeus noemt Azaborum, en zet haer op drie en twintig graden en een halven; maer onze Wereltbeschrijvers stellen dezelve op zes en twintig / en aen dezen hoek eindigt het eerste gedeelte. Al het land / tusschen desselven twee lantscheidingen begrepen / 't welk d' Arabieren Hyaman, en wy Geluckig Arabien noemen / is onder de drie Arabien meest bruchtbaer en bewoont. Overgaende van de Kaep Mocandan tot d'andere / met naeme Jacquete, die recht daer tegen over leit / komen wy in het tweede gedeelte / dat klein en weinig bewoont is / uit oorzaek van de vaert / die daer gevaerlijk valt. Het land is zoo veel als woest / en wert eertijds Carmanie, maer heden Herak Ajan genoemt / waer in de Koninkrijken van Macran en Guadel zijn / die tot haere voornaemste plaetsen hebben Guadel, Kalara, Calamette, en Diu voor den eersten mond van de Rivier d'Indus ten westen. Men reeknt van die Kaep Iacquete tot aen de Rivier d'Indus twee hondert mylen. Het derde gedeelte begrijpt hondert en vijftig mylen / te

weten / van den uitſtek van Diu tot aen de Kaep Jacquete acht en dertig mylen / en van daer recht door Zee tot aen Diu, Stad van 't Rijk Guzaratte of Kambaje, vijftig mylen / en van Diu, dat op twint g graden en een halven leit / tot aen de Stad van Kambaje op twee en twintig graden zijn drie en vijftig mylen / en van Kambaje tot aen Goa tien of twalef mylen. In deze uitſtrecking des lands is een groot deel van 't Rijk Guzaratte begrepen / en met een de Provincye der volkeren / met naeme Rezbuts, die in de gebergten woonen. Aengaende het vierde deel / dat begint aen de Stad van Kambaje, en eindigt aen de Kaep Komori, beſlaende in de lengte ontrent twee hondert en negentig mylen goet land / 't welk altemael de bloem van Indien is / en dat men met twee groote Rivieren / die het ooſt en weſt doorloopen / in drie deelen verdeelen kan: het eerſte deel ſcheidende het Rijk Decan van dat van Guzaratte, dat ten noorden daer tegen komt: het tweede / ſnydende het Rijk Decan van dat van Bisnager ten zuiden: het derde / deilende Decan, en dat Rijk Bisnager, dat de bepaeling des Zeeboezems is van Bengale. De twee Rivieren komen uit twee fonteinen in eenen hoogen en langen Bergh / met naeme Gate, ten ooſten van Chaul, en zy zijn vijftien mylen breette van malkander / de noordelijkſte wort genoemt Kruſuar, en d' andere ten zuiden Benhora; zy komen na eenen tamelijk langen loop in malkander / en die Rivier noemt men een Ganga, die zich in de gracht van den

Gan-

Ganges ontlast tusschen twee Havens met naeme Angely en Picholide, op twee en twintig graden of daer ontrent. Deze Ganga of Guenda is uitermaetten breet / en dat om de Rivieren / die daer in vloeien / ja het water wort van d' Inwoonderen des lants voor heilig gehouden / invoegen dat de Heeren niet hebben willen dat d' Ingezetenen daer uit putten / en niemant magh 'er zich in gaen wasschen / zonder schattinge te betaelen. In deze drie deelen van ons vierde gedeelte van Asien zijn ontallijke Rivieren. In het eerste deel / 't welk dat van Guzaratte is / reekent men van de Stad van Kambaje tot aen de Rivier Nogatana of Mandova zeventig mylen / alwaer Machigam, Gandar, Baroche, Suratte en Ravel de voornaemste Steden zijn: daerna heeft men / de Kust volgende / Noscari, [illegible]dini, Daman, Danu, Tarapor, Quelmain, [illegible] en Bazaim, alwaer de Portugeezen een Sterkte hebben / en ook te Chaul, dat dertien mylen van daer is. Aldaer begint het tweede tot aen d' uiterkanten van het Rijk Decan, hebbende vijf en zeventig mylen wijtte / te weten / van Chaul tot aen de Rivier Zanguizar vijf en twintig mylen / in welker wijtte Banda, Sifardan, Kalanci en Dabul leggen: van Zanguizar tot aen Sintakora, de leste plaets van Decan, vijftig mylen / waer in Ceitapor, Carapatam, Iamaga, Banda, Capora, en de vermaerde Stad van Goa gezien worden. Het derde deel begrijpt van het Rijk Dekan tot aen de Kaep Komori hondert en vijf en veertig mylen / en heeft kloeke Dorpen

322 pp

en kleine Steden / die / in de wijtte van vijf en veertig mylen / onder den Koning van Bisnagar staen / gelijk Onor, Batikal, Bendor, Bracelor, Bracamor, Carcara, Carnate, Manjalor, en andere. De reſt hondert mylen begrypende / 't welk de Kuſt van Malabar genoemt wort / is veele Koningen onderdanig / waer onder die van Kalicut, Kananor, Kochin, en Koulan de voornaemſte zijn / van dewelken en van hunne lantſchappen hier te voren wijdloopig gehandelt is geweeſt. Aengaende de Kaep Komori, zy is het einde van Indien binnen de Ganges, 't welk men nu Indoſtan, en Neder-Indien ten zuiden noemt / en aldaer bepaelen zich de Rijken der Kuſte van Malabar, eindigende ook het vierde gedeelte van Aſien. Nu zullen wy ons houden aen de beſchrijvinge der Eylanden; dewijl dit / dat wy verhalen / niet heel ter ſnede komt. Daer [illegible] noch de andere gedeelten aen te roeren / te weten / het vijfde / 't welk de Kuſt des Zeeboezems van Bengala begrijpt / alwaer dzie voornaeme Koninkrijken zijn / te weten / Bisnagar, zijnde twee hondert mylen in de lengte: Orixa, hondert en tien: en Bengala hondert en ſeſtigh / en dit gedeelte eindigt te Chatigam, een Zeehaven / heel diep in den Zeeboezem. Van deze Haven tot aen Malakka wort het zeſte gedeelte aengemerkt / begrypende dzie hondert en tachtig mylen / en het is d'eene Kuſt des boezems van Bengala, alwaer de Koninkrijken van Verma, Ava, Pegu, Siam, en Malakka gezien worden. d' Andere Kuſt / naer 't Ooſten ſtreckende / waer in de

[illegible]oninkrijken van Kambaje, Kampar, en Kabuchin leggen / maekt het zevende gedeelte. d'Andere twee leste / te weten China, dat in vijftien Rijken verdeelt / en van lange en breede uitstrecking is / en het gene zich van daer tot in't Noorden uit strekt / dat zal ons / dewijl het noch niet te degen ontdekt is / tegenwoordig genoeg zijn maer aen te merken. Wy nu en hebben hier de voornaemste Steden en plaetsen van deze leste gedeelten / noch al de bepaelingen derzelver niet uitgedrukt / en dat om lankheit te vermijden / daer by noch komende / dat de Kaerten van Asien en Oost-Indien hier in de genen / die naeukeurigh zijn / voldoen. Maer de Lezer moet bemerken / dat in deze twee gevoelens / die [illegible] over de verdeeling van Asien voorgestelt heb[illegible] / het eerste / dat het zelve tot vijf deelē brengt / [illegible] / Moscovien, Tartaryen, Turkyen, [illegible]sien, en Indien, op het geheel lichaem van Asien ziet: en het tweede gevoelen / 't welk Asien in negen deelen schikt / alleen maer de Kusten des Oceaens waer neemt / zonder in de Lantschappen van den Moskoviter, Tarter, Turk of Persiaen, die op hun zelven schijnen te zijn / eens te komen / en meer blijft aen het gene / dat men heden Asien eigentlijck noemen kan / hechtende aen de Zeeplaetsen / en bynamen 't Oostersche Indien. Kortelijk / [illegible] kan zeggen / dat het eerste gevoelen Asien te landewaert betreft / en het tweede / Asien aen de Zee / waer in de Portugeezen iets gewonnen / en Sterkten gebout / en zeekere Steden / tot

323 pp

veiligheit van huunen Koophandel / gekre[illegible]
hebben; maer dit alles weinig te beduiden zijn-
de / in vergelijkinge van het gene / daer zy niet
over te zeggen hebben. Dit en is niet hunnen
wil / maer hun onvermogen te wijten; daer by
komende / dat zy dappere / ſtrijtbaere en vernuf-
tige volkeren gevonden hebben / en die zich niet
en lieten om den tuin leiden / gelijk de Weſter-
ſche Indiaenen, die dooz de Spanjaerden, van
wien een volkrijk land tot een verbaerlijke Woe-
ſtijne gemaekt is / zeer wzeedelijk gehandelt zijn
geweeſt. Maer aengaende het Oosten / hoe-
wel de Portugeezen op zommige plaetſen ge-
rooft en geplondert / en eenige byzondere Kapi-
teinen zich wzeed en onmenſchelijk gedzaegen
hebben: daer zijn nochtans heden byna geene
teekenen meer van overig / en d'andere Koop-
den dzyven om de rijkdommen der [illegible]
pen zoodanig den handel / dat 'er dooz d'
zoo wel als d'andere genoeg overſchiet. Dat
meer is / hoewel wy gezien hebben / dat 'er
dooz de Portugeezen groote victorien bekomen
zijn / zy nochtans wierden ten leſte het oozlogen
allereerſt moede / hebbende aen d' Indiaenen dzy
beter leeren vechten / als zy wel dooz tachtig
of negentig jaeren konden. De Koning van
Portugael en zijn Raed moſten derhalve beden-
ken / hoe zy beſt den ſtaet van d' Indien dooz een
ander middel dan dooz de wapenen [illegible]
hanthaeven / aengezien den oozlogh van la-
ger hand al de machten des Rijks verſleet / daer
dezelve nootſaekelijk waren tot andere plaetſen /
en

...en ...oven al in Barbaryen, alwaer de Portugeezen ...aerlijks d'een of d'andere plaets verloren. Om derhalve te bewaren het gene men in d'Indien gewonnen hadde / vertoonde zich zoodanig een hulpmiddel / gelijk 'er volgt.

II. d'OORLOGEN op de Kust van Malabar, in de Molukken, en elders / hadden de Portugeezen zoodanig afgemat / dat zy het ambacht begonden te haeten: en veele byzondere luiden verlieten / dewyl zy zoet op winst wierden / van langer hand den trein der wapenen / invoegen dat de soldaeten die dyerigheit verloren / die men ten tijde van d'Onderkoningen Almeide, en Albukerk bynaemen / gemerkt hadde. Daerenboven waren d'Indianen alreede zoo erbaren ten oorloge / dat zy al de vonden van Europe waernamen / om zich daer van te dienen / die hun dezelve geleert hadden. Ook quam 'er dit noch by / dat de Pzincen en Heeren van d'Indien onderling gemeenschap hielden; invoegen dat de Raed van Portugael wel te recht bemerkte / dat 'er metter tijd nieuwe stormen zouden opstaen; daer den degen niet toe zou helpen / dewyl hy niet stijf genoeg was. Daer toe Bezanten en schoone beloften te gebruiken / d'Indiaenen lieten zich niet blindhocken: in tegendeel / indien men oversloeg eenigen aenval te wagen / zy hadden een fraeye hand om te bedziegen en te verrassen; getuige was onder andere de Koning van Dachen. De gewoone vaerten putten de inkomsten des Konings uit: daerna / de gevaeren en schipbreuken macken-

ten dat het verlies met de winste gelijk ſt.
invoegen dat (gelijk het Spreekwoord zegt) het
ſpel de kaers niet waerd en was: daer ook de
Kapiteinen en Officieren luſtigh toe holpen /
want zy waren meerendeels bezorgt met hunne
Koffers op te vullen / invoegen dat de Koning /
indien hy iets hadde / altijt de leſte was / en
men deelde hem toe als eenen / die verre van
kant zat. Onder zoodanige zwaerigheden was
noch dit goet / dat de Koning heel wel met den
Keizer ſtont / en geenen oorlogh hadde met ee-
nigen Prins van Europa: en belangende de zae-
ken van Afrika, de gemeene Garnizoenen kon-
den het na den ſleur noch draegende houden. Na
veele redenen in den Raed van Portugael, om
eenigen tuſſchenmiddel te vinden / die in 't toe-
komende d' Indiaenen eeniger maete macht be-
zachten en tegen houden / wert 'er ge-
den / dat men zich met de Religie behelpen zou
de; zommigen de nuttigheit bybrengende / die
men zagh dat in het Rijk van Kongo daer uit ge-
ſprooten was. Daer zijn in d' Indien vier Sek-
ten / de eerſte zijn halve Chriſtenen, de tweede /
Mahometaenen, de derde / Joden, de vierde /
Afgodendienaers van verſcheide ſoorten. Men
oordeelde dan / indien men de Mahometaenen en
Afgodendienaers / of een gedeelte onder henlie-
den won / dat dit in die geweſten de ſteun van den
ſtaet en den Koophandel zou wezen. [illegible]
behoefde alleen werktuigen / om dit werk te be-
ginnen / en met kloekmoedigheit te vervolgen:
alwaer wederom nieuwe zwaerigheden voor-

quamen /

men / uit oorzaek van zulk een lange voyage; om dat men mannen met herssenen van doen hadde / en die zoo grof en dik niet en waren als de gewoone Priesters en Monnikken (liefhebbers van gemak en een goede tafel) maer meer ingetogen / en rap van leden / om in verscheide plaetsen te gaen en te komen. Eindelijk wierden de Jesuiten, een orde / die toen heel versch was / voor de bequaemste van allen geoordeelt / en men zond memorien aen Pieter Maskarenjas, Portugeeschen Gezant te Rome, om eenigen daer van te bekomen / daer hy zoo zijn best in dede / dat eenigen van dezelve de reis aennamen / en zy zijn / by verloop van tijd / in Hoog-en Neder-Indien zeer vermenigvuldigt / ja opgeklommen tot in Japonien, in de Rijken van China, en in andere plaetsen / zoo van d' Eylanden als van het vaste land.

111. MAER wy moeten dit propoost een weinig verder opnemen / en dat / tot genoegen des lezers in't lang verteilen. Eenen Spaenschen soldaet / met naeme Ignatius Lojola, zijnde binnen de Stad van Pampelune, die door de Francoisen in den jaere 1513 belegert was / en door den Hertogh van Alva en eenige troepen Spanjaerden verdedigt wert / was zijn een been vermorzelt / en het ander door eenen Kanonschoot zeer beschadigt. Hy was toen vijf en twintig jaeren of daer ontrent / en ziende zich door zodanig een toeval onnut tot den oorlogh / verliet zijn huis nevens eenige goederen / en trok de Kap aen / overleggende in zijnen geest een nieuwe

we Oꝛdꝛe op de baen te bꝛengen. Maer hy onbedꝛeven was in goede geleertheit en ... tenschappen / die tot d' uitvoeringe van zijn vooꝛnemen vereischt wierden / zoo vond hy middel om naer Parys te gaen / alwaer hy tien jaeren studeerde / en tien andere Spanjaerden aen zijn snoer kreeg / met dewelken hy in den jaere 1536 weder naer Spanjen keerde. Een jaer daerna gingen zy na Rome toe / om van den Paus te verzoekē / dat zy naer Jeruzalem mochten reizen: maer dewyl den oꝛlogh / tusschen den Turk en de Venetiaenen ontstaen / de passen besloot / veranderden zy van vooꝛnemen / en beslooten hunnen arbeid aen te leggen met de jeugt te leeren / 't welk het vooꝛnaemste kenteeken is / waer dooꝛ zy onderscheiden wooꝛden van d' andere Monniken / die verlet zijn met in hunne Kloosters te zingen / en sermoenen in de Kerken ... doen. De Gezant van den Paus te Ve... maekte zeven onder hen tot Pꝛiesters / en gaf hun macht om in 't byzonder te leern / in 't openbaer te pꝛediken / biechte te hooren / de Sacramenten te bedienen / en andere Pꝛiesterlijke diensten in de Roomsche Kerke / te plegen. In't jaer 1540 baden zy den Paus Paulus den derden / dooꝛ tusschen spꝛaeke van den Kardinael Kontarin, dat hy hunne Oꝛdꝛe zou gelieven te appꝛobeeren; 't welk hy toestont / op vooꝛwaerde dat het getal niet boven de sestig mannen in 't geheel zou opklimmen. Maer naderhant zeeker Kardinaelen en andere Ampteraeren van 't Roomsche Hof / bemerkende dat deze nieuwe

Oꝛdꝛe

ze onder al d' andere (die alreede bedaegt/ en bijna van ouderdom vermolseint waren) bequaem was om den Roomschen zetel / die zeer geschud wert door de boecken en dispuiten der Hoogduitschen, te ondersteunen; en dat / indien de jeugt niet by tijds onderwezen wert / om d' overleveringē der Roomsche Kerke grondig te vatten / al het ontsagh van den Paus en de zijnen dagh aen dagh zou verslelten; zoo besloten zy de Jesuiten te laeten aengroeien / tot groot leetwezen en spijt van d'andere orders der Monniken / die zich met handen en voeten in verscheide plaetsen van Europa daer tegen verweerden. Derhalve wert'er in den jaere 1543 te Rome vast gestelt / dat deze Orde / die zich de Societeit van Jesus liet noemen / aen zeeker getal of lantschap niet zou gebonden wezen / maer [illegible] veel als mogelijk ware / zou voortsetten en vermenigvuldigen. Hunne kleedinge en is niet zoo verandert / als die van veele andere Monniken / en hun ommegang is vriendelijker en borgerlijker / en buiten dit middel zouden zy op veele plaetsen niet lichtelijk de bestieringe der jonkheit bekomen hebben / die zy voor niet onderwijzen / dat is te zeggen / zy neemen geen zeeker schoolgelt ter maend of in 't jaer: maer indien iemant hun een Collegie sticht / of hun met tien of twintig duizent guldens vereert / of hun [illegible] huizen met dagelijksche noodzuftigheden verzorgt / zy nemen het alles uit ootmoedigheit aen. Indien 'er eenig jongeling van schzanderen geest en van rijken huize is / die na hun luistert /

zy

326 m

zy zijn zeer begeerig den zelven na hun te
ken / en zy begeven zich met groote zorgvuldig
heit by de zieken / om dezelve te troosten / en
oyder te stellen dat se een Testament maeken.
Voortelijk / zy hebben zich sedert het jaer 1545 /
gelijk men heden ziet / in de werelt begeven. Be-
langende hun vermogen / daer zijn 'er onder
hun / die zy bequaem / en van groote naerstig-
heit zijn. Zy maeken hun voornaemste werk
van de Philosophie, en voornamelijk van dat
deel / dat men Logica en kennis van Disputee-
ren noemt. Want hier in willen zy voor de gaeu-
ste gehouden zijn / en monsteren en roemen daer
op boven al d'andere Oyders / die / in vergelij-
kinge van deze / niet met allen gehoort noch ge-
zien hebben. Of dit nu met recht of onrecht is /
daer van laet ik het oordeel aen de genen / die
hunne boeken doorbladeren. Aengae
Theologie, zy volgen en leeren de leere der
Roomsche Kerke / die zy gepuurt en herstelt
hebben na de scherpsinnigheit van hunne vernuf-
ten / en heden zijn zy de groote zuilen des Room-
schen Zetels / houdende al d' Artikelen van de
leere desselven staende / en Europa verbullende
met ontallijke boeken: invoegen dat / zedert de
komste dezer nieuwelingen / die gedurig loopen /
disputeeren / schryven / en aenzoeken / het mee-
rendeel der andere Monniken zoo stom als vis-
schen geworden zijn. Maer het en zal mogelijk
niet buiten proposst zijn / een woord van hunne
leere aen te roeren / volgens het gene ik uit hun-
ne Boeken heb kunnen verzamelen. Zy houden
dan

[illegible]at de Heilige Schriftuur een onvolkome [illegible]ere is / niet alles behelzende dat ter zaligheit / tot opbouwinge des Geloofs / en tot onderwijs om wel te leven behoort; maer dat dit gebrek door d'overleveringē moet vervult worden. Dat de Heilige Schriftuur / in het gene zy voorstelt en begrijpt / gelijk een wasse neus is / gevende geen zeeker besluit / maer 't welk tot zoodanigen zin kan getrocken worden / als men begeert. Dat de Paus / als het Hooft der Katolijke Kerke / de verklaeringe daer over moet geven; en dat dit Hooft al de macht in 't geestelijk en in 't tijdelijk over grooten en kleinen zonder uitzonderinge toekomt; vernieuwende ten dezen aenzien al het gene de Canonisten en Decretalisten van deze macht geschreven hebben. Dat de gene / die de Christelijke Religie in haer geheel be[illegible]en / aen al de luiden / die geen bediening in de Kerk hebben / verbieden moeten den Bijbel te lezen; en dat dit lezen der byzondere luiden in veelerley manieren de Kerke schadelijk is. Zie daer hun gevoelen aengaende de Heilige Schriftuure. Daerna houden zy / dat al het gene / dat strijdig is met de Wet Godts / juist geen zonde en is: dat men eigentlijk zonde noemt / het gene willens en wetens tegen Godt en den naesten begaen is; en dat / indien 'er geen wil in de zonde was / men dezelve geen zonde moest noemen: dat 'er na het Doopsel geen zonde in de Wedergeboorenen overblijft: dat de begeerlijkheit / in de wedergeboorenen overig zijnde / hoewel zy tegen de Wet Godts strijd / nochtans

327 pp

tans niet eigentlijk / noch waerachtig / no. haer zelve / noch van haer zelve / zonde iſ. Dat de eerſte bewegingen van de begeerlijkheit des zondaers hem niet ſchuldig maeken: dat 'er veele zonden zijn / die niet door de Wet Godts veroordeelt / en echter grover en verdoemelijker zijn / dan de gene / die tegen de Wet Godts ſtryden / gelijk de gene / die tegen de Geboden der Kerke begaen zijn. Dat wy de Geboden Godts in deze werelt kunnen vervullen / de barmhertigheit Godts daer in blijkende / die het eeuwigh leven belooft heeft aen de genen / die zyne Geboden volbzengen zouden; en dat in de waerneeminge derzelver al ons leven en zaligheit beſtaet. Dat het eigen en natuurlijk begrijp van 't Evangely iſ: Indien gy 't eeuwig leven wilt hebben, zoo onderhoud de Geboden. Dat de menſch uit zijn natuure geſtelt iſ / om te bekomen' gene dat Godes iſ / en zyne genade te ontfangen. Dat het Geloove iſ / niet alleen te gelooven dat in de Boeken van den Bybel ſtaet; maer ook dat met de levende ſtemme / 't welk men overlevering noemt / geleert iſ geweeſt. Dat de rechtvaerdigheit der Chriſtenen uit hunne goede werken voortkomt / en niet uit het geloof / dat Chriſtus omhelſt. Dat de werken zoo noodſaekelijk zijn / en zulk eene kracht hebben / datſe het Geloove waerdig maeken. Dat de rechtvaerdigmaekinge van yder in 't byzonder zeer onzeeker iſ: en dat de byzondere van hunne zaligheit niet moeten verzeekert zijn. Dat dit woord van rechtvaerdigmaeking in Theologie niet anders

betee-

kent / dan bekominge van rechtvaerdigheit / of beweging en schickinge tot de deugt: en dat de Christelijke rechtvaerdigheit is / zich van't quaed af te wenden / en het goede te doen: ook dat de liefde / die wy jegens Godt hebben / ons zyne vrienden en kinderen doet zijn; en dat door de rechtvaerdigheit Godts / in het Evangely geopenbaert / verstaen wort eene eigenschap in Godt / die eenen ygelijken na zyne werken vergelt. Dat Christus voor de genen / die hem voor Zaligmaeker zullen aenneemen / door zyne doot dit goet bekomen heeft dat zy verciert zullen wezen met eene waere rechtvaerdigheit / die daer is eene heiligheit / kracht / en nieuwe hoedanigheit in dezelve inwoonende / om welke hoedanigheit dat Godt zich met dezelve verzoent / en hun voor zyne kinderen aenneemt: [illegible] er twee rechtvaerdigmaekingen zijn / d'eerste / die Christus door zyne doot verdient heeft voor de genen / die in hem gelooven / op dat zy begaeft zouden zijn met liefde en andere deugden: en de tweede / dat de mensch / na dat hy deze nieuwe hoedanigheit door de verdienste Christi ontfangen heeft / door de rechtvaerdigheit / in hem woonende / een grooter / volkomener / en naeuwer rechtvaerdigheit / verzoening / aenneeming / en het eeuwig leven verdient. Dat de wedergeboorne door hunne werken verdienen een volmaekter en geheelder rechtvaerdigmaeking dan deze eerste / die hun door de verdienste Christi om niet geschonken is: en zelf dat onze werken / of met 'er daet of met den wil / noodsaekelijk

328 pr

kelijk zijn tot deze eerſte rechtvaerdigmaeking / om dezelve waerdig te maken: ook dat het eeuwig leven te geven ſtaet / als een gerechtigh en verdient loon / aen de goede werken der wedergeboornen / die door hunne deugt deze eeuwige gelukſaligheit verdienen. Dat de menſch voor zyne zonden aen Godt voldoen kan / na evenmaetigheit / dat is te zeggen / met afleyding / en dagelijks iets betaelende / ſchoon of de majeſteit van den beledigden oneindig / en onze voldoeninge eindig zy. In andere ſtucken / als van de aenroeping der Heiligen / die in den Hemel zijn / van de eere en aenbiddinge der Beelden / der Reliquien / van 't Vageyer / van de bywoordingen tot het Doopſel en 't Nachtmael / van de Communie onder eene gedaente / van de lichaemelijke tegenwoordigheit Chriſti, van de Transſubſtantiatie / van d' offerhande der Miſſe / der Gebeden in 't Latijn / en andere zoodanige Artikelen / daer in komen zy met de Roomſche Kerke over een. d' Andere heb ik in 't lang aengeroert / op dat men de Theologie en Philoſophie der Jeſuiten magh zien / waer in ik / zoo veel my mogelijk geweeſt is / hunne eigene woorden gevolgt hebbe / zonder nochtans dezelve te examineeren of te verklaeren; dewijl het hier geen tijd van diſputeeren is / maer alleen ſimpelijk de zaeken / gelijk zy leggen / voor te ſtellen. Aengaende de diſcipline der Jeſuiten, zy heeft denzelven grond als die van d' andere Orders der Monniken / en het kort begrijp derzelver / door Jaques Andrade Portugees, een van

hunne

e overigste Leeraeren / beschreven / luid aldus: Hy die stryden zal onder de banier van onze Societeit, en alleen den Heere, en den Paus zynen Stedehouder op aerde, zal begeeren te dienen, besluit in zich zelven, na dat hy de solemneele gelofte van eeuwige zuiverheit gedaen heeft, dat hy het lid is van eene Societeit, die byzonderlijk ingestelt is om het Geloof door publijke predicatien voort te planten, om de Kinderen te Catechiseeren en te onderwyzen, en om de bedroefden door middel van de Oorbiechte te troosten. Zy hebben een byzondere gelofte van strikte gehoorzaemheit aen den Paus en den Generael van hunne Orde: inoegen dat / wat hun ook van dien kant bevolen wort / zy het zelve / daer kome dan af wat het wil / zullen uitvoeren. Zy hebben ook een byzondere devotie tot de voortsettinge van de tydelijke grootheit der Koningen van Spanjen. Aengaende de regelen / d' orde / en d' oeffeninge / die zy in hunne Collegien en gemeenschappen hebben / dat vereischt een ander byzonder Tractaet / en dat niet eigentlijk aen deze Historie past. Om nu weder tot Ignatius Loyola te komen / onderwijl dat hy en zyne medegezellen te Rome waren / Pieter Maskarenjas hunnen handel en wandel afgezien hebbende / en begrepen dat zy bequaeme luiden waren om groote dienſten in d' Indien ten voordeel der Portugeezen te doen / zoo verwierf hy van den Paus / dat eenige van deze tien by d' Indiaenen zouden gaen predicken / om dezelve van Religie te doen veranderen. Ignatius, aen wien de Paus deze

zaek

zaek scheen te bevelen/gaf 'er niet meer dan
verlof/ te weten/ Franciscus Xaverius Navar-
rois, en Simon Roderik Portugees, die in het
jaer 1540 te Lissebon aenquamen/ en van toen
af wierden zy gemeenlijk d' Apostelen genoemt.
Nietteminder/ om dat de Koning een van henlieden
noodig hadde/ om te Koimbre het Collegie der
Jesuiten op te rechten ('t welk sedert als de aen-
queekplaetse van Indien geweest/ en tot onder-
houd van hondert/ of hondert en twintig ge-
woone scholieren gefondeert is) zoo bleef Rode-
rik in Portugael, en Xaverius, alleen tot Apostel
van Indien geschikt zijnde/ vertrok in den begin-
ne des jaers 1541/ met den Onderkoning Mar-
tyn Alfonse de Sousa, en zy quamen op Mey-
maent in Neder-Indien aen/ alwaer al eenige
jaeren te voren een wyd groot getal van Pries-
ters en Monniken tot den gewoonlijken dienst
waren; doch van slechte stoffe opgeleit/ in ver-
gelijkinge van Xaverius en anderen/ die na hem
quamen. Aengaende de leere/ die zy aen d' In-
diaenen geleert hebben en noch leeren/ zy is de-
zelve/ die men in de Roomsche Kerke voorstelt;
maer van 't begin/ en schier tot op dezen dagh
toe/ is al hun onderwyzen volgens 't voorbeelt
van Xaverius, met by klockegeslagh te verga-
deren de kleine kinderen van het Dorp of Dorp/
daer zy in gaen/ en in de taele des lants luid op
te verhaelen/ of door hunnen Tolk te doen zeg-
gen het Gebed des Heeren/ de Engelsche Groe-
tenis/ en het Symbolum der Apostelen/ en
daerna noch eenige korte vermaening daer over
te

te doen. Dit gedaen/en eenige dagē achter een verlegt zijnde/doopē zy de genen/die de myne maeken zoodanig een nieuwigheit goet te vindē: daerna komen deze gedoopten ter Misse/ en hooren een weinig bzeeder van de Religie der Iesuiten spzeeken. Het gene nu den Koning beweegde om voornaemelijk zoodanige mannen daer na toe te zénden/ was om te antwoozden op de questien en bzaegen van veele Indiaenen, mannen/ die bzy snedig zijn / en die onder hun verscheide Sekten hebben/ gelijk hier te voren is gespzoken geweest van de Bramines of Brachmanen, en nu moeten wy een woozd zeggen van zommige anderen / volgens 't rappozt / dat de Jesuiten zelve daer van gedaen hebben. In't Eyland Japan is een zeekere soozte van volk met naeme Jamambaxas, 't welk te zeggen is / Soldaeten der Valeyen, die / om booz heilig geacht te wozden / zich uitermaeten versterven/ oberende blyven / en machtig lang waeken / zy vasten geweldig/en na andere zoodanige oeffeningen maeken zy geen zwaerigheit om in een Scheepken te gaen / en dat te doozbooren / op dat het grondega / om het bygeloof / daer zy aen vast hangen / in't gemoed van hunne leerlingen te dzucken. Daer zijn ook veele Monnikxdommen van mannen en bzouwen / die in't wit / in't graeu / en in't zwart gekleed gaen / de snoodste menschen / die men ter werelt zou kunnen vinden. In dit zelve Eyland is een opperste Bisschop/ het Hooft van al de Religien / na wiens wil al de zaeken des Eylants bestiert wozden. De

Priesters of Iaponeesche Offeraers/ met naeme Bonzies, en kunnen onder hun geen nieuwe t= doe bevestigen / dan door het gezagh van dezen Overste. Selfs de Tundes, die gelijk Bisschoppen zijn/ worden door hem gemaekt en bevestigt/ en daerna zijn zy by 't volk in grooten aenzien/ en maeken de Bonzies. Men moet de Privilegien en vryheden aen dezen selvē Overste verzoeken/ die van grooten huize is/ en uit het lantschap van China, daerze vernuftiger zijn. Aengaende de Tundes, zy hebben vry minder te zeggen/ gelijk/ toe te laeten dat men op zeekere dagen der pelgrimaedje vleesch ete/ en andere zoodanige omstandigheden. Deze groote Bisschop wort van d' Eylanders als een Godt op aerde ontsien / en houd zijn verblijf in eene Stad met naeme Meako, hebbende in zijn Paleis zoo veel beelden/ als 'er dagen in 't jaer zijn / en alle nachten doet hy 'er een/ als tot zijn lijfwacht/ by hem leggen. Voorts/ het volk acht dezen Bisschop zoo heilig/ dat men niet en lijd/ dat hy eenigsins met de voeten aen d' aerde raeke/ want dit doende / zou hy ontheiligt zijn. Hy word van aelmoessen / vry boerachtig / gevoed / en heeft tot huisgenooten eenigen met naeme Kungues, die kael van kop en kin zijn / een volk/ dat in 't geheel Eyland zeer ge-eert wort / en die voor Gezanten en Scheitsmannen dienen / om de oorlogen en verschillen tusschen de Rabuurige Princen neder te leggen. Hy staet den volke toe/ zoodanig een bygeloof te verkiezen / als zy willen/ onder dewelke twee voornaeme Afgoden zijn/

zijn / te weten / Amide en Xaque : invoegen dat hier veele Konventen van Bonziers en Bonzienes zijn / d' eene met witte overkleeden / d' andere met zwarte of grijze rocken gekleed zijnde. De grijzen hebben eenen Patroon / dien zy Denichi noemen / en zijn vyanden van d' Amidanen. De Bonzies zijn meerendeels treffelijk gehuist / en hebben een goet inkomen : zy mogen niet trouwen / en indienze zulks ondernemen / worden zy omgebracht. In't midden van hunnen Tempel is een Altaer / en daer op een houten beeld / met naeme Amide, hebbende het bovenlijf tot den middel toe naekt / in gedaente van een schoone vrouwe / en nederzittende. Zy hebben daerenboven zeer ruime Bibliotheeken / plaetsen van geneugte / alwaer zy te zamen hunne tijtkortinge neemen / en klocken om de Vespers en Metten te luiden. Op den avond geeft hun Prioor of Abdt eenen ygelijken van hun een punt om te meditteeren. Een weinig naer middernacht lezen zy eenige gebeden / antwoordende malkanderen voor den Altaer / en lezen in zeekere Brevieren na hunne wijze. Zy besteden op het krieken van den dagh een uur met overpeinzen / zijnde op het hooft en aen de kin geschooren. Hunne Kerken zijn groot / in goet getal / en daer zijn veele Kapellen / die hunne Heiligen / welke zy Fotoquies noemen / zijn toege-eigent / en zy hebben veele Feesten 't geheele jaer door. Veele van deze Bonzies zijn van edelen huize : want als de Japonsche Heeren en Edelingen zich met kinderen overladen zien / steeken zy / om d'outste

te rijker te maeken / de anderen onder de Kap. Eindelijk deze Bonzies zijn uitermaeten gierig / en weten duizent listen om gelt te krijgen. Zy verkoopen aen 't volk eenige biljetten / om de genen / die dezelve draegen / te verzeekeren / dat de Duivel hun niet en zal quellen / en nemen gelt op / om dat in d' andere werelt met den Intrest weerom te geven / waer van zy den schulteischer een Obligatie geven / die dezelve in zyne doot by hem begraven laet: op dat hy tegen de Bonzies magh pleiten. Deze Japoneesche Priesters of Monniken hebben ook hunne toortsen / lijkstaetsien / klokskens / kappen / aflaeten / kaerssen / driekantige bonnetten / en andere zoodanige fatsoenen / invoegen dat men zich niet en moet verwonderen / dat 'er / op de komste der Iesuiten, in 't Eyland van Iapon en elders disputen vielen / en wederstant was; aengezien d' eene zich door d' andere uit den zadel gelicht zagen. Het gene ik hier even verhaelt hebbe / is getogen uit het eigen getuigenis van de Iesuiten zelve / welker brieven voor eenige jaeren te Keulen gedrukt zijn geweest. Om weder te komen tot Xaverius, die in de maend van December des jaers 1552 in de gewesten van China stierf; hy wert terstont gevolgt van andere Iesuiten, die somminge in Neder-Indien trocken / andere in Hoog-Indien, andere na de Molukken, en andere naer Iapon, alwaer zy geweldig hun uiterste beste gedaen hebben: en indien men 't gelooven magh / Xaverius, en meer zoodanige Apostelen als hy / hebben veele mirakelen ge-

daen /

daen / om de Roomſche Religie onder deze volkeren te beveſtigen / die verſtelt ſtaende met dingen te hooren / die zy te voren niet verſtaen hadden / zich lieten leiden / even gelijk het met nieuwe en zyſſelijke dingen toegaet ; en dooz dit middel / onderwijl dat de Ieſuiten af en aen dzaefden / bleef de koophandel op haeren gang. Zy hebben by gevolg van tijd eenige Kerken en Kollegien in Iapon , te Kangoxima , Malakka , in de Molukken , te Kochin en Goa , te Bazain , Koulan , te Bongo , in 't Rijk van China , en elders / geſticht : invoegen dat 'er tegenwoozdig in die Ooſterſche geweſten een groot getal van zoodanige luiden is (maer evenwel niet zoo veel / als wel te wenſchen was) en na de maete / dat de volkeren de Roomſche Religie aennemen / is het met den handel der Portugeezen gelukt / die / in ſtede van degens / de tongen der Ieſuiten gebzuikt hebben. 't Is waer / dat veele van hunlieden dooz d' Indiaenen , en dooz de ſchalkheden der Bonzies zijn omgekomen ; maer zy houden het dooz middel van hunne Kollegien tegenwoozdigh noch ſtaende / niet alleen in zoo vergelegene Lantſchappen / maer ook in veele geweſten van Europa. Aengaende de beſchzyvinge der landen / en zeden der Japoneezen , en andere volkeren / ik roere daer niet van aen / laetende zulks aen de Ieſuiten , indien zy hunne Hiſtorie beſchzyven willen : my met het bovengemelde vernoegende / om het oogmerk van hunne tochten naer 't Ooſten aen te wijzen / alwaer zy niet zouden gezonden geweeſt zijn / indien zulks niet tot

gerief van den Portugeeſchen handel gedient hadde; enzy zoudē daer oock zonder de gunſt en macht der Onderkoningen niet kunnen beſtaen.

IV. AENGAENDE nu d' oorlogszaeken in Hoog-en Neder-Indien, en elders / zedert de victorie van Diu; ſchoon of d' Indiaenen zich hier of daer eens repten / het was evenwel niet veel te beduiden / en zonder merkelijk verlies van wederzijde / ten minſte zoo veel als ik heb kunnen vernemen; dewyl de dingen of geheel in 't vergeetboek geraekt / of door de boeken / die aen den dagh gekomen zijn / zoo kort zijn verhandelt / dat het alzoo goet is daer af te zwijgen / dan in den wind te ſpreeken: daer by komende / dat de Jeſuiten het meerendeel der oorlogen geſmoort hebben / om 'er een anderen na hunne wijze te voeren. Wy zullen niettemin in dit Hooftdeel beknoptelijk verhaelen het gene ons in de Hiſtorie van Portugael, ſedert den oorlogh van Diu tot op de doot van Don Jan den derden / aenmerkens waerdig voorkomt. Iſabella, de Zuſter des Konings en Gemaelinne van Keizer Karel den vijfden / ſtorf te Toledo, op den eerſten May des jaers 1539. In het jaer 1532 poogden de Spanjaerden weder na de Molukken te keeren / daer gezonden zijnde door Antony de Mendoze, Onderkoning van Nieu Spangien / onder 't beleid van den Kapitein Villalobos, die / in d' Eylanden van Tidore en Gilolo aengekomen zijnde / van de Koningen derzelver / die vyanden der Portugeezen waren / wel ontfangen wert. Maer daer ontſtont een onweder / dat de

Sche-

Schepen van Villalobos in den gront holp; invoegen dat hy en zyne soldaeten in de handen der Portugeezen vielen / aen wien dezen Koophandel sedert gebleven is / wat aenslagen de Spanjaerden en andere ook in 't werk gestelt hebben / om den zelven tot hun te trecken. Zy hebben denzelven bewaert tot dat Philippus de tweede / Koning van Spanjen, zich meester van Portugael gemaekt heeft / waer van hy en de zijnen op dit jaer 1610 / alreede achtienjaeren lang een vreedsaem bezit gehad hebben. Twee jaeren daerna gaf de Koning zijn Dochter Maria, zeventien jaeren oud zijnde / ten huwelijk aen Philippus van Oostenrijk, Zoon des Keizers / Prins en Erfgenaem van Kastilje / zijnde toen zeventien jaeren en vier maendē oud. De vruilost wert in de stad Salamanque gehoudē / en in het jaer 1545 / in de maend Julius / gelagh Maria van eenen Zoon / met naeme Karel, die in de gevangenisse / waer in hy door zijn Vaders bevel gezet was geweest / in den jaere 1568 op dezelve maend Julius / gestorvē is. Zedert dat jaer bleef Don Jan tot op zyne doot vreedsaem in al zyne Lantschappen / uitgenomen in Barbaryen, alwaer hy eenige plaetsen verloor / en vier Karabeelen / nevens een goet getal van volk / dat hy eenen Prins der Mooren te hulpe stierde: welke afvreuke hy niet zoo hyerig ter harte nam / als wel zijn Vader gedaen hadde / die bedenkelijker en wackerder was. Het voornaemste oogmerk van Don Jan den derden was / zich in goede vriendschap met den Keizer zijnen Schoonvader te houden / en den

koophandel in d' Indien en de Molukken voor de Kroon van Portugael te bewaren: daer hy ook toe quam / en hy huwde op nieus een weinig voor zijne doot / den Prince Johan, zijnen outsten Zoon / aen Iohanna, Princesse van Kastilje, en Dochter van Keizer Karel, tot groot genoeghen van de Spanjaerden en Portugeezen, waer over men te Lissebon groote teekenen van vreughde bewees. Maer dit alles veranderde korts daerna in droefheit: want in 't begin des jaers 1554 storf deze jonge Prins / eer hy noch zeventien jaer was / laetende zijn Gemalinne zwanger / die vijftien of achtien dagen daerna in de kraem quam van eenen Zoon / met naeme Sebastiaen; en korts daerna trok de Princesse in Kastilje, om in haer Vaders en Broeders afwezen / die in de Nederlanden tegen den Koning van Vrankrijk in oorlogh waren / het land te bestieren. Op den elfden Juny des jaers 1557 / scheide de Koning Iohan, in eenen ouderdom van vijf en vijftig jaeren en vier dagen / uit deze werelt / en wert met groote heerlijkheit begraven. Gedurende zijn regeeringe wert de Stadt Lissebon wonderlijk verheerlijkt en verrijkt / en het geheele land van Portugael met alle dingen uitermaeten voorzien. Hy ontfing 'er de Spaensche Inquisitie / en begunstigde machtig de Jesuiten, daer in gestijft zijnde door zijnen Broeder / den Kardinael Henrik, die de Primaet van 't Rijk was. Kortelijk / dit was zoodanig een Prins / gelijk wy hem hier te voren beschreven hebben / te weten / goet van aerd / maer niet zoo levendig als zijn Vader; waer

waer door't gebiel / dat hy zijnen Staet niet zoo zeeker en vast stelde / als wel te wenschen was. Niettemin / de zaeken gingen hy wel tot op zyne doot toe: maer daer bleef een groot ongemak over / te weten een al te jong Nazaet / van wien wy tegenwoordig iets dienen te zeggen.

V. SEBASTIAEN de eerste van dien naem / nu dertien jaeren vier maenden en drie weeken oud zijnde / volgde zijnen Grootvader Don Jan den derden in het gebied / en hy en is niet gehuwt geweest / schoon of hy op zijnen sterfdagh al vijf en twintig jaeren oud was; hebbende hy verscheide gelegentheden daer na gestaen / waer over niets besloten wert / invoegen dat in hem de Koningen / die in Portugael gebooren wierden / bezweeken zijn. Hy was een schoon Prins / en fraey van gestalte / en van kinds been af by zyne onderdaenen wel bemint / en die ik en weet niet wat heldisch en strijtbaers beloofde: want zoo ras als hy maer een weinig tot kennisse van zich zelven begon te komen / was al zijn vermaek van wapenen en oorlogszaeken te hooren spreeken. Gelijk nu de dingen dezer werelt gewoonlijk veranderen / zoo stoft de simpelheit der voorgaende Koningen met Don Ian den derden / die onder weinig ommeslagh een Majesteit vertoonde / die Koninklijk / eerwaerdig / en by een yder ontsachelijk was. In tegendeel / men gaf daetlijk aen Sebastiaen een sterke lijfwacht / het getal van zyne Hofgenooten wert vermeerdert / zijn Hof wert zeer ruw / d' ydelheit en ongebon-

dentheden gleden daer in / invoegen dat de dapperheit der Voorzaeten / en die oude grootmoedigheit der Portugeezen quam te vernietigen. Schoon men derhalve groot gerucht met wooden maekte / niettemin / dewyl deze jonge Pryns / gelyk het gewoonlyk gaet / in 't heimelyk door jonge Heeren geregeert wert / zoo namen de zaeken / geduurende zyn regeeringe / geen beter voet; hoewel zyn Oom de Kardinael / en andere oude Raedtsheeren / na hun vermogen aen alles de hand hielden / 't welk geduurende de kintsheit des Pryncen / wat voordeel dede: maer hy zyn jaeren krygende / en zyn middelen bernemende / leefde somwylen raed met zyn eigen hooft / waer door hem eindelyk de zwarigheit op den hals quam.

VI. HET Ryk van Portugael was toen van rykdommen / uit oorzaek van den handel op Indien, die zynen gewoonen loop hield / en daer veele / zoo groot als klein / zich met veel voordeels in staken / de winst machtig groot zynde / en de vaert / om dat zy geduurig gedaen wiert / en door de gaenwigheit der Zeelieden / waer van dit Ryk wel voorzien is / licht en gemackelyk geworden zynde. En boven al / de Stad Lissebon nam oogschynlyk toe / zynde een van de voornaemste Steden van Europa, en misschien de schoonste Zeehaven van dē geheelen Oceaen. De Spaensche Inquisitie in Portugael by't leven van Don Ian den derden ontfangen / was een bry del in de hand van den Raed / om yder in vreezen te houden / en door al het land te gebieden / zon-

der

der dat 'er iemant een vin dorst opsteeken. Aengaende d' Indien, de gemeene bedieningen wierden na de gewoone Ordre gehanthaeft; invoegen dat 'er tamelijke rust was; daer by komende / dat de dingen op eenen heel anderen voet gingen door het tusschenkomen der Iesuiten, die / van de Kapiteinen begunstigt / in verscheide plaetsen ten voordeel dienden. En aldus ging het met den Koophandel wy wel: de Garnizoenen wel betaelt en onderhouden zijnde van de Portugeezen en Naires, een volk tot wapenen geboren / en tegenwoordig kloeke Soldaeten. Ook waren al de Sterkten weder herbout en bevestigt / byzonderlijk na de nederlaege des Konings van Kambaje; invoegen dat de Portugeezen al de zeen en boezems des Oceaens met groote vryheit bevoeren. Belangende de koopmanschappen / die wierden byzonderlijk t' Antwerpen en te Lisselbon vertiert / met groote winst voor den Koning / die een byzondere vergadering houd voor den handel van d' Indien, gelijk ook zoodanig en zoo heerlijk een inkomen dat wel verdient. Daer resteerde niet dan de Kust van Barbaryen, waer in de Mooren een weinig vreeder / dan ten tijde van Don Emanuel, gingen weiden: doch evenwel hadden de Portugeezen waer mede sy hun konden vernoegen; indien men anders vernoegen in menschelijke grootheden vinden kan. Maer dit Rijk van Portugael als op den top van zijn welvaeren gestegen zijnde / en daer niet kunnende bestaen door d' ondankbaerheit van de leden desselven / zoo

bezocht het Godt op een gestrenge wijze / het zelve beroovende van den Koning Sebastiaen, die in eenen veltslagh doot bleef / en het daer na verballen doende tot den uitersten nood / gelijk men sedert gezien heeft.

VII. MAER om het ongeval van dezen jongen Prins / in de bloem van zynen tijd omgekomen / te beter te verstaen / moeten wy deze materie hooger beginnen / op dat men zien magh / hoe quaet het voor de Princen is / te achtē dat se hunne zaeken wel beschicken / wanneer zy zich in de geschillen van andere Princen / die alzoo machtig als zy zijn / vermengen. Het verhael / daer wy in zullen treden / is hier te voren in 't licht gegeven; maer wy moeten het / om de lezers niet te verveelen / wat korter behatten. Muley Mahumet, Koning van Fez en Marok, die Zoonen hebbende / te weten / Abdalla / Abdelmunen, Abdelmelek, en eenen Bastaertzoon / met naeme Hamed, hield een Parlement te Marok, alwaer / met bewilliging van de Staeten / vast gestelt wert / dat deze vier d' een na den anderen op Orde gebieden zouden / blijvende de Bastaert de leste. Dit vonnis als een onschenbaere wet gestreken zijnde / wert Abdalla van toen af tot Prins en Nazaet in de Rijken van zynē Vader verklaert / en ontfing de hulding der Leenheeren; daerna bleef hy volkomelijk Koning door de doot van zynen gemelden Vader / die eenigen tijd daerna in zyne Tente door zeekere Turken, die zyne vyanden waren / gedoot wert. Abdalla zich meester ziende / wilde de

Wet

Wet der Staeten breeken / dwong zyne twee broederen naer de Turken te vluchten / en dede zynen Zoon Muley Mahumet kroonen. Aengaende Abdelmunen, hy wert in eene Mosquee van Tremissen met eenen pijl geschooten / waer van hy binnen twee dagen stierf. Abdelmelek trok tot Konstantinopolen toe / en wert van Sely, Zoon van Solyman, en van Amurath zynen Nazaet / wel ontfangen. Hy bleef eenigen tijd aldaer / binnen denwelken Abdalla stierf / en zijn Zoon Mahumet trad in de bezittinge der Koninkrijken / doende eenen van zyne broederen ombrengen / en den anderen gevangen setten. De Bastaerd Hamed, zijn Oom / vond middel om zich uit den dreng te redden / en bergde zich in Tremissen, dat door de Turken bewaert was / en wert Koning van Fez en Marok. Abdelmelek zijn broeders doot verstaen hebbende / quam vaerdig in Barbaryen met bevel van den Turk aen zyne Kapiteinen in Arger, om aen Abdelmelek te verschaffen al wat hy tot den oorlog zou noodig hebben: aldus vergaderde hy met een vaert vijf duizent Musketiers / en eenige Benden Alarbes te paerde. Zijn Bastaertbroeder Hamed zich by hem vervoegende / wert hunne Armade bevonden sterk te wezen twalef duizent Lanciers / en vier hondert Musketiers te paerde / met de vijf duizent Voetknechten / die met twalef Veltstucken na de Stad van Fez moedig voort trocken. Mahumet maekte geen werk van de tyding dezer Armade / voor dat hy dezelve tamelijk dicht zagh / en toen verzamelde

hy zyne macht / bestaende in tachtig duizent mannen te paerde / vier duizent Ruiteren / en dertien duizent Voetknechten / met zes en dertig metaele stucken. Hy gereet staende om te vertrecken / en zonder Abdelmelek te gemoeten / quam'er tot hem een Edeling van wegen den Koning Sebastiaen, om uit den naem van zynen Meester hem al de versterking en bystant aen te bieden / die hy in dezen handel zou noodig hebben: daer Mahumet geen werk van maekte / achtende dat hy noch al te veel volks hadde om zynen Oom te verdelgen / en zond dezen Edeling met slaeu antwoord weder te rug. De twee Armaden nu / bejegenden malkander op den zeventienden Maert des jaers 1570 / tusschen Fez en Tremissen; en na een tamelijk hard gevecht in den beginne / Mahumet zich verlaeten zag de van eenen Kapitein met Voetvolk / die tot Abdelmelek overging / en hem twee duizent musketiers bracht / begon zich in te beelden dat d' andere Kapiteinen hem even zoo zouden verlaeten. En derhalve gaf hy zyn Armade en het Leger ten beste / vliedende alleen met vyf hondert mannen te paerde naer Marok. Abdelmelek byna zonder slagh of stoot verwinner zynde / trok na de Stad van Fez toe / alwaer hy wel ontfangen / en tot Koning verklaert wert; daerna gaf hy verlof aen de Turken, waer van 'er eenigen / wel vyftien hondert in getal / hem niet en wilden verlaeten. Mahumet zynen adem verhaelt hebbende / verzamelde een nieuw heirleger van tien duizent musketiers te voet / dui-

zent Ruiteren / en dertig duizent Lanciers / en ontfing bzieven van den Koning Sebastiaen, die hem bystant aenbood / 't welk hy / gelijk d'eerste mael / weigerde / bybzengende dat hy zich sterk genoeg voelde / en leverde eenen tweeden slagh aen Abdelmelek, die zich toen zoo dapperen Kapitein toonde / dat na een bloedig gevecht / alwaer meer dan zes duizent mannen sneuvelden / Mahumet in route geslagen wert / en dooz Hamed tot by Marok nagejaegt. Hy in zijn paleis gekomen zijnde / nam uit zyne schatten zoo veel / als hem de tijd toeliet mede te voeren / waer mede hy vijf muilezelen laedde / en binnen twee uuren de vlucht nam / vzeezende dooz de troepen verrast te wozden / en trok in aller haest met eenig paerdevolk na het ge[bo]gte / 't welk die van 't Land Montes Claros noemen / en / zes mijlen van Marok zijnde / de toevlucht strekt vooz de ballingen en struikroovers van dat geweste. Aengaende Abdelmelek, hy wert dooz al het volk van Marok met groote pzacht en toejuiching ontfangen; aengezien hy vooz goet / zachtsinnig / spaersaem / minnelijk en rechtvaerdig geacht was / daer by komende dat de baldaedigheden / en dwinglandyen van Mahumet noch meer luisters aen zulke deugden verleende. Terstont na zijn intrede stelde hy ozder op zyne Rijksszaeken / toonende zich in zyne bedzijven alzoo wijs en voozzienig / als dapper en afgerecht in de wapenen. En hoewel eenige zijner onderdaenen hem in 't begin niet en beminden / en gemoeit waren over het quaet

leven

leven van dezen troep der Turken / die in zynen dienst waren / die / om dat zy gewoonlijk zonder tucht op de Kust van Barbaryen leefden / veel asperssingen aen de Mooren deden; zoo maekte hy dat hy in weinig tijds van een yder bemint was / en mistroude zich van langer hand op de Turken, doende dezelve met twee en dzie gelijk vertrecken; invoegen dat hy 'er niet boven de twee hondert overig hield / die hy verre van zijn Hof liet blijven / en hun na reden en met stilte dede leven. Het gerucht van zyne deugden was oorzaek / dat een yder hem dienst en gehoorzaemheit quam aenbieden / en men bzacht hem uit al zyne pzovincyen schoone pzezenten / en geschenken / die onwaerdeerbaer kostelijk waren. Veele Christe Koningen namen vermaek in zyne vzientschap / en hy nam dezelve voor vzien aen / zich geluckig achtende dat hy hunne gemeenschap genoot; invoegen dat er uit verscheide gewesten veele Christenen in zyne landen quamen / alwaer zy zeer minnelijk onthaelt wierden / en hy toonde hun vziendelijker gelaet / dan aen eenige andere luiden / die in zyne lantschappen verkeerden / en holp hun miltdaedigelijk in hunne nootdzustigheden. Kozteliik / een van zyne eerste ordinantien was / eenen nazaet over zyne Rijken te noemen / en de Wet / die door zynen Vader gestelt was / te bevestigen: en derhalve liet hy door al de Grooten aen zynen Broeder Hamed getrouheit en hulding zweeren / hoewel hy eenen Zoon in kintsche jaeren hadde. Dit verbaesde al de Heeren / en men rechte uit

oorzaek

oorzaek van zulk eene billijkheit / ter liefde van den nieuwen Prince / en ook ten aenzien van d' ordinantie / die de geheugenis des Vaders / waer onder het Rijk gebloeit hadde / vernieude / groote triomphen en vreugdebyeren aen. Aengaende Mahumet, hy het Roovers ambacht zeven of acht maenden lang met eenige troepen van moedwillige menschen gepleegt hebbende / wert door de troepen van Abdelmelek geslagen / en genootsackt in d' ongenackbaerste plaetsen van het gebergte te wijken / alwaer hy een heel jaer door / duizenden van elenden uitstont / levende in geduurigen angst en benaeutheit / om dat hy vreesde / dat men hem in zyne holen zou komen verrassen. Kortelijk / de nood dwong hem den hyfant / die men hem aengeboden hadde / te begeeren / en den toevlucht tot den Koning van Portugael te neemen / aen denwelken hy eenen expressen bode zond / en daerna / twee van zyne Kapiteinen / en onderwyl vond hy middel om door afgescheide plaetsen uit het gebergte te raeken / en bergde zich binnen Tanger, alwaer hy van den Gouverneur / die de genegentheit van Koning Sebastiaen eenigsins kende / wel ontfangen wert / en hy verzoegde die twee Kapiteinen met eene wel toegeruste Karabeel / om hun Gezantschap in Portugael te gaen doen.

VIII. TE voren is 'er gezegt geweest / dat de Koning Sebastiaen zeer tot de wapenen genegen was / daer de gestelteniss van zijn persoon / en zijn dappere moed hem noch zonder ophouden toe aenprickelden: en derhalve zocht hy niet

dan

dan een opening om in Barbaryen te gaen / bewimpelende zijn voornemen met de begeerte / die hy zeide te hebben / om zijn Religie voort te zetten / en de Mahometaensche te verdelgen. Hy had het zelve twee reizen bezocht / zonder iets te vorderen; aengezien Mahumet zijn hulpe niet en had willen aennemen. Maer ziende zich op deze derde reis aengezocht en gebeden van den genen / dien hy te voren over zee was gaen zoeken / zoo luisterde hy wel haest na zulk een gezantschap; en na dat hy de Kapiteinen van Mahumet heerlijk ontfangen en onthaelt hadde / beantwoordde hy zynen brief / hem verzeekerende dat hy hem weder in 't bezit van zyne Rijken zou stellen. De Koning van Spanjen, de Kardinael Henrik, de Vorsten en Heeren van Portugael en konden Sebastiaen nait afwenden / wat hem ook van zijn onvermogen en de macht van Abdelmelek voorhield; maer hy besloot in Barbaryen te gaen / achtende dat hy zijn werk anders zou voorsetten / als hy wel dede. De gene / die hem tot dezen oorlogh aenporden / waren eenige byzondere luiden / die zich na zijn humeur schikten / en zeekere Jesuiten, die by dezen jongen Vorst in groot aenzien waren / en meenden te gaen draven in Barbaryen, gelijk hunne medegezellen in d' Indien. In deze zaek gingen gruwelijke praktijken om: ook was het een van de gewichtigste Treurspelen / die sedert hondert jaeren op het Toneel der werelt vertoont zijn. Hy begon zich dan uit te rusten / lichte vijf duizent Lantsknechten in Duitsland, schreef aen

eenige

eenige Kapiteinen van Andaluzien, om van daer eenige oude benden te trecken / en verzamelde ook in Portugael veel nieuwe Kompagnyen / maer van volk / die altemael onbedreven ter oorlogh waren; en aengaende de Lantsknechten / die geen lang geoeffende Soldaeten waren / daer stroven 'er te Lisselbon meer dan twee duizent. Ses hondert Italiaenen, door den Paus tot de verovering van Yrland gezonden / bleven aen de Haven van Lisselbon leggen / en beloofden in Barbaryen te vaeren. Daerenboven liet hy door al zyne landen en heerlykheden afkondigen / dat al den Adel / Edelman en Heer / die weigeren zoude in dezen oorlog mede te gaen / zyne renten en grontrechten verliezen zoude / en met een al de Privilegien / die d' andere Koningen hun vergunt hadden. Abdelmelek, de tyding van zoodanige uitrustingen gehoort hebbende / was 'er over bedroeft / niet om dat hy voor de Portugeezen vreesde / maer om dat hy de Christenen lief hadde / en wel voorzagh dat Barbaryen het Graf zou wezen van den Koning van Portugael, die al te zwak was / om zich tegen zoo machtigen vyand te kanten. En onder dit propoost zeide hy verscheide reizen: De Koning *Sebastiaen* behoorde te overwegen, dat het hem niet toe en staet in zijn verderf te loopen: want my het Rijk, dat my wettelijk aengaet, te willen ontneemen, om dat aen eenen *Neger* te geven, zonder dat 'er de *Christenheit* profijt of voordeel van trecken kan, dat is een zaek, die de rechtvaerdige God noit magh toelaeten. Hy

begon

begon dan ook van zyne zyde op zyne zaeken oz-
der te stellen / om Mahumet en Sebastiaen te
ontfangen / en dede zijn Heirleger vergaderen /
zich by tijds in 't velt begevende / om zyne by an-
den op de grens van 't Koninkrijk Marok te ver-
wachten. Aengaende Sebastiaen, hy bega[illegible]
den zes en twintigsten Juny des jaers 157[illegible] in
zee / onder anderen verzelt zijnde met den Pau-
zelijken Gezant / die groote Aflaetbzieven mede-
bzacht vooz al de genen / die dezen tocht zouden
doen. Daer waren in deze Vloot / de schoonste
die men in langen tijd gezien hadde / dzie hon-
dert zeilen / zoo groote als kleine Schepen. De
Koning ging in de Haven van Kalis aenleggen /
alwaer hy vijftien dagen vertoefde / verwacht-
tende eenige Spanjaerden uit Andaluzien, [illegible]
gaf zich den achtsten Julius weder t' zeil / [illegible]
volgenden dagh de reede van Tanger genaeken-
de / zond Mahumet aen hem zynen Zoon / mi[illegible]
naeme Muley Xeq, die tien jaeren oud was /
vooz uit / en quam kozts daer aen zelver. Zy
wierden alle beide van Sebastiaen wel ontfangen /
aen wien Mahumet op zijn intrede een vertoog
dede van zyne gerechtigheit / hem wijs mae-
kende dat de Mooren alleen maer na gelegent-
heit en middelen zochten / om Abdelmelek te
verraden / of ten minste hem te verlaeten / waer
van hem de voornaemste des lants verzeker-
den / beloovende datse zich onder zynen dienst
zouden begeven / zoo haest als hy maer een
kleine Armade zou in 't velt hebben. Boven deze
leugen zocht Mahumet Sebastiaen t' overreden /
dat

dat hy geenen slagh zou leveren / maer zich alleen in 't veld nederslaen / om dat de troepen van Abdelmelek, d' een voor en d' ander na / tot hem zouden komen. Voorts beloofde hy aen Sebastiaen twee of drie Zeehavenen in Barbaryen te geven / en veele landen ten dienste en onderhoud derzelver. Daerna gaf hy / om deze belofte te verzeekeren / zynen Zoon tot Gyzelaer. Sebastiaen door zoodanige beloften / of veel eer door zijn naturel verrukt zijnde / trok naer Arzille toe / laetende Muley Xeq, zynen Gyzelaer / naer Mazagan geleiden. Abdelmelek by Tremissen in 't velt zijnde / wert terstont met een groot Heirleger omcingelt: maer hy voelde zich sedert twee of drie dagen zeer qualijk te passe / om dat hy veel melk gegeten haddde / die in zijn maege [illegible]t was. Om zich hier van te ontlasten / dede hy twee dagen lang veel moeite om te braken / dewijl dit zijn gewoonte was; en eindelijk loosde hy eenen grooten brok / gelijk als versche kaes / die de maeg zoodanig verzwakte / dat hy van toen af niets verteeren konde. Niettemin / hy liet zich / zoo ziek als hy was / in eene Rosbaer zetten / om met zijn Armade naer Arzille te gaen / en vervoegde zich ontrent Alkassar by zynen Broeder Hamed, alwaer hy / om zich te verquicken / eenige dagen vertoefde / en eene generaele monstering dede / waer in bevonden wierden vijftien duizent Muskettiers / waer van de twee derdeparten niet en dienden dan om het getal te vullen / met twee duizent Kurassiers / en twee en veertig duizent Alarbes, zijnde Lanciers

340 pp.

ciers te paerde / en met hunne schilden bedekt. Hy had ook zes en twintig schoone Veltstucken / die op goede afuiten lagen / en door ervare mannen gehanteert wierden; en zijn leger was met lijftocht en anderen voorraed wel voorz[ien] / en zyne Soldaeten alle maenden wel bet[aelt]. Maer hoewel hy zoodanig een macht hadde / zoo betroude hy zich echter niet / dan op vijf duizent Musketiers / die onder die vijftien duizent uitgelezen waren / dewelken hy dede zweeren dat se altemael voor zyne voeten souden sterven. Aengaende den Koning van Portugael, hy monsterde ook zijn volk / en / behalve de duizent mannen / die in de Schepen gelaeten / en twee duizent / die naer Mazagan gezonden waren / vond hy'er 14000 te voet / en 2000 te p[aerde] het meerendeel kloeke Soldaetē / en drie duizent gravers. De trossen / karluiden / muldryvers / zoetelaers / slaeven en hoeren / waren alzoo sterk in getal als d'Armade zelve / en deze sleep was eensdeels oorzaek van de wanordre / die naderhant ontstont. Boven dit had hy zes en dertig veltstucken / en elf hondert karren met bagagie alleen voor den Adel. Hy kon noch veel meer volks / zoo uit Spanjen als elders / van daen krijgen; maer de schoone beloften en verzeekeringen van Mahumet maekten / dat hy aen veele braeve Spaensche benden verlof gaf / die gereet stonden om te Kalis scheep te gaen / en aen die van zijn Heirleger / die onder 't dekſel van ziek te zijn / zich uit het gedrang wilden houden. Om de zaeken noch beter uit te dricken / Sebastiaen had

tot voetknechten 3000 Duitschen / 600 Italiaenen / 2000 Spanjaerden / 600 Soldaeten van Tanger, en 2500 Waeghalzen / de rest bestaende in Portugeesche Lantluiden / die weinig in 't wapenen geoeffent waren / vijf hondert Heeren van Tanger, en vijftien hondert / die zoo uit Portugael op ontboden / als Edelingen van zijn Hof waren. Het meerendeel der Soldaeten ontfingen hun soldye met groote moeite / en veele storven 'er van honger; zoo qualijk wierden de zaeken onder dezen jongen Prince gehandelt. De zwaerigheit was / dat 'er / behalve d' onervarentheit van het beste gedeelte dezes Heirlegers / onder dit getal voetknechten acht duizent Piekeniers waren / een volk in d' oorlogen van Barbaryen onnut. Na deze monstering hoorde tijding van het leger van Abdelmelek, waer op de Raed vergadert zijnde / baden de Heeren den Koning / dat hy zich met eenen Veltslagh niet wagen zoude / dewijl hy met zulk eenen sterken vyand te doen hadde; maer zijn leger naer Larache voeren / en de noodzuftigheden der Soldaeten verzorgen / en daer na over alles een besluit nemen. Abdelmelek eenige genegentheit tot de Christenen draegende / zocht Sebastiaen en zyne troepen te spaeren; en voorwaer / hy stelde door middelaers voorzichtig oorde / dat se aen Sebastiaen de listen van Mahumet te kennen gaven / om hem weder in Portugael te doen keeren. Maer deze jonge Prins en wilde daer geenen raed luisteren / niettemin door 't sterk aenhouden van de Heeren / die hem verzelden /

341 m

zelden / vertrok hy den negen-en twintigsten July van Arzille, en begaf zich naer Larache, alwaer hy zich by de Rivier Magazan, tusschen't Oosten en Noorden / nedersloeg. Abdelmelek was te vreden dat de Portugeezen Larache innamen/hopende dat se zich daer mede genoeger wouden: maer hoorende dat se verder voort tracken/ toog hy hun te gemoet / en legerde zich een mijl verre van hun af / langs de Rivier van Alkasiar tusschen 't Westen en Zuiden; deze Rivier in die van Magazan inbloeiende, en te gelijk Larache voorby passeerende: invoegen dat de twee Legers yder eene Rivier van achteren / en een machtig breet en woest velt tusschen beiden hadden. De Raed Sebastiaen zoo verre gekregen hebbende / dat hy raed leefde om de Rivier over te zetten / en Larache te winnen / zoo vreesde Muley Mahumet dat hy verlaeten zou blijven / om dat, indien Sebastiaen en zijn Raed maer een weinig tijd kregen om de macht van Abdelmelek te vernemen / zy zonder verchten vertrecken zouden. Hy ging derhalve op Saterdagh den tweeden Augusti tamelijk spade by Sebastiaen, en zoo als men oversloeg / om de Rivier des anderen daegs over te zetten / dede hy zoo veel / dat dit achter wege bleef; invoegen dat het Heirleger / in stede van de Rivier over te zetten / daer langs henen trok. Abdelmelek wetende dat men hem wilde aentasten / naderde ook een halve mijl / om het gelaet van zyne partyen af te zien / en met voornemen van niet te beginnen / en aldus passeerde die geheelen dagh / behalve dat 'er

sterk

sterkte eenige lichte schermutseling viel. Maer hoewel de Kapiteinen by Abdelmelek sterk aenhielden / dat hy slaen zoude / zoo wilde hy echter / om dat hy langsaem was / daer niet na luisteren / maer gebood alleen / dat men den aftocht blaezen / en dat een yder zich in zijn Tente begeven zoude. Daerna liet hy by 't steecken der Trompette uitroepen / datse dien nacht altemael zouden gewapent blijven / en dede / gelijk den voorgaenden nacht / de garden en schiltwacht verdubbelen / op dat 'er niemant tot zyne vyanden zou kunnen overloopen. Deze verdubbelde garde was oorzaeke van Mahumets bederf / om dat 'er niemant / na dat den aftocht geblazen was / uit zijn quartier dorst loopen. Niettemin wilde Abdelmelek den strijd niet beginnen: dewijl hy hoorde zeggen / dat 'er dien zelven nagh eenigen uit zijn Leger geloopen waren / en dat / indien hy geen slagh leverde / den volgenden dagh het meerendeel van zijn volk wederspannig zou worden / zoo besloot hy verder te trecken / en Sebastiaen aen te tasten. En aldus liet hy dit door zijn geheel Leger afkondigen / op dat een yder by der hand zou wezen / en zich gereet maeken om te verwinnen of te sterven. Sebastiaen nam het zelve besluit in zynen raed / daer Mahumet tegenwoordig was / en was van meeninge op den avond slagh te leveren / op dat de Soldaeten van Abdelmelek uit hunne geleden zouden raeken / en met gemak in 't Leger van Portugael komen / om ook door middel van den nacht de wanorders / die in 't

Leger zouden mogen ontstaen / te gemackelijker te voorkomen. Dit wert goet gevonden / en op den nacht van dien Zondagh wert het besluit van den Raed door 't geheel Leger verkondigt.

IX. EER wy nu dezen aenmerkelijken veltslagh beschryven / moeten wy zien hoeze zich [illegible] wederzyde gereet maekten. Des Maendags op den vierden Augusti des jaers 1578 / liet men het geschut en bagagie met het krieken van den dagh passeeren / uit vreeze of hier de vyand eenig beletsel mocht geven: 't welk oorzaek gaf / dat de slagh te eerder aenging. De geheele Armade trok daerna verder voort / en wert in order gestelt om te verhten / de Koning af en aen komende / om zyne stucken te zien planten / en zyne slaghorden te schicken / aen dewelken hy een schoone aenspraek hield / om dezelve tot [illegible] nen plicht aen te moedigen. De Bisschoppen van Koimbre en van Port, de Gezant van der Paus / eenige Jesuiten, en andere Monniken / deden ook daer in hun beste / zynde onder de Compagnien vermengt. Aldus passeerde de morgen tot elf uuren toe. Abdelmelek de weet gekregen hebbende / dat zyne vyanden aen 't trecken waren / liet door al zyn Leger den alarm slaen / gebiedende aen de Kolonels hunne troepen in order te stellen / volgens d' orde / die hy hun voorgeschreven hadde. En dewyl hy noch vry onpasselijk was / en zich met zyn armen niet behelpen konde / zoo vermaende men hem / dat hy zich achter af uit het gevecht zou houden / dat hy niet doen en wilde: maer in tegendeel

hoe

hoewel hy meer dan drie weeken te voren niet van zijn rosbaer gegaen was / zoo verpijnde hy zich toen boven zijn vermogen / en liet zich bekleeden met eenen kostelijken goude lakensen Rok / en met ontellijke dierbare juweelen vercieren, daerna hief men hem op een schoon Paerd / en in deze toerustinge bezocht hy zijn Heirleger / een yder aenmoedigende om wacker te vechten / en groote vergeldingē beloovende aen de genen / die hun wel zouden quyten. Het voorhooft van zyne Armade trok halve maens gewijze / en deze halve maen uit de dapperste voetknechten gemaekt zijnde / was de voortocht / aen het spits van de rechter zyde met duizent Muskettiers te paerde gestijft / en aen dat van de slinker met twee duizent Kurassiers / en onder de vleugelen / [illegible]el onder den eenen als den anderen / tien duizent Lanciers. Abdelmelek was in den slagh midden onder al de macht der Muskettieren te voet / en noch met een lijfwacht van twee hondert Hellebardiers / dat Renegaden waren / omcingelt. De achtertocht bestont in meer dan twintig duizent Ruiteren / die by twee duizent van een gescheiden / en vierkant in slagorder waren / tamelijk dicht by malkander / en als een halve maen rontom het Leger / zijnde het geschut in 't voorhooft van den voortocht. Aengaende den Koning Sebastiaen, hy verdeelde zijn Leger in vier slagorders / die in een vierkante figuur geschikt wierden. Ter rechter zyde was de voortocht beschermt door de Waeghalzen en Soldaeten van Tanger, hebbende Alvaro Perez

343

de Tavora tot Veltmaerschalk: in de slagorder ter slinker hand waren de Hoogduitschen en Italiaenen, geleid door den Marquys van Yrland: d' achtertocht bestaende in Spanjaerden en eenige Italiaenen, had Alfonse d' Aguilar tot Kolonel: en ter rechter zyde was een slagorder van zugeezen, waer over Lowys Cesar het Hooft was / yder slagorder begryppende drie duizent mannen / en hebbende Eduard Menesez, Gouverneur van Tanger, tot hunnen Generael. Daerenboven waren 'er twee duizent wel gewapende Ruiteren / die by vijf honderden verdeelt waren / zoo wel in den voor- en achtertocht / als in de twee vleugels van de bataelje. In 't midden van't Leger waren al de karren / de bagagie / en 't arbeitsvolk / dat tot bechten onnut was. Muley Mahumet was aen de rechter hant Heirlegers met ontrent vijf hondert Musketiers / en zes hondert Lanciers. De zes en dertig Veltstucken waren in den voortocht / en de Koning Sebastiaen in 't midden van zyne troepen. In deze uitrustinge trocken de twee Heirlegers / gemoedigt om op malkander toe te zetten / door een velt / dat woest en zoo gelijk was / dat 'er boven twee mijlen in 't ronde noch boomen / kruiden / struiken of steenen te vinden waren. Het Leger van Abdelmelek was ter slinker hand met de Rivier van Alcassar gesloten / en dat van Sebastiaen liet achter zich de Rivier van Larache, poogende aen die van Alcassar te komen / zoo om den vyand de loef af te snijden / als om dezelve tot een afschutsel en muur te hebben. Te

als

als de Legers naderden / hielden de troepen van Abdelmelek stant / om hun geschut te schicken / verwachtende dat de Portugeezen zouden genaeken / en lieten terstont hun geschut los branden. Maer zy en hadden geen drie schooten gedaen / [illegible]men antwoorde hun / en toen naderden de [illegible] vooztochten met gevelden hoofde / in zulk [illegible] gedruis en onweder van musketschooten en gedonder van 't grof geschut / dat alles dreunde en in brant stont. Terstont vielen de vijf honderd gewapenden van den vooztocht / geleid dooz den Hertogh van Avero, op het slinker punt van Abdelmeleks Musketiers te paerde / en sloegen die in route / en met een de tien duizent Ruiteren Alarbes, die dezelve stijfden / en die wel 20 mijlen verre de vlucht namen / tijding brengende dat de Christenen verwinners gebleven waren. d' Andere Alarbes van de rechter vleugel begonden ook te waggelen / en zulk een nederlaege maekte Abdelmelek zoo uitsinnig / dat hy naen die slinker zyde / daer de grootste nederlaeg was / wilde gaen verhten. Maer de soldaeten van zijn lijfwacht zyne zwakheit ziende / hielden hem tegen / en verhinderden hem verder te gaen; 't welk zyne quael in zulker voegen verergerde / dat hy op den zadelboom als van hem zelven viel / en anders niet en zeide / dan dat zy voozt zouden trecken; 't welk zy deden / en ondertusschen slooten zy hem in zyne rosbaer / alwaer hy ontrent een half uur daerna stozf. Maer men verzweeg zyne doot / en liet het gerucht looyen / dat hy wat rustte. Na dit verstroyen van

een gedeelte van Abdelmeleks voortocht / de Hertog van Avero zich niet gevolgt ziende / en vreezende dat hy zich te verre zou in wickelen / wert genootsaekt met zynen Troep af te wijken. De Mooren ziende dat deze vijf hondert Ruiteren hun geheel Leger geschokt hadden / zonder dat zy van eenige hulpe geweest waren / grepen weder moed / en zonden duizent verschе Musketiers te paerde / en veel voetvolk / die op den Hertog van Avero ter zyden en van achteren met zulk een gewelt aenvielen / dat hy en de zynen geslagen / en met losse toom dwars door hun voetvolk heen gejaegt wierden / met groote wanorder en ontstelteniſſe. Sebastiaen deze wanorder ziende / steeg rustig te paerde / bedekt met groene wapenen / en rende na den slagh / gevolgt door den Hertogh van Avero en eenen troep Ruiteren / en vreef de Mooren te rugge. Maer dewijl hy weinig meer dan vijf hondert mannen hadde / wert hy genootsaekt den teugel te wenden / en het ging met dezen tweeden afwijk / gelijk met den eersten. Toen was het / dat de geheele macht van Abdelmeleks Heirleger / byzonderlijk van dē achtertocht / op de troepē van den Koning Sebastiaen quam aenstorten / met zulk eene furie / dat het onmogelijk is te beschryven / en in dezen aenval bleef de Hertogh van Avero, en veele treffelijke Edelingen / en het geschut wert verloren / tot groot leetwezen van Sebastiaen, die een versch paerd most neemen / dewijl het zyne onder zijn lijf was doot geschooten. Aengaende de rechter zyde

van

van Abdelmeleks Leger / sy hield / van 't begin van 't gevecht af / niet op met musketten te schieten / en in haer halve maen trecken de / viel op den achtertocht van Sebastiaen, die ziende dat den achtertocht hulp van doen hadde / de Mooren voor de derde mael / gevolgt van vijf hondert Ruiteren / in 't quartier van Muley Hamed aenviel / en hun soodanig verschrickte / dat se wel een halve mijl verre de vlucht namen. Maer by gebrek van gevolgt te worden / wert hy genoot saekt na de rest van zijn leger te wijken / om met zijn oogen zijn verlies en aenstaende bederf te zien: aengezien de vyanden / die meester van zijn geschut waren / hunne victorie vervolgende / de slinker slagorder / en die de zyde van de Rivier hield / versloegen / soo verre dat sy op de troepen van Muley Mahumet, die tusschen den achtertocht en de Rivier trok / aenvielen / en zelf een groote slachting onder het volk van Mahumet deden / die langs de Rivier vlood / meenende dezelve te doorwaden. Maer dewijl dit een slijkerig water is / steigerde zijn paerd / in de modder haperende / soo geweldig / dat het Mahumet uit den zadel smeet / die niet zwemmen kunnende / verdronk / en in het slijk versmoort bleef. Van den anderen kant waren de Mooren in zulk een getal / dat sy den Koning Sebastiaen en zyne troepen van alle zyden omringden / en een groot getal daer van doot smeeten; de Soldaeten weinig middel hebbende om zich te verweeren / aengezien het meerendeel van 't buskruit op dien zelven dagh door onachtsaemheit

345 pp

in brant geraekt was. En indien zy eenige schooten deden / het was veel eer tegen hunne medegezellen / en om meester van de karren te blijven / de menigte der vluchtelingen de zwarigheit verergerende / want zy vielen hol over hol op malkander / daerna het paerdevolk hun overkomende / wert het alles vertrappelt en nedergemaekt. De acht duizent Piekeniers en deden niet anders / dan datse de stocken aen de vyanden lieten / oorzaek zijnde van Sebastiaens nederlaege / die geen gelijk getal Muskettiers kon hebben / om dezelve in hunne plaetse te stellen. Hy liet evenwel niet na zyne vyanden / zoo wel van d'een als d'ander zyde / te beschadigen / hebbende in 't gemeen niet meer dan zeven of acht gewapenden van Tanger rontom zijn lijf / die hem noit en verlieten; zijnde de Portugeesche Ruiteren zoo afgemat en blohartig / dat veele / hunne paerden verlaetende / zich onder de karren verstaken / om hunnen adem te verhaelen / tot dat zy alles verloren ziende / den Koning in het gevecht lieten / en d' een te voet en d' ander te paerde / naer Arzille de vlucht namen. Maer zy wierden hittig vervolgt / en byna altemael in stucken gehouwen. Onderwijl vocht Sebastiaen met eenige Ruiteren / en versloeg zoo veel volks / dat zyne vyanden hem niet en dorsten genaeken. Eindelijk quamen hem zestig van de stoutste besluiten: invoegen dat hy / geenen middel ziende om langer te verhten / of het leven daer af te brengen / aen yemant van de zynen gebood / dat hy aen het einde van zijn

lange

lancye eenen witten doek zou opsteeken / tot teeken dat hy zich wilde overgeven. Maer dit was zijn ongeluk / dat zy / die hem besloten hielden / Alarbes waren / die niet begrijpende wat dit teeken wou zeggen / daer geheel anders van gevoelden / te weten / dat hy zijn volk te hulp riep. Zy vielen hem derhalve van alle kanten aen / invoegen datse hem op de plaets doot smeeten. De verwinners vervolgden de vluchtelingen den gantschen nacht / zijnde alles verwonnen / nedergevelt / of tot slaeve gemaekt / en van het Portugeesch Heirleger niet overblijvende dan dooden. Aengaende de gevangenen / zy waren boven de veertien duizent / die kozts daer aen van een gescheiden / verdeelt / en in verscheide plaetsen vervoert wierden / alwaer zy meerendeels slaeven gebleven zijn. De Pzins Muley Hamed aldus doende den aftocht blaezen / trok met het lichaem van zynen dooden Bzoeder Abdelmelek na zijn Leger toe: en daer op den avond gekomen zijnde / verkondigde men de doot van Abdelmelek, en dooz het zelve middel wert Hamed vooz Koning erkent en ontfangen / tot groot leetwezen van 't meeste volk / die eenen dapperen en wijzen Pzince verloren hadden / en zich ten zelven dage eenen man onderwozpen zagen / daer / zoo na lichaem als na geest / weinig leven in was. Het getal der gevluchten en was niet boven de twee hondert / en aengaende de verslage Christenen, die waren boven de twalef duizent / waer in de voornaemste waren de Koning Sebastiaen, de Hertog van Avero, de

Marquys van Yrland, de Bisschoppen van Koimbre, en van Port, de Gezant van den Paus/ Kristoffel Tavora, zijn Broeder Alvaro Perez, en veele andere Ridderlijke Kapiteinen en Edelingen in groot getal.

X. OP dingsdagh 's morgens/ den vijfden Augusti/ zond de nieuwe Koning een regiment voetvolk in 't velt/ om kennis van de dooden te neemen/ en zy vonden 'er van hun eigen volk tot vijftien hondert toe/ die zy ter zelver plaetse begroeven. Zy vonden ook het lichaem van Muley Mahumet, de oorzaek van zoo veel nederlaegen/ 't welk op de kant van de Rivier lagh/ alwaer hy verdronk/ gelijk ook dat van den Koning van Portugael by eenen hoop van zyne soldaeten/ en het wert gekent door twee van zyne dienaers/ die gevangen waren/ aen de welken vryheit belooft wert/ indienze dat konden onderkennen; gelijk zy ook deden/ schoon of dit Koninklijk lichaem naekt was. Eenige hebben geschreven dat Sebastiaen met zijn eige hand Abdelmelek omgebracht: maer het voorgemelde verhaal is aenneemelijker/ en ook zeekerder. Het Lijk van Abdelmelek wert in zyne rosbaer gevoert/ en twintig mijlen van Alkassar gedragen/ om aldaer in dezelve uitrustinge/ gelijk hy was toen hy stierf/ by zyne Voorouderen begraven te worden. Het lichaem van Muley Mahumet wert gevult; zijn huid met stroo gebult/ en tot meerder smaet/ en om zyne gedachtenis haetelijk en verfoeielijk te maeken/ door het geheele Rijk van Fez en Marok gedragen. Veele gevangene

gene Edelingen zorhten het lichaem van den Koning Sebastiaen met aenbiedinge van groot rantsoen te lossen: maer Hamed eischte eenige plaetsen in wisseling / en antwoord uit Portugael te verwachtende / liet hy toe / dat men het in de Stad van Alkasserquibir begroef / doende het graf met wacht bezetten / om te verhinderen / dat het niemant daer uit lichtte. Het ongeval van dezen jongen Prins stelde zijn geheel Koninkrijk in jammer en verlaetenheit / uit oorzaeke van een verlies / dat in aller maniere zoo groot was / en waer in grooten en kleinen meer dan met eene doot getroffen waren. Maer schoon of dit verschrickelijk Treurspel in het omkomen van het Hooft tot zijn slot en leste bedrijf scheen gekomen te wezen: zoo bemerkten niettemin veele / dat het alleen maer de beginselen waren. En op deze plaetse zal de vernuftige Lezer het begin en gevolg van den staet der Portugeesche zaeken aenmerken / byzonderlijk sedert tachtig jaeren / om op veelerley wijze de verborge en rechtvaerdige oordeelen Gods daer in te bemerken en aen te bidden / waer van het niet noodig is te spreeken; maer het overige / dat de tijd noch niet heel ontdekt heeft / te verwachten.

XI. EER dat wy van 't Rijk van Henrik den eersten spreeken / zullen wy beknoptelijk vertoonen het geslachte van Emanuel, Koning van Portugael, op dat de volgende vertellingen te beter gevat / en de vorige door den verstandigen Lezer mogen aengemerkt worden / om zoo

347 pp

veele veranderingen tot zijn onderwijs te gebruiken. Emanuel dan de eerste van dien naem / en veertiende Koning van Portugael, geboren in 't jaer 1468 / nazaet van Don Jan den tweeden / hebbende in 't jaer 1593 beginnen te regeeren / trouwde met Isabella, oudste Dochter van Ferdinand, Koning van Spanjen, uit welke hem Michaël geboren wert / die op den 29. Augusti des jaers 1497 ter werelt gekomen / by 't leven van zijn Vader zonder kinderen stierf.

De tweede vrouwe van Emanuel was Maria, Zuster van Isabella, uit dewelke op den 7 Juny / 1502 geboren wert I. Johan tweede Zoon van Emanuel. En op den 5. October 1503 / II. Isabella gehuwt aen Keizer Karel den vijfden / by wien zy drie kinderen hadde / en zy stierf den eersten May 1530. III. quam Beatrix, tweede Dochter van Emanuel en Maria, op den 1. January 1505 ter werelt / en gehuwt aen Karel, Hertoge van Savoyen, liet twee Zoonen achter. IV. Lowys, Zoon van Emanuel en Maria, geboren den 2 Maert 1506/ Prioor van Malta, liet eenen Zoon achter. V. Fernand, Zoon van Emanuel en Maria, geboren den 5. Juny 1508. stierf zonder kinderen. VI. Alfonsus, Zoon van Emanuel en Maria, geboren den 25 April / 1509. tot Kardinael gekoren / sterft zonder kinderen. VII. Henrik, Zoon van Emanuel en Maria, geboren den 16. January 1512/ Kardinael en Primaet van Portugael, overleeft zyne Broeders en Zusters / ja zelf zynen Neef Sebastiaen, en sterft zonder kinderen / in 't begin

des

des jaers 1580. VIII. Eduward, Zoon van Emanuel en Maria, geboren den 16. September 1515. trout Isabella, zuster van Theodosius Hertoge van Breganza, en heeft 'er twee dochteren / en eenen zoon by. IX. Antony, zoon van Emanuel en Maria, geboren den eersten May 1517. sterft geduurende het Kraembedde van zijn moeder.

De derde vrouwe van Emanuel was Eleonora zijn nichte / zuster van Karel den vijfden / waer uit hem geboren wert I. Karel in 't jaer 1519. die korts na zyne geboorte storf. II. Maria, geboren in 't jaer 1532. storf / noch ongehuwt zijnde / in 't jaer 1577.

Johan, d' eerste Zoon van Emanuel en Maria, zynen Vader in 't gebied volgende / begon den 15. December des jaers 1521. te regeeren / troude den 5. September 1525. met Katarina, zuster van Karel den vijfden / by dewelke hy veele kinderen hadde / die in hare jonkheit gestorven zijn. Deze Johan de derde van dien naem storf den 27. Juny des jaers 1557. De twee kinderen / die hem overleefden / waren Johan en Maria.

Johan, Prins van Portugael, geboren in May des jaers 1537. troude in 't jaer 1553. met Johanna dochter van Karel den vijfden / en van Isabella, storf den 2. January 1554. laetende zijn vrouwe zwanger / die / op den 20. van dezelve maend en 't jaer / van eenen Zoon verloste met naeme Sebastiaen, in den slagh door de Mooren op den 7. Augusti 1578. verslagen / zonder kin-

deren achter te laeten / en zestiende Koning van Portugael. De dochter van Don Ja den derden / met naeme Maria, moeye van Sebastiaen, troude in 't jaer 1544. met Filippus den tweeden, Koning van Spanjen, en stoef in 't Kraembedde van Karel, Prins van Spanjen, geboren in 't jaer 1545.

Isabella, oudste dochter van Emanuel en Maria, Gemaelinne van Karel den vijfden / in't jaer 1530. overleden zijnde / liet drie kinderen achter: Philippus, Maria, Johanna, I. Philippus de tweede van dien naem / Koning van Spanjen, geboren den 27. May 1527. gestorven den 13. September des jaers 1598 / had vier vrouwen. De eerste was Maria, dochter van Johan den derden / die in 't Jaer 1545 verloste van Karel, die in 't jaer 1568. zonder kinderen in de gevangenisse gestorven is. De tweede was Maria van Engeland, zonder kinderen overleden. De derde Elizabeth van Vrankrijk, die twee dochteren hadde / Isabella en Katarina. De vierde / Anna van Oostenrijk, moeder van drie zoonen / Charles Laurent, Iaques, en Philippus den derden / tegenwoordig Koning van Spanjen en Portugael. II. Maria, dochter van Isabella, wert gehuwt aen den Keyzer Maximiliaen den tweeden / moeder van tien kinderen. III. Iohanna, leste dochter van Isabella, troude in 't jaer 1553. met Iohan, Prins van Portugael, uit dewelke de voorgemelde Sebastiaen geboren wert.

Van Beatrix, dochter van Emanuel en Maria, zuster van Isabella (door de dispensatie van

Rome

Rome getrout) wert geboren Karel, die in het Hof van zynen Oom Keizer Karel den vijfden stierf: daerna Emanuel Philibert, geboren in 't jaer 1528. en gestorven in 't jaer 1580. hebbende eenen zoon / met naeme Karel Emanuel, nagelaten.

Lowys, derde zoon van Emanuel, Hertoge van Beja, Konnestabel van Portugael, liet eenen zoon achter / met naeme Antony, Prioor van Krato, geboren in 't jaer 1531. die door de bullen van Gregorius den XIII. beweert hebbende dat hy wettelijk was / en van de Portugeezen tot Koning aengenomen / over de Kroon gestreden heeft tegen zynen Neef Philippus den II. Koning van Spanjen, door de Francoisen en andere geholpen zijnde: maer van zijn eigen volk verlaeten / en door d'anderen verraden zijnde / most hy alles quiteeren / en vertrok zich in 't jaer 1582. in Vrankrijk, alwaer hy eindelijk in slechte gelegentheit gestorven is / zonder dat zijn zoon Emanuel naderhant middel gevonden heeft om iets tegen Philippus den III. aen te vangen. Emanuel had by Emilia zijn Gemaelinne / dochter van den Prins van Oranje, twee Zoonen / Emanuel en Willem.

De drie volgende Zoonen van Emanuel, te weten / Fernand, Alfonsus, en Henrik, zijn zonder kinderen gestorven. Henrik hield de plaets van zynen Neef Sebastiaen, en stierf in 't begin des jaers 1580. zonder kinderen. Zijn broeder Eduard, zoon van Emanuel, heeft twee dochteren gehad / en eenen zoon / die zonder kinderen stierf.

De

349 pp

De oudste dochter / met naeme Maria, trouwde aen den Prins van Parma, Alexander Farnese, een vermaert Oorloghsman / en hy heeft by haer twee zoonen gehad / Rainuce en Eduard, ook Margareta. De jongste dochter / met naeme Katarina, huwde aen Iohan Hertoge van Breganza, en was by de Portugeezen zeer bemint. Zy had drie kinderen. d'Andere kinderen van Emanuel zijn jong en zonder afkomste gestorven.

OM nu de zaeken niet onder een te vermengen / dienen wy / eer datwe Sebastiaen verlaeten / hier voor te stellen / wat 'er langen tijd na zyne nederlaege in Barbaryen, die wy in het voorgaende Hoofdeel beschreven / gebeurt is. 't Welk gedaen zijnde / zullen wy verbolgen het gene noch overig is aengaende het Rijk van Portugael te bemerken / tot op het einde der Regeeringe van Philippus den tweeden / die Portugael aen Spanjen gecrecht heeft. Ik zal voorstellen het gene daer van in 't Francois voor den dagh gekomen is / laetende den Lezer daer over denken / het gene hem zal goet dunken. Zoo luiden dan de woorden / die getrocken zijn uit de Historie des vredes tusschen de Koningen van Vrankrijk en Spanjen:

De geschiedenis van een persoon, die zich *Don Sebastiaen*, anders Koning van *Portugael* noemt, is zoo gemeen door de *Christenheit*, dat 'er geen volk en is, of het spreekt 'er van, hoewel niettemin verscheiden: de waermaekinge daer van zou niet alleen vermaek en voordeel geven, maer veele van de genen, die hem voor zoodanig kennen,

zoo

wel als d'anderen. die hem voor eenen Bedrieger of Toovenaer houden, tot groote verwondering brengen: en behalve dit, zoo wel voor dezen als voor den toekomenden tijd ten voorbeelt strekken, wanneer ons, zoo wel eene hartneckige en quaetwillige ongeloovigheit, als een al te onbesuist en schierlijk oordeelen voorkomt.

De *Spanjaerden* zijn in dit geloof heel strydig met de *Portugeezen*: want zy houden hem voor eenen Bedrieger. Eenigen onder hun zeggen dat het een *Kalabrois* is, geboortig van *Taverne*: andere houden hem voor eenen verloopen Monnik: en andere zeggen dat hy is een *Mark Tulle Katizion*, geboortig in een gewest van *Poville*, en dat hy noch een vrouw te *Meßine* heeft; dat hy door eenige *Portugeezen*, vyanden der *Spanjaerden*, is opgemaekt, die onder dezen dekmantel de vryheit des Rijks van *Portugael*, 't welk zy zeggen dat door 't gewelt der Koningen van *Kastilje* is ingenomen, zouden willen bewerken. Dat *Don Sebastiaen*, Koning van *Portugael*, in den *Afrikaenschen* veltslagh zeekerlijk is gebleven: dat zijn doot lichaem gekent, en door den Koning *Philippus* den tweeden geloft is geweest voor de somme van hondert duizent Rijxdaelders: andere zeggen dat de *Barbaeren* hem zonder gelt gaven, uit oorzaek van 't verdragh tusschen *Maluko*, en den Koning *Philippus*; altijt het is waer, dat de Koning, ten aenzien van zyne pretentien, hun daer over aenzocht. Dat hy in *Betlehem* buiten *Lissebon* met groote eere begraven is geweest. Dat 'er vier Koningen sedert zyne doot geregeert hebben.

Dat

Dat het niet waerſchynlijk is dat de Koning
ſtiaen 22. jaer zou gevangen gebleve[illegible]
wifpeltuurig door de werelt gezworven hebben,
zonder den wil gehad, of de middelen gevonden
te hebben, om zich voor zoodanig te doen ken-
nen, als deze Bedrieger zich noemt; behalve noch
den elendigen ſtaet, waer in deze Beuzelaer lan-
gen tijd onder arme luiden geleeft heeft: en ein-
delijk in *Italien* gekomen is, eer hy zich zoodanig
noemde, zonder dat hy aen iemant van de *Chriſte*
Princen geſchreven heeft. Dat hy niet volkome-
lijk op al de vraegen van den Raed van *Venetien*
heeft weten te antwoorden, die hem langen tijd
en met gemak, in de gevangenis en buiten dezel-
ve, ondervraegt hebben: en dat hy al de kenteeke-
nen van den overleden Koning *Sebaſtiaen* niet en
heeft. Dat *Sebaſtiaen* blank was, en deze Bedrie-
ger bruin is. Dat hy geen goet *Portugeeſch* ſpreekt.
Dat men t'allen tyde veele luiden maſkander van
aengezicht en gedaente heeft zien gelijken, en dat
zy dezelve teekenen hadden. Dat het van heden
niet en is, dat 'er zoodanige Bedriegers waren, die
Don *Sebaſtiaen* wilden genoemt wezen: ja zelfeen
Metſelaer, uit het Eyland *Tercere* geboortig,
was zoo ſtout, dat hy zich zoodanig noemde, die
eenige gewapende *Portugeezen* tot aenhangh
kreeg; en indien hy op Hemelvaerts dagh binnen
Liſſebon gekomen was, gelijk hy beſloten hadde,
en aen den Gouverneur ſchreef, de *Portugeezen*
zouden hem altemael, als Don *Sebaſtiaen* zelve,
ontfangen hebben: maer andere zeggen dat hem
alleen maer eenige Boeren aenhingen, en dat hy
den

[illegible]rdinael *Albert* had aengemaent om *Portugael* te [illegible]eten : maer gevangen, en voor eenen Bedrieger gekent zijnde, wert hy gehangen.

Dat ook in eene Provincie van *Portugael*, met naeme *Beira*, zeeker *Portugees* van geringe gelegentheit staende hield dat hy Don *Sebastiaen* was: 't welk voor zoo zeeker en waerachtig gezegt wiert, dat de Aertshertog *Albert* (toen Kardinael van *Oostenrijk*, heden getrout met *Isabella Clara Eugenia*, Princesse van *Kastilje*) Onderkoning van *Portugael* zijnde, voornam, gelijk ook zelf de *Portugeezen* zeggen, naer *Kastilje* te vertrecken. Niettemin volgens den raed der vijf Gouverneuren van *Portugael*, die gelijkerhant met hem het Rijk bestierden, gebood hy den Kapitein *Gil de Mesa* (die heden een van de Kamerlingen des Allerchristelijksten Konings is) dat hy met zyne Compagnie van twee hondert mannen dezen man zou gaen haelen, en hem met eerbiedigheit en ontsagh medebrengen : om dat, of hy mogelijk de gene was, dien hy zich noemde te wezen, hy hem den Scepter en de Kroon der Koningen van *Portugael*, en zijn Rijken wilde in handen stellen. *Gil de Mesa* begaf zich op wegh, en komende in de Provincye van *Beira*, quam in de Stad van *Penamacor*, kreeg hem heel gemackelijk, en bracht hem te *Lissebon*, alwaer hy, een Bedrieger bevonden zijnde, openbaerlijk gegeesselt, en daerna op de Galey gezet wert: en dat deze Bedrieger over weinig jaeren noch leefde, en een yder hem uit schers *Sebastiaen* noemde: die evenwel niet gehangen wert, om dat hy in zijn Proces aen geen andere

351

andere misdaeden, dan de bovengemelde, [illegible]
dig bevonden wert. Maer wel wert een [illegible]
hangen, welke zich Bisschop van de Garde noem-
de, die dezen man aenstookte. En aengaende den
Kardinael *Albert*, dat hy niet en wilde vertrecken,
dan toen de Koning Don *Antony* met eene Zee-
macht in *Portugael* quam. Dat 'er niet alleen zoo-
danige Bedriegers, die zeiden datse Don *Seba-
stiaen* waren, voor den dagh gekomen zijn; maer
dat ook noch onlangs in *Kastilje* een Pasteybacker
van *Madrigal* was, die in 't heimelijk ruchtbaer
maekte, dat hy Don *Karel*, Prins van *Spanjen* was,
dien zijn Vader *Philippus* twintig jaeren te voren
om Ketterye had doen dooden: die voor een ver-
leyder gekent zijnde, gehangen wert: andere hou-
den, dat deze Pasteybacker zich *Sebastiaen* dede
noemen, daer toe aengestookt zijnde door *Miquel
de los sanctos*, *Augustyner*, en Prediker van de
Koninginne *Katarina*, die in zijn geestelijk habijt
gehangen wert.

Dat deze eeuw niet alleen zoodanige Bedriegers
heeft uitgelevert; en dat d' aeloutheit gezien
heeft eenen valschen *Nero*, eenen *Smerdes Mage*,
Koning van *Persien*: eenen valschen *Alexander*,
Koning van *Syrien*, Zoon van *Protearque* eenen
man van slechte gelegentheit: eenen *Lambert Si-
meli*, die zich noemde *Eduard*, Koning van *Enge-
lant*, Zoon van *Eduard* den vierden. *Pieter War-
bek*, dien d' Engelschen *Periquin* noemen, welke
zich uitgaf voor *Richard*, jongsten Zoon van ge-
melden *Eduard* den vijfden, en andere Bedriegers,
die den naem van Koningen en Princen aengenó-
men hebben.

De

Portugeezen in tegendeel, verzeekeren dat [illegible] waerachtigen Koning is, door veele verſcheide en groote kenteekenen die zy bybrengen, welke die van den rechten *Sebaſtiaen* gelijk zijn. En 't welk zy noch des te zeekerder houden, om dat, zeggen zy, de *Spanjaert* zich maer op ſimpele, gemeene, en lichtvaerdige vermoedingen fondeert, en in't kort noch in't lang op zoo veel kenteekenen en redenen, die blijk geven, dat deze de rechte Koning is, antwoord; en daerenboven, dat de *Spanjaerden*, die hem eenen *Kalabrois*, verloopen Monnik, of *Mark Tulle de Katizion* noemen, daer over tot hier toe noit, dat men weet, eenig onderzoek gedaen hebben, om zich van het leven en middelen des genen, dienze Verleider noemen, te onderrechten. 't Welk niettemin hun zoo licht om doen valt, ten aenzien van het volkomen gezagh en vermogen, dat zy daer in die Provincyen hebben; dat de *Portugeezen* hun loochenen niet anders dan voor een puure en rechte laſtering houden: maer in tegendeel verhaelen zy het leven van Don *Sebaſtiaen* van zyne geboorte tot op zijn aenkomſte te *S. Lukar te Barramedo*, met veele Prophetien, tekenen, en voorzeggingen, die wy hier by gevoegt hebben, op datſe den nakomelingen ten voorbeelt dienen.

Don *Sebaſtiaen* is een eenige Zoon, geboren na de doot van zynen Vader, den Prince *Johan*, zoon van Don *Jan* den derden, die jong ſtorf, laetende zijn Gemaelinne, de Princes van *Kaſtilje*, *Johanna* van *Ooſtenrijk*, dochter van Keizer *Karel*

den

den V. zwanger, die van *Sebastiaen*, achtien maenden na sijns Vaders doot, op den eigen dagh van *Sebastiaen*, in de kraem quam; 't welk zoo veel scheen, als of het Godt uit de hand gewrongen was; aengezien de groote en geduurige gebeden, die door het geheele Rijk van *Portugael* daer over gedaen wierden, op dat het Rijk niet ontbloot zou blyven van een wettig mannelijk Oir, uit de afkomste van den Grooten *Alfonsus*, eersten Koning van *Portugael*. Zy wierden hier toe aengeport door de voorzeggingen en operbaeringen, die aen den gezeiden *Alfonsus*, eersten Grontlegger van 't gemelde Rijke, gedaen wierden: door de welke hem van Godt belooft was, *Dat hy zijn zaed bewaeren zoude, invoegen dat het op aerde noit zou ontbreecken: niettemin, dat hem in zijn zestiende Afkomste groote verdruckingen en bezeekingen zouden overkomen.*

In dit Orakel blijkt klaer het gene van zyne geboorte gezegt is, waerom ook de *Portugeezen* zoo veele gebeden en devotien aenstelden, om dat zy vreesden te vallen onder het jok der *Spanjaerden*, die hunne geslage vyanden zijn: het zy om dat de *Portugees* van outs zynen oorsprong uit de *Francoisen* heeft, volgens het woord *Portugallia*, aengezien de *Francoisen* daer aenkomende, het land begonden te bewoonen, en daer aen hunnen naem gaven; of wel om dat de *Spanjaerden*, op hunnen voorspoet nydig, doorgaens naer heerschappye trachtende, hunne wederpartyen zonder reden geworden zijn.

Seba-

Sebaſtiaen wert dan geboren, zijn Grootvader
[illegible]'r leven zijnde, en die noch drie jaeren en
[illegible]n half leefde, en op den 27. Junij des jaers 1557
ſtorf. Met zyne doot wert *Sebaſtiaen* tot Koning van *Portugael* verklaert en gekent, en bevolen onder het opzicht van *Katarina* zijn Grootmoeder, zuſter van Keizer *Karel* den vijfden, die haer beſt dede om hem zeer zorgvuldig op te queeken: hy had tot Hofmeeſter *Alexis de Meneſez*, een doorluchtig en geleert Heer, en tot zynen Biechtvader den Pater *Jeſuyt Lowys Gonzalve* van *Kamare*, een doorluchtige familie, die hem ook tot Pedagoog diende, hem in alle vrye kunſten, en in de Godtzaligheit en goede zeden onderwyzende.

En nadien zijn Grootmoeder de beſtieringe na eenige jaeren verliet, wert de Prins Don *Henrik* Kardinael, Oom van *Sebaſtiaen*, door den Rijksraed daer toe geſtelt, onder wiens geleide de Koning groot geworden, de vruchten van zyne goede opvoedinge geluckig betoonde, zijnde boven al zeer Godtvruchtig, en zich gehoorzaem draegende in al de H. Ceremonyen van de *Roomſche* Katolijke Kerke te bewaeren en t' onderhouden, en doende dezelve by zyne Leenheeren en Onderdaenen ſcherpelijk waerneemen. Hy was zoo ſtudieus, dat hy, wetende in *Koimbre* (alwaer hy evenwel niet meer dan eens en was) dat de Faculteit der *Theologie* in zijn bywezen zeekere queſtien verhandelen moſt, waer van men hem de *Theſes* gaf, den nacht over zat, om dezelve in *S. Tomas* en andere Leeraeren over alles wat daer van wezen mocht, na te zoeken, om te beter te onderſcheiden

den, hoe de Diſputanten zich quy.en zo
't welk hun ook des te yveriger maekte
wel te betwiſten, te verhandelen, en te ontknoo
pen: indien het niet en was, om aen den Koning
dit genoegen te geven. Hy had het vrouvolk niet
lief, ja hy ſcheen 'er zelf eenen afkeer van te heb-
ben, 't welk in de *Portugeezen* een vooroordeel
van iet vreemts in dezen Prince baerde, even als of
hy niet genegen was eenige afkomſte, die regee-
ren zouden, te laeten.

Al zijn yver nu was te overleggen, hoe hy het H. Katolijk Geloof zou verheffen en uitbreiden, en ten dezen einde bewees hy de Kerkelijke Perſoonen groote eere, gaf geene Prelaetſchappen en beneficien, dan aen wel geſtudeerde Perſoonen, aen dewelken hy ook overvloedig betoonde, datſe wel in zijn gunſt ſtonden, wanneerze zich wel queeten: en als zy ook ſlof waren, beſtrafte hy hun ſtrengelijker dan d' anderen: ten dezen opzichte was hy by de Schooldiſpuitē en alle Profeſſien tegenwoordig. Hy droeg eene zoo zonderlinge eerbiedigheit tot het H. Sacrament, dat hy, het zelve ontmoetende, nederknielde, en het na ging tot aen het ziekbedde, daer men het droeg, ofte ten minſten tot aen de deure van 't huis; invoegen dat hy zich nergens meer aen gelegen liet zijn, dan aen al zijn volk een goet voorbeelt te geven.

Hy was ook zoo milde, dat, wanneer zijn Raed eenige gagien en penſioenen tot ampten geordeneert hadde, hy de Proviſien overziende, dezelve noch meer vergrootte. Hy was zeer ſober,

en,

en indien hy groote en geweldige oeffeningen (onder dat ſtudeerde hy) gelijk jaegen, te paerd rennen, gewapent optrekken, was hy zonder blanketſel en welluſten, daer hy een vyand van was: en in zijn ſpyze vereiſchte hy maer een ſimpel aendiſſchen: even alzoo was hy in zijn kleedinge, waer aen hy geen mode noch koſtelijkheit en begeerde.

Hy had van zyne kintsheit af al voor, in *Africa* over te vaeren, en ten dien einde zond hy veele ſoldaeten in verſcheide Rijken van *Afrika*, om zich daer te oeffenen, en hem het profytelijkſte daer af te verwittigen. Hy en ſprak niet dan van Oorlogsdaden, waer toe hem ook noch aendreef het gene gebeurt was in de Stad van *Mazagan* in *Barbaryen*, en ook in de Rijken van *Goa* en *Kaorel* in Ooſt-Indien.

Hy dede twee tochten in *Barbaryen*, de eerſte was na zyne Stad *Tanger*, alleen met 74. perſoonen verzelt zijnde: 't welk hy dede tegen 't goetvinden van al de Heeren van *Portugael*; maer daer aengekomen zijnde, ontbood hy al den Adel, om met hun zoo veel ſoldaeten, als zy zouden kunnen, mede te brengen. Doch hy begreep ten leſte, dat 'er een grooter toeruſtinge noodig was. En ten dien einde quam hy in de maend October van daer weder in zijn Rijk van *Portugael*, hebbende in *Barbaryen* maer ontrent vier maenden geweeſt.

Op zynen wederkeer overleid hy, om zynen aenſlagh te vervolgen, een kloeke en machtige Armade te lichten, waer van hy de Geleider zou

wezen : ten dezen einde ging hy in de volgende maend December 1576. met *Philippus* en de Koning van *Kaſtilje*, raet pleegen, en nam alleen met hem mede den Hertogh van *Avero*, den Graef *Portalegre* zijn overſte Kamerling, en eenige andere Heeren. Zy quamen aen te N. D. de *Guadalupe*, een Rijk en koſtelijk Klooſter der *Jeronimyten*. De Koning *Philippus* ging hem een halve mijl te gemoet, en dede hem al de vrientſchap aen, die men zou kunnen zeggen. Aldaer wert zijn aenſlagh overwogen: de Hertogh van *Alva*, en andere Princen en Heeren van *Kaſtilje* waren 'er tegenwoordig : in 't einde wert 'er beſloten de reize te doen, en dat hy zelf in perſoon zou gaen, 't welk zyne onderdaenen, en zelf de Koning *Philippus*, in't begin hem ontrieden, maer daerna ſtemde hy 't toe, en beloofde op 't naeſte jaer 1577. vijftig Galeyen en vijf duizent ſoldaeten te verzorgen.

De voornaemſte grond, daer de Koning *Sebaſtiaen* op boude, was eene groote oneenigheit tuſſchen de *Mooren* ; dewijl de Koning van *Marok*, *Muley Hamed Xerif*, den Koning *Muley Maluko Abdelmelek*, die de *Turken* te hulp geroepen hadde, den Oorlogh aendede. *Sebaſtiaen* voor ſchade vreezende over de landen van *Barbaryen*, zagh voordeel by deze gelegentheit, en was eenigſins in verbond met den *Xerif Muley Hamed*, dien *Muley Maluko Abdelmelek* uit zyne Rijken gedreven hadde, en dat door middel van de *Turken*, die hem geholpen en geſterkt hadden.

De

de *Xerif* (die, als afkomſtig uit den ſtamme van *Mahumet*, van al de *Mahumetaenen* met het gebied in al zyne afkomelingen ge-eert wert) week in de Fortreſſen van *Sebaſtiaen*, en addreſſeerde zich aen hem, verzoekende zijn onderſtant, en hem te verſtaen gevende dat hy *Barbaryen* lichtelijk bemachtigen zoude, ten aenzien van het groot getal vrienden, die hy daer in tot zynen wil hadde. Dit dede *Sebaſtiaen* noch meer beſluiten om zyne vojagie te verhaeſten, invoegen dat hy den 24. Iuly 1578. te ſcheep ging, en na dat hy in de Haven van *Kalis* zeven dagen getoeft hadde (alwaer hy wel ontfangen en treffelijk onthaelt wert door den Hertogh van *Medina Sidonia*, en door zyne vrouwe, die (gelijk ſommige willen zeggen) *Sebaſtiaen* zelf in bloed beſtont; alwaer zy ook veele byzonderheden verhandelden aengaende het Huwelijk van *Sebaſtiaen* met Donna *Iſabella Clara Eugenia*, die hem, toen de Koning *Philippus* en hy te *Guadalupe* by een quamen, was toegeſtaen) zoo trekt hy van *Kalis* naer *Africa*, en komt te *Tanger* aen, daer hy den *Xerif* in zyne Galey by hem neemt, hem als Koning onthaelende, die ook een kleine en vlugge armade by een verzamelt hadde; en zy wandelden te zamen naer *Arzille*. *Sebaſtiaen* (hoewel de Koning *Philippus* zyne belofte aen hem niet en was nagekomen) vond by zich te hebben vier doorluchtige Kolonels, met negen duizent *Portugeezen*, drie duizent *Duitſchen* onder *Martijn* van *Borgonjen*: drie duizent *Kaſtiliaenen* onder Don *Alfonſo d' Aguilar*: zes

hondert *Italiaenen*, die de Paus naer *Yrland* [illegible] de, en toen waren 'er in *Portugael* twee duizent waeghalzen, en andere jonge Edelingen daer onder vermengt, die dezelve uit *Portugael* volgden: zes hondert *Portugeeſche* Voetknechten, die hy uit zijne plaetſen in *Barbaryen* gelicht hadde. Daer waren ook twee duizent doorluchtige en edele *Portugeezen* te paerde: zijn Generael ter zee was *Diego de Souſa*, een ervaren Kapitein, *Eduard Meneſez*, Gouverneur van *Tanger*, zijn Veltmaerſchalk: en *Pieter de Meſquite Bayle*, Ridder van *Malta*, zijn Generael over 't Geſchut.

Hy vertrekt met deze Armade den 29. Julij van *Arzille* in *Afrika*, van meeninge zijnde om *Abdelmelek* ſlagh te leveren, die hem te voren verzocht hadde, dat hy niets ondernemen, en den *Xerif*, zijnen vyand, niet helpen zoude; 't welk hy niet konde verwerven, dan alleen van den Koning van *Kaſtilje*, die liever eenen *Mahometaen* wilde begunſtigen, dan *Sebaſtiaen*, Koning van *Portugael*, zijnen aenſtaenden Schoonzoon, in zulk eenen twiſt te hulpe komen.

Hy voort treckende, en *Larache*, 's vyands ſtadt, achter hem laetende, quam in het velt van *Alkaſſerquibur*, leggende op zeven mylen van *Arzille*, alwaer *Abdelmelek* hem met zijn geheel Leger verwachtte, en alwaer de ſlagh gelevert wert. De Raed was van gevoelen, dat men niet ſlaen en zoude: maer *Larache*, een Fortreſſe van *Abdelmelek*, aentaſten, dat men gemackelijk zoude verovert hebben. Doch *Sebaſtiaen* meende dat het zijn eere

te

te na ging, indien hy niet en vocht; dewijl hy ten dezen einde ſcheep gegaen was.

Abdelmelek, zoo barbariſch als hy was, en zeer ziek in eene Rosbaer leggende, vertoonde zich aen zijn volk, en ſtelde met aenmoedigen onder hun ordre. Hy had 4500. Lanciers, vijf duizent Ruiteren te paerde, en vijftien duizent mannen te voet, en muskettiers, behalven eene ontellijke menigte ander volk.

De ſlagh begon 's morgens ten negen of tien uuren. Don *Sebaſtiaen* op de ſlinker zyde van zijn Armade voor uit zijnde, bedreef onder het volk van *Abdelmelek* een groote ſlachting; hy droeg zich als een Geleider van 't Leger, en als een ſlecht ſoldaet, zulks dat hy veel reizen, in't midden der vyanden zijnde, van paert veranderde: zijn Voetvolk weerde zich ook heel wel: maer eindelijk door 't ſchielijk en geweldig musketſchieten der *Mooren* overvallen zijnde, geraekte zijn Voetvolk in wanordre, en hy zelf dede het te rug wijken, waer op al de reſte van een ſcheurde.

De *Spanjaerden* zeggen, dat eenige groote Heeren van *Portugael*, die hem byſtonden, ziende dat alles verloren was, hem raedden te rug te wijken; maer hy zeide, dat hy liever wou ſterven, en wickelde zich noch dieper in de vyanden, alwaer eenige Heeren hem bybleven, en daer zy gelooven dat hy gebleven is. Aengaende den *Xerif*, na dat hy moedig gevochten hadde, meenende zich door de Rivier te ſalveeren, verdronk hy met veele van de zijnen daer in.

Abdelmelek ſtorf ook van zyne ziekte, na dat hy zich in dezen Veltſlagh vermoeit hadde, alwaer tien duizent *Chriſtenen*, en twintig duizent *Mooren* omquamen: en men bevond dat 'er in al de Veltſlagen, die door de *Portugeezen* gelevert of ontfangen waren, noit zoo veel waren geſneuvelt, en zelf van doorluchtige en voornaeme Heeren, gelijk toen, alwaer veele by de *Mooren* gevangen wierden.

Dat, na deze verkrege Victory, en de doot van *Abdelmelek*, zijn broeder *Muley Hamed* tot Koning verklaert wert, die de dooden liet onderzoeken: en onder dezelve wert voor den *Koning Sebaſtiaen* opgenomen een lichaem, dat met zeven groote wonden gequetſt was, en ongedaen, zoo om zyne quetſuuren, als om de verrottinge, die, uit oorzaek van de warmte des lants, daer in gekomen was: welk lichaem hy in eene Tente liet brengen, op dat het van een yder zou gezien en gekent worden: en dat 'er ook eenige gevange *Portugeezen* waren, die het zelve voor het lichaem van den Koning *Sebaſtiaen* aenzagen: hoewel het daer af de kenteekenen niet en hadde, die wy hier na zullen zeggen. Sedert wert dit lichaem bewaert in *Alkaſſerquibir*, van het velt, daer de ſlagh geſchiet was, twee mylen afleggende: en van daer wert het naderhant *Philippus*, den Koning van *Kaſtilje*, voor hondert duizent Rijxdaelders in handen gelevert (hoewel andere zeggen, dat het om niet gegeven wert) die het voor dat van den *Koning Sebaſtiaen* aennam (ſchoon of het daer geene teekenen van en hadde) en het

zelve

zelve in 't graf der *Portugeeſche* Koningen in *Bethlehem*, een mijl van *Liſſeben*, 't welk een konvent der *Hieronimyten* is, liet begraeven, na dat men daer aen al de vereiſchte en gewoone lijkdienſten gedaen hadde.

Doch de *Portugeezen* zeggen, dat zy noit en gelooven dat dit het lichaem van den Koning *Sebaſtiaen* was, noch dat hy gebleven is: maer dat hy zich ſcheep begaf (zoo als hier na zal gezegt worden) en dat hy in *Algarbien* ging in een klooſter der *Hieronimyten*, of, na eenigen zeggen, van *Franciſcanen*, die men *los deſcalzos*, barrevoeters noemt; en dat hy zich daer liet verbinden, 't welk zy zeggen dat bekrachtigt is geweeſt door een van de dienaers van den kardinael *Henrik*, des Konings Oom, die een geeſtelijk man, en zynen meeſter getrou was, en ook zegel en brieven van den Gardiaen en de Religieuzen van dat klooſter der *Hieronimyten* mede bracht. Deze dienaer was genoemt *Manuel Antonez*: maer dat de kardinael *Henrik*, voor Koning verklaert en erkent zijnde, toen niet een woord daer van zeide, noch ook de gezeide *Manuel Antonez*, 't welk naderhant (zeggen zy) een groot quaet in 't Rijke veroorzaekt heeft: want de kardinael te ſterven komende, niet tegenſtaende de *Portugeezen* na hem Don *Antony*, Prins van *Portugael*, tot hunnen wettigen Koning verkozen: zoo heeft zich niettemin de Koning van *Kaſtilje* meeſter van 't Rijk gemaekt, hebbende het zelve gewapender hand, ter zee en te lande, ingenomen, en d' Armade van Don *Antony*, tot Koning van

Portugael verkoren zijnde, verſlagen, ook de Heer *de Strozze*, die in de *Eſſores* liep, en ter zee ſlagh leverende, door eenigen van de zijne, niet tegenſtaende zijn gebied en vermogen, verlaeten wert, en voelende dat hy te zwak was, zich over gaf, en in de wreetheit der *Spanjaerden* viel, die hem, gelijk men meent, het hooft op den overloop lieten afhouwen; anderen zeggen, dat hy geponjaerdeert wert. Naderhand *Manuel Antonez*, ziende dat men in 't jaer 1598. van Don *Sebaſtiaen* ſprak, die weder gevonden was, zoo brocht hy het voorgemelde blijk aen den dagh; en by den Koning *Philippus* ontboden zijnde, ging hy 'er na toe; maer niemant weet, wat hem ſedert is wedervaeren; het gerucht liep, dat hy doot was.

De *Portugeezen* nu gelooven, dat de Koning *Sebaſtiaen*, ziende den ſlagh verloren, en gevaer loopende om gevangen te worden, zich dapper verweerde, eenigen, die hem poogden te vatten, om hals bracht, en zich onder de dooden ging verbergen, tot dat het nacht wert: en die gekomen zijnde, rijſt hy op, en gaet na de zee toe, alwaer de reſt van zijn Armade in de Schepen op de reede lagh. Hy gemoette den Hertogh van *Avero*, *Kriſtoffel Tavora* zijnen byzonderen vriend, den Graef van *Redonde*, en andere groote Heeren, met dewelke hy ſcheep ging, en van daer voeren zy naer *Algarbie*, alwaer hy zich verbinden liet, zendende zijne ſchepen weder te rugh. En hy beſloot met de gemelde Heeren te gaen reizen in *Europa*, *Afrika*, in *Aſien*, en in *Ethiopien*

pien naer Prieſter *Jan*, en in *Perſien*, alwaer hy zich in veltſlagen tegen de *Turken* vond, en veele quetſuuren kreeg.

Dat hy moede van door de werelt te loopen, en af keerig van d'ydelheit zijnde, zich in een Heremitagie begaf, alwaer hy zoo lang bleef, tot dat hy viſioenen en openbaeringen kreeg, en ook de Heremijt, daer hy zich by begeven hadde; invoegen dat hy na lang toeven in 't jaer 1587. van daer trok. In *Sicilien* zijnde, zond hy brieven naer *Portugael* door *Marco Tullio Catizoni*, *Sicilaen*, die niet wederom keerde, en ſedert noit voor den dagh quam.

Dat de Koning *Sebaſtiaen*, na dat hy langen tijd gewacht hadde, uit *Sicilien* trok, in meeninge zich aen den Paus bekent te maeken. Maer hem gebeurde noch een ander ongeluk, te weten, dat zijne dienaers hem beſtalen, invoegen dat hy heel bloot en zonder middelen was, ja door *Italien* moſt gaen bedelen; en eindelijk quam hy in Junij 1598. te *Venetien*, hebbende maer een Gazette, die in de *Venetiaenſe* munt een blank doet, alwaer hy zich begaf op eenen armen zolder, ten huize van eenen Kok, met naeme *Meſſer Franciſco*, een *Cipriot* van geboorte. Hy en zijn vrouwe, hoe arm zy ook waren, en belaſt met een huis vol kinderen, onderhielden *Sebaſtiaen* zoo als zy beſt konden, om de deugden en goede eigenſchappen, die hy toonde te hebben, biddende Godt zonder ophouden.

Dat hy binnen weinige dagen door de *Portugeezen* voor den Koning van *Portugael* gekent wiert,

waer over eenigen van *Padua* hem tot hun namen, en hem naer *Padua* voerden, het zy uit hope van door hem gevordert te worden, of anderſins; invoegen dat 'er een groot gerucht uit ontſtont. De Raed van *Venetien* gebood aen de Regeerders van *Padua*, dat zy dezen man, die zich Don *Sebaſtiaen*, Koning van *Portugael* noemde, binnen drie dagen uit de gezeide Stad zouden verjaegen, en binnen acht uit de lantpaelen van *Venetien*. Dit vonnis hem bekent gemaekt zijnde, wert hy'er ziek af, en na dat hy genezen was, quam hy te *Venetien*, om reekenſchap van zich zelven te geven. Daer ontſtont weder een groot rumoer onder het volk: de Gezant van *Spanjen* ſtelde zich party tegen hem, en leide hem groote en leelijke miſdaeden ten laſte.

Om deze oorzaek lieten hem de *Venetiaenen* op den 24. November gevangen zetten in het Gat van *Jardin*, dat alzoo genoemt wert, alwaer hy niet anders en at, dan het gene hem om Godts wille gegeven wert, en zijn hemde verrotte hem aen zijn lijf. De Rechteren afgevaerdigt om zijn Proces te maeken, gebruikten alle naerſtigheit over de miſdaeden, hem door den Gezant van *Spanjen* verweeten; maer zy vonden hem onſchuldig. Hy wiert acht en twintig mael ge-examineert: in't begin antwoordde hy hun wel ter ſnede, aengaende al de antwoorden, die hy wel eer aen hunne Gezanten gegeven hadde, en wat beſcheid zy daer van gebracht hadden. Daerna, ziende dat zy alleen maer uit curieusheit vraegden, wilde hy hun niet meer antwoorden: maer ver-

verzocht hun, datſe hem zouden doen zien door de *Portugeezen* en andere vreemdelingen, die hem wel kennen zouden : en indien hy een Bedrieger bevonden wert, datſe hem mochten doodn. Maer hy hield tegen hun ſtaende, dat hy de rechte Koning van *Portugael* was, en dat hy, onder zoo veele Souvereine Machten van *Chriſtenrijk*, zich voornamelijk aen hunnen Staet had willen addreſſeeren, om over de waerheit van zyne zaeke te oordeelen.

De *Venetiaenen*, die by niemant in een quaet blad zoeken te ſtaen, zeiden door een van hunne Raeden aen den Doktor *Sampajo Jacobyner*, en andere *Portugeezen*, die om zijn verloſſinge aenhielden, dat zy de getuigenis van de rechte kenteekenen des Konings *Sebaſtiaen* zouden gaen haelen, en dat zy hem zonder dezelve niet zouden zien; aengezien al de *Portugeezen* zoo genegen waren om zich van de *Kaſtiljaenen* ontſlaegen te zien, dat zy ook, des nood zijnde, eenen *Neger* voor den Koning *Sebaſtiaen* zouden aenneemen.

Sampajo gaet naer *Liſſebon*, van waer hy met eenen Kanonik weder te *Venetien* komt, en zy brengen een geſchrift van eenen Apoſtoliſchen Notaris mede, behelzende al de kenteekenen van Don *Sebaſtiaen*. Toen baden zy den Raed van *Venetien* dezelve te examineeren, en de waerheit der zaeke te doen blijken. Men antwoordde hun, dat het den Raed van *Venetien* niet toe en ſtont, te weten of hy Koning was of niet ; zonder voor hem door de *Chriſte* Koningen en Princen daer toe verzocht te wezen.

De *Portugeezen* deden toen by eenige *Chriſte* Princen alles wat zy konden. Eindelijk Don *Kriſtoffel*, jongſte zoon van den Koning Don *Antony*, met *Sebaſtiaen Figuera*, op den 11. December met brieven van de Staeten Generael der Vereenigde Provintien en den Prince *Mauritius* te *Venetien* gekomen zijnde, verzocht gehoor in den Raed, 't welk hem vergunt wert. Eer dat hy in quam, dede men hem in eene kamer op een Tapijt zitten, alwaer hy wachtte, tot dat hy binnen geroepen wert. Toen liet men hem aen de rechter hand van den Prins zitten, en tegen hem ſpreekende, noemden zy hem Doorluchtigſte. Als hy zyne dienſtbewyzingen afgeleit hadde, leverde hy zijn verzoek by geſchrift in. Den zelven dagh ging de Prins met meer dan twee hondert van de voornaemſte Heeren dezer Republijke in den Raed van *Pregay* (die zoo veel is als de Oude Raed der *Areopagyten*) om over de zaek van den Koning *Sebaſtiaen* te handelen. In dezen Raed worden in 't gemeen de zaeken van gewichte verhandelt. Den volgenden Dingsdagh en Donderdagh en Vrydagh was de *Pregay* ook over het zelve werk bezigh. De zaek quam tot beſluit, en hy wert des nachts over tienen in den Raed geroepen, alwaer hem door vier Gedeputeerden het zelve belaſt wert, dat hem door den Podeſtaet van *Padua* in 't jaer 1598. was bevolen geweeſt.

De *Portugeezen* zeggen, dat, als hun Koning *Sebaſtiaen* in den Raed quam, en terwijl men hem zijn vonnis las, al de Heeren met groote eerbie-

digheit

digheit overend ſtonden, en hy zich doorgaens gedekt hield.

Hy uit den Raed geſcheiden zijnde, ging daetlijk henen, zonder dat hy van iemand wilde verzelt wezen, naer het huis van zijnen eerſten Waert Meeſter *Franſois*, alwaer hy vond t'huis leggen *Rodrigo Marquez*, en *Sebaſtiaen Figuera*, die op het eerſte gezicht heel verbaeſt ſtont, om dat hy 'er heel anders uit zagh, als hy hem in *Portugael* en in *Barbaryen* op den dagh van de nederlaege, vier mylen van het velt, daer de ſlagh geſchiet was, gezien hadde. Maer als hy de trecken van zijn aengezicht, het voorhooft, de oogen, de neus, en zijn lip, gelijk die van het Huis van *Ooſtenrijk* hebben, (die nu noch meer uitmunte, als toen hy in *Portugael* was; om dat hy toen welgedaen was, en heden geweldig mager) zijn geſtalte, zijn ſpraek, en d'andere deelen van zijn lichaem te degen waergenomen hadde, zoo zond hy terſtont *Rodrigo Marquez*, om Don *Kriſtoffel* en d' andere *Portugeezen* daer van te berichten, die hem geleidden na de herberge van Don *Jan de Kaſtro*, en *Diego Manuel*, om dat dit huis uit het gewoel van de Stad, en meer dan dat van Meeſter *Franſois* achter af ſtont. Al daer quamen ſchier al de *Portugeezen* na toe: alwaer hy hun al zyne kenteekenen toonde, de rechter hand langer als de ſlinker, zynen arm van de ſchouderen tot op den riem, en van den riem tot de knyen toe, zijn been, en zijn voet: en om hun te doen zien dat hy aen de ſlinker zyde korter was, dan aen de rechter, ging hy op beide

zijn knyen leggen, hun gebiedende, datſe hem wel te degen zouden bezien. Zy zeggen gezien te hebben, dat hy aen de gezeide ſlinker zyde ruim een vinger breet korter was, dan aen de rechter. Zy zagen de vitskens in zijn aengezicht en op zyne handen, de wonde op zijn rechter winkbrauwe, en hy liet eenigen onder hun met vingeren het litteeken op zijn hooft taſten. Daerna toonde hy hun de plaets van den tant, die hy quyt was in zijn rechter benedenſte kaekebeen, hun zeggende dat *Sebaſtiaen Nero*, zijn Barbier, hem die wel eer had uitgetrocken, na wien hy ook byzonderlijk vraegde. Zy zagen al zyne tanden, en hem en ontbrak niet dan de gezeide baktant. Na dat hy lang met een yder in 't gemeen en byzonder over veele zaeken geſproken hadde, baden zy hem dat hy wat zou eten; maer hy antwoorde dat hy, om dat het Vrydagh was, geen mael zou houden, dewijl hy te water en te brood vaſte; en dat hy dit vaſten niet breeken wilde, nadien hy 'er door belofte aen verbonden was. Zy baden hem daer nevens, dat hy zijn ruſt zou nemen; maer zy konden hem noit daer toe krygen. Al dat hy hun toeliet, was zijn ſchoenen uit te trecken, om zich te beter te warmen. Een onder hen hem de rechter uit treckende, ſtreek met zijn hand over de teenen, alwaer hy zijn wratte op den kleinen teen voelde, die zoo groot was, dat zy byna een zeſten teen geleek. Zy zeggen ook, dat hy, onder hun verſcheide fatſoenen en kleuren van kleederen ziende; dewijl d'een op zijn *Frans*, d'ander op zijn *Hollands*, en zommigen op't *Italiaens* gekleet waren, en eenen,

met

met naeme *Franſois Antony*, als een Pelgrim met zynen ſtaf in de hand; al lachende zeide, *tanto trage*, 't welk te zeggen is, *zoo veel fatſoenen!* met zulk een bevalligheit, dat het hun uitermaeten genoegde en trooſte: en zy zeggen, dat zy hier uit alleen begrepen, dat hy hun rechte Koning en Heer Don *Sebaſtiaen* was. Daerna vraegde hy na veele en verſcheide zaeken van *Portugael*. De *Pater Sampajo* en *Frater Chryſoſtome* vonden goed hem uit dit huis te nemen, om dat het volk rumoer begon te maeken en te vergaderen: zy brachten hem in 't Konvent van *S. Dominicus*, en merkende dat de toegangen naer de *Grizons* en *Duitſland*, door toedoen der Gezanten van *Kaſtilje* en *Savoje*, geſloten waren (waer van zy door *Venetiaenſche* Edelingen, die hem waren komen zien, en met raed en daet bygeſtaen hadden, wel bericht waren) lieten zy hem des nachts, als een *Jacobyner* gekleed zijnde, in een Gondel gaen: daerna verliet hy in't ſcheiden uit *Padua* dit Monniks habijt, en nam den mantel en degen tot *Florencen* toe, alwaer de Groot Hartogh hem dede vaſt houden.

De Koning van *Spanjen* ook van zyne komſt tot *Florencen* ſpoedig bericht zijnde, hield by den Groot Hertogh aen, dat hy dezen Perſoon hem zou toezenden, om de wortelen van zoo veel verſcheide geruchten, die van hem gingen, af te ſnyden. Daer de Groot Hertogh niet toe verſtaen wilde, zoo om dat hy noch niet recht voor zoodanig bekent was, als om het voorbeeld des Raeds van *Venetien*; daer by komende, dat deze Perſoon

ſoon als tot eenen vryburg, alwaer hy meer vermogen meende te hebben, voor zyne vyanden geweeken was. Maer na dat de Koning van *Spanjen* aen den Groot Hertogh had doen weten het naekende gevaer van de macht, die de Hertogh van *Savoyen* geduurig tegen zyne landen gereet hield, hem zynen Neef in gedachten brengende, die in *Spanjen* over hem qualijk te vreden was: zoo zond hy hem, door raed des Aertsbiſſchops van *Piſa*, naer *Orbitelle*, van waer hy terſtont gelicht, en in zeekerheit naer *Napels* gevoert, en op het Kaſteel *del Ovo* gezet wiert.

Veele aerdige geeſten hebben wegens d'overleveringe van dezen Gevangen geſchreven, d' eene handelende van de ſtraffe der Bedriegers: en d'andere, dat het verradery was, eenen Suppliant zynen vyanden over te leveren. Een yder bracht van zynen kant, om zijn gevoelen goet te maeken, ſchoone hiſtorien by. Maer de Gevangen zich in de handen der *Kaſtiljaenen* ziende, verweet aen den Groot Hertogh dat hy het recht van Gaſtvryheit geſchonden hadde, en zyne gramſchap dreef hem tot duizent vloeken over hem uit te ſpuwen. De Gevangen aldus op 't Kaſteel *del Ovo* te *Napels* gezet zijnde, vond hy, na 't ſchryven der *Portugeezen*, in de kamer, daer men hem gezet hadde, niet anders dan een koorde, en een mes van eenen halven voet lang: andere zeggen, dat de koorde en het mes naderhant daer gebracht wierden. Men gaf hem drie dagen lang noch eten noch drinken, noch iets om op te leggen; welken tijd hy in geduurige gebe-

gebeden met een ongelooffelijk gedult overbracht. Op den vierden dagh d' Auditeur Generael, verzelt zijnde met twee Griffiers, hem komende bezoeken, en hem met goede gezontheit in 't leven vindende, was 'er over verwondert (want hy meende dat hy, zich zoo qualijk onthaelt ziende, van wanhope zich verhangen, of zich met de gemelde werktuigen zou ombrengen, die men ten dien einde daer in de kamer gereet geleit hadde, of dat hy ten minſten eenige zwaere ziekte zou krygen) en hy zeide hem, dat, zoo hy zich niet anders en noemde, en niet op en hield ſtaende te houden, gelijk hy zich noemde, en ſtaende hield den Koning *Sebaſtiaen* van *Portugael* te wezen; hy eten noch drinken, noch bedde voor hem en hadde. Waer op de Gevangen antwoorde: *Doet dat gy wilt, en zoo gy dat verſtaet: want ik ben de Koning* Sebaſtiaen *van* Portugael, *en bidde Godt Almachtig, dat hy my door zyne Goddelijke barmhertigheit de hand reike, my byſtae, en niet toe en laete, dat ik eene zoo ſnode miſdaet begae, of dat ik in zoo groote elende, en zoo ſchadelijk aen de zaligheit myner ziele, kome te vallen, dat ik door vreeze of ſchrik voor menſchen de waerheit kome te loochenen, en te belyden dat niet en is; Godt bewaere my daer voor: Ik ben die Don* Sebaſtiaen, *Koning van* Portugael, *die in 't jaer* 1578. *in* Afrika *tegen d'Ongeloovigen te veld trok; die gene, die om het getal en de macht der* Chriſtenen *te vermeerderen, zijn leven avontuurde: die Ongelukige, die om zyne zonden eenen ſlagh verloor, waer van het verlies zoo veele zwaerigheden en verande-*

ringen

ren in de Chriſtenheit *baerde. Dit is de waerheit, en ik en weet anders niet te zeggen.*

d'Auditeur en de Griffiers gingen met dit antwoord wegh. Van toen af begon men hem tot zijn onderhoud water en brood te geven: en eenige dagen daerna wierden hem vijf Rijxdaelders ter maend toegeleght, en een dienaer om hem te dienen.

De Graef van *Lemos*, Onderkoning van *Napels*, begeerig zijnde met hem te ſpreeken, wert hy in zijn Paleis gebracht, alwaer hy in de zael komende, en ziende dat de Graef blootshoofts was, en zonder muts, om dat hem die te veel warmte gaf, zeide hy tegens hem: *Zijt gedekt, Graef van* Lemos. Hy uitte dit woord met zulk een deftigheit, dat al de genen, die in de zael waren, verſtelt ſtonden. De Graef zeide tegens hem: *Van waer hebt gy de macht om my te gebieden?* Hy antwoorde: *Deze macht is met my geboren. Waerom houd gy u, als of gy my niet en kende? Gy moet weten, dat ik u wel kenne, en dat mijn Oom de Koning* Philippus *u tweemael aen my gezonden heeft.* Hy zeide toen aen den Onderkoning zoo geheime zaeken, die in de twee tochten, daer hy in *Portugael* by hem was, gepaſſeert waren, dat d'Onderkoning in zijn gemoed daer altijd over knaegde tot zynen ſterfdagh toe. d' Onderkoning zeide hem evenwel, *Dat hy een Bedrieger was.* Op dit woord dreigde hy den Onderkoning na zyne gewoone oploopentheit, ſpreekende zoo ſtout en onvertſaegt, als of hy een vreedzaem bezitter van *Portugael* was geweeſt.

Ter-

Terwijl dat dezen Onderkoning leefde, was zijn gevangeniſſe zoo zwaer noch zoo ſtreng niet, gelijk naderhant, toen hem zijn Zoon in 't gebied gevolgt was: die hem naeu geſloten en met dubbele wacht bewaert hield, laetende hem niettemin op Zondagen en Feeſtdagen uitgaen, om Miſſe te hooren in een Kapelle op het Kaſteel, alwaer hy in geduurig bidden en vaſten leefde. Hy vaſte alle Vrydagh en Zaterdagh te water en te brood; en dat dede hy ook ſomwylen op andere dagen, gelijk op Maendagh en Woonsdagh: hy hanteerde de Sacramenten heel veel: ging dikwils te biechte en ter communie: en in de Vaſten at hy niet anders dan kruiden en wortelen.

Op den 17. April 1602. een jaer na dat hy den *Kaſtiljaenen* gelevert was, wert hem van wegen den Onderkoning (ook Graef van *Lemos*, en zoon des Overledenen, gehuwt met eene dochter van den Hertogh van *Lerma*, die voor dien tijd *Spanjen* beſtierde) aengedient, dat hy eindelijk op ſtaende voet zou antwoorden, zonder dat men andere rechtspleging of onderzoek in zijn zaeke gedaen hadde, dan 't geen 'er den vierden dagh door den Auditeur Generael, gelijk boven verhaelt is, verzelt zijnde, geſchiet was. Hy antwoorde, dat dit de rechte wegh niet en was, die men houden moſt om zijn Proces te examineeren en te oordeelen. Dat zy hem vertoonen moſten aen de *Portugeezen*, die hem opgevoed, gekent, en gedient hadden: want aen hun zeggen hing al de proeve en waermaeking van zyne zaeke, betuigende dat, indien hy noch duizent en meer jaeren leefde, hy niet

niet anders zou antwoorden : en indien zy zins waren hem aen te tasten zonder andere order of proeve, zoo nam hy Godt tot zynen eenigen Rechter, die de waerheit van de zaeck wist, en dat hy de rechte en waere Don *Sebastiaen* Koningh van *Portugael* was : dat zy voorts doen mochten het gene zy in den zin hadden.

d'Officieren van het Gerecht met dit antwoord vertrocken zijnde, ging hy daetlijk voor een Krucifix op sijn knyen vallen, en begon zich ter doot te schicken en te bereiden. *Hy* vaste drie dagen te water en te brood : dede een algemeene biechte, en ontfing het *Sacrament*. Zoo als hy zijn leste uure verwachtte, beval men hem wederom, dat hy op staende voet most antwoorden : welk bevel hy gelijk te voren beantwoordde. Op dit leste bescheit wert hy door de *Kastiljaenen* gevonnist en veroordeelt, *dat hy met smaet door de straeten van* Napels *gevoert zou worden, en van daer voor al zijn leven op de Galeyen.*

Eer dat men hem zijn vonnis streek, liep 'er, na 't zeggen der *Portugeezen*, een gerucht dat hy een Toovenaer was, aengezien hy op alles wat men hem vraegde, zoo wel ter snede kon antwoorden : en dat de *Spanjaerden* goet vonden, hem door den Bisschop van *Regio* te laeten bezweeren : dat hy, geduurende dit werk, met een vrolijk aengezicht den Bisschop in 't Latijn aenspreekende, zich ontknoopte, en een Crucifix voor den dagh haelde, dat hy op zijn borst droeg;

droeg ; 't welk hy den Biſſchop toonde, zeggende : *Zie daer den Meeſter, in wien ik geloove, en den genen, voor wien ik begeere te ſterven :* waer op de Biſſchop met al zijn bezweeren heel beſchaemt henen ging : andere houden dat dit bezweeren in *Gibralter* geſchiet is.

Op den leſten *April* namen zy hem uit het Kaſteel : zetten hem op eenen Ezel, en voerden hem alzoo openbaerlijk door de ſtraeten der Stad. Voor hem gingen drie Trompetters, roepende met luider ſtemme : *Dit is het recht, dat zijne Katolijke Majeſteit beveelt te doen. Hy wil dat men dezen Man ſchandelijck zal omleiden, en voor eeuwig op de Galey bannen, om dat hy zich zelven Don* Sebaſtiaen *Koning van* Portugael *gemaekt heeft, daer hy nochtans een* Kalabrois *is.* Eer dat het roepen begon, bliezen de Trompetters, en zoo deden zy ook op 't einde. Als men hem Koning noemde, zeide hy met luider ſtemme : *Dat ben ik ock.* En wanneer men zeide, *daer hy een* Kalabrois *is* ; zoo antwoordde hy, *dat is valſch.* Niettemin, daer hy die woorden, zoo dikwils als de Roeper de zijne riep, herhaelde, was 'er niemant van het Gerecht, die hem belette, of zich dat aentrok. Daerna riep hy t' elkens : *Ik ben in de macht van myne vyanden, laet zy met het lichaem doen, dat hun goet dunkt : ik bevele myne ziele aen Godt, die haer geſchapen heeft, en die de waerheit weet, en dat ik die gene ben, dien ik my zelven noeme.*

Na

364 m

Na dat zy hem aldus door de geheele Stad omgeleid hadden, deden zy hem in de Koninklijke Galey ſtygen, alwaer men hem met een zijn eige kleederen dede afleggen, en zy kleedden hem als eenen Galeyboef, en ſtelden hem voor aen in het Schip. Daer bleef hy den gantſchen dagh over, en 's anderen daegs zetten zy hem met Bewaerders in eene kleine Bark, die aen de Galey vaſt was. De *Portugeezen* zeggen ook, dat zy hem den vijfden dagh weder in de Galey namen, en hem het hair van zijn hooft en baerd afſchoeren, 't welk van eenige, die daer by ſtonden, als iet koſtelijks en van groote waerdye, opgeraept en bewaert wiert. Dit gedaen zijnde, ſtelden zy hem aen de keten, hem evenwel de weet doende, dat hy niet en hoefde te roeien.

De Galeyen, daer hy op was, voeren van *Napels* naer *Barcelone*, hy gehandelt zijnde als Edeling van de Galey, zonder met riemen te roeien. Van *Barcelone* voeren de Galeyen recht naer de Oceaenſche Zee, en quamen in Auguſtus des jaers 1602. in de Haven van *S. Lukar de Barramedo*, alwaer de Hertogh van *Medina Sidonia* en zijn Gemaelinne hem begeerden te zien. Hy lang met denzelven gepraet hebbende, ſchryven de *Portugeezen* dat hy, dien zy hunnen Koning noemen, hem vraegde, of hy noch een Rapier hadde, dat hy hem ſchonk, wanneer hy naer *Barbaryen* te ſcheepe ging. De Hertogh antwoorde, dat Don *Sebaſtiaen*, Koning van *Portugael*, hem in der waerheit een Rappier vereerde, voor dat hy t'zeil ging, 't welk hy by andere noch bewaerde. *De-*

wijl

wijl gy dat noch hebt (antwoorde daer op de gevangen) *zoo bidde ik u, dat gy het eens laet haelen: want hoewel het al 24. jaeren geleden is, dat ik het u geſchonken hebbe, ik zal het niettemin noch wel kennen.* De Hertogh liet'er ontrent een dozijn brengen, welke alsze de gevangen wel ſcherp bekeeken hadde, zeide hy tegen hem: *Het myne is hier niet onder.* Toen beval de Hertogh, dat men al d'andere zou brengen. Hy het vereiſchte in de hand van den Brenger ziende; *Zie daer Hertogh,* (zeide hy) *zie daer het Rapier, dat ik u gaf, wanneer ik in* Afrika *over voer.*

Daerna zich keerende tot zijn Nicht *Anna de Sylves*, Gemaelinne des Hertogs van *Medina Sidonia*, en dochter des Princen van *Eboly*, na dat hy haer gezegt hadde het geheimſte dat 'er tuſſchen hun paſſeerde, wanneer hy haer te *Kalis* adieu zeide, zoo voegde hy noch daer by: *My ſtaet voor, dat ik u een bagge gaf, hebt gy die noch?* De *Hertoginne* zeide hem, zy had een bagge, die de Koning *Sebaſtiaen* haer vereert hadde. *Toont my die*, zeide hy, *ik zal die noch wel kennen, en u daer in iet geheims aenwyzen, dat gy noch niet en weet.* De *Hertoginne* liet veele baggen haelen, daer de gemelde onder was: hy koos die onder al d'andere, en toonde haer dezelve, zeggende: *Zie daer de bagge, die ik u gegeven hebbe, en tot bewijs van mijn zeggen, zoo doet'er den ſteen uit nemen, gy zult'er myne naem en mijn cijffer onder in geſneden vinden.* De *Hertoginne* had onder haer gezelſchap een *Moorinne*, die den gevangen kende, en zeide dat zy hem, toen hy in *Portugael* regeerde, in 't blei-

bleiken van zijn lijnwaet gedient hadde. Zy zeggen ook, dat de Hertogh, ziende al deze dingen zoo klaer en waerſchynlijk, datſe hem mirakel ſcheenen, zich zelven verſcheide mael kruiſte, en men zagh hem vertrecken met een droevig gelaet, en als ſchreiende uit medelyden, om dat hy dien elendigen Prins in zulk eenen ongeluckigen ſtaet zagh. Zy voegen daer noch tot overvloed by, dat veele oude lieden uit *Portugael*, van verſcheide ſtaet en gelegentheit, hem gingen zien; en dat zy altemael beleden en ſtaende hielden, dat hy de rechte Don *Sebaſtiaen*, Koning van *Portugael* was.

De *Portugeezen*, die te *Venetien* voor hem geſproken hadden, (en die, na datſe hem te *Florencen* hadden zien gevangen neemen, gins en herwaerts in verſcheide Provincyen vertrocken waren) hebbende zijn vertrek van *Napels* gehoort, en zijn aenkomſte te *S. Lukar de Barramedo*, lieten by verſcheide geſchriften drucken en uitgeven veele voorzeggingen, raekende d'avontuuren van eenen Koning van *Portugael*, die zy verzeekerden dat op den Koning Don *Sebaſtiaen* moſten gepaſt worden. De eerſte was van *S. Iſidorus*, een uitnemend wijs en geleert man, en uit Koninklijken ſtamme geſproten, als zijnde de Zoon van *Theodora* en *Severiaen* zoon van *Thierri*, Koning van *d'Oſtrogotten* en van *Italien*, die ontrent het jaer 580. bloeide, welke by geſchrift heeft nagelaten: *Occultus Rex bis piè datus, in Hiſpaniam veniet in equo ligneo; quem multi videntes, illum eſſe non credent*, &c. Dat is: *De verborge Koning, twee-*

mael

ael médoogende geſchonken, zal op een houten paerd in Spanjen *komen; en veelen hem ziende, zullen niet gelooven, dat hy het is, &c.*

Noch was 'er een andere voorzegging, die de voorgemelde *Sampajo* in de Biblioteek van *S. Victor* van *Parijs* gevonden hadde, behelzende, *Dat de Koning* Sebaſtiaen *op een houten paerd uit* Napels *zal rijden, dat hy uit de Middellantſche Zee in den Oceaen zal komen; en dat zijn paerd te S.* Lukar de Barramedo *zal blyven ſtaen.*

Een *Portugeeſch Kordelier*, met naeme *Bandara*, geboren in de Stad *Trancoſo*, die ontrent over drie hondert jaeren leefde, heeft ook by geſchrift veele voorzeggingen op verſcheide ſubjecten in *Portugeeſche* verſſen nagelaten. Onder dezelve worden 'er eenige gevonden, die handelen *del incubierto*, (dat is) *van den bedekten en verborgen*, en zy bemerkten de vervulling van een gedeelte derzelver in den perſoon van dezen Gevangen, dien zy verzeekerden hunnen Koning Don *Sebaſtiaen* te wezen.

De Lantlieden van *Portugael* geloofden ook uit een zeer oude overleveringe, *Dat 'er een tijd zal komen, waer in een Koning, wiens naem als* Beſtia *zou luiden, weder verſchijnen zal, en dat die zelve Koning, na dat hy en zijn Rijk uitermaeten veel verdriets en zwaerigheden geleden hadde, van al de werelt voor doot gehouden zijnde, weder zal opſtaen, en zijnen Troon met onuitſpreekelijk geluk en voorſpoet beklimmen.* Zy merkten hier op aen, dat in *Portugael* de Lantlieden voor *Sebaſtiaen Beſtiam* zeggen. En noch, dat een *Kaſtiljaens* Autheur geſchreven

ſchreven hadde: *Vendrà el Incubierto, vendrà cierto: Entrara en el huerto por el puerto queſta mas acà del muro. Y lo que paraſce oſcuro, ſe verà claro y abierto.* Dat is: *d' Onbekende zal komen, hy zal voorzeeker komen: Hy zal ingaen in den Hof door de poort, die meer op deze zyde van den muur is. En dat verborgen ſchijnt te wezen, zal klaer en onbedekt gezien worden.*

De *Portugeezen* nu, op dat men al deze voorzeggingen begrype, zeggen dat hun Koning Don *Sebaſtiaen tweemael geſchonken is geweeſt.* Eerſt door de gebeden, die het volk van *Portugael* voor zijn geboorte dede: ten tweeden, dat hy, onbekent zijnde, na dat hy 20. jaeren door de werelt gezworven hadde, door hun te *Venetien* gekent is geweeſt. Dat het *houten Paerd*, waer op hy van *Napels* in *Spanjen* gekomen is, de Galey beteekent. Dat by den *Hof* het land moet verſtaen worden, dat over deze zyde van den Bergh *Kalpe*, tot aen de Rivier van *Guadalquibir* ſtrekt, 't welk men den Hof van *Spanjen* noemt. Dat de *muur Kalis* is; en *de Poort S. Lukar de Barramedo* Zy houden dat al de voorverhaelde voorzeggingen in den Perſoon van hunnen Koning Don *Sebaſtiaen* vervult zijn geweeſt. Dit maekte dat 'er eenigen van hun naer *Portugael* gingen, ja zelf *Sampajo*, en een *Kordelier*, die ontdekt zijnde, te *Liſſebon* gehangen wierden, na dat zy te *S. Lukar* gevonniſt waren. Dit niet tegenſtaende waegden zich noch anderen in het zelve gevaer: 't welk de *Spanjaerd* ziende, dede hy hunnen Koning uit de Koninklijke Galey van *Napels* neemen, en liet hem te *Sivilie*

[illegible] op de Galey van den Generael Don *Pedro de Toledo* brengen, om hem te zeekerder te bewaeren. Maer sedert liet hy hem daerna noch daer af neemen, en gevangen zetten op het Kasteel van *S. Lukar*, daer hy, zoo het na de hope der *Portugeezen* gaet, eens uit zal komen, en al de voorzeggingen vervullen, die van hem gezegt zijn geweest; dat hy wederkeeren zal in de bezittinge van zyne Rijken: dat hy geen Bedrieger en is; en hoewel 'er in voortyde gezien zijn, die den naem van Koningen en Princen gevoert hebben, dat al de middelen, waer door de zulke hun voor zoodanig uitgaven, gantsch niet met die van hunnen Koning *Sebastiaen* over een komen. Dat het bedrogh van *Baudewijn* en *Martijn Guerre* binnen weinige dagen ontdekt wert, en dat het even zoo met *Smerdes* ging; wànt *Phedimia*, dochter van *Oranes*, wert gewaer dat hy geen ooren hadde, aldus wert hy gekent voor *Mage* den broeder van *Kantizires*, en niet voor *Smerdes*, den zoon van *Cyrus*. De valsche *Alexander*, een *Egyptenaer* van geboorte, wert door *Ptolomeus Evergetes*, Koning van *Egypten*, tegen *Demetrius* den jongen aengestookt. *Lambert Simeli* wert door de Grooten van *Engeland*, om zich Koning te noemen, uitgemaekt tegen *Henrik* den zevenden, wiens regeeringe zy niet konden verdraegen. *Pieter Warbek*, geboortig van *Doornik*, wert aengehitst door toedoen van *Margareta*, Hertoginne van *Bourgonjen*, Gemaelinne van *Karel* den Stryder; en de gezeide *Warbek* wert genoemt *Richard* jongste zoon van den voorgemelden *Eduard*

den vierden, en door haer tegen den gezeiden *Henrik* gevoert.

Hun Koning *Sebastiaen* is op een andere wyze te voorschijn gekomen, zonder hulpe, zonder bystant van eenigen Prince, arm en elendig, alleen, zeggen zy, met de waerheit en Godts geleide gewapent, om zijn Rijk weder te bekomen: hebbende al de merken en teekenen, die hy uit zijn moeders buik mede gebracht heeft, al de quetsuuren, die hy geduurende zijn leven, gekregen heeft, even dezelve spraek, dezelve taele, en, dat aenmerkens waerdig is, zijn hand van schryven, vergeleeken met de memoryen, die hy gestelt hadde. eer hy in *Afrika* trok, is al even dezelve: en, schoon of hy ook blond hair hadde, toen hy jong was, en dat het nu zwart is; dat iemant, laet hy zoo blank als sneeu wezen, maer de *Middellijn* behoeft te passeeren, eenen tocht naer *Guinee*, of naer *S. Tomas*, of wel naer eenig ander geweste van *Ethiopien*, daer het hem goet dunkt, te doen: of dat hy maer eenige jaeren in *Barbaryen* behoeft te blyven, om zoo zwart te worden als pik; en hoe een mensch blanker is, hoe dat hy zwarter zal worden. En dat Don *Kristoffel*, jongste zoon van den overleden Koning Don *Antony*, van zyne kintsheit tot zijn achtien jaeren toe, op welken tijd hy den tocht naer *Barbaryen* dede, zoo blank, en schoon en zuiver als melk was: en weinig meer dan drie jaeren, dat hy in *Marok* leefde, waren genoeg om hem zoo zwart te doen worden, dat op zynen wederkeer in *Engeland*, van waer hy vertrocken was, zelf de gene, die hem

meest

meeſt bezocht hadden, hem niet en kenden. Hy is noch in 't leven, en alzoo bruin, als toen hy weder uit *Barbaryen* quam. Indien weinig meer dan drie jaeren zoo veel kracht hadden, dat zy Don *Kriſtoffel* zoo bijſter konden hervormen; wat hebben dan meer dan twintig jaeren aen hunnen Koning Don *Sebaſtiaen* kunnen te wege brengen?

Aengaende den Metſelaer van *Tercere*, die zich Koning van *Portugael* wilde noemen, dat dit in der waerheit een Bedrieger was, en *Diego de Souſa Portugees*, die wel wiſt, dat de Koning Don *Sebaſtiaen* noch leefde (want hy had hem in *Algarbien* weder ſcheep geholpen) was 'er om hem te zien, denkende of hy 't wezen mocht: en dewijl hy zich verbergde, geloofde hy noch vaſter, dat het de Koning *Sebaſtiaen* wel wezen mocht; maer eindelijk bevond hy dat het een onbekenden Bedrieger was; en hy wert opgehangen. Belangende den man in de Provincye van *Beyra* uit het Dorp *Pena-macor*, dat was veel meer een boertige klucht, dan eenige andere loosheit; ook wert hy niet geſtraft, gelijk men de Bedriegers doet.

Kortelijk, zy houden ſtaende, dat hun Koning Don *Sebaſtiaen* niet doot en is, en dat het die gene is, die nu geſloten leit in het Kaſteel van *S. Lukar*, die, na hun ſchryven, onbekent door *Aſien*, *Afrika*, en *Europa* gezworven heeft, en dat uit leetwezē, om dat hy zoo veel *Chriſtenen* had laeten ombrengen, beſchaemt zijnde na zoo groot een verlies het hooft in de werelt noch op te ſteeken. En zy brengen by, dat zijn opzet geweeſt is, als

dat van *Willem* den V. Hertogh van *Aquitanien*, hoewel de ſubjecten niet over een quamen, die de zyde van *Pieter Leon*, opgeworpen Paus, met den bynaem van *Anacletus*, tegen *Innocent* den II. waerachtigen Paus, geſtijft hebbende, en ongehoorzaem aen *S. Bernardus*, die zelf in perſoon hem quam zoeken, om hem op den weg der waerheit te brengen, en hem te raeden, dat hy van d'oorlogen en ſcheuringen tegen den dienſt Godts, en den welſtant van zyne Kerke, zou afſtaen: hebbende dezelve Hertogh in de Steden van *Poictiers* en *Limoge*, de rechte Prelaeten uit hunne Biſſchoppelijke zetels geſtooten, en, op zijn eigen autoriteit, anderen daer in geſtelt: beroert en verſchrikt zijnde over eenige kastijdingen, die hy den Heere tegen de boozen zag oeffenen, en over andere klaere teekenen; zoo kreeg hy berou, en beſloot, tot boete voor zyne zonden, zijn Hertoghdom en Heerlijkheden te verlaeten, en een afgeſcheiden leven, gelijk een arm en elendig gemeen menſch, te leiden. Om dit zijn voornemen uit te voeren, ging hy in Pelgrimagie naer *S. Jacob* in *Galiſſien* (daer men in dien tijd heel veel na toe ging) alwaer hy in 't jaer 1137. aenkomende, zijn Teſtament maekte, en ordre geſtelt hebbende op het uithuwen van zyne dochteren, en op de betaelinge van zyne dienaers en huisgenooten, zoo veinsde hy zich doot, hield zijn begraeffeniſſe, en dede veel andere dingen, die zijn Hiſtorie verhaelt: daerna zynen Secretaris *Albert* tot medegezel nemende, nam hy de wijk by eenen Heremijt, aen wien hy reke-

van zijn leven dede, en met hem raed leefde over al het gene hy tot boete van zyne zonden moſt doen. Een jaer daerna begeeft hy zich op reis, en als hy met zynen medegezel *Albert* te *Rome* gekomen was, zoo ging hy terſtont den Paus bezoeken, aen denwelken hy zich ontdekte, en vergiffeniſſe verzocht van de misdaeden, die hy tegen hem begaen hadde. Hy van den Paus een goet onthael genooten hebbende, trok met zynen raed en gunſte naer *Jeruzalem*, alwaer hem de Patriarch ook groote eere bewees, hem vriendelijk onthaelde, en een celletje gaf, waer in hy negen jaeren lang in groote ſoberheit leefde: en op het einde derzelver keerde hy weder naer *Rome* ten tyde van den Paus *Eugenius*. Van *Rome* wilde hy naer *Liques*, met voornemen om een zyde te kiezen in d' oorlogen, die toen in *Italien* gevoert wierden. Maer zijn dooling erkennende, en dat het een loutere verzoeking des Duivels was, zoo keerde hy weder naer *Jeruzalem* tot zijn eerſte Celletje, van waer hy twee jaeren daerna weder in Pelgrimagie te *S. Jacob* in *Galiſſien* quam. Van daer trok hy weder in *Italien*, en ſtichte in een donker boſch, met naeme het Boſch van *Linalie* by *Piſa*, een Konvent van Monniken; waer over hy eenen Prioor geſtelt hebbende, om dezelve te gouverneeren, zoo vertrok hy in een woeſtyne, die men den Berg van *Pruno* noemt. Aldaer ſtichte hy een ander huis, alwaer hy eenige Monniken gelogeert hebbende, om een bevel na te komen, dat hem by openbaringe gedaen was, zoo nam hy de wijk in 't gebergte van *Petricon*,

trician, by *Caſtelleon:* maer aengezien de *Herders* daer af en aen gingen, zoo ging hy in de Stad *Caſtelleon*, alwaer hem de Borgers, met raed van eenen Prieſter, een Celletje in een vervaerlijke woeſtijn gaven, waer in hy met zynen medegezel *Albert* in 't jaer 1155. ging leven, en in het volgende jaer 1156. heiliglijk ſtervende, gaf hy zyne ziele weder aen zynen Schepper. Zijn lichaem wert begraeven in een Kapelle, die hy by zijn leven geſticht hadde, in eene plaetſe, die men *Stabulum Rhodis* noemt. Dezen *Heer* wert gekanoniſeert door *Innocentius* den III. in 't jaer 1200. den 5. Maert.

Wy zullen dan de tegenſpraek der *Spanjaerden* en *Portugeezen*, raekende den Koning *Sebaſtiaen*, met deze woorden beſluiten: Dat het aen den Koning van *Spanjen* ſtaet, de grootſte en ſtoutſte bedriegerye, die oit in de werelt geweeſt is, door eene openbaere ſtraffe van den Bedrieger bekent te maeken: of anders, indien hy voor zoodanig, als hy zich noemt, erkent wort, de gantſche werelt in verwondering te verrucken.

XII. NU zullen wy het Rijk van Henrik den I. Oud oom van Sebaſtiaen, aenmerken. Hy was geboren den 16. January / des jaers 1512. De Koning Philippus van de nederlaege van Sebaſtiaen verwittigt zijnde / zond daetlijk Kriſtoffel de Moura Portugees zynen geheimen dienaer / in ſtaet van Agent / om den Kardinael Henrik te bezoeken / en de voornaemſten des Rijks de pols te taſten: en op de aenbiedinge / die Muley Hamed, Nazaet van Abdelmelek hem dede / om

he

het lichaem van Sebastiaen, gelijk het gemeen gerucht ging / weder te geven / zoo beschikte hy dat het by de Portugeezen verzekert wert / en zond aen Hamed een geschenk van hondert duizent dukaten. Het zou niet mogelijk wezen / den druk der Portugeezen over het ongeluk van Sebastiaen, te vertoonen. Korts daer na / op het einde der maend Augustus / wert Kardinael Henrik, Oud oom van Sebastiaen, door de Portugeezen tot Koning verkozen / erkent en ontfangen; schoon of Philippus zich de voorste noemde / als zijnde uit Isabella, oudste dochter van Emanuel, geboren. Daer waren 'er ook andere / die na de kroon stonden / als Johan, Hertoge van Breganza gehuwt met Katarina, dochters dochter van Emanuel Rainuce, zoon des Prinsen van Parma, Don Antony, Neef van *Henrik*, die van het volk wel bemint was / de Hertogh van Savojen, en Katarina de Medicis, moeder des Konings van Vrankrijk. De Portugeezen dreven / dat hun de verkiezinge toequam / en het aenneemen van *Henrik* zette al de Pretendenten daetlijk ter neder; hoewel dat deze Prins ongezont en zeer oud was. Zijn ouderdom maekte hem quellijk / argwaenend / en toornig: inboegen dat hy veele Officieren van Sebastiaen afzette / aen dewelke men te Madril zich uitermaeden gedienstig toonde / waer op toen de Hertogh van Alva zeide dat Philippus dezelve gedienstigheit in Portugael most gaen plegen. Men gebruikte veele Rechtsgeleerden / om over de rechten van Philippus te raedplegen. De Portugee-

zen ondertusschen baden *H*enrik door den Rijks-raed / dat hy by zijn leven door betaemelijk middel verklaeren zoude / wie hem in 't Rijk most volgen: waer op hy beloofde te denken en order te stellen. Philippus willende in de voorhael zijn / zond den Hertogh van Ossuna naer *H*enrik toe: van den anderen kant veinsde hy zeer verstoort te zijn tegen den Hertogh van Alva, die naer Uzeda, tamelijk verre van het *S*paensche Hof / verzonden wiert. Men wende voor / dat dit uit oorzaek van valsche Huwelijks-beloften geschiede. Dit gedaen zijnde / schreef hy over zijn pretentie aen de voornaemste Steden van Portugael, bezaeiende zijn brieven met beleeftheden en dreigementen. Christoffel de Moura eenen brief aen den Raed van Lissebon geprezenteert hebbende / wilde die den zelven niet ontfangen. Moura, die 'er de Kopy van hadde / las hun dezelve voor / en stroide noch andere Kopyen door de Stad; daerna hielden de Hertogh van Ossuna en hy opentlijk by den Koning *H*enrik aen / dat hy Philippus tot Erfgenaem zyner Kroone zou willen verklaeren. Geen vrygeboren Portugees was 'er / die hier toe neigen konde. *H*enrik zocht de Hertoginne van Breganza tot Koninginne te stellen: en de Rijxraeden te Lissebon in 't jaer 1579. vergadert zijnde / noemden vijf Gouverneurs en Rechters van de successie. Philippus stelde van zyne zyde eene nieuwe vergaderinge van twalef Staetspersoonen / die anders niet als van Portugael handelden / alwaer Kristoffel de Moura tot Gezant gestelt wiert / en hy

dede

dede hier zynen meester groote dienſten / door middel van groote beloften en schrifteliike verbintenissen / behalven andere listige aenslagen / die wel haest begonden te treffen. In deze vergaderingen pleitte Philippus tegen zyne Medebegeerders ; maer kennende het humeur der Portugeezen, wyanden der Kastiljaenen, zoo besloot hy de wapenen by der hand te krygen : en wetende de zwakheit van Henrik, was hy in de voorhaet / en wilde zich in dier voegen gereet maeken / dat / of dezelve quam te sterven in den tyd / dat de Portugeezen de Kroon aen Spanjen weigerden / hy het gewelt in de hand zou hebben / om 'er zich meester af te maeken : invoegen dat hy kortz daer aen een Heirleger op de grenzen van Portugael hadde / verwachtende zyne gelegentheit. Don Antony voorziende dat men met zoetigheit of met gewelt Portugael aen Spanjen zou rygen / gebruikte alle middelen / om by den Koning *Henrik*, zynen Oom / in goede gunste te staen ; maer dezelve onder sim van zynen Biechtvader zynde / met naeme Leon *Henriquez* Jesuyt, en naer d'Agenten van Spanjen luisterende / raekte door verscheide gedachten aen 't vlooten. De Jesuyt had *Henrik* doen hellen na de zyde der Hertoginne van Breganza, maer na dat hem een wind van Spanjen in 't aenzicht gewaeit was / had hy vreeze voor Philippus, en wendde zich naer die zyde.

In de maend October 1579. vergaderde *Henrik* den Rijksraed / waer over Philippus niet wel genoegt was. Want gelijk hy wist / dat de

Portugeezen hem niet en beminden / zoo voorzagh hy ook / dat zy / by een vergadert zijnde / hem de Kroon zouden weigeren. Hy raedde Henrik derhalve / dat hy / zonder andere vergaderinge / hem tot Nazaet verklaeren zoude / en zulks de Steden elk in 't byzonder laeten weten / zonder hunne afgevaerdigden by een te verzamelen. De Paus Gregorius de XIII. zich tusschen beide stellende / zocht het verschil by te leggen. Henrik vertroude zich op Spanjen noch Rome: maer verbolgde zijn voornemen: inboegen dat in die vergaderingen met verscheide Ceremonien de Gouverneurs van 't Rijk genoemt wierden / en hunne naemen in de groote Kerk van Lissebon overluid afgeroepen. Deze waren George Almeide, Aertsbisschop van Lissebon, Fransois de Sada, Overste Kamerling / Johan Tello, Johan Maskarenjas, en Diego Lopes de Souse, Presidenten in de Kamer van Justitie der Stad. Zy zwoeren datse regeeren zouden volgens d'ordenantien des Rijks / en na de bepaelde commissie / die de Koning Henrik puntueel zou verklaeren. Ondertusschen wist men door geheel Spanjen en Portugael niet anders te spreeken / dan over de zaeken van Portugael, dat toen dapper van de Pest aengetast was; maer des niet tegenstaende hielden zich de Rijksraeden in 't begin des jaers 1580. te Almerin. Aldaer ontdekten zich de humeuren der Portugeezen. De Klergie neigde heel en al tot Philippus, veele van den Adel / en het derde deel van den Rijksraed tot Antony. Henrik poogde de Staeten te-

tot dat besluit te brengen / dat se over de successie zouden handelen door middel van accoord / indien hy eer dan Philippus quam te sterven. Maer de Gedeputeerde van Lissebon zeide hem opentlijk uit / dat hy het Rijk / in stede van dat aen de Kastiljaenen te schenken / aen eenen Portugees zou geven / die by al het volk / hy mocht dan wezen wie hy wilde / zou aengenomen worden. Veele van den Adel waren van het zelve gevoelen. In tegendeel waren de genen / die den wil des Konings voorstonden / wel gezien ; behalve noch de beloften van vergeldinge / door de Agenten van Philippus gedaen.

Onder deze verwarringen en dispuiten de Koning dagh voor dagh verzwackende / en het bedde houdende / maekte de myne dat hy naerstiger in de zaeken wilde voorzien. De Hertoginne van Breganza quam hem bezoecken ; maer heel kortz daerna / te weten / den lesten January 1580. stort hy / zoo als het eklipsis in de Maen was / hebbende 17. maenden geregeert. Hy de eerste Heer van Portugael, onder den titel van Graef, wert Henrik genoemt. Hem aengaende / men heeft van zyne gebreecken en deugden verscheidelijk gesproken. Een yder zeide / dat hy een goet Kardinael en quaet Koning geweest was. Veele vreesden hem / weinige beminden hem : hy wert derhalve niet veel beklaegt / ook om dat men in hem op het einde van zyne dagen meer voorzichtigheit vereischte. Hy overleed in het Paleis van Almerin, alwaer terstont de vijf Gouverneurs / die Protecteurs van de Rijken

van Portugael genoemt wierden / vergaderden. In deze beginselen vreesde men / zoo wel te Almerin, als te Lissebon, voor eenen oploop des volks / invoegen dat de vijf Gouverneurs / en de Agenten van Philippus, Koning van Spanjen, zich niet heel zeeker hielden. Zy waren uitermaeten moeielijk / dat de Gedeputeerden uit de Rijksstandē te Santarene over de zaekē raed sloegen: zoo om dat dit toen de Souvereine Raed was / als om dat men niet wel en wist / wat 'er voor een besluit wegens den Nazaet van Henrik genomen zou worden. Het meerendeel der vijf Gouverneuren was met de Spaensche Agenten eens / die dagh voor dagh de Portugeezen van alle staeten aen hun snoer kreegen / om dezelve tegens hunne lantslieden te gebruiken / op dat zy dezelve d'een door d'ander zoudē bederven / gelijk zy korts daerna wel te degen deden. Zy beslooten onderling de Staeten van Almerin met schoone woorden te paeien / en onderwijl de zaeken van hunnen meester te vorderen / die niet anders en zocht dan d'oneenigheit der Portugeezen, en de vereeniging van Portugael met Spanjen, stellende toen alles wat hy konde / in 't werk / om daer met weinig gerucht toe te geraeken; onderwijl dat ook de giften en beloften haere werkinge deden.

Zy vaerdigden na de Staeten af Martijn Gonzalve de la Chambre, een Kerkelijk Edeling / hem bequaem achtende tot de volvoeringe van hunne voornemens: daer hy zich snedigh in queet. Na dat hy in de volle verga-

ring over de doot van den Koning Henrik gesproken hadde / verklaerde hy dat de vijf Gouverneurs (van welkers wegen hy zeide dat hy gezonden was) de hand aen het werk begonden te steeken / en hoewel zy altemael veel in de doot des overleden Konings verloren hadden / zoo mosten zy niettemin zich verzeekeren / dat hy in den Hemel / alwaer hy was / by Godt voor hun zou bidden. Dat de vijf Gouverneurs ten aenzien van de verkiezinge / zoo wel aen de Portugeezen, als aen de genen / die na de Kroon stonden / zouden recht doen : dat men hun al de registers en papieren / die zy van noode mochten hebben/zou mededeelen ; daer nevens vermaende hy hun / dat zy vreedsaem zouden handelen / zonder eenige beroerte / wien het ook ten gevalle zou mogen wezen / te stijven : en dat alles / wat zy tot welstant van't gemeen aen de vijf Gouverneurs zouden voorstellen/ henlieden ten hoogsten aengenaem zou wezen. Gonzalve zijn reden gesloten hebbende / en zy altemael daer op zwijgende / neemt die Gedeputeerde van Lissebon, waer van hier voren geroert is/ met naeme Phebus Moniz, het woord op/ zeggende dat de Staeten vrie van de vijf Gouverneuren voor verdacht / en vyanden van de vryheit der Rijken hielden / 't welk hy klaerlijk ontdekte ; en hy voegde noch daer by dat men andere verkiezen most. Gonzalve stelde terstont een andere meeninge voor / dat men voor dien tijd niets most [illegible] / aengezien het quaet / in plaets van [illegible] / zou toeneemen : dat men uit zijn

ogen

oogen most zien / en indien de Gouverneurs hunnen plicht niet waernamen / dan zou'er door de Staeten in voorzien worden / die tijd en middel zouden hebben om zulks te doen. Phebus antwoordde weder daer op / dat men altijd het hulpmiddel zoo bequaem niet in't werk kon stellen als toen / aengezien de Raed van Staeten om de groote kosten / die hy dede / van een ging scheiden ; en dat men gedreigt was van wanorde / die de Portugeezen alle middelen benemen zoude / om hunne bewaering naer eisch te voorzien.

Deze strael der waerheit wert door het noodlottig ongeval des Rijks verduistert / en de woorden van Gonzalve strekten tot nevelen voor 't licht der Zonne : invoegen dat 'er besloten wert niets te roeren aengaende de Gouverneurs ; maer hun voor te schryven het gene de Staeten voor dien tijd noodsakelijk zouden oordeelen. Terstont wierden 'er eenige Artikelen op 't papier gestelt ; inhoudende dat de Gouverneurs van Almerin te Santa-ene mosten komen / om nader by de hand / meer in rust / en veiliger te zijn / en op minder kosten : en om alle schandaelen en moetwilligheden / die zy hunne soldaeten toelieten / te voorkomen. Dat zy ten eersten aen den Koning van Spanjen Gezanten zouden zenden / om hem bekent te maeken / dat zy als Gouverneurs der Rijken het recht zouden hanthaeven / en in de zaek van de successie aen de Pretendenten goede justitie doen : d[illegible] ning tot zulks te gelooven gebracht most w[illegible]

/ zonder te dulden dat men ergens in zyne ...ijken eenigen aenslagh of beroerte tegen Portugael mackte. Dat zy / de sterke plaetsen des Rijks zouden verzeekeren / zoo wel de zeeplaetsen als d'andere / met trouwe Kapiteinen / garnizoenen / en behoozlijken voorraed daer in te zenden: ook mannen van aenzien door al de gewesten of frontieren / om de luiden tot de beschermínge en bystant der zwacke plaetsen te dwingen. Dat zy Gezanten naer den Paus zouden zenden / om hem de doot des Konings / en hunne successie in de bestieringe des Rijks te verwittigen / op dat hy zich kanten zoude tegen een yghelijk / die het zelve tegen het vonnis / dat de Staeten in de Successie moeten uitspreeken / zou willen bemachtigen: hem ook te bidden / om aen den Koning van Spanjen te schryven / dat hy zich gerust houde / en verbonden blyve het vonnis daer over af te wachten. Hierenboven verzochten de Staeten / dat men door middel van de Justitie most onderzoek doen over de genen / die in dit werk van successie met beloften van gelt en certitulen kuipten / gelijk ook over de genen / die zich lieten omkoopen; aengezien men vernomen hadde / dat het alreede veel in zwang ging. De Gouverneurs beloofden veel / en deden weinig: en aengaende d'Agenten van Spanjen, zy zorgden voor hun zeekerheit met verscheide listen / om eenige muitmakers vast te hou-

...aer zy by 't volk veracht waren / hadgendeel eenige van den Adel / en ...eerendeel der Kerkelijken / die altemael tot

de

de dienstbaerheit neigden / op hun zyde.

Onderwijl dat Don Antony, de Hertoginne van Breganza, en andere / die door hunne Gedeputeerden naer de Kroon van Portugael stonden / hunne zaeken vorderden / zoo liet Philippus, Koning van Spanjen, over zijn recht op zyne Hooge Schoolen raetplegen. De Jakobyners, Kordeliers en Jesuiten wierden hier toe gebruikt / die het vonnis ten voordeel van hunnen meester velden; 't welk gedaen zijnde / kreeg Alvaro de Bassan, Marquys de S. Croix, bevel / om met sestig Galeyen naer de Kust van Portugael te zeilen. De Hertogh van Alva uit zijn schuilplaetse geroepen zijnde / wert tot Generael van het Leger te lande gestelt / dat toen twintig duizent mannen te voet / en ontrent twee dnizent Ruiteren sterk was: waer mede hy zich vernoegde / moed hebbende om de Portugeezen zonder slagh of stoot te bemachtigen. Ook waren de zaeken ten voordeel van Philippus dapper voortgezet / voor wien toen de Gezanten van Portugael verscheenen. Zijn antwoord luidde / dat hy de Gouverneurs bad te besluiten / datse hem vaerdig tot hunnen Koning zouden aenneemen / gelijk Godt wilde dat hy het waere; dat het Henrik alzoo geschikt hadde / en dat men zich daer niet en most tegen stellen. Dat hy de vereischte genaden vergunnen zoude / by aldien zy redelijk waren; en dat hy / hun antwoord verwachtende / z[illegible] naer hun zou vervolgen. Ondertuss[illegible] de Gouverneurs de Gedeputeerden der Staet-

ten van Almerin weder te rug / en maekten de mÿne als of zy zich tot wederstant gereet maekten / en men kreeg quansuis geweer by der hand / onderwÿl dat de Hertogh van Alva en de Raed in tegenwoordigheit des Koning besluit maekten oûer de geheele oorde / die men houden zoude om in Portugael te vallen / en indien iemant zich te weer stelde / dat met geweldiger hand te bemachtigen. Hy den stok in d' eene hand toonende / presenteerde het brood in d' andere / doende groote aenbiedingen ten voordeel van 't gemeen en yder in 't byzonder in Portugael, indien men hem het Rijk gewillig overgaf / en noch meer door zyne Agenten beloovende. Die van de Gouverneurs / den Adel / de Clergie / die voordeel by deze aenbiedingen zagen / gaven gehoor; maer de Gemeente zeide / dat het treken en logenen waren / dryvende dat de zaeke door middel van de justitie bepaelt most worden. Zy deden zoo veel / dat de Gouverneurs de toerustinge om zich te weer te stellen / verbolgden / en Gedeputeerden naer Vrankrijk, naer Rome, en Duitsland stierden / denkende veel uit te rechten. Dit was een onnoodige kosten / en hunne poogingen getuigden niet anders / dan slapheit van zinnen en middelen. Eindelijk wierden de Predikers en ook de Professoren op d'Academien gebruikt: invoegen dat de Stoelen der Portugeesche Schoolen en Kerken het geheele jaer door over het ge-
[illegible] 't recht der successie van Portugael
[illegible]n daverden; waer op in de gemoede-
[illegible] yder in 't byzonder groote ontsteltenis-
sen

sen ontstonden. Het meerendeel der Professoren en Predikers was op de Spaensche zyde/ daer dapper tegen ingeleid wierd/ en voornamelijk te Lissebon.

Van d' ander zyde waren de Gezanten der Gouverneuren van Portugael voor de tweede mael by den Koning Philippus gekomen/ om tegens hem van gerechtigheit te spreeken/ die niet als van gewelt sprak; en die staende hield/ dat hy alreede hun Overheer was. En voorwaer/ hy alles afsnijdende wat zy noch mochten eischen en bybrengen/ liet in Juny 1580 een Placcaet tegen de Gouverneurs uitgaen/ hun verklaerende dat hy voor hadde ten eersten zijn intrede in zijn Rijk van Portugael te doen/ alwaer men met hem/ die hun Overheer was/ niet spreken most van vergadering der Staeten/ van vonnissen of van verdragstucken: hun voorts tot hunnen plicht vermaenende/ en dreigementen onder de beloften vermengende. De Gouverneurs scheenen toen minder gerezolveert/ als te voren. In tegendeel/ de Koning Philippus met een besluit gewapent zijnde/ dat door de Godtgeleerden van Alcala tot zijn voordeel gestelt was/ zette den voet in Portugael, en liet zijn geheel Heirleger/ door den Hertogh van Alva geleid zijnde/ op de grenzen komen. De eerste Steden/ die door den Hertogh ingenomen wierden/ waren Elvas en Olivenza. De Koning Philippus wetende dat hem toen niemant zijn Neef Antony in 't licht kon staen hem door vriendelijke brieven aen zijn zyde

krijgen

krijgen / hem beloovende te vergelden / en naer waerde te begunstigen / en vooz het overshot gedzoeg hy zich aen den Hertogh van Ossuna en Kristoffel de Moura. Maer recht in tegendeel / het volk meenende zich tegen de Kastiljaenen te verweeren / en ziende dat de Oratien en vergaderingen hun niet en zouden helpen / was genegen om Don Antony tot beschermer van de vzyheit des Rijks te verkiezen; en daer op in het einde van Juny voortvaerende / wert Antony op het plein van Santarene, in tegenwoordigheit van een overgroote menigte / tot Koning van Portugael verklaert: daerna dede den Adel / die 'er by was / hem te paerd stijgen / en volgde hem als Koning blootshoofts te voet / zijnde voorts van al den volke gevolgt. Hy in de Kerk gegaen / en uit de Kerk op het Stadhuis gevolgt zijnde / wert hy daer door Acten en gewoone schriften / die van al de Portugeesche Edelingen / daer tegenwoordig zijnde / onderteekent wierden / solemneel tot Koning bevestigt. Manuel de Coste, riep overluid met den standaert in de hand de woorden / die men in Portugael gewoon is / Reale Reale, gelijk de Franschen zeggen / Vive le Roy, dat is / de Koning leve. Dit gedaen zijnde / maekte Antony zich gereet om naer Lissebon te gaen / alwaer hy / hoewel met weinig volk verzelt / ja door eenige van de voornaemste veracht zijnde / voor Koning erkent / uitgeroepen en ont- [illegible] wiert / nemende zijn vreedsaem bezit is / het wapenhuis / en de wapenkamer; en zorge dragende voor de publijke amp-

ten

ten: daerna ging hy op het Stadhuis / alwaer de Rechtsgeleerde Antony Fonseka een lang redevoog tot zynen lof dede. Na het welke den staf daert van de Stad hem in de hand gegeven zijnde / het volk hem met veel toejuiching / geroep en vreugdeteekenen ontfing / hem wenschende alle geluk en voorspoet. Hy van daer in het Paleis gekeert zijnde / dede den gewoonen eed / dat hy de privilegien en vryheden des Rijks zou bewaren / en alles wat de vorige Koningen gehanthaeft hadden; hy vaerdigde Couriers en brieven aen de Steden af / op dat hunne Gedeputeerden hem zouden komen hulde doen / en poogde de groote Heeren tot zich te trecken / om over de zaeken te raedplegen. De Hertogh van Breganza, hoewel hy van veelen daer toe aengepoort wiert / verrepte zich niet: de Marquys van Ville-Real en ging 'er niet na toe / en de gene / die den Koning van Spanjen ontsagen / of die hunne belofte aen zyne Agenten verpand hadden / en trocken zich den nieuwen Koning niet aen / die zijn best dede om de vijf Gouverneurs te winnen; maer zy in tegendeel stonden tegen hem op. De Graef van Vimiose hebbende getracht hun te bewegen dat zy den Spanjaert zouden verlaeten om de zyde der Portugeezen te houden / gingen zy evenwel hunnen gang: de Graef derhalve hun willende vast doen houden / vloden zy met de Gezanten en Agenten van Spanjen uit Setuval, zijnde van
Edelingen gevolgt.

Setuval gaf zich over aen Don Antony, wiens zyde hoyts daer aen twee andere Steden / te weten / Cascais en S. Juliaen, verkoozen / gelijk ook al de plaetsen van belang rontom Lissebon deden. De Hertogh van Breganza verliet hem t'eenemael / zich begevende by den Koning Philippus, die hem niet zoodanig ontfing / als hy vereischte / maer hem Ville Vicosa af nam. Dit verricht zijnde / trok het Spaens Heirleger op het einde van Juny 1580. over de Kaja, een Riviertje / dat de Rijken van elkanderen deelt / en trok los Portugael in / met vijf en twintig stucken geschuts / en veel voorraet ten oorloge op meer dan zes duizent Karren. Toen gingen de Steden Stremos, Evora, en Monte Major aen hem over / en de Gouverneurs gaven een Placcaet tegen Don Antony uit / waer uit in veele plaetsen een nieuwe beroerte tegens hem ontstont. Niettemin maekte hy verscheide toerustingen om zich te verweeren: maer hy bemerkte in weinig dagen d'onstantvastigheit van het meerendeel der Portugeezen, waer onder d'Agenten van Spanjen al te lang hun verblijf gehouden hadden. Aldus ging Setuval wel haest aen de Kastiljaenen over / schoon of Antony zijn best dede om dat te houden. De Scheepsarmade naderde Lissebon, onder 't beleid van den Marquys de S. Croix: de Heeren en den Adeldom gingen d'een na d'ander Philippus begroeten / en [illegible] hunnen Heere erkennen: de Hertogh [illegible] zagh het spel vast aen / en in de [illegible] maend July openbaerde zich d'ongetrou-

trouheit / blohertigheit / en elende der Portugee-
zen van alle kanten. Niettemin Don Antony
en zijn Raed beslooten wederstant te bieden / hoo-
pende op bystant uit Vrankrijk, en zich fondee-
rende op eenige aenslagen. Maer de tydingen
van 't overgaen van Setuval brachten Lisslebon
zoodanig in alarm / dat van toen af Antony (de-
wijl hy niet genoeg uitgerust was tot eenen
openbaeren oorlogh / en om met dapperheit het
hooft te bieden) niet dan met groot levensge-
vaer kon vechten; en zich niet willende overge-
ven / was hy / gelijk de Spanjaerden zeggen / van
meeninge om met accoord te handelen.

Ondertusschen komt de Kardinael Riario,
Gezant van den Paus / in Spanjen, om / gelijk
men zeide / de beroerte te stillen / en den Koning
te bewegen dat hy zich onderwerpen zoude / het
gene de Paus daer over zou uitspreeken. De
yzers gloeiden in 't vyer: zyne vermaeningen
trocken dezelve daer niet uit; maer in tegen-
deel / na dat hy lang vertoeft hadde / wert hy le-
dig wederom gezonden / om voor zijn oogen te
zien / hoe d' Armaden ter zee en te lande voort
trocken; waer op in het einde van July gevolgt
is de verovering van Cascais, een stad en Kasteel /
door de Spaensche armade geplondert. Diego
Menesez en Henrik Pereira, die daer van wegen
Don Antony 't gebied voerden / wierden met an-
dere van de voornaemste / door expres bevel des
Hertogs van Alva, met de doot gestr[illegible]
door deze eerste executien de Ka[illegible]
d'andere Fortressen / die noch vech[illegible]

[illegible]

meughten wezen / verbaert te maeken. De spijt over zoodanige executien veroorzaekte zulk een ontstelteniss in Lissebon (dat dicht by Cascais leit) dat zoo veele Kastiljaenen of andere soldaeten / als 'er / in 't verstroyen en loopen door de Dorpen / van de Boeren konden achterhaelt worden / door het gepeupel / dat op hun aenviel / wreedelijk om hals raekten / zoo als men dezelve naer Lissebon voerde. Ondertusschen vertoonden de voornaemste van den Raed der Stad aen Don Antony, dat hy zich of most overgeven / om Lissebon voor 't plonderen en jammerlijk verwoesten te bewaeren / of de wyanden bevechten en verjaegen. Hy beloofde te vechten / en in deze algemeene wanorde dede hy zijn best met eenige troepen te vergaderen en aen te moedigen / met dewelke hy ontrent den achtsten Augustus uit Lissebon trok / en zich nedersloeg in een sterke plaets / die een quart van een mijl van de Stad af lagh. Van d' andere zyde verkondigde Philippus een Pardon voor de Portugeezen, om dezelve zonder grooter afbreuke te hebben: dat schier niet uit en rechtte / en niet meer dan het over en weder gaen van zeeker Kastiliaens Edeling / om de Koningen tot verdragh te brengen: aengezien d' opgeblazentheit des Hertogs van Alva, en de spijt van Don Antony, zich veracht ziende / alles te niet maekte. Waer op korts daer aen het beschieten en overvoer der rotse van S. Juliaen volgde / en by ge-

Cabesa Secca, en den Tooren van Fortressen / die dicht by Lissebon la-

gen : 't welk al d' Inwoonderen onuitspreke-
lijk verbaesde / ook de voornaemste in groote
verslagentheit bracht. Antony in 't onderspit
zijnde / wist geen ander hulpmiddel / dan by de
schaden van Lissebon, en onder d' Armade te
water gedurig te doen blyven een getal Mon-
niken van verscheide Orders / om met de soldae-
ten den ingang te bezetten / en de sleutelen te be-
waeren ; zich op hun / als die zulks verdient had-
den / meer betrouwende / dan op de Kapiteinen /
die 'er 't gebied voerden. Want men bemerkte
doorgaens op de gemeene by eenkomsten in de
Monniken meer haet tegen de Kastiljaenen, en
meer genegentheit tot vechten / dan in de weralt-
lijke luiden.

Op den vier en twintigsten Augusti tastte de
Spaensche Armade de Portugeesche troepen aen /
die het Fort Alcantara bewaerden / en dwong hun
hantgemeen te worden. Don Antony wert ge-
quetst / en in route gedreven / hebbende ontrent
acht duizent mannen / die vechtende en vlucht-
tende verslagen wierden / verloren : daerna ver-
liet hy Lissebon om zich elders te bergen. Lisse-
bon ging op zeekere voorwaerden over / en
zwoer getrouheit aen den Koning Philippus, ge-
lijk ook ontrent half September Santarena dede.
Ondertusschen quam 'er tydinge dat de Koning
Antony weder veel volks by een verzamelde / en
op het gerucht van de doot des Konings Philip-
pus quam hy te velde / en veroverde [illegible]
Avero, die door zyne troepen gepl[illegible]
waer over de Hertogh van Alva he[illegible]

ſtierde hy Sanche d'Avila, gevolgt van vier duizent Voetknechten en vier hondert Ruiteren/ die op het einde van September noch met twee Regimenten Voetvolk en eenige kanons gesterkt wierden / om tegen Don Antony te gaen / die van den eenen kant de Stad *Porto* bemachtigde/ gelijk Sanche zich meester maekte van Koimbre, en hy zijn wit verbolgende / sloeg / na dat hy de Doro gepasseert hadde / Antony en de *Portugeezen* in route / en maekte zich by gevolg meester van *Porto*; daer na volgde hy Don Antony, die naer Viane geweeken was / alwaer hy te scheepe ging / om zich in Vrankrijk te bergen/ en toen ontsnapte hy veel gevaers ter zee en te lande. De Koning van Spanjen toen weder tot gezontheit gekomen zijnde / quam in het Rijk van *Portugael*, verlichte het volk van eenige schattingen / beloofde tachtig duizent dukaeten aen den genen / die hem Don *Antony* in handen leverde / en beschreef den Rijksraed tegen den 15. April te Tomar. In weinig tijds ging geheel *Portugael* aen hem over / gelijk ook deden de plaetsen op de Kust van Barbaryen, en het Eyland Madera. De Terceres, zeven in getal zijnde / hielden altemael (uitgenomen het Eyland van *S.* Michiel) de zyde van Don *Antony*, zijnde d'Eylanders door veele Monniken / bepanden der Jesuiten en Kastiljaenen, gemoedigt. De Paus hield toen by *Philippus* aen wegens het winnen en veroveren van Engeland, [illegible] daer van eenige openingen / daer in geener maniere na wilde luisteren /

379 pp

begeerende eerst voor al zich van Portugael wel te verzeekeren / en de Tercereste winnen: 't welk gedaen zijnde / had hy de heerschappye der Fortressen en plaetsen in Oost-Indien, alwaer de Lieutenanten des Konings van Portugael, en zommige Kollegien der Jesuiten waren / zoo veel als zeeker in handen. Hy de Hertoginne van Breganza bezocht hebbende / maekte haeren Gemael Konnestabel van Portugael, en Ridder van zijn Ordre; de verzoekers van vergeldingen en officien zond hy weder na den Raed / die tot zoodanigen einde op nieus in Portugael opgerecht was. Eer dat de Raed van Staeten te Tomar open ging / hield men de ceremonie van het solemneel aenneemen des Konings in persoon / en weinig tijds daerna / van den Prince van Spanjen in het Konvent der Monniken van Christus Ordre / alwaer de Koning / gelijk de voorgaende Koningen gedaen hadden / gehuisvest was: maer met meerder pracht / om dat hy in de vergaderinge van Staeten was; hoewel met minder toejuichingen / uit oorzaek van de kleine liefde der Portugeezen jegens de Kastiljaenen. Philippus vergunde toen een algemeen Pardon / 't welk van de Portugeezen een gedrongen / bedriegelijk / en conditioneel Pardon genoemt wert. Hy vergunde een algemeene genade aen al de genen / die voor Don Antony tegens hem gedient hadden: doch met uitsluitinge van veelen / en bynaemen van twee en vijftig / waer onder de voornaemste waren de Koning Antony, de Graef van Vimiose, en de Bisscho[illegible]

de

de Garde. Hy en pardonneerde zommige Religieusen en Monniken niet/ die in Lessen/ Sermoenen / en Consultatien tegen hem geschreven hadden. Hy maekte de genen/ die door Don Antony gevorderd / met ampten verzien / en gebruikt waren geweest / onbequaem tot alle publijke bedieningen / en zette hun uit alle eere en Koninklijke ampten ; invoegen dat dit Kastiljaens pardon niet dan voor volk was / die dagelijkse zonden begaen hadden / of die niet te verliezen hadden. Het afkondigen desselven trefte de Portugeezen uitermaeten / die verstreken waren van hunne hope / datse meer vry en rijk als te voren zouden wezen. Sy klaegden en spoztelden daer geweldig tegen / maer al te vergeefs. En dat noch slimmer was/ al de genen/ die geen deel aen 't pardon hadden / wierden by afkondiging ingedaegt / en men maekte veele derzelver hun proces. Men zond'er eenigen in Kastilje, alwaer zy in de gevangeniſſen verstonken / de andere wierden in Portugael onderzukt. Veele Doctoren / Predikers / en Monniken / om dat zy geenen anderen Koning dan Don Antony hadden willen erkennen / moſten duizent zwaerigheden en de doot lyden. Veele Edelingen wierden in 't jaer 1581. en in 't volgende / met alle strengheit gehandelt. Kortelijk/ de Spanjaerden en lieten niemant in Portugael, die herſenen en handen hadde om hun in't licht te staen/ en zetten d' elendige Portugeezen t' eenemael de hoe[illegible] de keel : 't welk ook begon te blijken aen [illegible]taeten van Tomar , die aen den Koning

380 Pp

Philippus veele Artikelen voorhielden / en het onderhouden derzelver niet en bequaemen. De Paus bekrachtigde al de rechtsplegingen van Philippus, en de Portugeezen, onder het Kastiljaensche jok gebracht zijnde / begonden hun onverstelbaer ongeluk te beschreien / en voornaemelijk / ziende dat men de gunstelingen van Don Antony met alle gestrengheit handelde / gelijk dat in de boeken / die daer van in 't licht gekomen zijn / te vinden is.

Ondertusschen / en zoo als de Koning Philippus order stelde op het winnen en veroveren van de Terceres, maekte men eenige bereitselen voor zijn intrede te Lissebon, alwaer hy eenigsins met toejuiching van het onstantvastig gepeupel ontfangen wert / zijnde weinig bemint by de Portugeezen, die alreede in hunne meeningen te leur gestelt waren. De Spaensche Kapitein Baldes, hebbende de Terceres willen aentasten / wert door de Portugeezen geklopt / die hem vier honderd mannen afsloegen / en hem dwongen met schande weder in Portugael te keeren / alwaer hy zyne vrienden van doen hadde. Don Antony, die sedert de maend van October des jaers 1580. tot in Juny 1581. in Portugael gebleven was / bleef'er / schoon hy van alle kanten verspied wert / niettemin onder onuitspreekelijke moeielijkheden gezont en behouden; en eindelijk door middel van eenen Kordelier, gevolgt van tien mannen / die hem zeer toegedaen waren / begaf hy zich met hulpe van een Vlaems [illegible] in de Haven van Kalais. Hy dede in Engelant [illegible]

Vrank-

Vrankrijk alles wat hem mogelijk was / om by-
ant te bekomen / handelende met Katarina de
ledicis, 's Konings Moeder / die toen op den
oning van Spanjen, ten aenzien van de Neder-
anden, niet wel gezint was. Onderwijl dat hy
van dezen kant aenhoud / bleef de Koning Phi-
lippus, van alles wel onderrecht zijnde / heel stip
in Portugael, waer van hy zich verzeekeren wil-
de; dewijl hem dit stuk tot de bevestiging en
voortzetting van de grootheit zyner Nazaeten
heel noodig was. Eindelijk / om den Portugee-
zen te vernoegen / die lang en ontydig vergeld-
ge verzocht hadden / om datse hem de Steden en
Fortressen hadden overgelevert (die zy voorga-
ven zoo lang bewaert te hebben / tot dat men
voor de vijf Gouverneurs en Staeten des Rijks
over het Recht der gener / die / na de doot van
Henrik, na de Kroon stonden / gevorderlt had-
de) baerdigde hy hun schier altemael af / en
hun wierden veele Ridderlijke Orders en veele
inkomsten geschonken / en al de ampten / die ver-
geven konden worden / tot groot leetwezen der
Kastiljaenen, die zeiden dat het Rijk van Portu-
gael Philippus uit veele gerechtige redenen toe-
behoorde; aengezien hy 't ge-erft / gekocht / en
verovert hadde. Deze uitdeeling geschiede door
Antony Pignero, Bisschop van Leirie, en Kri-
stoffel de Moura, twee mannen / die daer toe ge-
deputeert waren; welke uitdeeling evenwel niet
goets voor den Koning baerde / noch hem aen-
genaem was. Want dewijl 'er tweederhande
slagh van Portugeezen gevonden wert / die men

381 pp

beloonen most / te weten / zulke / aen wien d'Agenten van Philippus, ten tyde van Hen... en de Gouverneurs / gelt en eerampten belo... hadden / op dat se zijn zyde zouden kiezen; en z... ke / die getrouw zonder beloften / ja dezelve we... gerende / uit de bozst en vzyhertig gedient had... den: zoo was het zoo veel als onmogelijk ge... weest / dat de belooningen wel gepast wierden / invoegen dat 'er eenige niet qualijk over genoegt waren: en daer waren 'er ook / die 'er op bza... beerden: andere weder / die vol spijt waren. Konnestage gaet tamelijk bzeed over dit punt / en hoewel hy der Portugeezen geslagen vyand / en een recht Kastiljaen is / zoo belijd hy openhartig dat de Koning van Spanjen Portugael kocht. Hy belijd ook / dat het den Koning onmogelijk was / de beloften van zyne Agenten na te komen / die grooten en kleinen met schoone woozden gevoed hadden; invoegen dat al d'Inkomsten des Rijks daer aen te kozt zouden geschooten heb... ben. Aldus en gaf men noch aen de gunstelin... gen van Kastilje het gene zy scheenen te verdie... nen / daer zy den koophandel bevzijd hadden / noch aen de onvernoegden het gene geozdeneert was geweest om hun te paeien / en waer op zy eenige panden ontfangen hadden. Aldus zagen zy d'een den anderen overdwers aen. En het beste was noch / volgens 't verhael van Joseph Teixere, Portugeesch Rechtsgeleerde / dat de mis... slagh van deze / die vergeldinge verzochten vooz hunne verraderyen / dewelke zy dienst... noem... den / den Koning Philippus onverzaegelijk viel: en

en zoo als zy eens door een ingelevert Requeſt te
nnen gaven/ dat zy hem de middelen verſchaft
dden / om zich meeſter van Portugael te mae-
/ hem biddende na te komen het gene hun
an zynent wegen door den Hertogh van Oſſu-
na, en Kriſtoffel de Moura, zyne Agenten / be-
looft was: zoo antwoorde de Koning door een
kantſchrift/ dat de Verzoekers hun Requeſt met
de memorien en beloften der Agenten zouden
inleveren by zeekere Kommiſſariſſen of Rechte-
ren / die daer toe geſtelt waren / een gezelſchap/
dat in Portugael de Tafel der Conſcientie ge-
noemt wort. Zy gehoorzaemt hebbende / volg-
de daer op een bewijs van dusdanig een In-
houd: Gemerkt dat de Koning *Philippus* rechte
Erfgenaem des Rijks van *Portugael* is, zoo is het
den Verzoekers niet geoorloft geweeſt, het zelve
met gereet gelt of onder beloften te verkoopen:
in tegendeel zijn zy vervallen in lijfſtraffe, om dat
zy uitſtel gemaekt, en gewacht hebben tot men
hun eenige belofte dede, om het Rijk aen den Ko-
ning *Philippus* te leveren. En indien het Rijk *An-
tony* toequam, zy hebben het aen een ander niet
mogen verkoopen. Derhalve is de Koning *Philippus*
in geener maniere gehoudē in de beloften, die zijn
Agenten of Gezanten aen de Verzoekers gedaen
hebben. Maer hy zijne goedertierenheit en ge-
nade gebruikende, ontſlaet evenwel de Verzoekers
van de ſtraffe der doot, die zy ten aenzien van
deze daet verdient hebben. De Verkoopers al-
dus meenende groote meeſters te worden / be-
vonden datſe aen de Tafel der Conſcientie van

382 pp.

den Koning Philippus, van zyne Agenten / en zelf van het volk in Portugael, hunnen loon en vergeldinge wegh hadden.

In dezen tijd quam Maria, zuster van d' Koning Philippus, en Weduwe van Keizer Maximiliaen den II. in Spanjen, en daerna te Lissebon, daer de Koning Philippus niet van daen ging / voor dat zyne zaeken in meerder zeekerheit stonden. Maer hy stelde den Kardinael Albert, Aertshertogh van Oostenrijk, tot Onderkoning in Portugael, en begeerde dat men van toen voortaen in desselven tegenwoordigheit Raed zou houden.

De Terceres waren gedeelt en oneenig / alwaer de Jesuiten en anderen de zyde van Philippus hielden tegen de Portugeezen, blyvende aen den kant van Don Antony, die'er uit Vrankrijk na toe zond Manuel de Sylves, Graef van Torres Vedras, zynde een van de gene / daer hy zich meest op betroude. Dezelve ging t'zeil / en quam in de maend van Maert des jaers 1582. in de Haven van Angra. De zaeken besloegen vast ten voordeel van Philippus, aen wien Figueredo, te voren Gouverneur / zyn meeninge over 't gene datter te doen stont / te kennen gaf. Manuel stelde de zaeken weder op eenen anderen voet. Ondertusschen had Antony, door de Francoisen geholpen / zyne Vloot gereet door den bystant van 's Konings moeder / die in dit stuk op voordeel uit was / als afkomstig van eene dochter en Erfgenaeme van 't Huis de Boulonje, dat in rechte linye uit eenen Koning van Portugael

gesproo-

gesprooten was; waer over zy en Don Antony
[illegible] malkander verdroegen / dat / wanneer hy
[illegible] zijn Rijk zou herstelt wezen / zy voor haere
[illegible]tentien het Lantschap van Brezijl zou heb-
[illegible]n. Zy zoekende Philippus Strozzi, Kolonel
van de Fransche Infanterie / te vorderen / wilde
dat hy Amirael zou wezen over de Zee-armade /
die door haer / met verlof des Konings / tot de-
zen bystant was uitgerust. De vergadering en
Rendevous van de Vloot was te Belle-Isle in
Bretanje. Don Antony quam 'er op den 12. Ju-
ny in de voornaemste van 's Konings Galeyen /
die op de Rivier van Nantes vertoefden / met
volkome macht over de geheele Armade / en be-
vel aen een yder / datse hem zouden gehoorzae-
men en ontfangen. Daer waren dertig Sche-
pen / en twintig Patachen / voerende vijftien
Compagnien / behalve noch vijf andere tot ver-
sterkinge in vijf Schepen. De Koning Antony
was verzelt met den Graef van Vimiose, zynen
Konnestabel / en de Graef van Brissak was Lieu-
tenant van Strozzi. De Koning Philippus maek-
te den Marquys de S. Croix tot Generael van
de Vloot / die in zoo goeden getal Schepen be-
stont / dat 'er meer dan tien duizent soldaeten op
waren. De Fransche Armade den 16. July het
Eyland van S. Michiel genaekende / steeg / niet
tegenstaende den wederstant van drie Spaensche
Regimenten / aen land. De Koning Antony
wierp het anker aen den oever uit: en zoo als
den volgenden dagh de Compagnien begonden
voort te trecken / quamen de Spanjaerden, zes
hon-

383 pp

hondert in getal / uit het Fort / en begonden [illegible]
schermutseling / alwaer hun Gouverneur [illegible]
twee van hunne voornaemste Hoofden met
stig mannen doot bleven. De Francoizen ver
ren den Kapitein Roquemoret, en tien of twal
soldaeten. Den zelven dagh quamen de Portu
geezen des Eylants van alle kanten met witt
banieren by Don Antony: en daer hy in d'Ar
made gelogeert was / wierden hem de sleutelen
en banieren van alle Steden tot getuigenis van
gehoorzaemheit toegebracht. Hy eischte hun
niet anders dan lijftocht voor de Francoisen,
waer op een yder beloofde order te stellen; daer
ondertusschen Pedro Perotto, Kapitein van 't
Fort / alwaer hy twalef hondert soldaeten / en
vijf goede overdekte Schepen hadde / de zyde
van den Koning Philippus hield / hebbende de
weet gekregen dat zijn bystant voorhanden was.

Op den twee en twintigsten July verscheen
d'Armade van den Marquys dicht by 't Ey-
land / bestaende in ontrent veertigh zeilen / en
noch van een andere Vloot van Sivilien gevolgt.
d'Amirael Strozzi en d'andere Hoofdē besloten
al 't Krijgsvolk te doen inschepen. Twee dagen
daerna besloot men te slaen / en op den 25. stelde
d'Amirael Strozzi, hoewel met veele blohartig-
[illegible] / en die weinig bedzeven waren / verzelt zijn-
de / met hulpe van Brissak, zynen Lieutenant /
en den Graef van Vimiose, op alles orde / en be-
gaf zich op een licht schip / om voor aen te verch-
ten; de Koning Antony op 't land gebleven zijn-
de / om daer order te stellen tot zijn bevestiging.

De

De slag ging op den 26. July aen / Strosſi het ...vecht begonnen hebbende / daer de Marquys ...S. Croix een mijl van daen was. Hy wert niet ...el gevolgt / 't welk ziende de Marquys / en dat ...e Franschen hunnen Amirael verlaetende / de ...uimte koozen / zoo bezette hy denzelven van alle ...yden. Daer viel een lang gevecht : de Heer van Beaumont bleef doot / en de Gzaef van Vimioſe wert zoodanig gequetſt / dat hy twee dagen daerna ſtozf. Strosſi met eenen musketſchoot boven zijn rechter knye getroffen / wert / heel moede van den arbeid / en ſlaeuhertig dooz het verlies van bloed / uit het gedzang gevoert / en by den Marquys gebzacht / om hem zijn leven te bergen / en ook de Franschen, dooz welkers rantsoen Strosſi geſpzooken hadde. De Marquys de victory misbzuikende / die dooz de laſheit van veele Franschen, die niet eens het punt geboden hadden / bekomen was / veroozdeelde de gevangens ter doot : te weten / de Franſche Edelingen om onthooft te wozden / dat is te zeggen (gelijk zy verhaelt hebben / die als dooz mirakel dien dans ontſpzongen) datſe de ſtrot afgeſteekē en de keel uitgeſnedē zouden wozden : de andere om gehangen te wozden / dat is te zeggen / opgeknoopt / twee boeten van d'aerde zonder te wozgen. Eenige Stierluiden en jonge ſoldaeten / die de Spanjaerden van doen hadden / wierden in de boeien gezet. Strosſi by den Marquys gebzacht / en op het boebenet van zijn Galjoen geleit zijnde / beſegende / in ſtede van edelmoedige herten / Barbariſche menſchen / waer

van

384 pp

van 'er hem een van onder het hoevenet zyne degen in het week van den buik dzukte / hem weinig levens / dat hy noch hadde / beroovende. Het lichaem den Marquys vertoont zynde wilde hy 't niet eens aenzien / en keerde zijn hoo na eenen anderen wegh / teken doende dat me het in zee zou werpen ; hoewel Strossi noch een leven hadde. Onder andere Grafschriften / die ter eere van dezen Edelen Heer / uit de penne vloeiden / wert ook dit gemaekt / dat niemant (zoo hy geen Spanjaert en is) vreemt zal vinden :

Qui a l'or & l'azur du Ciel pour couverture,
Et du grand Ocean le saphir pour tombeau,
Embausmé d'un renom des plus beaux le plus beau,
Marranes n'a besoin de vostre sepulture.

Dat is :

Hy, wien het Hemelsch Goud en blaeu azuur bedecken,
Die tot zijn graf geniet den rijken Oceaen,
Gebalsemt met een' roem, die noit en zal vergaen,
Past op geen lijkgebouw van moortgezinde Specken.

De Koning Antony nam de wijk in Angra, daer ook zeventien Fransche Schepen by quamen ; en de Marquys een gedeelte van d' Indische Vloote te geconvojeert hebbende / ging in triomphe naer Spanjen, alwaer de Hertogh van Alva kortsdaer aen storf. De Koning Philippus de zaeken van Portugael verzorgt hebbende / alwaer Albert

rt van Oostenrijk bleef/ begaf zich tot vertrek/ elde ozder tot de geheele verovering van de ceres voor het toekomende jaer / joeg 'er de Francoisen uit / en maekte zich daer volkomen eester / gelijk ook in Portugael ; Antony zich ts naer den slagh in Vrankrijk vertrocken bende. Op het einde van January 1583. ag Philippus de III. Infant van Spanjen, in de bergadering der Staeten te Lissebon, en wert tot Prins van Portugael erkent / verklaert / en bezworen / en op het einde van de volgende maend July wert den oorlogh in de Terceres of Acores t'eenemael beslecht / en Manuel de Sylves enthalft zijnde / geraekten de Eylanden van S. Michiel, Pica, Fajal, Corbeau, Tercere, Gracieuse, Fleur, en andere noch kleinder / in de macht van den Koning Philippus. Na het jaer 1583. lagh het in Vrankrijk zoodanig overhoop / dat het Don Antony onmogelijk was iets te bekomen / om tegens Portugael te ondernemen / daer veele na hem verlangden. Hy kreeg op het einde des jaers 1588. secours van de Koninginne van Engeland, dat in April des volgenden jaers in zee ging / onder 't beleit van Johan Norwits en Fransois Draek. Hy verrichte iets ontrent Lissebon : maer de Vloot van een besmettelijke ziekte overvallen zijnde / wert Don Antony en zijn bystant genoodsaekt te rug te keeren / zonder dat hy 'er sedert weder boven op kon komen : invoegen dat Philippus de II. de rest van zijn dagen voedsaem Regent van Portugael, en van alles wat daer aen dependeert / gebleven is/

gelijk

385 pp

gelijk ook zijn zoon Philippus de III. tegenwoordig (te weten in 't jaer 1610.) daer meester van is; Don Antony te Parijs gestorven/ en zyne Kinderen in de Nederlanden metter woon gebleven zijnde.

Dit is het kort verhael van een der gedenkwaerdigste geschiedenissen van onzen tijd; welker overweginge de verstandige Lezer de gangen des Almachtigen Godts kan erkennen/ om hem van alle kanten in zijne wonderheden aen te bidden/ en daer in oneindige trecken van zyne wijsheit en verborgge gerechtigheit te bemerken/ om hem daer uit te verheerlijken: gelijk alle kracht/ heerlijkheit/ en lof/ hem tot in der eeuwigheit toekomt.

EINDE.

BIBLIOTECA
OUT.
39
Nº. DE REG 1364